BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 469

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 1 Decembrie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888–1897, CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

Georges Clemenceau

„Acest om, cel mai desăvârşit om din câţi au existat vreodată, voi — bărbaţi din Atena — voi l'aţi văzut, la poalele Acropolei, în cele mai tragice emoţiuni ale celor mai mari zile. Din culmile izbânzii, până în adâncurile înfrângerii, în mijlocul cumplitei învălmăşeli, — n'a fost o clipă în care să nu-l fi găsit credincios cauzei voastre, identificat cu propria sa viaţă timpurilor în care voi purtaţi flacăra vieţii umane. Ce-aţi făcut voi, din acest om? Ce-aţi făcut voi, din voi înşivă? Cu acelaş suflet, în fragilitatea nădejdilor şi temerilor voastre, l-aţi aclamat şi v-aţi temut de el, rând pe rând, — l-aţi zeificat, renegat, conspirat, trădat, ucis. Acum, istoria se ridică în faţa voastră ca Eumenide, răzbunătoare a crimei pe care noi înşine, nepoţii voştri, nu încetăm de-a o expia..."

....Aşa scria, acum trei ani, Georges Clemenceau despre Demostene. Şi Demostene era el însuşi, Atena era Parisul, vechia Eladă, Franţa de azi. Ca şi marele elin, Clemenceau a cunoscut şi aclamaţiile şi huiduelile şi zeificarea şi ignorarea, în lungul unei vieţi de optzeci şi nouă de ani.

Azi, istoria se ridică judecătoare.

* * *

Clemenceau aparţine, mai înainte de orice, politicei. Avea douăzeci şi unu de ani, când student în medicină făcu două luni de puşcărie, la Mazas, pentru ideile lui republicane. O viaţă care începe cu o condamnare politică, la vârsta poeziilor sentimentale şi a idilelor romantice, — este destinată definitiv vârtejului public, tumultului politic.

Primar în arondismentul Montmartre la treizeci de ani neîmpliniţi, în prima zi a republicei III; deputat trei luni mai târziu, când în adunarea naţională dela Bordeaux refuză să voteze pacea prin care Franţa e jefuită de cele două provincii Alsacia şi Lorena; „comunard" urmărit de trupele versailleze pentru a fi ucis; director de gazetă, deputat, senator, răsturnător de guverne, acuzat pe faţă de „trădare de patrie", de „vândut englezilor", prim ministru pentru scurtă vreme, izgonit din viaţa publică printr'o coaliţie a partidelor, om supărător pentru o viaţă de toleranţă reciprocă şi de complicităţi meschine şi — în cele din urmă — prim ministru în 1917, salvator al Franţei, autor al condiţiilor de pace, — Clemenceau închide în cadrul acestei existenţe balzaciene tot ce este, tot ce poate fi patimă şi luptă politică.

Aclamat în 1871 de cetăţenii din Montmartre ca deputat al lor; urmărit trei luni după aceea de guvernul, instalat provizoriu la Versailles, pentru rebeliune şi partizanatul pentru Comună; aclamat iarăşi, ca deputat şi leader al stângii franceze; în 1893, respins din parlament ca trădător de patrie; în 1900 zeificat de „dreyfusarzi" pentru campania lui în sprijinul căpitanului inocent şi, în acelaş timp, huiduit de patrioţii care speculau mizerabil borderoul fals şi care făceau cu lirism, sub conducerea poetului Deroulède şi-a subtilului literat Maurice Barrès, teoria falsului patriotic aclamat în 1918, ca salvator al patriei în primejdie şi, apoi, înlăturat brutal dela suprema cinste a prezidenţiei de republică; — ce viaţă magnifică, ce roman trăit!

La 1870, asista neputincios la pierderea Alsaciei-Lorenei. La 1919, prim-ministru, dicta Germaniei învinse, condiţiile de pace.

A doua zi, Adunarea Naţională vota legea celebră cu acest scurt cuprins:

„Articol unic. — Cetăţeanul Georges Clemenceau a binemeritat dela Patrie".

Cetăţeanul Georges Clemenceau era acelaş căruia Franţa patriotardă îi striga, în 1890, vândut străinilor. Pe meridianul Parisului, ca şi pe acela al Bucureştilor, — şarlatania patriotismului de răspântie nu poate născoci decât aceleaşi legende tâmpe.

Invingător în războiu, aclamat de stradă, Clemenceau se îndrepta către prezidenţia republicei. Adunarea Naţională i-a tăiat drumul. Clemenceau era suspectat de tendinţe dictatoriale. Bătrânul ilustru s'a retras în căsuţa lui din Vendeea şi, vreme de zece ani, a fost spectatorul vieţii politice. Două cărţi — **Au soir de la pensée** şi **Démosthène** — au închis munca lui din acest ultim deceniu.

Ce va fi gândit, în izolarea lui mândră, acest om despre cei ce ieri îl aclamau şi azi îl ignoră? Citiţi **Démosthène**. In viaţa marelui elin, atât de asemănătoare vieţii lui, s'a zugrăvit pe sine însuşi. Formidabilul pamfletar a sfârşit scriind un pamflet.

* * *

O viaţă politică atât de intensă, nu poate să nu cuprindă zigzaguri şi contradicţii. Contradicţia este în firea însăşi a acţiunii, iar Clemenceau a fost, mai mult decât orice, un om de acţiune.

Sunt totuşi, câteva idei care au rămas pivotul acţiunii lui Clemenceau dela 1870, până la 1919. Au rămas neclintite.

A început printr'o campanie împotriva politicei coloniale, pe care o socotia nefastă patriei sale. A sfârşit, printr'o pace care — putea fi dictată oricum — dar pe care a dictat-o condus, nu de un spirit de politică, de anexiune, ci de spiritul justiţiei istorice.

A fost un pasionat apărător al principiilor democratice. Dacă, în timpul războiului, a încălcat aceste idei, are marea scuză că era în războiu.

— **„Je fais la guerre!"** — spunea în Cameră şi, dacă dintr'o şovăire, ar fi fost învins, care ar fi fost soarta Europei sub atotputernicia unei Germanii reacţionare?

A făcut războiul în timpul războiului. Dar în prima zi de pace, când mareşalul Foch, — biruitorul militar, — vroia să se amestece, cu spiritul lui militarist, în tratative şi în fixarea condiţiilor, — Clemenceau a avut curajul de a-i spune scurt:

— **„Ca ne vous regarde pas!"**

Dacă nu i-ar fi spus-o? Dacă militarismul ar fi pus stăpânire pe Franţa învingătoare? Dictatura dela Roma este inofensivă pentru celelalte state. Roma nu înseamnă, pentru nimeni, o pildă. Dar o dictatură la Paris, mai ales în Europa anului 1919 când trufia militară nu cunoştea margini, — o dictatură la Paris ar fi influenţat întregul continent.

Clemenceau are meritul de a o fi evitat, de-a fi pus punct veleităţilor politice ale mareşalului biruitor.

Este acesta un merit neînsemnat?

* * *

Dar în cadrul acestei acţiuni politice, se situează — armonios o mare operă de scriitor.

Minunată ţară, în care oamenii politici ştiu să scrie şi să citească! Vă amintiţi, Jaurès a căzut odată în alegeri. Patru ani nu mai avea să calce la Palais-Bourbon.

A scris, în acest timp, **Istoria socialistă a Marei Revoluţii...**

In 1893, Clemenceau cade în alegeri în urma campaniei pe tema trădării de patrie.

„Deposedat de tribună — scrie unul din biografii săi, Maurice le Blond — ce va face Clemenceau? Nu mai era acum, decât un cadavru politic, după cum gândeau cei mai mulţi, căci adversarii săi nu bănuiau toate bogăţiile cu care era înzestrat acest excepţional temperament. La mai bine de cincizeci de ani, Clemenceau ne va da pilda aproape unică a omului care-şi reîncepe viaţa. Fiindcă demagogia l-a alungat din parlament, îi rămâne presa şi cartea. Va debuta deci, în anevoioasa carieră a literelor. De-acum încolo, va lupta cu peniţa..."

Georges Clemenceau

Ce-ar face atâţi din oamenii noştri politici, dacă n'ar avea tribuna parlamentului şi tribuna „Daciei"?

Clemenceau scrie o piesă de teatru — **Vălul fericirii,** pe care o reprezintă cu succes Gémier la Gymnase şi care — acum trei patru ani — a făcut frumoasă serie şi pe scena teatrului nostru Naţional. Scrie, tot în acest timp, un roman — **Les plus forts,** care se citeşte şi azi cu destulă uşurinţă. Dar nu acestea îl vor înfăţişa drept scriitor. Ci magistralele lui articole de gazetă.

A fost unul din cei mai viguroşi ziarişti, într'o ţară în care ziariştii viguroşi sunt atât de mulţi!

Avea fraza vioaie, scurtă, incisivă. Nimic căutat, nimic forţat în scrisul lui. Un ton de subtilă cauzerie, ca şi în discursurile lui. O logică strânsă. O claritate în expunere, pe care puţini au egalat-o. O cultură întinsă, care-l mâna dela faptul particular, la consideraţiile generale. Un spirit de observaţie pătrunzător şi neostenit.

„Ceiace admir mai mult la Clemenceau — scria Octave Mirbeau, cu toată autoritatea numelui său — este că nu se serveşte de faptul particular, decât ca să se ridice la cele mai înalte generalizări ale gândirii. Totul este pentru el pretext de a filosofa, pentrucă, asemeni marilor spirite, el ştie că lucrul cel mai mărunt, cel mai indiferent în sine, cel care scapă preocupărilor vulgare, conţine totdeauna o parcelă din vecinica şi iritanta enigmă şi că nu este decât reducerea în mic a sufletului total al Universului".

Clemenceau avea cultura iniţială a medicului. Avea cultura călătorului pasionat. La douăzeci şi şase de ani, studia în esseurile publicate în **le Temps,** viaţa şi civilizaţia engleză. Un an mai târzu, profesor de franceză la colegiul de fete din Stamford, lângă New-York, cerceta viaţa socială de peste ocean.

Avea, apoi, cultura bibliotecii şi-a vieţii trăite intens.

Cu aceste însuşiri, era destinat să ocupe în literatura politică şi socială a Franţei, locul de frunte pe care-l ocupă.

* * *

Temele lui? „Subiectele" lui? Cele mai simple. Ades un fapt divers. O sinucidere din pricina mizeriei. Un atentat anarhist. Un conflict de muncă. O grevă. Câteodată, o carte sau o expoziţie de pictură. Dar — pornind de aci — unde ajunge? Ce culmi urcă?

Reluaţi, azi, o carte mai veche a lui Clemenceau, de pildă, colecţia de articole, de cronici de gazetă **la Mélée sociale** sau **Au fil des jours** sau oricare alta. O veţi citi cu acelaş interes. Ceiace menţine frăgezimea acestor articole, este că închid în ele cugetări valabile şi astăzi, gândiri care se agită şi acum, idealuri care n'au fost încă înfăptuite. Şi încă ceva: tonul polemic care le animă. Clemenceau polemiza, chiar când — în aparenţă — nu făcea polemică. Scriind, avea parcă un adversar în faţa biuroului lui. Şi dacă adversarul nu exista, atunci şi-l închipuia...

După ce Vaillant a aruncat bomba în Camera franceză şi prezidentul Dupuy a rostit, în mijlocul vălmăşelii generale, fraza istorică **„D-lor, şedinţa continuă"** — Clemenceau scrie o serie de splendide articole. Nu lua, fireşte, apărarea lui Vaillant. Dar se ridica împotriva pedepsei cu moartea. Ar fi putut-o face cu **alt** prilej, vorbind de un alt condamnat. Dar spiritul frondeur, spiritul polemic îl face să ridice această problemă tocmai cu prilejul cazului, atât de grav al lui Vaillant.

„Cine ne-a dat — se întreabă Clemenceau — cine ne-a dat — nouă — acest drept, pe care noi îl tăgăduim lui Vaillant: dreptul de-a ucide? Dacă vreodată o prostie prodigioasă a fost triumfal formulată, este de sigur cea a lui Alphonse Karr: „Asasinii să înceapă!" Aşa dar, tot ce aveţi să spuneţi asasinilor, voi, societate, depozitară a sancţiunii morale în lumea aceasta, este să-i imitaţi pe ei, de o moralitate inferioară, să vă dea pildă, vouă care spuneţi şi faceţi justiţie superioară. Şi dacă asasinii nu vă dau pilda cea bună, pe care le-o solicitaţi, dacă nu se ridică până la voi, — atunci voi vă coborîţi până la ei".

Iată cum, în câteva rânduri, Clemenceau înlătură cel mai des repetat şi cel mai „triumfal" formulat dintre argumentele pentru pedeapsa cu moarte, argumentul lui Alphonse Karr: — „Asasinii să înceapă!"

Acest spirit polemic este trăsătura caracteristică, trăsătura dominantă a personalităţii lui Clemenceau. In articole, în discursuri, în convorbirile intime — spiritul polemic ţâşneşte, animă, colorează. „Butadele" lui sunt vestite.

Era director de gazetă, Nu-şi putea vedea însă colaboratorii, fiindcă servitorul aducea mereu acelaş răspuns: „D. X.? A fost şi a plecat". Intr'o zi, afişă în redacţie următorul text: „D-nii colaboratori sunt rugaţi să nu plece înainte de-a veni".

Intre Briand şi Poincaré izbucnise un mare conflict. Clemenceau, întrebat ce crede despre ei, răspunse: „Poincaré ştie tot şi nu pricepe nimic. Briand nu ştie nimic şi pricepe tot". Caracterizarea a rămas. Portretiştii presei pariziene astăzi încă, se slujesc de ea.

* * *

Cu această notă polemică, ascuţită şi mereu vie, Clemenceau a atacat totuşi, mari probleme politice şi sociale. Invinuit pentru tonul personal al articolelor şi discursurilor lui, el însuşi striga: „Ceiace am dreptul să spun este că, străin de politica de insulte, am combătut ideile, iar nu persoanele".

A combătut şi persoanele. Dar pentru ideile lor. Căci era partizanul desbaterilor largi. Când adversarii regimului parlamentar se ridicau împotriva „vorbăriei" din parlament, Clemenceau spunea: „Discuţiile acestea care vă miră, constituesc onoarea noastră, a tuturora. Ele dovedesc înflăcărarea cu care ne apărăm ideile pe care le socotim juste şi fecunde.... Da, glorie ţărilor în care se vorbeşte! Ruşine celor în care se tace!"

Când libertatea presei părea în timpul afacerii Dreyfus, ameninţată, Clemenceau chema la luptă, întru apărare, pe cetăţeni, fiindcă: „Libertatea presei nu este numai libertatea de-a scrie tot ce gândeşti, ci şi libertatea de a citi tot ce se scrie".

Şi dela aceste formulări lapidare, Clemenceau ajunge până la marile sinteze:

„Moartea, pretutindeni moartea.... Dela firul de iarbă până la elefant, nimic alt decât legea celui mai tare. Şi omul a trebuit să se conformeze legii universale... Azi, nu se mai ucid oamenii dintr'o lovitură. Se uzează. Carnagiilor antice a succedat exploatarea celui mai slab. Dela sclavia primitivă la salariatul timpurilor moderne acelaş principiu se perpetuează!"

Astfel, peste veacuri, peste notele de detaliu, Clemenceau ştie să vadă linia largă, generoasă — a sintezei.

Puterea scrisului său? O lămureşte splendid **Octave Mirbeau:**

„Clemenceau ştie din câte morţi acumulate este făcută iarba, pe care o calcă în picioare; floarea, pe care o miroase; din câte injustiţii, violenţe şi jefuiri sângeroase este urzită durerea umană, al căreia martiriu ni-l povesteşte şi care nu va înceta — vai! decât odată cu Universul însuşi".

In aceasta stă forţa de scriitor a lui Clemenceau.

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

G. Clemenceau

Spiritul elenismului

Fragment din „Demosthène"

Pe atunci Atena era un focar de lumină şi orbia lumea cu strălucirea cugetării sale. Din Ionia până'n Grecia Mare, străbătând prin etapele Mării Egee până'n punctele de atingere ale Europei şi Asiei, Elada tuturor felurilor de idealism vestea, stârnea, propăvăduia, trăia clipele cele mai nobile ale celei mai măreţe vieţi ce a fost vreodată. Din anticele meditaţiuni ale Indiei asupra omului şi asupra lumii *(Veda, Vedanta, Çamkya, Budismul),* s'a revărsat un potop de tradiţii intelectuale până la ţărmurile mediteraneene, — dovadă asemănările dintre marile poeme indiene şi epopeele homerice, precum şi stâlpii din India cari atestă misiunile budiste ale marelui împărat Açoka până'n Siria, Egipt şi Epir, cu trei sute de ani înainte de era noastră. Tot viitorul continentului european era de-acum legat de soarta acestui prodigios curent de idealism.

Max Muller a socotit că fără lupta dela Salamina noi am fi devenit Zoroastrieni. Ba e chiar incontestabil că în vreme ce păgânismul greco-roman se stingea, zeul solar Mithra, importat din Persia de soldaţii legiunilor romane, a ţinut în cumpănă câtva timp propaganda aprinsă a Sfântului Pavel în lumea şovăitoare a Gentililor. Şi în muzeele noastre se pot vedea coloanele frânte închinate noului zeu venit din Orient. Creştinismul, în care se regăsesc atâtea elemente budiste, a dus luptă grea, dar cu o nobilă şi perseverentă strădanie şi adaptând minunat erezia iudaică la formele de emotivitate nouă, a cărei putere, după mult sbucium, avea să unifice, să fecundeze continentul european.

Persia, întoarsă la deşarta risipă a visurilor sale, însemna zădărnicia oricărui efort mintal. Stătea pregătită pentru toţi cuceritorii. In afara istoriei, strămoşii noştri gali, odinioară atraşi până la Delphi de bogăţiile lui Apollo, mai că nu erau cunoscuţi şi nu se vedeau să poată lua parte la opera civilizaţiei. In zadar atacaseră hoardele lor zidurile Capitoliului. Roma, neîmblânzită, îşi aştepta ceasul, sortită şi ea supremei decadenţe care — la întrecerea atâtor religiuni ivite — avea să predea laurii întâietăţii câştigate, după lupte grele, de Dumnezeul Golgothei. Marea goană simbolică a torţei care, de pe malurile Gangelui până la Olimp şi la Nil, trebuia să transmită focul sacru generaţiunilor demne să-l poarte. Misiunea înaltă a Greciei în aceste zile fatidice a fost nu numai răspândirea luminii, ci şi însufleţirea ei cu pecetea măreaţă a frumosului.

Dece orice mărire e sortită prăbuşirii? Un instinct miraculos trebuia să pună Elada în stare să-şi asimileze laturea înaltă a rolului său, mai curând decât să o tra-

Continuare în pagina a II-a

ducă în acțiuni de viață realizată. I-o fi mai lesne unui popor să înfăptuiască minuni, decât să se străduiască să îndure răbdarea care să le asigure efectul? Munca omenească are nevoie, întru desăvârșirea ei, de elanurile imaginației, dar ea pretinde cu aceiași stăruință coordinațiuni de înfăptuire sigură.

Războiul peloponesiac, care a pecetluit distrugerea elenismului, a avut o origine atât de neînsemnată că n'a putut fi niciodată determinată. Nu din pricina a două curtisane din Megara, sub autoritatea ipotetică a Aspasiei, s'a vărsat nebunește cel mai frumos sânge al Eladei. Fapt foarte simplu e că orice pretext era bun pentru Greci ca să se sfâșie între ei. Din trib în trib, era adevărata tradiție a Orientului. Vedeți *Memoriile* lui Baber, al doilea cuceritor al Indiei, după Mahmud. Strategia nebunească a lui Pericle, încredințând Atena zădărniciei unei defensive, ducea orașul la pieire, spre nenorocirea învinșilor ca și a învingătorilor. Când Lysander dărâma Zidurile Lungi în sunetul flautului, își celebra și prăbușirea victoriei profanatoare. Ca să fi aflat, printre cei Treizeci de Tirani, elevi de-ai lui Socrate cari să guverneze Atena în numele Lacedemonului și să reteze în Poecil sute de capete pe zi, prea trebue să fi fost o mare zăpăceală de conștiințe atrofiate.

Adevărul e că acești oameni, care aveau atâtea motive să-și strângă rândurile, să se unească spre a se consacra operei comune de descătușare a minții, puneau mai presus de toate plăcerea de a se masacra. Intr'un cuvânt acești Eleni, intelectualizați cu atâta finețe, n'au avut sentimentul patriei mari. Delphi, Olympia, jocurile isthmice, pythice și toate celelalte ajungeau ca să le satisfacă nevoia unui cadru comun. La jocurile olympice, tânărul Thucydide îl asculta cu sfințenie pe Herodot care, din opisthodomul templului lui Zeus, cetia povestiri din istoria sa câtorva zeci de ascultători plecați dela hippodrom. Mai era nevoie de alte legături intelectuale? Atenianul se împopoțona cu titlul de *„învingător al Medului"* ca să masacreze, invocând cu cinism *dreptul celui mai tare* împotriva Melienilor neutri cari îi ofereau „prietenia". Abia târziu cu Philopoemen se va putea ivi ideea unei *ligi acheene*. Cu mult înainte fusese dată lovitura fatală. Lui Polybiu, prizonier de războiu, îi va trebui obsesiunea Romei, ca să pecetluiască piatra sub care, până la Renaștere, avea să stea în amorțeală Elenismul.

Ultimele noutăți literare
din Editura „CARTEA ROMANEASCĂ"
Bulev. Academiei No. 3, București, I

AU APARUT:

C. ARDELEANU: *„Am ucis pe Dumnezeu"* — Roman. 1 vol, de 286 pag. lei 90.—
Proaspăta operă a talentatului scriitor, este o nouă afirmare a aceluiaș vânjos realism, cu care și-a făcut debutul în genul romanului, lăsând să se întrevadă o rodnică activitate de romancier.

OTILIA CAZIMIR: *„Grădina cu amintiri"* — Nuvele. 1 vol de 260 pag. lei 84.—
Noul volum al celei mai dotate scriitoare a actualei generații cu care dăruește cititorilor încă un mănunchiu de frumuseți literare ce trec de minune alături de acele din volumele „Din întuneric" — *Nuvele* — *și* „Fluturi de noapte" — *Poezii.*

TUDOR MAINESCU: *„O picătură de parfum"*. 1 vol. de 204 pag. lei 90.—
Poezia d-lui Măinescu se situează între „Caleidescopul" lui A. Mirea și versurile lui Topîrceanu. Este de o inspirație elegantă și ușoară, cu un sentimentalism temperat de ușoară ironie și reținut humor.
AL. A. PHILIPPIDE

CALENDARUL GOSPODARILOR pe 1930. Intocmit de *d. prof. I. Simionescu.* 1 elegant volum de peste 100 pag. cu ilustrații și un supliment artistic lei 30.—
Cel mai răspândit și mai ieftin Calendar, cu un cuprins literar atât de ales că alcătuește cea mai bogată Antologie literară a anului. Ajuns în al zecilea an de existență „Calendarul gospodarilor" *se desface în câteva zeci de mii de exemplare în tot cuprinsul țării.*

★

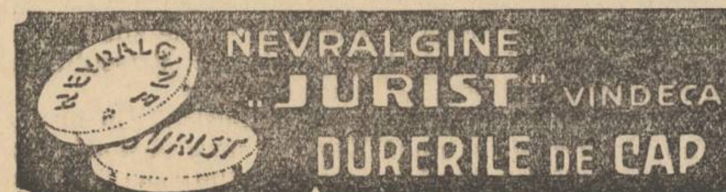
VOR APARE ZILELE ACESTEA:

DAMIAN STANOIU: *„Duhovnicul maicilor"* — Roman.
Altă operă de mare succes a autorului vestitului roman „Necazurile părintelui Ghedeon", ajuns la a II-a ediție, în mai puțin de două luni de zile.

MIHAIL CODREANU: *„Turnul de fildeș"*.
Un volum de poezii al acestui maestru al versului românesc constitue un adevărat eveniment literar pentru toți prețuitorii literaturii bune.

Cărțile apărute și notate mai sus se găsesc la toate librăriile din țară. Pot fi cerute și direct, dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ", Bulev. Academiei, No. 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.

RADIO
Numai cu 10 lei
10 aparate de radio în valoare de
100.000 LEI
Amănunte și cuponul de participare la tragere, în ziarul „RADIO și RADIOFONIA"

GUIDO MANACORDA

Elogiul cerului înstelat

Mi-a fost dat acum câteva seri ca, ieșind dintr'o casă prietenă către miezul nopții, să văd strălucind deasupra capului cel mai frumos cer înstelat din câte-am văzut vreodată. Și mult m'am bucurat că din mohorît, rău și neguros cum era la început, în scurtă vreme se făcuse atâta de adânc și de voios. Ceasul înfățișându-se atât de neobișnuit prielnic contemplării și meditației, oricât de lungă știam a fi calea întoarcerii, n'am șovăit s'o străbat pe jos.

Tăcerea era mare, adâncă. Luminile, din belșug rărite, mai mult decât să-mi lumineze drumul îi însemnau linia în lungi răstimpuri, cu serpentină aeriană. Iar Arnul, care după mai multe zile de furie revărsătoare se trăsese 'n matcă blajin și recules, le răsfrângea în cercuri de fiori somnoroși, ușori.

Și pe dată mi-am dat seama cât de mult te oprește forfotirea oamenilor, în cele dintâi ceasuri ale serii, de la acea contemplare și meditație. Ce ușoară, dar nu temeinică biruință poate avea lumina felinarelor și a globurilor, în orbitoarele-i desenuri de coroane și diademe, de salbe și brățări, firește nu asupra curatei, puternicei străluciri a stelelor, ci asupra depărtării care, din păcate, ne desparte de dânsele. Și așa, divagând din gând în gând, cu privirea atrasă rând pe rând de apă ori de cer, de dealuri ori de munți, de turle ori de palate — câte-o umbră rară acum se ivea pe caldarâmul pustiu, acum dispărea prin ulicioarele neguroase — mi-a venit în cele din urmă să chibzuesc așa:

Guido Manacorda

Bună e desigur luna, pentrucă arginteaza corpurile cu argintul viselor și plouă pe câmpul uscat picături proaspete de rouă. Desenează pe cer seceri lucitoare, discuri și semi-discuri, și „funduri de căldare", în chip minunat. Și-i ocrotește pe înfiorații îndrăgostiți cu umbra-i și-i orbește cu tăișul crud al luminii sale pe curioșii indiscreți. Dar mie nu mi-e dragă. De oarece, plină, mi se arată cu față de hangioaică; și-mi vine să-i adaog un trup unctuos și gras, iar în șolduri două mâni ca două torți, cu mânecile suflecate. Crai nou, îmi rănește ochiul cu colțurile, de parc'ar fi ghimpi. Ghimpi, se 'nțelege, fără trandafiri. Dar multe altele îi pun în socoteală: că a luminat „verandele" tuturor languroșilor romantici; că a ținut loc de punct pe *i*, spre a-i face plăcere lui De Musset; că a rimat cu „brună" și „lagună" în inima tuturor cârnățarilor în voiaj de nuntă, ori pe hârtia tuturor liceenilor îndrăgostiți. Că minte în chipul cum apune și crește, dacă-i adevărat ce spune și tălmăcește poporul. Să-și bată oare joc cu tot dinadinsul de noi, mucalita? Hei, luno, întoarce-te, descopere-ți cealaltă față, aceea pe care n'o arăți niciodată! Aceasta, a noastră, îmi cam miroase a *truc*.

Minunat, fără îndoială, e soarele. Sub raza lui zvâcnesc zăpezile, înverzește și se aurește grâul. Vița plânge de bucurie, ciorchina se face dulce și purpurie. Rândunele, privighetori, ciocârlii îi proslăvesc nașterea. Iar oamenii, foarte și pe drept bucurându-se de vederea lui, de căldura și de binefacerile sale, îi zic dătător de viață.

Cu toate acestea nu totdeauna mi-e drag. Ba uneori chiar mă supără și mă înciudează. Țipă prea mult și prea tare. Nu degeaba Grecii i-au asemuit vocea cu huruitul asurzitor al unui car. Eu îl asemuesc cu un concert numai de alămuri: care în plinul plinului m'ar sili să-mi astup urechile cu mânile. Și pentrucă toate vietățile, urmându-i exemplul, țipă cu el. Iși țipă, impudice durerile, bucuriile cele mai intime, își arată cu neobrăzare frumusețile, ori adevărate, ori false, caută să se învingă unele pe altele cu neîntreruptă gălăgie. Cu un cuvânt, se târguesc.

Nici nu-s în stare să-i iert, că, fiind cel mai mic, cel mai puțin strălucitor, cel mai sărac din toți sorii și, cum să spun? prefectul celui mai pierdut, celui mai mizerabil județ al cerului, face pe grozavul, cu atâta îngânfare și tiranie. Pentru cele patru planete lingușitoare care i se învârtesc împrejur, punând pe câte-un satelit lunatic să le țină trena ca vai de lume, trece într'adevăr mereu țanțoș, pe calea cerească, umplând locul numai cu el, ca să ne răpească nouă vederea și contemplarea tovarășilor săi, ba a stăpânilor săi, cu atâta mai măreți și mai frumoși. Cași cum n'am ști noi locul ce i se cuvine în ierarhia cosmică! Că se învârtește și el, nici mai mult, nici ma puțin cași noi, în jurul altui soare, iar acesta în jurul altuia, și așa mai departe, din soare'n soare, la infinit. Cași cum cea din urmă prăfuire a celei mai slabe și străvezii dintre nebuloase, nu s'ar împodobi cu o carte de o mie de ori mai străl[ucită] decât a lui!

Dar, urmând mai departe, urcă în mine, din adânc, un imn. Pe care, firește, nu l'am risipit în cuvinte, nici poate — era într'un fel oare care cu putință să-l încheg în strofe. Mă doare că nu-l mai pot spune acuma decât atât de schilod. Dar audă-l cei ce știu a citi dincolo de slovă.

Inainte de toate, mult te laud, o, cerule înstelat — cred că voia să spună cântecul meu neauzit — pentru discreția, pentru dărnicia-ți cu adevărat regească. Fiind tu bogat de toate scăpărările — zi a tuturor sorilor — nu numai că nu orbești slaba-ne vedere, ci îi ești alinare, desfătare. Și din treaptă 'n treaptă, din abis în abis, o duci spre abisul mai strălucit, spre însuși izvorul oricărei lumini și a oricărei vieți. Căci dacă soarele strigă 'n neștire că doar a lui e împărăția, că oameni și lucruri trebue să-i fie de-o potrivă, supuși, stelele îndeamnă calme a merge mai departe, a urca mai sus ca ele. Calme, nu doar că vocea lor ar fi mai puțin puternică. Toate urletele soarelui s'ar rătăci în cel mai slab suspin al uneia singure dintre stele. Ci pentrucă vocea lor pleacă din adânc, spre a ajunge până 'n adânc. Indeamnă cu o tremurare abia simțită, ca de pleoapă. Și aceasta, nu doar c'ar fi mici, ori slabe. Cea mai mică dintre ele, dac'ar fi aproape de noi ca soarele, ar umple cu globul său întregul firmament. Nu numai că s'ar usca izvoarele, râurile, mările, ar arde holdele, copacii, ar crăpa stâncile, ci tot pământul s'ar risipi fulgerat. Dar tremură astfel, fiind create și orânduite la depărtarea cuvenită, înțelegând să facă bine, nu rău.

Intr'adevăr, stelelor, prin ce dacă nu prin voi mergem dincolo de cele mai desăvârșite ocheane ale noastre, mai sus ca însuș gândul nostru? Nu ne învață oare contemplarea voastră — *consideratio est „sidera" intelligere* — că unele dintre voi s'au stins poate de veacuri; și totuș vocea lor ne vine încă, ne izbutind până acuma să înghită enormitatea spațiului de străbătut? Că altele nu s'au născut încă pentru noi, deși de veacuri își avântă către lumea noastră razele spăimântător de iuți, voios de dornice de întâlnire; și totuș nu izbutesc până acuma a ne ajunge? Astfel, că în vârtej, mult ne umilesc pentru uimitoarea noastră micime; dar mult ne și exaltăm pentru măreția fără margini a Universului.

Ci eu încă mult te laud, o, noapte înstelată, căci frumusețea ta nu-i de trupuri, ci de spirit. Spada voinicilor tăi nu rănește, vindecă; răsuflarea balaurilor tăi nu înciumează, învie; apa havuzurilor tale nu stinge, aprinde. Iar cântarele tale drămuesc substanțe nepieritoare, pletele tale răspândesc adieri îmbălsămate dincolo de simțuri, roatele carelor tale îmbată și se 'mbată în vâltori de tăcere.

Intr'adevăr, de unde soarele desparte și vrășmășește, voi împreunați și înfrățiți, o, stelelor: voi, muzică, tăcere, idee, timp, spirit; fiind soarele culoare, linie, volum, spațiu, slovă. In vrajbă, în epos, în dramă, în peană, soarele; în prietenie, în rugăciune, în adorare, în extaz, voi, stelelor. In tăcuta vestală ce urcă treptele Capitolului, în Cezar August împăratul, în Carmen Saeculare, soarele! In sacerdotul cu hlamida albă și aur, în Bunul Păstor, în dogoritoarele profeții, în avântul messianic, voi, stelelor. Săgetător de moarte, Apollo, cel cu zbârnâitorul arc de argint, aducător de viață, Cristos, cel cu mâni neprihănite și țepene.

Nu s'a născut oare Cristos, n'a înviat în miezul unei nopți cu stele? Ci fost-a scris că va trebui să moară în plină zi. Ca să însemne, precum pe drept socotesc mințile luminate, că ziua e viață efemeră și moarte adevărată; ci naștere și înviere și viață și beatitudine veșnică, noaptea tuturor stelelor.

Ci iată că eu încă vă laud, o, stelelor, căci fiind fiecare dintre voi ea și numai ea însăși, pentru nimic în lume n'o pizmuește pe niciuna din nenumăratele-i tovarășe, chiar dacă-i mai mare, ori mai bogată. Ca sufletele celor fericiți, fiecare mulțumită în sine-i de propria mărginită desăvârșire, și nu mai puțin mulțumită de mai marea desăvârșire a altora. Și pentrucă, având fiecare dintre voi vocea sa, de oricare alta deosebită, n'o folosește niciodată ca să se ia la întrecere, să întreacă. Ci voioasă o contopește în rostogolirea armonioasă a tuturor. Nici prin aceasta se pierde; căci și mai armonioasă se face. Spirituale singurătăți, spiritual concert: *soledat sonora, musica callada.*

Intr'adevăr, ce-ar fi fără voi, stelelor, noaptea însăș, dacă nu noaptea Satanei? Noapte neagră, meritat Iad al gânditorilor trufași, care nimicește individualele distincții, care risipește trupurile și spiritele, care totul cufundă în *haos*, care totul adâncește în nimic. Dar cu voi și prin voi, iat-o prefăcută din moartă vie; din gol, plinătate; din desnădejde, nădejde. Cu voi și prin voi, foc nestins de bucurie peste focurile slabe de nimicire, zbor peste toate zborurile; beatitudine peste toate mântuirile; tărie peste toate puterile.

Atâta numai că, în vreme ce astfel în de mine, nu fără mare desfătare și adâncă emoție, gândeam, mi s'a întâmplat să ridic ochii spre Calea Robilor, care arzând și scânteind toată, mi s'a părut cu adevărat, între două maluri negre de abis, „țărm sclipitor de fulgere".

Apoi distrat de roșirea lui Marte, ba chiar zâmbind în sine-mi de ceeace s'a încercat, în chip atâta de nătâng, spre a sta de vorbă cu presupușii săi locuitori, am fost îndemnat să chibzuesc asupra nesuferitei îngustimi a trufiei oamenilor, cari cred că lumea a fost făcută doar pentru dânșii, iar ei, singurii stăpânitori ai întregii lumi. Pe câtă vreme bun și cucernic gând desigur e cel ce, nu numai nu îngustează întru nimic puterea ziditoare a lui Dumnezeu, ci, pe cât poate, mai fără margini și-o închipue. Și dela viața măruntei noastre planete, dela ierarhia ființelor mai prejos nouă, dela bicisnicia și îngustimea minții noastre, prin asemănare gândind, ajunge la speranța și la credința în alte făpturi infinite, create prin infinitele împărății ale cerului întru mai marea slavă și mărturie a Ziditorului. Poate de El mai apropiate, întru mai marea înțelepciune și mai adâncă bunătate decât a noastră. De Cristos, fără îndoială, și acelea mântuite, dacă păcătuesc; în El vii (și Cristos în ele), dacă ascultă de legile Sale.

Iar această din urmă contemplație, mie, muritor mărunt, mi-a dat desfătare poate mai mare ca oricare alta. Căci nici pământul nu mi s'a mai părut o prăfuire bizar și prezumptuos de vie într'un cimitir de lumi uscate; nici însumi nu m'am mai simțit naufragiat conștient, alături de un cârd de semeni, ca mine nenorociți, pe-o epavă plutitoare de abis, în vârtejul mut și inutil al elementelor. Ci recunoscutu-m'am cetățean al tuturor cetăților cerului, neam al tuturor neamurilor fără număr, oaspetele încăpătoarei case a lui Dumezeu.

(Trad. de ALEX. MARCU)

Vitrina Librăriei „Universala"
Alcalay & Co.
Calea Victoriei No. 27 (Colț B-dul Elisabeta)
București I

Goll Claire: Un Perle (roman)	Lei	78.—
Roger Noëlle: Princesse de lune (roman)	„	78.—
Merejkowsky: Napoléon L'Homme.	„	78.—
Blasco Ibanez: Guerre sans Quartier (roman)	„	78.—
Serstevens: Taïa (roman)	„	78.—
Germain José: Femme (roman)	„	78.—
Barres Maurice: Mes Cahiers vol. I (Col. La Palatine)	„	150.—
Stresemann Gustav: Goethe et Napoléon	„	98.—
Gaultier de St. Amand: Plaisirs de Tibère	„	130.—
Gaultier de St. Amand: Débauches Impériales.	„	130.—
Reyner Gustave: La Femme au XVII-e siécle	„	162.—
Aline: Lénine a Paris	„	59.—
Soupault Philippe: Le Grand Homme (roman).	„	98.—
Lafcadio Hearn: Au Japon spectral	„	78.—
Thomas Mann: Tonio Kröger (Prix. Nobel 1929)	„	78.—
Flottes Pierre: La Démocratie entre deux abîmes	„	65.—
Brunet René: Les Finances Publiques du temps présent	„	78.—
Rostand Jean: De la mouche a l'Homme.	„	78.—
Grousset René: Les Civilisations de l'Orient	„	487.—
Celarié Henriette: La Prise d'Alger	„	45.—
Almanach de l'action Française	„	53.—
Ségur Nicolas: Anatole France, anecdotique	„	78.—
D'Esme Jean: Empereur de Madagascar	„	78.—
Montagnon: Grandeur et servitude de socialistes	„	78.—
M-me Taillandier: Madame de Maintenon	„	130.—
Pourtalés: Nitzsche en Italie	„	78.—
Zenzinov: Les Enfans Abandonnés en Russie Sovetique	„	72.—
Homberg: L'Ecole des Colonies	„	72.—
Mirrlees: Le Choc en Retour (roman)	„	120.—
Valdagne: Ma Mére que j'accusais (roman)	„	78.—

In editura „Adeverul" au apărut următoarele două noui lucrări pentru copii și tineret.

INELUL PIERDUT
N. BATZARIA
Un roman din cele mai duioase, mai morale și mai atrăgătoare. Frumos ilustrat și cu o minunată copertă în culori. PREȚUL LEI 40

și

ALMANACHUL ȘCOLARILOR
PE ANUL 1930
cuprinzând o materie pe cât de variată, pe atâta de instructivă și interesantă. Foarte bogat ilustrat, „Almanahul" acesta nu trebue să lipsească din nici o casă.
Un volum de 130 de pagini LEI 25
De vânzare la librării și chioșcuri de ziare.

Colțul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din București, str. Eugen Carada, 7, anunță următoarele cărți interesante pe care le trimete în Capitală, la domiciliu, contra unei simple cererei telefonice 315/90, — iar în provincie contra unui acont prin mandat poștal, restul ramburs:

Premiul Nobel 1929

Thomas Mann: La mort à Venise; Tristan: Désordre. (toate în l. franceză). Die Buddenbrooks (billige Ausgabe, ungekürzt in 1 Band); Der Zauberberg; Königliche Hoheit; Tristan, Herr und Hund; Der Kleine Herr Friedemann; Unordnung und frühes Leid; Der Tod in Venedig; Tonio Kröger (romane și nuvele); Betrachtungen eines Unpolitischen; Bemühungen; Forderungen des Tages (studii-essays) — în limba germană.

Premiații Nobel — anteriori

Knut Hamsun: La faim; Victoria; Un vagabond joue en sourdine; Rêveurs; Au pays des contes; Sous l'étoile d'automne; romane în limba franceză. — Hunger; Mysterien; Victoria; Landstreicher; Weiber am Brunnen; Segen der Erde; Rosa; Benoni; Kinder ihrer Zeit; die Schwärmen; Unter Herbststernen: toate în limba germană.

Romain Rolland — neîntrecutul autor al lui Jean Christophe (10 volume); Ciclul frumos: L'âme enchantée cuprinzând romanele: Annette et Sylvie, L'été, Mère et fils (2 tomuri); Pierre et Luce (cea mai frumoasă povestire a lui Rolland); Colas Breugnon; Le théâtre du peuple; Au dessus de la mêlée (esseuri); Mahatma Gandhi (studiu); Les précurseurs (studii); Les Léonides; Les tragédies de la foi; Le jeu de l'amour et de la mort; Les vaincus; precum și celebrele lucrări de studii muzicale: Musiciens d'aujourd'hui; Musiciens d'autrefois; Voyage musical au pays du passé; Vie de Beethoven — ediția mică — iar acum în urmă noul volum: Beethoven: les grandes époques créatrices (volum mare de 380 pagini cu numeroase planșe, reproduceri după manuscrisele lui Beethoven, fotografii, etc.). Amintim deasemenea: Vie de Michel Ange; Vie de Tolstoi.

Despre Romain Rolland, recomandăm importanta lucrare a lui P. J. Jouve: Romain Rolland vivant, precum și opera omagială închinată lui Rolland cu prilejul jubileului de 60 ani, intitulată: „Liber amicorum Romain Rolland" și la care au colaborat între numeroși alți mari gânditori, — René Arcos, Hermann Bahr, Johan Bojer, Georg Brandès, Ernst Curtius, Lucien Descaves, Duhamel, Albert Einstein, Auguste Forel, S. Freud, Mahatma Gandhi, Ellen Key, Selma Lagerloef, Andréas Latzko, Masaryk, Masereel, Georg Nicolaï, H. Sanielevici, Schnitzler, Upton Sinclair, Tagore, Unamuno, Von Unruh, Wells, Zangwill, Stefan Zweig.

Volumul mare, tipărit pe hârtie fină, 400 pagini, frumos legat, lei 600. In numărul viitor anunțăm operele celorlalți scriitori cari au primit premiul Nobel — cea mai înaltă distincție literară a timpurilor noastre.

CEREȚI AZI
ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" și „DIMINEAȚA"
pe anul 1930
Un bogat, amuzant și instructiv magazin literar, științific, cultural și artistic.
Amintiri, schițe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenți reprezentanți ai scrisului românesc.
Un volum cu coperta artistic executată în 3 culori, 230 pagini pe hârtie velină conținând peste 200 de minunate clișee și 16 splendide planșe în culori,
se vinde numai cu 40 lei
La depozitari și chioșcurile de ziare.

Postume

Oameni de care nu se mai vorbește

IANCU DOCAN

Prea puțini sînt acei care, la noi, își mai aduc aminte de Iancu Docan și totuș el, acuma jumătate de veac a fost bărbat în vază în Moldova de Sus și chiar, pe cîteva luni, ministru al lucrărilor publice în cabinetul lui Ion Brătianu sub care țara a intrat în războiul Independenței.

Docăneștii, după zisa unora din ei cu serioase cunoștințe istorice și genealogice, ar fi o familie veche și originară din ținutul Covurluiului unde ar fi avut proprietăți pe Horincea: rol politic însă nu a jucat până în întâia jumătate a veacului trecut. Atunci s'au ridicat mai mulți Docănești, cu toții din Țara de Jos care au ajuns la boierii de gradul al doilea, iar doi dintr'înșii, frații Ion și Neculai mi se pare că s'au urcat chiar la rangul de vornici.

Neculai Docan a fost căsătorit cu fiica doctorului Eustatie Rolla, un bărbat care s'a bucurat de oareșcare notorietate în Moldova din întâia jumătate a veacului trecut. Neculai Docan a jucat un rol politic în vază la începutul Domniei lui Cuza cu care era văr primar: într'o vreme ajunsese să fie un feliu de cancelar.

Celalalt frate, Ion, a petrecut mai mulți ani din tinerețe în străinătate unde, dacă s'ar fi putut da vr'o crezare celor povestite de el, ar fi fost amestecat în evenimente importante și ar fi avut legături strînse cu oameni de primul rang.

Așa, nu prea înțeleg cum, fără a fi slujit ca soldat în armata franceză și fără a fi urmat cursurile vre unei școli militare, ar fi fost ofițer francez, ar fi combătut împotriva lui Abd-el-Kader în Algeria și ar fi fost prieten intim al ducelui de Aumale. Puțin după aceia ar fi înodat legături de prietenie cu al doilea Napoleon, pe cînd acesta era simplu pretendent și l'ar fi ajutat să devie președinte al celei a doua republice, ceiace l'a ajutat mult să urce treptele scaunului împărătesc. Bineînțeles că aceste povestiri stîrniau nu numai mierarea, dar și îndoiala acelor care le ascultau, iar acea limbă rea de Cuzanu nu stătuse la îndoială pentru a-l porecli: *Vărul Ion Minciună*, poreclă care căpătase aprobarea aproape unanimă a tutulor contimporanilor săi.

De legăturile lui cu aceste personagii ilustre, de sfaturi înțelepte și de ajutorul neprețuit de care au avut parte dela el, am auzit multe vorbindu-se. Din nenorocire am uitat cea mai bună parte din ele, aducându-mi aminte numai cum a scăpat viața ducelui de Aumale.

Ducele avea un leu domesticit de care nu se despărția nici ziua nici noaptea și care răspundea numelui de Bertrand. „Era după un copios dejun la care ducele băuse mai mult decît de obiceiu; eu șădeam în dreapta lui. Se băuse și cafeaua și liqueururile, ducele ațipise pe jumătate și lăsase să spînzure mîna lui asudată și Bertrand o lingea. Ducele găsi dela o vreme că acea lingere era prea apăsată și prea prelungită și voi să-și retragă mîna, dar Bertrand dînd o mîrîitură din cele mai accentuate, nu dădu drumul mînii.

„Bertrand! mai repetă ducele, însă leul dădu o mîrîitură și mai puternică, strângând totodată dinții mai tare, fără însă a-i înfige în carne.

Eram împrejurul mesei, un mareșal, vr'o patru generali, nu știu cîți comandanți și ofițeri inferiori: cu toții îngețarăm, deși printre noi se găsiau mulți care de nenumărate ori se jucase cu moartea și-mi pare bine să pot arăta aici că, din acea mulțime de Francezi, viteji printre viteji, s'a găsit un Romîn care să-și revie mai răpede în fire, mai răpede decât ceilalți și să făptuiască gestul așteptat și mîntuitor. Cu o mînă hotărîtă am scos pistolul ce-l țineam în buzunarul drept al pantalonului, ridicînd totodată cocoșul și, vîrîndu-l în urechea leului, am apăsat pe trăgaciu: fiara a căzut moartă la picioarele ducelui care, îmbrățoșindu-mă dinaintea tuturora, mi-a zis: Nu te voiu uita cît voiu trăi!"

Celelalte număroase povești care ni le istorisia despre generalii africani dovedeau și ele un mare sânge rece și o deosebită prezență de spirit.

Dacă în toate aceste domina viteazul, în acele în legătură cu Napoleon al III-lea reieșia mai cu samă cunoscătorul de oameni și bărbatul fin, dar îndrăzneț în hotărîrile ce știa să le iea răpede. Ele dovedeau cu prisosință că dacă Ion Docan nu s'ar fi aflat la Paris în anii 1848-1894, Louis Bonaparte nu ar fi ajuns niciodată la președinția celei a doua Republici franceze.

Cucerise inima reginei Victoria a Angliei prin chipul lui de a călări, dacă trebuie să dăm credință vorbelor lui și tonului misterios cu care ni povestia acest măreț roman, numai hotărîrea grăbită a principelui Albert să expulseze din Regatul Unit pe întreprinzătorul Moldovan, a ferit tronul Marei Britanii de un scandal pe lîngă care acel al reginei Carolina cu curierul nu ar fi fost decît floare la ureche.

* * *

Curios este farmecul ce regina Victoria care numai frumoasă nu era, l'a exercitat asupra doi bărbați politici romîni: Ion Docan și Anastasie Pann. Se știe că acest de pe urmă, care a murit nebun, a scris în nebunia lui, reginei Victoriei mai multe scrisori de dragoste, declarîndu-se gata s'o iea de soție.

Printre acei care, fără a le crede, făceau haz mare de povestirile lui Ion Docan, era și socru-meu, Lascar L. Bogdan, fiu dintr'o primă căsătorie a lui Lascar Bogdan dela Grozești, ofițer în miliția Moldovei, *leitenant* în bateria nou creată, în urma dăruirii materialului de către sultan, un tînăr iubit de toată lumea, dar din nenorocire bolnav de piept. Părinții socru-meu nu aprobau căsătoria plănuită de Lăscăruș, cum i se zicea, fiind că găseau că nora ce li se propunea astfeliu, deși foarte bine crescută și foarte drăguță, nu era destul de bogată cu toate că împărția cu soră-sa, Elena, marea și frumoasa moșie Dimăchenii de lîngă Dorohoiu. Dar dragostea stăruitoare este deprinsă să învingă și să găsească mijloacele trebuitoare spre acest sfîrșit. Tinerii îndrăgostiți erau atît de drăguți și de simpatici, în cît întreaga societate a Ieșului se puse de partea lor, organizînd o întreagă campanie pentru a obține consimțămîntul lui Lascar Bogdan bătrînul. Acesta era căsătorit, acum pentru a treia oară, cu domnișoara Efrosina Ghika din București, care era prietenă intimă cu maică-mea. Printr'însa se obținu ca îndărătnicia lui Bogdan să se moaie și căsătoria să se celebreze. Bineînțeles că după spusele lui Ion Docan, numai iscusinții sale datoria prietenul lui izbânda acestui roman de dragoste.

Dar scurt timp după căsătoria socrilor mei se auzi de altă căsătorie, de acea a lui Ion Docan cu sora soacrei mele, o persoană nu numai foarte drăguță, dar și excepțional de distinsă și ca soră-sa, proprietară a jumătate din moșia Dimăchenii. Lumea se miră, mai ales din pricina distincțiunii domnișoarei Dimache, care contrasta în chipul cel mai desăvîrșit cu desăvîrșita lipsă de distincțiune a soțului: nalt, cu extremități vulgare, roșcovan și cu glas care numai distins nu era.

Docan a fost un soț necredincios și puțin delicat: îi plăcea să vorbească, față de soția sa, de copiii lui naturali, în termenii următori: „Unul din copiii mei naturali, pe care l'ai cunoscut, buna mea *(ma bonne)*; un copil din flori al meu, știi de cine vreau să vorbesc; am avut dela o țigancă, neagră ca fundul ciaunului, o fiică de o albeață strălucitoare, mai strălucitoare decât Eugenia" (fiica lui legitimă care a murit mai dăunăzi, foarte slută dar de o albeață într'adevăr strălucitoare). Odată, la Dimăcheni, venise un ofițer de călărași foarte vulgar, dar care ni-a povestit un fapt de vitejie al său, ce mi-a fost confirmat mai pe urmă de mai mulți martori oculari. Cum a plecat ofițerul, Docan s'a apropiat de mine care vorbiam cu doamna Docan, pentru a ni zice: este un viteaz și de ai ști cît de jos a plecat: este fiul vezeteului uneia din foastele mele amante, pe care ai cunoscut-o, *ma bonne*, adăugi întorcîndu-se către soția lui, care făcu din cap un semn afirmativ.

Doamna Docan a fost o soție ireproșabilă în toate privințele și o admirabilă gospodină, care a contribuit mult la plata datoriilor și la cumpărarea unei a doua moșii, Mătienii, megieșă cu Dimăchenii. Căci Ion Docan era activ și gospodar bun și priceput. Dealtmintrelea nu numai prin plugărie scăpat-a el de datorii și sporitu-și-au averea: antrepriza poștelor a contribuit mult la acest rezultat, mai ales în anii din urmă, cînd a izbutit să capete antrepriza poștei austriace dintre Cernăuți și Iești. Se lăuda necontenit că ajunsese la stare de avere frumoasă fără ajutorul nimănui, numai prin vrednicia cu care îl înzestrase Dumnezeu și, mai ales, că nici odată nu a avut recurs la sprijinul lui Cuza cu care era văr primar, împrejurare ce avea grijă s'o menționeze de cîte ori avea prilejul. Niciodată nu povestia vr'o una din număroasele sale isprăvi din vremea lui Cuza fără a intercala, cînd vorbia de el, cuvintele: *et cousin germain du Prince, și văr primar cu Domnul*. Și totuș, după cele povestite de intimii dela Dimăcheni, este sigur că rudenia lui cu primul Domn al Principatelor Unite l'a scos din multe încurcături cum l'au și ajutat mult legăturile de care a avut parte cu boieria mare în urma căsătoriei sale cu Ileana Dimache. Vulgaritatea lui produsese cel mai deplorabil efect printre rubedeniile tinerei sale soții, care din potrivă era de o rară distincțiune. Se zicea că una din surori se căsătorise cu stăpînul și cealaltă cu feciorul. Și totuși tînăra femeie izbuti să obție ca, în ciuda metehnelor firești ale soțului său și a unei mari lipse de educație, el, după cîțiva ani să fie primit ca egal în sînul acelei societăți.

Purtarea lui în timpul luptelor pentru Unire a contribuit mult la acest rezultat: acea purtare a fost absolut ireproșabilă. Unirea a găsit în el un soldat devotat, care niciodată n'a șovăit dela datoria lui, deși afacerile sale, foarte încurcate în acel moment, ar fi putut folosi bine prin o schimbare de front sau chiar printr'un zel mai puțin intens pentru Unire. In vremea lui Cuza, cînd credea că poate conta pe discrețiunea interlocutorilor, nu se jena pentru a critica pe Domn și a povesti ce sfaturi bune deși aspre îi dă, iar văru-său nu le ascultă. Aceste vorbe se repetau lui Cuza care, departe de a se supăra, se strica de rîs.

Sub Carol I a intrat în rîndurile partidului liberal, nu atîta fiindcă împărtășia principiile acelui partid, ci fiindcă Brătianu îl menajase, dându-i totuș porecla de: *Cel mai mare mincinos al Moldovei.*

Pe lîngă povestirile din tinerețe, despre ducele d'Aumale, Napoleon Bonaparte, Bugeaud, Cassagnac, Abd-el-Kader, Lamoricière, regina Victoria a Angliei, etc., etc., etc., istorisia cum, lui mai cu samă, i se datorește Unirea.

RADU ROSETTI

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemnițărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuși și cuprinzând impresiile ilustrului și nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera școlară sau cea militară, până la pușcăriile din Belgia, în care a fost deținut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârșită împotriva straniului și genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeață, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în românește de d. Ioachim Botez și publicate în BIBLIOTECA DIMINEAȚA.

No. 118. Prețul 8 Lei

Toți elevii clasei I, II și a III-a secundară

trebue să-și procure pentru temeinica pregătire a lecțiunilor la limba franceză admirabilul

INDRUMĂTOR AL ELEVULUI LA LIMBA FRANCEZĂ

alcătuit de d-na și d. **Petre I. Ghiață,** profesori. Fiecare manual cuprinde traducerea integrală și exactă a bucăților din cărți de școală ale d-lor: J. A. Candrea; Leautey et Alesseano; d-na Elena Rădulescu-Pogoneanu; Ch. Drouhet et Alex. Beliș.

In capitolul ultim manualul conține conjugarea verbelor neregulate din limba franceză, conjugare făcută la toate timpurile și toate persoanele. Pentru necontestata lui utilitate, **„Indrumătorul"** nu trebue să lipsească de pe masa de studiu a niciunui școlar.

De vânzare la toate librăriile și depozitele de ziare.

Lei 100 exemplarul

BAL MASCAT [1)]

FATA DIN BRAZI

de IONEL TEODOREANU

Se deșteptase dimineața târziu, în piuitul rândunelelor, c'un rotocol de soare în fața patului ca o rochie de fată aruncată decuseară când se suise'n pat grăbită.

După ce se îmbrăcase ieșise afară, și se oprise'n prag mirat, cu sprincenile ridicate, scoțând mânile din buzunarele scurteicei, lăsându-le goale în soare. Rostogolit din munți în vale, parfumul brazilor avea în el albine care bâzâiau, și se'ndulcise, pierzându-și într'o noapte asprimea lui severă.

Pe-o coastă a monastirii, cea mai dinspre soare, înfloriseră peste noapte câțiva meri. Un fluture, alb ca florile merilor, în fața munților mari, bătea din palme. Lumina soarelui era ca o scuturare de flori de tei pe hainele întunecate ale munților.

O maică spăla pânza la pârău, o pânză albă, și albul pânzei râdea sub degetele ei, la poalele munților. Andi pornise spre poiană, trecând puntea pârăului. Inainte d-a ajunge, zărise printre brazi o pată roșie, când aici, când dincolo, iute jucăușă, ca rotocolul de soare trimis de copii cu oglingioarele de buzunar în ochii oamenilor mari, să-i facă să clipească.

Ascuns după un brad care pășise până'n marginea poenii, Andi era o inimă care bătea primăvăratec, lângă trunchiul unui brad.

— ... ?

Dansa ? Se juca ? Se făcea că prinde un stol de fluturi ? Invăța singură pe iarba poenii zborul nebun al rândunelelor ? Iși închipia că-i urmărită de toți brazii, înșelându-i pe toți cu fugi viclene ?

Ionel Teodoreanu

— Nebună! murmurase Andi, gâfâind de fuga ei, cu inima bătând, bătând alăturea de bradul nemișcat.

Până când, fără putere, căzuse trăsnită pe iarbă, cu hopurile inimii în sânii ei și'n tâmplele lui Andi, — cu brațele în cruce și picioarele în praștie. Și par'că ceru'ntreg se plecase să-i sărute gura în poiană jos, pe iarba crudă.

Avea un trup viclean în subțiimea lui de fată cu șoldurile femeești împlinite; și de sub fusta de stambă roșie cu picățele negre, eșeau picioarele subțiri, goale, bronzate, de țigancă dansatoare pe cărbuni aprinși. O inimă de sânge roșu bătând în sâni drăcești de fată, suna o toacă pe verdele păgân al primăverii din poiană, adunând toți faunii de prin pădurile de brad.

Andi eșise din ascunzătoare.

Fata săltase în picioare, cu vibrația de fugă în zvelteța ei cărnoasă, a sălbăticiunilor eșite din păduri, când ochiul omenesc se'ndreaptă asupra lor.

Un cap cu plete negre ca tăiate'n marmură posomorîtă, luciu neagră, buze roșii, nări care mereu adulmecă în vânt urme necunoscute, neliniștitoare, și-o privire când sperioasă, când obraznică, pornită din doi ochi deun verde crud ca cel al tinereții acelor de brad.

Vroia să fugă, sau să râdă ?

Pornirea căprioarelor în picioarele desculțe, și iscodirea ațâțată a ochilor de veveriță, în neastâmpărul privirii.

Venise înspre el, deodată izbucnind, săgeată, îi râsese'n ochi, fugise — fulger roșu printre brazi — răscolind mai crud în nările lui Andi seva ierburilor de pe urma pașilor desculți, — lăsându-l în poiană ca un cerb, cu nările în vântul primăverii.

A doua zi, reapăruse — cerb — tot în poiană. Pata roșie nu mai era, cum fusese cu o dimineață înainte, una, ca un lan de maci în vânt, pe verdele poenii.

O așteptase toată dimineața.

Par'că auzise undeva un râs.

Râs ? Vânturile ? Ierburile ?

Nu'ntâlnise decât brazii gravi la ușile deodată închise, îndărătul cărora o fată râde pe'nfundate.

A treia zi, Andi venise cu un pled și o carte.

Poiana, goală.

— Cu-cu!

Cuc?

Ridicase ochii de pe carte.

— Cu-cu!

Fată cu glas de cuc? Sau cuc nătâng?

— Cu-cu, — răspunse Andi, și cucul — cuc? — tăcuse, lăsând un semn de întrebare în tăcerea brazilor serioși.

A patra zi, aceiași carte pe un pled pus în poiană aștepta un glas de cuc și un trup de fată.

Un ciocălău de brad căzuse între umerii lui Andi. Se'ntorsese'n salt; dar brazii, plini de ciocălăi, n'aveau niciunul mâni de fată.

De-atunci, în fiecare zi venise în poiană, cu pași cât mai ușori, găsind-o goală. Cetea, pândind cu coada ochiului. O simțea săgetând în jurul lui, printre brazi, ca o rândunică roșie, dar n'o vedea.

Intr'o zi, bradul la umbra căruia se așezase, bufni de râs, subțire. De-asupra, sus, călare pe o creangă, o văzu. Fără sfială îl privea pe Andi'n ochi, ținând în brațe trunchiul gros.

— Cum te-ai suit acolo?

— Așa!

— Dă-te jos.

— Ba!

— Ai să cazi!

— Așteaptă!

Ș'avea picioare goale'n aer ca în apă, cu pulpe lungi, încălecate pe o cracă aspră care legăna un cap iscoditor de veveriță neagră cu ochi verzi.

— Dă-te jos.

— Nu.

Se uita la ea de jos în sus, cu fața răsturnată, ca un pește prins în undița care-l saltă, lăsându-l iară, după cum picioarele viclene se făceau că scapă și că prind la loc craca pe care-o călăreau.

Dela o vreme, Andi se culcase cu fața'n jos pe pled, vârându-și nasu'n carte.

Un ciocălău nu-l nimerise, altul da.

Se ridicase într'un cot, privind'o c'o dojană prefăcută.

— Iaca!

Și-i scosese limba cu o demnitate atât de indiferentă, de parcă bradul, și nu ea, i-ar fi arătat ca o corniță de satan o limbă roșie ascuțită.

Andi iar se aplecase pe carte.

— Nu vii sus? îl invitase inocent glasul din brad, cu un accent mirat de pasăre.

O privise lung, de jos în sus; și subt privirea lui își înodase picioarele subt cracă, îmbrăcându-și-le'n fustă, rămânând ca o drăcească lună roșie, cu trup de fată și cu limbă ascuțită, a nopții brazilor. N'o auzise când se coborîse. Il necăjise toată dimineața, stârnindu-l de câte ori o lăsa în pace, nevăzută de câte ori întorcea capul.

La plecare, abea făcuse doi pași, târând halatul după el, când o auzise:

— Nu mă prinzi?

Era la picioarele trunchiului unui brad, cu chip mironosit, picioarele'ncordate-a fugă, și brațu'ntins spre el, ca și cum i-ar fi spus: „Na, ia-mă!".

Andi-i zâmbise, privind-o dela glezne'n sus, pe subt genele lui lungi de maică.

— Na-aaa! se alintase ea în gușa ei, rotindu-și ochii pe subt genele codate, având în reverența trupului mișcarea de pisică atunci când face: „Mia-auuu...!!" frecându-se de poala unei rochii până'n vârful cozii. Andi plecase.

Și'n urma lui, când ici, când colo, guruise ca hulubii, cârâise ca cioroii, fluerase ca mierloii, mieunase și scâncise, făcându-l să-și întoarcă mereu capul fără ca s'o vadă, presimțind'o 'n coada ochiului subt trunchiul fiecărui brad, simțindu-se din toate părțile pândit de diavolul cu zeci de glasuri, care înroșea toată pădurea cu prezența unei fuste roșii.

A doua zi venise mai de dimineață, cu gând s'ajungă înaintea ei. Poiana goală, brazii, sincer verzi. Insfârșit, Andi renunțând la pândă, se'ntinsese pe pled.

— Cucuriguuu!

Când se suise'n brad?

Parcă eșea din trunchi de-adreptul ca cucii din pendulele cu cuc. Ședea pe-aceiași cracă, nu călare, în picioare, rezemându-se de trunchi, împrumutând dela cocoși și cucurigul și aerul de proclamație către Cetate, care urmează cucurigului, iar dela zori, roșeața fustei, a obrajilor și râsul roșu, luminos, cel care înflăcărează norii mici din răsărit.

— Bună dimineața. Nu te dai jos?

— Dacă mă iei!

— Dacă nu pot!

— Dacă nu-mi vine!

Iarăși se alinta, cu gene galeșe, obraz pe umăr și nas obraznic.

O privise din nou de jos în sus. Ședea pe cracă, și în aceiași clipă și încălecase craca — dând bătăi de inimă lui Andi — înodând picioarele subt ea, acoperindu-și-le iar cu fuste, rămânând acolo sus în brad, deasupra buzelor lui Andi, ca un coș răsturnat de căpșune care n'ar cădea.

Dar Andi adusese o undiță cu el. Scosese din buzunar un pachețel de ciocolată așezându-l lângă bradul cu ochi și buze de fată, el reluându-și locul lui pe pled.

Și deodată, cu un salt de sus, care o lăsase goală până la brâu, căzuse'n vârfuri lângă ciocolată — uliu — și fugise veverița — cu pachetu'n mână.

Iar:

— Cu-cu!

Apoi:

— Tichi-tichi-tac; tichi-tichi-tac; tichi-tichi-tac...

Renunțase s'o mai prindă. O lăsase toată dimineața să-și mănânce ciocolata, bombardându-l cu hârtia argintată.

Ca o viță roșie de toamnă, fusese când într'un brad și când într'altul, neliniștindu-i ochii aplecați pe carte.

Avea o sută de păsări în glasul ei, împiedicându-l pe Andi să mai creadă în glasurile pădurii, precum nu mai credea nici în mișcările pădurii și nici în zgomotele brazilor, și ale vântului. Munții de pe-acolo deveniseră glumele și farsele ei.

Ii aducea în fiecare zi ciocolată, migdale, stafide, pesmeți, punându-i-le lângă un brad, cum aduceau cei din poveste ofrande la fântâna c'un Balaur ca să-l îmblânzească.

Ea se juca.

Dar îl împiedeca să cetească, să gândească, să se lenevească, să se odihnească, nu numai neastâmpărul cu care îl încercuia, copilărește zâmbitor, ca zmeele zbârnâitoare'n vânt, — dar mai ales neliniștea pe care i-o lăsa în sânge, neliniște de flacără dănțuitoare pe comori satanice.

Creștea căldura verii aromată în păduri, creștea cu ierburile și cu florile, și'n sângele lui Andi înfloreau fânețe 'nebunite de roșeți de mac.

Când se 'ntorcea de la poiană, călcând pământul de subt brazi, acoperit de acele căzute ani dearândul, pământ elastic, plin, viclean și luciu, și-o'nchipuia urcându-se în brazi, cu sânii ei târându-se în lung pe trunchiul dur și aspru, și parcă brazi, nu gânduri, se muiau în el, gata să se prăvale grei în sângele cu foșnet de păduri.

Fata din brazi era în el cași'n pădure, una, pretutindeni roșie.

Privirea de viol care-l înspăimântase'n ochii vieții

1) Fragment din romanul cu acest titlu, care va apărea la 25 Noembrie la Editura „Cartea Românească".

şi-ai femeilor, în epoca răsboiului, acum era în el. Şi el, la rându-i, o'ntorcea şi-asupra vieţii şi-a femeilor.

Se apropia de munţii bradului un munte'n flăcări: Iulie, cu o suflare ca de faguri şi de piersici tămâioase.

Intr'o dimineaţă, Andi, după ce puse lângă brad ofranda zilnică, un pacheţel de ciocolată, simţise'n trupul lui greu ca ciorchinii mari de poamă turcă, nevoia apei reci. Plecase la pârâu, departe, dincolo de monastire. Se scăldase lung, culcat în albia îngustă, până când apa îl purificase, lăsându-i trupul plin de inocenţa rece-a apelor de munte.

Intins la soare, se usca. Apa cânta la căpătâiul lui.

Şi deodată, demonul pădurii răsărise lângă el ca un mănunchi roş de garoafe, apărut pe trapa care trebuise să-l aducă pe Satan.

Era furioasă.

Fără să-l privească, lepădase în pârâu pachetul intact de ciocolată, şi de pe mal, bombardase cu pietre pachetul dus la fund, ca pe un câine turbat.

Plecase.

A doua zi, Andi venise iar la pârâu, fără să mai treacă prin poiană.

Nu venise nimeni.

Erau sau nu erau undeva ochii ei verzi printre brazii din preajma pârâului?

Câteva zile, Andi nu auzise decât murmurul pârâului prea străveziu, ca demonul din brazi să nu fi fost văzut, chiar prefăcut în păstrăvior cu puncte roşii.

Dar într'o dimineaţă, după baia lungă, Andi nu-şi mai găsise la ieşire hainele.

Pe celălalt mal, fata din brazi îl privea cu gravitate.

— Dă-mi hainele.

Vorbise imperativ.

— Ia pârâul în spate şi du-te.

— Te rog dă-mi hainele.

Il lăsase o dimineaţă 'ntreagă să se roage, gol, întins pe faţă, cu privirea ei şi arşiţa în spate. După ce sunase sirena fabricei de lemne, îi legase hainele burduf cu un curmei, înfăşurând cu ele pietre, şi i le aruncase de pe celălalt mal, silindu-l să se'mbrace umilit subt ochii ei — dacă mai era pe-acolo — căci, deşi o simţea, n'o vedea nicăeri.

Noaptea nu putuse dormi. Cu trupul gol, Craiul-Nou se apleca deasupra munţilor, dând nopţii o înfiorare ca de apă'n care a intrat o fată albă cu mânile pe sâni.

Işi trecuse mâna peste faţă, dându-şi în nări mirosul pipărat de flori şi ierburi aromate cu care fata din brazi îi umpluse buzunarele hainei, mai umplându-i-le şi cu pietre şi urzici.

Auzise toată noaptea huhurezul, gemetele brazilor, mieunat sălbatec de pisici zburlite în păduri, modulaţiile aprige ale fiarelor departe'n munţi.

Şi dimineaţa, după bae, adormise la pârâu, la umbra unui grup de brazi.

Neliniştită apa, neliniştit şi somnul.

Se deşteptase. La căpătâiul lui, ca o ciupercă roşie era o fustă roşie, şi în pârâu...

Nu mai era!

Se vede că fugise goală printre brazi.

Acum ştia că trebue să vie goală lângă el să-şi iee fusta. Inchidea ochii şi o vedea în el ca printre brazi, cărnoasă întruchipare a Craiului-Nou care venise alb peste un cer de noapte şi păduri; deschidea ochii, şi vedea, cu nările umflate, ca un jar roş pentru vrăjitoreşti descântece arzând în soarele de vară, roşeaţa fustei zălogită lângă el.

O aşteptase toată dimineaţa. Iar şuerase fabrica.

Şi iar, deasupra lui, ca în poiană, un brad râsese ascuţit.

Era în brad, *cu altă fustă roşie.*

— Câţţ! Câţţ!

Il câţâia de sus ca pe motani.

Plecase, deodată umilit.

Il asmuţise ca pe câni:

— Hârrr, na. Hârrr, na...

Şi două zile, Andi nu eşise. Cu perdelele lăsate, o pândea. Treceau călugăriţe negre, cară şi căruţe, rândunele, vite cu tălăngi, încete ca şi zilele de aşteptare la fereastră, a unei fuste roşii.

Dorea s'o bată...

...ea, să-l zgârie.

A treia zi, tot la pârâu, pe când era în apă, îi asvârlise o cioară moartă şi toată dimineaţa, nevăzută, cârâise răguşit ca ciorile, ameninţându-l parcă nu cu zgârieturi de unghii, ci de ger. Noapte cu noapte craiul-nou se îngrăşa prin somn ca viermii de mătasă. Şi între timp în fiecare dimineaţă, nevăzută, fata din brazi îi arunca în bae cioate şi ciuperci înveninate, drept batjocuri şi blesteme.

In preajma lunii pline bătuse vânt fierbinte, plumbuind argintul arşiţei. Se ridicase o umbră de pe zare: parcă se apropie de soare, ca de faguri, un urs cu mormăiri gros joase.

Spre sară, fulgerele'ncălecau şi iar descălecau galopul munţilor porniţi în vânt.

Tuna.

Băteau într'una clopotele monastirii.

Venea ceva aşa de mare şi de fioros că se'nchiseseră ochii pământului, şi dârdâiau dinţii pământului, zgârcit de frică 'n el.

La adăpostul geamului închis, Andi clipea în fulgere. Şi deodată auzise prin pârâitura trăsnetului, ghiare, parcă de pisică, zgâriind şi zgrepţănând sticla ferestrei.

Ascultase.

S'aplecase la fereastră. Şi văzuse pe fata din brazi, ghemuită în afară, cu ochi fixi ca buhnele. Deschisese geamul.

Il sărise c'o destindere nebună, roşie ca un rod de fulgere, şi intrase în odae urmărită de enormul vânt.

Fereastra'nchisă.

Uşa 'nchisă cu zăvorul şi cu cheia.

Fulgere la geamuri şi în inimă.

Şi'n pat, în patul lui, ochii sticloşi de buhnă, verzi în fulgere, atât de verzi că Andi parc'avea în dinţi zarzăre crude, agrişe necoapte, mere acre...

O desbrăcase el. Era'ncordată ca un nod de frânghii Şi mirosea a ţărână ş'a furtună, dând paţului în noapte miros de brazdă'n urma plugului şi-a ploilor.

O desbrăcau şi mânile lui Andi, şi fulgerele cerului.

Era, în goliciunea ei de fată, cum sunt petalele în mugurii închişi.

Şi-ardeau tot verzi, tot neclintiţi, aceiaşi ochi de frunză nouă deasupra florilor ce cad. Avea în ea, cu dinţii încleştaţi, un gemăt ca de vargă biciuind văzduhul.

Ploaia cădea sfărmând.

Ii căutase buzele, nu le găsise.

Avea zvâcniri de prepeliţă'n sâni, şi erau goi, şi erau albi ca guşa lunii în furtuni. Ş'avea în goliciunea ei arome de agude şi de mure, ş'avea o pată ca de mure între coapsele'ncordate.

Şi îl privea. Şi îl privea.

Verde de brad, lumini de fulger, ropot la ferestre.

Şi deodată, cu-amândouă mânile îi apucase părul de pe tâmple, înecându-i sufletul în trupul ei adânc ca o bulboană.

Şi mirosea a sevă crudă în odae, de parcă năvălise-o iarbă în tăiuş de coasă.

In zori nu mai era. Şi nici furtuna care răsturnase brazii, scuturând asupra lui un mac de munte.

Andi se deşteptase parcă între reverenţe.

IONEL TEODOREANU

(Sfârşitul în numărul viitor)

Intâlnire în iad

Prin flacăra albastră am văzut-o
Cu păr de foc şi buza senzuală;
Abea atunci am înţeles adâncul
Din toată frumuseţea infernală.
Din foc mi-a murmurat: „Ştiam din viaţă
Că ochii tăi adânci sânt pentru Iad...
Intinde-mi iarăşi buzele de ghiaţă...
Vreau mai adânc de dragul tău să cad".
I-am spus: „Vreau să purcedem către Ceruri.
Cu încă un sărut mă pierzi".
Dar ea, şireată, mişcă ochii verzi:
„Mi-e trupul rău şi încărcat de vină...
Nu cresc prin suferinţă către pace...
E prea târziu şi Iadul e prea bun...
Un drac îmi muşcă sânii — şi îmi place".

Cuvântul

Cuvântul: o împărăţie
în care împlinesc o profeţie.

O! însuşi propriul glas îţi pare nou
când vorbele sunt ganguri somnoroase
în care scoli din piatră un ecou.

Vorbe cu miez gras, ca nuca...
Vorbe transparente ca năluca...

Plăpândele cuvinte! Cum pălesc
ca nuferii pe lac şi rămân mute
când le sărut sau când le chinuesc!

Vorbe 'n care veacul toarnă
bronz, alarmă, ca 'ntr'o goarnă...

Poetul suflă 'n ele Timpul Nou
şi glasul lui pătrunde 'n public
ca tunetu 'n urechea unui bou.

Cuvântul: o împărăţie
în care împlinesc o profeţie.

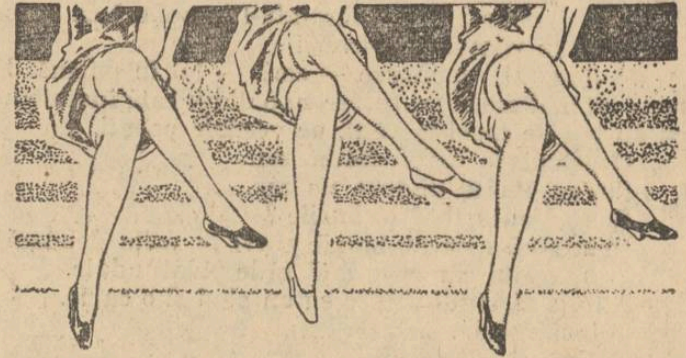
Savant balcanic

profesorului A. S.

Lumină clară 'n jumătate din odae.
Veghează candela pe sfântul Nicolae
suflat în aur şi cu ochii mari de milă...
Sub el, — tăiată în ştiinţa opticei — e o lentilă
făcută să absoarbă 'n telescop o anumită stea...
Pe masa de sidef, fumează calm o narghilea,
şi fumul aromat aduce clipele în confuziune
lângă un cronometru Watson de o mare preciziune...
Un iatagan picat cu sângele unui rubin malefic [zace,
pe un volum cu titlul: Religiune şi Pace...
Un microscop savant ar vrea să vadă tot precis,
pe când o balalaică prinsă 'n cui şi adâncită 'n vis,
pe strune, doruri vagi ar vrea să plângă...
Iar pe sofaua voluptoasă, lângă
compas, echer şi tablele de logaritm
schiţează o cadână goală, un imperceptibil ritm.

GEORGE MAGHERU

Din volumul „Capricii" care va apărea în editura „Cartea Românească".

Citiţi azi Realitatea No. 49
32 pag. bgoat ilustrate 10 lei

V. COROLENCO

Impresii din Dobrogea

In fapt, acest lucru e apăsător; în formă — plicticos şi neplăcut. — Totuş, ascultând acel dor după trecut, care suflă parcă peste aceste stepe şi plăvii, auzii mai mult şi mai profund decât numai plângerile despre greutatea dărilor româneşti, — o tânguire mai intimă pornită din adâncurile sufleteşti ale „pribegilor" noştri... Acea chemare ascunsă care l'a ademenit pe Ignat Nekrassow să treacă sub stăpânirea ţarului busurman, acel imbold nelămurit pe care nu şi l'a putut împlini în ţara lui şi a pornit să caute prin turcime visul de care este obsedat...

Trecând, odată, prin stufăriile stepei, mintea mea începu să frământe această problemă. Era linişte, pustiu şi tristeţe. In jur nici om, nici casă, nici fum în zare, nici măcar lătrat de câine. Se legănau ierburile şi trestiile şi vulturul rotea, ridicându-se în înălţimile albastre şi căzând ca o piatră peste prada-i... Şi în amintirea mea se ivi nelămurit o imagine cunoscută... Da, din Gogol, *„Taras Bulba"*... Cazacii care înaintează spre Nipru, după cum mă apropii eu de Dunăre... *„Stepa de mult i-a îmbrăţişat şi deasupra spicurilor de buruieni răsăreau din când în când numai căciulile negre ale cazacilor"*. Bulba se ridică în scări şi arătând cu cotul către un punct negru din depărtare, zise:

— Ia uitaţi-vă băeţi — un Tătar călare.

Era primul om pe care-l întâlniseră în acea pustietate înflorită. Câte *„puncte negre"* la fel ar avea loc aici fără să se stânjenească unul pe altul. Şi cu toate acestea primul impuls al omului liber din stepă e: *„Să încercăm să-l prindem!" — „Nu mai încercaţi, — adăugi cu regret bătrânul Bulba. Departe, ne scapă!"*

De n'ar fi fost aşa de departe, s'ar fi luat numai decât după el. Şi caii ar fi sburat ca vântul şi ierburile s'ar fi brăzdat ca valurile mării şi răsuflarea s'ar fi oprit în goana pătimaşe pe întinderea nemărginită. Şi dacă l'ar fi prins, atunci, peste câteva clipe, în jur ar fi rămas aceiaş stepă pustie şi cazacii şi-ar fi continuat drumul la fel. Numai într'un singur loc, ar fi zăcut, în bătaia soarelui fierbinte, printre ierburile verzi, trupul unui om care ar fi putut stânjeni pe cazaci în această nemărginire... Intorcând capul, călăreţii ar fi văzut cum se adună şi se bat vulturii stepei deasupra acelui loc...

Iată ce au căutat prin turcime, în stepele dunărene, Ignat Nekrassow cu cazacii săi, când au fugit de mâna de fier a lui Petru cu inovaţiile lui europene. Iată ce au căutat Zaporojenii, când cuibul le-a fost dărâmat de generalii Ecaterinei, cu codiţele lor europene şi disciplina militară după tipicul occidental. Şi iată de ce nouii veniţi din Rusia au început îndată să se lupte pe viaţă şi pe moarte cu partizanii lui Nekrassow, ca altă dată cu tătarii, până ce dela un capăt la celalt al orizontului nu mai văzură decât pe ai lor. Nekrassowţii au plecat mai departe, în Anatolia şi mai săbatecă, iar pe ţărmul mării şi în Deltă s'au statornicit Zaporojenii, pescari şi bandiţi în acelaş timp. Pe urmele cazacilor s'au strecurat toţi acei care căutau nemărginirea, câmpii nemăsurate pentru plug, islazuri nestăpânite şi pustietăţi pentru rugăciuni. Se părea că toate acestea le-au găsit sub stăpânirea turcească. Ocârmuirea Turcului era foarte rea, samavolnică, nedreaptă, dar întrunea două calităţi convenabile: era slabă şi tolerantă. Dacă e să te împaci cu statul, atunci să fie cel puţin statul turcesc, care aminteşte legendele nebuloase ale Asiei cu vladicii săi neguroşi, sălbateci şi mistici, până la care calea e tot atât de lungă ca şi până la vârtejurile ce trec deasupra stepelor istovite. Uneori se abate furtuna, călcând şi nimicind ce-i stă în cale. Atunci totul se lipeşte de pământ. Dar furtuna trece şi iarba stepei se ridică iarăşi şi iar înfloreşte pe locul devastat.

Pretutindeni pe pământ e acum înghesuială.... Până şi stepele dunărene sunt măsurate şi brăzdate. Fiecare palmă e înscrisă şi impusă... şi proprietarului rus nu-i rămâne măcar consolarea că cel puţin el însuş trăeşte în lumea largă neînregistrat în nici un fel de condice cu şnururi, nepecetluit cu nici un fel de peceţi. Pe când sub ocârmuirea turcească n'a fost nici înregistrat, nici pecetluit.... Stăpânea pentru că ara şi cosea.... Şi neamului nostru, care a trăit sub Turci, i se pare că „bu*nul Turc*" a luat cu el şi nemărginirea şi recolta. Pe vremea lui soarele strălucea mai tare, pământul rodea mai mănos, până şi peştii trăgeau mai bucuros de cârligele ce li se pregăteau...

Acum amărâtul om al stepei se uită nedumerit în juru-i: unde-i acuma locul lui pe acest pământ?

* * *

Veneam, odată, cu vaporul dela Gurile Dunărei spre Tulcea. Sulina şi plăviile rămaseră în urmă. De malurile fluviului se apropiau ramificaţiile munţilor Balcani. Drumul acesta îl făceam pentru întâia oară şi totul îmi părea interesant. De aceea, cerui oareşcare lămuriri unui Rus bătrân. Era din partea locului şi, fireşte, *starover*. Răspunzând întrucâtva la întrebările mele, mă privi la rândul său cercetător şi mă întrebă:

— Vii din Rusia?

— Da, din Rusia.

— Ai fost, poate, şi în Siberia?

— Da, — răspunsei eu, — am fost şi în Siberia.

In ochii bătrânului licări o scânteie şi domolindu-şi glasul întrebă:

— Şi acum, încotro?

— La Tulcea.

Ochii i se luminară mai tare şi aplecându-se spre mine, bătrânul *„răzvrătit"* şopti:

— Pe cine cauţi?...

— Pe d-rul rus...

— A!

Tăcu şi, reflectând parcă, îşi zise apoi întrebător, dar aşa ca să aud şi eu:

— Departe, în Siberia se află munţii *Belki*...

— Sunt, — răspunsei eu, ştiind că munţilor Altai li se mai zice *Belki* sau *Belogori*...

— Sunt mulţi de ai noştri pe acolo, *staroveri*....

— Sunt.

— Se zice că pe acolo ar fi multe animale, capre sălbatece, cerbi.... Mult pământ, dar prea rău.... Pâinea nu-i de soiu. Nu se potriveşte cu aceia de aici.... Nici peşte nu-i mult, dar e bun şi nu sunt nici un fel de îngrădiri. Poţi să arunci năvodul unde îţi place...

— Aşa-i, e adevărat.

— Aşa... Se spune însă că şi pe acolo sunt prea mulţi... Şi ocârmuirea te prigoneşte.

— Unde vrei să ajungi? — întrebai eu, simţind că mai aşteaptă nu ştiu ce dela mine.

Mă privi pieziş şi întorcându-se, zise parcă iarăş numai pentru sine:

— Doi inşi de pe acolo au fost aici printre noi. N'au fost chiar oameni mai de seamă... de mâna doua... Se spune că a sosit şi o scrisoare de pe acolo... Şi că vor să se întrunească cu noi în România. Unde anume n'au spus. Ţara românească e mare... Unde să-i cauţi?... Ar fi fost bine... Şi noi am fi vrut să ne ducem la ei, dar, vezi, ei vor să vie încoace...

Am înţeles: bătrânul amăgit de părul şi de barba mea lungă, mă lua, pe semne, drept emisar al *starobreaţilor* sibericni, care au început să se simtă strâmtoraţi în ţinutul Belki. Plănuiau, poate, adunări pentru a pune la cale căutarea unor noui meleaguri, dincolo de lanţul munţilor Altai, într'o împărăţie tainică şi neştiută de nimeni... Şi pentru asta trebuiau să se întrunească oameni de legea veche din răsăritul siberian cu cei de pe malurile apusene ale Dunărei. Bătrânul mă ispiti şi mă cercetă, crezând că am venit pentru asta şi că mă feresc numai...

* * *

Am intrat odată, la Tulcea, într'un local democratic cu firma *„Birt economic. Vin şi bere"*. Mă însoţea un Rus dobrogean de sub obedienţa bisericii dela Belokriniţa. Dintre *Staroobreaţi*, Lipovenii care ţin de Belokriniţa sunt cei mai liniştiţi; ei şi-au găsit *„fericirea"* şi o stăpânesc cu siguranţă, pe cale legală. Au ierarhie stabilită, aproape ca şi în biserica ortodoxă, au biserici, mânăstiri, preoţi, episcopi şi sobori. Sunt cei mai docili faţă de pretenţiile statului. Parohiile lor ţin registre de stare civilă. Se supun vacinării, şi privesc de sus şi ironic la frământările coreligionarilor din bisericile nerecunoscute şi lipsite de preoţi...

Pe când mă aflam în grădina birtului, au intrat nouă inşi cu înfăţişare rusească şi în costume ruseşti. Numai unul purta o cămaşe ucraineană cu broderii, surtuc şi pălărie de pai.

Insoţitorul meu îmi făcu semn cu cotul...

— Ia te uită la aceşti oameni.

— Ce e?

— Nimic. Poate te interesează. Fiecare din ei, e de altă credinţă. Se ceartă toată ziulica. Dar iată că s'au adunat la un loc. I-a strâns nevoia.

Nouii veniţi s'au uitat în jurul lor. Era ora când nu era încă lume la birt. Grădina acoperită cu bolte de viţă era pustie. Eu şi cu însoţitorul meu eram singurii musafiri. Ruşii şi-au ales un ungher mai retras.

— Ista din capătul mesei, pleşuvul cu barba roşcată, — îmi lămuri Lipoveanul meu, — e *Feodoseievet*, dintre acei care nu recunosc căsătoria. *„Necăsătoriţii să nu se căsătorească; cei căsătoriţi să se despartă"*... Alături de el e un *Filipoveţ*, care se însoară cu binecuvântare. Dincolo, în colţ, doi *Hatnikii besbopopovţii*, care se adună într'o casă, câteva familii la o laltă, fără preot, pentru rugăciune. Dincoace — doi din tagma Beglos*veascenswo*, care ademenesc popii fugari din Rusia... Preotul izgonit din eparhie din pricina beţiei — e omul lor şi acela, uite, cu părul lins...

Imi arătă pe un biet ţăran sfrijit, cu părul lipit, parcă ar fi fost ud. Figură uscată, bolnăvicioasă, bărbuţa ascuţită, înfăţişare de iepure gonit de câini...

— Şi îla-i *Hatnik*, — îmi şopti Lipoveanul. Deunăzi, judecătorul l-a condamnat la 15 zile închisoare, pentru că a îngropat pe un mort, fără să anunţe primăria.

— De ce?

— Fiindcă ei socot că e păcat. Nu înscriu nici pruncii, nici morţii lor, în nici un fel de registre. *Ramunul* a început să-i strângă vârtos în chingi: întâia oară — 15 zile, a doua oară, se ştie, că nu mai scapă aşa uşor... Sunt furioşi, mai cu seamă contra vaccinării, dar *Ramunul* cere numai decât. Pe timpul Turcului nu s'a pomenit, fireşte, de aşa ceva. Şi acum sunt necăjiţi, socotind că au sosit vremurile lui Anticrist.

Ceata luă loc în jurul unei mese şi comandă o jumătate de oca de vin. Băiatul aduse pe o tavă cana cu vin. Musafirii au dat la o parte paharele şi au scos fiecare din buzunar paharul său, ştergându-l cu batista.

— Ai văzut, mă întrebă zâmbind însoţitorul meu. Li-e greaţă. Nu numai pe alţii, dar între ei se bănuesc de Anticrist. Cu toate că toţi sunt din tagma *bespopovţilor*...

— De ce s'au adunat?

— Cum să zic,... ca pe vremea potopului: toate vietăţile s'au adunat pe o stâncă... *„Leul alături de oaie"*... Se sfătuiesc cum să scape de înregistrare şi de vaccinare... Sau să plece mai departe în ţări streine... *Ramunul* îi copleşeşte...

Incepu să râdă.

— Aci e altfel. E toleranţă: Crede cum ştii. Dar dacă faci parte din obştie, trebue să treci pe la starea civilă. In această privinţă *Ramunul* e sever... Amenzi peste amenzi şi închisoare peste închisoare şi din ce în ce mai vârtos. Nu scapi — nici cum. Nu te poţi feri.

Aplecându-se spre mine, arătă spre individul cel înalt cu pălăria de pai şi în surtuc.

— Ista, lungul, mi-e cunoscut. Se amestecă şi el în această adunare. Deşi, anul trecut, şi-a înscris copiii la primărie. Numai nu vrea să recunoască. — *„Anticrist,* zice, *sau nu — atâta ştiu că dacă mor li se ia copiilor mei pământul. Nu mai e,* zice, *ca pe vremea Turcului: să stăpâneşti fără documente şi să nu te întrebe nimeni. Acuma, dacă e înscris, e mai sigur"*.

Mă uitai la aceşti oameni prigoniţi, care şopteau în fundul grădinii. Soarele zugrăvea pete pe feţele lor îngrijorate. Grădina mirosea a vin şi mucegai. Strada îngustă uruia sub roţile căruţelor. Pe Dunăre sufla greu un remorcher. Ţigănuşii cu ziare răcneau. Actualitatea grăbită alerga ca un şuvoi clocotitor... iar ei se sfătuiau cum să scape de acest puhoi, cum să găsească împărăţia din poveşti cu patriarhi, cu împăraţi credincioşi şi divanuri boereşti. Iar dacă această împărăţie nu se poate găsi, atunci — măcar paşalâcul de odinioară, simplu şi sălbatec. Mi se păru într'adevăr că acest mănunchiu de oameni stă retras pe o stâncă, ameninţată de valurile potopului...

Trad. din ruseşte de F. DIMA

CU CREIONUL

La Mănăstirea Tismana

Sus, în munte, chilia Sfântului Nicodim luptă cu vremea să-și păstreze ruina. Mai jos, Mânăstirea Tismana, înălțată acolo de Sfântul pribeag, stă închisă între ziduri de cetate. Iar jos de tot, la poalele muntelui, un pârâu repede, venind din sus, trece și duce în Jiu numele mânăstirii.

De sub ziduri se ivește apă limpede și rece, să cadă depe stâncă în cascadă vâjietoare și să se amestece cu apele Tismanei.

Lângă clopotnița care închide zidurile înconjurătoare ale acestei mânăstiri cetăți, o peșteră plină de întuneric și mucegai, adăpostește lilieci.

In altarul mânăstirii se mai păstrează într'o cutie de preț, un deget al Sfântului Nicodim, iar în pridvorul nalt și mâsgălit până sus cu bărbi albe și vestminte colorate, se păstrează sub sticlă, un brâu lat, lucrat în argint, dăruit Sfântului de către Sigismund, regele de peste munți, atunci când Sfântul a trecut prin foc fără ca flăcările să-l atingă.

Și după sute de ani de atunci, Ion stă pe malul pârâului Tismana, cu privirea când în vârful muntelui, când la chilie, când la mânăstire căuiându-și parcă mintea rătăcită.

Seara, când liliecii își iau sborul în preajma mânăstirii, Ion vede pe Sfântul Nicodim coborând din chilie spre el, să stea împreună până în zori, când liliecii alungați de lumină dau busna să se spânzure în noaptea din peșteră.

Cu capul gol și picioarele goale, Ion nu are decât o cămașă lungă, de cânepă, și o carte mică de rugăciuni. Slab, cu privirea ascuțită, cu fața osoasă, năpădită de o barbă blondă, cu părul răsvrătit în jurul capului, își face mereu cruce, sărutând coperta neagră a cărții.

Nu vorbește decât despre casa Domnului și despre casa de nebuni, din care a scăpat în primăvară.

Mi se strânge sufletul de milă:

— Ioane, na-ți bani.

El ia hârtia albastră privind-o cu dispreț:

— Banul nu are inimă.

Mototolește hârtia și îi dă drumul pe apele repezi ale Tismanei.

Apoi se așează în genunchi, deschide cartea și plimbându-și privirea pe rânduri, vorbește despre Dumnezeu, cu vorbe de la el, pentrucă nu știe să cetească.

Se oprește, lasă cartea în iarbă și rămâne în genunchi, cercetând iar muntele, căutându-și parcă mintea rătăcită.

Mă uit la el și mă doare sufletul:

— Ioane, de ce nu te întorci acasă?

— Casa mea e aici... Casa mea e casa Domnului...

— Ioane, de ce nu te duci la muncă?

— Dar aici nu muncesc?

— Și care-ți este munca?

— Ajut lui Dumnezeu.

Domnul Costea

Nalt, slab, albit de ani și necazuri, cu mânile tremurătoare așa ca frunzele de plop, domnul Costea stă în fiecare seară pe un scaun împletit din răchită, ținând ochii închiși, de parcă doarme.

In fața lui, șase plopi fac front lângă gardul care desparte curtea unde stă el de curtea unde stau eu. Sunt șase plopi tineri, subțiri, tremurându-și frunzele așa cum domnul Costea își tremură mâinile.

Au fost șapte plopi, dar unul s'a prăpădit iarna trecută, din cauza gerului grozav și de atunci domnul Costea jelește mereu plopul care a murit.

Seara, când se mai răcorește, când întunericul alungă zgomotul și un vânt ușor trece prin plopi, domnul Costea își scoate afară scaunul de răchită, se așează încet, își adună pe genunchi mânile tremurătoare, lasă capul pe spate, închizând ochii, să nu mai vadă nimic și să audă mai bine.

Și stă așa, nemișcat, stă și ascultă... ascultă ce spun plopii... Și plopii freamătă în seară, șoptesc, și domnul Costea le înțelege șoaptele, le înțelege vorbele tainice.

Intr'o seară am fost la el și mi-a vorbit despre plopii lui dragi, pe care ca să-i audă ce spun, trebuie să nu se gândească la nimic, să nu mai vadă nimic, să fie numai suflet.

Apoi am tăcut amândoi.

El stătea cu capul lăsat pe spate, iar sbârciturile de pe fața-i rasă, când i se strângeau în jurul gurii, când fugeau spre urechi, când se înălțau spre ochi.... Când și când i se deschidea gura, lăsând să i se vadă restul dinților, ici colo câte unul, ca pietrele de chilometru pe o șosea... Când și când dunga dintre sprâncene i se cufunda, iar sprâncenele, albe și dese, i se uneau, ridicându-și și coborându-și capetele, de parcă un albatros sbura peste valuri prinse de furtună.

A stat mult așa, și de odată a deschis ochii:

— Ai auzit?

— Ce?

— Cum, n'ai auzit nimic?

— Nimic.

— Nu vrei să auzi.

— Și ce ți-au mai spus plopii în astă seară?

— Că fericirea nu-i pe pământ... că fericirea e dincolo....

Am plecat. Mânile domnului Costea tremurau așa ca frunzele plopilor. Și ce nu am înțeles din tremurul plopilor, am înțeles din tremurul mânilor bătrânului:

Fericirea e dincolo.

D. N. TEODORESCU

Celebra lucrare

„PROFESIUNEA D-NEI WARREN"

— Comedie neplăcută în 4 acte —
de Bernard Shaw

a apărut în „Biblioteca Dimineața" No. 52 și costă numai 10 lei.

De vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 și 47

VI

După ce se potoli furtuna și lucrurile intrară în făgașul lor obișnuit, cei doi tovarăși își făcură socotelile.

La Guillaumette scoase cinci franci și spuse:

— Uite!

Croquebol, din fundul buzunarului, scoase suma de șaizeci și cinci de bani: împrumutul lui intact, de pe ziua de ieri, plus cinci centime de economii făcute mai de mult: în total cinci franci șaizeci și cinci, o avere! — pe care, de altfel, vorbiră s'o atace de pe acuma, și să boteze puțin mâncarea.

Dar La Guillaumette stătea la îndoială.

Se scărpina în cap, pe sub capelă, spunând „că n'au să aibă destul pentru călătorie", cu un glas moale în care se simțea lipsa de convingere și ispita nebună de a lua de pe acuma un aconto din plăcerile viitoare.

Insfârșit pofta se dovedi mai tare.

Se hotărî:

— Ei, și la urma urmei, spuse el, când n'are să mai rămâie nimic, avem să vedem! Du-te de ia o jumătate de vin și de douăzeci de bani magiun.

Croquebol ascultă și fugi repede la cantină, de unde se întoarse o clipă mai târziu, cu bunătățile. Cățărat desculț pe masă, Lautibout trase cu coada ochiului:

— Al dracului, știu că o duceți bine, n'am ce spune.

Brigadierul nu găsi cu cale să ia în seamă observația.

— Să mâncăm, spuse el, simplu.

Pe patul pe jumătate desfăcut al lui Croquebol cei doi se așezară, cu un picior spânzurând, cu celălalt adus sub ei, cu magiunul într'o gamelă la mijloc. Și imediat făcură un program.

La Guillaumette își expuse ideile cu o claritate perfectă.

— Ascultă, mă, eu am să-ți spun una și bună; înțelegi că să mergem să dormim la cazarmă, la Saint-Mihiel, atâta rău dacă mă gândesc la așa ceva, și tu la fel; și scrisoarea majorului către aghiotantul de serviciu, poți să ți-o pui undeva, dacă vrei. Așa că am să-ți spun una și bună; eu, la noapte, vreau să petrecem! Să petrecem, mă, să se ducă vestea! Ne-a venit și nouă apa la moară! Asta-i sigur, și n'ai să-mi spui că n'am dreptate!

—Mai rămâne vorbă, spuse Croquebol.

La Guillaumette continuă:

— Carevasăzică luăm trenul de 8 și 47 și ajungem la Saint-Mihiel la 9 și 22, înțelegi tu? Bun! Noi trebue să fim înapoi poimâine la raport, asta trebue, așa a zis majorul. Așa că uite ce, eu am să-ți spun una și bună; nu trebue o sută de ani să luăm patru cai și să-i ducem la gară. Așa e? Așa e. Așa că să mergem să dormim la cazarmă, avem să mergem pe dracul. Uite așa avem să mergem să dormim la cazarmă!

Și spunând acestea, La Guillaumette avu această mimică, delaolaltă expresivă și distinsă, care consistă în a-ți freca bărbia cu dosul palmei.

Croquebol aprobă cu tărie:

— Să fie al dracului că ar fi prea mare tâmpenie!

Apoi, la rândul lui insinuă și el una și bună, și anume că, la militărie, trebue să știi cum „s'o iei", ceeace făcu pe brigadier să riposteze prin această observație, plină de tâlc:

— Nu trebue numai să știi cum s'o iei, trebue să știi cum s'o duci!

— E adevărat, spuse Croquebol, ai dreptate.

Iși schimbau părerile cu o adâncă gravitate. Iș golise gamelele și acuma întindeau rând pe rând mâinile, întingând în magiun bucăți mari de pâine neagră, pe care le duceau la gură și le gustau îndelung, ca niște bieți oameni pe care risipa unei mese somptuoase n'a ajuns încă să-i blazeze.

Dar deodată, după o privire pe fereastră, Croquebol declară că cerul se înourează.

Incruntă din sprâncene.

— Al dracului: numai de n'ar ploua acuma! Ar fi mai mare scârba!

In sală câțiva chicotiră.

Lautibout, scufundat în repararea sobei, își întrerupse treaba și întoarse spre ceilalți o față radioasă. Ploaie? De-ar da Dumnezeu! Atâta aștepta! Și toată sala aștepta cu el! Toată sala, pe care norocul celor doi o umplea de ciudă și invidie.

Și, în adevăr, era foarte de așteptat ca ziua să nu se sfârșească fără ploaie.

Se strica vremea; se pregătea de furtună. Impinși încet de un vânt abia simțit, nouri grei cuprindeau bucată cu bucată cerul rămas până atunci de o limpezime neturburată, și, pe podeaua sălii, umbre repezi alergau, se alungau dela fereastră la ușă, cu o persistență rău prevestitoare. La Guillaumette, căruia nu-i scăpa sentimentul de bună camaraderie general, dădu disprețuitor din umeri.

Spuse:

— Asta-i ploaie? Asta-i ploaie? Dac'o mai fi și asta ploaie, halal să vă fie!

— Să vedem, spuse Lautibout, să vedem.

Clipea din ochi cu un aer șiret și mucalit, iar brigadierul pe care îl exaspera dorința asta de a-i strica de pe acum plăcerea pe care și-o făgăduise, scrîșni furios din dinți, apucat de o poftă cumplită să-i dea lui Lautibout două zile de închisoare. Dar se stăpâni. Teama de-a părea supărat, îl făcu să-și înăbușe mânia.

— Ia dă-mi vinul, spuse el lui Croquebol, să-i mai tragem un gât; e mai cuminte decât să-ți strici vorba cu niște dobitoci!

Apoi, cu glas scăzut:

— Fire-ați ai dracului!

Și cum indignarea îl făcea să cam piardă justa împărțeală a vinului din garafă, Croquebol spuse încetișor:

— Știi, mă, dacă cumva nu-ți place vinul, am putea aduce altceva.

Dar tocmai atunci orologiul cazărmii bătu cinci, și cu toate că mai aveau aproape patru ceasuri până la tren, cei doi soldați se uitară unul la altul.

— Să băgăm de seamă să nu pierdem trenul, spuse Croquebol.

— Așa, da, spuse celălalt. Avem vreme, dar, oricum.

Săriră în picioare, amândoi de-odată, și se repeziră la lăzile cu „efecte", fixate în perete, la căpătâiul paturilor. După ce dădură la o parte bluzele și pantalonii de pânză păturiți cu îngrijire, traseră afară, încet și greu, dolmanele și pantalonii de călărie No. 1. Atârnară pantalonii de colțurile raftului de pâine, și începură să lustruiască bazoanele. Imprejurul lor râsetele continuau, râsete discret ironice, amestecate cu politicoase observații: „Are să ploaie sigur!" — „Norocul broaștelor!" „Ăștia care pleacă n'ar face rău să-și iee niște umbrele!" și alte fine ironii, pe care cei doi se făceau că nu le iau în seamă deși în sufletul lor turbau de ciudă. Șuerau, cântau cât îi ținea gura, frecau cumplit pielea bazoanelor și nu s'ar fi uitat pe fereastră pentru nimic în lume, de frică să nu-și trădeze neliniștea; dar, la drept vorbind, se grăbeau grozav, de groază să nu-i apuce ploaia tocmai la plecare, spre marea mulțumire a celorlalți.

Cerul le cruță această amărăciune; cu cizmele lor spălate cu gaz și strălucitoare ca oglinda, putură să pășească pe un pământ înțelenit de două săptămâni de secetă, și tăcerea dezamăgită care le salută plecarea, îi umplu de o bucurie triumfătoare. Asta îi făcu să nu mai vadă grămada de nouri gloduroși târîți de vânt deasupra capetelor lor și săgețile echivoce care plesneau piezîș acoperișurile ascuțite ale grajdurilor decupate acuma clar pe un fond de cerneală neagră. Ba chiar, ideea unei farse lui Flick trecu prin mintea imaginativă a lui La Guillaumette.

Dădu tovarășului cu cotul:

— Ia-o la dreapta, spuse el, să mergem să-l necăjim pe Flick.

Croquebol, mirat, îl privi:

— Să-l necăjim pe Flick?

Dar, deodată, înțelese.

Fu cuprins de entuziasm:

— Aha! Da! Hă, hă! Asta-i bună!

La Guillaumette, nu fără oarecare mândrie râse încetișor.

Făcură un înconjur, trecură fără să se grăbească, pe la fereastra aghiotantului, — care, când nu supraveghea el însuși corvoada pedepsiților își petrecea trei sferturi din timp în dosul perdelelor, la fereastră, să spioneze ce se întâmplă afară — pe urmă porniră spre poartă, și ieșiră.

Natural, nu făcură nici cinci pași și în urma lor se auzi un glas:

— Hai, pst, camarade!

— A prins, murmură brigadierul.

Se răsuciră pe călcâie, se întoarseră înapoi și veniră să se posteze în fața lui Flick, cu mâna întinsă la ureche, cu călcâiele lipite, privind pe sub-ofițer cu calma siguranță pe care o dau conștiințele liniștite

— Să trăiți!

— Iar voi? spuse Flick. Cum? ieșiți în oraș când sunteți pedepsiți ? Să-mi faceți plăcerea să vă duceți chiar acuma să vă desbrăcați; și aveți să căpătați încă o săptămână fiecare.

La Guillaumette luă cuvântul:

— Dar nu ieșim în oraș, d-le aghiotant.

Flick isbucni:

— Cum, nu ieșiți în oraș! Vă prind în ținuta de oraș!! pe stradă!!! Și îndrăzniți să-mi spuneți că nu ieșiți în oraș? Stiți că sunteți obraznici? Am să raportez mâine dimineață colonelului, să vedem ce are să spuie!

— Vă asigur, continuă La Guillaumette cu o insistență respectuoasă, că nu ieșim în oraș.

Apoi, după o pauză iscusit prelungită:

— Croquebol și cu mine suntem trimiși în misiune. Vedeți permisiile. Să nu credeți că vă spun minciuni.

Aceste vorbe produseră tot efectul care era de așteptat să se producă.

Flick, cu o mișcare bruscă, apucă hârtiile și începu să le citească, fără o vorbă. In fața lui cei doi soldați păstrau poziția de drepți; schimbase amândoi o scurtă privire, dar se țineau serioși, fără să clipească, impasibili. O cută doar, la colțul gurii trăda o enormă veselie interioară.

Sub-ofițerul nu se clinti.

Cei doi soldați îl făcuse caraghios, dar avu destul spirit ca să se prefacă și să nu le arate ciuda de a fi fost păcălit.

— A! bun, spuse el, în cazul ăsta, e altă gâscă. Duceți-vă, duceți-vă!

Iși luase un aer vesel și, bonom, se legăna pe picioare, făcând pe omul care la vederea tinereței își aduce aminte de escapadele de altădată:

— He! he! aveți să mai petreceți și voi puțin! Ce să-i faci? Când e omul tânăr! Acum vi-i vremea, că mai târziu... Hei! dacă aș mai avea și eu douăzeci de ani!...

Și, visătoare, această nobilă canalie ridică brațele spre cer, evocând amintiri îndepărtate, orizonturi pe jumătate șterse. Insfârșit, se liniști; strânse mânile celor doi, urându-le călătorie bună și se întoarse, în timp ce La Guillaumette, pe care nu-l înșela deloc această comedie grosolană, mormăia printre dinți cuvântul cel mai nemerit al situației.

— Pușlama!

Flick gândea:

— Și-au bătut joc de mine, măgarii! Lasă, lasă! Cine râde la urmă... Mai pun eu odată mâna pe ei!

Trad. de AL. A. PHILIPPIDE

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:

teatrele sale celebre Burgul și Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale și plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile

Toate sporturile de vară și de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiață artificială

Toamna caldă cu un soare strălucitor și admirabilă vreme de iarnă.

HOTELURI de lux, și SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECȚIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu șicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR.

SEMMERING: 1100 m., stațiune climaterică populară cu sporturile sale de vară și de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice și pensiunile sunt deschise tot anul.

Prospecte și informațiuni pentru Viena și Semmering:

Prin biurourile de voiaj și la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial și Hammerand. precum și prin Kurkomission Semmering Informațiuni comerciale: Camera de Comerț, Viena I, Export-Abteilugn.

Cititi toți astăzi Lectura

Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:

LECTURA
UN AUTOR
UN ROMAN COMPLECT
CELEBRU

O DRAMĂ ȘCOLARĂ

— Povestea unei erori fatale —
de OSSIP DYMOV

Lei 5. Scrierea complectă. La chioșcari și librari

Cum râde Viena

(Zile de revoluţie).

Wien lacht wieder (Viena râde iarăşi...)

E titlul revistei care face succesul zilei în Viena şi care adună în fiecare seară în eleganta sală a Stadt-teaterului sute de spectatori, — localnici şi mai ales străini — dornici de petrecere uşoară. Am fost şi eu într'o Joi seara. Era a 347-a reprezentaţie. Am petrecut ca toată lumea. Cum să nu petreci când, scenă după scenă, se perindează în faţa publicului feerii fascinante, reconstituiri pitoreşti, dansuri lascive ori groteşti, când urechea e desfătată de melodii pline de voluptate ori de vioiciune... Buduarul, discret luminat de o lampă albastră, în care o Mizzi oarecare suspină: *„Ein bisschen Feuer..."*; terasa din Grinzing în care dragoni şi huzari napoleonieni, răsucindu-şi mustăţile lungi, trag ochiade damelor în crinolină, în acorduri de muzică tiroleză, statuele însufleţite din Schönbrunn „jucate" de nuduri artistice; feeria graţioaselor şi neobositelor picioruşe...

Am simpatizat la unison cu toată lumea, cu nefericitul oraş, care se strădueşte să descreţească frunţile oaspeţilor lui din rămăşiţele vechii *gemütlichkeit* vieneze. Evident, Viena caută să se regăsească. Efectele războiului nu se mai văd... la suprafaţă. Sub aripa protectoare a Societăţii Naţiunilor, finanţele s'au întremat. Shilingul începe să devină tiran: faţă de leul nostru cel slăbănog, chiar reuşeşte. Cafenelele gem de lume. Wurstel-Praterul furnică de mulţimea veselă şi gălăgioasă. In oraşul lui Beethoven şi al lui Mozart, al lui Strauss şi al lui Kreissler, acordurile dulci ale viorilor acoperă din ce în ce mai mult ultimele ecouri tânguitoare ale suferinţelor războiului şi sărăciei... Da, au dreptate afişele care strigă de pe toate zidurile, cu culorile lor bătătoare la ochi. Viena râde iarăşi!

Şi a doua zi, spectacolul se schimbă, fără ca afişele să-l fi anunţat.

* * *

Vineri 15 Iulie de dimineaţă. Spectacolul se joacă de astădată în plină natură, ca o tragedie antică, ca un Passionspiel sau ca un mister de Hoffmannstal. Scena e marele Ring, strada unică în Europa, ce-şi înşirue de la Operă până la Universitate monumentalele clădiri cu perspective măreţe. Din spre Prater se iveşte o coloană numeroasă de manifestanţi. Lucrători, în hainele de atelier. Mulţi din ei, au un simplu tricou foarte decoltat şi fără mâneci, exhibând musculatură atletică sub pielea bronzată. Multe femei şi mai ales băeţi. In frunte şi pe lături, membri ai gardei socialiste *Republikaner Schutzbund*, în uniformă verde cu brassardă roşie, unii pe biciclete, fac serviciul de ordine. Din loc în loc, câte o flamură roşie. Strigăte, vociferări, imprecaţii se ridică dealungul cortegiului. Nu deosebesc decât pe: *Pfui!* echivalentul nemţesc al *huideo*-ului românesc. Un cetăţean mă lămureşte: e o demonstraţie împotriva sentinţei pronunţate de Curtea cu juri din Viena. Juraţii au achitat pe trei indivizi, judecaţi pentru că în cursul unei ciocniri între o manifestaţie de naţionalişti cu una de socialişti, omorâseră doi lucrători. *Pfuiurile* se adresau justiţiei burgheze care rostise „o sentinţă de clasă". In faţa Operei, manifestanţii au zărit câţiva „tovarăşi" lucrând la o reparaţie pe acoperişul monumentalei clădiri. Cortegiul se opreşte. Pfui-urile răsună tumultoase şi ameninţătoare. Tovarăşii nedisciplinaţi sunt somaţi să lase lucrul şi să vie în cortej. Câţiva manifestanţi se urcă, căţărându-se ca maimuţele pe o schelă spre a „convinge" cu fapta pe tovarăşii recalcitranţi de necesitatea solidarităţii proletariatului.

Cortegiul a dispărut în direcţia Parlamentului. Un interval de 200—300 de metri şi, tot din spre Prater. apare capul unui nou cortegiu. Aceleaşi gărzi cu uniforme verzi şi brassarde roşii, aceleaşi mine ameninţătoare, aceiaşi băeţi zgomotoşi, aceleaş Pfui! Cortegiul se îndreaptă în direcţia Parlamentului pe urmele celui dintâi. Un al treilea urmează după câteva minute. Un al patrulea se vede pe strada paralelă cu Ring-ul, ce trece prin spatele Muzeelor.

Nu mai încape nici o îndoială. Nu sunt „cetăţeni indignaţi" care-şi descarcă în mod spontan furia, îndreptăţită ori nu. Sunt eşaloanele unei forţe luptătoare, mobilizate din ordinul unei voinţe superioare, solid încadrate şi conduse spre un obiectiv determinat. Ceeace am văzut eu, era bine înţeles o parte. Erau grupele din cartierele de est ale Vienei: Florisdorf, Hernals. Alte grupe porneau în acelaş timp din spre sud, din Favoriten, sau din spre vest, din Ottakrind. Peste tot, urmând ordine superioare, muncitorii au părăsit uzinele, atelierele, şantierele, birourile, spre a se concentra într'un punct. Şi acesta era palatul Justiţiei, monumentală şi istorica clădire ce ocupă colţul dintre Muzee şi Parlament, în unghiul pe care-l formează aci marele Ring vienez. E clădirea vinovată de a fi adăpostit Justiţia legată la ochi, care n'a putut să facă deosebire între un împricinat burghez şi unul din proletariat.

Ce s'a întâmplat aci, n'am mai văzut cu ochii mei. Era... prea cald şi am oroare de înghesuială... Şi pe lângă aceasta, n'aveam nici un gust să deviu eroul necunoscut şi inutil al revoluţiei vieneze. Mai ales că, printr'o explicabilă asociaţie de idei, mi-a venit în minte anecdota cu celebrul capelmaestru bucureştean, Hübsch — şi acesta, ca origină, *ein gemuetlicher Wiener*. Invitat de generalul Cernat să-l însoţească în inspecţia tranşeelor din jurul Plevnei, Hübsch a refuzat, cu o motivare foarte logică:

— Dacă se întâmplă să ne lovească vre-un glonţ, sau vre-o ţandără de obuz, lumea o să zică despre dumneata: „Generalul Cernat a murit ca un erou, victimă a datoriei". Dar dacă mă omoară pe mine, aceiaş lume o să zică: dar Hübsch ce... dracu căuta acolo?"

Deci, şi fără prezenţa mea personală în fierbinţeala salvelor de puşti şi mitraliere, dinaintea cărora am executat o reuşită retragere strategică, istoria a putut înregistra episoadele acestei zile de revoluţie, scene de vandalism, de groază, de sânge. Măreţul palat incendiat, ca pedeapsă pentru „justiţia burgheză" ce se distribue într'însul. Bogata arhivă istorică distrusă, cărţile funduare — cadastrul proprietăţii vieneze — nimicite de foc. Redacţiile ziarelor burgheze „Reichspost" şi „Wiener Neuste Nachrichten" dărâmate, comisariatul de poliţie de lângă Rathaus incendiat. Gardiştii, eleganţii şi politicoşii gardişti vienezi, cu uniformele lor de modă englezească, care încercaseră să-şi facă datoria, apărând bunurile ce li se încredinţase spre pază, urmăriţi ca nişte fiare prin casele vecine şi prin subteranele palatului justiţiei, până când, prinşi, erau rupţi în bucăţi.

Apoi, represiunea. Şarje de cavalerie. Salve trase în mulţimea sălbătecită. Baricade s'au înălţat de-a curmezişul străzilor şi se iau cu asalt. Focuri se trag de pe ferestre, de pe acoperişuri. De o parte şi de alta, oamenii se urmăresc cu furia distrugerii. Bilanţul: 101 morţi — spune versiunea oficială — şi câteva sute de răniţi.

Spre seară, Viena are o înfăţişare neobişnuită. Toate prăvăliile închise. Inchise până şi restaurantele şi cafenelele. Viena fără cafenele! Oaspeţii din hoteluri au fost rugaţi politicos să se urce în camerele lor, unde li se va servi cafeaua cu lapte cu ouă şi cu şuncă. Adio, şniţel vienez, mestecat alene pe terasa restaurantului sau în grădini, în sunetele languroase ale ultimului vals! Nu mai circulă tramvaele, nici automobilele. Revoltaţii sunt de fapt stăpânii Vienei. Grupe de manifestanţi opresc maşinele, debarcă pe pasageri, aruncă jos bagajele lor şi rechiziţionează vehiculele pentru scopuri de războiu... civil.

Se disting prin înverşunarea lor, femeile. A, femeia revoluţionară, cântată de poeţi! Ce decepţie! Nu e copila din popor cu păr bogat şi negru care scapă în plete bogate de sub cuşma frigiană şi care, învelită de flamura cea roşie, moare într'o atitudine de măreaţă tragedie pe baricada de bulgări de granit. Sunt menagere groase care ocărăsc cu vorbe triviale şi cu gesturi vulgare pe „burghezi", apariţii groteşti şi repulsive, din care lipseşte şi graţia feminităţii şi epicul răsvrătirii.

Const. Kiriţescu

Automobilele rechiziţionate străbat vertiginos străzile, transportând ordine, cadavre, răniţi. Pe scări, „tovarăşii" în picioare, agită batiste albe. Ambulanţe sanitare se încrucişează în toate direcţiile. Pe la colţuri de străzi, mici grupe de gardişti circulă cu teamă, vorbesc în şoaptă şi poftesc foarte politicos lumea să se împrăştie. O companie de soldaţi, în echipament de campanie, biată neputincioasă mână de oameni, se îndreptează, cu greu pas milităresc, spre locul sinistrului.

Viena petrece o noapte de nelinişte. Ce va aduce ziua de mâine?

* * *

Sâmbătă, situaţia s'a lămurit. Oraşul e mort. Prezidiul partidului social-democrat a decretat greva generală demonstrativă pentru o zi. Pentru mijloacele de comunicaţii, greva e fără termen. Aşa dar, cei mai pedepsiţi suntem noi streinii, obligaţi a rămâne în oraşul sinistru câtă vreme domnii şefi vor crede folositor să demonstreze.

Pe trotuarele străzilor, cu obloanele prăvăliilor trase, dinaintea şi prin hallurile hotelurilor, streinii se recunosc şi se împrietenesc imediat. O singură preocupare: pe unde se poate pleca? Ingrijorare şi enervare se citesc pe feţele tuturora. Nici un chip de plecare. Circulaţia automobilelor şi tramvaelor e „eingestellt" suspendată; e singura explicaţie ce primeşti: Trenurile nu merg, vapoarele nu pleacă, aerodromul de la Aspern e închis. Ochii tuturor caută pe hărţi Pressburgul, Bratislava Cehoslovacilor. E la 60 km., de Viena, cel mai apropiat punct de graniţă; e marea nădejde, limanul mântuitor. Dar cum s'ajungi acolo?

Mulţimea devine nerăbdătoare şi e cuprinsă de panică. Incep murmure. Apoi izbucnesc imprecaţii: în englezeşte, în franţuzeşte, în italieneşte, în ungureşte... Această Vienă, care-şi datoreşte intervenţiei străinilor intrarea în convalescenţă; care începe să trăiască în cea mai mare parte de pe urma oaspeţilor streini, şi care acum îi obligă la reclusiune forţată... Legaţiile sunt asaltate cu întrebări. Nimeni nu poate să dea o informaţie sigură.

Singurele automobile ce trec sunt cele ce fac serviciul răsculaţilor. Pe perne se lăfăesc tovarăşii aflaţi în treabă. Mulţi din ei se clatină şi sughit... de entuziasm revoluţionar. Trec patrule mai importante de armată regulată, convoaie de auto-camioane transportă trupe în cartierele depărtate sau în foburguri, unde bande răsleţe atacă comisariatele şi trag în păzitorii ordinei.

Ziua s'a scurs în aşteptare enervantă. A doua noapte sinistră a trecut şi ea.

Zorile zilei de Duminică aduc nădejdii noui. Trenurile tot nu circulă, dar umblă tramvaele şi câteva automobile. Aglomeraţii de streini se formează iarăşi în faţa hotelurilor. Tot felul de combinaţii se pun la cale. Şoferii taximetrelor sunt luaţi cu asalt. Clienţii înfriguraţi le explică itinerarii complicate pe hartă, le numără kilometri, iar ei se scarpină după ureche şi cer preţuri fantastice. De vale, pe canalul Dunării, un motor-boot, plin ochi de oameni şi bagaje, pufue cu importanţă şi pleacă legănându-se în spre Bratislava.

Peste două ceasuri, un automobil ne duce spre graniţa austro-maghiară, subt protecţia unei imense cruci roşii, pe care tovarăşul de ocazie, un medic evreo-maghiar din Budapesta, a lipit-o de geamul dinaintea şoferului.

Automobilul sboară cu şapte zeci de km. pe oră şi pe când guralivul meu tovarăş, încântat de trucul său şi de ciudăţenia situaţiei îmi toacă la urechi verzi şi uscate, caut să reconstituesc sensul tragediei la care am fost martor neaşteptat.

E lămurit. Socialiştii, stăpâni pe Viena, s'au folosit de incidentul procesului, spre a da o lovitură, a căruia victimă trebuia să fie guvernul burghez. Bine organizaţi, dispunând de o poliţie proprie, erau cât p'aci să izbutească. Elemente extremiste, comuniştii, s'au amestecat însă şi au trecut dincolo de program. Primarului socialist al Vienei, care se urcase pe o pompă de incendiu, ca să-şi facă loc prin mulţime, i s'a tăiat drumul şi i s'a strigat: „Jos socialiştii de salon". Gărzile socialiste au fost atacate şi ucise. Mişcarea începea să scape din mâna socialiştilor moderaţi. Şi atunci, ordin de la conducerea partidului ca tot să reintre în linişte, batalioanele proletare au fost demobilizate şi numai greva, protestarea tăcută a fost proclamată. Revoluţia fusese de fapt, înfrântă. Vor urma doar câteva zile de... poză. Mai ales că dinspre Tyrol şi Salzburg, muntenii catolici şi naţionalişti, cari se înarmează la rândul lor, manifestează cu fapta hotărârea lor de a nu lăsa ca Austria să repete experienţa lui Bela Kun.

Automobilul nostru străbate ultima etapă, Burgenlandul, provincie deslipită de la Ungaria, spre a fi anexată Austriei. In curând suntem la Hegyeshalom. E graniţa salvatoare. Nici odată n'am salutat cu atâta bucurie pământul unguresc! Un finanţ maghiar ne întâmpină cu o bucurie feroce în ochi:

— *Oesterreich ist zu ende!* (Austria e pe ducă).

Pe când tovarăşul meu e gata să isbucnească în explozii de blesteme, eu îi taiu cuvântul:

— S'a sfârşit: „Viena râde iarăşi".

Şi mă urc în tren cu mulţumirea feroce că întâmplarea mi-a servit numărul inedit, rarissim şi senzaţional, al unui capitol de istorie socială sângeroasă, strecurat printre spectacolele alpiniste şi muzeologice ale veşnic fericitei Austrii...

CONST. KIRIŢESCU

Din „Simfonia Durerii"

Dan. — Ochii aceştia sunt ai mei?

Mira. — Da!

Dan. — Şi am voe să-i sărut?

Mira. — Da!

Dan. — Şi buzele?

Mira. — Da!

Dan. — Şi părul?

Mira. — Da!

Dan. — Şi umerii? Şi braţele albe şi rotunde?

Mira. — Da!

Dan. — Chipul din oglindă nu-i minunea mea cea albă?

Mira. — Doamne, ce revoltat mi-e părul!

Dan. — Un farmec mai mult! Şi nu eşti geloasă dacă-i spun că o iubesc?

Mira. — Cui?

Dan. — Iubitei mele din oglindă!

Mira. — Nu!

Dan. — Şi nici dacă o sărut pe buze?

Mira. — Azi nu eşti deloc cuminte!

Dan. — Eşti atât de frumoasă!

Mira. — Numai azi?

Dan. — Intotdeauna! Uneori mă mir că nu te-ai îndrăgostit de tine ca anticul Narcis. Şi când mă gândesc că toate aceste comori sunt ale mele!

Mira. — Ale mele!

Dan. — Că eşti cu toată fiinţa a mea!

Mira. — Nu trebuia!

Dan. — Dece îmi întuneci bucuria? Dacă ai putea să vezi ce se petrece în mine; dacă ai şti cum te-am aşteptat, cum....

Mira. — Pe mine chiar?

Dan. — Azi cred că da, fiindcă tu eşti idealul meu de iubire. Tu semeni cu femeia pe care o aşteptam să vină; tu eşti aceia la care mă gândeam în amurguri violete de primăvară când, întorcându-mă dela liceu, visam la fiinţa ce mi-ar apărea în cale şi căreia i-aş închina viaţa mea întreagă.

Mira. — Şi cum o vedeai?

Dan. Nici eu nu ştiu! Era ceva ciudat în apariţia ei! Uneori, era blândă ca sărutarea pe care mama ţi-o dă pe frunte; alteori, chemarea ei la dragoste era neîndurătoare ca destinul şi nu puteai să înfrunţi vraja care te îndemna să te arunci în vâltoarea iubirii ca şi când minuni ascunse privirilor profane ţi-ar fi fost păstrate... Şi o iubeam cu toată lumina sufletului meu şi Ea era atâta de aevea că, adesea, mă trezeam mângâindu-mi şi sărutându-mi mâna... O! dacă ai şti câtă adoraţie e într'un sărutat de mână! Câtă fericire e să-ţi spui: e a mea mâna aceasta dragă pe care zâna norocului mi-a adus-o în dar; mâna aceasta fermecată, care tremură sfioasă în mâna mea, îmi umple sufletul de o fericire fără margini, — iar atunci când îmi umblă prin păr, zările toate fug spre infinit ca să facă loc bucuriei mele ce se revarsă biruitoare în spaţiul dintre cer şi pământ... Uneori îţi eşeam întru întâmpinare. Nu ştiam de unde ai să vii, dar îmi ziceam că trebue să te întâlnesc, că azi ai să-mi eşi în cale. Mergeam pe străzi şi te căutam.

Mira. — Dar cum m'ai fi recunoscut?

Dan. — Ştiam că trimisa vieţii e aceia care mă va face să îngenunchez în faţa sa. Ştiam că are ochi albaştri, păr negru; că e frumoasă aşa cum niciodată o minune n'a fost mai desăvârşită; iar trupul ei aşa cum nici arta şi nici natura n'au putut să întruchipeze până acuma. Ce puteam să mai cer lui Dumnezeu? Şi eram fericit că norocul acesta numai eu îl am, că femeia la picioarele căreia însăşi viaţa se prosternă, e iubirea mea cea din urmă şi cea dintâi. Şi eram mândru că pe acest altar puneam un suflet întreg, că idolului meu îi aduceam, neîntinate, toate visurile mele albe şi curate ca nişte îngeri de lumină şi-mi ziceam: viaţa, viaţa ta nu e un potir glorios, decât închinând-o acelei fiinţe fermecate care e aceia ce ţi-e dragă.

Mira. — Eşti fericit?

Dan. — Da! In sufletul meu e atâta primăvară... atâta soare... atâta iubire de viaţă. Mira, de când te iubesc, în sufletul meu e numai lumină. Imi pare că întreaga viaţă o am la picioare; că, din iubire, poţi face un imens val de bucurie care să se reverse asupra lumii, înflorind totul în cale şi aprinzând în fiecare suflet soarele nădejdii. Mira, dragostea mea e primăvară şi numai în mâna ta este putinţa ca ea să fie veşnică sau să se treacă mai 'nainte de vreme. Nu, nu vreau să văd funtea ta mohorîtă... ea trebue să fie senină ca un vis fericit de dragoste.

Mira. — Nu trebuia să mă iubeşti!

Dan. — Dece?

Mira. — O ştii prea bine!

Dan. — Nu ghicesc!

Mira. — Sunt măritată!

Dan. — Nu-i o piedică!

Mira. — Mare!

Dan. — Divorţezi şi nu mai există!

Mira. — Apoi, ai nouăsprezece şi am douăzeci şi cinci de ani.

Dan. — Eşti atât de tânără!

Mira. — Copil fără minte!

Dan. — Te iubesc atât de mult!

Mira. — Dar ai să suferi!

Dan. — Da — dacă voi fi departe de tine. Aproape — nu voi suferi chiar dacă mi s'ar scoate inima şi aş fi sfâşiat în bucăţi.

Mira. — Copil!

Dan. — Poate, dar unul care iubeşte mult. Nu-i aşa că ai să fii a mea?

Mira. — Nu! Tu trebue să iubeşti o fată care nu cunoaşte nimic din dragoste, care n'a avut desamăgiri, care n'are alt zeu în afară de iubirea sa. Una aşa cum e Olguţa — naivă, bună şi frumoasă ca basmele copilăriei.

Dan. — Te rog, nu-mi vorbi despre ea.

Mira. — Dar ţi-era dragă!

Dan. — Credeam numai! Ce simt acuma niciodată n'am simţit!

Mira. — Dece nu vrei să înţelegi că eu nu sunt aceia pe care ar fi trebuit s'o întâlneşti?

Dan. — Te vreau aşa cum eşti!

Mira. — Dar sunt rea, nestatornică şi tu nu vei avea iubirea pe care o visezi şi o cauţi, ci o iubită care te va face să suferi, care te va înşela, care te va nimici.

Dan. — Nu-mi pasă!

Mira. — Gândeşte-te că în locul amintirilor frumoase vei avea desiluzii. Vei pierde voioşia şi încrederea în oameni. Vei uita să râzi şi în tine nu vei mai găsi nimic din entuziasmul de altădată. In urma iubirii rămân ruini, răni nevindecabile. Şi în ziua când vei simţi nevoia să iubeşti — când poate ai să fii iubit — vei vedea că nu mai poţi să iubeşti, că, oricâte sforţări vei face, nu mai poţi să ai încredere în cuvântul dragei tale. In loc de o inimă întreagă, curată ca zăpada, îi vei da câteva firimituri.

Dan. — Nu mă gândesc la altă dragoste. Cum poţi să-ţi închipui că te-aş uita, că aş înceta să te iubesc? Dar în fiecare fibră din mine este o Miră, şi n'aş putea să te scot din inima mea decât atunci când n'aş mai fi pe lume. Cum aş putea să uit că mâna te-a mângâiat, că buzele te-au sărutat, că ai stat înfiorată la pieptul meu?

Mira. — Copil neascultător!

Dan. — Vreau să fii întreagă a mea. Auzi tu?... Aş vrea să-ţi stăpânesc şi gândurile. Aş voi să fie materiale ca să le pot ţine strâns în mâni şi să le dau drumul numai acelora care nu-mi răpesc nimic din tine. Mira! Mira!

Mira. — Da!

Dan. — Nu e aşa că ai să fii a mea?

Mira. — Nu!

Dan. — Te rog, nu te juca... Hai spune: da... da... Vom merge, undeva, departe, şi acolo vom creia o lume a noastră unde nu va fi decât iubire. Nu e aşa că ai să vii?

Mira. — Cum am să plec cu tine? Eşti doar un copil!

Dan. — Dar noi „copiii" suntem adevăraţii oameni. Noi simţim puternic, noi suferim, noi iubim cu adevărat, noi ne dăm fiinţa noastră întreagă. Noi copiii ne dăm sufletul întreg, fără să ne gândim că un capriciu al vostru ni-l poate sfărâma pe vecie. Noi, „copiii" venim cu sufletul plin de tinereţă şi avânt, cu visurile noastre neprihănite în care femeia este un idol pe care-l hrănim cu sângele nostru şi pe care-l binecuvântăm în ceasul când vine să ne ceară viaţa. Mai târziu omul se disciplinează, poate să se stăpânească, — dar noi n'avem experienţa dragostei şi pasiunile noastre sunt uragane care, odată deslănţuite, nu mai pot fi oprite — nimicesc totul şi în urmă nu rămân decât ruine... Mira! te iubesc până la crimă!

Mira. — Linişteşte-te... linişteşte-te!

Dan. — Mira, mi-e teamă să nu te pierd! Mă înebuneşte gândul că, poate, într'o zi, ai să întâlneşti pe altul care să te iubească şi pe care ai să-l iubeşti... Mira! voi nu trebue să distrugeţi viaţa care abia acum începe; nu trebue să ne aruncaţi în lume desamăgiţi, sfărâmaţi, fiindcă, atunci, sufletele noastre nu vor mai vibra niciodată în faţa miracolului vieţii. Nu trebue să creaţi morţi-vii, voi singure trebue să ne păstraţi iluziile, să ne trimiteţi în lume cu tezaurul nostru de visuri întreg şi mai bogat, cu toată generozitatea noastră sufletească. Mira, numai dragostea şi visul poate să schimbe cu totul aspectul lumii şi voi trebue să ne dăruiţi şi să ne învăţaţi iubirea ca să puteţi spune mândre de opera voastră: iubirea mea a modelat acest om! Haidem, să plecăm, departe, într'un loc unde vom fi singuri... numai noi cu dragostea noastră.

Mira. — De ce te temi?

Dan. — Cine poate să ştie? Atâta teamă... atâtea gânduri... nici eu singur nu ştiu pe ce lume mă aflu. Uneori mă gândesc să omor lumea întreagă.

Mira. — De ce?

Dan. — Să rămânem numai noi singuri... să pot să te iubesc numai cu lumina dragostei... fără lacrimi şi fără durere. Mi-e aşa dor să mă aud râzând!... Mira, mă doare suferinţa, mă doare...

Mira. — Linişteşte-te...

Dan. — Spune-mi că mă iubeşti, spune-mi că ai să fii a mea. Găseşte cuvintele care să-mi stingă suferinţa, să mă legene şi să mă adoarmă ca pe un copil.

Mira. — (Luându-l în braţe şi sărutându-l apăsat) Dan!

Dan. — Mira!

Mira. — Eşti un prost... vara nu s'a sfârşit încă!

CONSTANTIN PELMUŞ

Note pe marginea cărților

— Pe cartea mea: „Grădina cu Amintiri“ —

Grădina mea cu amintiri
Am răsădit-o, răbdătoare,
Cu ciumafai, cu trandafiri,
Pe-un clin de deal bătut de soare,
Și-atâta am plivit-o'n spor,
Că gândul ostenit mă doare
Și, aspre, mânile mă dor.

Dar toamna 'și caută popas
Cu ne'nțelese prevestiri,
Și-mi moare 'n suflet, ceas cu ceas,
Grădina mea cu amintiri.

Acolo 'n slobodu-i cuprins,
Nu-s straturi trase cu compasul,
Peluze tunse englezește.
Ci râd în voie, la tot pasul,
Bujori voinici în pâlc aprins,
Cicori cu florile părechi,
Și'n umbra gardurilor vechi,
Subțire, mătrăguna crește.

N'am plante rare și ciudate
Imprumutate din streini.
Imi plac garoafele crestate
Și puful florii de ciulini,
Măcieși cu fructul de mărgică,
Și măgheran, și levănțică,
Mândria cupei de lalea,
Otrava fină-a beladonii,
Petunii mici de catifea
Și prețioase pelargonii.

Iar maci timizi, ce-și 'nalță 'n soare
Pe'nsângerata lor tipsie
Rotunde inimi de smarald,
Iși risipesc matasa vie
Incetișor, de parcă-i doare,
Când vântu-și clatină un fald.

Cărări prin ierburi subțirele,
Ca'n țintirimul vechiu din schit,
Bătute-s doar de pasul meu.
Aruncă cerul peste ele
Lumini cuminți de răsărit
Și lungi amurguri de topaz,
Și uneori, peste zaplaz,
Mirat se uită-un curcubeu.

Iar dacă în grădină scapă,
Tiptil, iscoadă din vecini, —
Subt gard urzicile înțeapă
Și trandafirii mei au spini.

OTILIA CAZIMIR

Manual de Morală Practică

— OAMENI —

Dinaintea șantierului cuprins în sârmă cu ghimpi vreo zece golance s'au rugat să li se dea voie să culeagă surcele. Cea mai bătrână dintre femeile fără vârtsă, duce sacul pe mână, ca o haină, și poartă cercei de mărgăritar cu bobul cât agreșa lemnului câinesc. Ochiul trecătoarelor desculțe, umezit de un frig scăpărător, au zărit printre materiale și unelte, scârlionții talașului, glomotoacele de paie și ciopliturile aruncate.

Peticate și burdușite cu zdrențe încălzitoare, adunate și scuturate din maidane, femeile seamănă cu pachetele de maculatură încinse cu sârmă, pe care alți golani le strâng în preajma tipografiilor pentru fabricile de hârtie. Pe subt zdrențe, anatomia lor e aceeaș cu a profesorilor, cu a decanilor și rectorilor copleșiți de onoruri; foamea lor e aceeaș, bătăile inimii sunt aceleași, lungimea intestinelor aceeaș; numai sentimentele nu sunt la fel cu ale celor născuți într'un pat și adăpostiți de un părete cald.

Sfioase, femeile se apleacă, frâng genunchiul și, ca niște câini, câte una, trec prin sârmele împrejmuirii ghimpate. Patru copii, goi până la buric, și-au făcut loc prin spini, deesvelind șolduri agere elegante și picioare lungi, copiate după cele mai svelte și mai frumoase modele ale naturii. Plastica unui băiat bălan, cu ochii ca vișina neagră, face de rușine geniul artistic al câtorva generații de sculptură și modelaj. Trecând printre sforile de fier, copilul s'a înțepat în picior și sângele naiv a și pus o coacăză roșie pe talpa lui, lucrată concav dedesubt și cabrată deasupra, ca un coturn.

Cu degetele, cu bățul, golanii au strâns un sac de foc de paie. E ora 11, o dimineață întârziată de Noembrie, când luminișul zilei a tresărit către prânz în perdeaua de cenuși a unui cer scoborît până la plopi. Cât va dura văpaia sacului și în ce fel de vatră va fi aprinsă? în ce soi de casă? pe ce lume? Un inginer, vexat de realitatea compusă a tabloului, aprinde o țigară cu un chibrit enervat.

— La ce te gândești?

— Dar dumneata?

— La ăștia...

— Ca și mine.. Admiți dumneata ca oamenii să primească atâta suferință și să o suporte? Pe mine maimuțele mă fac să plâng... Am văzut maimuțe mici, de-o șchioapă, legănând în brațe câte un pui mititel, ducându-l amoros subt ureche, răsfățându-l și omorându-i păduchii între degete omenești. Maimuțele lui Darwin nu au pierit: ele trăiesc laolaltă cu noi, mascate numai împrejurul trupului cu o fustă de stambă căpătată. Uite-le, adunând surcele și paie. Și le renegăm și acum, când suntem siguri că miniștrii se trag din gorile și deputații din cimpanzei. Nu te simți revoltat? Nu zici nimic?

— Nu pot zice nimic! scrâșni emoționat inginerul. Imi vine pur și simplu să poruncesc lucrătorilor mei să-mi puie capul pe un buștean și să mi-l toace cu parul. Lasă-mă, nu vreau să mă mai uit.

Pe când vorbeam, un câine bătrân apăru din pământul noroios, ca o zămislire a periferiei negre. Pielea lui vânătă lucea ca mușamaua printre bidinele pleșuve și pensule de păr uzat. Din când în când, el cădea pe un genunchi și pe un șold și se scula, uitându-se la noi.

— Il vezi?

— L'am văzut. Nu mi-l mai arăta.

— Și-a zis în gând: uite doi oameni. Incovoiat din șale, a trecut pe departe. Opiniunea lui despre noi nu e cea mai măgulitoare.

— Nu știu ce să fac. In fiece zi mă turbură aceste probleme. Și eu am ținut întotdeauna mai mult la opinia cerșetorilor și a câinilor — și ți-aș mărturisi: a pușcăriașilor — de cât la a oamenilor învățați și înstăriți.

De după un colț de casă, se ivi și o femee nebună. Peisajul semăna cu locul din Evanghelie, în care au ieșit din gropi, să-l întâmpine pe Iisus, îndrăciții. Ea se opri în dreptul nostru, salută milităręște, își duse mâna la inimă, apoi la frunte. Picioarele goale se deosibeau de ale căutătorilor de surcele, fiind încălțate cu ciorapi despărechiați și rupți în mocirlă, unul scurt de tot și celălalt până la genunchi. Ținea în mână scheletul unei umbrele și se gătise cu o fostă pălărie violetă și cu o floare roșie de cârpă.

— Unde te duci? a fost întrebarea.

Ne răspunse nu miorlăit mat și desarticulat.

— Stai prin partea locului? Unde stai?

Ne răspunse acelaș miorlăit cu vocalele inversate — și nebuna se pierdu într'un discurs de semitonuri și semi-silabe și de mișcări în desordine ale brațelor, arătând profetic și cerul și pământul și cimitirul de peste drum.

— E nebună și surdo-mută, zise inginerul — și închise ochii, șovăind în verticală.

— Mă gândesc, zise el, că ar fi muma mea. Așa m'am gândit și la copiii de-adineauri că ar putea să fie ai mei; eu să fi murit și ei să caute surcele și paie în Noembrie... Noi, inginerii, n'avem „organizație“, „pentru asemenea cazuri...“

— Nici noi, i-am răspuns; și mai puțin. Dar n'au nici medicii, nici advocații, nimeni n'are „organizațe“. Nimeni e Statul. Nimeni nu se gândește la nimeni... Dacă nu ai agonisit avere, te întorci la maimuță: frig de sus, lut moale jos, pustiu înainte—și prin prejur „ordine socială“: antropometrie, fișă individuală, bilet, moralitate.

— In trei unice forme te primește, mi se pare societatea sărac, zise inginerul: hamal, proxenet și lăutar. Cel puțin, bărbații se pot folosi de trei meșteșuguri. Femeii îi este rezervat unul singur, și acesta cu restricția ca femeea să fie frumoasă și tânără și, de preferință, fecioară.

Nebuna ne privea mistic, ținându-și degetul în gură. Adunătoarele de surcele ieșiră de subt zăbrele, ziseră sărut-mâna și dând cu ochii de femeia încremenită în extazul demenței, râseră cu o poftă, de care nu le credeam în stare. Una trase de umbrelă, alta dete cu tifla. Bătrâna cu mărgăritarele din cercei scoase limba.

— Ce-aveți cu femeia? întrebă inginerul. Nu vă este rușine?

— E smintită, răspunseră femeile, clătinând o mână în dreptul tâmplei.

Copiii cu bulgări reci de pământ deteră după câine, care țipă lovit în pântecul jupuit.

— Ce-aveți cu câinele? Ce v'a făcut?

— E rîios! răspunseră copiii, căutând bucăți de cărămizi.

T. ARGHEZI

Cronica științifică

FILMUL SONOR

Primele încercări de înfăptuire a filmului sonor sunt legate de numele lui Léon Gaumont. Incă în anul 1900 el arată la Expoziția Universală că se poate realiza o legătură între film și fonograf.

Cercetări ulterioare au dus la realizarea filmelor sonore, la care înregistrarea sunetelor se face pe acelaș film care înregistează și acțiunea.

Totuși sistemul preconizat de Léon Gaumont — după ce a suferit perfecționări însemnate — este exploatat astăzi în America de către Western sub numele de *Vitaphone*.

S'ar putea crede că nimic nu-i mai simplu decât această asociere de film și fonograf. In realitate și aci au fost de învins nenumărate greutăți. In primul rând trebuie să se asigure o sincronizare riguroasă între inscripția sunetelor pe disc și a imaginilor pe film. Iar în timpul proecțiunii discul și filmul trebue să fie animate de o mișcare perfect sincronă. In sistemul Vitaphone, care a prezentat cu mult succes filmul „Cântărețul de Jazz“ la Paris și care prezintă acum filmul „The singing fool“ la noi, s'a realizat perfect această sincronizare atât la înregistrare cât și la proectare.

La proectarea filmului acelaș motor electric comandă fonograful și aparatul cinematografic.

Pornirea discului exact la momentul necesar se realizează printr'un contact de argint care este fixat pe marginea peliculei la locul corespunzător. O întreagă serie de mecanisme intervin pentru ca discul să pornească dela început cu iuțeala necesară, ca să se învârtească continuu, etc.

Inregistrarea discului se face pe cale electrică. Reproducerea se face prin „pick-up“, se amplifică și acționează apoi o baterie de haut-parleurs așezată în spatele ecranului.

ALBERTA [1)]

Un fragment din romanul cu acelaș nume al lui Pierre Benoit. Autorul, înpagini pline de pasiune, face să trăiască sbuciumul sufletesc al unei femei care, în dragostea ei pătimașă pentru logodnicul propriei sale fiice, consimte tacit la asasinarea acesteia de către logodnic. Romanul e spovedania vinovatei, scrisă în închisoare.

— Doamnă, spuse servitoarea, sunt opt ceasuri și jumătate. Și domnișoara un s'a întors... Să aduc supa?

Cu capul în jos, spre gura căminului, Franz nu se mișcase.

— Mai așteaptă cu masa, ordonai Mariei.

Să fi simțit oare servitoarea că vine catastrofa? In loc să intre în bucătărie, stătea rezemată de ușorul ușii, neîncetând să mă privească cu ochii plini de groază.

M'am dus la o fereastră pe care am deschis-o. A trebuit s'o încihd numaidecât. Furtuna răsbind cu furie în odaie, greul abajur verde al lămpii din tavan lovi coroana sa de candelabru, cu un vuet jalnic.

Rămăsesem toți trei nemișcați. Franz stând jos, Maria și cu mine în picioare, până în momentul când ceasul din părete bătu nouă fără un sfert.

Atunci mă dusei spre Franz. Intr'o mișcare, a cărei violență nu făcui nimic ca s'o micșorez, îl apucai de umăr:

— Haidem!

Nu se întoarse. L'am silit. Capul îi scăpă dintre mâni. Era vânăt.

— Haidem!

— Ce-i? bâlbîi el.

— N'auzi? Haidem.

Maria înțelesese. Era lângă mine și cât ai clipi luă din vestiar pelerina de cauciuc a lui Franz și paltonul de polaie pe care îl îmbrăcam când mă duceam în grădină.

Franz se sculase:

— Inteleg: să ieșim înaintea Camiliei. Ești îngrijată? Nu trebue să fii. Săptămâna cealaltă, era opt ceasuri și jumătate când s'a întors, nu-i așa Marie?

— Domnule, îi spuse femeia, acuma trebuie să fie nouă ceasuri.

— Nouă ceasuri? A! Atunci e altceva. Să mergem numaidecât. Pe astfel de vreme, ar fi trebuit mai multă stăruință ca s'o fi împiedecat. Am făcut tot ce-am putut, nu-i așa? Dar dumitale nu ți-i frică că o să răcești? Ar fi mai bine poate să mă duc singur...

Imi pusesem paltonul. I-l întinsei pe al lui.

Maria se rugă:

— Doamnă, îmi dați voie să merg și eu?

— Nu, rămâi. Sau mai bine ia felinarul: ai să ne însoțești până la poartă.

Intunericul era așa de mare, încât ne împiedicam de marginea gazonului. Lumina felinarului juca pe fața unor mocirle mari cu apă neagră.

De îndată ce am ajuns pe drum, grăbii pasul. Aproape fugeam.

Auzeam în urmă glasul răgușit al lui Franz:

— Ia seama! Nu se vede nimica. Ești nebună!

Mă ajunse, mă luă de braț. L'am izbit fugind și mai repede. Deodată mă oprii și întinsei mâna, țipând:

— Acolo! Uită-te! Acolo!

Trebue să amintesc particularitățile șoselei care unește Maguellonne cu orașul. Drumul mereu în costișă, întrece câmpia cu o înălțime care variază între patru și douăzeci de metri. Spre deosebire de celelalte drumuri de acest fel, el nu are cotituri. Intr'un singur loc, în mijlocul lui, cotește brusc în unghiu drept. De altfel acolo suișul său atinge punctul culminant. Lanul de porumb pe care îl domină este mai jos cu cel puțin douăzeci de metri. Când pentru întâia dată am ieșit cu automobilul lui Franz, Camilia care era la volan, fusese impresionată de primejdia acestui viraj. De atunci trecuse pe acolo, noaptea și ziua, peste o sută de ori. Dar auzisem pe Franz ținând-o de rău în mai multe rânduri, că prea se încrede în dibăcia ei învingând obstacolul și că nu încetinează destul mersul pe aici. E adevărat că nici el nu dădea exemplu, și ușurința lui era tot așa de mare ca și a Camiliei, dacă nu chiar o întrecea.

Depărtați de mai bine de cinci sute de metri de cotitură, nu puteam încă deosebi prin întuneric nici un amănunt. Dar cum să mă îndoesc că nu era locul precis pe care îl arătam cu mâna mea înțepenită?

— Acolo!

Dinaintea noastră, șovăind prin întunecime, era o îmbulzeală de puncte galbene, șapte până la opt. Lanterne de automobile sau de trăsuri oprite. Din când în când, una din lumini dispărea ca să se ivească îndată ce se depărta umbra care trecea pe dinaintea ei. La stânga, devale de tot, amănunt sinistru pe care l-am prins numaidecât, două alte puncte luminoase se mișcau. Unul avea strălucirea mai vie și mai subțire a unei lămpi electrice de buzunar.

— Haidem, spuse Franz, haidem!

Acuma alerga el. Mă prinsese de braț și mă ducea. Ne poticneam de pietre, prin făgașurile roților. Luminile se vedeau mai lămurite. Mai aveam numai câteva sute de metri de drum când zărirăm una că se desprinde dintre celelalte, într'acelaș timp cu vuetul care ne venea dela punerea în mișcare a unui motor. Un automobil înainta pe drum în spre noi... Cineva care se ducea să dea de veste la Maguelonne.

— Stăi! strigă Franz.

Șofeurul opri.

— A, doamnă, dumneavoastră sunteți!

Am recunoscut pe Henri, stăpânul garajului, chiar acela care m'a condus acum trei luni în ziua când a venit Camilia. Trei luni!...

Se scoborâse din trăsură. M'am apucat de brațul său.

— Henri, Dumnezeule! Te rog, Henri! Ce este? E ea... Nu-i așa?

Nu-mi răspunse. Se uita la Franz, neîndrăznind să-i facă măcar un semn. Ar fi voit să-i vorbească lui. Dar eu nu-i slăbeam brațul.

— Henri, te rog! Nu vezi că...

Nu mai putu să tacă:

— Vai, Doamnă, îmi spuse el sărutându-mi mâna. Sărmana! Sărmana domnișoară!

Aș fi dorit să nu vă fi întâlnit pe d-voastră cea dintâi.

Fără să spuie o vorbă, Franz puse în mișcare automobilul. Henri, mă ajută să mă urc, și îndată am fost în mijlocul unui grup de umbre care vorbeau încet. Erau țărani din împrejurimi, oameni din oraș. Toți tăcură când m'au recunoscut.

Drumul dinspre prăpastie este mărginit de un rând îngust de pietre. O spărtură de doi metri în acest rudimentar parapet, arăta locul pe unde automobilul Camiliei se rostogolise.

Sărind înaintea lui Henri, Franz era gata să se scoboare în prăpastie. Am vrut să fac la fel. Brațe puternice mă opriră.

— Lăsați-mă. Și eu vreau să văd.

Intr'aceiași clipă, sosi alt automobil. Era doctorul pe care trimesese să-l aducă. Un bătrân, nu tocmai sprinten. Au trebuit să facă un încunjur, pentru ca să-l ducă către sinistra grămadă, care, la treizeci de pași mai jos, abea se vedea în întunerec.

Atât cât am putut, din strânsoarea brațelor, m'am plecat. Lanterna și lampa electrică pe care le zărisem adineoarea pe drum, ducându-se și venind, stăteau acuma nemișcate, concentrând peste aceste diforme ruini lumina lor tremurândă. Nici un zgomot, nici un cuvânt nu venea din groapa asta întunecoasă; nici un geamăt.

Deodată îmi păru că aud ceva, un vaet, un hohot de plâns înăbușit. Era Franz.

— Franz, Franz, strigai, trăește, nu-i așa? Trăește?

Nu primii nici un răspuns. Numai, alăturea de mine, un om, a cărui față n'o puteam desluși, murmură în dialectul locului:

— Biată doamnă! La ce să mai steie aici. Trebuie dusă la Maguelonne.

Incă odată am vrut să mă smuncesc. Mâini vânvânjoase și respectuoase mă reținură iarăș. Invinsă, m'am prăbușit în glod plângând.

Un ceas mai târziu, m'am trezit întinsă pe un *chaise-longue*, înaintea căminului bucătăriei dela Maguelonne. Un foc mare ardea. Lemnele fiind ude, a fost cu neputință să-mi facă focul în odaia mea. Mă pusese deci, deocamdată, acolo.

In fundul odăii, în umbră, erau mai multe persoane. Am recunoscut pe arendașii și pe arendășițele mele. Zării pe Henri și pe cele două țărance care ajutaseră să ridice trupul fetiței. Am întrezărit hainele lor pline de apă, împroșcate de glod...

— Veniți lângă foc, dragii mei, apropiați-vă.

Dar ei, bieții oameni, nu îndrăzneau. Stăteau deoparte, așezați dincolo de masă, deșertând în liniște sticlele de vin, aduse pentru ca să se poată încălzi.

In acest moment intră Maria. Se aruncă la picioarele mele și-mi acoperi mânile de lacrămi. Făcui o sforțare ca să mă ridic.

— Mario, vreau s'o văd.

— Nu, doamnă, nu!

— De ce nu mă lași s'o văd? E așa de îngrozitoare? Vreau numai decât s'o văd.

— Nu acuma, doamnă. Mai târziu.

— E moartă, nu-i așa? Cu toate acestea tot nu trebue să stee singură. De ce a-i lăsat-o?

— Lângă dânsa e d-l Franz. Sărmanul domn, și el e de plâns. S'au dus să aducă două călugărițe din Mauriac. Are să vie și părintele. Unde ați pus cheile?

— Cheile mele? Ce să faci? Care chei?

— Dela dulapul cel mare cu albituri.

— Dela dulapul cu albituri? Ah! înțeleg. Sărmana mea mititică!... Nu știu, Marie. Caută-le. Ai să le găsești. Cum vrei tu să mai știu!

Plecă. Sfârșită, am închis ochii. Țăranii, crezând că nu-i auzeam, vorbeau între dânșii încet. Ascultau pe șofeur, care le explica în felul lui accidentul:

— Mergea prea iute, sărmana, asta-i sigur. Dar nu-i destul. Trebue să fi crezut că cotitura era mai departe. O știa bine, se'nțelege, dar pe întunericul acesta și cu ploaia asta afurisită în ochi! Vă spun nu și-a dat socoteală că ajunsese la cotitură. Și dovada, e că nici n'a strâns frâna. De asta sunt sigur. Am văzut după urmele roților. Nu te poți înșela, când drumul este ud. A dat deodată în parapet. Și de acolo, hop, mașina a zburat în gol ca o rândunică. S'a sfărmat la câțiva metri de piciorul râpei. Dacă ar fi făcut cea mai mică încercare să fi întors la cotitură, s'ar fi răsturnat în partea opusă.

— Te-ai scoborât în câmp ca să vezi?

— Desigur. Am fost acolo printre cei dintâi. Adrian, arendașul din Vialenègre, și-a dat seama de accident. A văzut lipsă pietrele dela parapet. Doar fuseseră acolo când a trecut, cu două ceasuri mai înainte. Atunci, nu-i așa, a intrat la bănuială. A așteptat vreun trecător. Eu și Lucien, am ajuns aproape odată. Ne-am scoborât. Sărmana domnișoară, nu mai era nimica de făcut. Automobilul nu se stricase de loc. Ceia ce-i tare, ie tare, gândește-te, după o căzătură ca asta! Frâna și volanul sfărâmate, firește. Dar caroseria era aproape intactă. Un lucru m'a mirat, însă.

— Ce?

— Pârghia care face să funcționeze frâna. Era trasă cu totul. Desigur lovitura a adus-o într'această poziție, pentrucă, nu este așa, dacă domnișoarea ar fi manevrat-o, automobilul ar fi mers mai încet, și ar fi putut trece cotitura. Atunci...

— St! făcu unul dintre fermieri.

Printr'o mișcare involuntară, le atrasem atenția.

Puțin mai târziu, maicele din Mauriac sosind pentru priveghiu, Maria putu să-mi facă focul în odaia mea. Fermierii o ajutară să ridice chaiselongue-ul meu. Voiau să mă culc. M'am opus rugându-mă să mă lase să văd pe Camilia. Fu zadarnic. Paza întrebuințată asupra mea ca să mă împiedece nu s'a oprit un singur moment.

Intre ceasurile patru și cinci, am ațipit. Vă las să gândiți ce-au putut să fie aceste clipe de somn groaznic, întrerupt de coșmare și de hohote de plâns. Imi părea că Franz era lângă mine. Incercam să-l resping. N'aveam putere. Deschizând ochii, văzui că nu mă înșelasem.

Era acolo. Era chiar el. Umbra lui înaltă, întunecată, se plecă spre mine. Iși trecuse unul din brațele lui împrejurul gâtului meu. Imi acoperi părul de sărutări. Ii simțeam lacrimile fierbinți. Cu un glas întretăiat, îmi spunea mereu: „Toată viața mea, da, toată viața, voiu încerca să te mângâi, pentru ca să ajung într'o zi ca...!

Nemișcată, mă lăsam în voe. Pe nesimțite, gura sa, de pe frunte, de pe obraji, alunecă pe gura mea, se lipi, și simții cuprinsă de groază, că-i dădui înapoi sărutarea.

Trad. de ZIZICA PATRAȘCANU

1) Din romanul cu acelaș nume al lui *Pierrè Benoit*, care va apărea în Editura lui Ig. Hertz, în traducerea d-șoarei *Zizica Patrașcanu*.

Cronica cinematografică

INVENTAR

Iată câteva din filmele ultimelor cincisprezece zile, şi anume acelea care — prin calităţi sau cusururi — prezintă un interes oarecare pentru estetica cinematografică.

„Erotikon" a fost un film nedreptăţit. Din pricina unei aparente obscenităţi a plăcut prea mult unora şi a fost în mod exagerat dispreţuit de alţii. In fond ideia din această bucată e destul de subtilă şi a fost realizată destul de bine. Subiectul moral e următorul: memoria sexuală a unei fete faţă de primul ei amant, atunci când fata e cinstită şi obscură, şi când lucrul s'a întâmplat cu deplinul ei consimţământ. Chestiunea „tarurilor" seducătorului nici nu se pune.

Femeia nu-i reproşează ce a făcut. Din această întâmplare, ea păstrează doar regretul că s'a sfârşit.

Vine o serie de nenorociri. Apoi o serie de întâmplări favorabile. Fata găseşte un om tânăr, bogat, bun, de treabă, care se căsătoreşte cu ea. Şi trăeşte câtva timp într'un fel de fericire. Când însă îl reîntâlneşte pe celalt, e gata să lase tot pentru el. Fără entuziasm, fără elanuri lirice. Cu simplitatea lucrurilor de ştiinţe naturale. Omul acela îşi lăsase pe toată fiinţa ei o iscălitură şi o afirmaţie de proprietate, care nu se mai putea şterge. Ea este dispusă să-l urmeze oriunde. Cu tristeţă şi cu luciditate.

Este foarte multă poezie şi puritate în ideia acestui film. O fată profund sinceră, nici viţioasă nici frigidă, care a cunoscut într'o noapte romantică amorul, şi care rămâne fidelă acestei amintiri plină de lucruri banale şi definitive. Actriţa care joacă acest rol îl realizează magistral. Fizionomia ei are acea expresie foarte curioasă făcută dintr'un amestec de tinereţe şi de tristeţe. Avem impresia că tot trupul şi tot sufletul ei este **înfierat,** ca atunci când porţi stigmatul unei boli ereditare. Dar aci nu-i vorba de nimic morbid.

Şi asta-i tocmai ce dă un aspect interesant fenomenului. Amintirea care pecetlueşte inima acelei fete este amintirea unui lucru plăcut şi biologiceşte normal.

N'avem dreptul să spunem că avem aface cu o degenerată. Dinpotrivă, eroina este o femee ca toate celelalte. Şi aci stă meritul actriţei care a ştiut să joace rolul aşa de greu al unei „fete oarecare". Partenerii ei nu joacă nici bine nici rău. In tot cazul, tot interesul filmului este în figura ei, care sugerează destul de artisticeşte acea turburare care arde cu foc încetinit dar mereu aprins aceiaş amintire jumătate recunoscătoare jumătate desnădăjduită.

In rezumat „Erotikon" a fost, într'o privinţă, un film reuşit, a cărui idee este nouă şi destul de tulburătoare.

* * *

Multă vreme, mult prea multă vreme a ţinut afişul filmului „Adulter imperial". Motivul a fost desigur geometria perfectă a persoanei fizice a lui Ivan Petrovici. Acest actor este real frumos. Dar mai ales interesant este el pentru ştiinţa lui de a nu trage absolut nici un folos artistic din excelentele linii ale feţei şi trupului. Ivan Petrovici este inexpresivitatea făcută om. El nu numai că nu creează nici un gest nou, dar nici măcar nu realizează cu viaţă gesturile găsite de alţii. Jocul lui Petrovici este oarecum maşinalizarea şi repetiţia industrială a mişcărilor utilizate astăzi de actorii de cinematograf. Filmele lui nu intră în categoria acelora pe care le numeam „filme corecte" (cum sunt acele ale Vilmei Banky, John Barrymore şi alţii) care utilizează, cu gust şi cu reală artă, invenţiile altora. Filmele lui Petrovici sunt ceiace faţă de o sculptură a lui Donatello ar fi o carte poştală ilustrată reprezentând statuia lui Mihai Viteazul din faţa Universităţii. Iar partenerii lui, printr'o curioasă afinitate electivă sau prin vre-un mimetism conformist, se adaptează lui şi devin ca el. Filmul „Adulter imperial" este nespus de plicticos şi de „mort". Nu este ridicol (A! dacă ar fi fost măcar ridicol!)

Şi cu această ocazie nu ne putem sustrage dela datoria noastră de a sfătui pe d-na contesă Agnes Esterhazi de a sta, de aci înainte, în mod definitiv acasă.

* * *

A fost un film „Ufa" care se numea „Adio, Mascotă". Deşi ratat, acest film trebue pomenit ca o încercare lăudabilă. Acei care au locuit marile metropole europene au văzut adesea chipul lui Mascotte, aşa zisa „fată bună", care „nu e propriu zis urîtă", care e cam degenerată, dar nu în sensul de viţioasă, ci în acela de „uşor stârpitură", şi plină de generozitate, o generozitate cam dulceagă şi cam agasantă, dar adevărată. Actriţa care juca rolul acesta avea ceva din ceiace ar fi trebuit pentru realizarea personajului. Dar nu complect. Iar restul actorilor —, unul mai prost decât altul.

* * *

Au fost câteva zile când singurul film bun care mai rămăsese pe piaţă era „Fluture de trotoar". Toate „capetele" excelente. Şi, mai presus de toate, chinezoaica Ana May Wong, al cărui joc este totdeauna desăvârşit. Iată o actriţă care are un „stil" al ei personal, pe care, ce-i drept, îl cam repetă identic în toate rolurile, dar care nu poate să ne obosească aşa uşor. Căci „stilul" ei constă din lungi pauze expresive, conversaţii în care ea joacă numai cu ochii, fără a mişca aproape deloc buzele. Şi aceasta nu o face ca un „truc" de exploatat. Dovadă: sunt scenele unde Ana May Wong este singură, fără interlocutor, şi unde totuşi vorbeşte tare. Ceiace dovedeşte că, atunci când trebue, Ana May Wong ştie să vorbească, chiar singură.

„Fluture de trotoar" este destul de anost şi de naiv ca idee. Dar puţin importă. In filmele cu Ana May Wong interesantă este numai ea, felul ei concentrat şi patetic de a nu face nici-o mişcare.

* * *

Trebue să pomenim şi de „Taina nopţii" (Lil Dagover şi Hans Stuve). Este un fel de frate-geamăn cu „Rapsodia Ungară". Aceiaşi actori, aceleaşi roluri, acelaş colonel, aceeaş coloneleasă, doar foarte neimportanta deosebire că Willy Fritch se chiamă aci Hans Stuve, şi e încă mai prost actor decât cel dintâi. In tot cazul este stranie ideea de a fabrica asemenea filme aproape identice, şi de face o asemenea operaţie tocmai cu filme care ar fi trebuit să nu se nască nici prima oară.

* * *

Am avut în ultimul timp două filme „corecte", filme într'adevăr plăcute de văzut, jucate fără greşală, cu viaţă şi bun gust, cu decoruri şi peisagii real artistice. Este „Deşteptarea" (Vilma Banky) şi „Dragoste eternă" (John Barrymore, Camilla Horn). Asemenea filme vin imediat după marile filme. Au toate calităţile acestora, minus meritul de a fi **găsit** ele, pentru **întâia oară,** anumite mijloace cinematografice de expresiune.

Filmele din categoria Chaplin, Douglas Fairbanys, Bébé Daniels, ne dau voluptatea artistică cea mai rară: momentul acela de uimire pe care îl avem când vedem că s'a putut găsi mijlocul ca, printr'un detaliu banal, la care nu ne-am fi gândit niciodată, să ni se poată reda o lume infinită de lucruri.

Cele două filme de care vorbeam mai sus nu ne dau o asemenea emoţie tare, ci doar pe aceea — destul de meritorie şi ea — a unor continuatori plini de imaginaţie, măsură şi talent.

* * *

Au mai rămas multe filme netrecute în acest inventar (bunioară „Perduţi în întuneric", cu John Gilbert, „Chipuri uitate", cu Clive Brooke, „Aur" cu Dolores del Rio, „Docurile din New-York" cu Bancroft, Baclanova, Betty Compson). Toate acestea merită câteva cuvinte speciale. Dar mai cu seamă „Docurile din New-York, film de mare anvergură, film din acelea în adevăr „creatoare", căruia i s'ar cuveni un studiu întreg, — ceiace vom face poate într'una din cronicele viitoare.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Conferinţa d-lui F. Lebrun asupra lui Debussy

In faţa unui numeros public reunit la Casa franceză din piaţa Lahovary, d-l F. Lebrun a făcut o conferinţă asupra lui Debussy, având preţiosul concurs al doamnelor Rangă, Botez şi Sibille.

Claude Debussy este unul dintre cei mai seducători şi mai originali compozitori moderni. Influenţa lui Debussy asupra artei muzicale contemporane este covârşitoare.

Faima sa a cuprins în scurtă vreme ţările unde se face muzică bună, şi azi Debussy face parte din repertoriul tuturor pianiştilor concertişti. Prima ţară care l-a primit cu braţele deschise, a fost Anglia, apoi America, Rusia, Spania; România numără actualmente pe Debussy, printre autorii preferaţi.

Claude Debussy a fost şi un mare maestru. El se trage din vechii clavecinişti francezi din secolul al XVIII-lea şi Romain Rolland, vorbind de muzica lui susţine cu drept cuvânt că o pagină de acest autor valorează cât un bust de Rodin, cât o frază de Jaurès cât toate operele bogate din perioada „Rennaissance".

In opera lui Debussy se simt acordurile unei muzici pline de mister, fără tendinţa de a se exterioriza, dar care de multe ori te copleşeşte sub puterea unei culori, pe care nici un alt muzician nu o are cu atâta prisosinţă la dispoziţia sa.

Studiind cât mai mult muzica acestui maestru, găsim că nu o putem prea bine califica, dar putem spune că nu poate să aparţie decât unui mare compozitor.

Debussy este un pictor impresionist, un simbolist al poeziei, analogiri de circonstanţă, deoarece în arta sa, a ajuns culmi foarte înalte, pe care nici un pictor, nici un poet nu a putut să le atingă. Citez **Pelléas** şi **Prélude à l'après midi d'un faune,** pentru acei ce nu cred în puterea artei muzicale, a lui Debussy. Doamna Manya Botez a interpretat cu gustul d-sale deosebit, cu o technică impecabilă şi cu acea spiritualitate potrivită cu genialul compozitor francez:

Les Fées, Cake Walk, Arabesque, Ondines, la puerta del Vino şi l'Isle Joyeuse.

Această excelentă interpretă a lui Debussy părea puţin incomodată de arta coreografică, care tindea să sublinieze intenţiile autorului, dansându-se în timpul execuţiei.

Imi reamintesc eforturile Isadorei Duncan, nefericita dansatoare care a murit în condiţii atât de tragice şi care a căutat să danseze după muzica lui Beethoven şi a lui Chopin.

Ce sforţări inutile!

Muzica lui Debussy se ascultă cu ochii închişi, deoarece este evocatoare de imagini în tonalitate de frescă. Ea nu are nevoie de artă plastică, de proectoare de lumină colorată, ci de o bună interpretă. Domna Manya Botez a dovedit că am dreptate.

I. PAL

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA ATAT DE ACUTĂ A SEXUALITĂŢII IL FACE „Instinctul Sexual" de Dr. IOSIF WESTFRIED cu o prefaţă de PROFESOR Dr. S. FREUD

Cronica Şahului

SOLUŢII

No. 138. (Motto „Mai prejos II": Const. G. Gavrilov, Vâlcov). — Alb: Rh2, Tb5 şi d7, Cf7 şi g2, Nh1, Pa4, c2, é2, é6 şi g3. Negru: Ra6, Dd2, Cd5, Ng5, Pd4. — Mat în două mutări. 1. c2—c4!

No. 139. (Motto „Don Piedro şi tresa": Al Popovici, Braşov). Alb: Ré2, Dh2, Tf4, Cc2 şi e4, Nc7 şi f3, Pd2 şi 15. Negru: Rd5, Db2, Tg4, Cb4 şi d1, Na7, Pc6 şi é3. — Mat în trei mutări. — 1. Cc2—a3!, D×a3; 2. Cé4—d6+; 1..., D×d2+; 2. Cé4×d2+. 1..., Cc3+; 2. Cé4×c3+. 1...., T×f4; 2. Cé4—g5+. 1...., Tg4—g2+; 2. Cé4—f2+.

No. 140. (Motto „Primăvară"). Alb: Rg3, Dg6, Ta5 şi h5. Na3 şi f5. Negru: Rd4, Cb5 şi g5, Pc3. — Mat în două mutări: — 1. Nf5—c2!

No. 141. (Motto „S'a dus...": G. Cristoforatos, Focşani). Alb: Rd1, Dh8, Tb5 şi f4, Ca7 şi f6, Na4 şi c1, Pé2 şi g6. Negru: Rc3, Ta5 şi g7, Ng8 şi h6. Pb3, b4, é6 şi f7. Mat în două mutări. — 1. Nc1—a3!

No. 142. (Motto „Codalb": G. Cristoforatos, Focşani). Alb: Rc4, Dh2, Tb8, Cd7 şi d8, Nb7 şi h4, Pa5, é6, f5 şi f7. Negru: Rc7, Tc8, Pé5 şi f6. — Mat în două mutări. — 1. Cd7×é5.

No. 143. (Motto „Bencea": Al. Popovici, Braşov). Alb: Rh4, Db1, Cb4 şi h8, Nf2 şi f5, Pf3. Negru: Ré5, Na2, Pd2, Pd5 şi f6. — Mat în trei mutări. — 1. Cb4—c2, N×b1; 2. Ng3+. 1...., R×f5; 2. Cd4+. 1....., Rf4; 2. Cd4+. 1....., Rd6; 2. Db8+. 1....., d5—d4; 2. Ng3+.

No. 144. (Motto „Mai prejos IX": Const. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Rh6, Tc5, Né1, Pb2, f2, f3 şi g2. Negru: Rh4, Da5, Na2 şi d8, Pa4, d6, é2, é3 şi f6. — Mat în două mutări. — 1. b2—b4! Această problemă a obţinut în concursul nostru menţiunea a 6-a la problemele în două mutări.

No. 145. (Motto „Mai prejos X": Const. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Rg1, Dc1, Ta4, Cé3, Nf1 şi h6. Negru: Rh4, Db4, Ch7, Ng4, Ph5. — Mat în două mutări. — 1. Dc1—c3!

No. 146. (Motto „Mai prejos XII": Const. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Rb2, Db1, Th5 şi h7, Cd2, Ng1 şi g2, Pc3, d4 şi d5. Negru: Rd6, Pb3, c6, é3, é4, é5 şi é6. — Mat în două mutări. — 1. Db1—d3!

No. 147. (Motto „Coev în cetatea suferinţei": Al. Popovici, Braşov). Alb: Rg4, Tc7, Cd3, Ng6, Pf2. Negru: Rd4, Pé6. — Mat în trei mutări. — 1. Ng6—é4, R×é4; 2. Tc7—d7. 1....., é6—é5; 2. Cd3—b4.

No. 148. Motto „Mai prejos IV": Const. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Rc1, Dh6, Th4, Cé2 şi é6, Nf1, Pé5. Negru: Rd3, Té3, Ch3, Né4, Pb6, c4, h5 şi h7. — Mat în două mutări. — 1. Dh6×h7!. Această problemă a obţinut în concursul nostru a 5-a menţiune la problemele în 2 mutări.

No. 149. (Motto „Mai prejos V": Const. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Rc1, Dh6, Th4, Cé2 şi é6, Nf1, Pé5. Pa4 şi a7. Negru: Rc6, Dd2, Ca8 şi d5, Na2 şi h4, Pc4, c5, d3, f2 şi f5. — Mat în două mutări. —. Cd6—b7!

ŞTIRI

Concursul pentru campionatul de şah al Capitalei va începe la sediul cercului de şah „Camera de Comerţ", strada Bursei 2, în ziua de Sâmbătă 30 Noembrie cor.

Vor lua parte la concurs 10 jucători şi anume 6 reprezentanţi ai cercului „Camera de Comerţ", 2 reprezentanţi ai cercului „Victoria", un reprezentant al cercului „Tura" şi unul al cercului „C.F.R."

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Mărturia unui senator american

Senatorul Brockhardt, reprezentantul statului Iova, a acceptat propunerea preşedintelui Hoower, de a destăinui tot ce ştie despre „banchetul ud" dat de un mare milionar, misit din New-York, în cinstea unui grup de parlamentari.

Toată America e în aşteptarea acestei senzaţionale depoziţii.

Cel mai înalt coş

La Lipsca, la uzina de electricitate, s'a construit un coş, din beton armat, fără îndoială cel mai înalt din lume, de înălţime de 150 de metri. Construcţia a durat 55 de zile.

Codul mexican

Preşedintele republicii Mexicului, Portes Hill a fost învestit de Adunarea Naţională cu însărcinarea extraordinară de a elabora şi introduce la 15 Decembrie 1929, în mod pur dictatorial, noul cod penal al republicii.

Iată câteva dintre articolele alcătuite de energicul preşedinte-reformator:

In caz de necredinţă conjugală, soţul (sau soţia) are dreptul să ucidă partea vinovată; acelaş drept are şi tatăl faţă de fiica lui şi de seducătorul ei; dar amantul sau amanta unuia dintre soţi nu poate primi pedeapsă decât prin judecată legală. Beţivii incorigibili vor fi toţi închişi în case corecţionale. Molipsirea cuiva de o boală venerică se va pedepsi foarte aspru: vinovatul va fi vindecat la închisoarea de muncă silnică şi va lucra acolo şase ani de zile. „Duelíştii" vor fi pedepsiţi deasemenea cu mare asprime, dar vor fi judecaţi de un tribunal special de onoare. Curţile cu juraţi vor fi înlocuite cu tribunale compuse din medici psihiatri, experţi psihologi şi din tot felul de experţi technici şi administrativi.

A APĂRUT în editura „Cultura Românească", volumul de schiţe „BALOANE DE SĂPUN" de GRIGORE PATRICIU (Geer Patrick) De vânzare la toate librăriile. Preţul 60 de lei.

„Aş vrea să ştiu"

P. VÂLCEANU, Tg. Mureş.

Ce este şi cum se explică somnambulismul?

Somnambulismul este un fenomen, care se observă cu deosebire la unii copii şi adolescenţi, rareori la persoanele adulte şi care se manifestă printr'o serie de mişcări automate şi perfect coordonate, săvârşite în cursul somnului de persoana atinsă de aceste simptome maladive. Odată deşteptat din somn, subiectul nu-şi mai aminteşte absolut nimic de cele petrecute. Aceste fenomene pot avea loc în somnul natural, sau în somnul provocat pe cale artificială, prin hipnotism, în care caz avem aface cu somnambulismul provocat sau hipnotic.

In general, somnambulul lucrează cu ochii închişi, iar în cazurile când îi ţine deschişi, el nu pare să privească ceva în afară. Pe de altă parte, toate celelalte simţuri ale lui fac impresia că nu sunt impresionate de excitaţiile externe.

Aceste fenomene cu caracter misterios, care au izbit întotdeauna imaginaţia marelui public, nu au primit încă o explicaţie ştiinţifică satisfăcătoare. Ele sunt astăzi considerate ca o formă particulară de manifestare a histeriei, ca o stare de transă, de care pot fi atinse unele persoane cu sistemul nervos anormal de excitabil. Somnambulismul pare a avea un caracter ereditar. In ceeace priveşte influenţa luminei lunei asupra somnambulilor, din care cauză ei ar fi mai numeroşi în epocile lunei pline, după o credinţă populară foarte răspândită, chestiunea nu este nici ea elucidată încă.

Este posibil ca această influenţă să fie numai aparentă, aşa zisa apariţie a somnambulilor în nopţile cu lună plină, fiind datorită exclusiv faptului că la lumina lunei, ei sunt mai uşor de văzut şi de urmărit în mişcările lor, decât în celelalte nopţi întunecoase. Nu este exclus însă, în urma unor recente cercetări, care au dovedit în mod incontestabil unele efecte biologice ale luminii polarizate şi ştiind, pe de altă parte, că lumina lunei este puternic polarizată, prin reflexiunea razelor ei, ca luna să exercite o anumită înrâurire asupra sistemului nostru nervos. Persoanele cu predispoziţie spre somnambulism, ar fi în acest caz cele mai receptive la această influenţă particulară.

M. SÂRBU, Ibaşfalău.

a) **Care sunt operele lui Boutroux, cuprinzând filozofia şi morala lui religioasă?**

b) **Care-s principiile fundamentale ale acestei filozofii?**

a) **„Morale et Religion", „Science et Religion", „Pascal"** şi în limba română **„Chestiuni de morală şi de educaţie"** editată la Iaşi în 1927.

b) Boutroux ia ca punct de plecare al filosofiei lui ştiinţa şi caută să dovedească că noţiunile, care alcătuesc baza credinţei noastre morale, cum ar fi de exemplu noţiunea de individualitate, finalitate, libertate etc. nu sunt în contradicţie cu principiul determinismului ştiinţific. Ştiinţa, după Boutroux, nu implică nici dogmatism, nici un determinism riguros prea strâmt. De altfel, un determinism absolut nu poate fi demonstrat a priori, nici dovedit prin experienţă. Contingenţa, adică ceeace ar putea în aparenţă să lipsească, nu este sinonim cu hazardul iraţional, căci ceeace este contingent, după un determinism prea îngust, are totuşi principiul de a fi într'o fiinţă eternă şi superioară. Analizând fondul religiei, Boutroux nu tinde să substitue un sistem filozofic abstract în locul credinţei vii, ci se opreşte la această limită, între raţiune şi sentiment, înţelegând prin religie, o orientare a sufletului.

Pe de altă parte, dacă ordinea, după cum susţine Bossuet, este tovarăşa raţiunii şi propriul ei obiect, iar contingenţa este pusă în evidenţă prin crearea unei ordine superioare, nu există nici un motiv, care să oblige raţiunea de a abdica în faţa acestei contingenţe. Intocmai ca şi Pascal, Boutroux găseşte argumente ştiinţifice în sprijinul credinţei religioase, fără a substitui însă în definitiv o disciplină în locu' alteia.

SANDU HILMEN, Iaşi.

Care sunt avantagiile regimului alimentar vegetarian?

Regimul vegetarian, combinat cu câteva alimente de natură animală, cum ar fi de exemplu laptele şi derivatele lui permite o alimentare complectă, sobră şi higienică. De altfel, în antichitate, atleţii dornici de a-şi întreţine în permanenţă forţa şi mlădierea corpului, îl aplicau cu stricteţă. Regimul carnivor introduce adeseori germeni de infecţiune şi turburări gastronomice, în timp ce alimentele de natură vegetală, în general mai uşor digestibile, nu dau loc la acest neajuns. Regimul vegetarian este în special recomandabil persoanelor atinse de artritism, gută, arterio-scleroză, celor cu constituţii apopletice şi în general populaţiilor locuind în ţinuturi cu clima prea caldă. Experienţa a dovedit că acest regim este un factor al longevităţii.

Pe de altă parte, carnea este indicată în alimentaţie, bine înţeles alături de celelalte produse vegetale, în special în cazul unor sforţări fizice sau psichice mai violente sau în epocile de creştere sau de convalescenţă, anemicilor, răniţilor suferind de o epuizare excesivă a forţelor. Intr'adevăr, carnea, fiind alimentul cel mai bogat în produse azotate, poate servi la o reparaţie rapidă a uzurii organice.

In sfârşit, persoanele grase, cărora li se interzice din această cauză, consumarea alimentelor dulci şi feculente, pot uza într'o măsură moderată de carne şi chiar de grăsime, oricât ar părea de curios faptul. De asemenea, populaţiile din ţările foarte reci sunt nevoite să se alimenteze mai mult cu produse animale, bogate în calorii.

Cărţi şi Reviste

ANTON MARIA DEL CHIARO FIORENTINO
Revoluţiile Valahiei, în româneşte de S. Cris-Cristian, cu o introducere de N. Iorga.
Iaşi, „Viaţa Românească", Preţul 100 lei.

Del Chiaro, fost secretar al Domnitorului Constantin Brâncoveanu, a redat — sub titlul: „Revoluţiile Valahiei" — un tablou al domniilor muntene dela începutul secolului XVIII.

Autorul nu s'a mulţumit să înşire domnitorii cu faptele lor, mai mult sau mai puţin cunoscute — după epoca în care ele s'au petrecut. Programul lui este mai vast. „Pentru o mai bună înţelegere, — spune Del Chiaro, — îmi voiu permite unele însemnări asupra alcătuirii ţării, asupra obiceiurilor, riturilor şi religiei locuitorilor, asupra ocârmuirii politice şi a dependenţei ei de Poarta Otomană, care este stăpâna absolută a acestei provincii." Autorul îşi execută cu prisosinţă programul.

Avem înainte mai mult decât un tratat istoric; avem o reconstrucţie istorică — dela Curtea domnească până la casa ţăranilor, cu stupi şi cu cocostârci. Iar oamenii din acele vremuri retrăesc cu calităţile şi cu păcatele lor.

Vedem case de ţară, „foarte curate" — prin odăile cărora „sânt împrăştiate ierburi mirositoare ca pelin, rută, jaleş, mintă, cimbru şi alte ierburi, care răspândesc un miros plăcut şi sănătos".

Intâlnim, în loc de leagăn, „un fel de cutie de lemn, pătrată, cu fund de pânză tare, peste care e aşternut un postav roş, apoi perna şi învelitoarea copilului. Cutia e prinsă de un piron în tavan, prin patru coarde roşii în formă de piramidă; iar dădaca, din patul ei, leagănă cutia când se deşteaptă copilul".

Asistăm la mese boereşti, unde „comesenii se servesc de un ştergar lung, cu care se acopăr de obiceiu farfuriile şi tacâmurile, şi din care ei îşi potrivesc câte o porţiune în loc de şervet". Până la masă invitaţii beau vutcă, îşi spală mânile şi se întreţin cu gazda; apoi „îşi scot antereele, pe care le prind numai într'o copcă la guler, rămânând mânecile atârnate în lung, la spate". Ii privim parcă pe musafiri, cum aşteaptă dela gazdă păharul cu vin — „care trece din mână în mână". Ii urmărim pe boeri până la urmă, când îşi pun antereele şi, după mulţumirile cuvenite, încalecă şi se întorc acasă pentru somnul de după masă, obiceiu ce există nu numai în zilele lungi de vară, ci şi în cele de iarnă".

Vizităm Curtea dela Târgovişte, cu urşi prăsiţi în pivniţă, şi'n faţa noastră se desfăşoară Bucureştiul de altădată — un oraş „aproape rotund, având o circonferenţă destul de mare"... Are vre-o 50.000 locuitori. „Casele sânt rare şi izolate unele de altele, în formă de insule, cu câte o curte, bucătărie, grajd şi deosebit grădină cu arbori fructiferi". Nu-s cişmele, în schimb Dâmboviţa are „o apă uşoară şi sănătoasă" (!).

Oamenii sânt ospitalieri. „Când un străin ajunge noaptea la o crişmă de ţară, de obiceiu un bordei, — urmează Del Chiaro, — gazda îi cedează bucuros patul, îl ospătează cu ce are, îngrijeşte de caii săi, şi la urmă se mulţumeşte cu plata pentru vin şi fân".

Locuitorii sânt însă răi de gură. Autorul a văzut copii de 7—8 ani spunând cele mai urîte măscări şi suduind scârnav — fără ca părinţii să le facă vre-o observaţie.

Moravurile-s aspre. Del Chiaro a văzut rude de Domn bătute la tălpi cu vergi după moda turcească. De slugi şi ţărani — ce să mai vorbim? Ei după bătae sărutau mâna boerului, care poruncise pedeapsa

Totuşi se observă trăsături de milă. Astfel, când condamnaţii trec la spânzurătoare, femeile îi esă înainte cu cofe de vin — ca să nu-şi dea seamă în momentul execuţiei.

Minunat este prins caracterul boerilor, al acelora care ne-au condus, şi care — din generaţie în generaţie — ne-au transmis până azi păcatele.

„Nestatornicia şi discordiile interne ale Valahilor, — spune cu amărăciune Del Chiaro, — au fost cauza nenorocirilor lor şi au aţâţat pofta vecinilor de a-i stăpâni".

Autorul citează în acelaş sens şi scrisoarea lui Michel Bocignoli din Ragusi către Gerardo Planio, secretarul Impăratului, datată din anul 1524, Iunie 29. Bocignoli spune că Valahii sânt „iubitori de gâlceavă şi discordie".

Din loc în loc Del Chiaro revine asupra aceluiaşi subiect: „cunoscuta nestatornicie a Valahilor, rămasă aproape ereditară la unele familii"... din care s'au ales miniştri, „duşmani ai propriei lor ţări pe care o ruinară, punând patimile lor înaintea interesului şi liniştei publice".

Ne mirăm de unde vin scăderile de azi. Iată de unde: din zilele când boerii, înainte de a cere şi a intra la Domn, „obicinuiau a da bacşiş pajului dela uşă, ca să afle dacă Vodă e bine dispus" — pentruca a doua zi să-l vândă şi să-i ia locul.

Opera este redată într'o frumoasă traducere datorită d-lui Cristian care, pe lângă munca tălmăcirii, a făcut şi jertfe băneşti — după cum spune d-l Iorga în prefaţă — pentru a ne împărtăşi frumuseţile acestei încântătoare cărţi.

M. SEVASTOS

LEONHARD FRANK: Bruder und Schwester (Insel—Verlag *)

Soţii Schmitt au divorţat; amândoi bogaţi, desinteresaţi şi buni, nu se mai puteau totuşi suferi. Fiul, Konstantin, rămâne tatălui, iar fetiţa, Lydia, mamei. Tatăl pleacă în Rusia, iar pe fiul său îl trimite la *Eton College* în Anglia. Scrisorile între mamă şi fiu, din ce în ce mai rare, încetează mai târziu cu totul. La vârsta de 16 ani Konstantin părăseşte şcoala şi se duce la tatăl său în Rusia. Acesta muri puţin înainte de isbucnirea războiului european, şi tânărul fu adoptat de un domn Berant, al cărui nume şi-l însuşi. Intre timp, fosta doamnă Schmitt îşi reluă numele de naştere; ea şi Lydia se numeau Leskoro. Sfârşitul războiului îi găseşte pe cei doi fraţi bogaţi şi neştiind unul de altul, gata pentru drama care va începe.

Konstantin Berant s'a întors la Berlin dintr'o lungă călătorie şi zăreşte pe Lydia care călătoreşte şi ea singură. Imediat cei doi fraţi se îndrăgostesc unul de altul... de unde urmează căsătoria incestuoasă.

Nici mama nu-şi recunoaşte la început fiul în ginere. In curând însă un şir de mici indicii sporesc bănuiala, şi ea sfârşeşte prin a obţinea dovada grozăviei. Căci pentru dânsa e o grozăvie: înainte de a se sinucide, ea comunică şi Lydei cruda taină, deşi e convinsă că nici fiica ei nu-i va putea rezista, şi că va pieri şi dânsa. In realitate însă Lydia reuşeşte să-şi învingă prejudecăţile după o luptă de luni de zile, şi reia viaţa conjugală cu fratele ei.

Romanul are pretenţia unei reabilitări a incestului, reabilitare nu lipsită de talent. Dar scopul acesta e urmărit prea evident, prea orbeşte. Şi apoi, faţă de un roman cu o temă erotică prea îndrăzneaţă, e uşor a bănui că urmăreşte în primul rând vânzarea bună. — *D.*

*) De vânzare la librăria Hasefer.

CHARLES NORDMANN: Au delà

Naturii îi e groază de vid, — proclamau scolasticii după Aristotel.

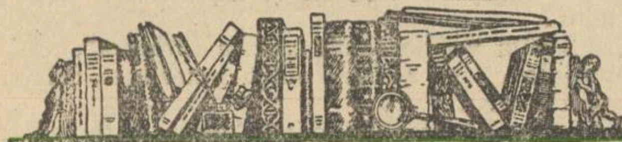
Dar această oroare ne apare, desigur, relativă de când am izbutit să cunoaştem mai bine universul sideral. Vidul e aproape pretutindeni şi lumile toate care îl compun reprezintă doar câteva grăunţe de materie în spaţiul infinit. „Universul, — scrie Charles Nordmann, fizician, astronom şi destoinic popularizator al ştiinţei, în cartea sa **Au-delà,** nu cuprinde în medie, pe centimetru cub, decât o cantitate de materie egală cu a 1500 milioana parte dintr'un trilioniem de triloniem de gram... Adică o densitate, — ce se exprimă printr'un zero urmat de treizeci de zero şi de numărul 15. Deci universul, — sau mai bine zis: totalitatea universurilor, — e cu desăvârşire vid".

Avem însă o mângâere. Aceia că natura nu se arată încă dispusă să realizeze în lumea noastră vidul şi, pân'acum cel puţin, nu am izbutit să-l producem în toată puritatea lui, — dacă ne e îngăduit să ne exprimăm astfel... Tehnica cea mai perfecţionată, în particular aceia întrebuinţată pentru eliminarea gazelor în ampulele menite fabricării lămpilor cu trei şi patru electrozi, lasă, totuşi, aproximativ, un milion de molecule pe centimetru cub. Fără 'ndoială că e foarte puţin dacă le comparăm cu acele 30 de miliarde cuprinse într'un centimetru cub luat sub presiunea ordinară, — dar e totuşi mult faţă de ceiace se numeşte vidul absolut...

Oroarea de vid va înceta să ne mai chinuiască?...

1913 şi 1927

„Die Literatur" publică o statistică comparativă a producţiei de cărţi în 1913 şi 1927, în ţările mai mari, exceptând S. S. S. R., şi anume; In Franţa sporul numărului de cărţi a ajuns la 10%, în Anglia 11% şi în Olanda 60%. Producţia a scăzut: In Italia cu 35%, în Belgia cu 28%, în America cu 20%, în Germania cu 10% şi Spania 5%...

Emil Zola şi afacerea Dreyfus

Zilele trecute s'au împlinit 25 de ani dela moartea celebrului romancier Emile Zola, autorul a peste 50 volume, cuprinzând romane, nuvele şi scrisorile adresate de romancier amicilor săi. Printre aceste scrisori, sunt şi cele adresate din refugiul său din Anglia, celebrului avocat al lui Dreyfus, Fernand Labori.

Se ştie că cel mai aprig apărător al căpitanului Dreyfus, care a şi fost condamnat de Curtea cu juri, a fost Emile Zola, In scrisoarea sa deschisă către preşedintele Republicei, cu titlul de „J'accuse", arată cu o preciziune nimicitoare, nevinovăţia lui Dreyfus. Exilat în Anglia, adresează avocatului său Fernand Labori o serie de scrisori, exprimându-şi admiraţia pentru „minunatul său curaj, întru apărarea adevărului şi dreptăţii".

Dreyfussarzii au învins. Procesul a fost revizuit, după ce nefericitul căpitan Dreyfus a suferit timp de 5 ani mizeriile supliciului în singurătate. A fost judecat de un nou consiliu de război, la Rennes. Aci, în drum spre tribunalul militar, avocatul Labori a fost împuşcat în coastă de un anti-dreyfussard. Tribunalul militar l'a condamnat din nou pe Dreyfus, la 10 ani detenţiune, cu circumstanţe uşurătoare. Preşedintele Republicei, uzând de dreptul său, l-a graţiat. Pe urmă abia a învins dreptatea strălucitoare, ca o încoronare a suferinţelor lui Dreyfus: Reabilitarea, printr'o nouă sentinţă a Curţii de Casaţie şi decorarea cu Legiunea de onoare, pe acelaş loc, unde cu ani în urmă, a fost degradat.

O expunere documentară a *„Afacerei Dreyfus"*, după Théodore Reinach, a apărut într'o ediţie elegantă şi portativă şi se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, precum şi la editura ziarului „Adeverul", de unde se expediază contra lei 40, trimişi anticipat.

ESTE ADEVĂRAT... PARFUMUL Dv. M'A ATRAS IMEDIAT!

Şi eu care credeam că bărbaţii îl detestă!

Parfumurile ordinare, da; dar ceiace emană dela d-voastră este atât de pur, atât de fin şi atât de durabil. Ştiţi d-voastră, că aşi fi vrut să-mi procur parfumul d-v. cu miros de liliac, — atât de mult mi-a plăcut.

Ceva mai târziu ea îi dezvălui tot secretul: o delicioasă cutiuţă de parfum compact AZIADÉ. Deşurubând capacul minunat decorat, ea luase puţin din fermecătorul parfum de liliac pe vârful degetului şi după ce l-a trecut prin părul lui cu drăgălăşenia obişnuită oricărei femei, el îşi făcuse convingerea că acest parfum are avantajul că miroase vreme îndelungată şi mirosul nu s'a evaporat tot timpul seratei. Intr'adevăr o urmă imperceptibilă din parfumurile compacte ale casei AZIADÉ vă parfumează pentru tot timpul zilei.

Parfumurile Compacte AZIADÉ se găsesc în mirosurile următoare: LILAS, VIOLETTE, LAVANDE, JASMIN, MUGUET OEILLET, ORIGAN, MIMOSA, GÉOFLÉE, HÉLIOTROPE, IRIS, ROSÉ ŞI POIS DE SENTEUR.

PARFUMURILE COMPACTE DE LUX AZIADÉ sunt preparate de către casa „LES PARFUMS AZIADÉ din Asnieres (Seine) Franţa. Fiecare miros în parte se găseşte într'o cutiuţă de galalith frumos decorată şi se vinde la preţul de Lei 60 cutia.

PARFUMURILE COMPACTE AZIADÉ se găsesc pretutindeni şi la PARFUMERIA ELITEI, Bucureşti I, calea Victoriei, 39.

Interesantă
Distractivă
Eftină -
Instructivă

Au apărut până azi aproape 100 volume

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"

Lucrări originale şi traduceri din operele mai de seamă
Lei 6 volumul.

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare din ţară

RECENZII

EUGENIU SPERANŢIA:
Tradiţia şi Rolul ei social
Factorul Ideal şi Aplicările la Viaţa Naţională
1929. Tip. Beres Carol, Oradea

Teoria adoptată de autor în interpretarea vieţii sociale este, după cum singur se exprimă „Karmanul" vechiului organicism, o reînviere a acestuia sub forma unui biologism modern, în lumina progreselor noui ale biologiei şi în cadrul cugetării filosofice contimporane.

D. Eugeniu Speranţia cosideră lumea ca o necontenită mişcare şi viaţa ca un proces care se petrece în materie dar totalmente distinct de proprietăţile ei, adică o concepe sub formă de funcţiune şi nu de substanţă.

Socialul este şi el viaţă, o viaţă a unui organism, care persistă neorganic şi supra-organic, căci esenţa socializării este relaţia reciprocă a elementelor individuale, dar nu o relaţie logică ci o relaţie trăită. Adică toate fenomenele şi instituţiile sociale sunt funcţiuni sociale substanţializate sau abstracţiuni ale funcţiunilor de grupuri concretizate, fenomene care se petrec în individ, dar cărora individul nu le poate fi raţiunea suficientă.

Care este acel supraorganism şi care sunt elementele „histologice" ale structurii sale, se întreabă autorul. Trecând peste toate diferenţele de terminologie a diferiţilor sociologi, d. Speranţia admite părerea lui Tarde şi Chiapelli, că fenomenul social, în ultima analiză, se reduce la un *proces de substituire de valori.*

Viaţa socială, zice autorul, procură judecăţilor de valoare norma lor fundamentală, idealul, iar sufletul organismului social alcătuit din indivizi e totalul idealurilor colective. Această formulă permite a se aplica metoda analogiei în studiul acestei noi modalităţi a vieţii şi duce la încheerea că aceste idealuri, produsul colectivităţii şi nu al individului, dacă ar fi despoiate de „forţa" lor specifică de a circula, nu ar mai fi valori. Deci dinamismul intermental singur constituie esenţa vieţii într'un grup social, ba chiar înfăţişarea lui particulară, fizionomia şi conturul.

Valori vechi dispar, valori noi apar, dar ca şi în fiziologia animală se petrece un metabolism, o primenire veşnică a organismului social care-i poate schimba total structura, fără a-i distruge identitatea cu sine însuşi. Există deci o circulaţie în tot ce este organism viu, în protozoarii ca şi în imperii, cu rezerva ca elementul circulant să fie de acelaş tip de realitate ca şi organismul pe care-l animă. Elementul circulant în societate sunt valorile, „o jerbie de valori", economice, spirituale şi morale.

Urmărind apoi analogia dintre metabolismul fiziologic şi cel social, d. E. Speranţia, ajunge la încheerea că „corpul psichomorf" al societăţii se formează ca şi cel fizico-chimic al animalului şi vegetalului, gradat, printr'o complicare a structurii. Circulaţia valorii, *răspândirea* unei inovaţii constituie pentru corpul psichomorf ceeace este *asimilarea,* pentru organismul fiziologic. Apoi societăţile fiind anastomozate între ele îşi fac un perpetuu schimb de valori, pe care le cultivă fie care la sine.

In primele faze ale vieţii organismului aceste construcţiuni ale activităţii vitale augmentează fiinţa socială, îmbogăţesc jerbia de valori, activează şi intensifică metabolismul social.

Aglomerarea însă a acestui material sub formă de ritualuri, forme, etc., poate fi începutul senescenţei sociale, mai ales dacă valorile asimilate sunt anchilozante prin natura lor. Aceasta ar face ca fenomenul de metabolism mecanizându-se să excludă conştiinţa, să oprească circularea valorilor şi să aducă moartea organului social. S'ar putea însă petrece şi fenomenul contrariu, adică o lipsă totală de valori senescente într'un organism psichomorf. Ce s'ar întâmpla atunci? Probabil o creştere infinită a permeabilităţii şi conductibilităţii corpului social faţă de valorile noi, un metabolism exascerbant, care ar suporta din ce în ce mai puţin elemente persistente. Generaţiile noi n'ar mai vrea să primească nimic dela cele vechi, cele vechi n'ar mai vrea să păstreze nimic din cele ce au primit, ci ar căuta mereu să primească idei noi, asimilând mereu valori noi, raporturile dintre conştiinţe s'ar superficializa, iar circulaţia valorilor va deveni imposibilă în această archeofobie, cum imposibilă e în misoneism sau senescenţa socială.

De aci se deduce că *nu există viaţă socială fără un minimum de conţinuturi fixate, de forme date, de convenţiuni.*

Dacă, zice autorul, privim viaţa ca un vârtej, ce ar fi acest vârtej fără *anumite trăsături* care *să persevereze* în timp? Iar această perseverare se efectuiază prin tradiţie în societate. Tradiţia e partea solidă şi stabilă a fiinţei sociale, ea constituie fizionomia, figura, individualitatea corpului social. O inovaţie tehnică, juridică, politică, artistică, nu constitue un fapt de viaţă socială decât dacă se integrează în energia tuturor celorlalte funcţiuni sociale. Tradiţie este tocmai inovaţia care s'a produs în aceste condiţiuni şi a fost perfect asimilată de organismul social şi din această cauză persevereză.

Faţă de introducere care desigur era foarte necesară şi e foarte interesantă, tratarea obiectului adevărat: „Tradiţia" ni se pare redusă. Hipoteza analogiei celor două metabolisme, (fiziologic şi social), cerea un studiu mai amănunţit asupra tradiţiei şi nu numai acele câteva pagini, foarte dense e adevărat, dar nu îndestulătoare pentru confirmarea hipotezei. Se înţelege că dacă admitem părerea lui Simmel că un gânditor nu valorează prin soluţiile propuse ci prin felul cum pune problema, nu avem nici o obiecţiune de făcut, căci problema aşa cum e pus de d. E. Speranţia îngăduie oricând o reluare şi o aprofundare a ei în cadru mai mare şi mai amănunţit.

Al doilea volum: „Factorul ideal" este de un interes şi mai viu pentru cititor prin partea originală şi vie pe care o aduce autorul în aplicările hipotezei sale la viaţa noastră naţională.

Rolul tradiţiei în viaţa socială este acela de a realiza totalul nuclear ideo-afectiv, conştiinţa interpsichică a grupului social care alcătueşte naţiunea şi o reprezintă, nu numai puterea maximă de asimilare, ci şi necontestata *specificitate* a vieţii naţionale. Ea este condiţiunea care dă putere generatoare elementelor noi intrate în complexul naţional, dacă o concepem însă în înţelesul ei dinamic, nu static. In genere orice complex de stări de conştiinţă circulând dela spirit la spirit şi alcătuind o realitate distinctă, poate avea rolul de a creia „coheziunea dintr'o colectivitate", cu condiţia de a lucra prin logica efectivă şi a oferi o netăgăduită „nuanţă romantică", adică a avea puterea de a exalta şi a provoca activitatea colectivă.

Pornind dela aceste date, autorul examinează apoi rolul şi influenţa „ideologiei regeneratoare" a credinţii poporului român în latinitatea sa, în decursul generaţiilor. Apoi caută a desluşi, după uzarea acestui curent şi, mai ales, în dezorientarea post-belică, încercările pe care le-au făcut îndrumătorii culturii noastre de a-i substitui valori noui, ideologii recenţi. De pildă acea a lui V. Pârvan, a valorii trecutului nostru cultural, căzând peste noul nostru bovarism naţional de misionari culturalişti în Orient. Curent în care d-l Speranţia pune o entuziastă nădejde nu atât bazat pe cercetarea obiectivă şi ştiinţifică a faptelor, cât pe analogia simptomelor adolescenţei omenirii şi manifestările capriţioasei adolescenţe a patriei noastre.

Foarte interesant şi plin de idei, sugestii şi observaţii juste este capitolul relativ la rolul factorului ideal în pregătirea generaţiilor.

Critica sa asupra urmărilor pe care le-a avut infiltrarea teoriilor utilitare în conştiinţa noastră prea permeabilă, este foarte impresionantă. In Apus, zice domnia-sa, această atitudine a fost o reacţiune împotriva unui exces de romantism, o rechemare la realitate şi măsură. Acolo a fost un virus care şi-a găsit antidotul în nocivul îngrămădit de veacuri. La noi utilitarism imnu a fost decât un toxic pur şi simplu, necontrariat de nimic sau prea puţin contrariat. Acest utilitarism impregnând pătura noastră culturală, destul de subţirică, a zădărnicit şi falşificat educaţia generaţiilor, cultura poporului, pregătirea unui cler la înălţime şi nu ne-a dat pe terenul economic decât şmecheri şi arivişti. Tăind orice avânt romantic, orice năzuinţă de cultură generală, nu a fost în stare să ne ajute a creia nici oameni practici adevăraţi, pentrucă drumul cel mai drept la această formare practică, este desigur cel mai lung, acel care trece pe la cultura generală.

In capitolul „Valorile intelectuale ca elemente de coheziune naţională", arată că numai atunci vom avea dreptul să ne considerăm ca un „tot" organic cu o viaţă proprie, când fiece cetăţean va avea un raft de *cărţi bune* şi va fi în stare să citească pe Eminescu, aşa cum e în stare să citească Norvegianul ţăran pe Ibsen şi pe Selma Lagerlöf, şi să ştie să te convingă cu o vorbă înţeleaptă a lui Hamlet. „Arta populară alături de limbă, religie, drept şi technologia populară constituie unul dintre organele indispensabile ale vieţii oricărui grup etnic", iată de ce studiul artei populare trebuie lăsat competinţii sociologilor, istoricilor şi filologilor, iar nu abandonat fanteziei diletanţilor.

Diletantismul şi incompetenţa constituesc adevărata boală a societăţii noastre pe toate terenurile, dar mai ales pe terenul politic, unde fiecare caută să înfăptuiască, fără a cunoaşte nici realităţile actuale, nici posibilităţile de înfăptuire. De aceia în toate statele moderen s'a căutat să se alcătuiască informaţia şi documentarea omului politic prin cercetarea sistematică a aşa numitelor *institute ştiinţifice.* Rolul acestor institute este de a da posibilitate savantului să colaboreze la guvernarea ţării, complinind lipsa de conpetenţă a oamenilor politici, fără să-şi părăsească laboratorul.

Lipsa de spaţiu nu-mi permite a insista mai mult asupra acestor două mici volume, care aduc o înălţătoare atmosferă de intelectualitate, şi indică atitudinea pe care trebuie să o ia omul pătruns de o largă şi efectivă cultură în ştiinţele sociale, faţă de problemele noastre culturale şi naţionale. Ele sunt pline de idei, de sugestii şi de vederi ascuţite, de probleme şi de îndrumări ce merită a fi meditate şi adâncite de cititorii de orice categorie. Unii spre a recunoaşte şi prinde într'o sinteză propriile lor idei şi convingeri, alţii spre a lua cunoştinţă cu surprindere şi a medita aspecte pe care le văd întâia oară.

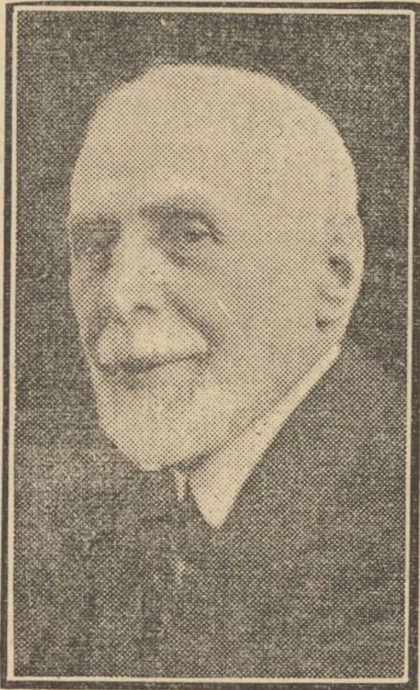
ISABELA SADOVEANU

ÎNSEMNĂRI

Mauriciu Blank

A dispărut dintre noi nu numai un om de bancă, un reprezentant de frunte al vieţii economico-financiare — a cărui activitate se împleteşte cu sforţările spre organizare şi progres ale României moderne. A murit şi un om al cărţii, un om care — pe de-asupra cifrelor şi a planurilor de finanţe — purta un spirit cultivat.

Mauriciu Blank nu şi-a mărginit viaţa între casele de fier, după uşi cu canaturi duble. El se simţea bine şi în preajma bibliotecii, din care scotea de preferinţă autori înrudiţi cu spiritu-i clar şi ordonat: clasicii — mai ales francezi şi germani.

Mauriciu Blank

Asimila lecturile pe care le anorma în sistemu-i de cugetare. Atmosfera intelectuală şi morală a marilor scriitori îi purifica comptuarul. Directorul de bancă era mai mult decât un om de finanţe, — fiindcă un sistem filozofic îl ridica de-asupra vieţii meschine de toate zilele, cu ambiţii şi pofte de bogăţii. De-aceia Mauriciu Blank era un om modest. De-aceia el n'a ocupat măriri deşarte. De-aceia a pus mâna la gura trâmbiţelor de glorie, care se ridicau în juru-i.

Sufletul lui blând şi bun s'a rafinat în contactul cu exploratorii bobului de aur din sufletul omenesc. A căpătat o distincţie de aristocrat al bibliotecii.

Acest om fin, înţelegător al operelor literare şi de artă, le-a apreciat.

A fost un credincios admirator al ştiinţei şi nu numai un savant şi-a isprăvit lucrările datorită gestului lui Mauriciu Blank.

Dar în toată activitatea-i de sprijinitor al oamenilor de litere, al artiştilor şi al savanţilor, caşi al tuturor slujitorilor în templul culturii (era ajutat şi un dascăl de ţară, care îşi închisese şcoala din lipsă de lemne), precum şi în activitatea-i de iniţiator şi de sprijinitor al instituţiilor culturale, — Mauriciu Blank a pus o rară discreţie. Fapta lui n'avea un substrat de orgoliu. Era un gest reflex al unei minţi alese şi al unei inimi nobile.

Lumea literară a pierdut un delicat şi devotat prieten. — „Ad. Lit.“

Viaţa lui Clemenceau

Georges-Benjamin Clemenceau s'a născut la Mouilleron-en-Pareds, în Vendeea, la 28 Septembrie 1841. Studiile liceale le-a făcut la Nantes, absolvind cu premiul I la versiunea latină şi la disertaţia franecză. Ca şi tatăl său, a urmat apoi medicina, împărţindu-şi timpul între studiu şi agitaţie politică. Cutezând să-şi manifeste, sub Imperiu, sentimentele republicane şi să organizez o manifestaţie în piaţa Bastiliei, a făcut o lună de închisoare. Adăugând la aceasta zilele de prevenţie, Clemenceau a constatat că a avut o pagubă simţitoare în studiile sale şi timp de trei ani a frecventat numai sălile de cursuri, spitalul şi biblioteca, ţinându-se departe de orice mişcare politică. In chipul acesta a putut să ajungă intern de spital şi să-şi ia doctoratul la vârsta de 24 de ani.

Tatăl său se gândia să-i deschidă calea profesoratului şi profesorul Robin, maestrul său, se şi oferise să-l sprijine, dar dornic de libertate, Clemenceau găsi această carieră nepotrivită cu temperamentul său şi se hotărî să părăsească Franţa. După un popas de câteva săptămâni la Londra, se îndreptă spre America, o lume nouă care-l atrăgea prin concepţiile democratice, prin organizaţia şi obiceiurile sale. Cu ajutorul trimis de tatăl său, tânărul observator putea să-şi îngăduie la New-York o existenţă independentă şi consacrată numai instruirii sale. Dar acest ajutor încetă să mai sosească — era mijlocul de constrângere al tatălui dornic să-şi vadă fiul acasă, reluându-şi cariera părăsită pentru o călătorie de studii care se eterniza — şi Clemenceau, în loc să treacă oceanul, căută mijlocul de a mai rămânea asigurându-şi singur o viaţă satisfăcătoare. Il găsi curând, căci i se încredinţă o catedră de limba şi istoria franceză la un institut de fete din Stamford. In acest institut a cunoscut-o pe Mary Plummer, care avea să-i devie soţie — odată cu întoarcerea în Franţa — şi de care, după mulţi ani de viaţă în comun, avea să se despartă.

Dar nici când revine acasă, Clemenceau nu se mai gândeşte la medicină. Franţa e în preajma unor evenimente însemnate şi în faţa lor tânărul, dar totuşi vechiul republican trebue să ia atitudine. De aci începe activitatea publică a lui Clemenceau. După înfrângerea lui Napoleon III şi constituirea guvernului Apărării Naţionale, i se încredinţează la Paris o primărie de arondisment. Desfăşurând o activitate din cele mai asidue, populaţia îi arată recunoştinţa şi-l alege deputat în Adunarea Naţională care-şi avea sediul la Bordeaux şi care trebuia să ia hotărîri în privinţa armistiţiului cu biruitorul. In timpul mişcării Comunei îşi dă toată silinţa să liniştească spiritele, dar e suspectat chiar de cei cărora le doria numai binele, şi-şi recâştigă încrederea acestora abia odată cu încheierea păcii. Ales din nou în consiliul municipal, ajunge să-l prezideze, pentru ca apoi să-l părăsească spre a-şi lua în Cameră locul de deputat al Parisului. Dela 1876 şi până la 1892, Clemenceau face parte din toate legislaturile. După aceia, timp de 10 ani nu mai poate intra în parlament, mulţumită campaniei calomnioase a grupării reacţionarului Déroulède. In 1902 îşi reîncepe activitatea parlamentară ocupând un loc de senator, în 1906 intră în cabinetul format de Fallières ca ministru de interne şi în acelaş an ia preşidenţia consiliului pe care o ţine până în 1909. Războiul din 1914 l-a aflat la unul din cele mai de seamă posturi: preşedinte al comisiei armatei şi al comisiei afacerilor exterioare la Senat, post care i-a dat posibilitatea să conducă Franţa în cele mai grele clipe cu o competenţă fără pereche. — *J. B.*

Radu Rosetti

Am primit cu emoţie câteva lucrări postume ale lui Radu Rosetti — unele scrise la maşină — cu câţiva ani înainte de moarte, altele mai vechi, în manuscris.

Sânt amintiri, — dintre care una: despre Iancu Docan o publicăm în numărul de faţă. Sânt câteva nuvele, în care se povestesc îmtâmplări adevărate, şi care reflectă viaţa societăţii de odinioară. Este şi geneologia unei importante familii boereşti din Moldova.

Rînd pe rând aceste bucăţi vor apărea în „Adevărul Literar“.

Poşta redacţiei

G. CĂLINESCU, „Viaţa literară“, Loco. — Ne „veştejiţi“ cu violenţă pentru poşta-redacţiei. Răspunsurile noastre pot ucide... un scriitor de mâne. Nu credem. Pe d-voastră de pildă, şi pe d. Camil Baltazar — cum nu v'au descurajat refuzurile şi asprele aprecieri ale revistelor?

Apoi câtă vreme există „Viaţa Literară“, nu-i nici o primejdie că nu se vor putea manifesta colaboratorii coşului nostru...

B... — Vă însoţiţi „micile“ versuri de următoarea scrisoare:

„In cazul când nu sunt bune vă rog a-mi răspunde prin ziarul sus numit la rubrica respectivă menţionând (dacă se poate) greşelile făcute (dacă ca literară nu e bună dacă ca concepţie, exprimare, gramatică, orice veţi crede) numai pentruca să ştiu să le corectez pe celelalte pe care le mai am sau poate care le voiu face“.

Nu vă descurajaţi! Daţi-i înainte! Atât numai: trimiteţi-vă pe viitor versurile d-lui G. Călinescu, care se ocupă dacă bucata „ca literară e bună, dacă ca concepţii, exprimare, gramatică, etc.

R. Ş... — Ne mărturisiţi că, după o lectură de câţiva ani a „Adevărului Literar“, s'a născut în d-voastră dorinţa de a colabora cu ceva. Ne trimiteţi chiar „ceva“ de probă. Dacă acesta-i efectul apariţiei noastre, vom propune închiderea revistei.

C... — Istoria cu vrăbiile, dedicată d-nei D., este foarte duioasă.

Aţi văzut:

Trei vrăbii mici şi zgribulite
Golaşe toate, doar pe-aripe
Mai este puful pe cotor...
...Am înţeles că sunt doi soţi
De pe-al ei guşă şi-a lui moţ
Şi că cealaltă-i fica lor
Căci prea săria într'un picior.

In afară de moţ şi de guşă, determinaţi starea civilă a vrăbiilor şi după această elocventă împrejurare:

...Căci ea-l certa iară el bleg
Supus stătea, şi se'nţeleg
Din ciripit, din ciocuşor...

Faţă de blegia vrăbioiului, izbucniţi:

...Mi-aşi da şi tinereţea 'n toi
Să fiu eu soţul vrăbioiu
Şi dea-i fi tu cea vrăbioară
Să ne iubim întâia oară.

N'ar fi fost greu deloc...
Dar se întâmplă o nenorocire:

...Tiptil s'apropie pisica
Şi pân' să fugă iar în zbor
Le fură pe fetiţa lor.

Ar fi fost natural ca, după această nenorocire, tandreţa între vrăbioiu şi vrăbioară să crească. Ei bine, nu. Lucrurile s'au petrecut altfel. Vrăbioara a părăsit cuibul conjugal.

...Şi niciodat' n'o să'nţeleg
De ce pe vrăbioiul bleg
A lui soţie l-a lăsat...

Dar pe urmă autorul tot înţelege. Aude spovedania vrăbioarei:

„Dac'a murit, vai, fica mea
Ce de bărbat mă mai lega,
Acum e timpul să ascult
De-acel ce mă chema de mult.
Şi făr' a sta mai mult la gând
Spre-un vrăbioiu o văd zburând.

Aţi înţeles, stimată Doamnă D., cum stă chestia cu soţul, cu fiica d-voastră — şi cu vrăbioiul poet. Pentru ingeniozitatea declaraţiei căreia îi veţi da desigur curs, trebue să mulţumiţi numai d-lui Mihalache Dragomirescu, care sub pseudonimul Radu Bucov, a descoperit limbajul galant între lighioane...

C. A... — V'am cetit scrisoarea:

„Ca orice om ajuns la vârsta în care sângele dictează mai mult ca orice facultate sufletească, impulsiv, am făcut şi eu câteva versuri pe care vi le expun în toată goliciunea lor“.

Vă rog, liniştiţi-vă!

Iar cât priveşte goliciunea versurilor, adresaţi-vă magazinului de mode „Viaţa Literară“. — *M. Sevastos.*

Muzeul satului Drăguş

A avut loc săptămâna trecută un eveniment cultural, care a întrunit într'o atmosferă cordială şi străbătută de înalte semnificaţii, pe reprezentanţii ştiinţei universitare, ai autorităţii superioare şi ai lumii intelectuale.

E vorba de deschiderea acelui muzeu de sociologie, în câteva săli ale Universităţii, unde se pot admira nu numai mărturiile acelei civilizaţii ţărăneşti, despre care avem atât de puţine cunoştinţe, dar şi roadele unei întreprinderi de ştiinţă, devotament şi metodă, cum este aceia pe care d. Dim. Gusti, decanul Facultăţii de Filozofie şi Litere din Bucureşti, o desfăşoară de câţiva ani de zile.

Primele fructe ale campaniilor monografice au putut fi admirate încă din anul trecut şi în amintirea multora stărue desigur imaginea acelor măşti rituale, descoperite la Nerej, în Vrancea, şi care ne pune dintr'odată în faţa vieţii milenare, fabuloase şi mistice a poporului.

Tot acel material se găseşte acum transportat la Barcelona, unde alcătueşte una din cele mai preţioase secţii ale expoziţiei româneşti.

De data aceasta, grupul harnic de cercetători sociali care lucrează sub conducerea d-lui prof. Gusti, ne aduce o recoltă mai bogată, cuprinsă într'un cadru mai larg şi care nu se mulţumeşte numai cu prezentarea unor obiecte izolate din acele ţinuturi ale Făgăraşului, unde grupul monografist şi-a petrecut vara.

Expoziţia sociologică dela Universitate ne dă ansambluri, reproduce gospodării şi interioare întregi, le înconjură cu atmosfera locală şi cu imaginea oamenilor harnici, care trăesc acolo.

A fost un moment emoţionant acela când, în mijlocul unei asistenţe numeroase, adunate pentru a privi şi asculta, — după cuvântul profesorului care oferea un dar nou şi după acela al Ministrului Agriculturii,—a vorbit în limba lui arhaică, cu o măsură şi cu o cuviinţă mişcătoare, un reprezentant al ţăranilor din Drăguş. Răsuna în cuvintele lui glasul dorului de casă pentru acel grup de tineri învăţaţi pe care ei, drăguşenii, îi adăpostiseră în câteva săptămâni ale verei. Dar sub freamătul emoţiei se auzea şi durerea, şi speranţa ce se agită în inima ţării.

Un fragment dintr'un film documentar, înfăţişând datinele nunţii, a completat această manifestare, pe care avem îndreptăţirea s'o considerăm simbolică.

Muzeul sociologic, instalat în sălile Seminarului de sociologie al Universităţii, poate fi vizitat zilnic, în orele de după amiază. — *H.*

Kuno Fiedler şi rangurile sociale

In aula Fundaţiunei Carol I, d. I. Brucăr a ţinut o conferinţă vorbind despre: *Kuno Fiedler şi rangurile sociale,* în seria conferinţelor organizate de Societatea română de Filosofie.

Conferenţiarul începe studiul său asupra filozofiei lui K. Fiedler, amintind problemele filozofiei în general şi corelatele, de care se ocupă: teoria cunoştinţei cu corelatele sale subiect şi obiect; teoria raporturilor dintre oameni şi dumnezeire; teoria raporturilor dintre viaţă şi om.

Spre deosebire de alţi filosofi, care privesc problema raporturilor dintre viaţă şi om din punct de vedere teoretic, doctrinar, Fiedler o priveşte din punct de vedere social, creând teoria cunoaşterii omului şi a fericirii sale după rangul său social.

Kuno Fiedler creează astfel o nouă ştiinţă numită „Topologia“.

Metoda lui Fiedler este simplă; ea constă din observaţiuni, sistematizări, concluziuni. Kuno Fiedler, deşi se ridică în filosofia lui la generalizări, rămâne totuşi în domeniul practic. Observaţiunile sale asupra omului sunt din viaţa zilnică şi sunt obţinute fie prin metoda indirectă, după manifestările sale în relaţiunile cu alţi oameni, după modul său de comportare în societate şi întreaga sa activitate, fie după concepţia ce o are omul despre viaţă şi valorile ie.

Fiedler distinge cinci categorii de oameni: omul primitiv, care trăeşte numai pentru plăcerea de a trăi şi pentru satisfacerea dorinţelor şi instinctelor sale; subburghezul, care începe să aibă şi alte preocupări decât ale vieţei vegetative-organice; burghezul propriu-zis; supraburghezul, din care face parte intelectualul, încă legat de plăcerile vieţii primitive; omul superior, care-şi dă seama de valorile vieţei.

Pentru omul superior, viaţa e o piedică în desvoltarea virtualităţilor sale, prin obligaţiunile pe care le creează. Omul superior este cel ce se descătuşează din lanţurile sociale şi are forţa de a-şi menţine libertatea, prin negarea oricărei valori de vanitate a rangurilor sociale. Sensul vieţii omului superior este cel ce poartă caracterul creştinesc: renunţarea la viaţă.

Fiecare rang are logica sa, fiecare individ îşi formează idealul de fericire după conceptul logicei rangului său.

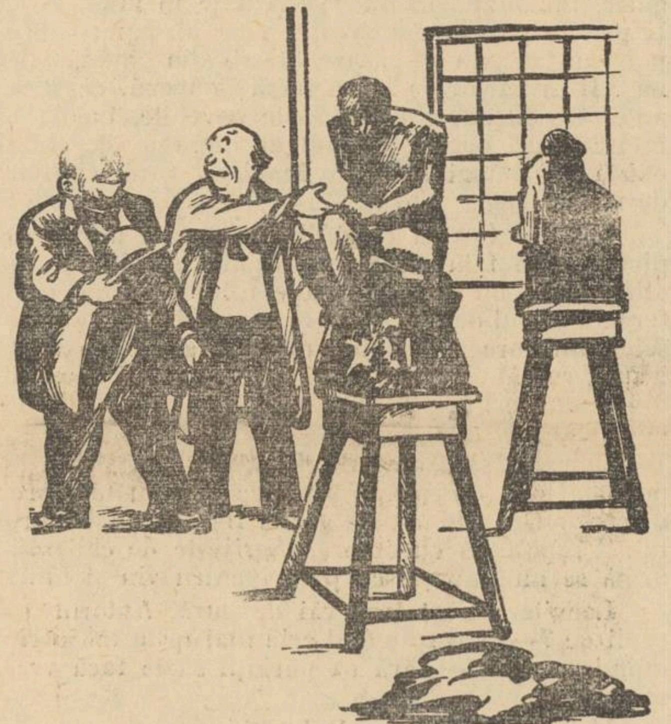
Omul primitiv are conceptul logicei simţurilor; acest concept merge slăbind din rang în rang până ajunge la omul superior, pentru care valoarea vieţii constă în spiritualizarea ei. Astfel se explică conceptele de fericire socială a celor ce o găsesc în lux, petreceri, chefuri ca aparţinând rangurilor inferioare-primitive şi a celor superiori — puţini la număr — care o găsesc în retragerea în singurătate, negând orice valoare de viaţă şi privind moartea cu indiferenţă. — O. I. M.

Autorizaţie

— Cum l-o fi lăsând pe ăsta să poarte arme ucigătoare, fără să aibă autorizaţie?
— Ce arme, nu vezi că e poet?
— Da, dar nu vezi că are la el un volum de poezii?

Arta primitivă

— Statuia asta reprezintă pe cel dintâi om.
— Extraordinar, dar după ce se poate vedea asta?
— E făcută din lut.

Moralitatea în artă

DOAMNA. — Eu nu mai pot suporta piesa asta. E prea decoltată.

Mărunte

Teatrul Maria Ventura reprezintă formidabilul succes al stagiunii „MELO“ dramă în 11 tablouri de Henry Bernstein, în montarea d-lui Soare Z. Soare şi în interpretarea d-nei Aura Buzescu şi d-nilor V. Valentineanu şi George Vraca.

Piesa se joacă cu cassa închisă.

***

Viitoarea premieră a Teatrului Maria Ventura va fi „BEAUTE“ de Jaques Deval. In rolurile principale d-ra Mariette Rareş, Nora Peyow, Renée Annie, Silvia Fulda, Mariette Deculescu, Suzane Policrat, d-nii George Vraca, C. Toneanu, Ionel Ţăranu, G. Chamel, Cezar Rovinţescu, Vasile Lăvărescu, Jules Cazaban. Piesa va fi pusă în scenă de d-l Ionel Ţăranu.

TIP. „ADEVERUL“ S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 470

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 8 Decembrie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Ritmul vremii

„Les minutes, mortil folâtre, sont desgangues"
„Qu'il ne faut pas lâcher sans en extraire l'or!"

Dacă consideraţiile ce urmează ar fi spuse prin radio şi ilustrate prin televiziune, motto, în locul acestor versuri din Baudelaire, aşi fi făcut să fie acest mic film: Agentul de circulaţie dela o încrucişare din Paris, alături de acela dintr'un punct analog al Bucureştiului.

Dar tabloul ar fi atât de convingător, că nu mi-ar mai asculta conferinţa, de cât doară acei cărora nu le-ar veni să creadă că există ceva în care facem tocmai pe dos de cât francezii.

Pe când poliţistul de la răscrucile străzilor din marile oraşe americane şi occidentale, pare un nenorocit apucat de epilepsie sau sbuciumat de un curent electric, al nostru... face gimnastică suedeză! Ba încă mişcări descompuse, şi încet ca un tuberculos! Totuşi, punând „au ralenti" prima parte a filmului, vom vedea cu surprindere că epilepticul face exact aceleaşi mişcări ca şi tuberculosul. Lucrul se explică uşor prin aceia că amândoi îşi cunosc meseria şi regulează acelaş fel de circulaţie: multe automobile către patru sau opt direcţii. Numai că unul regulează o circulaţie *continuă* cu viteză de patruzeci de km., pe oră, pe când cellalt o circulaţie *alternantă,* deci cu mers de pornire, adică de broască ţestoasă...

Dealtfel formula „stăi tu ca să trec eu" este specific românească: De la pietonul care pretinde automobilelor să încetineze că dumnealui are poftă să traverseze acum şi nu când s'o putea, până la cei mulţi care „ajung în viaţă", dar nu vor să „ajungă" alergând mai tare, ci asvârlind piedici celor din dreapta şi din stânga lor.

Socotesc că filmul meu ar constitui un document asupra epocii noastre, mult mai folositor istoricilor de mâine, decât multe din cele ce Academia adună pentru d-lor în nesfârşitele ei subsoluri. Să ne mai gândim că pe la autorităţi ne ducem de zece ori pentru aceiaşi nevoe, că maximum îngăduit automobilelor este douăzeci şi cinci km., pe oră, că...; dar toată lumea este de acord că viaţa noastră exterioară se scurge încet, oriental, languros, papă-lapte...

Contrastul cu viaţa exterioară grăbită, febrilă de aiurea, de mai pretutindeni este izbitor.

Care este fondul?

La noi — pentru odată — este o perfectă armonie între fond şi formă; dar cum noi (împreună cu cei cari mai sunt ca noi) suntem o foarte mică minoritate, *ritmul vremii* trebue căutat în societăţile majoritare.

Că ritmul vieţii dela război încoace este accelerat, pare neîndoelnic; ba chiar a mai spune acest lucru se socoteşte o banalitate somniferă. Şi totuşi, neîndoelnic, este mult mai adevărat că oamenii civilizaţi de astăzi trăesc încet şi tacticos. Paradox? Abea numai în aparenţă. Oricum, pe linia care merge dela banalitate drept la paradox, cu anevoie se aşează adevărul.

Cu toate acestea, fiecare simte că este vorba de o problemă care va însemna o cotitură istorică în evoluţia civilizaţiei pământului.

Omenirea se înfăţişează grăbită, agitată, înfrigurată. Paralel însă cu această grabă exterioară se trăeşte, în fond, o altă viaţă: o viaţă lăuntrică liniştită, dar fără risipă de timp, dar cu o mare încordare pentru a stoarce fie-cărei clipe cea mai rodnică sămânţă, cel mai frumos fruct.

Dacă iuţeala este caracteristica vieţii exterioare, caracteristica celei lăuntrice este dorinţa intensă, lirică, orfică!, de-a trăi plin, multiplu, total şi mult. Marea vigoare — necunoscută încă în istorie decât în faze morbide, revoluţionare — a acestei dorinţi, impune puterilor inconştiente şi chiar conştiinţii, nevoia implacabilă de economisirea mijloacelor. Acei cu dorinţa numai frenetică, dar în realitate anemică, se istovesc în agitaţie lăuntrică şi dau impresia că şi în fond lumea ar trăi tot accelerat. Acei cu dorinţa tare, ca voinţa celui care înecându-se înoată o săptămână, aceia pun cu energie pedală imenselor lor dorinţi, simţind că numai aşa, că numai încet şi cuminte pot înfăptui cât mai mult din ele. In faţa primejdiei de moarte acei care-şi pierd capul, nu sunt acei care ţin mai mult să trăiască.

Semnul că adevăratul ritm al vieţii moderne este calm (dar bine înţeles calm ca sborul vulturului în furtună) ni-l dă preocupările nouei psihologii şi literatura. Psihologia, în ultimii ani se ocupă să dovedească superioritatea productivităţii ritmului de viaţă încet, asupra celui crispat, asupra „activităţii energice". Ştiinţa merge totdeauna pe urma nevoilor simţite. De când sforţarea de voinţă, chiar la cei mai tari, nu mai este îndestulătoare pentru toată măreţia dorinţelor legitime, s'a scos din rezervorul de nesfârşite puteri sufleteşti, autosugestia, armă care bate mai departe, şi s'a descoperit psyanaliza care purifică sufletul de drojdii toxice uitate, cu aât mai paralizante, cu cât sunt mai bine uitate.

Civilizatul modern aspirând cu patimă să trăiască fiecare clipă, se supune totuşi şi tocmai de aceia, regimului de economie şi de linişte, de pildă sistemului de „vid mintal", de trei ori pe zi câte jumătate de ceas; în afară de aceasta, doarme mult; se odihneşte; se amuză; nu stă la masa de lucru de cât două-trei-patru ceasuri pe zi, adică mai puţin decât în alte vremuri, dar mai fecund de cât ori când. Şi pentru că voeşte să trăiască, a silit psyhologia să descopere şi să-l înveţe că dacă, de pildă, strânge cu crispare tocul îşi înjumătăţeşte puterile de creaţie, ori pe acelea de rezistenţă. Omul modern are o grijă pe care predecesorii nu o cunoşteau: grija suprimării ori cărui gest şi chiar gând steril.

Literatura este o dovadă şi mai concludentă. Literatura, incontestabil, este cea mai elocventă expresiune a gradului de înălţime al unei epoci date. Ea crează şi atmosfera fiecărei etape de progres pe care ştiinţa o consolidează, în urmă. Oamenii de ştiinţă nu şi-ar fi putut nici măcar imagina descoperirile lor, într'o atmosferă ce n'ar fi fost, mai înainte, spiritualizată, avântată spre idealuri de către literatură.

Scriitorul modern nu se mai realizează în suprafaţă, ca romanticii şi ca naturaliştii, dar numai în adâncime. Se zice că scriitorii de azi sunt grăbiţi pentrucă romanele lor abea dacă trec de două sute de pagini şi acelea tipărite cu literă de abecedar. Observaţie cu totul superficială! Se pierde din vedere faptul esenţial că asemenea carte de cele mai multe ori nu dezvoltă decât o singură idee din acelea obişnuit numite neînsemnate, sau o simplă nuanţă sufletească abea perceptibilă, sau un mic fapt divers banal.

Romanul vechiu, de cinci sute de pagini cu rânduri tixite este operă mult mai grăbită, fiind o întreagă felie de viaţă. Se sperie mintea la gândul analizei în adâncime a unui asemenea noian de situaţii, de simţiri şi de mobile psihice, abea enunţate; ele chiar dacă sunt genial prinse şi caracterizate, nu sunt amănunţit disecate şi deci nu sunt îndestulător puse la îndemâna cititorului iubitor de analiză, cum este cel de astăzi.

Următoarea verificare ar fi deosibit de instructivă: Un roman de Goncourt, Zola, Huysmans să fie descompus şi adâncit de un André Gide, Jaloux, J. Romains, Zweig, într'atâtea romane câte conflicte şi resorturi sufleteşti tainice va putea descoperi unul dintre aceşti scriitori, în opera dată a unuia dintre ceilalţi. Vom avea desigur dintr'un roman, două duzini! Sau o experienţă inversă: *A la recherche du temps perdu* tratat după sistemul de creaţiune al „romanelor mari", s'ar reduce la cel mai mic volum din colecţia acelor romane masive.

Pe vremuri, insuficienţa mijloacelor şi câmpul progresului puţin defrişat, făceau pe creatori mult mai grăbiţi: Anatomistul închidea tot corpul omenesc, iar scriitorul o întreagă felie de societate, într'un singur volum; astăzi se lucrează aşezat, la pas, se fac zece volume pentru o planşă anatomică de câţiva centimetri, ca şi pentru o vagă nuanţă sufletească.

Dar suntem desigur grăbiţi în viaţa noastră exterioară, în aceea care se vede, însă care nu ea va da culoarea epocii. Suntem grăbiţi să isprăvim mai repede toate câte nu sunt esenţialul vieţii noastre (aşa cum fiecare îl înţelege) ca să-i putem acorda lui cât mai mult timp. Sunt grăbit să ajung acasă cu cincizeci de km., pe oră, ca să mă aşez mai repede în fotoliu să fac un ceas de „totală destindere fizico-psihică", în scop de a-mi putea apoi urmări idealurile cu puteri înzecite.

Niciodată nu s'au văzut atâţia bătrâni tineri câţi se văd în ultimii ani, şi cum se vor vedea din ce în ce mai mulţi. Americanul abea după şaizeci de ani începe să îmbătrânească. S'ar putea oare aceasta fără un ritm de viaţă lăuntrică, calm, încet, raţional şi economic?

D. V. BARNOSCHI

Cantilenă

N'asculta ce spune vântul...
Vezi tu? Dealurile-s moarte
Şi-a murit pădurea.
Vine vântul de pe-aiurea,
Vântul vine de departe
Şi nu ştie că la noi
Umblă Toamna prin zăvoi
Şi ne'nchide pe-amândoi
Singurei, în casă.

Solz subţire de matasă
Bate rar din aripioare,
Străveziu în soare.
Cine-l poartă
Şi ce-l doare?
Nu-l culege: nu e floare,
E o biată frunză moartă.

Foc în sobă, gânduri mici,
Tors molatec de pisici,
Zâmbet rătăcind domol,
Suflet gol, suflet gol...

Doar, când trece subt fereşti
Vânt amăgitor de sară,
Tu pe firu-i potriveşti
Cântec nou de primăvară.

N'asculta ce spune vântul,
Vântul minte, vântul minte,
Nu te amăgi 'n zadar.
Strânge-ţi visurile iar,
Pune greu zăvor pe poartă;
Primăvara noastră-i moartă.

Floare fără de parfum,
Neguri leneşe pe drum,
Greer trist şi somnoros,
Gând pustiu să mi-l descos,
Fruntea ta pe braţul meu,
Suflet greu, suflet greu...

OTILIA CAZIMIR

Céline Emilian — Rodia de aur (basorelief)

BAL MASCAT 1)

FATA DIN BRAZI

de IONEL TEODOREANU

Simţea că „el" pronumele modest de pân'atunci, se prefăcuse 'n „El", pronumele majusculat atât de majestuos că „ei" pluralul cu mulţimea tuturora, se'nclina în faţa „Lui" pronumele regalizat de-o noapte de virilitate. S'abea târziu, în preajma orei băii la pârău îşi amintise şi de „ea" ca de un sceptru — al „Lui". Era umflat pârăul, parcă nu de ploi, ci de mânie, ca un cnut zvârlit după copitele furtunei duse. Nu văzuse pe fata din brazi. Se scaldase lung; apa curgea cu fundul rece şi cu spume calde. Apoi, întins la soare, adormise răcorit şi încă trufaş, ca o sabie în teacă, după lupte glorioase. Şuerul fabricei îl deşteptase. Nimeni lângă el.

O întrebare mută, ca de nor cu fulgere, mai nalt şi decât munţii: cum, nu venise?

Nu.

La 'napoere o găsise ghemuită pe un trunchi de brad, pe malul celălalt al apei, într'o *rochiţă albastră,* privind altăceva decât fiinţa lui, cu braţele 'nodate pe genunchi, bărbia 'n piept, plete pe frunte: părea că adunase 'n jurul ei, cu o pornire crâncenă, vânătul nopţii, alungat de soare de pe cer şi de pe munţi şi de pe toate cele.

Ea singură în noaptea ei, ca o planetă.

O strigase.

Stâncă.

O mai strigase odată.

Numai ecoul munţilor îi răspunse.

Se aplecase, cum te 'nclini când cauţi subt o canapea, ca să-i descopere privirea. Era ceva zburlit în ochii ei, ca pe spinare de pisici sălbatece. Zâmbind, Andi-i făcuse semn de sărutare.

Parcă lovită, tresăltase, deodată în picioare, şi c'o piatră-l nemerise în genunchi. Fugise fără să se uite îndărăt. Andi plecase şchiopătând.

Dintâi mânie. Apoi tristeţă 'nduioşată. Era în el privirea căprioarelor când îşi ling rănile. Genunchiul se umflase roş. Işi petrecuse ziua în odae, întins pe pat şi cu ferestrele închise, punând iar între el şi viaţă, scurt, o uşă 'nchisă şi fereşti închise.

O piatră 'n schimbul unei sărutări...

Pornind dela durerea în genunchi, lăsată de o piatră, cu surde amintiri din vremea răsboiului, Andi căpătă din nou senzaţia unei fineţe fragile, tânjind după vitrine cu obiecte vechi, tăcut armonioase, la adăpost de ceeace era dement, neprevăzut, distrugător, brutal, în mişcările vieţii. Şi generalizată, durerea genunchiului devenise melancolie de clopot pe care viaţa, în loc să-l sune lung, cântându-l în văzduh, — îl lovise cu o piatră.

Genunchiul bandajat luase proporţii alegorice de pisc de munte, de pe care Melancolia privea, cu aripele îngheţate, viaţa din văi, zburlită de săgeţi trimise 'n inima melancoliei.

Pe la toaca de vecerne adormise. Il deşteptase Maica Agafia; masa pusă îl aştepta cu supă de găină. Noaptea venise aducând în mâni rotunda dimineaţă a lunii pline îmbobocită alb.

Se desbrăcase. Intins pe pat, visase vag, privind din când în când fluxul lunar.

O auzise pe Maica Agafia înapoindu-se de la slujba de noapte; apoi zgomotele din preajma somnului; apoi zvonurile nopţii, mătăsoasele ploi ale brazilor în vânt, murmurul pârăului. Mirosea a gaz în odae. Se dusese la fereastră s'o deschidă. Ochii verzi ai fetei din brazi priveau fereastra: de când? Şedea în cerdac jos, cu genunchii încrucişaţi, la fereastră, ca o cerşetoare lângă o iuoană făcătoare de minuni.

O privise lung — cu o severitate care devenea mânie — şi plecase îndărăt, fără să deschidă fereastra, şchiopătând.

Vroia s'o pedepsească „El" pe „ea".

Câteva clipe îl stăpânise măgulirea mâniei.

Apoi, în întunericul pleopelor închise, ca pârăul din ploi, trupul ei se născuse din mânia lui, proaspăt, luminos, ca spumele pâraelor de munte.

O avea în suflet ca în braţe, goală, urzicător goală fierbinte, aromat fierbinte ca arşiţa după ploae scurtă — dar braţele erau goale.

Oare nu plecase dela fereastră?

Sărise din pat.

Iar durerea din genunchi! Mânia! Se furişase spre fereastră. Era acolo, cu lumina lunii pe obraji şi două lacrimi lungi din ochii mari deschişi.

Mila lui Andi devenise iute şi nervoasă ca mânia. Deschisese fereastra. Intrase dintâi aerul aspru de munte, apoi, c'un salt, fata din brazi. Il zgâriase, îl muşcase de mână şi fugise, întorcând încă spre el din cerdac ochii cu fulgere.

Şi dimineaţa târziu, când se deşteptase, găsise pe covoraşul de lângă pat, un enorm mănunchi de flori legat cu o făşie zmulsă din fusta ei roşie ca buzele muşcate până la sânge.

Era nebună! Il înspăimânta.

Două zile n'o mai văzuse. In timpul zilei, parcă se bucura că-l lăsa în pace. Natura 'ntreagă îşi recăpătase echilibrul normal, statornicia confortabilă. Brazii nu mai mieunau, nici nu mai zvârleau cu ciocălăi ţepoşi, pietrele nu mai săreau şuerând ca viperele. Pieriseră din toate cele neînsufleţite, diavolii neprevăzutului, reîncuibaţi undeva într'o fustă roşie.

Dar noaptea, icoana trupului ei gol, era ca luna plină 'n munţi: îl umplea, înebunindu-i conturul sufletesc c'un viscol fără de fiinţă născător de aprigi nostalgii în conştiinţa grea a vidului. Abea putea s'adoarmă înspre ziuă, cu trupul flămând, cu visuri dureroase ca un clănţănit de fălci de lup pe-un ghemotoc de păpădie pufoasă luat drept miel.

Şi dimineaţa, deşteptându-se cu capul greu şi cearcăne la ochi, se bucura că-i singur, presimţind totuşi o altă noapte de nesomn şi pofte neîndestulate.

Se temea: poate de ea, poate de dragoste, de dragostea cu ea. N'o cunoştea deloc. Nici nu avuse şi nici nu putea să aibă schimb de vorbe clarificatoare cu o fată — diavol roş, fusta părea culoarea ei satanică, nu stambă înroşită — cu o fată care se suia în brazi ca veveriţele, cu o fată care în loc de articulară umană, mieuna, cotcodăcea şi cârâia, având în glasul ei şi glas de păsări şi de fiare; cu o fată care'n loc de vorbe-i arunca cioate, ciuperci şi câte-un stârv de cioară, sau o piatră ca răspuns la sărutări.

A treia noapte, iar o ghiară de pisică îi zgâriase geamul, — deşi era deschis. Se dusese la fereastră. O văzuse aşezată jos.

— Vino.

Il privise îndărăt peste umăr — şedea cu spatele la fereastră, — cu ochi sperioşi de câne care se teme să nu-l baţi. Dar nările îi palpitau ciudat.

— Nu vii? o întrebase el din nou.

— Nu m'alungi? şoptise ea c'un fel de îndârjire, cu bărbia înfiptă adânc în umărul ei desgolit.

Inviase în Andi acel „Eu" purtat în suflet ca subt baldachin, — dar piatra, zgârieturile şi muşcătura, îl făcuseră prudent.

— Vino, — o rugase el blajin, cu degetele desmierdându-i fruntea.

Fata din brazi îi apucase deodată mâna — să i-o muşte? — Andi tresărise, gata să şi-o tragă îndărăt. Dar ea îi sărutase mâna, — „Lui".

Apoi intrase în odae cu o săritură. Se desbrăcase.

Avea o dungă roşie pe sânul stâng.

— Ce-i asta? o 'ntrebase Andi.

Il privise, înălţându-şi capul strâns în plete negre, cu un gest voevodal.

— Arsură.

— Cum?

— Eu.

Un „eu" superb ca plopii.

(Continuare în pag. II-a)

— Tu !?... Cu ce ?
— Cu acul înroşit.
— Cu acul ? Te-ai ars din greşală ?
— Nu.
— De ce ?
— M'am pedepsit...

Işi aplecase capul trufaş pân'atunci. I se 'nroşiseră obrajii. Şi adăugase cu o şoaptă dulce ca luată dintr'o guşă de privighetoare :

— ... pentru tine, — fără să-şi poată stăpâni o încruntare iute a sprincenelor.

Ş'abea în acea noapte Andi cunoscuse sărutarea gurii ei: o sărutare roşie ca trupul ei cel din poiană; o sărutare, sute pe tot trupul lui, cum ea era 'n poiană, una, ca un lan de maci şi ca un stol de roşii rândunele.

Avea în trupul ei o nebunie ca de mânji pe iarbă tânără. Il desmierda cu mâinile şi cu tot trupul, parcă scăldându-se în el, şi parcă şi pe el în ea scăldându-l; când sărutându-l cu o gură de smeură şi de garoafe, când muşcându-l cu zimţata fierbinţeală a dinţilor, când sărutându-i ochii cum te joci cu prunele în gură fără să le muşti, sorbindu-i genele ; când sărutându-l pe ureche, c'o respiraţie care-i lăsa'n urechi un zvon de mare 'n fierbere ; când sărutându-i nările c'o gură de fruct umed; când sărutându-i gura, lung, adânc, de parc'ar fi topit în ea căpşune; când sărutându-i ceafa şi spinarea'n jos, nebună în fiorii lui, ca zurgalăii în galop de sănii muscăleşi.

Un trup făcut din vânturile care răsucesc vârtejurile mării; un trup de salturi şi de desmierdări târîte cu tot trupul gol, ca viscolul pulverizat când jupueşte pulberi de zăpadă de subt el.

Andi ţinea în braţe vântul...

Până când c'un gemăt, iar fusese trup, trup dulce de femee ca o lebădă ucisă în înaltul cerului, grea din nou în braţele lui bărbăteşti încolăcite moale pe grumajii ei răpuşi.

Dormiseră alături.

Fugise'n zori la cântători, salt roş peste fereastră, lăsându-l într'un somn cu obrajii albi ca bruma toamnei. Se deşteptase'n pat, ca din mormânt, văzuse cerul, soarele şi brazii, — şi oftase lung, redevenind cu amintirile soclul statuii aceluiaşi „Eu".

Il iubea, ea pe „El". Se pedepsise pentru piatră, pentru muşcătură, pentru zgârieturi, arzându-se pe sân cu acul înroşit. Deci îl iubea. Şi nu se mai temea de ea „El".

Iar îşi făcuse baia la pârău. Se soponise, se muiase 'n apă.

Şi deodată glasul brazilor, începuse o numărătoare :

— Una, două, trei, patru, cinci...

Fata cu fustă roşie era în brad. Il privea ca pe un păpuşoi pe care l-ar fi desghiocat cu ochii.

— Ce numeri? o 'ntrebase Andi.

— Bună dimineaţa, — răspunse ea cu glas înourat.

— Bună dimineaţa, — se mirase Andi, de această subită sensibilizare a fetei din brazi la ceremonialul politeţei.

— Bună dimineaţa, — îl ingânase ea, cu viespi în ochi.

— Ce numarai?

— Ce numaram? De câte ori lupu a muşcat din oae ! Iţi place ?

Privirea lui Andi lunecase pe trupul lui: adevărată panoplie a vânătaelor lăsate de sărutările ei. Zâmbise.

— Parcă tu...

Şi cu mâna-i amintise arsura de pe sân.

— Ai crezut ? Ha-ha-ha ! A crezut ! Ha-ha-ha !

Râdea strident ca huhurezii.

— Pentru tine, eu să mă ard pe sân ? Ha-ha-ha ! M'am zgâriat în brazii Mei...

— ... !

— Nu crezi ? Uite...

Şi-şi frecase pulpa goală de o cracă aspră, ca de-un fierăstrău, făcându-şi rană.

— Pentru tine ? Na...

Şi-i azvârlise ciocălăi, crăci rupte : furtună într'un singur brad.

Andi plecase îngrozit. Simţea că-i caşi brazii, numai ace.

Nici nu ştia de unde-i ? cine-i ? cum o cheamă ?

Copilă de ţăran ? Nu şi-o putea închipui cu tată, mamă, într'o casă ţărănească, îngrijind de ploduri, fraţii ei, ducându-se cu boii la păscut, lovită uneori de mâna grea a despotului cu opinci: ea, fata roşie din brazi ? Nu numai casa părintească dar şi satul, pentru o palmă pe obrazul ei, ar fi luat în flăcări culoarea fustei ei de diavol.

Ş'apoi ea se juca tot timpul. Nici hainele, nici trupul ei, n'aveau mirosul casei ţărăneşti. Semne de muncă, nici în mâni, nici în picioare.

Era ea singură stăpâna ei.

„Nepoata" vre-unei maici ? Poate că da.

Da, roşie ca sângele păcatului — cu cine ? — subt negrul monahalelor vestminte. Se vede că păcătuise o maică, cea mai frumoasă maică din acele locuri, c'un pustnic tânăr abătut prin văi după merinde. Păcătuiseră pe-o iarbă verde, undeva într'o poiană, înebuniţi de sânge şi de primăvară, şi diavolul fusese lângă ei, lăsând pe urma lor, tot în poiană, copilul lor, copilul lui, să joace ca o flacără pe locul însemnat de un păcat, hotărnicindu-l Iadului.

Când se gândea la ea, cuvintele „păcat" şi „diavol", înviiau în superstiţiile sângelui, ca noaptea, lângă cimitirile pustii.

...Şi în aceiaşi zi când o simţise ca un trăsnet îndreptat spre el din brad, — târziu, cam după miezul nopţii, intrase 'n somnul lui — dormea — ca vântul greu al crinilor pe o fereastră, goală, iar înebunindu-i trupul.

Il pusese cu deasila să-i sugă rana pulpei, „fântâna ei" cum o numea, cu ochi sticloşi şi nări umflate.

Şi îl lăsase 'n zori în pat ca în sicriu.

Il chinuia în fiecare dimineaţă, dorind parcă să-l facă s'o urască, înveninându-l, înghimpându-l, zădărîndu-l, dând vorbelor pe care i le arunca din înghimparea brazilor, ghiare de mâţă, dinţi de viperă, cerşindu-i uneori cu ochii şi cu fapta, o mânie, o revoltă, o asprime bărbăteşte dură, care să arunce-o stâncă peste focul ei nestins; şi'n fiecare noapte îl iubea, venind în patul lui din brazi, cu miros de răşină'n fustă, iar în goliciunea ei cu tot parfumul luncilor de primăvară şi-al văzduhurilor verii, goală ca un miez de fruct muşcat, secătuindu-i sângele ca stolul de lăcuste lanurile, şi înfierbântându-i-l din nou cu frăgezimea ei de rouă îndoită cu piper.

Sufletul lui o numea, c'un fior premergător: frigurile roşii. Spre seară, gândul c'o să vie sau că n'o să vie — şi-o să fie singur cu amintirea ei — îl scutura ca frigurile, pregătind în el fosforescenţa sângelui din preajma întâlnirilor cu ea.

Venise vara.

Incepuseră s'apară la monastire, câte unul — ba o umbrelă de matasă cenuşie într'o mână de pensionar, ba o umbreluţă cu dantele într'o mână de cucoană, — vizitatorii de vară, cei care-şi fac vilegiaturile la soare, subt umbrelă.

Nu mai era mult şi trebuiau să vie şi cei de-acasă. Maica Agafia scutura, grijea odăile, ceruia podelele, văruia, ca să primească într'o casă ca „oul de Paşte" pe „doamna Profesor".

Din nou, caşi la Iaşi, Andi avea să fie vecinul de odae al cuiva de-acasă. Şi între munţi, şi 'n el, începea reflexul vieţii oraşului care-l desamăgise.

In fiecare zi, pe la amiază, un glas tărăgănat, nazal şi melopeic ca al vânzătorilor de haine vechi, cu accentul şi mai evreesc în amfora de brad şi de creştinătate-a munţilor, striga ziarele cu ultimele ştiri senzaţionale, cu cotidiane „mare dramă pasională a unei dame din elită" şi „dispariţia misterioasă a directorului unei bănci".

Configuraţia ieşană, fantoma străzilor şi-a zgomotelor Iaşului, treptat se închega în străveziul atmosferei dela munte, — dând strania impresie că munţii au venit la Iaşi cu clopotele monastirei şi cu toaca ei, şi nu că Iaşul a venit la munte cu tusa, dialogurile şi ziarele de-acolo. Şi totuşi, citadinizarea munţilor, laicizarea lor, mondenizarea lor treptată, cu gramofoane în poeni, care frivolizau verdele munţilor, şi printre brazi, parfumuri de salon, — înloc să-l tulbure, redeşteptându-i vechea scârbă şi nostalgie de plecare, îi aduceau ca o trezire dintr'un somn cu visuri înfricoşătoare, alungând din el conturul de legendă oarecum medievală, cu sutane negre şi cornițe roşii, aducând în locu-i parcă familiaritatea cotidiană, cu configuraţie de piaţă publică plină de zgomot de tramvae, berării şi conversaţii tipice orăşăneşti.

Oricât de singur şi de voluntar dat la o parte, Andi se simţea „social". Sufletul lui era o uliţă într'un oraş cu oameni, o uliţă cam dosnică, tăcută, parcă sperioasă, încă fără nume, dar aparţinea oraşului.

Dar ea, fata din brazi, era un drum acoperit de ierburi într'un codru des. Avea parfum, parfum de codru feciorelnic, până atunci neîntâlnit la nicio fată şi la niciun om; dar parcă şi mai mult decât îl fermeca parfumul, îl spăimânta desişul negru al pădurii, plin de ochi arzând în întuneric, plin de ghiare ascuţite pe copacii seculari. De lângă ea, fără să-şi dea seamă, începuse să dorească suflete de fete simple şi normale, în care „codrul" este parcă bine crescut, cu bănci pe care te aşezi ca să respiri parfumul frunzei, fără teama fiarelor.

Răsboiul îl făcuse să devie cetăţean al trecutului într'un Iaşi închis în Hulubărie.

Pacea îi izgonise Iaşul din Hulubărie, izgonindu-l şi pe el din Iaşul redescins în normal, lăsându-l expatriat în singurătatea lui deşartă.

Ş'acum, fata din brazi îl făcea nu să iubească, dar să preţuiască şi să dorească ceeace era normal, confortabil, liniştitor în viaţa oraşului său, privită numai ca atare. In loc de fulgere, lumină electrică: menajerie de fulgere domesticite. Delicateţa lui, debilitată de atmosfera din Hulubărie, nu se mai alarma acum în faţa vieţii ieşene care venea spre el alungând din juru-i, nu ca după răsboiu, fantoma armonioasă a unui Iaşi trecut, — ci prezenţa înfiorătoare a singurătăţii în codru.

Când dormi în timpul zilei, bocăneala cizmelor sergentului de zi, care se plimbă lângă fereastra ta, îţi brutalizează somnul şi te revoltă, umplându-te de nervii insomniei diurne; dar noaptea, bocăneala aceloraşi cizme, de data aceasta ale sergentului de noapte, îţi narcotizează zâmbitor cu beatitudini de prunc, somnul până atunci neliniştit de tăcerea la pândă.

Astfel, deşi înmulţirea zilnică a vizitatorilor îngreuia întâlnirile de dimineaţă, şi curând avea să le facă imposibile pe cele de noapte — pe care Andi nu le concepea decât în odaia lui, în patul lui, ca un dejun servit în pat, convalescenţilor, — Andi ar fi dorit parcă să grăbească invazia Iaşului la Agapia, dându-i o semnificaţie de chinină pentru „frigurile roşii".

Nu se gândise nici-o clipă să plece el dela Agapia, izbăvindu-se, sau să interzică fetei din brazi accesul odăii lui, nu numai decât prin vorbe — l-ar fi ucis, ar fi rostogolit pădurile asupra lui, — dar măcar ferecându-se în odaia lui: ar fi dat foc monastirei fata roşie. Trupul lui o dorea, şi sufletul îndura poftele trupului, ca pe-o molimă de care dorea să-l scape alţii.

Pedealtă parte se temea şi de scandal. O socotea în stare de orice: era nebună, atât era de altfel decât el ; ea, din pădure, vânt; el, în oraş, uliţă.

Şi oraşul, nu în Iaşi deadreptul, ci departe 'n munţi, treptat îl reîncorpora.

Intr'o noapte, fata din brazi intrase iarăşi pe fereastră în odaia lui, dar în loc să vie goală 'n pat, lăsându-şi fusta roşie în mijlocul odăii, cu mersul acela suveran de flacără înalt albă care-şi părăseşte jarul ca să aprindă pădurile spre care se avântă, — se aşezase îmbrăcată pe pat, cu genunchii la gură.

Gândea? Visa? Plănuia ceva?

Tăcea, mută la orişice 'ntrebare, din când în când privindu-l, nelăsându-l prin prezenţa ei autoritar posesivă, să se întindă 'n pat, — plutind de la o vreme straniu pe tăcerea neagră care 'ngreuia pleoapele lui Andi, ca o lună roşie pe orizont de 'ntunecată mare.

Era atât de intangibilă prezenţa ei, că Andi, renunţând la trupul ei, căscase lung.

Zvâcnise, arsă. Il privise, cu un ţipăt parcă în stridenţa verde-a ochilor, sărise pe fereastră şi se mistuise în noapte.

In noaptea următoare venise cu obrazul umed prin întuneric pe obrazul lui Andi; şi glasul, gemătul ei de vargă biciuind văzduhul miezului de noapte, fusese mai gutural.

Il cuprinsese în braţe prin întuneric, învăluindu-l ca o viţă roşie, îi dezmierdase tâmplele strângându-i-le în palme uneori caşicum ar fi vrut să i le stoarcă, îi pipăise faţa cu mişcări apăsate, întipărindu-şi parcă în palme efigia lui, — şi fără pregătire, deodată, îi spusese ameninţător:

— Vor să mă trimeată.

— Cine?

— Ei.

Era noapte adâncă în munţii muţi, şi subt privirea ochilor verzi, acel „Ei" înfiora ca prezenţa altei lumi cu văzduhul zimţat de zboruri negre.

— Hai să fugim.

Ea vorbise. Glas şi mai răguşit, de ţigancă la oala cu descântece, accent imperios. Andi simţise vorbele vibrând pe pielea obrazului, ca un zbârnâit de arc.

Andi tăcuse.

Căutase să dezmierde o frunte rece ca o lună, şi depărtată ca o lună.

Grea, inima lui Andi era la Iaşi.

A ei, limbi de vulcan, deasupra lumii.

Şi deodată, iarăşi pe neaşteptate, izbucnise trupul ei ca ploile de munte.

O noapte 'ntreagă.

Mintea lui Andi îşi pierduse gândurile, amintirile: trecuse un cyclon prin el secătuind tot. Era ostenit ca spumele cărunte ale şuvoaelor.

In zori erau trezi amândoi.

Fata din brazi fugise pe fereastră. Revenise c'un mănunchi de flori atunci culese.

Andi moţăia. O privise din pat, roşie în paloarea zorilor, la căpătâiul lui, cu florile de câmp în mână.

Se aplecase asupra lui, îi dezmierdase fruntea — era frumos pe perna albă, palid în lumina de argint a zorilor, ca un cap înconjurat de îngeri şi de crini — şi Andi o auzise murmurându-i cu o duioşie tristă:

— Tu eşti mic.

Plecase, şi de-atuncea niciodată n'o mai revăzuse, — lăsându-i în ochi icoana ei din ultima clipă, tăiată parcă vertical într'un soare roşu — demon sau arhanghel — spunându-i ca o profetizare, lui cel culcat în pat:

— Tu eşti mic.

(Sfârşit) IONEL TEODOREANU

Caleidoscop intelectual

Decadenţă?

Noul teatru „Pigalle" din Paris, dovedeşte încăodată — dacă mai era nevoe — bogăţia neistovită a unui Rotschild, nesimţitor în armura lui de aur la ironiile noastre abstracte, şi adevărul că azi nobleţea nu se dobândeşte decât prin spirit. Arhitectura, decorul, maşinile, luminile noului teatru sunt moderne, adică ultima expresie a technicei — formula e curentă. Regretăm că baronul care s'a dovedit şi prin cheltuelile făcute dar mai cu seamă prin meşteşugarii pricepuţi puşi la lucru, om de gust, n'a scris el însuşi piesa de inaugurare. Dar talentul familiei, ramificată în toate ţările de seamă ale Occidentului, e exclusivist: se manifestă numai în finanţe şi cine ştie dacă apucăturile teatrale evidenţiate de această mlădiţă francizată (nu facem calambur la „franci") nu e privită cu ochi răi, ca un semn de decadenţă, de Rotschilzii din Germania şi Anglia.

Piesa inaugurală, scrisă de Sacha Guitry în care unii vor să vadă un Molière modern, şi întitulată „Histoires de France", e o serie de tablouri istorice, menite să scoată în evidenţă mai mult scena turnantă, sistemul de iluminat, costumele, baletele şi pictura noului teatru. Henri IV, Richelieu, Napoleon, Thiers, Molière, Ludovic al 14-lea, Francis I, Napoleon al III-lea, până şi Clemenceau, trec prin faţa spectatorilor.

Piesa face de o lună săli pline — şi cinematografele trebue să resimtă dureros această concurenţă a baronului Rotschild.

Ne-a reţinut atenţia tabloul istoric, reprodus de unele ziare şi reviste din Franţa, cu „divertismentul" lui Molière în faţa Regelui-Soare, la care iau parte dansând în sunetele graţioase ale unui menuet de Luli, curtenii, curtezanele şi însuşi al 14-lea Bourbon. E unul din tablourile cele mai izbutite, mai izbutit poate decât spectacolul autentic de acum patru sute de ani — căci copia e totdeauna mai reală decât umila realitate.

Aici ni se pare a fi adevărata decadenţă. Armatele moderne care ar pune în practică legile luptei dela Austerlitz iar generalul care n'ar voi să lucreze pe câmpul de luptă decât după metoda lui Napoleon, ar fi cu siguranţă înfrânţi — precum e moartă epopeia care a voit să cânte pe Henric al 4-lea după chipul lui Homer, rapsodul frumoasei Elena.... Unde e poema dramatică, nouă, nemaivăzută, zmulsă dintr'o durere a timpurilor noastre?... Poate se va scri de-aci înainte, la comanda baronului Rotschild... Deocamdată un critic dramatic de bun-simţ a sfătuit direcţia teatrului Pigalle să reprezinte „Visul unei nopţi de vară" de Shakespeare şi „Faust", partea doua, de Goethe.

Stil şi „luptă de clasă"

Nici Ruşii n'au rămas străini în mişcarea muzicală contemporană. Başii lor n'au pereche, iar unii din compozitorii lor sunt cu totul inovatori. Mai puţin inovatoare ni se pare, după cât ne-am putut documenta, poezia lirică de azi a Rusiei. Dadaismul lor seamănă leit cu dadaismul occidental, căci bâlbâelile au fost totdeauna asemănătoare, în toate ţările.

Fenomenul liric s'a complicat însă teribil de când i s'au dictat programe de inspiraţie proletară iar liricii au fost organizaţi în sindicate profesionale. Lupta de clasă care a dus de-a dreptul la domnia politicii comuniste, unde poate duce în prozodie ?... Sindicatele poetice au prescris membrilor o atitudine strict proletară... Dar la ce bun, s'ar putea întreba un burghez infam, să cânţi valoarea luptei de clasă într'o patrie care a desfiinţat de zece ani această luptă ?....

Poetul Maiakovsky descrie oceanul Atlantic — am găsit textul francez — în următoarele versuri „comuniste :

Iată că se azvârle
Din adâncimile marine
Un comitet revoluţionar acuatic.
Garda picăturilor,
Partizanii apelor
Se agaţă de creste.
Valurile depun jurământ
Comitetului central pan-acuatic
Că nu vor lăsa armele
Până la victoria deplină
Şi astfel a biruit
In plin ecuator
Puterea nesfârşită
A apelor sovietice.

F. ADERCA

PARADISUL COPIILOR
LINDENBERG
SINGURUL MAGAZIN SPECIAL de
JUCARII
V. ISPAS
JOCURI şi OCUPATIUNI INSTRUCTIVE PENTRU COPII MAI MARI
CELE MAI EFTINE PRETURI
Str. SMARDAN 12
PODOABE PENTRU POMUL DE CRĂCIUN

Miss România 1930
va fi aleasă de
REALITATEA
ilustrată

După extraordinarul succes pe care l-a avut alegerea unei frumuseţi naţionale, în primăvara anului acestuia, organizaţia din Galveston (Texas-Statele-Unite), iniţiatoarea concursurilor internaţionale de frumuseţe şi singura în drept să institue asemenea concursuri, a autorizat din nou excelenta revistă „REALITATEA ILUSTRATĂ" :: să procedeze la alegerea unei ::

Miss România 1930

Concursul naţional pe care revista „Realitatea Ilustrată" îl organizează acum, va întrece toate aşteptările. In afară de faptul că organizaţia din Galveston acordă în 1930 premii în valoare de peste *un milion*, revista „Realitatea Ilustrată" oferă o serie de premii de mare valoare, atât pentru cea dintâi aleasă, cât şi pentru toate :-: frumuseţile regionale. :-:

Citiţi amănunte în revista „Realitatea Ilustrată"

In editura „Adeverul" au apărut următoarele două noui lucrări pentru copii şi tineret.

INELUL PIERDUT
N. BATZARIA
Un roman din cele mai duioase, mai morale şi mai atrăgătoare. Frumos ilustrat şi cu o minunată copertă în culori. PREŢUL LEI 40
şi
ALMANACHUL ŞCOLARILOR
PE ANUL 1930
cuprinzând o materie pe cât de variată, pe atâta de instructivă şi interesantă. Foarte bogat ilustrat, „Almanahul" acesta nu trebue să lipsească din nici o casă.
Un volum de 130 de pagini LEI 25
De vânzare la librării şi chioşcuri de ziare.

CEREŢI AZI
ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" şi „DIMINEAŢA"
pe anul 1930

Un bogat, amuzant şi instructiv magazin literar, ştiinţific, cultural şi artistic.

Amintiri, schiţe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenţi reprezentanţi ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic exectutată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conţinând peste 200 de minunate clişee şi 16 splendide planşe în culori,

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari şi chioşcurile de ziare.

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD

PLASTICA

In sala Ileana a Cărții Românești sculptorul Céline Emilian și-a deschis întâia expoziție personală.

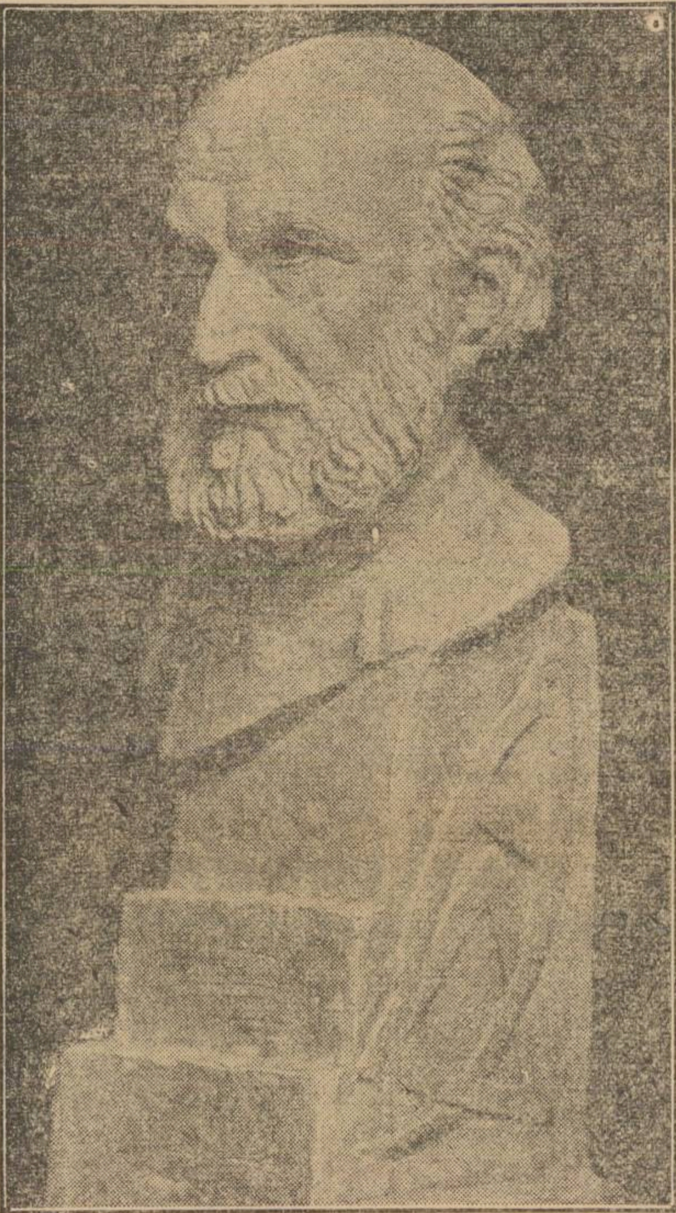
Artista aduce lucrări strâns construite și puternic modelate. Sânt mici compoziții în care ritmul liniilor înzestrează în acelaș timp cu vigoare și cu supleță subiectul. Massele sunt inteligent echilibrate, iar accentul personal cade pe intensitatea de viață și pe prospețimea inspirației.

In anul 1922, sculptorul Antoine Bourdelle, adresă Ministerului de Instrucțiune Publică din România, o petiție prin care arăta că doamna Céline Emilian e de un an eleva sa și cunoaște destul de bine arta sculpturii în marmură și piatră.

„E excepțional înzestrată, spunea Bourdelle, și progresele ei numai în decursul unui an sunt impresionante".

Bourdelle arăta apoi că ar fi o adevărată onoare pentru artele românești de-a ajuta pe tânăra artistă să-și desăvârșească studiile.

Bursa solicitată cu atâta căldură de Bourdelle fu obținută, și, în atelierele sale de la Grande Chaumière, apoi în atelierul său particular, doamna Céline Emilian izbuti să pătrundă tainele cele mai grele ale meșteșugului.

Céline Emilian — Antoine Bourdelle

In timpul anilor de muncă și de inițiere, doamna Céline Emilian primi comanda a șase basso-reliefuri pentru restaurarea bisericii Saint-Rémy din Reims. A expus pentru întâia oară la Tuileries, apoi la Salonul Oficial din București, unde, în 1926, a fost premiată și i s'a reținut o bucată pentru Pinacoteca Statului.

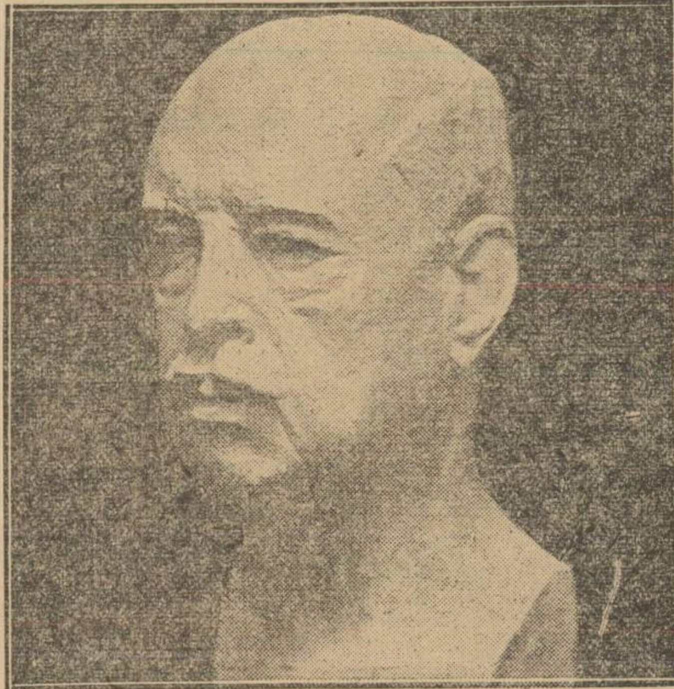
In 1927, Bourdelle o chemă la Paris spre a colabora la executarea portretului lui Vincent d'Indy și al Marchizului de Solage.

Doamna Céline Emilian a fost eleva preferată a lui Bourdelle. Admirația celui mai mare meșter al sculpturii contimporane pentru eleva sa era foarte sinceră. Astfel, în 1927, vizitând expoziția dela Palais de Bois, unde-și trimisese macheta monumentului Poloniei, el remarcă un bronz așezat mai de-o-parte.

Céline Emilian — Cap de [illegible]

„L-am găsit, spune Bourdelle într'o scrisoare, plin de viață și de artă. Era un bust de femee semnat **Céline Emilian.** Sunt foarte fericit de această realizare și tot atât de fericit că am prețuit-o înainte chiar de a cunoaște numele autorului.".

Céline Emilian — Marchizul de Solage

Sculpturile doamnei Céline Emilian mărturisesc o inspirație ce răscolește mai adânc și clădește mai înalt decât eforturile celor ce se străduesc să zidească din material plastic alegorii șubrede sau concepții într'atât de temerare încât trebuesc așezate pe băț spre a se susținea.

Pentru artista aceasta o compoziție trebue să concentreze toată forța grea a tumultului interior, menit să clocotească în forme vii și să capete înțeles expresiv în vibrații nesilite.

Un portret trebue să fie exteriorizarea personalității, simplificarea formei în drumul ei prin natură și în prefacerea necesară ce încearcă în viziunea artistului.

Dacă n'ar respecta această înțelegere, portretistica doamnei Céline Emilian n'ar aduce acea putere expresivă a figurilor ce regăsim în toate busturile expuse.

Sculptorul a înțeles că sub îndemnul stilizării el nu trebue să redea numai asemănarea chipului ce sculptează, ignorând personalitatea modelului viu, ci mai ales acele trăsături chemate dinlăuntru și menite să înfățișeze sufletul și caracterul mai mult decât aparența.

Olga Greceanu — Madonă

Lucrările doamnei Céline Emilian se bucură de o tovărășie ce întregește atmosfera superioară de artă a expoziției: sânt compozițiile decorative ale doamnei Olga Greceanu, care în simplicitatea lor sintetică impun o savantă stilizare modernă ce nu înlătură emoția.

Preocupările anilor din urmă ale doamnei Greceanu se vădesc stăruitor îndrumate spre temele religioase inspirate de simbolica bizantină.

In toate subiectele sale mistice și laice, artista cercetează însă, în acelaș timp, cu o susținută vigoare, problema picturii murale, a frescei, a vitraliului și a tapiseriei. Căci technica ce frecventează rezolvă toate aceste aplicațiuni.

Hieratismul bizantin, grija compoziției, amănuntele de ornamentație tratate în linii și în volumuri de o aleasă sensibilitate, acordă subiectelor de inspirație biblică ritmuri cu totul personale.

Consecventă unei concepții nu odată mărturisită, doamna Olga Greceanu exclude din lucrările d-sale tot ce poate turmenta și înviora forțat compoziția, exclude hazardul, efectul dramatic, drăgălășenia, anecdota, perspectiva,, culorile vii și frumosul ușor abordabil.

Ceiace mai rămâne e puțin, poate, sub raportul acesta teoretic al cantității, dar e artă.

H. BLAZIAN

Cu caii în stricăciune

de I. C. VISSARION

— Ia vezi, nea Iancule, ce dracu e asta... pe o parte zice „carte de alegător", iar pe alta „citație".

— E citație, mă Ilie...

— Ei a dracului... și mai e și asta... P'asta ce zice?

— Tot citație, într'amândouă ești ca inculpat...

— Pentru?

— In asta nu spune, dar în asta zice: pentru lovire.

— E daravela cu Iorgu Iedului... Da' p'asta nu știu pentru ce-o fi...

— Și spune drept, mă Ilie, ai făcut-o? Tu ai altoit pe nea Iorgu?

— Hm!... de... păi am cam făcut-o...

— Ei cum naiba, că tu n'ai cai, n'ai vacă, cu ce te-ai dus tu în stricăciune, să mănânci noaptea trifoiul Gherghini?

—Păi tocmai asta e lucru dracului... Cai n'am, boi n'am, vacă n'am, da 'n stricăciune cu caii am fost...

Să vezi cum vine beleaua peste om!... Da' bogdaproste că s'a 'ntâmplat numai atât...

Eu, ca creștinu' sărac, mă tot duceam pe la nea Radu, ba să-mi dea una, ba să-mi dea alta, și îi făceam și eu prin curte ce zicea el...

Intr'o seară, ăl Mite al lui, vine la mine:

— Mă Ilie, să mergi cu mine cu caii, că doi îi păzim mai lesne... eu știi, mă cam fură somnul greu...

— Mergem în stricăciune, ori pe locuri d'ale voastre? îl întrebai eu.

— Mergem pe locuri d'ale noastre.

— Bine, merg, să mănânc și eu.

Și după ce mâncai:

— Măi Ilie! auzii pe Mite la poartă strigându-mă.

— Gata! îi răspunsei, și eșii în șosea.

— Incalică p'ăsta.

Incălicai p'un cal și pornirăm spre câmp.

Când la pod la Beuleasa, Gheorghe al lui nea Ștefan, călare p'un cal, și cu ceilalți legați de el, ne aștepta.

Nu vorbiră de loc și pornirăm muteşte.

Trecurăm prin Frasin și la trifoiul Gherghini, Mite a făcut hart în trifoi. Da eu, încet:

— Măi Mite?...

— Ce mă?

— Păi aici e locul vostru?

— Ei taci și tu dracului... Ce-ți pasă?...

— Mă, dar dacă dă hoțu de Iorgu Iedului peste noi?

—Ași, era cu chef la Neculae... Noaptea asta doarme buștean...

Ne oprirăm cu caii în jumătatea trifoiului și descălicarăm.

Gheorghe spuse:

— Mă, ne răspândim trei în trei părți, ca să luăm seama bine... Vine cineva, care vede, fuga la cai, încalică și o rupe la fugă cu ei...

Eu mă dusei spre lăstarul lui Săndoi. Mite spre drum și Gheorghe spre fundul locului.

Caii rupeau trifoi verde de parcă nu mâncaseră de trei zile.

Stăm noi așa răspândiți, până eși găina pe cer... Umbla să mă fure somnul. Ca să-l sperii, sucii o țigară și aprinsei în pumn un chibrit... El a fost cu buclucu... că s'a văzut lumina... cum am aflat mai pe urmă.

Ședeam culcat cu fața în jos și cu măciuca sub mine.

Când auzii: pâș, pâș, pâș, încet...

Mă uitai, văzui o mogâldeață neagră venind spre mine... om!... Incepu să-mi bată inima... Mă gândii: s'o iau la sănătoasa, ori să fac pe mortul?... Ia să stau.

Mogâldeața veni și se opri la capu-mi:

— Dormi ai, și caii în trifoi?...

Ințelesei gura lui Iorgu Iedului. Era cu lancea în mână și eu lungit jos la picioarele lui...

— Șade frumos asta pentru tine, Ioane?...

Mă gândii eu: măi, pe care dracu Ion o fi socotind el că sunt eu.

— Ajutor de primar și cu cai în stricăciune!... Ce ispașă ai face tu mâne?

Aaa! — gândii eu — zice că sunt Ion al lui Gheorghe Nae... și tăcui 'nainte.

El mă lovi cu piciorul peste șold să mă deștept. Eu mă făcui că mă deștept... și strâmbai capul nițel...

— Șade frumos, Ioane?... La Bucuroaia strici, aici strici, păi, șade bine?...

Eu tăcui.

El mă lăsă jos și plecă prin cai, și îl auzii vorbind la capul lui Mite, îl găsise și p'ala.

— Frumos șade Ilie, neică, frumos, fir'ar a dracului nația de hoț... Vii cu frati-tău și p'aici în stricăciune?... Strică la voi în Bucuroaia, pe socoteala lui Iorgu Bâti, nu aici pe socoteala mea... Scoală, luați-vă caii și plecați.

Da Mite, ori că n'auzea, ori că făcea și el pe mortul că nu s'auzea nimic...

— Nu te scoli ai?... Bine! și mă pomenii că veni la mine iar. Eu, ca să-mi fie mai cald, scosesem de cum venisem, minteanul de pe mâneci, și mă învelisem așa cu el. Nea Iorgu veni și harș îmi ia minteanul de pe mine.

— Așa neică!... Dacă nu pleci din stricăciune, când o fi lume mai multă mâne, o să-ți arăt minteanul, să te fac de râs în comună. Și plecă cu minteanu. Eu atunci mă sculai în sus, și haț de mintean. El se uită și văzu că nu sunt Ion al lui Gheorghe Nae...

— Da' care ești tu mă ăsta? întrebă el, cu ochii la ochii mei să mă vadă bine...

— Eu, nea Iorgule, eu...

— Tu ești Ilie al lui Pascale?! Uuuu... biserica mă-ti și a lui tat-tău! și când aduse să dea cu lancea, eu, ca să nu fiu la spicul ei, năvălii spre el. Veni lancea și mă isbi cu coada pe la jumătate peste umeri... Mi-l dătună, că zău dacă nu m'a durut o lună în urmă.

— Stăi, nea Iorgule, ce mă omori?...

— Uliu, ceara și grijania mă-ti... și iar se dădu îndărăt să mă croiască. Eu mă repezii și-l prinsei de mâni. El începu să se hărțue cu mine... Ii pusei o piedică, îl asvârlii cât colo, și dădui și eu odată cu măciuca mea, până să se scoale el de jos... Il lovii în cap, că mă pomenii cu el: vrașc iar jos... și rămase așa...

Dibuii minteanul pe jos, îl găsii, și mi-l luai.

Iorgu meu să mai zică ceva deloc.

Il lăsai acolo și fugii spre Mite. Mite însă încălicase pe cai și o ștersese cu ei acasă.

Ascultai eu s'auz pe Iorgu gemând, deloc.

Măi al dracului, muri?... Mă întorsei spre el, și îl văzui tot lungit jos, fără să miște.

Ait!... l-am omorît! și începui să tremur.

Fugii spre Gheoghe. Gheorghe dormia

— Gheorghe, Gheorghe. scoală!...

— Ai?...

— Scoală și hai!...

— Vine cineva?

— Hai, hai, c'am omorît pe Iorgu Iedului...

— Pândarul mă?!...

— Pândarul!

— Haide, să luăm caii și să nu mai spui la nimeni... Am dat de belea...

— Haide, caii a fugit Mite cu ei!

Pornirăm pe fugă și noi acasă.

— Și l-ai omorît de tot, mă?

— Păi de jumătate?

— Auliuu!... Ce 'ntâmplare!... Da' lasă-l, că așa i-o fi fost scris... Să nu mai spui cuiva că ne mănâncă ocna.

Mă dusei acas' la mine...

— Veniși mă?: nevasta.

— Venii...

— Da' ce-ai de tremuri, ți-e frig?

— Mă luă frigul... Și mă băgai în pătură lânga ea... Noi ne culcăm acum vara afară pe bătătură... In casă sunt purici...

Nu mă lua somnul... Mă gândeam: Ia uite mă, ce făcui eu!... Doamne, cum nu mă trecuși de ceasul ăsta răul... Dacă m'o dovedi, ocna îmi roade oasele!...

Spre ziuă, se vede că ațipii, că nu știu când a 'nceput câinele și cățeaua să latre.

Mă uitai la poartă. De jos, văzui o tunică albă și cu pantaloni negri la poartă.

Strânsei nevasta de mână să tacă și-i șoptii: „M'a luat dracu!... jandarul Cocoș!...

— Ce-ai făcut?! se miră ea speriată.

— Taci!

Jandarul o luă pe după casă, să ajungă la ușa tinzii:

Eu, d'abușilea o ștersei în porumb, și mă uitai de jos...

Văzui un alt om, apoi altul, și apoi și altul, intrau toți funie în curte...

— Te-a luat dracu, Ilie!... M'au și descoperit!... Mă ai dracului hoți, se vede că visară isprava mea! Ori că pârlitu de Gheorghe a spus nevesti-si, și aia a spus cuiva, care a și vestit jandarul și satul!...

Incepură să strige și să bată în ușă. Câinii pe ei, să-i rupă.

— Ilie, Ilie, deschide ușa Ilie.

Deschise mama.

— Ce e, domnule?

— Unde e Ilie al tău?

— Uite-l dracului colo, doarme în bătătură.

Veniră toți și găsiră nevasta și cu băiatul.

— Făi Malvino, cum te cheamă, unde e Ilie?

— Ilie?...

— E, ce mai întrebi?... Unde a fost Ilie noaptea asta?

— Noaptea asta?!... Săraca nevasta nu știa cum s'o întoarcă.

— Noaptea asta, fa, unde a fost Ilie?...

— Unde a fost Ilie?!...

— Ceara mă-ti de hoață!... Repeți mereu și nu spui deloc!... Cu ai cui cai a plecat Ilie aseară?...

— Cu caii lui Mite al lui nea Radu...

— Și unde e Ilie acuși?

— Păi, ie acolo cu caii...

— Știi tu bine c'a plecat cu caii lui Mite?

— Păi cum să nu știu, dac' am văzut când a 'ncălicat și el și-a plecat cu Mite?...

— Stați un gardist aci și hai la Mite!

— Na! — gândii eu — m'a descoperit!... Muierea mă dădu de gol!... Iete a dracului, nu putea să zică: nu știu!...

Dacă văzui, o luai prin porumbul din grădină, încet ca să nu fâșâe foile, și pornii la pădure. Din lăstarul lui Dumitru Vasilică ascultam mereu lătratul câinilor mei acasă...

Ia uite mă, cum îl omorîi!... Ce crezi c'o să scap?... Nu se poate!... E moarte de om!... Doamne!... Cum nu putuși să-l ții viu... Al dracului, parcă avu capul de sticlă, să se spargă dintr'o măciucă! — mă văitam și vorbiam eu singur.

Se făcu ziuă și mă trăsei cu fereală în salcâmii lui Radu Saftei... Văzui că la mine pe bătătură foiau iar oameni și jandari...

— L-am omorît! L-am omorît!... Doamne!... de ce nu mă trecuși ceasu' rău!.. Mite!.. Mite!.. alegi-s'ar prafu' de tine!... Să faci tu hoții și să omor eu oameni!... Nu putui eu să dorm în bătătura mea, ca un creștin cinstit? Drace, drace, cum mă luași!...

Imi venea o sfârșeală prin burtă, una într'alta. Nu mai aveam putere în mine nici cât un copil. Mă simțeam ostenit cum nu m'am simțit niciodată de când sunt.

Pe la nimez nu mai văzui pe nimeni acas' la mine. Nevasta, săraca, porni prin fundul grădinii, parcă mă mirosea ea că sunt pitit p'acolo.

Când ajunse la șanț, mă ivii la ea.

— Ilie!!... zise ea.

— A murit de tot?! o întrebai eu.

— Cine?

— Iorgu Iedului.

— N'a murit...

— N'a murit?!!

— N'a murit... dar spun toți că e cu capul spart.., E ordinul coconașului Codin să te prindă jandarii... și te caută mereu...

— Și Iorgu trăește?

— Trăește!...

— Bodaproste Doamne!... acuși mai e nădejde de viață!... Nevastă, mi-e foame!...

— Păi uite ți-am adus...

Și-mi scoase din sân un crod de mămăligă, două cepe și un castravete murat...

Incepui să mănânc.

— Diseară, tot p'aici să vii.

Și plecă nevasta și eu o luai iar spre pădure...

Noaptea mă trăsei spre casă.

Liniște.

Nevasta dormia pe prispă. Mă dusei și-o deșteptai încet.

— M'a mai căutat cineva?

— Nimeni.

Și-mi dete iar să mănânc.

La culcat mă gândii: ce's nebun să mă culc eu aci, gata în drumul lor...

Mă dusei și mă culcai în porumb despre Sandu...

(Continuare în pagina IV-a)

Câinele, săracu, mânca-i-aşi coada... se făcu colac la capul meu.

Mă gândiam: Bine că n'a murit... c'o fi judicată, o fi, dar nu e nimic...

Incepu câinele să tragă pe nas...

Eee... miroase a om ştrein... Se sculă în sus şi ciuli urechile spre fundul grădinii prin porumb. Eu pusei urechea la pământ şi ascultai... Auzii bine... boc, boc, boc... pâşitură de om încălţat cu bocanci... Jandarul!...

S'o iau spre poartă, mă gândii că dintr'acolo trebue să vie alţii...

Câinele sări lătrând pe potecă în porumb, şi apoi începu să se dea a om...

O luai şi eu prin tutunul Smarandi, mai mult d'abuşelea şi mă oprii.

Auzii şi căţeaua lătrând în bătătură.

He-he... sunt gonacii mei...

Apoi gălăgie, iar glasul mamei, glasul nevestei, al soru-mei Maria...

„Nu e şi nu e!... A luat lumea 'n cap!..."

O 'ntinsei iar la canal şi mă oprii...

Se dădură câinii ce se dădură şi apoi tăcură... Zic: o iau iar spre casă... Intrai în porumbul dumitale... şi înaintam încet, când auzii fâş, fâş... Stătui locului... Şi văzui albind 'naintea mea... Luai seama, era om... Văzui bine, capelă militărească... jandarul!...

— Măi a dracului belea... e lată rău... se vede că e ăla lovit de moarte!...

Pornii încet îndărăt, trecui canalul şi... la pădure. M'am culcat în pădure şi am adormit.

La prânz o iau ferit iar în fundul grădinii... Nevasta venea să mă caute, cu mâncare. Ieşii la salcâmi; dar văzui jandarmul venind dinspre spatele meu. Sării în şanţul dela Surdu şi o luai înspre sat, prin hoaga lui. Primarul, Gheorghică şi alţii vre-o doi, veneau pe mal... Nu m'au văzut, că al lor eram!... Ei, ai dracului, hoţi, puseseră nevasta în „oservaţie" şi d'aia veneau acolo...

I. C. Vissarion

Am eşit pe uliţă şi m'am dus la cărămidarii dumitale...

„Aici să mă caute, nu le dă în gând"...

D'aci, două săptămâni, cum ăi fi auzit, droae jandarii să prindă pe Ilie al lui Pascale...

Mâncare, mâncam cu rudarii, iar o rudăreasă o aducea d'acasă... Zicea că vine cu linguri prin sat...

Cine-i ţinea ei cont...

Norocu' meu, că s'a mai pus Iorgu pe picioare şi a putut să plece la... cârciumă să se 'ntărească. Frati-său, Lixandru, are un câine mox. Câinele s'a luat atunci după Iorgu.

Când venea îndărăt cu câinele după el, sare câinii boerului să-l rupă. El: „Ia-i Jalap!" Şi Jalap, începe să rotească câinii, apucă pe unul, cel mai mare din ei, îl pune jos şi-l strângea cu dinţii de beregată să-l omoare.

Sluga boerului, Costică, sare în drum dând gură la câini şi văzând pe Iorgu că se uită bucurat cum Jalap al lui frati-său ucidea câinele, zise: — Ştii, câinii ăia moxi, sunt hoţi ca şi oamenii.

— Da' bine mă — ca ţiganii: facu-ţi, dregu-ţi — te uiţi când omoară cânele tău, cânele boeresc?

— Da' ce mă, câinele boeresc e Vodă, ca să sae în drum să mă muşte pe mine?

— Păi — iar ocări de mă-sa şi de tat-său — am să te spui la coconaşu'... să te umfle cu bătaea...

— Da' ce tot te lauzi, cioară, cu coconaşu, ce — el e Dumnezeu, să-şi pue câinii şi ţiganii lui pe oameni?... Hai sictir, că... la amândoi!... Şi 'njură şi pe boer.

Boerul se brodise la porcărie... se uita la nişte scroafe d'alea de rasă de „Mangalia"... Eşi la poartă, înaintea lui Iorgu...

— Măi Iorgule, Iorgule... ia vin niţel încoa...

Iorgu se duse, credea că nu l-a auzit boerul.

— Da' de ce mă 'njuri, mă?... Trebue să fie cineva Dumnezeu în sat, ca să fie respectat de voi? şi şart-partplici-trosc! îl ia la făţuială.

O ia Iorgu din loc şi boerul se face că nu poate să-l prindă...

Ei, şi cum au auzit jandarii de asta, că chiar boerul a bătut pe Iorgu, cum m'au lăsat în pace pe mine!... Aşa i-a trebuit! au zis ei, că e om rău Iorgu, dacă a 'njurat el şi pe boer!...

Am venit acasă.. Jandar de mine nu s'a mai legat!... Iorgu însă se vede că m'a dat judecăţii, c'a venit şi lu Mite citaţie ca martor... Tot azi i-o aduse...

— Cine i-a adus-o?

— Notarul... Făcuseră ei plan tot să-mi tăbăcească pielea... când mi-o da citaţia... da şi eu: hoţ, n'am căzut în cursă... Vine Gheorghică, alaltăeri :

— Ilie, Ilie... la poartă.

Eu, din casă, departe de geam, mă uitai şi-l văzui...

— Fă, Gheorghică, gardistul... Vezi, ce vrea şi să spui că nu sunt acasă...

Şi ese nevasta:

— Aici e Ilie?

— Nu ştiu unde e, da' ce-ai cu el?...

— Are două cetăţii... să meargă la primărie, să iscălească.

— Nu e acasă, da-i spui când o veni...

Şi pleacă Gheorghică.

Mă sfătuesc eu cu nevasta.

— Fă, du-te tu şi ia cetăţile, dar vezi cine e în primărie, că secretarul Ciontănăcel, nepotu lui Iorgu, o fi făcut plan, cu unchi-său, să mă bată acolo în primărie.

Cine e vara în primărie, ca să mă vază?...

Şi se duce nevasta, şi vine îndărăt.

—Ei?

— Aşa era, cum ai gândit tu... Era Iorgu, fii-său Ioniţă, fii-său Vasile şi Ciontănăcel... patru inşi.

Când m'au văzut, scrâşneau din dinţi.

Ciontănăcel mă 'ntrebă:

— Ce vrei femee?

— Păi să-mi daţi nişte cetăţii ale bărbată-meu...

— Nu se poate!... Pleacă acasă... Trebue să vie el...

Şi am plecat...

— Vezi fa, tot e bine să te gândeşti dinainte la ce-ai putea să paţi... Şi acum, mă pomenii cu notaru', că mă chemă în drum, mă puse de iscălii şi-mi dete cităţiile astea...

Iaca, să vezi drăcie, de n'o spune Mite la judecată, că el nu ştie şi că n'a fost cu caii 'n stricăciune, apoi o pat.

Trebue să jure strâmb şi să mă scape!...

I. C. VISSARION

J. F. LOUIS MERLET

Cinste de ocnaş

Fabin, prietenul meu de peste mări şi ţări, e tipul desăvârşit al omului din colonii. Inalt, slab, uscat de soarele arzător, bătut de ploile violente de subt tropice, tăbăcit, răscopt, cu ochi înfriguraţi, — silueta lui are ceva într'adevăr ciudat.

In oraşele Europei, pe trotoarele Parisului, Fabin se simte străin. Sgomotul şi mişcarea străzilor nu-l pot face să uite liniştea câmpiilor nesfârşite, sborul foşnitor al pasărilor în pădurea sălbatică şi plânsul tragic al vântului dealungul savanelor. I-e dragă Guyana, unde s'a născut.

Fabin şi-a făcut studiile în Franţa şi în Anglia, dar s'a întors în ţara lui şi a intrat în administraţie.

Neastâmpărat, plecat spre aventuri, a fost numit în serviciul minelor, la hotărnicia zăcămintelor aurifere. Fabin cunoaşte pădurile şi apele Guyanei tot atât de bine cum îşi cunoaşte grădiniţa lui cu zăbrele, aşezată la marginea unui golfuleţ.

Amintirile lui sunt de multe ori tulburătoare.

Plecasem odată, într'o dimineaţă, cu piroga spre Rura, un orăşel prizărit pe malul râului Mahuri. Stăteam de vorbă, ca să ne treacă vremea mai uşor. Aveam de mers cinci sau şase ceasuri.

Ne-am oprit într'un loc, ca să încărcăm provizii. Nişte ocnaşi, trimişi la muncă la un proprietar, ne-au ajutat să tragem piroga la mal. Aceleaşi chipuri anonime, aceleaşi priviri de câne bătut sau îndrăzneţe şi cinice, aceiaşi decădere a oamenilor pe care nimic nu-i mai înspăimântă.

Când lopătarii au adus iar luntrea în sforul apei, Fabin m'a întrebat pe neaşteptate:

— Tot te mai impresionează ocnaşii?

— Tot... Nu mă pot deprinde cu ei. Asta o să fie amintirea cea mai tristă, mai dureroasă chiar, pe care o s'o duc cu mine de pe aici. Căci dacă Societatea se apără, se apără prost, — şi convingerea mea este că ocna e o infamie.

— Aş! făcu Fabin. Trebuesc duşi încotrova indivizii ăştia, care te asigur că nu-s interesanţi şi pe care ocna îi înrăeşte în ciuda legislatorilor care au naivitatea să spere într'o îndreptare, într'o regenerare morală. Nu te înduioşa peste măsură. Băeţii ăştia n'au altă grijă decât să fure, să-şi snopească în bătăi tovarăşul în care vede totdeauna un spion şi n'au decât un gând: să evadeze, — numai să aibă arme ca să se apere de sălbătăciuni şi de negrii care-i urmăresc. Eu m'am deprins cu ei. Mi se pare că, fără ei colonia n'ar mai fi ce este. Se mai găsesc printre ei şi bieţi nenorociţi care au încă drept la oarecare indulgenţă, dar rar de tot.

— Ai întâlnit şi de aceştia?

— Câţi-va. Să-ţi povestesc o întâmplare care o să te lămurească în privinţa asta...

Soarele se înălţase şi-şi înfigea razele în valuri. Un caraib cânta, potrivindu-şi melodia monotonă pe ritmul lopeţilor care despicau apa. Pe ţărmuri, copacii mari păreau că se luptă să scape din strânsoarea lianelor, iar zborul învolburat şi strălucitor al papagalilor se ridica spre culmi. Din loc în loc, un şarpe uriaş încolăcit la capătul unei crengi, îşi întindea capul turtit. Şi'n priveliştea minunată a pădurii sălbatice ruptă în două de apa gălbuie a râului, glasul lui Fabin, uneori metalic, alteori înăbuşit, colorat cu vorbe neaoşe şi cu expresii creole, melodioase, aducea înaintea noastră imaginea unei amintiri tulburătoare.

— Fusesem trimis pe râul Sinnamary în sus ca să fixez hotarul la două terenuri aurifere, în urma unui conflict care trebuia aplanat fără întârziere. Ca să ajungem la zăcământ, aveam de făcut opt sau nouă zile de drum în pirogă. Eram întovărăşit de un tânăr funcţionar de la lucrările publice, de doi lopătari şi de patru ocnaşi care mergeau în urmă, în altă luntre Nu-i nevoie să-ţi mai spun că eram înarmat cu puşcă şi pistol şi că n'aveam nici o grijă. Niciodată nu mi-a fost frică prin păduri. N'o spun asta ca să mă laud. Cred, mai degrabă, că m'am obişnuit cu primejdia.

„La cea dintâi oprire, în faţa câtorva colibe risipite ale unor creoli, tovarăşul meu, care se simţea rău de câteva ceasuri, a fost doborît fără veste de un acces de friguri palustre şi a trebuit să-l las în sama localnicilor. Am plecat înainte, singur cu lopătarii şi cu ocnaşii.

„Când s'a înoptat, — şi noaptea vine repede subt tropice, — mi-am dat samă de primejdia acestei escorte ciudate.

„Indată ce au mâncat, lopătarii, beţi, au adormit ca nişte butuci. Şi m'am pomenit singur cu ocnaşii în faţa unui şopron, — adăpost întâmplător, ridicat de cine ştie cine pe malul râului.

„Ocnaşii şi-au alcătuit în grabă un acoperiş din frunze de palmier şi şi-au întins subt ele hamacurile. M'am hotărît să mă culc singur subt şopron.

„In clipa aceia am avut impresia lămurită că sunt în mâna lor, departe de orice sălaş omenesc, şi că am asupra mea singurele lucruri la care râmneşte un ocnaş: puşcă, revolver şi cartuşe.

„I-am surprins cum mă cercetau într'ascuns cu ochii. Din instinct, le-am luat-o înainte. Am chemat pe cel mai bătrân dintre ei, un Bearnez trimis în Guyana pentru furt şi omor, care nu era prea rău notat, deşi la beţie nu mai ştia ce face. Când s'a apropiat de mine i-am spus, privindu-l ţintă, dar fără să-l înfrunt:

„— Uite, îţi dau pe samă puşca, revolverul şi cartuşele. Lasă-mă să dorm.

„Omul a stat o clipă la îndoială, m'a privit drept în ochi şi a răspuns plecându-şi capul, cu glasul pe jumătate înăbuşit:

„— Bine, aveţi încredere în mine.

„Eram frânt de oboseară. Am adormit.

„Peste noapte am auzit zarvă lângă şopron, înjurături. Uitasem de arme. Abia m'am trezit şi am adormit din nou.

„Dimineaţa, când am ieşit să mă spăl la râu am găsit, sprijinit de un copac şi întunecat la chip, pe ocnaşul cel bătrân. Nu lăsase din mână nici puşca nici pistolul. Mai încolo, ceilalţi trei păreau descurajaţi. Unul din ei avea faţa umflată.

„Am cerut lămuriri. Omul meu de încredere improvizat a vorbit, cu glas tărăgănat:

„— Cât dormeai, ăştia au vrut să-ţi facă felul. Au încercat întâi să-mi şterpelească armele. Ei, dar asta n'a ţinut mult. Am culcat pe unul la pământ cu patul puştii şi ceilalţi n'au mai stăruit. Parcă dacă-s băgat la „pension" pe viaţă trebue să fiu numaidecât un ticălos? Doar dumneata nu eşti nici spion, nici poliţist. Când ne iei cu dumneata în pădure, o ducem bine. Mi-ai dat puşca. Ştiu că cine are unealta asta poate să evadeze. Dar cum era să fac aşa ceva? Erai colea, ştiai tare bine ce gândim, şi totuşi mi-ai spus: „Păzeşte-mă". Te-am păzit. Uite armele. Fiecare cu cinstea lui, — nu-i aşa? Cu toate că-s ocnaş, am şi eu cinstea mea. Dar pentru asta mi se cuvine şi mie un păhăruţ cu vin, — ce zici?

„Omul mă privea nemişcat. Şi'n ochii lui era toată sfâşierea omenească.

„Şi niciodată în viaţa mea nu mi-a fost mai milă ca atunci..."

Traducere de O. C.

JACK LONDON

Dispariţia lui Marc O'Brien

Pe malurile fluviului Yukon, la două mii de kilometri depărtare de orice civilizaţie, justiţia e primitivă. Aceasta e simbolizată în persoana lui Marc O'Brien, lucrător în mine, ales de camarazii săi minieri şi ale cărui verdicte sunt definitive. Nimeni nu le discută în lagărul de la Valea-Roşie, ai cărui locuitori nu cunosc decât două crime: furtul şi omorul.

Scandalurile nocturne şi beţia nu sunt niciodată pedepsite. Hoţii şi asasinii sunt isgoniţi din lagăr şi lăsaţi într'o luntre în voia valurilor fluviului Yukon, ale căruia ape se revarsă spumegând în marea de Behring. Un hoţ primeşte hrană pentru două săptămâni şi are posibilitatea să ajungă postul de misionari care se află la o mie de kilometri de lagăr. Ucigaşului i se dau provizii suficiente pentru trei zile şi foarte rar supravieţueşte îngrozitoarei călătorii prin deşertul îngheţat. Asasinul pleacă fără o îmbucătură de pâine, ceeace pentru el înseamnă moarte sigură.

* * *

.........Marc O'Brien osândi pe minerul Jack Arizona, invinuit de uciderea unui camarad. In faţa tuturor căutătorilor de aur reuniţi pe mal, condamnatul fu îmbarcat, dându-i-se provizii pentru trei zile şi luntrea fu părăsită în voia valurilor.

După executarea sentinţei, O'Brien plecă la cârciuma lui Jim Şchiopul care tocmai primise o ladă cu wisky vechi.

Jim Şchiopul era un cumătru şiret. El pândia vâna de aur descoperită de Marc O'Brien. Deaceea invită pe judecător într'o odaie din dosul prăvăliei şi îi oferi să guste din wisky, totodată îi propuse să-i cumpere terenul pentru 10.000 de dolari. O'Brien înainte să se decidă mai bău câteva pahare din această delicioasă licoare; era gata să accepte când cei doi asociaţi ai săi, Charley şi Leclaire, veniră să-l caute. După multă codire şi după alte câteva rânduri de băutură, Jim Şchiopul, care îşi păstra sângele rece ştiind prea bine de ce îşi sacrifică wisky-ul pe care altfel l'ar fi vândut cu un dolar paharul, obţinu însfârşit iscălitura lui O'Brien.

Atunci, satisfăcut, dete afară pe cei trei beţivi care împleticindu-se se îndepărtară spre ţărmul fluviului Yukon. Charley şi Leclaire se opriră la malul apei. Ei sprijineau fiecare cu un braţ pe O'Brien, beat mort. Charley zări o luntre legată de trunchiul unui copac şi îi insuflă o glumă bună lui Leclaire. Acesta o găsi admirabilă... De comun acord ei culcară pe O'Brien în „canoe", desfăcură sfoara şi împinseră brusc pe camaradul lor în larg.

. . . .

Marc O'Brien se sculă a doua zi. Stomacul său calcinat de enorma cantitate de alcool pe care-l înghiţise, era uscat şi fierbinte ca un cuptor. Il durea capul, în timpul nopţii, mii de ţânţari îl înţepaseră iar acum obrazul era îngrozitor de umflat. Cu multă trudă întredeschise pleoapele şi se crezu pierdut. Nu mai era conştient nici de identitatea lui. Nu recunoştea împrejurimile. Uitase trecutul. Era bolnav. Era prea obosit să se mai gândească.

Deodată descoperi sânge sub unghia degetului gros. Atunci se recunoscu. Inţelese că aceste două mâini ciudate aparţineau lui Marc O'Brien sau mai bine zis Marc O'Brien aparţinea acestor două mâini. Pe urmă avu impresia că are febră. O ramură atinse uşor luntrea. Işi închipui că bate cineva la uşa barăcii sale şi strigă: „Intră"! Aşteptă o clipă şi pe urmă bombăni: „Ei bine, rămâi afară... şi dracul să te ia!"

Timpul trecu. Bănui că trebue să se fi îmbătat şi deodată îşi aminti de ocupaţia lui. Se sculă, deschise ochii şi constată că se găsea într'o luntre, pe valurile tulburi ale fluviului Yukon... Era deconcertat .Işi luă capul între mâni... Ce se întâmplase de la orgia din ajun? Treptat o idee groaznică îi chinui creerul. Incercă s'o alunge. Dar reveni: „el a omorât pe cineva!"

Era singura explicaţie plauzibilă a prezenţei lui în această barcă, în mijlocul fluviului. Legea din Valea-Roşie era aceiaşi pentru el ca şi pentru ceilalţi... „A omorât pe cineva!" Mai mulţi oameni, poate?... Pipăi pumnalul său la cingătoare. Teaca era goală... Ingrozit fixă fundul luntrei... Nimic, nu i s'au dat provizii... Se prăbuşi, cu mintea rătăcită... Aşa dar a ucis fără să fie provocat, de oarece legea în toată rigoarea ei i-a fost aplicată. Rămase timp de o jumătate oră nemişcat, năucit. Bău puţină apă şi se sculă. Imprejurul lui valuri spumegând între două maluri pustii. Atunci începu să blesteme băutura, alcoolul şi beţia.

Luntrea se găsea cam la vreo două mii de leghe depărtare de marea de Behring. Barca scobora curentul cu o viteză de cinci mile pe oră. Scăzând orele de popas, el va parcurge o sută de mile pe zi şi va ajunge la marea de Behring în trei săptămâni. Esenţialul pentru O'Brien era să-şi cruţe puterile.

Timp de două zile nu mâncă nimic. Pe urmă trase la mal şi căută prin grămezile de nisip ouă de raţă şi de gâscă sălbatică. Le înghiţea crude, neavând chibrituri să aprindă focul. A doua zi, el fu în faţa postului de la Hudson Bay Cy Oamenii din colibă aşteptau ei înşuşi reaprovizionarea cu merinde. Nu mai aveau decât ouă şi wisky. O'Brien refuză ouăle care îi pricinuiseră o indigestie şi îndepărtă cu repulsiune sticla cu wisky.

Işi continuă drumul. Timp de cincisprezece zile mâncă numai ouă... Această hrană îl împiedică totuşi să moară de foame şi să ajungă la marea de Behring după o călătorie de 24 de ore. Rămase în golf şi înlocui ouăle de raţă cu carne de focă. La sfârşitul anului avu norocul să fie salvat de o corabie din serviciul vămii americane şi să fie debarcat la San-Francisco. Deveni propovăduitor. Predică tuturor cumpătarea. Strigătul său de luptă era: „Evitaţi alcoolul!" In cursul predicaţiunilor dădea să înţeleagă auditorilor că alcoolul a fost cauza celei mai înfiorătoare drame din trecutul său.

Truda lui fiind răsplătită cu numeroase succese, el persevera. Când predică mulţimii, el declară în termeni cu mai multe înţelesuri că băutura a fost cauza ruinei lui. Totuşi acei care îl ascultă au intuiţia că le tăinueşte adevărul trecând sub tăcere evenimente ciudate.

A albit, credincios apostolatului său, cruciat îndârjit contra alcoolismului. Dar acolo, pe malurile fluviului Yukon, în tabăra de la Valea-Roşie, nimeni n'a uitat dispariţia lui Marc O'Brien. Căutătorii de aur încă mai vorbesc ca de un nepătruns mister...

Traducere de DELLUSY

Poveste tăinuită

In ochiul de apă dintre gene de trestii
Plânge boul bălţii — îngânându-se,
Prin dimineaţa brumată de-argint.
O luntre vâslită de călugăriţă
Trece către clopotul pierdut peste zări.
Lopeţile se ridică şi recad împlinite,
Parcă ar înainta în mătănii plutirea
Şi undele se deschid cu cercuri închise.
Luntrea s'a ascuns, cosciug sub coroane de sălcii.
Clopotul s'a stins din toate părţile.
Trec crapii negri prin adâncul verde
Raţele ţipă undeva în ceruri nevăzute.
Balta se leagănă în vânt
Răsucind frunze şi valuri, ce albesc.
Liniştea încremeneşte aşteptare,
Lumina e acum tot mai străvezie,
Când bubue, semn, puşca haiducului.

ADRIAN MANIU

Citiţi toţi astăzi
Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA
UN AUTOR
UN ROMAN COMPLECT
CELEBRU
SOMNUL CEL DE GROAZĂ
— Povestire Braziliană —
de COELHO NETTO
— Membru al Academiei Braziliene —
Lei 5. Scrierea complectă. La chioşcari şi librari

Manual de Morală Practică

— Răspuns la o scrisoare de cititor —

E o eroare să crezi că-ţi poate lua cineva înainte.

Intâi, pentrucă nimeni nu are acelaş drum cu tine şi nu-l poate avea nici dacă ar urmări să te întreacă. Fiecare om e un ghem de timp, deosebit, care se desface fără să ştie demai înainte cum, şi al căruia fir se cunoaşte după ce s'a isprăvit. — Şi depănarea fiecăruia e individuală. Viaţa nu e un război pentru urzit covoare din sfori paralele.

Firea se toarce odată cu timpul, culoare a firului tău: toarce-te lin, deşiră-te lin şi uită-te ţintă numai la firul tău. Tot ce mai poţi face este să-ţi fie iţele strânse.

Al doilea, nu te teme că ai să ajungi prea târziu un scop, dacă ai plecat şi cu un scop în drumul tău. Experienţa te face să afli câteva lucruri utile:

Puţini oameni pornesc la drum. Cei mai mulţi se lasă duşi iar puţini au pornit cu un scop. Scopurile şi ale celor mai mulţi din câţi par să aibă unul, sunt împrumutate. La 18 ani i se propun tânărului cititor o serie de cărţi cari îl învaţă cum trebue să-şi aleagă o profesiune şi dacă e mai bine pentru el să se consacre medicinii sau ingineriei. Şi mai totdeauna tinerii dau greş, devenind medici fără intuiţie şi ingineri fără vocaţie. Poate fi nefericire mai mare? Fiecare profesionist care în meşteşugul lui nu dă nimic nou, e un profesionist greşit. Rataţi în profesiune, ei caută o selecţie nouă tardivă. Bagă de seamă, când un medic se distinge mai mult în politică decât în medicină, nu trebue să te duci la el dacă te doare stomacul.

Noi trăim într'o gloată de oameni care au dat greş, înstrăinaţi de ceeace au început. Câţi sunt la locul lor, bucuroşi că pot neturburaţi să se cheltuiască în scopul lor? Inginerul care la 35 de ani nu se găseşte în fabrică, la planşetă sau pe şantier e un ratat. El s'a minţit pe sineş înainte de a minţi la tribună sau în minister. Lipsa bărbăţiei de-a se ţine de meşteşugul lui îl face şi nefericit şi laş. Individualitatea lui e o copie a unei individualităţi străine şi el acţionează ca un higrometru, supus atmosferii, în nestare să se răzvrătească de o grindină căzută la netimp. Tezaurul de rezistenţă morală a naţiunii — celulă geografică — se capătă prin neclintirea profesională a coloniilor ei.

Apoi, oamenii uită, sunt leneşi, sunt vicioşi. Ei nu stăpânesc nimic din insul lor şi se consolează în secret cu descoperirile verbale din teatru şi roman: Destin, Imprejurări şi puterea lor. Ereditate, Dragoste nenorocită — şi marea consolare începe cu dubitativul: dacă. Dacă un tânăr sărac ar fi fost milionar, viaţa lui s'ar fi desfăşurat altfel... Literatura învaţă pe oameni să dmită „temperamente" cu sensul de-a masca răspunderile faţă de sine ale omului deslînat şi aventuros şi proclamă nefericirea pe criteriul sărăciei materiale. Literatura se petrece în cap: oamenii slabi o adoptă ca o temelie a vieţii. De aceea se şi cere unei piese de teatru şi unui roman să aibă logică, adică falsificarea indivizilor să fie vie, să semene cu viaţa, să se traducă în realităţi imitabile.

Sunt combinaţii literare în care o femee, mamă de câţiva copii, cade subt săgetarea unui sentiment fără sens în formula vieţii. O guvernantă cu ochiul galben dă lecţii unei fetiţe şi târăşte într'un talaz de tragedii ridicule spumoase, pe şeful familiei, tatăl fetiţei. Unui profesor nu-i mai place nevasta şi copiii căci s'a îndrăgostit de o elevă a lui; divorţează şi se recăsătoreşte. E literatura romanului, literatura cea mai proastă, pentru oamenii fără scop şi stăpânire, bărbaţi infantili şi fără de rînză.

Omului nu-i este permis să-şi acorde toate drepturile şi libertăţile, înflăcărat de un orgoliu beţiv, de un egoism entuziast şi de o mîzgă. La anume ceas el trebue să facă hotărît un lucru precis, în anume împrejurare el trebue să se regăsească, armat cu metalul voinţei. Viaţa nu trebuie să-l priveze de prestigiul interior.

Din zece mii de oameni toţi se gândesc unde vor petrece diseară şi cum vor evada mai repede din sentimentul unui program împlinit şi din cuprinsul unei legi morale. Desigur că laşitatea le comandă o viaţă contradictorie dublă, una de aşa numite principii abstracte şi alta de la zi la zi. Ei argumentează cu „omul", un animal literar căruia trebue să i se tolereze şi ticăloşia. Când auzi: omul şi opera, trupul şi sufletul, invitaţi să se bată cap în cap, îţi dai numaidecât seama că ai de-a face cu o literatură colportată din cele scrise în cele trăite. E o filosofie de tavernă, împăcată rând pe rând şi cu scroafa şi cu Papa.

Oricine-ai fi tu, dacă vrei să stărui, birui. Lenin poate servi de figură la textul ce interesează. El a biruit împărăţia rusească din mansarda unui hotel ascuns, din Zürich. Fizicul lui nu cântărea 75 de kilograme şi intelectul nu i-a fost incomensurabil — şi acest om nici nu s'a grăbit prea mult. A râvnit însă ceva precis în toate secundele care compun un minut şi o viaţă. El ştia că societatea rusească, lascivă, coruptă şi sătulă, exclusese din viaţă sensul primejdiei şi rezerva onestă a bărbăţiei tari. La primul hohot de râs al durerii, suportată cu seninătate şi cu scop, toată societatea rusească a fugit în panică. Cine-ar fi zis că imperiul cel mai bine zidit lichidează dinaintea unui pasager cu geamantan?

Există, poate, traductibil în acte biruitoare, un misticism ineluctabil al voinţei stăruitoare într'un punct, ca un incendiu invizibil, propagat numai prin puterea existenţii lui. De altfel, dragă băiete, ca să fii un biruitor este de ajuns să te înfrângi singur în fiecare zi, câte puţin, şi să priveşti în tine ca într'o cameră închisă, în care poţi muta mobilierul după voie.

Dacă vrei să-ţi acorzi această sănătate, fă-ţi o educaţie înceată, pornind de la simplul amănunt. De pildă, dacă îţi porunceşti ca zilnic la un ceas ales să stai acasă şi să citeşti, să te gândeşti sau să te rogi zece minute, renunţând la orice ademenire, peste 20 de zile începi să te deprinzi cu biruinţa. Un meşteşug pe care îl poţi învăţa singur, fără greutate şi care te poate pune în stare de fertilitate morală; un meşteşug de reflecţiune, de tăcere şi de adâncire calmă, e legătoria de cărţi. Leagă-ţi întâi cărţile în scoarţe frumoase şi după aceea le citeşte...

T. ARGHEZI

Trenul de 8 şi 47

GEORGES COURTELINE

PARTEA DOUA

I

Bătea şapte jumătate când au ajuns la gară.

Aşadar mai aveau exact cinci sferturi de ceas până la plecare.

Le petrecură în sala de aşteptare a clasei a treia, în picioare, cu nasul la geam, privind cum defilau încet interminabilele trenuri de marfă, lungul şirag al vagoanelor încărcate cu bârne şi scânduri şi a vagoanelor de vite. Din când în când, prin deschizătura unei uşi, apărea un cap de vacă, cu ochi neliniştiţi şi aiuriţi, cu fire subţiri de bale atârnate la colţurile gurii; şi acest grotesc spectacol făcea pe cei doi soldaţi să râdă cu hohote gălăgioase. Ploaia începuse. Fu mai întâi un ropot de picături mari, rari şi plescăitoare, apoi, fără transiţie, un potop, năruirea pe pământ a unui cer de ardezie, zărit pieşiz, ca o bară neagră, între cele două acoperişuri ale peroanelor.

Croquebol clătină melancolic din cap şi dădu drumul unei surde înjurături, presimţind o nelămurită catastrofă, dezastrul inevitabil al oricărei petreceri pe care ai plănuit-o şi ai gustat-o prea mult de mai înainte. La Guillaumette, însă, îi pufni de râs în nas.

El era foarte liniştit. Ştia el ce ştia. Ploua cu găleata, ulucele vărsau cascade de apă, de pe acoperişurile înclinate şuvoaiele atârnau în lungi stalactite—dar, oricum, asta nu era ploaie: un nour trecător şi nimic mai mult! Şi La Guillaumette spunea, calm:

— Cu cât plouă mai tare, cu atâta trece mai repede!

Era, dealtfel, un fapt indiscutabil că se pricepea în meteorologie mai bine decât observatorul astronomic în persoană, şi nimeni nu-i putea ţine piept în această chestie. Aşa că Croquebol se linişti, începu chiar să se intereseze de repeziciunea ploii şi să se bucure văzând cum stropii săreau lovindu-se de şine. Printre liniile aproape inundate şi ele, patru pâraie improvizate curgeau, târînd cu ele tot felul de epave, bucăţi de jurnal, crenguţe, şi o sticlă goală, aruncată, se vede, de pe fereastra unui vagon.

Legănarea de raţă a sticlei îi făcu să se strâmbe de râs.

— Hă! hă! făcu Croquebol. Ia uite! Hă! hă!

La Guillamette îi ţinu isvonul, începând să cânte un marş.

Şi cum un bubuit de tunet zguduia tocmai atunci uşile cu geamuri ale sălii, se prefăcu că s'a înşelat şi salută cu gravitate pe Croquebol:

— Sănătos! Să trăeşti, porcule!

Primiră cu o aclamaţie entuziastă intrarea în gară a trenului de 8 şi 47. Se repeziră şi luară cu asalt un compartiment gol.

Se instalară unul în faţa altuia, proptindu-se fiecare în colţul lui, cu o importanţă de proprietari care se duc să se odihnească la moşie. Din buzunarul umflat al lui Croquebol ieşea gâtul unei sticle de un litru. O clipă, se priviră în tăcere, oglindindu-şi unul altuia bucuria; şi deodată isbucniră amândoi. La Guillamette dădu comanda: „Un, doi! Un, doi!" şi începură să sbiere în cor *Regina Engliterei*, cântec pipărat şi golănos, obligatoriu la orice petrecere soldăţească.

In spaţiul liber dintre banchetele vagonului, Croquebol, care se sculase, bătea talpa în loc, legănând coatele, maimuţărind mersul greoi al pompierilor, în timp ce La Guillaumette bătea cu pumnul un ritm fantezist.

O cucoană bătrână care tocmai atunci avu nefericita idee să deschidă uşa, nimeri la sfârşitul unei strofe deosebit de pipărate, primind în nas o rimă foarte puţin academică. Scoase un ţipăt uşor şi plecă, destul de repede, să-şi caute loc în altă parte.

Croquebol şi La Guillaumette râseră cu lacrimi. Impărtăşind aceeaş plăcere, se simţeau pătrunşi unul pentru altul de o dragoste extraordinară, de o dorinţă nebună de a se îmbrăţişa, şi începură din nou să-şi care pumni zdraveni şi palme formidabile, care lăsau pe roşul pantalonilor urma mănuşilor albe, proaspăt spălate.

Dealungul trenului oprit un controlor alerga pe lângă vagoane, deschizând cu zgomot uşile:

— Călătorii pentru Paris şi în direcţiunea Paris, în vagoane!

Croquebol, devenit grav, comandă:

— Pentru trap... La — traaap!

Şi când trenul porni, La Guillaumette arătând pumnul oraşului întrezărit vag în umbra serii, prin geamurile punctate de stropi nenumăraţi de ploaie, strigă: „Rămâi cu bine, târg scârbos!" ca şi cum n'ar mai fi trebuit să se întoarcă aici niciodată.

Călătoria fu de o veselie nebună.

La Lérouville, cum controlorul striga ceva afară, Croquebol îi acoperi glasul:

— Ia mai tacă-ţi gura, mă!

La Guillaumette, după ce constată că orologiul arăta exact nouă, dădu raportul de seară, ţinând litrul în mână ca pe o lumânare:

— Tăcere la apel! Nu-i nimeni lipsă, domnule locotenent!

Trenul porni din nou.

Pe la ferestrele vagonului, câmpia deşartă alerga înapoi. Noaptea se topea în furtună, căzând dintr'un cer de culoarea fierului, pe care nouri bosumflaţi se sbăteau asemeni unei îngrămădiri de munţi. Dar cei doi soldaţi nu se îngrijeau de asta, cuprinşi de beţia plecării şi a primelor ceasuri de libertate. Ca şi cum ploaia care biciuia geamurile ar fi biciuit în acelaş timp şi bucuria lor exuberantă, în ultimele licăriri ale zilei, îşi cărau pumni, se strâmbau unul la altul, cântau, trăgând câte un gât din sticlă după fiecare cuplet. La staţii, dădeau geamul în jos, şi în cadrul strâmt al aceleiaşi ferestre îşi arătau feţele, uşor înfierbântate de vin.

Şi făceau glume; jandarmului de planton în gară îi strigau: „Salut, domnu' jandarm!", pe urmă, când plecau, îşi băteau joc de vreun lucrător rămas în urmă, pe peron, foarte veseli dacă omul, de departe, dădea dispreţuitor din umeri sau le răspundea cu vreo înjurătură, furată de vânt.

La Bar-le-Duc, tocmai în clipa în care se mirau, văzând ceasul, că încă n'au ajuns, şeful trenului apăru, cu felinarul în mână, pe scara vagonului.

Intrebă:

— Biletele, camarazi!

— Iată-le, spuse La Guillaumette.

La lumina felinarului, amploiatul examină cele două bilete.

Tresări de mirare:

— Cum aşa? Mergeţi la Saint-Mihiel?

— Sigur, spuse La Guillaumette.

— Bine, dar atunci, spuse şeful de tren râzând, trebuia să vă scoborîţi la Lérouville şi să luaţi trenul de Verdun! De ce nu v'aţi scoborît la Lérouville?

— Lérouville! spuse brigadierul; Lérouville! Da ce! ştiu eu unde e Lérouville? N'am auzit niciodată de Lérouville!

Spunea acestea, agitându-se pe banchetă, ridicând braţele, luând de martor fiecare colţ al vagonului că nu ştie nimic!

Şeful de tren continuă:

— Pe mine nu mă priveşte; am anunţat la Lérouville că pasagerii pentru Saint-Mihiel, Verdun şi aşa mai departe, trebue să schimbe trenul. N'aveaţi decât să fiţi atenţi, ce vreţi să vă fac! Haide! haide! Scoborîţi-vă! Nu puteţi rămâne aici!

Croquebol, care ascultase fără să spue nimic, întrebă:

— Să ne scoborîm? Da ce, am ajuns? Unde suntem?

— La Bar-le-Duc.

— Păi cum, atunci, spuse soldatul, dacă mergem la Saint-Mihiel?

— Ei, al dracului! exclamă şeful de tren, când vă spun odată că v'aţi înşelat? Cu trenul ăsta mergeţi la Paris, înţelegeţi? Dealtfel, n'am vreme să stau de vorbă! vreţi să vă scoborîţi, da sau nu?

Uluiţi, cu toată veselia curmată brusc, cei doi misionari se priviră, grozav de neliniştiţi în fond, aproape siguri că au comis fără să ştie o fărădelege nemaipomenită, cuprinşi de o nelămurită teamă că vor fi băgaţi la închisoare.

Insfârşit, La Guillamette isbucni într'o cascadă de înjurături:

— Mama ei de viaţă! Fire-ar al dracului să fie! Am ajuns acuma la Bar-leDuc! Ce dracul avem să facem la Bar-le-Duc!

Şi întorcându-se spre Croquebol:

— Asta-i numai din vina ta, să ştii!

— Din vina mea! strigă Croquebol surprins.

— Da, din vina ta! continuă violent brigadierul; cine te-a pus să-i strigi să-şi ţie gura, când dumnealui a anunţat la Lérouville că se schimbă trenul pentru Saint-Mihiel, că n'am auzit, şi acuma vine dumnealui să ne înjure. Lasă, ai să vezi tu! Dacă păţim ceva, să fiu al dracului, ies la raport şi spun colonelului tot, aşa cum s'a întâmplat, şi cum ai strigat la dumnealui să-şi ţie gura. Ai să vezi!

Croquebol, prins cu mâţa 'n sac, începu să mintă cu înverşunare.

Răspunse, rece:

— Mai întâi, să ştii un lucru: n'am strigat eu să-şi ţie gura.

— Cum aşa? spuse brigadierul, nu cumva ai să spui că am strigat eu?

— Ba chiar sigur că tu!

— Ei, al dracului!

Ca împins de un resort, La Guilaumette se ridică. Croquebol făcu la fel. Rămăseră aşa faţă în faţă, cu mâna întinsă, arătându-se unul pe altul, sbierând amândoi; unul galben de mânie, celălalt încăpăţânându-se să-şi apere cu orice preţ responsabilitatea primejduită.

Controlorul, plictisit, plecase fără să mai spuie nimic.

Se întoarse în curând, împreună cu şeful gării: o faţă rotundă de oberkellner bine hrănit, cu şapcă albă pe cap.

II

— Ei! ei! spuse cu un ton părintesc acest funcţionar superior, de ce vă certaţi?

Readuşi la ordine, cei doi se liniştiră imediat şi începură să intre în tot felul de explicaţii, dar şeful gării nu voi să ştie de nimic.

— Foarte bine, spuse el, foarte bine, avem să vedem noi îndată! Numai că, dragii mei, deocamdată aveţi să vă daţi jos şi aveţi să lăsaţi trenul să plece, ne-am înţeles? Aşa! nu-i mare greutate! Imi place că sunteţi oameni de înţelegere! Şi acuma să stăm de vorbă. Ce s'a întâmplat? Am auzit că aveţi bilete pentru Saint-Mihiel...

Cei doi răspunseră deodată:

— Da, domnu' şef de gară!

Acesta, cu acelaş aer de băiat de treabă, continuă:

— Aşadar sunteţi în permisie?

Ţinea să se informeze.

Din pricina asta, răspunsul destul de vag al lui La Guillaumette, care spuse că erau în permisie fără ca să fie — deşi totuş, erau în permisie, — îl făcu bănuitor. Ii privi rând pe rând, drept în ochi.

— Hei, trebue să vedem! Nu cumva aţi plecat fără voie?

— Fără voie!

Cei doi protestară cu energie.

La Guillamette îşi desfăcu repede dolmanul, scoase cele două permisii, şi le puse cu sila în mâna şefului, care, convins, se dădea înapoi, nu voia să citească, în timp ce ei, jigniţi că fuseseră bănuiţi, insistau, arătând pe hârtie cu degetul parafa în zigzag a colonelului baron şi pecetea albastră a casieriei.

— Uitaţi-vă pecetea, domnule şef de gară!

— Bine, bine, am înţeles, măi băieţi, când vă spun că vă cred!

Trebui să citească, pentru ca să scape de ei. Deabia după aceea începură să povestească cum s'a întâmplat: La Guillaumette expunând cazul în calitatea lui de şef al detaşamentului, Croquebol, şi el, povestind faptele în felul lui, de frică ca nu cumva tovarăşul să arunce toată vina pe capul lui.

Şeful de gară asculta, ameţit de atâta vorbărie şi distrându-se. Avu imprudenţa — după ce însfârşit isbuti să lămurească fondul chestiunii — să se mire că soldaţii sunt lăsaţi să plece aşa, fără să li se dea indica-

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:
teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile

Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială
Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.

HOTELURI de lux, şi SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNARIILOR.

SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.

Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:
Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial şi Hammerand. precum şi prin Kurkomission Semmering Informaţiuni comerciale: Camera de Comerţ. Viena I. Export-Abteilung.

ţii precise. Asta fu ca un semnal : cei doi reîncepură în cor, blestemând dobitocia profesională.

La Guillaumette rezumă această dobitocie cu o vorbă, adâncă fără ca să pară.

— Al dracului meserie şi milităria asta : toată lumea comandă şi nimeni nu ştie despre ce-i vorba !

Dar această stare de lucruri şeful de gară nu putea s'o schimbe cu nimic şi dădu să se înţeleagă aceasta cu un gest larg şi eloquent de preot spunând : Pace vouă ! Incheie :

— E neplăcut să ajungi într'un loc când ai treabă în alt loc, dar ce vreţi să fac ? Deocamdată sunteţi la Bar-le-Duc : cel mai simplu lucru e să staţi aici. Primul tren dinspre Paris trece mâine dimineaţă la patru; aveţi să-l luaţi şi aveţi să fiţi la cinci la Saint-Mihiel. Până atunci, natural, sunteţi liberi; dacă vreţi să ieşiţi, ieşiţi dacă vreţi să rămâneţi aici şi să dormiţi până la patru am să vă deschid sala de aşteptare de a treia; vă lungiţi pe o bancă şi staţi la adăpost. Cred că aşa ar fi mai cuminte, pe vremea asta, dar, însfârşit, e treaba voastră. Faceţi cum vreţi.

Cei doi se consultară, încurcaţi.

— Ei, ce hotărîm ?

— Eu, spuse Croquebol, habar n'am ; fac cum faci tu.

La Guillaumette şovăia, disperat la ideea că noaptea va fi pierdută, aproape hotărît să înfrunte ploaia.

Sosirea unui tren de marfă care trecu prin gară fără să oprească, cu vagoanele şuruind de apă, îl făcu să ia o hotărîre bruscă :

— Să rămânem aici, strigă el. Ce să facem afară pe vremea asta ? Mai mare scârba ! După ce de două săptămâni ne uscăm în cazarmă, când am ajuns şi noi să răsuflăm puţin, plouă cu găleata de nu poţi să faci un pas afară ! Nu-i noroc şi pace ! Hai să ne culcăm !

Exasperarea lui nu contenise încă şi deja Croquebol, filosof prin temperament, sforăia pe o bancă, întins cât era de lung, cu mânile sub cap drept pernă. La Guillaumette mergea încoace şi încolo, turburând cu potcoavele cizmelor liniştea adormită a sălii, scăldată în lumina tremurătoare şi albăstrie a unui bec de gaz aprins pe jumătate. Alt bec, care ardea afară, proiecta pe podele geamul dreptunghiular al uşei. Gara, cu liniile pustii, părea moartă, cu toate porţile închise, cu luminile strălucind straniu dealungul peroanelor goale, cu acoperişurile pierdute în noapte. Lângă bufet, un cadran luminat arăta zece şi jumătate. La Guillaumette înjura în şoaptă singur, plin de amărăciune, furios împotriva idiotului aceluia de Favret, care avusese dobitocia, cum spusese şeful gării, să-l lase fără indicaţii precise ! Furios şi împotriva căpitanului, alt dobitoc şi el, cu tot atâta minte, bun de pus în aceeaş oală...

Dar un lucru, mai ales, îl făcea să-şi iasă din fire : calmul lui Croquebol în faţa dezastrului, nepăsarea superbă a burtosului ăstuia, aruncându-şi în nasul fatalităţii sforăiturile ironice şi sonore. Işi scoase sabia din cheutoare şi o târîi după el cu zgomot, făcându-se că vorbeşte tare. Croquebol nici nu se clinti, rămase mai departe cu gura deschisă, având somnul puternic al celor cu conştiinţa împăcată. La Guillaumette care la cazarmă îl avea de doi ani camarad de pat şi ştia că pentru ca să-l scoale era o întreagă istorie în fiecare dimineaţă, dădu din umeri, resemnat.

Departe de tot, în oraş, un orologiu sună; alte orologii, şi mai îndepărtate, răspunseră; unsprezece bătăi, limpezi şi rari, cu timbrul grav şi domol pe care îl au orologiile de provincie.

— Unsprezece ! spuse La Guillaumette.

Se mai apropie, pentru cea din urmă oară, de uşă, cuprins de nădejdea că vremea s'a liniştit, că însfârşit „nourul" a trecut. O simplă privire afară îl convinse cât de deşarte îi erau iluziile. Nu mai insistă. Işi scoase cureaua şi se întinse pe o bancă în prelungirea lui Croquebol, cerând visurilor binefăcătoare uitarea omeneştilor mizerii.

Nervii aţâţaţi îl ţinură treaz. Chin complicat, dealtfel, cu o altă tortură devenită în curând de nesuferit : nasturii dela spate ai dolmanului care îi intrau încetişor în şale, mari cât nişte zurgalăi, împănându-l de viu, clipă cu clipă.

Nemaiputând răbda, îşi scoase dolmanul, şi îşi făcu un fel de cuvertură, sub care se sgârci, cu braţele încrucişate, cu genunchii la piept. Nenorocirea fu că în acelaş timp sabia, rău sprijinită, alunecă şi se rostogoli jos cu un zgomot cumplit de tigăi care se răstoarnă Trebui să se ridice, să se ducă s'o sprijine, înjurând, într'un colţ al sălii, priponind-o între două duşamele.

— Ce dracu ! n'am să mai am linişte odată !

O clipă putu să spere că are să adoarmă. Inchisese ochii când deodată se sculă speriat :

— Ce mai este şi asta ?

In persistenţa unei sonerii electrice, gara, în adevăr, se deştepta. Glasuri, afară, se chiemau, pierdute într'un sgomot asurzitor de cărucioare împinse 'n galop, dealungul peroanelor. Prin faţa uşii umbre repezi treceau, siluetele funcţionarilor gării, răsăriţi deodată ca prin farmec, ale căror profiluri gigantice se proiectau, în negru, pe geamuri. Clopoţei nenumăraţi sunară, se auzi un muget plângător şi lung de animal înjunghiat şi, deodată, o lumină mare trecu : rapidul de Nancy, în plină viteză, intra, scârţâind din frâne. Locomotiva şueră şi se opri, gâfâind, suflând torente de aburi.

La Guillaumette, de data asta, nu se mai putu ţine. Sări în picioare, se duse la Croquebol şi începu să-l sgâlţâie:

— Hai, scoală ! S'o ştergem !

Croquebot, ameţit de somn, se ridică într'un cot :

— Ha? Ce? Am ajuns?

— Scoală-te, spuse brigadierul, nu-i chip de dormit aici ! Mergem la bordel ! Hai !

Croquebol făcu ce-i spuse, fără să înţeleagă. Se sculă, îşi trase pantalonii, cu mânile moi şi ochii clipocind de somn. Luă sabia pe care i-o întindea La Guillaumette şi, maşinal, şi-o încinse.

— Cât e ceasul ? întrebă el.

— Ştiu eu ? spuse brigadierul. Unsprezece jumătate, douăsprezece ! Ei, eşti gata ? Ce mai cauţi ?

— Chipiul !

— Chipiul ! Unde dracul l-ai pus ?

Chipiul dispăruse sub o bancă. La Guillaumette, care îl descoperi după câtva timp, îl pescui cu vârful cismei şi îl puse în cap lui Croquebol.

— Ei, acuma eşti gata ? Haidem !

(Va urma) Trad. de AL. A. PHILIPPIDE

Citiţi azi **Realitatea No. 50**
32 pag bogat ilustrate — 10 lei.

Cronica cinematografică

„DOCURILE DIN NEW-YORK"

Despre „Docurile din New-York" nu se poate vorbi incidental. O întreagă cronică abia ajunge. Aceea de astăzi va fi întrebuinţată la analiza sumară a acestui film epocal fără comună măsură cu cele contemporane lui.

„Docurile din New-York, în momentul când scrim aceste rânduri, se reprezintă încă în sălile din cartiere. Este un film Paramount, având ca actori principali pe George Bancroft, Betty Crompson şi Olga Baclanova.

Anecdota, aici ca totdeauna, nu interesează. Importantă este doar ideia generală, situaţia sufletească şi atmosfera filmului. Acest „subiect moral' este următorul:

Pentru prima oară în viaţa lui, Bill Roberts, fochist de vapor, îşi descoperă un început de viaţă interioară. Până atunci nu întâlnise ceeace numim „probleme sufleteşti". Existenţa lui, aspră ca regim, fusese totuşi plină ca desfăşurare. Toate lucrurile erau clare, de la sine rezolvate: muncea, mânca, ajuns pe uscat se îmbăta, petrecea cu femei de o noapte, turtea în bătaie pe cine era obraznic cu el, — şi atâta tot. Nici-o complicaţie, nici-un eveniment care să comporte mai mult decât o singură conduită posibilă.

Nu era brutal. Dar era o brută. Un animal cu o existenţă absolut rectilinie. Şi — ceeace-i foarte remarcabil — fără nici o aspiraţie socială. Avea o meserie şi nu se gândea să ia alta mai nobilă. Nu-şi iubea prea tare profesiunea, dar nu iubea nici o alta mai mult. Frequenta numai oameni de acelaş soiu cu el. N'avea prilejul de-a dispreţui pentru motive sociale de clasă, ci doar pentru motive fizice de forţă. Pe de altă parte, în lumea cazanelor, docurilor şi cuptoarelor nu cunoştea clase superioare care să-i dea gânduri smobe sau vre-un arivism oarecare.

Intr'un cuvânt, Bill Roberts, foarte sărac şi foarte puternic, ducea o viaţă grea şi absolut liniştită. In deplin acord cu toate reflexele, n'avea niciodată nevoie de vre-un supliment de conştiinţă pentru a rezolva probleme morale nouă.

Şi iată acum prin ce mijloace artistice toată această stare de lucruri este redată cinematografic.

* * *

Mai întâi, George Bancroft se mişcă grozav de încet. Chiar când bate, are gesturi ample şi lente. Chiar când se pregăteşte să sară în apă pentru a scăpa o fată de la înnec, o face cu o enormă zăbavă, cu pregătiri tacticoase şi mişcări liniştite.

Al doilea: Bill Roberts face necontenit acel gest care trece drept eminamente vulgar şi care consistă în a trage pantalonii în sus aplicând amândouă palmele pe burtă, balansând pungăşeşte umerii şi făcând un pas sigur înainte. Ei bine, această mişcare care face dezolarea mamelor burgheze, această mişcare considerată ca cel mai odios atentat la bunele maniere, reuşeşte aci să nu aibă nimic trivial. Capătă o semnificaţie nouă. Devine un fel de act ritual, o afirmare de situaţie socială. Bill Roberts arată printr'ânsa că e conştient de a se afla între egali cărora prin calităţile sale personale le este superior. Căci gestul lui e semnalul simbolic care în stil de docuri înseamnă începerea unei bătăi. Şi în lumea lui Bill superioritatea la bătaie e singura superioritate conceptibilă. Jocul acela de pantaloni şi de tors este ca un fel de emblemă exterioară, ca o panglică secretă a unei adevărate „legiuni de onoare". O afirmaţie de distincţiune personală.

Să nu se uite că eleganţa e o categorie pur socială. A fi elegant înseamnă a executa, mai spontan, mai liniştit şi mai complect decât alţii, una din acele conduite care indică participarea noastră la un grup social, şi anume la o castă care nu recunoaşte o alta deasupra ei.

In cazul lui Bill Roberts, toate aceste condiţii obiective sunt îndeplinite. Lumea apaşilor de docuri este castă închisă. N'are aspiraţii de evadare, ci numai de strălucire **„intra muros"**. Şi atunci, tangajul devoaiat al umerilor şi masajul stilizat al pântecelui capătă o majestate reală şi o superioară eleganţă.

Această simplă mişcare care se repetă ca un leitmotiv, reconstituie, deodată, într'o fracţiune de secundă, toată subtila situaţie a piesii. E ca un acord muzical care revine, sugerând o lume infinită de lucruri.

* * *

O altă „trouvaille" este reprezentarea lui Bill Roberts aproape în permanenţă **ud.** In fundul vaporului: ud de murdărie lichidă, de cărbune combinat cu sudoare; ajuns pe uscat: ud de apa mării în care se aruncase pentru a salva o prostituată care voise să se sinucidă; în sfârşit, în tavernă: ud de băutură.

Il vedem ţinând, suspendat deasupra gurii deschise, un butoiaş din care pleacă un duş gros şi multiplu care îi curge pe faţă, pe umeri, pe piept, pe tot trupul. Şi aşa, cu gura orizontală şi căscată, şi cu şuvoaele lichide care îi ornează ondulat tot bustul, seamănă cu o divinitate oceanică de tip antic. Impăcarea lui cu sine provine din alianţa deplină care este între el şi mediul lichid. Şi nimic pe lume nu-l va face să se fixeze pe uscat. El şi cu apa fac una.

In aceeaş ordine de idei, semnalăm o altă „trouvaille" cinematografică remarcabilă. Ştiţi cum ne e reprezentat **Uscatul?** Uscatul în momentul cel mai favorabil, când este cel mai dorit de oamenii de pe apă, în momentul când după o navigare îndelungată, toţi sunt avizi să petreacă o noapte pe continent?

Uscatul este reprezentat atunci printr'o imagine în care obiectele nu conţin nici un atom de pământ ferm! Iată:

Ecranul este tăiat printr'o diagonală în zigzaguri care-l imparte în două triunghiuri. Cel de sus, întunecat şi opac. Cel de jos mai luminos şi sclipitor. Dunga diagonală este conturul dantelat al umbrei unui vapor ancorat. Umbra aruncă pe apă o pată sumbră stingând lucirea valurilor. Triunghiul de jos e apa pură, cu focuri urmate de întunerec lichid. Iar franjurile de la mijloc dansează pe loc, mânate de funia ancorei care nu se vede.

Acest tablou, pe lângă frumuseţea lui pur plastică este şi o idee cinematografică uimitoare: reprezentarea unui lucru prin lucruri complect străine. Aceasta e o adevărată artă, căci acesta e adevăratul simbol. Vă aduceţi aminte de teoriile poeţilor simbolişti. Ei spuneau că simbolul nu-i metaforă sau comparaţie. Metafora e un raport logic de analogie care se descifrează ca un rebus. Simbolul e un raport între două lucruri ale căror sfere logice nu se ating.

* * *

O prostituată tristă, şi slabă este cellalt personaj al filmului. Toată detresa şi oboseala ei morală este concentrată într'un rictus lateral al gurii. Imi pare rău că literatura n'a fost încă în stare să găsească un cuvânt sau o perifrază mai scurtă pentru a numi această atât de expresivă atitudine fizionomică. Amintiţi-vă de acele persoane foarte puţin distinse care vor să expulzeze automat fracţiuni de alimente din dinţi făcând vid şi utilizând legile pneumaticei; adăogaţi apoi o gropiţă asimetrică în colţul gurii, apoi o expresie generală de amărăciune — şi veţi avea reprezentarea plastică a jocului lui Bety Crompson. Este ca o iscălitură fotografică a rolului ei din acest film.

Dar iată o altă invenţie reuşită. Betty Crompson, în momentele cele mai tragice ale dramei, fumează. Plânge şi fumează în acelaş timp. Şi fiindcă mânile îi sunt ocupate, plânge cu ţigara în gură. Acest amestec de plâns şi tutun, de ţigară combinată cu lacrimi este de un efect tragic extraordinar. Dar chiar din punct de vedere pur plastic este o uimitoare reuşită. Căci desnădejdea ia în genere o direcţie verticală. Trăsăturile se lungesc; comisurile buzelor se încovoae în jos; obrajii cad, toate cad de la nord la sud, acompaniate de dârele lcrimilor care indică şi ele sensul gravitaţiei universale. Şi iată că, deodată, toate aceste verticale sunt încrucişate de dreapta oblică a unei ţigarete, care strică armonia şi clasicul patetic al desperării, dându-i ceva ratat, prost şi încă şi mai trist.

Ţigara mai este întrebuinţată odată în acest film. In taverna aceia de apaşi găsim o chelnăriţă foarte curioasă. Nu-i deloc „capul" la care ne-am fi aşteptat, adică o gonzesă jumătate beată jumătate nemâncată. Dimpotrivă: e o fată dolofană şi adormită, cu o turnură proeminentă, cu o expresie toantă, cu un coc cam strâmb şi cu jumătate din bluză sfâşiată. Dar toate acestea deodată capătă semnificaţie, datorită unui veşnic muc de ţigară care doarme pe colţul gurii acestei vite grăsune şi somnolente. Contrastul acesta de grăsime şi perversitate nu numai că e foarte comic, dar defineşte deodată toată atmosfera de nesimţire şi viciu a localului.

Cel de al treilea personaj principal e Olga Baclanova, în rolul unei alte prostituate. Iată o femee profund seducătoare. Poate cea mai frumoasă femee pentru asemenea roluri, unde dintr'o îmbrăcăminte simplă şi sărăcăcioasă trebue să iasă deodată câte un genunchi perfect sau câte un braţ desăvârşit. Rolul celalt, al lui Betty Crompson, ne reprezintă o prostituată blândă şi desnădăjduită, frântă de luptă şi sentimentală pân la sfârşit. N'are nimic excitant. Şi totuşi trebuia într'un film ca acesta, să avem şi asta. De aci utilitatea artistică a unei persoane vulgar tulburătoare ca Olga Baclanova.

S'ar mai putea face multe alte observaţii de detaliu asupra „Docurilor din New-York". Mă opresc însă aci.

Cât despre filmele recente rămase nepomenite, — ne vom sili să le facem să încapă toate în cronica viitoare.

D. I. SUCHIANU

CRONICA RIMATĂ

Pastel tipografic

Lung convoi de frunze moarte,
Gândul risipit departe,
Inserare prea de vreme,
Crizanteme...

Cer tomnatec, ca o coală
De velină olandeză,
Vânt cu miros de cerneală
Şi salcâmi în paranteză.

Peste dealuri năpârlite
Se adună nori de sgură,
Vrafuri de maculatură,
Răzvrătite.

Şi cocori pe zări cărunte
Işi îndoaie şirul nalt
(Parcă-s litere mărunte
Care-ar fi sărit din spalt),
Iar copacii pun pe zare
Majuscule funerare.

Toamna cea de totdeauna
Se coboară dela schit.
Peste târgul învechit
Se iveşte 'n treacăt luna,
Argintie şi ovală
Ca un *O* de poleială.

O. C.

RADIO
Numai cu 10 lei
10 aparate de radio în valoare de
100.000 LEI
Amănunte şi cuponul de participare la tragere, în ziarul „RADIO şi RADIOFONIA"

Cronica Şahului

SOLUŢII

No. 150. (Motto „Mai prejos! VII", Const. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Rh2, Dé1, Ta7 şi g2, Cb6 şi f7, Nd3, Pa5 şi b4. Negru: Rc6, Td5, Cé4, Pd4 şi é5. — Mat în două mutări. — 1. Dé1—h1!

No. 151. (Motto „Trăiască Nebunul III", dr. Alfred Roth, Jibert). Alb: Rf5, Tc1, Na5 şi c4, Pa6, b5 şi g2. Negru: Rc5, Pa7, f6 şi f7. — Mat în patru mutări. — 1. Na5—c7!, Rd4; 2. Nd6, Ré3; 3. Ng3. 1....., Rb4; 2. Nd6+, Ra5; 3. Nc5.

No. 152. (Motto „Trăiască Nebunul II", dr. Alfred Roth, Jibert). Alb: Rh8, Dd1, Né1, Pb3, b4, d5, d6, é6 şi f5. Negru: Rf6, Pb5. — Mat în trei mutări. — 1. Dd1—f3!, Ré5; 2. f6. 1....., Rg5; 2. Nc3. Această problemă e incorectă, căci la 1....., Rg5 se poate continua şi cu Dé4.

No. 153. (Motto „Inceputu-i anevoe", Al. Popovici, Braşov). Alb: Rh8, Dg6, Cé3, Nc7 şi b1. Negru: Rd4. — Mat în trei mutări. — 1. Dg6—g2!, Rc5; 2. Dé4. 1....., Rc3; 2. Nb6. 1..... ∼ ; 2. Né5.

No. 154. (Motto „Trăiască Nebunul I", dr. Alfred Roth, Jibert). Alb: Ra7, Tf8, Ca5 şi g4, Nd6 şi f3, Pb4 şi c5. Negru: Rd4, Dg5, Tc3 şi g6, Nd3, Pé6, f4, g7, h4 şi h6. — Mat în două mutări. — 1. Tf8—d8!

No. 155. (Motto „Urma vine dela sine", Al. Popovici, Braşov). Alb: Rc2, Da5, Tb3 şi é3, Cf5, Na1 şi é8, Pé5 şi g4. Negru: Ré6, Cd5 şi é2. Nh8, Pé7. — Mat în două mutări. — 1. Da5—a2!

PARTIDA No. 110

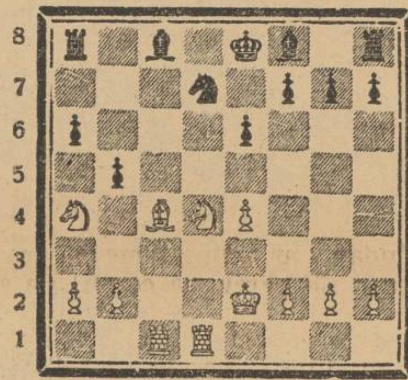
Jucată la concursul internaţional din Rohici (Jugo-Slavia) în Septembrie 1929.

ALB: *A. Takacs* NEGRU: *A. Rubinstein*

Partidă engleză

1. c2—c4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3. c7—c5; 2. Cb1—c3, d7—d5; 4. c4×d5, Cf6×d5; 5. é2—é4, jucată în stilul modern al lui Nimzovici. 5....., Cd5—b4; 6. Nf1—c4, Cb4—d3+?; mai bine ar fi fost é6. 7. Ré1—é2, Cd3×c1+; 8. Ta1×c1, a7—a6; 9. d2—d4!, c5×d4; 10. Dd1×d4, Dd8×d4; 11. Cf3×d4, é7—é6; 12. Cc3—a4!!!, Cb8—d7; 13. Th1—d1, b7—b5.

Situaţia partidei după a 13-a mutare a negrului
Negru ; A. Rubinstein

Alb ; A. Takacs

14. Cd4×é6!! foarte frumos jucat la N×b5, negru ar fi continuat: a×b; N×b5 Na6! 14....., f7×é6; 15. Nc4×é6, b5×a4; la Ré7, ar fi urmat: N×d7, N×d7; T×d7!, R×d7; Cb6+ şi C×a8; la Cf6, alb ar fi continuat: N×c8!, b×a; é5!, Cg8 (forţat); N×d7+, Rf7; N×a4 urmat de Tc7+ şi Nb3. 16. Tc1×c8+, Ta8×c8; 17. Né7×d7+, Ré8—d8; 18. Nd7—g4+! mutarea decisivă, alb recâştigă figura jertfită. 18....., Nf8—d6; o ultimă încercare: la T×d6?, Rc7. Dacă ar fi jucat imediat Rc7, atunci Tc1+, etc. 19. Ng4×c8, Rd8—é7; 20. Nc8×a6, cu trei pioni în plus, partida e ca şi câştigată; nici nebunii de diferite culori nu sunt suficienţi pentru salvarea negrului. 20....., Th8—b8; 21. Td1—b1, g7—g5; 22. b2—b3, h7—h5; 23. Na6—d3, a4—a3; 24. Nd3—c4, h5—h4; 25. h2—h3, Tb8—f8; 26. Tb1—d1, Tf8—f4; 27. f2—f3, Tf4—f8; 28. Td1—d5, Nd6—f4; 29. Ré2—d3, Nf4—c1; 30. b3—b4, Tf8—b8; 31. Rd3—c3, Ré7—f6; 32. b4—b5 şi negru abandonează.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

CIORAPUL DE MĂTASE PURĂ
TREI COROANE
MAUR & Co.

Cărţi şi Reviste

MICHAEL SOSTSCHENKO, So lacht Russland! (Aşa râde Rusia)! Prag. 1927*)

„Aşa râde Rusia"... Rusia de astăzi, Rusia roşie, Rusia Sovietelor. Michael Sostschenko, care la noi este aproape cu desăvârşire necunoscut, este unul din humoriştii de frunte ai Rusiei actuale. Nu credem să existe prea mulţi humorişti în Rusia sovietică. Râsul presupune confort, bien-être, linişte, o serie întreagă de condiţiuni materiale şi morale care în Rusia de astăzi lipsesc sau se întâlnesc rar şi greu. Lipsesc condiţiile râsului sănătos, sincer, deschis şi total. Deaceea, cum ne şi aşteptam, râsul lui Sostschenko este un râs special, un râs înăbuşit, amar, când timid, când crud, un râs anormal, provocat de împrejurări anormale. Dealtfel, „râsul lui Sostschenko" este o expresie nepotrivită, pentrucă autorul acestui volum de schiţe „vesele" din viaţa Rusiei de astăzi, nu râde. Il simţi prezentând personagiile şi însufleţindu-şi păpuşile cu cruzime, amărăciune, sarcasm, pe alocurea chiar ură, foarte rar cu bunăvoinţă, cel mult cu compătimire. Humorul lui Sostschenko e de o macabră şi flegmatică impasibilitate. Sunt vre-o treizeci de schiţe în acest volum. Toate, afară de prima, ceva mai lungă, foarte scurte. Ca „Momentele" lui Caragiale. Fiecare din ele fixează un aspect, conturează o situaţie, caracterizează un fapt esenţial din Rusia de astăzi. O serie de tablouri în care Rusia actuală — şi simţi că e Rusia actuală cea *adevărată* — se oglindeşte cu o exactitate şi o veracitate pe care zeci de volume savante nu le-ar putea reda. Şi sunt, doar, aspectele banale ale vieţii de toate zilele. Câteva titluri: „Teatru fără public", „Telefonul", „Dictofonul", „Calitatea producţiei", „Meseria", „Cinematograful", „Hainele de lucrător", „Criză de locuinţi", etc., etc. In toate aceste schiţe, prin prezentarea unui conflict oarecare cotidian, autorul atinge (de multe ori cu o săgeată sigură şi fină) unul din principiile regimului social care stăpâneşte Rusia de azi. Este o satiră delaolaltă fină şi crudă, de un grotesc sinistru. Râsul care-l provoacă este un râs foarte puţin confortabil. Este râsul cel mai potrivit pentru starea de lucruri care domneşte în Rusia Sovietelor. Un râs penibil ca şi existenţa personagiilor lui Sostschenko, turbure ca întreaga atmosferă a cărţii, un râs lamentabil şi trist ca jucăriile copiilor săraci.

Schiţele lui Sostschenko nu se pot rezuma. Vom da aici traducerea uneia din ele. Se numeşte „Fericită copilărie":

„Stam ieri pe o bancă în grădina publică. Imi răsuceam o ţigară şi mă uitam în dreapta şi în stânga. Imprejurul meu soare, lumină, primăvară. In faţa mea câţiva copii se jucau în nisip. Pe bancă lângă mine un băieţaş de vreo zece ani stătea, legănându-şi picioarele.

„Mă uitam la el. Ah, mă gândeam eu, ce bine o duc copiii, mult mai bine ca oamenii mari! Ce face un om mare? Nu poate nici să legene din picioare, nici să se tăvălească în nisip. Dacă s'ar apuca să bălăbănească din picioare, îndată ar spune lumea: Aşa dobitoc bătrân şi-şi leagănă picioarele ca copiii! Ba s'ar mai putea alege şi cu o păruială pe deasupra. Ah, mă gândeam eu, viaţa omului mare e aşa de puţin simpatică... Tot felul de comisiuni, referate, conferinţe, întruniri.... Când ai isbutit să scapi cinci minute şi să mai răsufli, te mai pomeneşti cu nevastă-ta acasă că te ia cu mătura şi te înjură că ai venit târziu. Ah! ce timp fericit e acela al copilăriei! Şi cât de repede a trecut şi cum n'a mai rămas nimic din el....

„Mă uitai iar la copiii care se jucau şi la băieţaşul de lângă mine, care îşi legăna picioarele, şi m'am simţit cuprins de o mare dragoste pentru el.

„— Măi băieţaş, i-am spus, măi ştrengarule! Desigur că habar n'ai cât eşti de fericit! Stai ici pe bancă şi dai din picioare şi n'ai nicio grijă. Nu-ţi pasă de nimic pe lume! Ia, spune-mi cum te chiamă? Cum ţi-i numele?

„Băieţaşul tăcu. Probabil îl intimidasem.

„— Nu-ţi fie teamă, i-am spus. Doar n'am să te mănânc. Vino încoace şi stai călare pe genunchii mei.

„Atunci băieţaşul se întoarse spre mine şi îmi răspunse: N'am timp să mă legăn pe genunchii tăi. Ce-mi trebue mie genunchii tăi? Idiotule!

„Am rămas uluit. Aşa de grozav îmi răspunsese băiatul. Şi dumnealui n'avea timp. Il întrebai:

„— Adică de ce n'aveţi dumneavoastră timp? Ce ocupaţii aveţi, vă rog, dacă nu vă supăraţi?

„Şi băieţaşul, copilul naturei, îmi răspunse cu o plăpândă voce de bas: Dacă vrei să ştii prea multe, ai să îmbătrâneşti repede.

„Peste ce copil am mai dat şi eu, gândii eu cu mirare.

„— Nu te supăra, îi spusei. Vreau numai să ştiu cam ce ocupaţii aveţi voi la o vârstă aşa de fragedă.

„Şi atunci băieţaşul păru că se îmbunează puţin.

„— Am treabă până peste cap! Tot felul de lucruri. Comisiuni, referate, conferinţe, întruniri. Acuma trebue să alerg la o conferinţă despre Polonia. Şi pe urmă şcoala. Cultura fizică... Şi când ai scăpat cinci minute să mai răsufli puţin, te pomeneşti cu Manca Blochina sau cu Katiuşa Semecikina care încep să te înjure. Fire-ar al dracului!

„Băieţaşul scoase o ţigară „Tunari", o fumă, scuipă printre dinţi ca un om mare, dădu ostenit din cap şi plecă.

„Şi eu mă gândeam: Ce timp fericit e acela când nu mai eşti copil! Mai întâi nu trebue să mă duc la şcoală. Şi nimeni nu mă necăjeşte cu cultura fizică.

„După aceea am fumat şi eu o ţigară „Tunari" şi am plecat şi eu".

Se putea spune mai limpede şi mai amar decât atâta că nu mai este copilărie în Rusia? Sau că a face politică comunistă este acum o obligaţie socială, aşa ca recrutarea? Acesta e tonul tuturor schiţelor lui Sostscenko. Toată viaţa Rusiei de azi se perindă în aceste schiţe. Tonul poate aminti câteodată (destul de rar) de Mark Twain. Dar humorul lui Sostschenko este cu totul nou şi original, mai ales prin materialul pe care îl însufleţeşte. Este un produs ciudat al ciudatei Rusii actuale.

AL. A. PHILIPPIDE

*) In depozit la librăria Hasefer, Bucureşti.

Poezii poporane

In Biblioteca poporală a „Asociaţiunii" a apărut un volumaş întitulat „Flori de pe câmp", în care un cercetător inimos, d. T. Podariu a strâns o sumă de poezii poporane din câteva sate ardelene. Sânt cântece, doine şi strigături adunate cu dragoste şi înţelegere de pe câmpia Ardealului.

Poeziile poporane, împreună cu cântecele, cu datinile, cu portul, cu arta şi cu poveştile sunt cea mai preţioasă comoară a unui popor. Prin ele vorbeşte sufletul unei naţii.

Un popor, spune în prefaţa cărţii domnul I. Agârbiceanu, e cu atât mai preţuit în lume cu cât are mai frumoase lucruri săvârşite de mâna lui, mai bogate şi mai frumoase poezii, cântece şi poveşti, pentrucă prin ele se arată cât e de bogat sufletul unui neam.

Iată o serie de exemple plastice de strigături, care oglindesc, în culegerea d-lui Podariu, sufletul ţăranului nostru:

Spune, bade, hâdii tale
Să nu-mi iasă sara 'n cale.
Că de pui mâna pe ea
Şi mai hâdă-a rămânea.

Dela acest simţimânt al voiniciei, atât de frumos exprimat, poetul anonim trece la felul cum înţelege el dragostea curată:

La fântână, la izvor,
Se 'ntâlneşte dor cu dor
Şi fac legea fetelor.
Legea fetii-aşa-i făcută:
Strânge-o 'n braţe şi-o sărută
Şi-i dă drumul să se ducă.
Legea fetii-aşa se face:
Strânge-o 'n braţe şi-i dă pace.

Dar acest simţimânt e învins de o dragoste mai mare, nestăvilită, în care ironia se amestecă cu dorinţa:

Pădurice nerărită
Mergi mândră şi te mărită.
Numa nu te cununa
Să te poci şi eu lua.

Minunat îşi exprimă ţăranul dispreţul pentru cel necredincios în dragoste, pe care-l blastămă cu o cruzime nu lipsită de poezie:

Cine iubeşte şi lasă,
Pune-i, Doamne, foc la casă,
Nu-i lăsa măduvă 'n oasă,
Pice-i carnea pe cărare
Şi fă-l lumii de mirare.

Mândria şi orgoliul de Român îl obsedează şi 'n desmierdarea iubitei:

Mă 'nsurai sara pe ploaie
Şi-mi luai o Unguroaie.
Mă dusei cu ea la fân
Şi punându-i mâna 'n sân
O aflai că-i de Rumân.

Intr'un admirabil joc de negaţiuni afirmative îşi exprimă ţăranul nostru dragostea:

Zis-a badea dumnealui
Că să fie-al dracului
De-i mai trebuesc io lui.
Şi i-am zis c'al lui să fie
De-mi mai trebueşte mie.
Că mie nu mi-i de el:
Ca şi lupului de miel,
Şi nici lui nui-i de mine:
Ca uliului de găine.

Nici socrii nu sunt uitaţi:

De-aşi prinde, Doamne, un drac,
De l-oi prinde îl dezbrac
Să fac soacrii căpeneag,
Socrului căciulă 'n cap.

Domnul Podariu merită toate laudele pentru dragostea cu care a strâns aceste comori de simţire şi de cugetare caracteristice sufletului popular.

Exemplul d-sale n'ar trebui să rămână fără imitatori printre fiii de ţăran ce se întorc din când în când la ţarina de unde s'au născut.

H. Bl.

Vitrina Librăriei „Universala"
Alcalay & Co.
Calea Victoriei No. 27 (Colţ B-dul Elisabeta)
Bucureşti I

Henri Heine: (par ses Contemporains)	Lei 162.—
Meadowcroft: Edison (biographie)	„ 117.—
Commandant Larker: La Grande Guerre dans les Balkans	„ 195.—
Chopin Jules: De l'Elbe aux Balkans (voyages)	„ 78.—
Kessel. J.: Vente de Sable (aventures)	„ 78.—
Stern Léopold: La Femme a la Page	„ 78.—
Rolland Romain: La vie de Ramakrishna	„ 78.—
Dahl André: Jeanne D'Arc revint	„ 78.—
Istrati Panaït: Vers L'autre Flamme U. R S. S.	„ 78.—
Trintzius René: Deutschland	„ 78.—
Dickens. Ch.: Un chant de Noel	„ 117.—
Valloton: Nous sommes Forts	„ 98.—
Sauvage Marcel: Le Premier Homme que j'ai tué	„ 78.—
Hisquin Henri: La Concession perpétuelle	„ 78.—
Mac Orlan Pierre: Nuits aux Bouges	„ 65.—
Lucieto Ch.: La Tragique affaire de Bulway Castle	„ 78.—
Muller I. P.: Cinq minutes d'Entraînement par jour	„ 70.—
Dariu Maurice: La Maitre Inconnu	„ 78.—
Clemenceau George: Je fais la guerre	„ 162.—
Agenda Beranger 1930	„ 112.—
Truc Gonzague: Les Sacrements	„ 65.—
Vandervelde: „Jaurés" (Coll. Réformateurs Sociaux)	„ 78.—
Buisson F.: Condorcet (Coll. Réformateurs Sociaux)	„ 78.—
Renard et Weulersse: Le Travail dans l'Europe Moderne	„ 162.—
Manoilescu Mihail: Theorie du Protectionisme	„ 350.—

Părerea celebrei artiste SPINELLI asupra CREMEI SIAMOISE

„Am rămas încântată de descoperirea CREMEI SIAMOISE. Un singur produs nu ajunge ca să hrănească pielea, pentru aceasta trebue înrâurirea pe rând a celor două produse gemene a CREMEI SIAMOISE: crema de zi şi crema de noapte.

„Este de dorit ca toate femeile să înţeleagă, că CREMA SIAMOISE de noapte este tot aşa de trebuincioasă frumuseţii ca şi CREMA SIAMOISE de zi.

„Dacă una conservă şi înfrumuseţează obrazul, cealaltă îl curăţă de toate impurităţile, îngăduie pielei să respire liber şi întăreşte ţesuturile. De azi înainte n'aşi putea să mă lipsesc de CREMA mea SIAMOISE".

CREMA SIAMOISE este preparată de către casa JEAN DE PARY, Paris, 35 bd. Haussmann.

NOTĂ. Crema Siamoise este o noutate pariziană şi se găseşte la parfumerii, Drogherii şi Farmacii. Borcanul de mărime obişnuită costă Lei 80. Borcanul mare conţinând îndoita cantitate a celor obişnuite costă Lei 120. Unde nu se găseşte trimiteţi costul pe adresa **Reprezentanţa pentru România a Cremei Siamoise,** Bucureşti IV, str. Labirint 24 A. şi vi se va trimite imediat, franco, borcanul.

A aparut **Cetiţi**

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

Extraordinarele povestiri ale unui român care a cutreerat trei ani această lume exotică!

Un volum format mare, cu minunate ilustraţiuni în culori. Preţul 40 lei.

La toate librăriile, depozitele şi chioşcurile de ziare.

Literatura de răsboi

ERNST GLAESER. CONTINGENT '924 tradus din limba germană de Emil Ursu
Edit „Eminescu". S. A. Bucureşti

Germania este fără îndoială printre ţările care au cea mai bogată literatură de războiu.

Este însă incontestabil că operele care s'au scris după războiu imediat au căzut în uitare, cu toată valoarea lor literară. Unele dintre ele sunt foarte frumoase şi subtile ca *„Der Mensch ist gut"* a lui *Leonhard Frank,* altele pot fi privite ca documente de o rară valoare sufletească precum sunt operele *„Menschen in Krieg"* a lui *Andreas Latzko* şi *„Opfergang"* a lui *Fritz von Unruh* sau grele de patimă întunecată ca *„Das Grab der Welt"* a lui *Paul Zech.* Nu s'au citit însă decât puţin şi nu se mai citesc de loc.

Era poate prea multă bogăţie de fapte în ele, o bogăţie falsă plină de amănunte exacte, o documentare care singură era reală, căci tot ce era simţire şi reflexiune din partea autorului era artificial. Evenimentele erau prea apropiate, s'au păstrat exact, dar n'au avut timpul să se matureze, nu s'au situat şi nu s'au realizat în opera scriitorului.

Amintirea era covârşitoare prin tragedia groazei unor evenimente prea apropiate şi prea ample, atât în sufletul scriitorului cât şi în acel al cititorului. Ea turbura lucruri prea recente în viaţa tuturor, înainte ca să se fi realizat urmările lor fatale în existenţa individului şi a societăţii, înainte ca marele cataclism să ne fi dat tuturor sentimentul profund al dependenţii destinului nostru de el.

Interesul pentru povestirile din războiu începe când luptătorul trece pe „frontul interior", când nu ni se mai descrie războiul ci se situiază evenimentele în perspectiva personalităţii. Literatura de războiu începe a se citi în Germania cu povestirile lui *Iacob Wassermann: „Wendekreis"* şi romanul său: *„Faber oder din verlorene Iahre"*, care pentru întâia oară ating punctul sensibil al sufletului celor întorşi de pe front, pun în lumină primele urmări tragice ale îndelungatei lor înstrăinări de lumea în care au trăit înainte de războiu. Este aci ca şi în *„Karl und Anna"* a lui Leonhard Frank, acel minunat şi amănunţit document de analiză, o interpretare actuală a evenimentelor în care omul a fost târît odinioară. Nu evenimentele sunt aci cu precădere, ci lumina în care ne sunt arătate.

In operele aceste de mai târziu ne e semnalată pentru întâia oară schimbarea din sufletul celor întorşi de pe front în acelaş timp cu schimbarea lumii cu care vin în contact.

„Hotel Savoy" şi mai ales *„Flucht ohne Ende"* a lui Josef Roth sunt dintre cele mai caracteristice. Din ele se degajează senzaţia exactă a realităţii aşa cum apare ea omului de după războiu, luptătorului care, întors de pe front, nu mai are prilej de a lupta. El nu se poate împăca cu resemnarea şi nu se poate adapta la o stare de fapt mai prejos de măsura puterilor sale, dar simte în acelaş timp şi zădărnicia oricărei încercări de a schimba măsura lucrurilor, nebunia utopică a efortului de a introduce în această lume, căzută pe brânci după grozăvia războiului, o nouă scară de valori, care să merite sacrificiul său şi să mulţumească năzuinţa sa, veşnic neîmplinită, spre altceva. De aci acea goană fără sfârşit (Die Flucht ohne Ende) spre acel ceva care trebue să existe şi e sigur că există „dincolo" de această realitate strictă, pe care a avut grijă să o dezbrace de toate băşicile de săpun cu care au împodobit-o ideologiile verbale şi mincinoase, ceva care depăşeşte realitatea şi în care nu se poate realiza.

Tonul sufletesc dur, amar, de o tristeţă iremediabilă din scrierile lui Roth, indică o stare de pesimism adânc, sobru şi fără patos, caracteristic generaţiei de după războiu. Dar e o stare de suflet întăritoare, unul din acele puncte de vedere din care avea absolută nevoie să privească această generaţie lucrurile, pentru a putea porni mai departe într'o operă constructivă.

Cu romanul lui *Arnold Zweig: „Streit um den Sergenten Grisha"* romanul german se apropie din nou de marele războiu cucerind din ce în ce interesul publicului pentru acest subiect în lumina nouă în care ne e arătat.

Nu e în el încă perspectiva adevărată a frontului de războiu, lumea din transee şi de sub pământ. E mai mult lumea de etape şi dela marele cartier, dezvăluirea conducerii armatei germane, o privire în împrejurările tainice şi neţărmurite ale mare puteri care duce totul spre scopuri ştiute numai de ea, după mijloace gândite şi chibzuite de ea.

Cu *Georg von der Bring,* în *„Soldat Suhren"* pătrundem într'un depozit de recrutare şi ne apropiem din ce în ce de sufletul soldatului german şi al soldatului în genere din marele războiu, aşa cum ni-l arată *Renn* în admirabilul său roamn *„Krieg", Wilhelm Michaels* în *„Infanterist Perhobstler"* şi mai ales în acel Epos al frontului din marele războiu, care este în *„Im Westen nichts Neues"* al lui *Erich Maria Remarque,* care dimpreună cu *Jahresgang 902"* al lui Ernst Glaeser constituesc imensul succes de librărie din lumea întreagă al vremurilor de azi.

Cartea lui Remarque este „războiul", trăit de autor odinioară, dar „retrăit" în lumina sufletului său de azi. El este o *experienţă,* „o mărturie asupra unei generaţii zdrobită de războiu, chiar când a scăpat de ghiulelele sale" cum se exprimă Remarque în prefaţa volumului său.

Cartea lui Ernst Glaeser este experienţa generaţiei care a *auzit* numai despre războiu, dar *a văzut* sosind convoiurile de răniţi şi sfârâind elocinţa patriotică în oraşele împodobite cu steaguri. Avem şi aci ca şi în scrierile lui Roth senzul exact al realităţii, „fără laius şi lirism" cum se exprimă însuşi Glaeser. Este mărturia asupra stării de suflet a unei generaţii care n'a citit nici cărţi, nici jurnale, a căror taţi au fost pe front şi a căror formare sufletească s'a realizat „fără ca ei să fie plictisiţi de persoanele adulte" prin propria lor observaţie şi reflecţiune.

„Spectacolul anilor 1914-1918, zice autorul într'un interview, trebuia fatal să convingă o generaţie ca a mea că lumea adulţilor este o lume de ură şi ipocrizie, că oamenii şi popoarele nu au alt scop decât acela de a se sfâşia între ei acoperind instinctele lor josnice de minciuni încă şi mai josnice."

O asemenea generaţie nu putea să crească şi să se desvolte decât aşa cum ne-o arată Glaeser în romanul său, adică cu dispreţul celor adulţi, cu ura războiului şi dorinţa pasionată de a fi sinceri şi obiectivi, exacţi şi fără fraze, în mărturia lor asupra vieţii.

De altfel Glaeser face parte dintr'o generaţie care înseamnă ultimul termen, exasperat şi amplificat prin războiu, al unei lungi evoluţii sufleteşti în Europa întreagă şi în Germania, în special. Expresionismul care rezuma în artă eforturile de o jumătate de veac a sufletului german spre autonomie şi care a provocat până în ajunul războiului critica vehementă şi fierberea sentimentală a generaţiei celor trecuţi de treizeci de ani, se potoleşte şi se supune unei discipline intelectuale severe la cei mai tineri de treizeci de ani.

Generaţia lui Glaeser, contingentul 924, vrea să se elibereze de familie, de tradiţie, de morala curentă, de datoriile către Stat, pentru că nu se simte părtaşă a nebuniei părinţilor săi. Ceeace doreşte această generaţie este schimbarea, crezul său e o „veşnică rebeliune". Corpul îşi are divinitatea lui proprie, nudul e icoana acestei divinităţi, de aceia e sfânt şi pur, frumuseţea îi e virtutea, iar libertatea corporală trebue să meargă în pas cu cea spirituală.

Tinereţea este clipa de viaţă în care omenirea încearcă de a preface ceiace au făcut bătrânii. Datoriile unei generaţii care se ridică, se prescriu din exerciţiul plin al drepturilor sale, de aceia ea trebue lăsată să-şi trăiască tinereţea cu intensitatea nemărginită a acestei clipe unice din viaţă. Orice generaţie nouă trebue să refuze cu energie idealurile sau valorile făcute gata pe care vrea să i le transmită generaţia trecută şi să intre în viitor cu maximum de independenţă.

Ceiace pasionează în romanul lui Glaeser şi în cele mai bune romane de războiu este intensitatea cu care e urmărită formarea, clipă cu clipă a acestui suflet nou, încă de pe front şi din jurul frontului, redarea acestor „probe omeneşti" într'o formă în care cea mai rece luciditate să se lege cu cea mai arzătoare şi mai pasionată putere de viaţă.

In acest roman e cheia sufletului nou, a acelei noui „Sachlichkeit" care se vădeşte în literatura tinerilor din Germania şi în care răsună acelaş ton sufletesc ca la generaţiile contimporane din Franţa, dar cu un accent mai tăios, cu o încordare mai mare în extrema intensitate a acţiunii şi în strânsa disciplină a formei, cu un ritm mai marcat de această nouă alură a vieţii „das rassende Leben", cu o mai pronunţată aversiune pentru ceiace numesc ei „literatură" şi o mai mare voinţă de a vedea limpede şi a mărturisi sincer.

IZABELA SADOVEANU

ÎNSEMNĂRI

Despre ereditate

D. prof. dr. Fr. Rainer a ținut deunăzi, la Fundația Carol, o foarte interesantă conferință despre problema eredității.

Perfect sistematic și într'o formă clară, conferențiarul a dat o chintezență a cercetărilor și studiilor în această materie — punând o pasiune aproape poetică în fața microscopicelor spectacole ale naturii.

Viața urmărită cu atenție și cu emoție de d. prof. dr. Rainer din trecut, cu transformările ei minunate, am simțit-o pulsând în planșele întinse pe tablă. Bagheta conferențiarului anima figurile geometrice ale pieselor de demonstrație.

Am fost impresionați de întâmplătoarele întâlniri ale factorilor ereditari care crează astăzi un geniu — pentru ca pe urmă acești factori, desbinați, să nu se mai alăture niciodată...

In fața intimelor și capricioaselor combinații de elemente, care poartă tare morale și fizice pe deasupra voinții omenești și puterii de îndreptare, — am avut uimire înaintea trecutului și teroare spre viitor.

Conferențiarul a reușit să ne intereseze și să ne pasioneze cu lumea de subt lentila microscopului — mai mult decât un istoric, care ar fi pus să se izbească subt ochii spectatorilor armate de fier, ucigașe de împărății și generatoare de evuri.

Asistența, numeroasă și stăpânită de conferențiar, arată că există la noi public și pentru probleme care se rezolvă mai greu decât cele aranjate în jurul meselor de cafenea.

Poșta redacției

A. L.. — Am primit versurile și scrisoarea d-voastră în care ne spuneți:

„Aș vrea să ocup un loc de preot militar, ori confesor de garnizoană".

Regretăm, părinte, — dar versurile nu vi le putem publica. Cât privește postul de preot militar ori confesor de garinzoană... ne vom mai gândi.

D. I.. — Ne trimiteți câteva poezii, pe care voiți să le puneți „în cultivare". Ne asigurați că sunteți și veți fi „un luptător de folos".

Când vom înființa un partid politic, vom apela la talentul d-voastră de luptător.

A.. — Am citit poezia „Cu trenul". Ne-au impresionat versurile de disperare:

Atâtea drumuri depărtate
Și despre ea nimic nu știu!
Când traiul mi-i așa pustiu
O, tren, așterne-mă sub roate!

Fără concursul d-voastră — e cam greu...

François Coppée. — V'am citit poezia:

Când șahul Persiei avea
De mers prin codru secular,
Din mersul lui grăbit, oprea
La câte un înalt stejar.

Cu creștetul descoperit
Punea alesului stejar
Un cerc de aur, ca ferit
Să fie 'n veci de pădurar.

Ca șahul Persiei și eu
Am întâlnit, nu un stejar,
Ci 'ncântătorul chipul tău
Și n'aș vrea să te pierd... o, dar

Eu nu-s bogat și n'am tezaur
In juruți aur să întind;
Mai bine în loc de cerc de aur
Cu brațele să te cuprind.

Nepublicabilă. Mai încercați...

L.. — Am primit poezia *Pe un album:*

Tu ce dorești ca să-ți închin
Din versuri o cântare,
Las' să m'ating de al tău sin...

Lasă-l, dudue, că poate astfel s'o astâmpăra...

L. A.. — Reproducem poezia intitulată *Puncte:*

Când nu 'ndrăznesc să-ți spui amorul
Scriam cu puncte... nu cuvinte,
Crezând, că și din puncte dorul
Meu vei pricepe și cuprinde.

Scrisorile-s nenumărate,
Ce le-ai primit tu dela mine,
Dar punctele rămas'au toate
Neînțelese pentru tine.

Dacă scriți cu puncte, sunteți desigur telegrafist. Ca să vi se înțeleagă punctele, luați-vă o parteneră de la P. T. T.

Gh. N. C.. — Ne întrebați despre poezia „Romanța ta te ține", despre care „nu ați văzut nici o urmare" — „desigur pentru un motiv oarecare".

Exact — pentru un motiv oarecare, același care face nepublicabilă și poezia *Trăind cu aducerile aminte:*

Când cu același dulce sunet de cuvinte
M'ai primit în camera-ți semi-obscură,
Eram nebun, păstrând o fericire dură...

Și revenindu-mi la glasul tău melodios
Am stat și te-am privit în totul cum erai...

Era bine „în totul"?

C. A.. — Ne spuneți că după doi ani de lucru și de ezitare ne trimiteți câteva versuri — după povața unui „prieten".

Acela nu vă este prieten.

Lucrați și ezitați mereu. —*M. Sevastos.*

O minune

„Minuni în vremea noastră nu cred a se mai face".

Ba da, în țara tuturor surprizelor: la noi.

In definitiv ce înseamnă o minune? Ceva care nu pricepem cum s'a putut, fiindcă nu se leagă cu nimic din tot ce știm; și care nici nu ne-am putea închipui că s'ar mai putea repeta.

Dania d-lui Hamangiu întrunind aceste condițiuni, este o minune.

Intr'adevăr, se leagă oare cu ceva din toate câte știm noi despre elita românească, faptul că un om, care nu-i ceiace se cheamă un om bogat, să dea cinci milioane pentru premii artiștilor? Ori, ne putem închipui că un asemenea gest se va repeta?

Dar ce om fără tact d. Hamangiu! S'a făcut odios tuturor bogătașilor. Un răzvrătit care strică datinele României moderne. La urma urmei, nu-i de mirare: nu este la prima d-sale gafă. Nu s'a pus odată în poară cu un întreg guvern pentru demnitatea magistraturei? Atunci însă a scăpat mai ușor; numai cu zdruncinarea carierei. Va vedea dumnealui ce va păți de data asta!

Și mai întâi, trebue să înceapă prin a suferi criticele noastre, beneficiarii prezumtivi.

De pildă eu, găsesc că a pus pentru premiul literar o restricțiune primejdioasă. Restricțiunea în numele căreia n'ar putea fi premiată o lucrare, ce din punct de vedere moral ar fi primită cum a fost, pe vremea ei, *Madame Bovary,* sau *les Fleurs du mal.* Și de câte ori această obiecțiune, că opera, „deși genială", nu-i de o „înaltă moralitate", nu va fi josnic pretext pentru aranjamente confortabile?

Dar cu resticțiunea d-sale, mă tem că nici romanul care ar fi astăzi ceiace a fost acum o sută de ani *Rouge et Noir,* n'ar putea fi premiat! Adică tocmai Stendhal!

Tocmai Stendhal, artist prin care d. Hamangiu s'a pasionat pentru literatură. Cel puțin așa îmi închipuesc. Știu că pe vremuri d-sa a publicat versuri mult gustate și apreciate; dar a părăsit muza pentru codul Napoleon. Insă codul acesta a fost dascălul literar al lui Beyle. N'a spus el oare, că scriitorul, pentru a se păzi de scrisul frumos, trebuie să citească în fiecare zi câteva pagini din codul Napoleon? (Care, fie zis în treacăt, nu-i tocmai precis din punct de vedere al legistului, dar este, cu drept cuvânt, foarte simplu ca arta scriitoricească).

D. Hamangiu, mai modest, deși știe poate chiar pe derost codul Napoleon, nu l'a citit mereu — ca alții — pentru a face literatură.

Insă, Domnule Hamangiu, fii bun și publică o scrisoare explicativă, prin care să spui, ritos, că un Stendhal român poate lua premiu; și că dacă ai fi fost membru în curtea care a condamnat pentru imoralitate pe Flaubert, pe Baudelaire, pe Maupassant, pe Marguecernat, acestor imorali, premiul „Hamangiu"

Nu de alta, dar vine un Barthou cu o lege de reabilitare, adică de condamnarea moraliștilor ce nu pot să privească în viitor, sau nu vor să admită că morala sau nu vor să privească în viitor. — *D. V. Barnoschi.*

Două morți

Informația scurtă a ziarelor ne-a vestit împlinirea a optzeci de ani dela moartea lui Edgar-Allan Poe.

Intr'adevăr, în seara de 7 Octombrie a anului 1849 un om încă tânăr a murit la Baltimore. Lucrul ar fi trecut, fără însemnătate, mai prejos de faptul divers, S'ar fi înscris doar într'o rubrică de registru, la oficiul stării civile, sub un număr. Dar moartea aceasta s'a produs în împrejurări nu atât tragice cât dureroase. Era pe vremea când prohibiția nu încuraja beția clandestină. Când cetățenii își înecau necazurile și bucuriile în alcool, fără restricțiuni. Când, mai ales, alegerile se puneau la cale în cârciumi și izbânda candidaților era, oarecum, în funcție de numărul butoaielor golite, — ca la noi pe vremea colegiului cenzitar...

Faptul se petrecea în timpul unei aprige propagande electorale. Edgar Allar Poe era și el alegător. A băut deci mai mult decât de obiceiu. In zorii zilei fu găsit, la o răspântie, fără cunoștință. Cum nu avea nici un act la el, a fost dus la spital unde muri în urma unei crize de delirium tremens...

Și, după cât se spune, doar cinci persoane au urmat convoiul lui Edgar-Allan Poe, — cinci persoane care să plângă la sicriul autorului Povestirilor extraordinare și al lui Gordon, Pym.

Nu au fost mai multe nici la înmormântarea lui Oscar Wilde...

Comemorarea aceasta ne evocă și moartea altui meșter al scrisului. Ea s'a produs cu șase ani mai târziu. Era într'o seară de iarnă. Data are însemnătatea ei: 25 Ianuarie 1855. De un felinar al Parisului, în strada azi dispărută Vieille Lanterne, lângă teatrul Vieille Lanterne, acolo unde azi e fostul teatru al Sarei Bernhardt, a fost găsit spânzurat un om. Inghețul își făcuse și el opera. Spânzuratul a fost descoperit de mai mulți bețivi care au socotit nimerit să-și sporească voioșia înfundându-i, peste urechi, pălăria...

Și nu s'a găsit, într'un fund de buzunar, decât un singur gologan. Atât.

Era Gérard de Nerval.

Două morți: o beție ca să fie uitată mizeria și un ștreang, pentru sfârșirea aceluiaș lucru, — sau aceleiași povești. — B. V.

Dreptatea văzută de Kipling

Cu prilejul unei solemnități, Rudyard Kipling a rostit, recent, o cuvântare în care și-a mărturisit credința lui despre Dreptate: „Fără 'ndoială, ați observat, — a spus el, — că nu există multă dreptate în lumea în care trăiți. E încă și mai puțină în lumea care vă înconjoară. Iată ceiace ar trebui să vă cruțe truda și timpul de a o cânta. Cele mai multe nedreptăți nu sunt făptuite cu bună știință ci numai pentrucă oamenii nu-și găsesc timp să cugete asupra lor. *A cugeta,* — iată un lucru ce le dă dureri de cap și ar putea chiar să-i hotărască de a-și modifica părerile... A da prea multă importanță dreptății ar însemna să-i valorificăm drepturile și ar mai însemna să insistăm asupra datoriilor pe care fiecare le are către sine însuși. E o adevărată ispită a diavolului".

BIBLIOGRAFIE

Mărturia unei generații de *F. Aderca,* cuprinde fresca vie și dramatică a întregii culturi contemporane. Reprezentanții tuturor curentelor își spun credința lor de artă, iar linia lor critică desenată de condeiul d-lui Aderca îi face mai pregnanți și mai caracteristici decât orice „studiu" dogmatic.

Măștile lui **Marcel Iancu** împodobesc acest volum de peste 400 de pagini, întregit cu un index complet și exact.

Eugène Pohonțiu: L'activité patriote d' Hélène Vacaresco. Contribution au folklore roumain en France. Paris, 1929.

Silvio Pellico: Despre îndatoririle bărbaților. In românește de P. Mușoiu. Biblioteca „Revistei Ideei". Prețul 40 lei.

Leonid Leonow: Hoțul (Roman), Edit. „Cugetarea", București. Prețul 55 lei.

Panait Istrati: Spovedania unui învins (Rusia Sovietică), Edit. „Cugetarea", București, Prețul 65 lei.

Eugeniu Speranția: Factorul ideal (Studii sociologice și aplicări la viata noastră națională, Tip. Béres Carol, Oradea, Prețul 60 lei.

Leonard Divarius: Popasuri de seară, Atelierele Ștefan Boboc, Craiova.

Alte noutăți literare

din Editura „CARTEA ROMANEASCĂ"

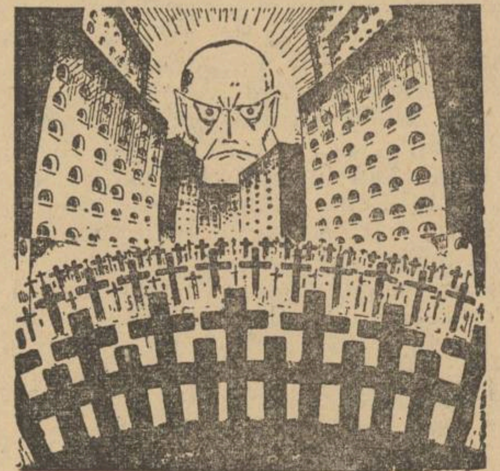
Bulev. Academiei No. 3, București, I

Adamescu G., Dragomirescu M., Russu I. N.: Literatura română, din cele mai vechi timpuri, până în zilele noastre	Lei 120.—
Arseniev N.: Biserica răsăriteană. Trad. de Arch. **Tit. Simedrea**	„ 60.—
Ardeleanu C.: Am ucis pe Dumnezeu. Roman	„ 90.—
Bart Jean (Eug. P. Botez): Peste Ocean. Ed. II ilustrat	„ 84.—
Brătescu-Voinești Al. I.: Sorana Ed. III	„ 42.—
Brăescu Gh.: La clubul decavaților	(s. p.)
Cazimir Otilia: Grădina cu amintiri	„ 84.—
Codreanu Mihai: Turnul de fildeș	„ 60.—
Cornățeanu I. N.: Sărac în țară bogată	(s. p.)
Calendarul gospodarilor pe 1930. Anul X-lea. Intocmit de d-l Prof. Univ. **I. Simionescu**	„ 30.—
Ignotus: Fire de artist. Roman. Premiat de „Cartea Românească	„ 120.—
Ibrăileanu G.: Figuri literare	(s. p.)
Măinescu Tudor: O picătură de parfum	„ 90.—
Maniu Adrian: La gravure sur bois en Roumanie	„ 500.—
Maniu Adrian: Jupânul făcător de aur	(s. p.)
Mantu Lucia: Umbre chinezești	(s. p.)
Manu I.: Aduse din condei. Versuri umoristice	„ 60.—
Papadopol Paul: Un sol al biruinței: Poetul St. O. Iosif	(s. p.)
Petrescu Cezar: Intunecare. Roman. 2 vol.	„ 240.—
Pop Marțian A.: Serile cătunului. Poeme	„ 60.—
Rebreanu Liviu: Crăișorul. Roman	(s. p.)
Rebreanu Liviu: Adam și Eva. Ed. III. Prem. de Soc. Scriit. Români	„ 120.—
Sadoveanu M.: Oameni și locuri	„ 75.—
Salgari Emilio: Inelul din Ceylan. Roman	(s. p.)
Simionescu I.: Orașe din România Ed. II	„ 120.—
Simionescu I.: Oameni aleși. Vol. II. Ed. II	„ 90.—
Stănoiu Damian: Duhovnicul maicilor. Roman	„ 75.—
Stănoiu Damian: Călugări și ispite. Ed. II	„ 75.—
Stănoiu Damian: Necazurile părintelui Ghedeon. Ed. II. Prem. „Femina" de la Paris	„ 75.—
Speranția D. Th.: Inceput de viață. Roman	(s. p.)
Teodoreanu I.: Bal mascat. Roman	„ 150.—
Tican M.: La lacul elefanților	(s. p.)
Tramp Harry: Inelul fatal. Roman	(s. p.)
Urechia Nestor: Zânele din Valea Cerbului	(s. p.)

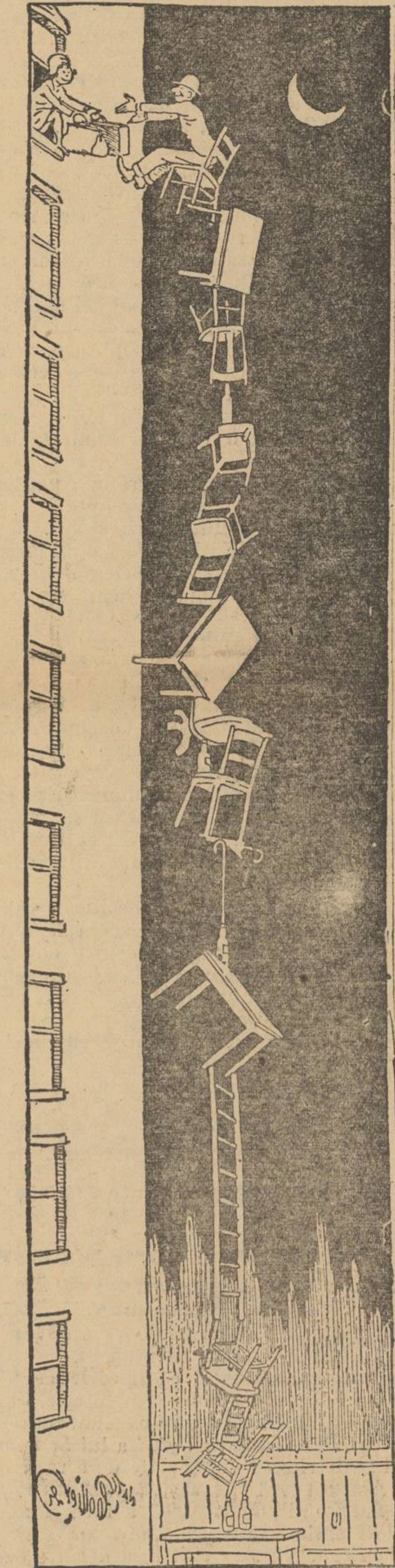
Cărțile apărute și notate aci se găsesc la toate librăriile din țară. Pot fi cerute și deadreptul de la „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei Nr. 3, București I, trimițând costul prin mandat poștal.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

10 ani de fascism

Sentimentalism

Echililbristul își răpește iubita.

Menagerie

Copilul (către dresor): Tată, acum, după ce-am i[s]prăvit „lucrul", pot să mă duc la joacă?

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 471

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 15 Decembrie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888-1897, CONST. MILLE 1897-1920

FONDAT IN 1893

Popa Damian Stănoiu

— Duhovnicul celor care păcătuesc cu inchipuirea —

Astă primăvară...

Pe Bulevardul Academiei, în fața vechiului sediu al S. S. R-ului.

Nichifor Crainic şi cu mine, ne încrucișăm cu un popă tânăr, ale cărui priviri piezișe, se trudesc parcă să înlăture tentațiile diavolului, care roiesc tot timpul în jurul nostru, mai ales pe trotuarele Bucureştilor. Un popă ca toţi popii tineri, — o bărbuță neagră, obrajii rumeni şi nişte buze senzuale ca ale unui fante mirean travestit, într'un cleric de carnaval. Un popă pe care îl vedeam pentru prima oară și pe care în clipa aceia mai ales, aproape nici nu-mi dam seama că-l văd...

In schimb, însă, Crainic, păru încântat de apariţia asta neaşteptată. Se desprinse brusc de lângă mine și oprindu-se în fața popei, îi tăie și drumul și firul vizibilei sale preocupări de descătușare lumească.

— Hei, părinte!... Ce te faci că nu mă vezi?... Tocmai căutam să te'ntâlnesc, să te felicit pentru ultima bucată publicată în „Gândirea".

Apoi, adresându-se mai întâi mie:

— Uite-l!... Asta e părintele Damian Stănoiu... Ai văzut ce lucruri nostime scrie?...

Şi pe urmă, popei:

— Şi ăsta-i Minulescu... Cred c'ai fi auzit și de el...

Popa, nu știu dacă mă cunoștea mai de mult. Eu însă, mărturisesc că până atunci nu citisem nimic de dânsul. E drept că auzisem odată de numele lui. Dar cum mi se spusese că e vorba de un popă, nu-i dădusem nici o atenţie, fiindcă pe vremea aceia, în afară de Gala Galaction, nu mai admiteam nici un alt popă, scriitor. Bine înţeles că nu vorbesc de cei răspopiţi, care au nemerit-o mai bine slujind în diferite bisericuţe literare decât în Sfânta Biserică a lui Isus Cristos.

Deocamdată, dar, mă mărginesc numai să-i strâng mâna cu oarecare jenă și să-i zâmbesc cu nevinovăţia candidă a unui diavol surprins de starița mănăstirii, ascuns sub patul vre-unei maici.

Pe semne însă că popa îmi ghicise gândul, fiindcă-mi răspunse imediat cu aceiași privire convenţională, o privire însă cu mult mai meşteşugită care mă făcu să-mi dau seama că adevăratul diavol nu eram eu, ci el.

Şi de data asta, atât și nimic mai mult.

* * *

Aproape aceiași scenă însă, avea să se petreacă din nou, după câteva luni numai, și anume astă vară pe aleea băilor dela Malnaș, unde mă trimisese doctorul să mă curarisesc de artritism.

Şi iată cum într'o bună dimineață, nu știu cum se face, dar îmi iese în cale iar un popă — același popă însă, pe care deocamdată nu-l mai recunosc dar care continuă să mă salute cu insistenţă și zâmbete pline de mustrări duhovnicești.

— Nu mă mai cunoști... Eu sunt popa Damian Stănoiu.

— A, da!... Iartă-mă... Popa ăla care scrie nuvele nostime... Da, da... Mi-aduc aminte... Ştii că-mi place foarte mult cum scrie sfinţia ta...

— Mulţumesc, dar acum nu-i vorba de nuvelele mele... Am scris și o piesă de teatru.

— O piesă de teatru?... Bravo, părinte... Să dea Dumnezeu s'o joci cu succes... Nu ca mine, cu scandal...

— O piesă din viaţa ţăranilor... O idilă mistică...

Amănuntul acesta îmi strică toată buna dispoziţie de după bae.

— Ai zis o piesă din viaţa ţăranilor?... De!... Ştiu și eu?... Poate să ai succes și cu așa ceva... Iartă-mă însă, dar pe mine mă interesează alte bazaconii în viață... Zău așa!...

După acest schimb de păreri, probabil că alţii s'ar fi despărţit. Noi însă continuarăm să discutăm literatură. Or, din vorbă în vorbă, îmi dădui seama că popa care scria nuvele și piese de teatru, nu se sfătuise numai cu cărţile sfinte și că diavolul când vrea să ispitească pe omul slab și amărît, nu i se arată decât în chip de cinstită faţă bisericească.

Şi de data asta, tot așa. Atât și nimic mai mult.

* * *

Zilele trecute, am stat de vorbă pentru a treia oară cu părintele Damian Stănoiu. De data asta însă am stat de vorbă ceva mai mult. O noapte întreagă... N'am vorbit chiar cu dânsul personal. E drept. Dar i-am cetit romanul „Duhovnicul maicilor" pe care s'a ostenit să mi-l trimeată acasă. L-am citit din scoarţă în scoarţă, așa cum nu mai citește nimeni astăzi literatură, și mi-am dat seama (Doamne, iartă-mă!...) că numai diavolii pot face lucruri frumoase și artă adevărată.

Iartă-mă, Sfinţite părinte, că până azi n'am știut încă cine ești.

Nu știu dacă ești popă adevărat sau diavol. Ești însă un mare scriitor. Şi-ţi spun lucrul acesta, nu ca să-ţi fac plăcere Sfinţiei tale și după cum spunea și Părintele Macarie, fiindcă așa stă scris în canoanele noastre și *„dupre a mea socotinţă"*.

Acest Părinte Macarie al sfinţiei tale, acest formidabil Don Quichote al Bisericii de eri, de azi și de totdeauna, este cea mai frumoasă predică de amvon pe care ai ţinut-o în viață. — O predică pe care nu știu cum au s'o judece și ceilalţi fraţi ai d-tale întru Cristos, dar pe care eu ca simplu mirean, am ascultat-o dela început până la sfârșit cu aceiași evlavie cu care un muribund și-ar fi primit sfânta împărtășanie.

Părinte Damian Stănoiu, s'a sfârșit... M'ai convertit... Sunt un păcătos. Aștept numai să-mi spui câte mii de mătănii trebue să fac...

Dacă toţi popii ar ști să vorbească și să scrie ca sfinția ta, scriitorii noștri s'ar putea duce la Biserică în fiecare Duminică, să li se spovedească de păcatele din cursul săptămânii. Numai că, vezi — nici duhovnicii nici păcătoșii nu sunt la fel. Nu știu ce fel de morală vei fi vrut să tragi din ultima d-tale operă literară, fiind-că diavolii adevăraţi au altă morală decât a mucenicilor improvizaţi. Imi dau seama însă că scriitorii noștri ca și maicile d-tale dela mănăstirea Ibănești, la fel sunt de guralivi și de păcătoși, iar între Părintele Macarie și domnii Mihail Dragomirescu, Eugen Lovinescu și Ibrăileanu, ca să nu mai vorbim decât de cei mai de seamă duhovnici ai noștri, nu există altă diferenţă decât aceia a canoanelor după care pronunţă afurisenia.

Şi-acum, fiindcă mi-ai eșit în cale ca un popă, ca să mă poţi ispiti mai târziu ca un diavol, îngădue-mi te rog să nu te mai întreb ce ești și să te cred numai așa cum îmi place mie să fii. Şi te mai rog ca, după ce vei sfârși cu spovedania maicilor din mănăstirea Ibănești, să-ţi dai osteneala să-mi servești și mie, odată măcar, de duhovnic, pentru mărturisirea unor păcate pe care numai sfinţia ta, cred că le poate da de rost.

Ce mare dreptate a avut avva Alonie, care după afirmaţia sfinţiei tale, a zis: *„De n'aşi fi stricat tot, n'aşi fi putut să mă zidesc"*.

ION MINULESCU

Diptich Parabolic

UN ATEU

Muri 'nţelept ateul, cum trăise.
Dar când de peste ochi se desvălise
Perdeaua de ţărână și 'n fiinţă

Pe Iubitorul de-oameni îl zări, —
Cu braţele întinse 'ncremeni
Pătruns de-o dulce, stranie căinţă...

— Cum, Doamne, și pe cel ce-a fost ateu?..
— In tot ce ai făcut, ai pus credinţă
Şi în credinţa-aceia, — eram Eu.

UN CREDINCIOS

In câte rugăciuni, vai ! nu-și tocise
Genunchii! Câte lacrimi, chiar în vise,
N'a plâns, cerşindu-și viaţa de apoi !

Şi când ajunse sus, — Judecătorul
Rosti tăios, ca spada de războiu,
Sentinţa dreaptă, cum era isvorul :

— „Nu m'ai primit în inimă; nu voiu
Să știu de cel ce nu mă cunoscu :
In tot ce ai făcut, ai fost doar *tu !*

PRINOS

Cum ard trandafirii în cupele 'nvoalte
Miresmele inimii lor iubitoare !
Topindu-le'n aer se'ntorc către soare
Ca fumul de jertfă spre bolţile 'nalte.

Mi-e inima câtec; îi simt fericirea,
O, Doamne, și simt cum spre Tine se suc,
Tu singur mi-ai dat-o și vine să-ţi spue,
Că unde-ai trimis-o 'mplinită-i menirea...

D. NANU

Saint Jean de Dieu Paris

Olga Greceanu — Compoziţie

Iser — Interior turcesc

Mărturisirea Trupului

Sărcănești

Spital de război

— Balul preistoric —

de D. V. BARNOSCHI

Castelul Sărcănești, de atâtea ori refăcut în decursul vijelioasei istorii a Moldovei, se înălța pe un deal în inima căruia erau străvechi hrube, ce se zice că făceau parte din misterioasa reţea subpământeană care legase odinioară cetăţi și curţi domnești între ele. La o cercetare mai puţin atentă se părea doară, că palatul are pivniţi mari în temelie, și atâta tot; pivniţi ce se întind sute de metri până în cripta bisericii din parc. Dar aceste ciudate pivniţi, cu multe cotloane și cotituri, erau greu accesibile prin castel, și astfel era învederat că arhitectul ultimului palat, așa le-a găsit și le-a lăsat tot așa cum le-a găsit; le-a consolidat numai, înzestrându-le totodată cu ventilaţie și lumină electrică.

Pentru reușita balului preistoric, hrubele au fost împodobite cu arbuști de seră, cu bușteni, cu scoarţe de copaci, cu mușchiu verde și moale drept culcușuri, cu adăposturi de crengi și frunze; arme rudimentare de silex, de bronz, de lemn. Din loc în loc licăreau tăciuni și moviliţe de jaratec electric, iar prin artificiale crăpături de stâncă năvăleau fâșiile de lumină ale unei nopţi cu lună, închipuită din lămpi ingenios ascunse. Câte un „sălbatic preistoric", la fiecare vatră, zădăra cu vreascuri focul, care, printr'un mecanism abil, era făcut să se tot micșoreze până la stângere, dacă slujitorul nu l'ar fi aţâţat mereu, adică în realitate, dacă n'ar fi manevrat cu un clește resorturile mașinăriei.

Toţi trebuiau să mănânce cu mâna, ceeace, învederat, era lucru preistoric; numai că mâncările se înfăţișeau destul de modern, în talere, ba chiar în talere smălţuite.

Cu băutura a fost și mai greu de realizat iluzia preistorică. Organizatorii balului au admis că pe atunci nu se bea decât apă (ceiace este îndoelnic); deci alcoolurile, moderne și de tot felul, se înfăţişeau ca apa în mari vase grosolane, din care se bea cu pumnii. Un vin alb cristalin a fost făcut să susure printre unele pietre, ca șuviţile de izvor. Bineînţeles pe ascuns circulau ulcele.

Două orchestre invizibile și cari nu puteau vedea petrecerea, cântau din instrumente americane cacofonii barbare.

Servitori nu erau: oamenii preistorici se slujeau singuri.

Insă, cea mai mare originalitate și mai interesantă atracţie a serbării, era, fără îndoială, îmbrăcămintea... preistorică. Nimănui nu i s'a dat îngăduinţă să fie acoperit decât cu piei întregi, necusute între ele, ci înodate prin cozile și labele lor.

Serbarea fiind cu totul deosibită, a trebuit să se facă o excepţie la protocolul spitalicesc pentru ca toată lumea să poată vedea măcar înfăţișarea generală a petrecerii, chiar persoanele de serviciu.

Bineînţeles, nici pentru un minut măcar, nimeni nu putea intra în grotele preistorice de cât costumat în preistoric. Condiţie din care pricină câteva ipocrite s'au abţinut de-a vedea balul; condiţie care totuși n'a speriat nici pe Rianta Stroianu, nici pe Marișanca Movilaschi, nici pe surorile Mușachin, fete într'adevăr caste, tot așa de firesc curate, după cum și crinul este alb. Lor li s'a aranjat ora de libertate de vreme, când minţile nu aveau să fie încă prinse de alcool...

Au intrat odată, toate patru, prietene bune, acoperite cu blănuri numai albe, la fel înodate deasupra șoldurilor și pe umărul stâng; cu părul despletit din care cea mai mare parte adus în faţă, ca să le acopere, ca din întâmplare sânul drept, fiindcă n'ar fi putut pune încă o blană și pe celalt umăr fără să iasă prea mult din tonul general al lipsei de îmbrăcăminte. Privirea lor dreaptă, seninătatea sufletului lor, veselia lor inocentă a fost ca un val de aer proaspăt într'o atmosferă viciată. Deși petrecerea nu era încă în toi, dar sensualismul și voluptatea lascivă plutea deja în văzduh. Atât este însă de puternic prestigiul moralei creștine și de imperioasă șoapta inconștientului făcut din seculare tradiţii, în cât prezenţa acestor patru fecioare a rectificat atitudinea și vorbirea câtorva zeci de persoane și, pentru un ceas, întreg stilul serbării. Şi aceasta este cu atât mai elocvent, cu cât se începuse o luptă surdă, dar aprigă, împrejurul a vre-o șapte-opt ofiţeri de pe front, de care „Doamna și stăpâna"... „făcuse rost".

„Cele patru graţii cuminţi și totuși simpatice" cum le botezase „Stăpâna", și-au luat masa după toate regulele preistorice, chiar întinzându-se pe jos ca să bea din scobiturile de piatră, fără să se preocupe că li se desvelește prea mult trupul; apoi ridicându-se aproape goale și aranjându-se cu totală simplitate, aceste patru fete, prin sinceritatea purităţii lor au realizat singurul adevărat crâmpeiu de viaţă preistorică din tot ce s'a petrecut în noaptea aceia acolo, lucruri cu pretenţia de-a fi fost naturale și animalic firești.

Dansurile au fost de tot felul: dela jocul religios al cafrilor până la valsul vienez și variantele lui americane; cucoanele cu nuduri perfecte au dat preferinţă dansurilor așa zise de caracter. Maia Calipigeanu a fost proclamată Terpsichora balului, pentru arta desăvârșită cu care a executat dansul numit al pântecelui, deși l'a jucat cu spatele la privitori. Dar arătându-le astfel forma ei cea mai fără cusur, supleţă de șarpe și agilitate neînchipuită, a izbutit, fără marele ajutor al mimicei feţei, să sugereze atâta patimă și vitalitate încât toţi au fost prinși de entuziasm și de curată admiraţie. Când dansatoarea s'a oprit rămânând statue, mulţi și-au adus aminte, desigur, de acea faimoasă Venus gravată în smaragdul pe care Papa Alexandru VI l'a încrustat în crucea cu care binecuvânta, ca să poată săruta mereu și cu pietate olimpiana formă.

Dansul D-rei Calipigeanu a avut loc, însă, mai târziu. Serbarea a început prin demonstraţii sportive. La Sărcănești, Eros era serios concurat de sporturi.

. . . .

Petrecerea, cu încetul, prinde a lua înfăţișarea de bacanale, din vremea când Bacus nu mai era decât un pretext. Ca să fie cum erau atunci când zeul era încă zeu, trebuia preotul, preoteasa, rapsodul inspirat, imnul religios, refrenul, accentul, care să dea impulsiune frenetică vreunei rugăciuni, cântec ori vers, care să exaspereze nervii, să înaripeze idealurile, să supraexciteze simţurile, să ducă voluptatea la paroxism și conştiinţa în neant.

Marga Craiovescu, fără să-și dea seamă, a găsit, a declanșat un asemenea resort.

Notă. — Aceste pagini răzleţe fac parte dintr'un roman care se va pune în curând subt tipar

In grupul ei se discuta feminism. Toate erau de acord că femeile s'au agățat prostește de idealul egalității cu bărbatul. Invederat, o greșeală explicabilă și neînlăturabilă la începutul mișcării. Insă, spuneau ele, a sosit momentul să ne dezmeticim.

— Egalitatea împotriva firii nu se poate. Nu pot fi supuse aceloraşi legi două ființe, atât de mult deosebite, încât cea mai mare asemănare dintre ele este acea a trupurilor, totuși antagonistic construite... Când s'a înțeles vreodată un bărbat cu o femee?

— Când se iubesc, „Stăpână"!

— Tu, Kiki, iai mirajul drept realitate. Complectarea reciprocă prin iubire, naște numai iluzia înțelegerii.

— Nici atâta; această iluzie naște din concesiuni reciproce, inconștiente, ce izvorăsc din frica de-a nu pierde ce iubești.

In iubire concesiunile „reciproce" le face, pe toate, acela care iubeşte mai mult.

— Marga are dreptate, aprobă Vera Mușatin. Imposibilitatea înțelegerii se vede și mai bine în mult trâmbițatele și romantic exploatate prietenii dintre bărbat și femee. Prietenie a cărei perfecțiune n'o pot atinge decât două ființe în ale căror suflete s'ar întruni amândouă sexele. Asemenea ființe ar domina sexualitatea, fiindcă ar avea în ele ambele jumătăți ale Omenirii, ca cel dintâi Bachus, ori ca urmașii acestui zeu, Alexandru, Thalestra, Napoleon.

— Nu vrem decât egalitate de libertate!, zice corul și repetă de mai multe ori, susținut de cercurile apropiate, cari dealtfel nu știau despre ce este vorba, dar tocmai de aceia au strigat cu impresionantă energie.

— Dar și aceiași viață sexuală! răsună de departe o voce izolată.

— Ce prostie!, replică Vera Mușatin însă numai pentru acele din prejurul ei. Cum să se poată aceiaşi viață sexuală între ființe făcute să se împlinească opunându-se în toate?! Mai întâi fizic: Bărbatul își poate realiza voluptatea trupească chiar cu o femee căreia i-ar fi scârbă și de el și de actul sexual în sine. Dar eu? De ce oare oamenii sunt atât de miopi că nu pot vedea mai departe de vârful nasului?

Simțurile unei femei normale se deșteaptă cu încetul; uneori abia după ani de zile; și câteodată numai prin cristalizarea unei mari iubiri venită după îndelungată experiență sexuală. Fata, mai totdeauna începe prin a simți numai durere; iar aceia care totodată să cunoască și voluptatea cea adevărată, acea curat trupească, totală, adâncă, de loc izvorâtă și din cerebralitate sau lirismul logodnei, acea fată este o rarissima avis. Și încă, pentru un triumf atât de magnific trebue să mai aibă noroc și de un inițiator adecuat ființei sale. Bărbatul însă, are o sensibilitate maximă dela cel dintâi contact. Nici din acestea oare, mintea noastră nu poate învăța nimic?

Și mai este o deosebire esențială, ce dovedește că simțurile celor două sexe n'au aceleași nevoi și deci imposibilitatea aceluiași fel de viață amoroasă. Virginitatea femeei intensifică plăcerea bărbatului, chiar fără amestec de suggestii psihice: pe când bărbatul virgin...

— Mai rău decât inutil!

— Nu-i așa? Știi și tu! Numai o cerebrală vițioasă poate scoate voluptate dintr'o asemenea aventură, dar o scoate aproape numai din capul ei! Eu am trei experiențe, un ciclu complet: una, cea dintâi, din curiositate; a doua, pentru că adolescentul mă iubea; a treia oară, cu unul pe care eu îl iubeam. Mai întâi, toți trei m'au amuzat prin ridicolul lor, ceiace a adus un distrugător element intelectual într'o atmosferă ce trebue să rămână cât mai animalică. Desigur, imaginația sau iubirea m'au răscolit puțin; cât despre voluptate adevărată... Doresc dușmanelor mele să nu cunoască mai multă cât vor trăi...

— Și apoi, câtă nepotrivire de atitudine mintală față de actul procreației între bărbat și femee! Gândirea femeiască în această privință este cu totul prostească. Abea după mulți ani de dragoste găsim echilibrul între stupiditate și nerușinare. Când suntem prea tinere, încurcăm lucrul cu toate ideile noastre anapoda din vremea visărilor impure ale inocenții, în loc să fim sincere...

— Cine-i de vină? Ipocrizia unei morale absurde. Cât timp gestul sexual va fi lucru de rușine, iar femee castă va fi socotită mai ales ...Veta cea rușinoasă, atâta timp...

— Vom fi gâște proaste! Vom trăi otrăvindu-ne viața lăuntrică și vom țipa după toate libertățile și după toate egalitățile civile și politice, nădăjduind în ascuns, că, pe ascuns, ne vor veni și celelalte.

— La temelia feminismului este o confuziune care a fost și este o mare piedică. Se luptă ca pentru un singur ideal pentru două revendicări deosebite și aproape antagonistice. Una este răzvrătirea femeei împotriva împilării sociale, și altăceva este revendicarea libertății de a iubi, de-a ne cânta lirismul când îl avem, de-a ne mărturisi simțurile când le avem.

— Și amândouă aceste revendicări, complectează Marga, ne-au dus la o formulă absurdă: Masculinizarea! Dar în afară de aceasta, cele două revendicări nu pot fi duse nici măcar paralel, fiindcă sunt între ele în raport de dependință. Se va dezagrega și mai mult societatea și se va falșifica și mai mult firea femeei, dacă ne vom încăpățâna să sărim prima fază a evoluției feminismului: dezrobirea vieții sensuale. Ceiace, bine înțeles, nu înseamnă deloc masculinizarea ei.

In istoria luptelor noastre este o premergătoare, ce a înțeles minunat cu ce trebue să înceapă feminismul: Louis Labé.

— Marga este extraordinară! Mai găsește timp să fie și savantă!

— Oh, ce roman pasionat a fost viața acestei femei și ce fecundă este opera ei poetică... Câteva sonete numai!...

— Care gen?

— Al ei propriu, unic! Și totuși vă puteți face o ideie gândindu-vă la poeziile contesei de Noailles. Aceiași sensibilitate artistică, aceiași autenticitate de sentiment, aceiași imensă perspectivă de gândire. Curioasă filiație spirituală inconștientă. Și după cum astăzi Brâncoveanca noastră, prin versurile ei, aduce cauzei feministe servicii mai mari decât toate societățile feministe de pe glob, tot așa Luiza Labé, pe vremea ei, a impus stimei și admirației bărbaților femeia, silindu-i să vadă în ea, nu o concurentă la aceleași aspirații și drepturi, ci o adversară cu posibilități de aceiași valoare, dar de originalitate proprie, ființe cu care trebue făcută o alianță cinstită și transacție egalitară.

Luiza Labé a avut geniul sincerității și, după cum a spus Saint-Beuve, „scânteia sacră a pasiunii"; sinceritate și patimă care, au smuls aprobarea tuturor, pentru felul cum și-a trăit viața. Foarte tânără, simțind în trupul ei de o rară grație și finețe feminină, impulsiuni spre eroismul fizic, a luat parte la cucerirea cetății Perpignan. In acelaș timp, nimeni nu ținea mai bine o gospodărie, și broderiile ei erau vestite. A avut amanți, și pe fiecare l'a iubit cu totală uitare de sine, punându-și inima și viața la picioarele lor; nu aspira decât să fie cucerită, dominată, răpusă până la moarte... Dar dacă nu găsea pe cel demn de ea, se răzvrătia, își zdrobea sufletul... și renăștea pentru o nouă luptă, pentru o nouă avântare spre... imposibil!

Poeziile ei sunt mai ales dinamice și au o vastă expansiune. Printre ele este un catren ce dovedește covârșitoarea superioritate a acestei eroine de acum patru veacuri. Indrăzneala ei superbă de a-și mărturisi simțurile, fără măcar să facă concesiunea să sublinieze partea imensă de idealism cuprinsă în strigătul ei pătimaș, fac din aceste patru versuri un simbol de orfism sensual. Silabele însăși parcă ar avea viață, literele parcă sunt celulele trupului ei, în care-i clocotește și sângele, dar și toată setea ei de ideal, de ideal ce se poate înălța la misticism, prin voluptate...

Căldura cu care a vorbit Marga a magnetizat tot grupul, care, pe nesimțite, se mărise. Dânsa se ridică, pe jumătate goală, încordată, subțire, înaltă, elastică, gâtul lung întins, umerii căzând armonios spre sânii mici și tari, ce parcă se împărăcheau cu rotungimea umerilor, apropiindu-se de ei; iar cu șoldurile și coapsele înfășurate strâns în blana scânteetoare a unei pantere negre, poate chiar aceia a lui d'Aurvilly, și cu privirea fixă a acelei superbe fiare a poetului, Marga se pregătea să murmure catrenul, ca o rugă în catacombe. Ochii ei, la focul patimei lăuntrice, încep miraculoasa lor transformare: din albastru de azur, cu fiecare ritm ce spune, se întunecă tot mai mult, până la albastrul aripei de corb în razele soarelui de iarnă:

„Baise m'encore, rebaise moy, et baise:"
„Donne m'en un de tes plus savoureux,"
„Donne m'en un de tes plus amoureux,"
„Je t'en rendrai quatre plus chauds que braise".

Și încă odată, mai pătimaș, acompaniată, în surdină, de toți care o înconjurau vibrând de emoție...

Baise m'encore, rebaise moy, et baise:
Donne m'en un de tes plus savoureux,
Donne m'en un de tes plus amoureux,
Je t'en rendrai quatre plus chauds que braise.

Și încă odată, aruncând primul vers ca pe o rachetă luminoasă și scandând pe celelalte, susținută de toată lumea, ca de o fanfară:

Baise m'encore, rebaise moy, et baise:
Donne m'en un de tes plus savoureux,
Donne m'en un de tes plus amoureux,
Je t'en rendrai quatre plus chauds que braise.

Și încă odată, și încă odată de se cutremurau bolțile de stâncă ale hrubelor fără fund.

. . . .

Urmează o tăcere adâncă, adâncită de ecoul ultimei rime, ce se stânge îndepărtându-se parcă spre inima pământului, ducându-i un fior de voluptate omenească...

Toate și toți, în extaz, prinși în vârtejul care-i avântase spre ceruri, aspirau pătimaș spre iubirea cea adevărată... Toți, în aceste clipe de reculegere tăcută, visau dragoste virginală, se priveau drept în ochi cu gând curat, se apropiau după afinități tainice, își luau buzele cu evlavie, își dădeau sărutarea castă, împărtășania inimilor, pecetluirea prieteniei, ori a naivului jurământ de dragoste veșnică... Sărutarea ce odată a fost în ritualul cultului creștin, ori sărutarea unei voluptoase împreunări sufletești, care îndepărtează pe acea trupească, dar numai pentru a pregăti cu încetul prin vrăjile idealului, ca să aibă cea mai mare intensitate creatoare, valoarea ei divină...

Toți, în scânteerea acestui nobil entuziasm, înțelegându-se fără vorbe, cum se înțeleg totdeauna mulțimile electrizate, au hotărât, la unisson, în aceiași clipă, printr'un gest și o exclamație, că cele patru versuri vor fi „strigătul de război" al unui neofeminism, al singurului feminism posibil pentru începutul evoluției lui normale și fecunde, al libertății eternului feminin.

— Trăiască Marga Craiovescu!... Pe scut! Pe scut! Câțiva sălbateci preistorici, închinându-se cu eleganță de curteni, cu totul istorici, au ridicat-o pe un scut arhaic...

— Ura! Trăiască Marga! Glorie neperitoare Luizei Labé...

Dar au vorbit, și cuvântul risipește vrăjile zămislite de tăcere... Dar s'au mișcat, și gestul deșteaptă pe cel încremenit în adorare... Dar cei mai mulți din această adunare sufereau de tentația abisului, de amețeala înălțimii. Dar toți erau adunați acolo pentru orgie.. Dar mulți erau dezechilibrați de băutură...

Repede s'a împrăștiat nostalgia sublimului, care din conștiințe s'a întors în străfundul sufletesc, de unde, la mulți, nu se mai ridicase de pe vremea basmelor copilăriei...

Baise m'encore, rebaise moy, et baise:
Donne m'en un de tes plus savoureux,
Donne m'en un de tes plus amoureux,
Je t'en rendrai quatre plus chauds que braise.

Insă de data aceasta lipsea accentul nobil... Catrenul fusese înecat în cupe cu vin; ritmul lui zbârnâia dezacordat; sensualitatea lascivă i-a deflorat versurile de tainicul lor avânt mistic; iar verbul de trei ori repetat, ce trebue să evoace mai mult dragoste sufletească, fiindcă pe vremea Luizei Labé sărutarea era gest prietenesc de bună-ziua, trăit și aici adineaurea cu îndoitul lui înțeles curat, acum zbierat numai din exacerbarea simțurilor, este prostituat până la sensul lui degenerat de împreunare sexuală.

Catrenul, din strigăt de războiu al luptei pentru dreptul de simplă mărturisire a trupului, pentru libertatea de expansiune a eternului femenin, s'a prefăcut în strigăt de război al cultului trupului, al libertății de expansiune al eternului bestial...

Focurile, rând pe rând, au fost lăsate să ațipească sub închipuita lor blaniță de spuză, iar noaptea fiind înaintată, luna trebuia să apună... și a apus... Printre crăpăturile bolților de piatră, nu se mai strecura meșteșugita lumină dela începutul serbării...

Era aproape întuneric...

D. V. BARNOSCHI

Caleidoscop intelectual

Criza Comediei Franceze

Criza Comediei Franceze, de natură bănească, deși în fruntea Instituției se află Emile Fabre, administratorul meticulos și corect, e o nouă față a vidului dramatic din literatura franceză. Polemica în ziare ține de mult. Nimeni nu poate contesta lui Fabre bunăvoința și hărnicia și totuși nimeni nu poate nega falimentul artistic. Cele câteva piese ale scriitorilor tineri, admise târziu după ce sucul lor a fost supt la alte teatre, n'au putut înviora atmosfera solemnă a sălii de spectacol în care gem la scurte intervale eroii lui Corneille, amantele lui Racine și se preumblă, triste, umbrele lui Molière.

In timp ce baletele suedeze, viziunile unui Diaghilev, muzica unui Stravinski, teatrul unui Pitoeff aduc în viața spirituală a Franței un sânge nou , generos, barbar, dar plin de demonii vieței, Comedia Franceză s'a menținut într'o anchiloză de patru ori seculară, de care au fugit chiar francezii, lăsându-și teatrul național pradă americanilor neștiutori și prinților africani și extrem-orientali.

Există în Franța o pleiadă îndrăzneață de dramaturgi. Ei n'au fost încurajați în îndrăzneala lor. Au rămas „tineri", deși au trecut de 45 de ani și au izbutit să ajungă pe afișele răsunătoare numai autorii de frivolități, de o calitate care le recomandă tuturor teatrelor din Balcani.

Există în Franța și un experimentator, un maestru al artei jocului pe scenă și al creației poeziei dramatice: E Copeau, cel care a întemeiat câteva teatre mici pe socoteală proprie, care a întreținut, tot din punga lui, câteva școli de artiști dramatici supuși severităților supreme care caracterizează pe adevărații călugări ai spiritului.

Cei mai de seamă reprezentanți ai Franței intelectuale au declarat că nu Copeau are nevoe de Comedia Franceză ci aceasta trebue să se umilească în fața lui Copeau, rugându-l să intre și să însuflețească geniul care a însuflețit altădată pe Molière. Dar Copeau e un încăpățânat. El nu face anticameră la niciun ministru și nici nu vorbește de Comedia Franceză. Se ocupă numai de comedie. pur și simplu. Și cum obicinuește, pentru teatru să cheltuiască bani, preferă să-i risipească pe ai lui decât pe-ai contribuabilului francez — care a pierdut de mult convingerea că Franța a trăit și trebue să trăiască prin geniu.

„Dort, wo die Zitronen blühen"

Dar la Monte-Carlo, acolo unde înfloresc lămâii și strălucesc ca bănuți de argint frunzele măslinilor, Opera e în plină prosperitate. Revoluțiile trec și fericiții câștigători rămân. Urmașii Revoluției Franceze din toate țările Europei, bucuroși că totul e în ordine, se duc ei și odraslele lor pe țărmurile de Azur ale Mediteranei unde, pe lângă linia nostalgică a mării, Monte-Carlo oferă un cazino somptuos pentru jocuri de noroc și Opera d-lui Raoul Gunsburg.

Acest domn, despre care se vorbește că e posedat de o pasiune muzicală care l-a făcut odată să și compue o operă, are totuși un simț al valorilor de operă, nedesmințit. Dacă soarele de la Monte-Carlo e uneori torid, iar norocul de la Cazino ține mai mult cu acționarii întreprinderii decât cu jucătorii — nu se poate spune că farsa aceasta geografică a cuprins și muzica depe coasta de Azur. Raoul Gunsburg, cum se poate vedea într'o notiță de ziar, reclamă bizuită pe adevăr, a reprezentat multe din operele unor Saint-Saëns, Massenet, Bizet, César Franck, Puccini, Mascagni, Ravel, Honeger, Fauré și mult înaintea Parisului, Monte-Carlo a auzit *Tetralogia* lui Wagner.

Raoul Gunsburg e în acest moment în turneu european, pentru a-și aduce la Monte-Carlo pe cei mai buni cântăreți și cele mai bune opere. A obținut la Viena de la Richard Strauss opera cea mai nouă „Elena în Egypt" și de la moștenitorii lui Iohan Strauss opera inedită „O noapte de vară în Veneția". De la Varșovia a angajat pe domnișoara Ada Sari și de la Paris pe domnișoara Moréna. De la Praga a angajat pe domnișoara Zika, de la Milano pe domnișoara Vera, dela Roma pe domnișoara Gentilli și din Extremul-Orient pe mica japoneză, domnișoara Tapales Isang.

Ne'ntrebăm dacă a mai rămas vre-o privighetoare în Europa, când vedem că cele mai bune au fost ademenite și vor zbura spre Monte-Carlo...

N'avem deci, pentru cititorii noștri decât un sfat ;

— Duceți-vă la Monte Carlo !

Capitalul emoționat

După zece ani dela ultimul măcel, oamenii n'au uitat încă infernul războiului și nu e an în care să nu apară câte o carte nouă asupra suferințelor omului bombardat. Succesul lui **Enric Maria Remarque** a depășit socotelile editorilor și a devenit un succes de moralitate. Influența cărții lui „Nimic nou pe frontul de West" a dat naștere unei stări de spirit pe care n'am cunoscut-o decât după apariția cărții „Le Feu" de Henri Barbusse. Câțiva șefi de stat-major din țările de cultură germană au interzis, prin strict ordin de zi ofițerilor și trupei să citească acea carte infamă care nu descrie războiul ca un paradis pierdut.

Insuși capitalul s'a emoționat!... Câțiva reprezentanți ai agențiilor americane de presă au dat fuga la Berlin și au cerut lui **Eric Maria Remarque** o nouă carte — deși autorul mărturisise că nu este și nu vrea să fie literat. Autorul a căzut totuși de acord cu reprezentantul agenției „United Press"; „a căzut" e cuvântul — în fața sumei de 500.000 de dolari, cam 80 de milioane lei.

Sumă fabuloasă — și tot ce putem dori de aci înainte e ca tânărul scriitor german să dăruiască editorilor săi o carte la fel de fabuloasă.

F. ADERCA

Cronica științifică

Simțul vizual la fluturi

In urma afirmației oftalmologului Hess, că toate nevertebratele ar fi acromatopsice, mulți biologi au întreprins cercetări asupra unor grupe de insecte. Dr. Dora Ilse de la un institut de biologie din Berlin a făcut de curând o comunicare asupra rezultatelor obținute în urma observării modului de comportare al fluturilor în prezența diferitelor colori. Dânsa stabilește că fluturi crescuți în laborator, deci care n'au experiența colorilor, disting douăzeci de nuanțe de cenușiu în mod spontan. Amestecând hârtiuțe astfel colorate cu altele incolore, fluturii se îndreptau spre cele colorate și, lăsându-se deasupra lor, le pipăiau cu trompa.

Nu toți fluturii se comportă la fel. O statistică a reacțiunii fluturilor față de florile colorate arată că ei disting mai cu seamă grupa cenușie dar și nuanțele roșii, pe care alte insecte le confundă cu negrul. Deci, spectrul vizibil pentru fluturi cuprinde și colorile de lungimi de undă mai mari.

S'a constatat că diferitele specii de fluturi posedă o „coloare favorită" caracteristică. Totuși toți fluturii se comportă la fel față de coloarea verde și albastru-verzui, pe care o disting de galben și de albastru.

Faptul că fluturii deosebesc coloarea verde, fără excepție, le dă posibilitatea să distingă coloarea florilor de frunziș și iarbă.

O altă serie de observațiuni a fost făcută spre a se stabili ce atrage mai mult fluturii: coloarea sau mirosul? O sintetizare a rezultatelor a dus la concluzia că există între fluturi prototipi olfactici și prototipi vizuali și o întreagă gamă de tipuri intermediare. Se pare totuși că în majoritatea cazurilor mirosul este perceput de fluturi, dar coloarea îi orientează mai ușor.

Scufundarea recifilor de corali

O întreagă serie de teorii au încercat să explice formarea insulelor de corali, numite atoli, așa cum se găsesc în mările sudice. Una dintre cele mai importante este teoria scufundării a lui Darwin. Potrivit acestei teorii, atolii s'au format în urma scufundării insulelor înconjurate de recifi de corali, în timp ce coralii se mențineau la suprafață prin creșterea lor. In modul acesta s'ar forma întâiu un recif-barieră și în urma completei scufundări a insulei s'ar alcătui atolul. Nu există însă nici o dovadă directă a acestei scufundări. Din această cauză s'au ivit o sumă de alte teorii, care încercau să explice formarea atolilor. Dar nici una nu era satisfăcătoare.

Dr. Mase Egon Thiel din Hamburg cu prilejul actualelor sale studii asupra modului de viață al coralilor a aflat un nou argument pentru susținerea teoriei lui Darwin. Din observațiunile unor cercetători americani reiese că coralii produc în fiecare an o cantitate foarte mare de calcar, pe care o depun în jurul recifilor. Thiel a calculat greutatea la care poate să ajungă un astfel de sediment. A calculat apoi rezistența pe care trebue să o învingă insula de corali ca să se scufunde și totodată timpul necesar formării unui sediment care să poată să învingă această rezistență. Aplicând aceste calcule atolilor existenți, Thiel constată că în decursul epocilor geologice coralii au avut vremea necesară formării cantității de calcar, care să poată scufunda insula respectivă.

Pentrucă acest sediment se poate produce numai prin acțiunea vitală a coralilor, urmează că scufundarea cerută de teoria lui Darwin este o urmare a vieții coralilor recifieni.

O CARTE DE EDIFICARE:
Autori și păreri
de AURELIU WEISS
Cu studii despre: Romain Rolland, André Gide, Jules Romains, Anton Cehov, Dimitri Merejkovski, Elémir Bourges, Luigi Pirandello, John Galsworthy.
Editura „Naționala" S. Ciornei

CITIȚI
Studii literare
de AURELIU WEISS
despre: Oscar Wilde, Bernard Shaw, Georges de Porto-Riche, Francois de Curel, Paul Hervieu, Henri Barbusse, Gabriele d'Annunzio, George Diamandi, Drama Socială Contemporană
Editura „Cultura Românească" Seria II-a
De vânzare la toate librăriile.

PLASTICA

An de an paleta lui Iser destăinuieşte iniţieri nouă în arta nuanţelor şi 'n mlădierea formei. An de an surpriza iseriană e mereu proaspătă ca un isvor de nesecată bogăţie.

Artistul îşi continuă nestânjenit evoluţia. In expoziţia dela Ateneu va trebui să recunoaştem progrese ce se traduc în nudurile, în peisagiile şi în portretele expuse printr'o sensibilitate spontană, prin efluvii nouă de viaţă.

Culoarea e perfect disciplinată, iar fermitatea desenului dovedeşte grija unei juste gradaţii şi urmărirea unei facturi totdeauna personală.

Iser — **Arlechinadă**

Aceiaşi ordonanţă strânsă, foarte ritmică, aceiaşi somptuozitate de decor foarte armonios simplificat se afirmă în ulei şi aquarelă, în gouache şi desen.

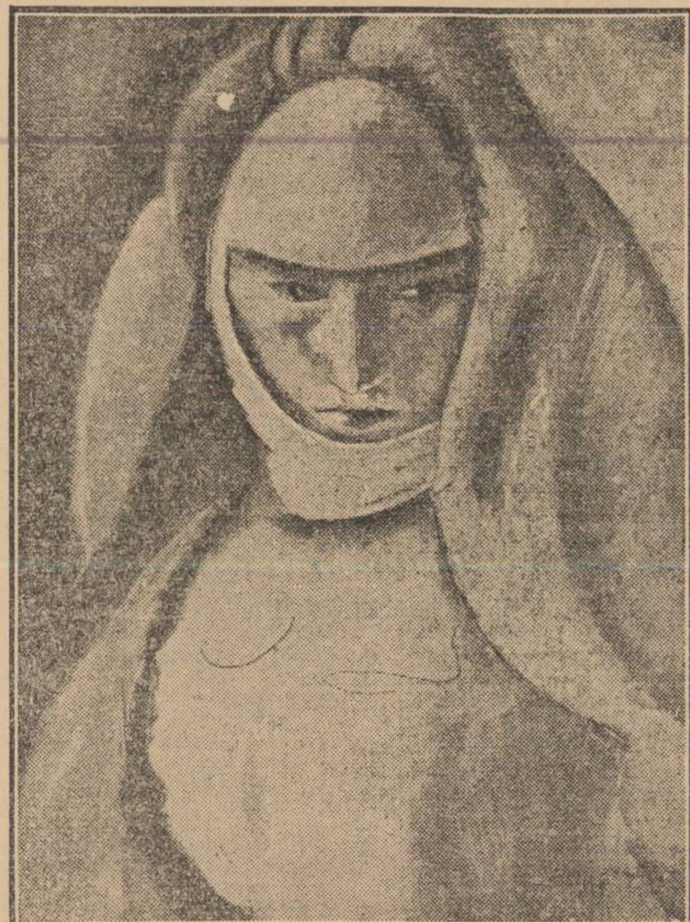
Gravurilor, deasemeni, (lucrate în *burin* sau cu *acul rece)*, nu le lipsesc nici accentul elocvent nici fineţa.

Iser — **Privelişte dobrogeană**

In arta aceasta sobră, de o delicată sensibilitate şi de intensă viaţă lăuntrică, sentimentul nu e declamat în violenţe stilistice sau în răcnete de culoare, ci e aproape sever comprimat în subiect.

Ultimele lucrări ale artistului sunt astfel şi mai pline de umanitate. După ce-a figurat cu cinste în principalele saloane ale anului, Iser ne-a revenit mai umanizat, cu

Iser — **Tătăroaică**

mai multă vigoare în compoziţie şi cu o mai savantă orchestraţie a tonurilor.

Astăzi, Iser nu mai deformează. Viziunea lui cercetează, dincolo de model, semnificaţia gestului, a mişcării, a atitudinii.

Scenele şi tipurile orientale, mai puţine în actuala manifestare, sunt redate cu tot misterul, cu toată toropeala şi gravitatea nedefinită ce le caracterizează.

Iser — **Compoziţie**

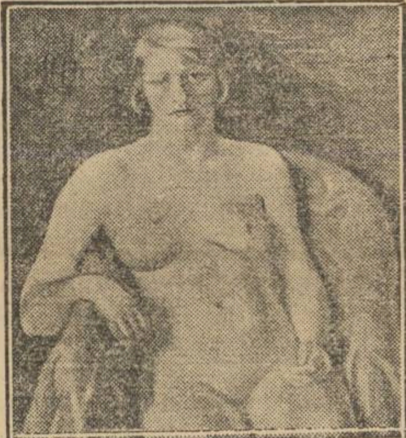
Peisagiul aduce o preţioasă solidaritate a liniilor şi o inspirată eşalonare de valori.

In sfârşit, variata şi dificila tematică nudistă desfăşură o adevărată dramă interioară, în care sensualismul e temperat de seninătatea tratării carnaţiei, iar tumultul stârnit în concepţia artistului de obsesia formelor se realizează plastic în compoziţii de un realism în acelaşi timp necăutat şi modern.

Ceiace pictează Iser e agitaţia sufletului său pătruns de armonia nevăzută a naturii, de presentimentul unor revelaţii ce depăşesc prezenţa modelului.

Ceiace exprimă Iser din contemplarea subiectului e mai mult spirit decât formă. Modelul, cu toate atributele lui formale şi sufleteşti, pictorul şi-l închide în sine şi îl redă după orizontul temperamentului său, după densitatea simţimântului ce-i svâcneşte în suflet.

Forma şi culoarea sânt în această înţelegere adevărate cugetări vii, sensaţii, idei şi sentimente contopite.

Iser — **Nud**

Iser ştie să dea înţeles unui desen simplu, înlăuntrul căruia, însă, totul tresare, se convulsionează, se esenţializează spre a da expresiei spirituale trăsăturile dominante, în care culoarea îşi va turna apoi veselia sau tristeţa. Culoarea, glumă pastică sau dramă, culoarea care tresare ea însăşi, care vibrează, şovăe, alunecă şi se înalţă ca viaţa

Iser — **Gravură**

Cu drept cuvânt critica franceză pomeneşte atât de des numele lui Delacroix vorbind de pictura lui Iser.

Vom releva cu deosebire dintre lucrările recente compoziţia îndrăzneaţă intitulată „Arlechinadă", o pânză de mari dimensiuni care înfăţişează o femee în maillot roz alături de un arlechin în picioare.

E o lucrare admirabil realizată, în care atitudinea extrem de veridică şi sobrietatea concepţiei pun în valoare calităţile plastice ale nudului şi bogăţia rafinată a cromaticei iseriene.

Tabloul e conceput într'un registru tonal susţinut pe o bază de culori calde, care îmbracă subiectul într'o imensă tristeţă.

Am vrea să spunem că aceasta e cea mai bună expoziţie a pictorului Iser, dacă nu ne-am teme că peste doi ani vom fi siliţi să spunem acelaşi lucru.

H. BLAZIAN

VESTEA

de I. AGÂRBICEANU

Ospătăria domnului Binder nu-ţi trage cu ochiul. Poate străjui lângă drumul de ţară ce trece prin sat, în colţul celor trei uliţi. Buni ochi să ai pentru a putea descifra slovele şterse, mâncate, de pe firma de tinichea, ce este abia o părere, înnecată în verdele şters al păretelui. Iar tăbliţa dintr'un colţ al zidului, cu nume şi înălţimi de munţi — lămuririle unei vechi societăţi de drumeţie — n'o mai pot citi decât cei iniţiaţi. Proprietarul dispreţueşte ori care alt semn extern, pentru a indica ospătăria. Iar clădirea e veche, adormită, cu brâe de umezeală până subt ferestre, cu portiţa tupilată în zidul gros, ca de cetate, care închide curtea.

Şi totuşi înaintea crâşmei se opresc şi cărăuşii cei mai de departe. Se opresc şi trăsuri dela oraş iar în vremile mai nouă, automobilele. Crâşma e vestită de mult pentru vinurile bune şi pentru mâncarea gustoasă. A treia atracţie pentru oaspeţi, femeia frumoasă, ospătăria domnului Binder n'a avut-o nici odată. Proprietarii care s'au perindat, din tată în fiu, n'au avut simţ estetic. In schimb au moştenit cu toţii mult simţ moral.

Dacă ai curajul, străin fiind, să intri pe portiţa ascunsă în zid, eşti numai decât răsplătit de răcoarea grădinii de pomi, pe care, de după zid, nici n'o poţi bănui. Nu-s mulţi merii şi perii, vre-o zece, dar sunt bine îngrijiţi, sănătoşi, şi umbresc măsuţe curate, iarbă subţire, cosită des. Şi o linişte!

Linişte câtă vreme nu nimerim fruntaşii satului şi nu tăbărîm asupra popicăriei de subt şopronul negru, la dreapta, de-alungul zidului. Şi noi ne arătăm destul de des: şi în zile cu soare şi în zile ploioase, de cum se desprimăvărează şi până cade bruma, dela ceasurile şase încolo. Uneori ne apucă miezul nopţii şi mai bine!

E un obiceiu pe care nu l-a putut frânge nici popicăria cea nouă a mărgineanului care ţine în arendă birtul comunei. Nici popicăria „n'are simetrie" ca a lui Binder, cum spune prietenul Miron, colegul şi subalternul meu la şcoala primară din sat, nici vinul „nu-i de viţă" ca la Binder, cum mărturiseşte cu regret părintele Tudoran, care ar vrea să sprijinească negoţul românesc.

.... Un strop de distracţie, după munca zilei. Ceasul ni l-am fixat după ora de închidere a cancelariei, pentru notar şi ajutorul lui. Cât despre părintele Tudoran şi notarul pensionat, ei au totdeauna vreme. Eu şi colegul Miron, peste an dela patru, iar după examenele din Mai, toată ziua, tăiem câinilor frunză. E adevărat că uneori noi patru ne strecurăm mai de vreme în grădina lui Binder. Dar nu jucăm popici până nu vine notarul şi subnotarul. Bem un vinişor şi stăm de vorbă.

Nu suntem nici unul oameni bogaţi, dar avem un strop de chiag. Şi când ţi-ai împlinit slujba şi datoria, când acasă n'ai ce face, când vremea-ţi pare lungă, puţină distracţie nu strică.

In ziua aceea dela sfârşitul lui Iunie ne-am întâlnit, ca de obiceiu, după şase, la popicărie, în grădina lui Binder. Nu jucam pe bani, dar nici în sec. Cine pierdea plătea „o pereche". De fiecare dată trăgeam la sorţi pentru împărţirea în două grupe. Jucam bine toţi şase. Totuşi subnotarul era cel mai tare, iar Puşcaciu, notarul pensionat, ajunsese destul de slab din bun ochitor cum fusese odată.

După întâia partidă, câştigată de grupa pe care o conduceam, Muntean, subnotarul îşi aduse de-odată aminte că a uitat să trimită la poştă o scrisoare oficială urgentă.

— „Şterge-o"!, spuse notarul. „Par'că-l aud mâne pe primpretorul la telefon"!

Tânărul, lung cât o prăjină, se îndoi de spate dând păhărelul peste cap, îşi luă pălăria şi plecă.

— „Să te duci la staţie, dacă va fi plecat poştarul", îi strigă notarul îngrijorat.

Băurăm şi continuarăm jocul. Pe subnotarul îl suplinea părintele, — aşa eşi la sorţi. Pierdurăm jocul. Şi pe-al doilea. Incepui să mă nelinişteasc. Partida potrivnică: notarul, colegul Miron, bătrânul Puşcaşiu, strigau pe Binder, aprinşi de veselie.

— Mai încet, mai încet", zise părintele Tudoran. Vreţi să vă îmbătaţi? Şi apoi, nu-i nici o virtute. Dela noi lipseşte cel mai bun.

Domnul Binder se ivi, adormit, cu paşii înceţi, pipăiţi, cu obrajii mari pe care mijeau rotocoale alburii, ca nişte urme de bureţi, cu buza din jos dăhălată, purtându-şi cu greutate pântecele enorm şi picioarele pline de podagră. Fusese un sas voinic pe vremuri, dar acum era trecut de şasezeci de ani. A trăit o viaţă întreagă într'un sat curat românesc, şi totuşi vorbea pocit limba noastră. De altfel era foarte scump la vorbă. Numai când se răsturna lampa, se spărgea vre-un pahar, se vărsa băutura, devenea limbut şi după ce se încurca în câteva cuvinte româneşti, toráia şi înjura în nemţeşte.

Luă, fără un cuvânt, sticlele goale de pe masă.

— „Jupâne Binder", zic eu, „nu te prea grăbi. Mie şi părintelui ni se face o nedreptate. Omul nostru cel mai bun, lipseşte."

— Să joace domnul Binder în locul subnotarului, zise Puşcaşiu bătrânul, aruncând nechezături de râs spart, după cum îi era obiceiul.

Jupânul se opri o clipă.

— „Da", zise în nemţeşte colegul Miron, foarte mândru că pricepea ceva din această limbă, „rugăm cu tot respectul pe domnul Binder să ţină locul subnotarului."

Sasul mormăi ceva în limba lui, se înţelese cuvântul „Teufel", şi se depărtă fără să ne învrednicească de-o privire, ţăncănind sticlele goale, pe care le ducea într'o mână, prinse de gâturile lungi, — iar cealaltă o ţinea departe de trup, ca pe un ciot uscat.

— „L-ai supărat, dascăle", zise notarul. „Tu vei purta vina dacă va întârzia cu băutura. De altfel ne-am putea hodini puţin. Recunosc şi eu că vă lipseşte subnotarul. Dar ce dracu face de nu mai vine? Putea să se înapoieze până acum şi dela gară."

— „N'am auzit încă trenul fuerând", zise părintele Tudoran.

Ne uitarăm la ceasurile pe care le scoaserăm din buzunare. Cele din urmă raze de soare care se strecurau prin vârfurile pomilor se reflectară în argintul sau nichelul lor, umplându-le de străluciri. Notarul pensionat se bucura ca un copil: ceasul lui strălucea mai tare. Era un ceas nou de argint, pe care i-l cinstiserăm cu prilejul trecerii lui la pensie.

In grădină răcoarea crescu. Priveam printre ramurile înverzite merele şi perele crude, nici cât nucile de mari, dar care încovoiau de pe acum ramurile mai fragede.

Incepurăm să vorbim despre recolta care se arăta bogată şi în grâne, şi în porumb, şi în fructe. Puşcaşiu bătrânul se lăuda că la toamnă va vinde un vagon de mere. Notarul socotea cât grâu va avea de vânzare părintele, între protestările încăpăţânate ale acestuia. Colegul Miron n'avea nimic de vânzare, dar se bucura că va cumpăra grâul eftin.

In grădină plutea o linişte grea acum. Asemenea şi peste sat. Incă nu începuseră a se întoarce oamenii dela câmp. Ne învălui ca o apă odihnitoare.

De-odată văzduhul se umplu de clocotul trenului şi un şuerat prelung ne aviză că ajunsese în gară. In clipa aceea se ivi şi domnul Binder cu sticlele. Acum aducea în fiecare mână câte una.

— Are „*târziere*" zise jupânul punând băutura pe masă. „Zece minute", adause apoi, uitându-se cu ochii spălăciţi la bilele ce se hodineau.

Cercetarăm cu atenţiune ceasurile de buzunar, ca şi când am îndeplini un lucru de mare însemnătate, şi văzurăm că jupânul avea dreptate. Trenul întârziase zece minute. Colegul Miron îşi îndreptă pe al lui, întârziat cu cinci minute; ştia că sasul nu greşia niciodată.

Vorbirăm de micile întâmplări de peste zi. Se'mbătase tun, de dimineaţă, Dumitru Natului, bărdaşul, şi se bătu în crâşmă cu nevastă-sa, care nu-l putea urni la lucru. Pădurarul l'a prins din nou pe Şorecelul cu trei trunchi de brad, tăiaţi din pădurea satului. Ilie Rău îşi anunţă la matriculă, pe al treilea băiat, Victor, născut într'o facere grea, noaptea trecută. Părintele împărtăşi pe moş Păscut, ale cărui zile sunt numărate.

Ne luarăm la poveste şi uitarăm şi de vin şi de subnotarul Muntean. Când acesta răsări deodată înaintea noastră, cu capul gol, gâfâind, cu ochii măriţi ca de spaimă, avea nişte ochi mici galbeni, care se înroşau la cea mai mică emoţie, încât părea vecinic cu catar.

Văzurăm din privirile lui că avea să ne spună o veste deosebită. Era schimbat şi la faţă, care din albeneaţă-trandafirie, devenise pământie, cu toată goana în care trebui să vină de la gară, pentru a putea ajunge aşa de repede dela flueratul trenului.

— S'a întâmplat o catastrofă, reuşi el să şuere, într'un târziu.

Un fior mă străpunse. Aşteptam să-mi pice zilele acestea o rubedenie.

— O ciocnire?

— O deraiere?

— Unde? Ce s'a întâmplat?

Toţi puserăm cuvintele lui în legătură cu întârzierea trenului.

Subnotarul înălţă braţul drept şi-l lăsă să cadă neputincios.

— Un asasinat! zise el.

Eu răsuflai uşurat. Notarul sări în picioare:

— La gară? In tren?

— Nu. In Bosnia!

Ne uitarăm la el ca la un nebun. Părintele se mişcă pe scaun şi începu să-l privească pe Muntean cu băgare de seamă, îngrijorat, trecându-şi degetele prin barba lungă. Colegul Miron era numai ochi. Notarul pensionat rămase cu gura căscată.

— Dar ce te poate nelinişti un asasinat în Bosnia, îl întreb eu, părându-mi că lunganul vrea să-şi bată joc de noi.

— E grozav! zise subnotarul. Arhiducele moştenitor şi soţia lui au fost omorâţi.

Ne privirăm miraţi, neîncrezători.

Ion Banciu, notarul, aruncă o privire repede prin grădină. Nu mai era nimeni afară de noi.

— Bagă de seamă ce spui, omule! Cu aşa veşti nu e de glumit", zise el, cercând să-şi dea glasului o nuanţă de autoritate. „Te poate auzi cineva!".

Subnotarul se lăsă pe-un scaun, oftă şi zise:

— Dar nu mai este nici un secret. La poştă a sosit un comunicat oficial. Nici n'am intrat bine, şi poştăriţa, zgripţuroaica cea bătrână, mi l-a arătat. N'am voit să cred şi am alergat la gară, deşi servitorul nu plecase cu poşta. Cel dintâi cuvânt ce mi l-a spus şeful, a confirmat ştirea. Părea mirat. „Cum, la primărie nu ştiţi nimic?" Şi nu-i venea să creadă. Avea şi el comunicatul oficial. Mi l-a arătat. „Nu, zic eu, trebue să fie vr'o greşală în nume. Altfel am fi fost şi noi avizaţi". Şi am aşteptat să sosească trenul. In tren nu se vorbea despre altceva".

Tânărul tăcu, noi rămaserăm pe gânduri. Ştiam cu toţii din ziare că Arhiducele, cu soţia lui, făceau un drum prin Bosnia.

— I-a puşcat un tânăr sârb, zise subnotarul, privind peste capetele noastre.

Mă gândeam: poate să fie adevărat. Sârbii sunt oameni cu capul a mână. Dar de ce nu-l vor fi puşcat pe Tisza?

— Dacă-i adevărat, Dumnezeu să-i ierte, zise părintele Tudoran, închipuind o cruce. Se spunea că naţionalităţile pot avea o nădejde în Francisc Ferdinand.

— O să jubileze de-acum ungurii, zise colegul meu Miron. Se spunea că numai el îi mai ţinea în frâu.

— Vorbe de clacă, începu notarul pensionat. Viena a ţinut şi va ţinea totdeauna cu cel mai tare. Am apucat eu şi alte vremuri, când se punea mare nădejde în Rudolf, întâiul moştenitor. Venia prin Ardeal şi umbla la vânat cu grofii unguri. Şi mai pişca vr'o altiţă românească. Ii eşise, de-aici, vestea că-i filoromân. Dacă-i mort, arhiducele, zic şi eu cu părintele: Dumnezeu să-l ierte! A dracului oameni sârbii ăştia! Ţin şi acum la Bosnia şi Herţegovina, nu se lasă!

— N'am crezut nici odată în aşa numita Austrie mare, de care se vorbea ca despre un plan al lui Francisc Ferdinand. Totuşi, dacă-i adevărată vestea, mai bine n'are să ne fie. Nu se poate tăgădui că arhiducele nu era prietenul ungurilor, vorbi notarul Banciu, arătând o faţă îngrijorată.

— Dar se şi vorbeşte despre un războiu împotriva Serbiei, despre ultimat, despre mobilizare", zise subnotarul, cu o uşoară tremurare în glas. „Călătorii sunt cu toţii convinşi că vom avea un războiu în Serbia. Şi se ştie cine vor fi trimişi mai întâi în foc".

Posibilitatea aceasta nu ne trecuse nici unuia prin gând. Ne tulbură neasemănat mai mult decât tragedia moştenitorului. Simţii că emoţia subnotarului aici e a se căuta.

O îngrijorare adâncă mă cuprinse. Trecusem de a-

nii armatei, dar aveam rudenii, aveam un văr din frate mai mic. In primăvară eșise sublocotenent. Imi ridicai privirea și-l văzui pălind și pe notar și pe colegul Miron.

— Mobilizare? Așa de în grabă? Dar, peste tot, pentru ce mobilizare? N'are monarhia contingentele de subt arme? Cu cine vrea să se bată? Ce armată îi trebue pentru a ocupa Serbia, o țară cât trei județe de ale noastre? întrebă agitat dascălul Miron.

— Se spune că guvernele din Viena și Budapesta au pus condiții umilitoare Sârbiei. De, cred și eu că armata care-i subt arme, ar fi suficientă, zise subnotarul.

— Se vede că se tem de complicații, spuse părintele Tudoran, mângâind păhărelul cu vin, și gustând apoi din el.

Nelînișțea începu să se strecoare în noi, ca apa care a descoperit o spărtură în iaz. Părea că numai acum începem să pricepem însemnătatea tragediei din Bosnia. Lucru ciudat! Cât ce ne gândirăm la posibilitatea războiului, nu mai așteptam nici o confirmare a știrii aduse de subnotarul. Nu ne mai îndoiam.

Dar gândeam greoiu. Părea că nu ne putem urni din loc. Vorba părintelui, cu „temerea de complicații", ne dase însă un avânt închipuirii.

— Complicații, da, se poate!" zise și notarul, care rămăsese tăcut până acum. De câțiva ani se tot vorbește de-un mare războiu. Cine știe dacă nu-i va fi bătut acum ceasul!

— E lucru sigur că Rusia nu va suferi îngenunchiarea Sârbiei, cu atât mai puțin înglobarea ei în monarhia austro-ungară, își dădu cu părerea părintele Tudoran. Dacă se atacă Serbia, înțeleg și mobilizarea. Monarhia vrea să ia măsuri de pază și la granița dinspre Rusia. Dar atacul nu e sigur. Să vedem. Pentru crima unui nebun nu se pedepsește o țară.

Bătrânul Pușcașiu, notarul pensionat, întinse mâna, luă păhărelul plin, îl dădu peste cap cu multă îndemânare, și, cu glas întinerit, cu'n zâmbet de lumină în față, zise în șoaptă:

— Cine știe dacă nu trăim să-i cântăm „aliluia".

Nu înțelegeam.

— Cui? îl întrebă cineva.

— Monarhiei!

Ne privirăm mirați și tăcurăm, căzuți pe gânduri. Când se ivi jupânul Binder înaintea noastră, ne păru o față străină. Mă gândeam: a aflat, de sigur, și bătrânul.

— Mare nenorocire, domnule Binder, zic eu.

Sasul se uită la noi mirat de neclintirea în care ne aflase.

— Ce este? făcu dumnealui.

— N'ai auzit nimic?

Sasul ridică din umeri și se uită pe subt masă crezând că am spart vr'o sticlă.

— Ce este? întrebă el din nou, cu o ușoară încruntare a sprâncenelor.

— L'au împușcat pe moștenitorul tronului și pe nevastă-sa. N'ai auzit nimic?

Bătrânul ridică cu greutate brațul drept și făcu un gest de plictiseală.

— Nu glumim, domnule Binder. Iată subnotarul a văzut știrea oficială la poștă și la gară. Din nenorocire e adevărat.

Colegul Miron se simți obligat să-i spună și în nemțește ce s'a întâmplat în Bosnia.

Sasul ascultă, se răzimă c'o mână de masă și zise foarte liniștit:

— *Ala poveste!* Cum să pușțe la ei? Sunteți *copchii* să credeți că de ei se poate *aprochie* cineva cu pușca ori revolverul? Câte catane încunjură la ei și ține pază? Și ne privi c'un aer de superioritate disprețuitoare.

Nu voi să ne creadă în ruptul capului, și la stăruința noastră, bătrânul se supără și se depărtă călcând mai apăsat ca de obiceiu din papuci.

Pe-o clipă mă gândii și eu că poate sasul are dreptate. Cine să se fi putut apropia de moștenitor și de soția lui? De bună seamă nu va fi călătorit prin Bosnia fără pază.

— De, par'că pe regina Elisabeta, pe împărăteasa, n'a junghiat-o un mișel, cu toată paza din jurul ei, oftă subnotarul.

Ne aduserăm aminte și de moartea ei, și de aceea, tot tragică, a lui Rudolf. Și ni se risipiră nedumeririle lăsate de încăpățânarea domnului Binder.

Vorbirăm, cu glasuri scăzute, de tragediile din urmă ale curții din Viena, și ne uitarăm vinul nebăut pe masă.

Ne ridicarăm târziu de pe scaune. Părea că ne-am împovărat de-o greutate nouă, necunoscută până atunci. Gândurile mi se risipeau mereu. Treceam printre pomii grădinii ca printr'un loc strein. „Dacă-i adevărat, cine știe ce se mai poate întâmpla", îmi ziceam.

La poartă ne-am înțeles cu toții să nu mai spunem la nimeni. Cine știe, poate să fie o greșeală de nume. Dacă e adevărat, știrea trebue să apară în ziarele ce vor sosi mâine. Va trebui, de asemenea să sosească un comunicat oficial la primărie. Nu se poate să se știe la poștă, la gară, care nu-s instituții administrative, și să nu fie avizată primăria.

Dar în ziua următoare ziarele proaspete nu aduseră nici o veste, nici comunicat oficial la primărie nu sosi. Totuși noi aveam știrea confirmată: peste noapte jandarmii din sat, șeful gării și vreo doi slujbași dela o fabrică din comună, s'au întâlnit în grădina unei cazarme părăsite și au tras un chef monstru până în zori. Câinii din vecini au urlat toată noaptea.

— Ați auzit? ne întrebarăm ziua următoare când ne întâlnirăm iar.

— Auzit! Ce ticăloși!

— Ticăloși, calea valea. Dar proști să dea în gropi.

— M'am mirat eu și de poștărița și de șeful gării", zise subnotarul. „Mi-au spus vestea c'o bucurie abia stăpânită".

Știrea oficială la primărie sosi abia în ziua următoare. Tot asemenea în ziare. Am înțeles că telegramele văzute de subnotar la poștă și la gară au avut alt izvor decât oficialitatea.

Jupânul Binder nu crezu până ce nu-i sosi gazeta germană la care era abonat, încadrată în negru, publicând necrologul.

I. AGARBICEANU

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 și 47

— Dracul ne-a luat! spuse Croquebol, care în sfârșit se trezise și stătea acum uluit în pragul ușii. Ce, ești nebun, de vrei să mergem pe vremea asta! Uite cum plouă!

— Nu-mi pasă, spuse brigadierul.

Croquebol continuă:

— Fie și așa, numai că trebue să ne gândim puțin; cum vrei să mergem la bordel, nici nu știm unde-i!

— Nu-mi pasă! spuse încăodată La Guillaumette scandându-și vorbele pentru a le face mai energice; avem să găsim noi! Haidem!

Furia îl înăbușea; una din acele furii imbecile care nu admit să se stea de vorbă.

Croquebol care îl cunoștea nu mai insistă:

— Bine! Fie cum vrei!

In fața lor se deschidea o piață, pe care o arcuiau în semilună un șir de becuri de gaz. O luară drept înainte, fără o vorbă, cu chipiul pe ochi, cu ceafa plecată sub ploaie, cu mânerul săbiei sprijinit de braț. O stradă pe care o întâlniră îi ispiti, dar nu făcură nici douăzeci de pași și furtuna îi luă din coastă și îi aruncă aproape fără știre într'o ulicioară strâmtă și întunecoasă, al cărei capăt se vedea departe, luminat palid de un felinar în agonie. Tot orașul dormea, în somnul acela greu pe care-l întreține fără visuri ropotul ploii bătând în geam.

Larg și roșcat, cadranul luminos al unui turn plana deasupra târgului, ca o lună imensă.

Cei doi soldați se grăbeau, se furișau pe sub ziduri, strânși unul lângă altul de îngustimea trotuarului. Cismele lor grele băteau pasul în mijlocul tăcerii și cascadele rostogolite de pe acoperișuri băteau toba pe pielea groasă a chipielor.

Din când în când, o streșină spartă le oferea câte un duș, în treacăt.

— Plouă, observă Croquebol.

La această observație care nu era lipsită de adevăr, brigadierul nu răspunse nimic. Deja de câteva clipe dădea semne de neliniște și cerceta îngrijat întunericul din jurul lui. Fapt este că porniseră greșit, încurcați într'un veritabil labirint de uliți întunecoase, strâmte, rău mirositoare, prost pavate, dând unele în altele; așa că cei doi se învârteau mereu în cerc, întorși mereu spre acelaș punct de o fatalitate absurdă. Nu mai nădăjduiau să iasă de aici niciodată, când întâmplarea avu milă de ei: simțiră deodată aer proaspăt; ajunseseră la marginea apei fără să-și fi dat seama cum au ajuns acolo.

O luară pe mal, pe sub două șiruri de plopi vâjâind în vânt, împinși și ei din spate de furtună.

Ajunși la un pod de piatră, îl trecură și începură să urce dealul unui foburg.

Era unul din acele foburguri echivoce de provincie, nici cal nici măgar, un fel de trăsături de unire între oraș și sat, în care stuful și olanele stau alături și unde întâlnești căsuțe cu obloane verzi alături de ferme având curți întinse.

Foburgul acesta li se păru în adevăr interminabil cu cele două șiruri de case crenelând cu negru mat fondul mai palid al nopții. Pe drumul cu hârtoape, semănat cu prundiș rar, începeau să-și târâie picioarele, ca doi cavaleriști ce erau, obișnuiți mai mult cu trapul bătut decât cu marșurile forțate. Mai ales La Guillaumette, care avea niște cizme cam strâmte, suferea, prea mândru ca să se plângă. Dealtfel nici-o nădejde nu era ca asta să se sfârșească atât de repede. După o casă, încă una, pe urmă un bordei, zidul răpănos al unui grajd, pe ale cărui ferestruici ieșea mirosul călduț și pătrunzător al ieslelor. Niște cucoși începură să cânte. Și, într'o ordine neîntreruptă, numerele caselor se perindau, sărind din zece în zece, ajungând la cifre neînchipuite: 300! 320! 330! Numai numărul cel bun, cel adevărat, unicul, formidabilul număr, iluminat și vesel, îmbujorat de lumina roșie, nu vroia să apară niciodată.

Insfârșit, se pomeniră în câmp și un fulger care se aprinse la orizont li-l descoperi în fața ochilor, imens, pustiu și mohorât.

Era vădit că greșiseră drumul.

— Nu-i pe aici, spuse Croquebol.

Intunecat, brigadierul răspunse:

— Se poate.

Sângele i se urcă în față, congestionându-l. Totuș socoti că pentru demnitatea lui trebuia să afecteze o extremă răceală.

— Dacă nu-i pe aici, spuse el cu o voce care se silea să fie calmă, trebuie să fie prin altă parte.

Croquebol aprobă:

— Cred și eu!

Și cu aceasta se întoarseră și luară drumul înapoi, cu acelaș pas. După cadranul luminat al turnului primăriei care nu se mai vedea acum decât ca un punct luminat în noapte, văzură cât erau de departe! Făcură înapoi acelaș drum pe care veniseră, de data asta cu vântul în față, siliți să lupte corp la corp cu furtuna.

Ajunși la punctul de plecare, o luară la stânga, pentrucă veniseră dela dreapta, și porniră pe malul celălalt al apei. Colindară vre-un sfert de ceas prin noroi. Croquebol mergea prin iarba udă. La Guillaumette, însă, care mergea pe pământul desfundat, aduna pe tălpile cizmelor bucăți enorme de lut cleios și înainta dând vajnic din picioare, mirându-se că lângă Croquebol creștea văzând cu ochii. O cotitură neașteptată a drumului îi aduse în fața zidului unei uzine, colos sinistru și nelămurit, ghemuit în noapte. La apropierea lor și la zăngănitul săbiilor, niște câini începură să latre furioși.

— Al dracului! spuse La Guillaumette oprindu-se, altă dandana! Numai de ar fi în lanț! Sunt în stare să ne sfâșie!

Dar Croquebol îl liniști:

— Dă-le pace! Lasă-i să latre!

Cu ochii lui ageri, fără prea multă osteneală, cu tot întunericul, vedea câinii cu boturile băgate printre gratiile unui grilaj. Ii explică chiar tovarășului tot avantajul situației: lătratul cânilor avea să trezească pe careva, pe vre-un portar sau pe vre-un păzitor de noapte, însfârșit o ființă însuflețită, oricare ar fi fost, care să-i poată îndruma și să le arăte ceeace căutau!

Și avea dreptate, pentrucă, în adevăr, o fereastră se deschise în curând deasupra lor, o formă albă apăru și un glas întrebă:

— Cine-i? Ce vreți?

Tocmai deschideau gura să vorbească, dar fură cuprinși deodată de o rușine ciudată. Șovăiră în fața brutalității răspunsului și rămaseră nemișcați, îndemnându-se în șoaptă unul pe altul:

— Hai, spune!

— Nu, spune tu!

— De ce eu? Spune tu!

— Ei, asta-i!

— Ce-ți pasă?

— Dar ție?

— Nu-mi vine, mă!

— Nici mie!

— Pe dracul!

In vremea asta omul dela fereastră aștepta plin de mirare, neliniștit în fața acestor șoapte înăbușite care îi ajungeau nelămurit la ureche. Mai întrebă încă odată, dar întrebarea lui rămase din nou fără răspuns. Atunci nu mai avu nici-o îndoială: neputând de departe să le zărească uniformele îi luă drept niște răufăcători.

Le strigă:

— Ia stați puțin că vedeți voi acuș, pungașilor! Dacă nu plecați imediat trag cu pușca în voi!

Câinii, obosiți, hârâiau.

Omul dispăru deodată. Plecase desigur să-și aducă arma.

Croquebol, neliniștit, declară:

— Mă, să băgăm de seamă; hai s'o ștergem, că trage în noi, îți spun eu!

— Crezi? spuse La Guillaumette speriat.

— Păi cum altfel! trage în noi și ne face praf!

— Ei, al dracului! Ar fi prea din cale afară!

— Iți spun eu!

— Păi, atunci s'o radem repede de-aici!

— Chiar așa! Și la trap!

— Atunci, haidem! Un, doi, și pas gimnastic!

Și o porniră în pas alergător.

Trebuiau acuma să se întoarcă în oraș și pentru asta trebuiau să treacă apa din nou. O punte de lemn putred pe care o dibui mâna lui Croquebol în umbră și pe care apucară, fugind mereu, îi aduse pe drumul cel bun — cu singura restricție că deocamdată se pomeniră într'o mlaștină. In fața lor se întindea o adevărată baltă și la primul pas pe care-l riscară, țâșni de sub picioarele lor o coloană de noroi, un foc de artificii lichid care le căzu în picături grele pe mâini și pe mustăți.

— Stai! comandă brigadierul.

Stătură.

Ca și cum, după un scurt răgaz, furtuna ar fi căpătat puteri nouă, ploaia, oprită o clipă, începu să cadă mai tare ca orcând.

Peste capetele lor se revărsau șuvoaie întregi, adevărate cascade curgând din cerul hărțuit de vijelie.

In urma lor, râul, rostogolindu-și apele umflate vâjâia lugubru.

Aiuriți, cei doi își încovoiau spatele, scufundați într'o supunere pasivă și tăcută de animale bătute fără motiv.

In fața acestei infamii a soartei, a acestei lașități a naturei, La Guillaumette stătea fără revoltă, Croquebol fără o vorbă: era uluirea dureroasă în care te aruncă marile nedreptăți!

Atâta doar, că holbau ochii cumplit, privind fără nădejde în întunericul acesta de mormânt.

La Guillaumette oftă adânc.

După mânia dela început era apucat acuma de o descurajare imensă și, începu deodată să se tânguie, cu un glas înăbușit de lacrimi: nu, era prea mult nenoroc! Prea erau toate împotriva lor, și cerul și pământul! Nu, el nu mai voia să știe de nimic! Are să se așeze jos, în apă, cu capul în ploaie, și are să aștepte să se facă ziuă!

— Nu, n'ai să faci așa, spuse Croquebol.

— Ba așa am să fac! declară La Guillaumette, și banii majorului am să-i svârl în gârlă!

Croquebol se revoltă:

— Ei, lasă gluma! Nu fă glume cu paralele!

— Lasă-mă 'n pace, strigă La Guillaumette, am să fac cum îmi place! nu te privește pe tine!

Și duse mâna la buzunar. Croquebol se aruncă spre el, luându-l în brațe:

— Stai, mă! Stai, mă!

— Lasă-mă, strigă La Guillaumette, lasă-mă, îți spun!

Apoi dând drumul amărăciunii care îl copleșea:

— Ce, nu-i cumplit asta? Mai înțeleg să ploaie, dar așa! Prea își bate Dumnezeu joc de noi! Prea ne aruncă pe cap toate nenorocirile! Știi ce-i asta, mă? Asta-i porcărie, ți-o spun eu! Asta-i ploaie? Asta-i porcărie! Ce-i asta, să avem și noi odată cinci franci și să nu putem face nimic cu ei!

In fond, era lesne de văzut că aici era toată chestia: nenorocita asta de monedă de argint în căutarea unei poziții sociale îi atârna din ce în ce mai greu în buzunar.

In orice caz, îmbătat de propria lui eloquență, înduioșat de propria-i nenorocire, bietul băiat își înăbușea plânsul. Isbutise să găsească moneda în buzunar și acuma o flutura deasupra capului, batjocorind cruzimea cerului, cu un gest de protestare indignată.

La urmă, natural, puse din nou moneda în buzunar, întocmai ca sinucigașii aceia din convingere, al căror entusiasm se calmează numai la vederea apei în care voiau să se asvârle.

(Va urma) Trad. de Al. A. PHILIPPIDE

RADIO GRATUIT!
NUMAI CU 10 LEI
puteți câștiga unul
din cele 10 aparate
în valoare de
100.000 LEI
în baza bonului din
ziarul
„RADIO-RADIOFONIA"

I. BABEL

FIICA

Comandantul Diviziei VI făcuse cunoscut că Nowograd-Wolynsk a fost ocupat în zorii zilei. Statul Major părăsi Krapiwno și gălăgioasele noastre trupe urmau ca ariergardă pe șoseaua ce duce de la Brest la Varșovia, șoseaua cu neputință de nimicit, pe care Nicolae I o construise odinioară peste trupuri de țărani.

De jur împrejur înfloresc câmpiile de maci purpurii, vântul de amiazi se joacă prin secara galbenă, feciorelnica hrișcă se ridică la orizont ca zidurile unei mânăstiri depărtate. Tăcuta Volhinie ne trece pe dinainte, ceață cenușie fuge din fața noastră, se târăște din nou pe povârnișurile presărate cu flori și se risipește printre ramurile hameiului. Soarele portocaliu se rostogolește la orizont ca un cap deslipit de trup, o lumină slabă strălucește din mijlocul nourilor, steagurile apusului de soare ne fâlfâe deasupra capetelor, mirosul sângelui vărsat eri și al cailor uciși plutește în răceala înserării. Sbruciul, devenit întunecos, murmură și își răsucește spumegândele noduri ale vârtejurilor. Pe valuri scânteiază luna cea minunată. Deoarece podurile sunt stricate, trecem fluviul printr'un vad. Caii se cufundă în apă până la pântece și apa se învârtește șopotind printre sute de picioare. Un soldat, gata să se înnece, înjură amenințător de Sfânta Fecioară. Fluviul e acoperit de pete negre, căruțele. E plin de sgomot, fluerături și cântece, care răsună peste scânteietoarele șerpuituri ale lunei și peste sclipirile unduirilor valurilor.

Ajungem noaptea târziu în Nowograd. In locuința ce-mi fusese hotărîtă, găsesc o femee însărcinată și doi Evrei roșcați, cu obrajii supți. Un alt treilea doarme. Zace acoperit până peste cap, ghemuit în zid. Dulapurile sunt deschise, pe jos sunt risipite petece de blănuri femeiești și cioburi din vasul sfânt de care Evreii se servesc numai odată pe an, la Paște.

— Luați astea de aci, — spun eu femeii, — în ce murdărie trăiți...

Cei doi Evrei se scoală de la locul lor. Pășesc pe tălpi de postav și adună hârburile de pe dușumea. Pășesc fără sgomot, ca maimuțele, asemeni Japonezilor din circuri. Gâturile li se umflă și se învârtesc în toate părțile. Intind pentru mine o saltea de puf ruptă, iar eu mă culc la perete lângă al treilea Evreu adormit. Ingrozitoarea sărăcie tăbărește numaidecât asupra culcușului meu.

Peste tot s'a răspândit adâncă tăcere, doar luna care-și ține cu mâni albastre strălucitorul cap fără griji, rătăcește prin fața ferestrei.

Imi întind picioarele umflate, mă înfund în salteaua cea ruptă de puf și adorm. Il visez pe Comandantul Diviziei VI. Călărește pe armăsarul său greoi în urma Comandantului de Brigadă și îi trage două gloanțe în ochi. Gloanțele găuresc capul Comandantului de Brigadă și ochii lui cad amândoi la pământ.

— De ce ai poruncit retragerea trupelor? — strigă Comandantul Diviziei VI rănitului Sawizki.

Și mă trezesc pe neașteptate, deoarece femeia însărcinată îmi pipăie obrazul cu mâinile.

— Panje, îmi spune ea, — țipați în somn și vă zvârcoliți încoa și încolo. O să vă fac patul în celalt colț, fiindcă îl loviți pe tata.

Iși ridică picioarele slabe și pântecele rotund de jos și ia plapoma de pe obrazul omului adormit. Lângă mine zace un bătrân mort, cu capul în jos. Gâtlejul îi smuls afară, are obrazul despicat în două, iar în barba lui stă sânge vânăt ca o bucată de plumb.

— Panje, — spune Evreica, scuturând salteaua de puf, — Polonezii l-au schingiuit și el i-a rugat: „Ucideți-mă în curtea din dos, ca fiica mea să nu vadă cum mor". Dar ei au făcut cum le venea mai ușor. El și-a dat sfârșitul în odaia asta și s'a gândit la mine... Și acum ași vrea să știu, — strigă deodată foarte tare femeia, — ași vrea să știu unde mai găsești în toată lumea un tată ca al meu.

Traducere de OLGA MONTA

In editura „Adeverul" au apărut următoarele două noui lucrări pentru copii și tineret.
INELUL PIERDUT
N. BATZARIA
un roman din cele mai duioase, mai mo ale și mai atrăgătoare. Frumos ilustrat și cu o minunată copertă în culori. PREȚUL LEI 40
și
ALMANACHUL ȘCOLARILOR
PE ANUL 1930
cuprinzând o materie pe cât de variată, pe atâta de instructivă și interesantă. Foarte bogat ilustrat, „Almanahul" acesta nu trebue să lipsească din nici o casă.
Un volum de 130 de pagini LEI 25
De vânzare la librării și chioșcuri de ziare.

Citiți toți astăzi
Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA
UN AUTOR
UN ROMAN COMPLECT
CELEBRU
INTREBAREA CEA MARE
JACK LONDON
Lei 5. Scrierea complectă. La chioșcari și librari.
Adeverul

Cu privire la femeia de mâne

In calitatea lui de poet, Stefan Zweig, vizionar de lumi nouă locuite de supra-oameni, înfăţişază într'un număr al „Adevărului Literar", icoana femeii desăvârşite, pe care imaginea lui o zăreşte în pragul zilei de mâne. Construcţia acestei noui fiinţe, pe temeiul considerentelor înşirate cu atâta elan de marele scriitor german, ne-a făcut să vibrăm de emoţie. Este într'adevăr grozav gândul că nu vom mai putea apuca acele vremuri, când femeile de mâne vor înfiripa aevea paradisul pe acest pământ, unde noi, generaţia ce ne ducem, am suferit atât de crunt mizeriile femeii de eri şi de azi. Fiindcă, deşi Stefan Zweig îşi sprijină observaţiile pe evoluţia femeii din ultimii douăzeci de ani, totuşi, icoana ideală a femeii viitoare va fi realizată — spune el însuşi — atât de târziu, încât abia se poate bănui astăzi.

Lăsând la o parte faptul că moda constitue un argument foarte ingrat într'o discuţie serioasă asupra femeii (rochiile scurte şi uşoare au şi fost înlocuite prin altele lungi şi încărcate), Zweig condiţionează eliberarea personalităţii femeii de doi factori importanţi: anihilarea primejdiei veneriene şi suprimarea fecundaţiei, cele două mari mizerii, cum le numeşte el cu drept cuvânt.

In această privinţă, Zweig îşi pune toată nădejdea în medicină. Şi, deşi el însuşi afirmă că deabea se poate întrevedea cum ar fi femeia de mâne, când libertatea, voinţa şi conştiinţa etică îi vor guverna sexualitatea, totuşi, îşi închipuie că medicina, care a făcut progrese enorme, e în stare să descopere metoda de suprimare a fecundaţiei, chiar mâne. In cazul acesta, după douăzeci şi patru de ore numai, omenirea ar fi salvată: mizeriile dispar, oamenii — şi în special, femeile — reţinuţi în avântul lor erotic de îngrădirile speciei, vor fi liberi, veseli şi scăpaţi de.... pensii alimentare! Toate acestea, bine înţeles, **dacă** medicina va realiza o asemenea descoperire.

Dacă putem face rezerve cu privire la înlăturarea primejdiei veneriene, ne întrebăm dacă pentru cealaltă mizerie se poate concepe o nădejde măcar. E adevărat că omul zmulge, pe zi ce trece şi rând pe rând, toate tainele naturii şi fiecare victorie nouă îi creşte regalitatea superiorităţii sale. Luptele acestea îndărătnice în faţa misterelor eternităţii se înteţesc mereu, fiindcă fiecare descoperire deschide perspectiva şi setea pentru altele mai vaste. Dar din toate îndârjirile omului nici una nu este atât de veche şi de stăruitoare ca aceea împotriva creaţiei. Fiindcă în componenţa sexualităţii sale există aproape dintotdeauna, o încăerare între două forţe: una, care-l împinge spre imperativul perpetuării speciei şi alta, prin care caută să se dezrobească de această finalitate, realizând voluptatea pură ca ţintă a iubirii. Veacurile au desfăşurat cele mai teribile drame amoroase, erotica a urcat, încă din antichitate, cele mai rafinate culmi ale plăcerii şi cu tot procesul de înaintare al civilizaţiei, care cere cât mai multă voluptate în dauna perpetuării speciei, minunata descoperire aşteptată de toată omenirea şi de poetul Zweig nu s'a făcut!... Nu s'a făcut, fiindcă ar fi însemnat ca destinele omenirii să treacă în mâna omului, care ar putea lua, la un moment dat, hotărîri grave în privinţa speciei umane. Or, din datele actuale ale ştiinţei este cu neputinţă să întrezărim curerirea unei... autodeterminări a speciilor.

Ne pare foarte rău de entuziasmul cetitorilor lui Zweig, fiindcă e dela sine înţeles că viitorii bărbaţi ar fi fost încântaţi de noul tip al femeii. Cu toate acestea, o evoluţie a femeii nu poate fi contestată, ceva mai mult, putem afirma că ea începe chiar subt ochii noştri. Desigur însă, nu pe temeiul imaginat de Zweig.

Femeia de mâne va fi o fiinţă liberă din punct de vedere politic, economic şi social. Această complectă egalizare a ei cu celalt sex va avea o resfrângere şi în viaţa ei erotică, ştiut fiind că morala sexuală este în directă legătură cu procesul social şi economic. Desigur că lupta împotriva imperativului speciei se va da şi atunci. Uşurarea va veni nu prin utopica nădejde a unei descoperiri în sensul lui Zweig, ci printr'o anumită legiferare a libertăţii avorturilor. Intruce priveşte însă degajarea personalităţii femeii din lăuntrul specificului ei, aceasta este legată de fatalitatea situaţiunii ei biologice. Numai vizionarii şi necunoscătorii chestiunilor biologice îşi pot închipui că civilizaţia şi libertatea desăvârşită ar putea schimba realităţi celulare transmise cu diferenţieri iniţiale de-alungul veacurilor de evoluţie a genului uman.

In orice formă de societate femeia va avea aceiaşi menire biologică de a afirma şi păstra elementele conservative ale speciei, pe cât timp bărbatul va reprezenta întotdeauna principiul selectiv. Din această pricină fundamentală femeia s'a dat şi se va da cu greutate iar nu de teama fecundaţiei. Fenomenul se poate controla şi la alte specii. Şi apoi mai e şi altceva: femeia, ca şi bărbatul dealtminteri, din punct de vedere fiziopsychologic, oglindeşte în fiinţa ei complexă toate caracterele celulei germinative respective. Nu e simplă întâmplare că ovula (celula germinativă feminină) e rotundă, liniştită, sedentară, şi în aşteptarea atacului. Principiile nutritive bogate pe care le conţine cu absolută predominenţă o împiedică de la orice cheltuială de energie, care a fost lăsată spermatozoidului (celula germinativă bărbătească), principiul activ, de mişcare şi iniţiativă, curaj şi victorie. Deaceea e el subţire şi ascuţit, cu un cap mare şi o coadă extrem de mobilă şi vie. Se poate o mai apropiată asemănare între imaginile acestor fiinţişoare celulare şi liniile fundamentale ale sufletului bărbatului şi femeii? Cât de adâncă şi sugestivă e comparaţia, după care viaţa bărbatului ar fi reprezentată printr'o linie, iar cea a femeii, printr'un cerc. Insuşirile specifice ale ovulei, determinate desigur de o finalitate de neclintit, nu se pot schimba niciodată, oricari ar fi tendinţele diferitelor epoci în privinţa evoluării femeii. Răspândirea sportului printre femeile de azi a putut să transforme trupul Afroditei într'un trup de Diană, însă nu a influenţat cu nimic ovula în înfăţişările ei anatomo-fiziologice.

Dar oricât de îndărătnic ne-am închipui o revoluţie a femeii, chiar în sensul crezut de Zweig, e cu putinţă oare ca ea să schimbe destinul endrocrinologic care prin circuite misterioase transmite în organismul femeiesc ritmuri specifice unei anume personalităţi? Va dispărea oare legea fundamentală, care-i comandă existenţa şi care s'ar putea numi periodicitatea vieţii fiziologice a femeii? Cu alte cuvinte, alcătuirea din perioade a vieţii ei sexuale din chiar clipa pubertăţii, reprezintă o serie de piedici pentru organismul ei (cunoscuta vulnerabilitate feminină: spargerea peretelui ovarian, menstruaţiunea, deflorarea, sarcinile, facerile, alăptarea) va fi desfiinţată şi nu se va mai reflecta în manifestările psichice ale femeii? Ştefan Zweig rezolvă această problemă afirmând că femeia nu va mai naşte copii, dar nu ne lămureşte asupra cui va trece o asemenea obligaţie.

Evident, nu putem concentra în cadrul unui articol toate componentele acestei vaste probleme. Ceeace putem însă afirma pe baza sumarelor date de mai sus e că personalitatea femeii pe tărâm erotic va rămânea aceeaşi în toate timpurile, ea fiind un complex de manifestări ce oglindesc entităţi biologice fatale. Superiorizarea femeii se va săvârşi în ordine socialeconomică şi politică. Moda, expresia formală a relaţiilor ei sexuale, libertatea alegerii, curajul maternităţii, etc., nu vor fi decât formulele unui nou organism politico-economic, care va sancţiona şi o nouă morală corespunzătoare. Şi este în afară de orice îndoială că subt un regim de dezrobire totală, personalitatea femeii va urma făgaşul unei diferenţiări ca tip psycho-sexual şi social, aşa cum a făcut şi cum trebuie s'o mai facă încă în direcţie intelectuală. Femeia va fi deci **deosebită** de bărbat şi nu **inferioară** lui cum se afirmă adesea prin confuzia acestor două noţiuni: o fiinţă receptivă intelectualiceşte, dar fără a putea elabora ceva personal caracteristic, uşor sugestibilă şi emotivă, deci bună executantă şi interpretă în artă, superioară întruce priveşte sentimentul, conducând inspiraţia creatoare a bărbatului, iraţională, dar plină de viziune intuitivă, aruncând amestecul acesta bizar şi senzual pe drumurile de precizie şi obiectivitate ale bărbatului. Iar în erotică, va rămânea acelaş tip diferenţiat, demn şi curajos în afirmarea caracteristicelor sexuale, datorită unui nou sistem economico-social şi nu unei revoluţii fiziologice, dar, vai, cu aceleaşi... mizerii, pe care societatea în mersul ei grăbit i le va uşura printr'o complectă libertate.

DR. OTORIN

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE
de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psihdlog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti
Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii Studenţi plătesc 60 vol.

Plecaţi

La căsuţa văđanei, cu doi plopi în poartă, de lângă gospodăria duhovnicului Radu, crescuseră deopotrivă cei doi flăcăi...

Feciorii ei ca plopii, iar plopii ca două sfeşnice.

Se ridicaseră şi juncanii ca doi gemeni şi-i creştea o junică. Ci lumina ochilor ei scădea, când toate se ridicaseră...

La căsuţa vădanei cu doi plopi gemeni în poartă rugăciunile ei fierbinţi şi rugăciunile duhovnicului aveau să mai aducă nurori vrednice cu nepoţei frumoşi... Şi atunci, când cu truda ei vor mai fi răsărit aceştia, luminile ochilor i se vor putea stinge şi Dumnezeu o va ierta deplin, ca s'o primească la El...

Ci plecaseră dela casa cu doi plopi gemeni, pe rând, cei doi feciori, împreună cu alţii, petrecuţi toţi de binecuvântarea duhovnicului Radu. S'au mistuit şi ei pe drumurile colbuite-nor, ce înghiţiseră atâtea raniţe grele, pe spinările încovoiate ca spre îngenunchiere. Fără să se ştie, fără să se vadă, plecaseră, pe căile neumblate, Gheorghiţă şi cu Sandu, cei doi flăcăi laţi în spete şi tăcuţi. S'au prăbuşit şi ei în cimitirile mari, vremelnice, slăvite — oricât se închinaseră fierbinte, oricât de mistuitor nădăjduiseră... S'au şters de pe lume cu slava lor cea cântată la răspântii, în biserici, la praznice.

Plecat-au apoi şi boii vădanei la măcelării. Şi vaca.

A rămas în mica ogradă, înfiorată şi imensă — tăcerea... Şi paşii dibuitori... Şi aşteptarea bolnavă, zadarnică, — de sub luminile mereu mai copleşite de întuneric.

Abia zărită de ochii storşi de lumini, a rămas şi legănarea vagă a plopilor tremuraţi din poartă, săltaţi ca două braţe pentru rugăciune. Din umbra lor, ea mai caută în răstimpuri, aşa cum se caută după copiii aşteptaţi dela joacă, după băieţii dela imaş, după flăcăii dela horă...

Ci bătrâna, care s'a închinat întotdeauna, a continua să se roage mai fierbinte după ce s'a întors pacea şi s'a ridicat slavă în vatra satului şi în lăcaşul lui D-zeu, care-şi dobândise biruinţa asupra vrăjmaşului.

Şi împlini Domnul rugăciunea ei din urmă luând-o lângă El... Pentru îndurările fără murmur, pentru dărnicia ei către Sfântul Lăcaş şi către slujbe.

Şi plopii micii ogrăzi deplin părăsite, printre care îşi căutase zadarnic băieţii să vie din zarea Răsăritului, străjuiesc de-acum, cu trufaşă şi tremurată legănare, la ograda lărgită, cea cu svon şi forfotă, a duhovnicului Radu.

Ci el, care se roagă pentru toţi credincioşii, pentru toţi nevrednicii, el, pe care Domnul îl ascultă, se va ruga mereu fierbinte pentru sufletele celor doi rămaşi departe fără mormânt ştiut, şi nu-l va uita nici pe al ei. Cu glasu-i puternic — tremurat în viers de pomenire — el pe cei risipiţi îi va strânge iarăşi pe toţi, pe numele lor, la altar.

Să fie iarăşi, şi pe totdeauna, laolaltă, — la răsplata cea de veci, — toţi cei plecaţi dela căsuţa blestemată, cea cu plopii gemeni în poartă...

ROMULUS CIOFLEC

Literatură exotică

Cu progresul mijloacelor de transport tărâmurile inabordabile şi ţările necunoscute se fac tot mai rari. Deja, Europa devine pentru închipuirea cetitorului de literatură şi a amatorului de călătorii într'un fotoliu, o mahala arhi-cunoscută şi banală. Acelaş lucru începe să se întâmple şi cu Japonia şi cu America de Nord. Inchipuirea, pentru a fi satisfăcută, trebue să alerge tocmai în centrul Africei, sau în Patagonia. Oceania rămăsese până acum ceva mai departe de literatură. Australia şi insulele malaeze nu-şi aveau încă un Rudyard Kipling al lor. Sumatra, Iava, Borneo, Celebes... insule misterioase din care se aduc mirodenii, scorţişoară şi cuişoare. Nume care sună ca nişte formule magice, de-abia înţelese. Iată că aceste ţinuturi îndepărtate şi aproape imaginare pentru spiritele noastre de Europeni confortabili şi-au găsit interpretul. Toată literatura lui Somerset Maugham se desfăşură pe motive din viaţa insulelor malaeze. Pe meleagurile acelea pe care eram obişnuiţi să le socotim şi să le situăm într'o atmosferă feerică de basm din O mie şi una de nopţi, Somerset Maugham ne plimbă arătându-ne, realist şi fără milă, adevăratul lor aspect. După cum literatura lui Kipling este expresia dominaţiei britanice în India şi interpretarea britanică a Indiei, tot astfel, pe alt plan, romanele malaeze ale lui Somerset Maugham sânt un rechizitoriu european făcut Malaeziei. In literatura lui Maugham apare mereu acelaş motiv: fermentul desagregant care îmbolnăveşte şi conrupe sufletul Europenilor stabiliţi în arhipelagul malaez. Este un fenomen de inadaptabilitate unic, cu atât mai ciudat cu cât e vorba de Englezi, cei mai aprigi colonizatori ai lumii. Acest fapt dă, de altfel, literaturii lui Somerset Maugham o culoare deosebită şi o atmosferă de nelinişte şi de vis care ne reconciliază cu vechea noastră reverie oceanică.

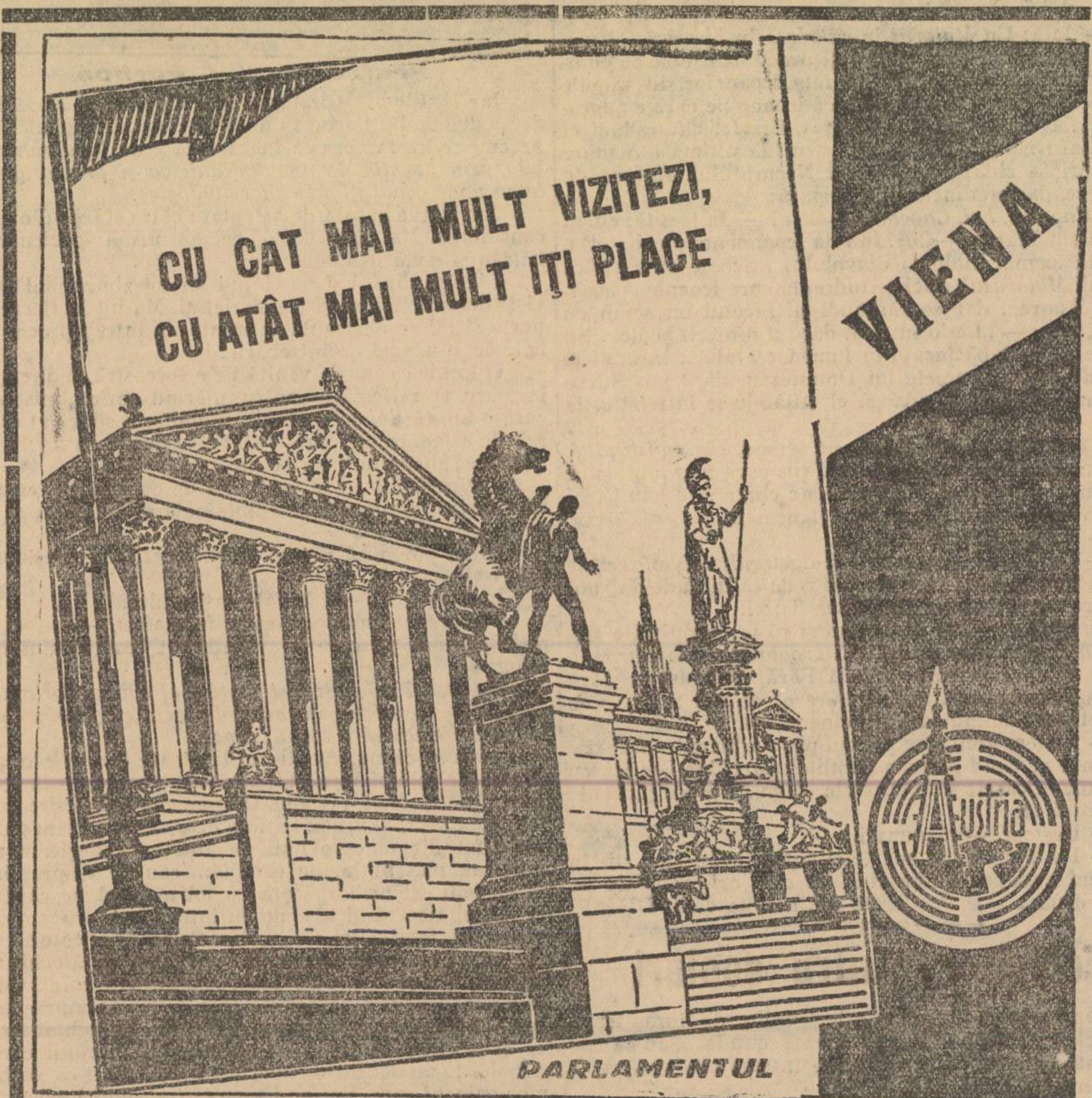
In ciuda realismului şi a atitudinii europene a lui Maugham, literatura lui e plină de poezie. Ne dăm seama că aceste ţinuturi îndepărtate sânt tot aşa de misterioase şi de greu de pătruns, ca pe vremea lui Vasco de Gama. Şi asta satisface în noi nevoia de poezie şi de vis. Pentru anumite suflete acest lucru este o mare mângâere. Sufletul omenesc are nevoie de mister, oricât ar decreta raţiunea că misterul nu există. Insulele malaeze păstrează încă pentru închipuirea noastră inepuizabile zăcăminte de mister şi vis.

Literatura lui Somerset Maugham îndeamnă încă şi la alte consideraţii. Ea poate pune din nou chestia exotismului literar. Ar fi curios de cercetat situaţia actuală a literaturii exotice, care în decursul istoriei literare a suferit capricioase salturi, preţuită sau dispreţuită, după epoci şi locuri. Romantismul a adus un material exotic imens în literatură, material care dăinueşte şi acum. Romantismul a descoperit Orientul. A venit apoi perioada dela sfârşitul secolului trecut în care exotismul a suferit o depreciere: era epoca în care Zola domnea nestingherit peste literatura lumii. Epoca de după război pare să favorizeze un nou avânt al exotismului în literatură (de exotismul japonez şi turc al lui Loti nu mai vorbim: Loti e citit din ce în ce mai puţin, aproape uitat). Exotismul de după război se alimentează din surse nouă. Deabia acum apar în literatura europeană (singura care interesează aici) pădurile virgine ale Braziliei, Amazonul, Orenocul, Venezuela, care au devenit specialitatea lui Blaise Cendrars, de exemplu şi a lui Mac Orlan. Odată cu jazz-ul şi arta neagră, au început infiltraţiile africane în literatura europeană, reportajul din Congo al lui André Gide şi pelerinagiile haitiene ale lui Paul Morand. Literatura exotică nu se mai mulţumeşte cu prea apropiatul Orient, cu Turcia modernizată a lui Kemal sau cu Japonia ultracivilizată de astăzi. Chiar China îşi pierde încetul cu încetul misterul, dărâmându-şi cele din urmă ziduri. Trebue **altceva.** Nu va trece mult şi acest altceva va fi şi el cercetat, utilizat şi epuizat. Literatura lui Somerset Maugham ne face să sperăm că „epoca staţionară" a exotismului e încă departe.

Exotismul actual se deosebeşte de exotismul model 1830 şi chiar model 1900. E mai documentat, chiar când e literatură, e literatură constituită pe baze solide de reportaj. De altfel, aici e şi primejdia pentru exotism. Reportajul informativ, exact şi lucid prin firea lui, va ucide exotismul. Comparaţi numai o „Călătorie în Orient" a lui Théophile Gautier sau Gerard de Nerval cu „Călătoria în Congo" a lui Gide sau „Călătoria în Senegal" a lui Morand. Deosebirea este frapantă. Şi faptul apare şi mai concludent citind literatura lui Somerset Maugham.

România nu este prielnică literaturii exotice. Este o marfă care nu se fabrică la noi. Va fi fiind asta din pricină că Românii călătoresc puţin în afară de Paris sau Coasta de Azur? Este lipsă de curiozitate naţională? Sau lipsa unei nevoi de evadare din bârlogul natal? Se poate să fie toate acestea împreună. De altfel pentru restul lumii sântem noi înşi-ne exotici, prin situaţia noastră de periferici ai Europei. Pentru marele public european sântem destul de vag situaţi geograficeşte. Pentru burghezul berlinez, londonez sau parizian reprezentăm o entitate geografică care nu e prea departe de Malaezia lui Somerset Maugham. Nu e nimic. Bucureşteanul nostru se poate consola, ignorând şi el (cum e şi cazul) cu superbă indiferenţă şi Brazilia şi Orenocul şi Borneo şi Celebes, insula cu scorţişoară şi cuişoare...

AL. A. PH.

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:
teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile
Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială
Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.
HOTELURI de lux, şi SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNARIILOR.
SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.
Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:
Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial şi Hammerand precum şi prin Kurkomission Semmering Informaţiuni comerciale: Camera de Comerţ, Viena I, Export-Abteilung.

A aparut **Cetiţi**
CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA
Extraordinarele povestiri ale unui român care a cutreerat trei ani această lume exotică!
Un volum format mare, cu minunate ilustraţiuni în culori. Preţul 40 lei.
La toate librăriile, depozitele şi chioşcurile de ziare.

V. COROLENCO

Impresii din Dobrogea

Consfătuirile n'au rămas numai în sfera presupunerilor şi intenţiilor. Ziarele ruseşti şi cele româneşti se ocupau din când în când de curentul ce se iscase printre Ruşii din Bucovina şi Dobrogea, care voiau să părăsească aceste ţinuturi şi să se întoarcă la vechile lor căminuri... Dar, de fiecare dată, şovăiau şi se răzgândeau. Imi amintesc că au venit odată la mine, pe când mă aflam în trecere prin România, reprezentanţii vechii credinţe, straşnic de agitaţi, ca să mă întrebe despre tragedia dela Tiraspol. Să fie adevărat că din cauza prigonirilor, s'au îngropat oamenii de vii?

— E, va-să-zică, rău şi în Rusia?

— S'au băgat de vii în pământ!

— Cu alte cuvinte: nu mai aveau unde să se ascundă...

— Au venit vremurile de apoi....

Ecoul „zilelor de libertate" ajunse, fireşte, şi până în valea Dunărei. Compatrioţii noştri au tresărit... Părea că Rusia s'a mişcat din loc şi că slova *„libertate"* animase această mişcare. Ce fel de libertate?... Indiferent, în tot cazul — libertate de conştiinţă... Dacă-i aşa, erau gata să trăiască până şi în Siberia îndepărtată, în munţii Belki şi chiar dincolo de ei.

Şi porniseră, pesemne...

In 1911, pe când mă aflam în România, deşi nu în Dobrogea, în ziarele româneşti apăruse ştirea că la Galaţi sosise un vapor cu care se întorseseră din Siberia câteva zeci de familii de colonişti ruşi. S'au întors sărăciţi şi deziluzionaţi.

Regret că n'am putut vorbi cu ei, iar omul cu care m'am întreţinut despre aceasta, era zgârcit la vorbă. Rezervat se uita într'o parte cu ochii întunecaţi şi apatici şi părea preocupat de gândurile lui.

— Ah, — răspunse el la întrebările mele, — ce să mai vorbim: au plecat fără noimă şi s'au întors cu mâinile goale. Nici acolo nu-i loc şi nici un fel de libertate...

De fapt, spusese destul. Strămoşii lor plecaseră din Rusia când era încă loc destul. Fugiseră de regimul rusesc, căutând la Turci indulgenţă. Şi acum, întorşi în ţara lor, n'au găsit nici vechea întindere, nici libertatea nouă, nici măcar simplicitatea turcească. Românul îi înregistrase numai în vederea fiscului. Dar până şi atâta lucru li se păru insuportabil. Pe când Rusia înregistrează pe toţi şi nu numai odată: într'o condică, înscrieri pentru fisc; în alta pentru controlul poliţienesc şi în a treia pentru cine ştie ce altă treabă, nu mai puţin plicticoasă...

Ori cum, s'au reîntors şi s'au izbit de aceleaşi probleme....

Imi amintesc de inundaţiile din valea Dunărei. Apele se revărsau neîntrerupt şi cu îndărătnicie peste maluri, inundând costişele mai joase, umflând canalurile, trecând peste poiene şi stufării, înconjurând dâmburile şi dealurile. Cirezile gâfâind se grăbeau să ajungă pe înălţimi. Pe un dâmb, se adunară câţiva bivoli, uitându-se la asaltul apelor, cu capetele plecate şi cu încăpăţânare impresionantă în priviri... Părea că în ochii frumoşi ai animalelor licăreşte o filozofie pasivă, întărâtată şi adâncă...

Tablou sugestiv şi simbolic. Aşa inundă occidentul european cu orânduirea sa politică şi sufletească, cu obiceiurile şi ideologia sa, rămăşiţele Orientului, impunându-i schimbarea formelor vechi de samavolnicie şi libertate. Pentru orientalul visător, libertate înseamnă nemărginire în stăpânirea sa neîngrădită. Stepa, în care poţi să călăreşti în voie pe cai bueştri, să ari şi să coseşti unde îţi vine la îndemână... apele întinse în care poţi să arunci în voie năvodul şi cârligele, neîmpiedicat de nici o lege a pescuitului... desişuri de păduri pentru ruga solitară, în vecinătatea ursului nesperiat, care ia din mâna sihastrului codrul de pâne uscată...

Visătorul oriental n'a apucat să se trezească şi aceste stepe, aceşti codri şi aceste întinsuri de ape au dispărut din lume. In orice caz, nu mai există în Europa. N'a mai rămas decât samavolnicia orientală, simplă şi slabă ca pe vremea Turcilor, sau rafinată şi puternică ca în Rusia poliţistă... Au dispărut stepele în care Bulba putea să călărească o săptămână întreagă fără să poată arăta, decât o singură dată, fiilor săi: *„Uite, băeţi, un călăreţ tătar!"*. In schimb, există puternice paşale ruseşti, care în mijlocul oraşelor paşnice trag cu tunul ca şi satrapii orientali în neţărmuritele stepe...

Furtuna, sălbăticia, mirajul stepelor asiatice...

Europenii au alte noţiuni despre viaţa colectivă şi despre libertate. De mult e strâmt în Europa şi ea îşi frământă mintea nu ca să caute întinderi miraculoase şi libere, ci cum să statornicească pe oameni pe un spaţiu restrâns şi totuş în voie. Cum să întocmească loc suficient pentru toţi, pe o întindere limitată, ca să se simtă nestânjeniţi şi ca nenumăratele voinţi omeneşti să curgă în albia lor, fără să se ciocnească, sau să se împiedice...

— Mută-ţi moara, căci îmi închide orizontul, — zise un rege european morarului vecin, dar acesta îi răspunse:

— N'o mut, Măria Ta; ea se află în cuprinsul micii mele voinţe şi nici decum în cel al marei Tale voinţe. Şi iată că acea forţă uriaşă care trecea odinioară ca viforul, strivind totul înaintea ei, ocoleşte cu băgare de seamă moara, neîndrăznind să se atingă de aripele ei fără voia umilului morar.

Formula europeană care, după vorbele proorocului, măcina munţii şi ridica văile, după ce a cotropit Occidentul, s'a revărsat asupra ultimelor văgăuni ale răsăritului european, inundând Serbia, România, Bulgaria şi Grecia şi încercuind Stambulul... In afară de sfera ei de înrâurire, au rămas numai două state mari: Turcia şi Rusia...

* * *

Fiecare guvern nou, ajuns la cârma statului, promitea numaidecât, în expunerea de program, că va ferici şi pe Dobrogeni cu sufragiul universal. De fapt e o veche obligaţie a României, contractată, în ajunul alipirii Dobrogei, cu prilejul încheierii tratatului dela Berlin. România nu se grăbeşte însă să introducă acest drept în câmpia Dunărei. De altă parte, nici Dobrogea nu insistă. Puterea Dobrogei e stepa... şi stepa apleacă urechea cu mai multă atenţie la glasul nedesluşit al vântului ce suflă peste mormintele trecutului, decât la ingerinţele precise ale viitorului.

Pe malul stâng al Dunărei, mai sus de portul animat al Galaţilor — adică nu în Dobrogea, ci pe teritoriul pur românesc — se află orăşelul Brăila. Ai noştri îi zic — Brailov. In acest oraş există o suburbie mare locuită numai de Ruşi de credinţă veche. Acum câţiva ani am fost acolo cu un prieten al meu, rus deasemenea, care locueşte de mult în România. Avea o misiune specială: să îndemne pe ai noştri să facă uz de dreptul lor de vot la alegerile apropiate. In acest scop s'a pus în legătură cu cei mai răsăriţi şi mai inteligenţi dintre lociutorii Ruşi ai Brăilei.

Intâmpină însă o piedică specifică: nu se ştie de ce, exista o taxă de 20 de lei pentru orice alegător care se înscria pentru întâia oară în listele electorale. Hotărârea Ruşilor brăileni se poticnea din cauza acestei taxe şi de aceia nu s'au servit până acum de drepturile lor cetăţeneşti.

— Iată ce ar trebui să faceţi, — ne sfătuiră câţiva, — să vă duceţi la Boris Egorov, care e un om cu influenţă. Dacă-l convingeţi pe el, sar toţi după dânsul.

Boris Egorov ne primi bucuros. Era un om ce nu părea bătrân, sau poate se ţinea numai tânăr şi vânjos. In fiecare mişcare a sa, se simţea obişnuinţa-i de a fi respectat de toţi. Avea o purtare simplă şi prietenoasă, iar în ochii lui cuminţi licărea o scântee ironică.

Egorov ne trată cu ceai şi miere şi se interesă mult de Rusia.

Deşi Staroobreadeţ şi ctitorul bisericii schizmatice, din vorba şi din felul său lipsea rezerva obişnuită şi rece; pe semne, că nu-l interesau numai chestiunile religioase şi că orizontu-i era mai larg. Ascundea totul subt un zâmbet şiret, ca în dosul unei perdele. De aceia nu era uşor să-i ghiceşti atitudinea. Nu se putea şti la ce priveşte cu simpatie sau cu duşmănie...

— Alegerile, — zise el zâmbind: — Foarte bine. Inainte de toate — 20 de lei înscrierea... Al doilea: ai noştri vor începe să critice: *„şi-a pierdut mintea Boris Egorov. Inainte, nu s'a pomenit de aşa ceva... ai noştri nu se amestecau în astfel de marafeturi"*...

— Totuşi, va trebui să începem odată.

— Şi pentru ce?

Boris Egorov sfredeli cu ochişorii săi ironici şi inteligenţi pe interlocutorul său. Prietenul meu încercă să-i dovedească cu căldură şi amănunţit că se pot trage foloase din participarea la alegeri, cel puţin în interesul populaţiei locale.

Mă uitai la figura lui Boris Igorov. Asculta cu atenţie, deşi se vedea că toate acestea nu erau pentru el noutăţi, că s'a gândit la ele şi că hotărârea-i era dinainte fixată...

Ascultă totuşi până la sfârşit cu aerul unui om binevoitor şi zise:

— Ei, 20 de lei nu sunt bani. Nici multă bătaie de cap nu e. Va trebui numai să plecăm la Galaţi. Am fii, gineri, cumnaţi. Toţi la un loc — o grămadă de oameni... Iar dacă ai noştri vor râde sau ne vor certa, ştiu eu ce am de răspuns.

— Şi ce-ai de gând să răspunzi? — întrebai curios, observând că în ochii lui Igor jucau lumini vesele.

— Să spun?

— Spune!

— Iată: Un *Malorus* intră odată în biserică... *Maloruşii* sunt, după cum ştiţi, daţi dracului. După ce cumpără lumânări, le înfipse în faţa icoanelor. In vechile biserici se mai găsesc şi azi încă icoane pe care e zugrăvit şi diavolul... în bătaie de joc, fireşte, dar este şi el acolo, afurisitul. *Malorusul* nostru luă ultima lumânare şi o înfipse chiar lângă nasul Necuratului. Apoi dădu să plece, dar credincioşii îl strigară:

— *Chochol, hei, Chochol!* — Ce e? — Ia te uită: cui ai pus tu lumânarea. — Cui? In faţa icoanei am pus-o. — Da, dar stă tocmai înaintea diavolului... Scoate-o de acolo! Se codi *Malorusul*, apoi se îndreptă spre icoană să scoată lumânarea, dar se răsgândi şi, făcând un semn cu mâna, zise: — „Las'o să stea, dacă a nimerit acolo... Nu se ştie pe ce labă încapi în lumea cealaltă... Iacă... iertaţi-mă, pentru numele lui Dumnezeu, dacă povestirea mea nu vă place, — adaogă el, uitându-se întrebător la noi.

Ţăranul deştept înţelese, pe semne, că *„constituţia"* reprezintă pentru un intelectual rus ceva mai mult şi că înseamnă nu numai libertate, dar chiar şi credinţă. Şi Egorov nu avea intenţia să ne jignească.

— Vasăzică, te'nscrii?

— Da. Puteţi s'o spuneţi şi doctorului. Douăzeci de lei, nu sunt bani... Cine ştie... Se vede că într'adevăr sunt alte vremuri. Nu mai trăim sub Turci.

Pare că s'a ţinut de cuvânt şi că la apropiatele alegeri *„mahalaua"* rusească a *Staroobreaţilor* a aprins o lumânare în faţa constituţiei... Fără entuziasm, fără speranţe exagerate, cu îngrijorare obtuză sau cu un zâmbet şiret de îndoială şi neîncredere.

— A mers greu, dar primul pas s'a făcut, — îmi zise prietenul pe când păşeam pe uliţele largi ale Brăilei, cu grădinile şi casele sale curăţele. Cum îţi place ţăranul? — adăugă el.

— Deştept, — răspunsei.

— Da. Foarte deştept. Căci, într'adevăr, cine ştie în laba cui mai poate nimeri şi de câte ori, apucând pe acest drum...

Trad. din ruseşte de F. DIMA

Folositor pentru şcolari

Pentru buna pregătire a lecţiunilor de limba franceză, elevii clasei I, II şi a III-a secundară au la îndemână admirabilele manuale, întocmite de d-na şi d-l Petre I. Ghiaţă.

Indrumătorul elevului la limba franceză

cuprinzând pentru fiecare clasă, traducerea integrală şi limpede a bucăţilor din cărţile de şcoală ale d-lor: J. A. Candrea; Léautey et Allesseano, D-na Elena Rădulescu-Pogoneanu, Ch. Drouhet, şi Alex. Beliş.

Deasemeni manualele au în capitolul ultim, conjugarea la toate timpurile şi toate persoanele verbele neregulate din limba franceză.

De vânzare la toate librăriile. Lei 100 exemplarul.

N. B. Expediază ramburs — la cerere — Editura „ADEVĔRUL", str. Const. Mille 7—9 Bucureşti.

De vorbă cu d. profesor d-tor C. I. Parhon

Personalitatea savantului. — Problema socială. — Păreri despre literatură. Doctrina lui Freud. — Amorul contemporan

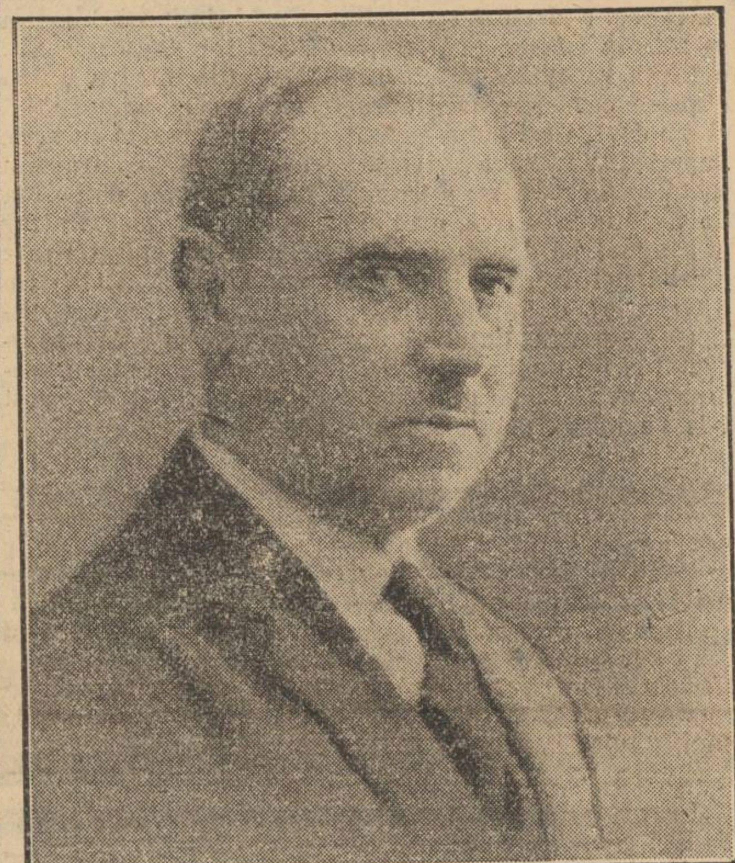
A ajuns aproape o banalitate constatarea că războiul mondial a schimbat faţa lucrurilor, a răsturnat ordinea socială şi a dat un ritm nou de viaţă unor fapte care preocupau prea puţin pe oamenii de altă dată.

Poezia trecutului pierde treptat din farmecul de odinioară. Un pozitivism din ce în ce mai accentuat îşi face loc în sufletul individului de azi. Lumea e prea grăbită. Pentru ce? Nu ştim. E o schimbare radicală incontestabilă care impresionează adânc ochiul mai atent al unui observator.

Schimbările de ordin psihologic, acelea care privesc nevroza vremii şi a generaţiei post-belice, fiind de o extremă însemnătate, m'am gândit să mă adresez unei autorităţi în psihiatrie şi să văd ce explicaţie pot avea ele din partea unui savant.

Cel dintâi care s'a reliefat în mintea mea, a fost d. profesor dr. C. I. Parhon. Fără nici o ezitare m'am dus, plin de încredere, la d-sa, să-i cer un interview.

D. profesor dr. Parhon are o reputaţie care a trecut graniţele ţării. Lucrările d-sale sunt citate de savanţii apuseni în toate tratatele de specialitate. Din opera sa atât de complexă se desprinde, în deosebi, lucrarea publicată sub titlul „Les sécrétions internes" (Paris 1909). Asupra acestei lucrări profesorii francezi Lépine, Charles Achard, Laignel-Lavastine, precum şi profesorii italieni D'Abundo, Bacelli, Gorrieri, etc., accentuând importanţa experienţelor distinsului nostru practician, sunt de acord să constate că d. profesor dr. Parhon e *cel dintâi care studiază chestiunea secreţiunilor interne, în toată amploarea ei.*

Prof. d-tor C. I. Parhon

Iar H. Claude (profesor de Psihiatrie la Facultatea de medicină din Paris) în publicaţia sa „Encéphale" spune cu privire la această lucrare că *e cu totul remarcabilă prin bogăţia documentaţiunii ca şi prin originalitatea unor concepţiuni endocrinologice.*

Am intrat în sala de aşteptare către sfârşitul orei de consultaţie. Mai erau acolo cei din urmă pacienţi: un bătrân şi două doamne.

Citesc în ochii şi pe chipul lor tot zbuciumul unei vieţi de amărăciuni şi contrarietăţi. Mă uit la fiecare în parte şi mi se deşteaptă în minte un întreg proces psihologic, o năvală de întrebări...

O lumină cenuşie venită prin fereastră, indirect, de la soare, se reflectă înăuntru, mărind par'că liniştea pe care o împrăştie, cu discreţie, mobilierul sobru al camerei de aşteptare cu pereţii albi şi severi şi cu fotolii singuratice, ghemuite prin colţuri.

Pacienţii intrau în cabinetul de consultaţie, cu paşi şovăitori şi eşiau cu figura iluminată de un suflu de nădejde şi credinţă...

Mi se părea că timpul trece încet. Abia aşteptam să-mi vină rândul.

In sfârşit, iată-mă în faţa savantului.

— *Doresc să-mi acordaţi un interview,* — au fost primele cuvinte pe care le-am adresat eminentului neurolog:

D-voastră care aţi fost martor al timpurilor ante şi post-belice, ce observaţii aveţi de făcut cu privire la înfăţişarea generală a stării de azi?

— Cred că nu numai eu dar toată lumea e impresionată de schimbarea isbitoare care s'a produs în societatea noastră după războiu. O lume cu desăvârşire necunoscută a ieşit la iveală. Inainte de războiu trăiam par'că într'o familie în care unii pe alţii ne cunoşteam mai mult sau mai puţin, ne preţuiam sau ne dispreţuiam, ne atacam şi ne împăcam cu tot avântul pe care ţi-l dă intimitatea când te simţi în lumea ta. Lumea de azi e însă cu totul alta. Generaţia tânără e alcătuită din elemente dezorientate care par că-şi îndreaptă ochii mai mult asupra prezentului decât asupra viitorului. Generaţia mai matură, abia ieşită din tranşee, împrăştie în jurul ei toată melancolia omului care a înfruntat moartea şi acum o aşteaptă cu resemnare. Bătrânii cărora războiul le-a adăogat o experienţă nouă simt că vorbesc unor oameni care, sau nu-i ascultă, sau nu-i înţeleg.

Lacunele de ordin politic şi mai ales economic au venit să se reverse peste această societate nouă, ca o apă în clocote. Aşi putea numi societatea post-belică o societate de oameni speriaţi, fără un ţel, fără un ideal şi ceeace e mai rău, fără credinţă. Pe un asemenea teren sterp e fatal ca pirul şi pălămida să prindă uşor rădăcini şi să o expue la toate consecinţele lipsei de îngrijire.

Nu dau exemple ca să nu supăr pe nimenea, fiindcă nici nu vizez pe cineva. Dar nu-ţi trebue un spirit de observaţie prea analist pentru ca, aruncându-ţi privirea pe două terenuri din cele mai educative ale spiritului public, politica şi literatura, **să te convingi că am dreptate.**

— *Care e clasa cea mai lovită prin aceste împrejurări anormale?*

— Bine înţeles clasa intelectualilor, a intelectualilor adevăraţi şi ţin să accentuez asupra acestui cuvânt, fiindcă avem şi foarte mulţi intelectuali de ocazie, de mulţimea şi pretenţiile cărora nu te mai poţi învârti.

Priveşte de pildă la munca artistului, a literatului, a profesionistului de carieră şi te vei convinge îndată că am dreptate. Un zugrav e mai bine plătit decât un pictor şi un lustruitor de ghete nu mai invidiază azi salariul unui magistrat.

— *Găsiţi că e bine îndrumată generaţia tânără de azi, prin educaţia ce i se dă?*

— Răspunsul meu la această întrebare e foarte simplu: Educaţia e în funcţiune de educatori. Educatorii sunt părinţii şi profesorii. Or, cei dintâi prin lipsa de mijloace materiale şi a unei cumplite lupte pentru traiu abia au putinţa să se ocupe exclusiv de instrucţie şi aceia uneori incompletă, iar cei din urmă recrutaţi în ultimul timp, fără control, n'au de unde să dea altora educaţie când ea le lipseşte lor înşi-le.

Situaţia universitară aşa cum e astăzi ne-a dus la acea pletoră de studenţi care ne dă îngrijorare pentru ziua de mâine.

Unde mergem, cum va putea bugetul ţării să satisfacă atâţia viitori aspiranţi la slujbe, care e nivelul cultural la care vom ajunge cu lipsa de pregătire pe care ne-o dovedesc, în fiecare an, examenele de bacalaureat? iată întrebările curente la care nimeni nu poate răspunde cu precizie; iată *problema socială* a căreia deslegare e încă haotică în inima ori cărui bun cetăţean îngrijorat de viitorul ţării sale.

Vorbind d. dr. Parhon se identificase par'că cu îngrijorarea pe care i-o provocasem prin întrebările mele. D-sa se plimba prin birou căutând par'că, în altruismul său, o soluţie a acestei stări dezolante.

Am făcut o deviere trecând asupra altei chestiuni:

— *Fiindcă aţi pronunţat cuvântul literatură aţi avea bunătatea să-mi spuneţi care e părerea d-voastră asupra acestei ramuri de activitate aşa cum se prezintă ea dela războiu încoace?*

— Literatura în deosebi e unul din puţinele terenuri pe care se desfăşoară o activitate care mă încurajează să fiu optimist în faţa viitorului.

In cei din urmă zece ani scrisul nostru s'a deşteptat la o viaţă nouă. Se lucrează conştiincios. Romanele devin din ce în ce mai numeroase şi mai consistente. Nuvela se ridică la nivelul celor mai buni scriitori apuseni. Poezia altoită pe butaşul nouilor curente nu numai că n'a dat greş, dar atinge o înălţime de fineţe care ne dă surprize în mânuirea limbii noastre literare.

Scriitorii noştri au început să pătrundă în literaturile străine. Francezii, Italienii, Germanii, ştiu astăzi din relaţiile criticei lor, cine e în România un Sadoveanu, Brătescu-Voineşti, Bassarabescu, Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu, Arghezi, Galaction, Patraşcanu şi alţii.

Aud că cu toată criza fantastică prin care trecem, vom avea în curând un organism oficial de propagandă culturală în care scriitorii vor avea, în primul rând, cuvântul. Voiu simţi o adevărată fericire în ziua când voiu vedea realizându-se, prin scriitorii noştri, cea dintâi aţanare în massele noastre care aşteaptă setoase un Messia şi nu ştiu din ce parte le va veni.

Ar fi păcat ca această rezervă sănătoasă a neamului să nu fie pusă în valoare tocmai în momentele cele mai critice prin care trecem.

— *Văd, domnule profesor, că aveţi o atitudine foarte generoasă faţă de literatură; scriitorii noştri se vor simţi mândri să le cunoască.*

Să-mi daţi voie să-mi amendez întrebarea şi să o reduc dela ştiinţă în genere la o doctrină şi un cugetător care pasionează toată lumea intelectuală de azi cu puterea lui de gândire:

Ce părere aveţi despre principiile lui Freud?

— Freudismul este o doctrină a căreia tendinţă e să explice conţinutul psihic al unor turburări mintale sau chiar al diferitelor manifestaţiuni psihice considerate ca normale.

Ea se bazează pe rolul considerabil pe care tendinţele sexuale îl joacă în psihologie; pe importanţa acestor tendinţe în orientările afective ale individului şi chiar în gândirea fiecăruia dintre noi.

Pe de altă parte ea se mai sprijină şi pe rolul inconştient al afectelor în legătură cu sexualitatea, atunci când ele fac să iasă la iveală diferite turburări psihice sau unele manifestaţiuni patologice.

— *Are dreptate Freud în susţinerea acestor păreri?*

— Freudismul are incontestabil un fond de adevăr atunci când afirmă că sexualitatea joacă un rol important în manifestaţia psihică normală şi patologică.

Atât el cât şi discipolii săi, însă, exagerează când consideră psiho-sexualitatea ca factor esenţial în mecanismul unor nevroze sau psihoze.

Ţi-am dat bine înţeles în treacăt un răspuns succint fiindcă doctrina lui Freud e prea amplă şi ar comporta o analiză care cred că n'ar încăpea în cadrul unei simple discuţii.

— *Vă mai supăr, domnule profesor, cu o ultimă întrebare, zisei eu.*

Cum judecaţi, privit prin prizma d-voastră de specialist, amorul contemporan?

— Bănuesc că d-ta nu eşti numai ziarist ci ascunzi sub această mască pe un literat... Altfel nu mi-aşi explica întrebarea d-tale. Dar fiindcă ţii cu orice preţ să ai un răspuns ţi-l dau ca să te satisfac:

Amorul e vorbă veche, iar neurologia e ştiinţă nouă. Se poate ca neurologia să nu te conducă la amor, se mai poate ca amorul să te aducă la neurolog. Nu-ţi urez acest din urmă caz. Dacă din întâmplare ai fi făcut parte din categoria acestui soi de clienţi, te-ai fi vindecat de curiozitatea de a şti ce se întâmplă cu amorul când e privit prin prizma neurologului.

. . . .

Fireşte, n'am mai insistat. Ar fi fost de prisos. Simţisem nuanţa: Sentimentul iubirii e prea fin şi prea capricios pentru ca, fie chiar şi savanţii să se încumete să facă din el o piesă de laborator.

Am dus instinctiv mâna la ceas. Era tocmai timpul.

Câteva minute mai mult, ar fi fost un abuz. Am plecat cu sufletul plin de acea satisfacţie pe care numai când stai în preajma omului cu adevărat superior o simţi şi o preţueşti la justă valoare.

L. LEONEANU

LUCRETIUS

I.

Pe una din străzile dosnice ale Romei, o droaie de copilandri sburdalnici şi gălăgioşi se ţineau mereu după un tânăr, care cu paşi nesiguri şi şovăitori străbătea uliţa în zigzag. Era tras la faţă, avea ochii mari şi rătăciţi, părul îi flutura în desordine, toga i-atârna murdară şi un picior îi era încălţat pe când celălalt îi rămăsese gol. Mergea în neştire şi cu mânile întinse de parcă voia să prindă ceva. Ştrengarii îl trăgeau de togă, îl bombardau cu pietre şi cu ţărînă şi strigau în cor:

— Iată-l pe Lucretius, nebunul. Iată-l pe noul Oreste gonit de Furii!

Tânărul nu zicea nimic şi ca într'un vis, îş' urma goana-i rătăcitoare, murmurând cuvinte neînţelese.

Ajuns la capătul uliţei, se întorcea înapoi şi ceasuri întregi dura această goană de om rătătcit. In cele din urmă, istovit, se lăsa jos la pragul unei case şi fără să mai dea nici o atenţie copilandrilor din jur, cădea într'un somn adânc. Atunci unora dintre băeţi li se făcea milă şi se duceau să vestească pe edili. Aceştia trimiteau câţiva paznici care ridicau binişor pe poetul Lucretius, îl duceau acasă.

Când în zorii zilei, poetul se trezea în patul său, privea buimăcit în juru-i:

— Sunt acasă? se întreba el.

Şi din delirul rătăcitor de eri nu îşi mai aducea aminte de nimic. Simţea numai o oboseală grea şi un gol mare în cap.

Cu picioarele tremurătoare se dedea jos din pat, trăgea la o parte perdeaua dela fereastră şi privea în depărtare.

In faţă-i se înălţa muntele Aventin, aproape deşert şi pustiu. Soarele îşi arunca razele aurii pe livezile-i verzi şi îi presăra vârful cu o pulbere strălucitoare. La poale-i, pe uliţa în care se afla casa poetului, se 'ndesa o mulţime împestriţată şi sgomotoasă. Negustorese de zarzavat, sclavi, cerşetori şi oameni din popor se încrucişau şi se interpelau într'o limbă aspră şi guturală. Poetul îi privea curios şi mulţumit:

— Iacă viaţa! şoptea el şi rămânea pe gânduri. Da, alergaţi, munciţi, iubiţi-vă, căci în curând veţi pieri deabinelea deoarece suflet nu există. Din materie aţi fost creaţi, în materie vă veţi întoarce!

Oftând adânc, se înapoia în patu-i şi de sub pernă, scotea un sul voluminos. Il desfăcea cu grije şi se cufunda în citirea lui. Aşa rămânea ore întregi. Clepsydra îşi ciuruia apa ei ceas de ceas, sclavii se perindau cu paşi uşori prin cameră, strigătele depe uliţă se înteţeau din ce în ce şi totuş poetul rămânea neclintit şi nimic nu-l turbura din lectura lui. Trebuia să vie în cele din urmă bătrânul Stichus, sclavul care-l crescuse de mic şi care îl iubea ca pe copilul lui, pentru a-l rechema la realitate.

— Iubite stăpâne, îi grăia în şoaptă, mai lasă, rogu-te, pe Epicur şi poftim în Triclinium unde te aşteaptă prânzul. Nu vezi, stăpâne, cât eşti de slab şi de obosit? Şi Stichus îi punea înainte o oglindă de metal.

Lucretius tresărea atunci, lăsa jos manuscrisul şi se privea o clipă în luciul oglinzii.

— Ai dreptate, Stichus, grăia el cu voce stinsă. Văd că slăbesc din ce în ce şi mă îndrept cu paşi siguri spre Hades. Tu crezi în Hades, Stichus? Tu crezi că noi mai putem exista după moarte?....

Bătrânul sclav îl privea trist şi clătina din cap.

— Stăpâne, stăpâne, de ce să ne batem capul cu lucruri pe care numai zeii nemuritori le pot şti?

— Zeii nemuritori? Dar ei nu există sau chiar dacă există nu se prea ocupă de noi.

Sclavul clătina iar trist din cap.

— Stăpâne, mare păcat şi-a făcut Epicur cu tine! Lasă aiurările grecului şi vino de prânzeşte. Bucătarul ţi-a gătit azi o minunată căpăţână de porc în sos de ciuperci, a mai pus la tavă o găină grasă umplută cu aluat de ouă şi ţi-a făcut nişte plăcinţi cu brânză proaspătă. Am cules din grădină merele cele mai rumene şi am destupat un chiup de vin galben ca chihlimbarul. Mai mult încă: Licisca, sclava ta favorită, ţi-a împodobit masa cu cele mai parfumate flori.

— Să merg, Stichus, deşi nu am poftă de mâncare şi mă simt lânced şi obosit.

Lucretius se ridica încet din pat, sclavul îl ajuta să-şi scoată costumul de noapte şi îl îmbrăca cu o cămaşe şi o tunică în culoarea ametistei. Privindu-i trupul slăb şi descărnat, Stichus ofta adânc şi lacrimi îi veneau în ochi. Conducându-l de braţ spre sala de mâncare îi şoptea mereu:

— Stăpâne, ai milă de noi şi îngrijeşte-ţi de sănătate. Lasă pe Epicur şi mai ales lasă pe Lyde! Toată lumea vorbeşte că această curtizană perversă te-a prins deabinelea în mrejele ei.

Lucretius se oprea şi se încrunta:

— Taci, Stichus, te opresc să vorbeşti de Lyde.

Sclavul rămânea mut o clipă şi pe urmă şoptea iarăşi:

— Stăpâne, ai milă de noi. Iubeşte pe Lyde, dar nu te mai atinge de băuturile ei! Nu vezi tu în ce boală ai căzut din pricina lor?

Lucretius tresărea şi se oprea din nou:

— De ce boală îmi vorbeşti, Stichus?

Sclavul ofta îndelung.

— Poftim la masă, stăpâne!

II.

Nobilul Memnius e unul din cei mai cu vază patricieni ai Romei. Are o avere foarte mare, are multă trecere în politică şi cunoaşte perfect literatura greacă. E mândru, risipitor şi viclean. In casa lui se adună adesea elita Romei.

In faţa cupelor pline cu vin de Chios şi gustând din bunătăţile pe care un bucătar grec le-a preparat cu îndemânare, oaspeţii lui Memmius discută sgomotos de toate şi de nimic. Politică, artă, literatură greacă se amestecă cu cancanurile Romei. Dintre toţi, cel care vorbeşte mai tare şi se impune tuturor prin morga-i insolentă, e însuşi amfitrionul. Memmius gesticulează mereu, goleşte cupă după cupă şi vorbeşte:

— Scumpii mei prieteni, am să vă fac astăzi o mare surpriză: am aici în versuri latine, un poem întreg care ne grăeşte despre formarea şi alcătuirea naturii. Toţi cunoaştem pe Epicur şi teoria lui asupra formării lumii. Ei bine, aflaţi acum că un compatriot al nostru a isbutit să puie în versuri întreaga teorie a filosofului grec. Deşi, cum ştiţi, limba latină nu-i bună decât pentru soldaţi şi văcari, acest poem mi-a schimbat întrucâtva părerea. Citindu-l am constatat cu uimire că se pot scrie şi în această limbă lucruri foarte frumoase.

Memmius tace o clipă parcă înadins. Prietenii se grămădesc în jurul lui şi îl îmbulzesc cu întrebările.

— Autorul, spune-ne cine e autorul?

Memmius îşi prelungeşte tăcerea, dorind să le chinuiască curiozitatea. In cele din urmă, cu glas solemn continuă:

— Mă întrebaţi de autor? Dar îl cunoaşteţi toţi. El este cel mai bun amic al meu, e tânărul poet Titus Lucretius Carus.

O tăcere mare se lasă peste tot. Oaspeţii se privesc uimiţi. — Cum, tânărul acela melancolic şi veşnic îndrăgostit de curtizana Lyde? Noi îl credeam că face versuri de dragoste şi iată-l acum făurind un poem filosofic.

Memmius ia din nou cuvântul:

— Fiindcă prietenul meu e bolnav, mă voi însărcina eu să vă fac cunoscut poemul său în linii generale şi uneori în amănunt.

Şi Memmius începe să rezume cele şase cărţi din „De Rerum Natura", operă la care Lucretius lucrase ani de zile cu entusiasm şi sârguinţă. Pentru a scăpa pe oameni de frica de zei şi de moarte, autorul întreprinsese această grea lucrare. După el, religia şi superstiţia au creat cele mai mari rele pe pământ. Pentru a mântui omenirea de aceste rele, înţeleptul Epicur i-a desvăluit tainele firii.

Această fire s'a alcătuit din atomi şi e condusă de legi fixe şi neschimbătoare. Nu zeii o conduc, fiindcă ei nu există. Sufletul e alcătuit tot din atomi şi el piere odată cu corpul. Prin urmare nu există o viaţă viitoare şi teama de moarte e o copilărie. „Ai murit... pleci dela banchetul vieţii şi nu te vor mai vedea nici femeia ta, nici copiii tăi, nici toate fiinţele pe care le-ai iubit.

Dar ce rău mare?... Au pierit înaintea ta atâţia regi şi eroi, a pierit zeescul Aeneas, a pierit regele Ancus, au pierit atâţia!..." Omul s'a născut slab şi neputincios şi a luptat îndelung până să ajungă la starea de acum! Soarele, luna, fenomenele cereşti, cutremurele, vulcanii, epidemiile aducătoare de moarte, toate acestea se pot explica şi pricepe uşor. Divinul Epicur ne-a făcut să cunoaştem toate tainele acestei lumi şi de aceia el merită să fie zeificat de către toţi. Cine cunoaşte aceste taine, va fi înţeleptul fericit şi va fi întocmai ca acela care priveşte liniştit din casa sa cum pe valuri furtunatice se sbate o corabie ameninţată de înec. Să-ţi procuri totdeauna senzaţii plăcute, să te fereşti de orice durere, să stai departe de viaţa publică şi de necazurile ei, iată adevărata fericire.

Memmius închee, declamând cu glas răsunător invocaţia către Venus. Când auziră versurile:

Acheadum genitrix hohminum divumque voluptas Alma Venus....

Un fior de entuziasm străbătu întreaga asistenţă.

— E cel mai frumos imn latin din câte am auzit! şopti o voce.

— E mai frumos chiar decât un imn omeric şi te desfid, o Memmius, să găseşti versuri aşa mareţe, la poeţii greci, pe care îi admiri mereu!

Cel care grăise astfel era însuş Cicero. Solemn şi grav el strânse mâna lui Memmius.

— Te rog să-mi faci şi mie cunoştinţa poetului acesta care prevăd că se va înălţa peste Olympul grecesc.

Memmius zâmbi cu milă:

— Ţi-aş face-o chiar acum dar, sărmanul, se sbate într'un ceas de nebunie.

— Şi tu nu încerci să-l scapi, Memmius?

— Voi încerca şi cred că voi isbuti, răspunse patricianul cu convingere.

III

In cartierul cel sgomotos al Suburrei, într'o casă cochetă şi confortabilă, locueşte curtezana Lyde. Azi este tristă şi posomorîtă! Pletele-i negre ca abanosul cad în desordine pe umerii-i goi şi din ochii-i mângâioşi de altădată ţâşnesc acum flăcări de mânie. Toată casa se cutremură parcă de furia stăpânei. Pe două scvlave le-a bătut cu vergi, pe una a vândut-o unui bordel şi numai bătrâna Proselenos, fosta ei doică se mai poate apropia de ea.

— Vino-ţi în fire, scumpă Lyde! Găteşte-te şi fă-te frumoasă, căci Lucretius va veni.

Lyde isbucneşte într'un plâns furios.

— O, nu mai cred, nu mai cred. El care era mai exact decât o clepsydră, să întârzie două zile fără a-mi da măcar cea mai mică veste? De-aş şti că iubeşte pe alta Proselenos, l-aş sfâşia cu unghiile, ca tigresa pe un miel. Al meu trebue să rămâe, numai al meu.

Proselenos o priveşte cu milă.

— De asta să fii sigură, iubita mea! Băutura ce-i pregătesc nu dă greş niciodată. Cine bea din ea rămâne al tău pe vecie.

Lyde se ridică şi se priveşte într'o oglindă.

— O ştiu, dar tot mai am îndoeli.

— Să nu le mai ai căci iată se aud paşii lui!

Cu un chiot de bucurie, Lyde se furişă în iatacu-i de toaletă, iar Proselenos rămâne să primească pe Lucretius.

In cadrul uşii apare chipul palid şi trist al poetului. Cu paşi şovăitori înaintează până în mijlocul camerei şi cade obosit pe un scaun.

— Unde e stăpâna ta? întreabă el cu glas scurt şi răguşit.

Proselenos îl priveşte o clipă uimită.

Ce schimbat e! Niciodată nu îl văzuse aşa de posomorît şi de rău dispus.

— Stăpâna mea te roagă s'o aştepţi puţin. Până atunci să-ţi servesc o băutură răcoritoare, căci văd că eşti obosit şi trebue să fii însetat.

Lucretius o priveşte crunt.

— O băutură răcoritoare? O, da, mi-aduc aminte de ea, de câte ori o beau simt prin tâmple răcoarea nebuniei.

Bătrâna se face galbenă, tremură şi bolboroseşte.

— Stăpâne, dar crezi oare....

— Cred tot. Du-te şi chiamă mai de grabă pe stăpâna ta.

Când a apărut Lyde, frumoasă ca o nimfă, Lucretius aţipise de mult în jeţu-i. Era cu ochii închişi şi cu gura puţin întredeschisă. Lyde l-a privit cu patimă, l-a sărutat uşor pe frunte şi a şoptit lui Proselenos:

— Băutura, repede băutura!

Bătrâna se codeşte.

— Dar stăpână, el ştie acum tot.

Lyde se încruntă şi o împinge afară.

— Iute, îţi zic, până nu se deşteaptă.

Intre timp, Lucretius a adormit deabinelea.

Lyde îi sprijine capul pe o pernă de purpură şi îi mângâe încet părul în desordine.

— Poetul meu scump, cât eşti de palid şi de scurs de viaţă! Ştiu că băutura mea îţi răpeşte vlaga clipă cu clipă, dar prefer să o pierzi de o mie de ori decât să fii al alteia.

Desfăcându-i uşor toga, vrea să-l sărute cu patimă pe sân, dar când se apropie mai mult, o tăbliţă cernită cade din îndoitura togei.

E o scrisoare.

Lyde o ridică curioasă şi citeşte:

Nepreţuitului meu Lucretius, salutare. Află, scumpe prieten, că alaltăeri ţi-am citit, în faţa celei mai alese adunări, poemul tău filosofic dedicat mie. Toţi te-au lăudat şi te-au declarat drept cel mai mare poet roman. Insuş Cicero te-a proslăvit după cum meriţi şi doreşte să-ţi facă cunoştinţa. Bucură-te, scumpe prieten, dar întristează-te în acelaş timp. Ca să fii demn de prietenia unui Cicero, trebue să-ţi schimbi felul de viaţă şi pentru aceasta, am să-ţi fac o destăinuire care mă doare, dar care te va vindeca. Şi eu, şi sclavii tăi ţi-am ascuns până acum un lucru care ştiu că te va amărî mult.

Află, scumpe poet, că Lyde, iubita ta nepreţuită, îţi dă o băutură care aprinde în vinele tale focul cel mai aprig al iubirii, dar care te doboară în acelaş timp pentru câteva clipe în bezna nebuniei.

Ştii tu că ai accese de adevărat delir de care nu-ţi mai dai seama la deşteptare? Ştii tu că alergi în neştire pe stradă cu copiii după tine pentru a cădea istovit la pragul vreunei case străine? Ştii toate acestea?... Iacă unde te duce dragostea unei curtizane perverse! Părăseşte-o, te rog, sau de nu, o fac eu să părăsească Roma.

Crede în sinceritatea şi în binele ce îţi vrea prietenul tău Memmius.

Lyde a încremenit cu tăbliţa în mână şi un tremur nervos îi clatină membrele.

Intr'un salt, se repede la uşe şi strigă cu glas sugrumat:

— Băutura, mai repede, — mai repede!

Când Proselenos a intrat pe uşe, îi smulge paharul din mâini şi îl toarnă dintr'o dată printre buzele întredeschise ale poetului.

Ca muşcat de un şarpe, Lucretius se deşteaptă brusc. Chipu-i, din palid, s'a făcut roşu ca sângele. In ochii-i străluceşte o lumină stranie, iar prin vine îi circulă parcă un val de foc. Cu braţele tremurânde de pasiune, el încleştează pe Lyde.

— Ah, cât te iubesc de mult!

Ea îl sărută pe buze şi îl târăşte uşor în iatacul de alături.

S'a întunecat de mult şi din casa Lydei a ieşit un tânăr care străbate strada în neştire, cu paşi şovăitori ca de beţiv. Hainele îi sunt în desordine şi bolboroseşte cuvinte de neînţeles. Străbate aşa străzi după străzi, fără să ştie unde se duce şi unde trebue să se oprească. La o răspântie stă însă puţin şi se reazimă de un zid. Işi duce mâna la frunte şi se deşteaptă ca dintr'un vis.

— Unde sunt? Şopteşte şi priveşte buimăcit în toate părţile.

Ca un fulger îi trece prin minte tot şirul de întâmplări de peste zi.

— Da, murmură el, am fost iar la Lyde, m'am desfătat în braţele ei şi am pornit spre casă. Da, acum ştiu tot.

Nu ştia însă tot, sărmanul Lucretius. Nu ştia că băuse iarăş din filtrul de dragoste pe care bătrâna Proselenos îl greşise de astă dată şi deaceia se deşteptase prea devreme din deliru-i.

Cu paşi tremurători, poetul se îndreaptă spre casă. Işi amintea acum de scrisoarea lui Memmius şi de hotărîrea ce luase de a se despărţi pentru totdeauna de Lyde.

— Mizerabila! Eu o iubeam cu patimă şi ea mă cufunda mereu în haosul nebuniei şi al morţii. Cât o iubeam şi cât o iubesc şi acum! Cum să mai dau ochi cu ea? Simt că aş strânge-o de gât.

Poetul surâde amar.

— La urma urmei, asta e viaţa. Dela banchetul ei, trebue să plec şi eu căci m'am săturat. Haide, Lucretius, ai scris cel mai frumos poem filosofic şi numele tău va flutura de aci înainte pe buzele tuturor. Ai cunoscut toate tainele lumii şi te-ai îmbătat de toate plăcerile unei vieţi fericite şi neturburate. Haide, părăseşte acum ospăţul vieţii şi caută-ţi liniştea de veci!...

Cu paşi hotărîţi, poetul intră pe poarta casei şi se urcă pe scările care duc la pod. Jos, la trepte, îi ese înainte Stichus şi îl întreabă rugător:

— Ce cauţi în podul casei, stăpâne?

— Vreau să fac inspecţia chiupurilor de vin.

Şi cu paşi repezi se urcă şi închide uşa.

Podul e plin de lumina albă a lunii. Lucretius ocheşte un cui înfipt în perete, îşi desface şnurul de mătase care-i înnoadă tunica şi făcând din el un laţ, îl leagă de cuiul de sus. Cu seninătatea unui înţelept îşi petrece laţul după gât şi rămâne suspendat în aer.

Un suspin, câteva spasmuri şi cel mai puternic talent al Romei a sburat în neantul pe care îl cântase şi îl dorise atât de mult.

I. M. MARINESCU

PARADISUL COPIILOR
LINDENBERG
SINGURUL MAGAZIN SPECIAL de
JUCARII
·JOCURI şi ·OCUPATIUNI· INSTRUCTIVE· PENTRU·
·COPII· MAI· MARI·
·CELE·MAI·EFTINE·PRETURI·
Str. SMARDAN 17
V. ISPAS
PODOABE PENTRU POMUL DE CRĂCIUN

Vitrina Librăriei „Universala"

Alcalay & Co.

Calea Victoriei No. 27 (Colţ B-dul Elisabeta)

Bucureşti I

Billnard: Des Différentes Luxures	Lei	162 —
Sérieyx W. Drouot et Napoléon	„	162 —
Kipling R.: Simples contes de la Montaigne	„	78 —
Louys P.: Journal Intime	„	75 —
Lacretelle J.: Amour Nuptial	„	88 —
Mélias Jean: Visages Royaux d'Orient	„	78 —
Homberg O.: L'Impérialisme Americain	„	30 —
Bach. Lidya: Moscou ville rouge	„	78 —
Lardauchet A.: Le Maurais ange (roman)	„	72 —
Houllevigue: La Vie du Globe et la Science Moderne	„	91 —
Bellessort A.: Victor Hugo essai sur son oeuvre	„	162 —
Foucher P.: Souvenirs 1772—1845	„	120 —
Bouzinac-Cambon: Du Haut de la Colline (roman)	„	72 —
Goethe: Drames de Jeunesse	„	117 —
Weyer Constantin Clairiére (recits du Canada)	„	78 —
Lenotre G.: Vieilles maisons, vieux papiers	„	143 —
Humbourg Pierre: Silvestre le simple	„	78 —
Treich Léon: La vie et la mort de Clemenceau	„	78 —
Bourcier Em.: Cent Femmes nues	„	65 —
Zweig Stefan: La confusion des Sentiments	„	78 —
Saurat Denis: La Littérature et l'occultisme	„	117 —
Edouard Le Roy: Le Probléme de Dieu	„	130 —
Brion M.: Turner (Coll Maitres de l'art Moderne)	„	130 —
Pillement: Ribera (Coll Maitres de l'art Ancien)	„	130 —
Pierre-Renné Wolf: Marfa (roman)	„	78 —
Conrad F. Meyer: Le Saint (traduit de l'allmand)	„	137 —
Beauplan R.: Ou va la Syrie?	„	70 —
Relgis Eugen: L'Internationale Pacifiste	„	78 —
Girandoux Jean: Amphitryon 38 (piece)	„	78 —
Romains J. & Chennevlere: Traité de versification	„	78 —
Havlasa Jean: Les Amours Folles (trad. du Tchéque)	„	78 —
Rion Gaston: S'unir ou mourir	„	78 —
Aymé Marcel: La Table-aux-Créves	„	88 —
London Jean: Belliou el le Courtand	„	78 —
Guyon René: Réflections sur la Tolérance	„	65 —
Campbell R.: Les Principes de la Phisique	„	78 —

Expoziţia Aurelia Dr. Ananescu

Căminul Artelor

Plină de viaţă e şi expoziţia din anul acesta a d-nei Aurelia dr. Ananescu. Foarte înzestrată, pictora ne oferă pe lângă o varietate de culori şi-o variaţie de subiecte cari de cari mai atrăgătoare.

Interesante scene de interior şi într'un bun dispozitiv f. expresivă fetiţa cu cartea şi într'o fericită lumină scrisoarea; în faţa tabloului, bucăţi pline de poezie şi adevăr ce te impresionează ca şi florile ce par'că vrei să le culegi. Multă frăgezime în splendidele crisanteme, în trandafirii catifelaţi. In bună lumină şi f. frumos executate tufănelele, trandafiraşii, margaretele etc. Interesante câteva capete de expresie, portretul d-rului foarte bine ca execuţie şi de o elocventă asemănare şi expresie.

Completează această variată şi frumoasă expoziţie, câteva minunate colţuri din Balcic, marine şi tipuri foarte bine prinse şi în nota caracteristică locului.

H. 64

Miss România 1930

va fi aleasă de

REALITATEA

ilustrată

După extraordinarul succes pe care l-a avut alegerea unei frumuseţi naţionale, în primăvara anului acestuia, organizaţia din Galveston (Texas-Statele-Unite), iniţiatoarea concursurilor internaţionale de frumuseţe şi singura în drept să institue asemenea concursuri, a autorizat din nou excelenta revistă „REALITATEA ILUSTRATĂ" să procedeze :: la alegerea unei ::

Miss România 1930

Concursul naţional pe care revista „Realitatea Ilustrată" îl organizează acum, va întrece toate aşteptările. In afară de faptul că organizaţia din Galveston acordă în 1930 premii în valoare de peste UN MILION, revista „Realitatea Ilustrată" oferă o serie de premii de mare valoare, atât pentru cea dintâi aleasă, cât şi pentru :-: toate frumuseţile regionale. :-:

Citiţi amănunte în revista „Realitatea Ilustrată"

Celebra lucrare

„PROFESIUNEA D-NEI WAR EN"

— Comedie neplăcută în 4 acte —

de Bernard Shaw

a apărut în „Biblioteca Dimineaţa" No. 52 şi costă numai 10 lei

De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

BILETE

De multe ori surprinşi în faţa unui om aşa zis inteligent, ne uităm la el, dacă are barbă. Ce folos! nu are coadă la ceafă. Şi nu are anteriu. Nu zice Tatăl nostru şi „Doamne miluește" de cincizeci de ori. Nu înţelege pe ce glas se cântă condacul zilei. Il întrebai de unde se coborâ Fiul — şi tăcea. Noi care ştim toate astea, şi multe altele de felul acestora, le propovăduim. Oamenii ăştia nu ştiu să aprindă o lumânare. Nu știu să facă o metanie, o colivă. Intreabă-i când cade mâna lunii, crugul anului, unde se găsește Paradisul. Nu știe niciunul. M'a mâniat un mirean care mi-a spus că lăcustele nu vin dela Dumnezeu. Şi discuta fumând. Vorbea de faptele lui Dumnezeu cu ţigarea în gură. Un om cu frica Domnului se închină și când se scarpină, căci drept vorbind el scarpină făptura Domnului şi pe moştenitorul sfintelor lui învăţături. Eu voi fi totdeauna cu voi, a zis Mântuitorul.

Era vorba să se ridice pe la răspântiile oraşelor nişte chioșcuri de tinichea, numite Vespasiene. Un congresist a protestat că li se dă numele unui persecutor al creştinismului, și a propus să fie numite cu nume duhovniceşti, alese din episcopat. Şi pentru salvarea moralităţii s'a mai propus ca aceste locaşuri să fie cu două sexe, ca omul și ca tovarăşa lui, care au fiecare un sex deosebit. Forma noilor lăcașuri, s'a cerut să se inspire dela culion și potcap. Pentru educarea simţului religios care în fond nu lipseşte nimănuia, cetăţenii care de obiceiu, trecând pe lângă episcopi, se strâng de măruntaie, să fie siliţi cu Poliţia să le salute.

Fericitele idei ale congresistului nu-şi vor da roadele decât dacă, la intrarea noilor aşezăminte se va aşeza şi câte un cleric. S'a discutat dacă el să fie licenţiat în teologie, sau numai seminarist. Un alt congresist a cerut să aibă doctoratul și să poată păşi, în caz de vacanţă, de-a dreptul din vespasiană în Sinod.

In piaţa teatrului să fie un protopop şi aşa mai departe, preoţi, diaconi, paracliseri, după însemnătatea vecinătăţilor locale.

Dela venirea lui pe scaunul păstoresc al turmei celei cuvântătoare, I. P. S. a suprimat toate cărţile bisericeşti cu literă românească, introduse de Precedentul orânduit de Dumnezeu. Dacă le-a suprimat odată cu suirea sa pe tron (sau: în pat, tron negăsindu-se), să nu se creadă că a făcut-o cu pizmă. I. P. Sfinţiţii, ca toţi clericii, se iubesc între ei şi se adoră. P. Sf. iubeşte însă şi litera lui Chiril. Domnul nostru Iisus Hristos a vorbit cu litere strâmbe, ca să urmeze pilda Tatălui, care când vrea să cuvinteze cu oamenii a făcut-o până într'un timp în limbi nevorbite, în evreeşte, şi de atunci încoace în greceşte şi bulgăreşte. Nu, bun înţeles, în greceasca străbună, în care s'au ilustrat eretici ca Plato, Socrate, Pitagora şi alţi blestemaţi — ci în greaca neo-divină. Aşa că Inalt Prea Sfinţitul a poruncit să se scoată din praf Minee, Ceasloave, Penticostare şi alte monumente literare ale Răsăritului, poruncind să fie puse în locul lor, în dulapuri, cele date cu literă strămoşească, geometrică şi dreaptă, cu unghiuri largi şi curba solară. De aci vine şi greutatea mea de a înainta în acea scriptură arzătoare şi luminată cuprinsă subt numele de Acaftistier. Dar mă jurasem şi subt ameninţarea ce singur mi-am hotărât-o, mi-am putut în sfârşit îmbăta inima cu literile încâlcite şi cu vorba zbârlită.

Sfinţii sunt ciudaţi. Şi în româneşte ei vorbesc păsăreşte. De aceeaşi părere ar fi, cred şi învăţatul meu fost profesor de limba elenă, care în viaţa noastră trecătoare mi-a dat primele noţiuni de ridicol şi puterea de a învăţa alfabetul grec în 5 ani, împărtăşită cu toţi colegii mei de liceu, băeţi veseli şi păcătoşi.

Când ai deschis o carte bisericească te simţi îndată în faţa duhului zămislitor. Cuvintele sunt atât de bine întoarse, încât eşti uimit să vezi că silabele, lăsate la locul lor, au fost cruţate de plăcerea sacră a suprapunerii şi a învârtirilor pe loc. Intortochierile semnelor întortochiază cuvintele şi înoadă înţelesul, păstrându-l exclusiv pentru vioiciunile mintale şi adâncimile cugetătoare, ale diplomaţilor în ştiinţele esenţiale ale teologiei. Traducătorii cunoşteau limba grecească, şi chiar de ar fi ştiut şi româneşte, Dumnezeu n'a voit ca locul din greceşte al vorbelor să fie schimbat. De altfel, dorinţa lui Dumnezeu nici nu era exprimată în favoarea traducătorilor, urechile lui, una slavă şi alta greacă, au făcut o concesie specială, din pricina iubirei lor de popoarele sfinte din Balcani, dela care s'au împrumutat Românii şi stăpânii, chemaţi de Dumnezeu să-i înveţe duh. Fără Greci noi n'am fi învăţat nici româneşte. Şi acei poeţi cu scufie, autori ai laudelor cântate, zi cu zi, de 365 de ori pe an, de geniile condeiului şi muzichiei, gustată de cântăreţul din dreapta: Stihuri, tropare, rondele, sonete, epigrame nu ar fi existat.

Dar ce calic este Dumnezeu, fie vorba între noi, cu cei care vor cu orice preţ să-l slăvească, căci le refuză ceeace dă păgânilor din belşug. — Nu le-am inspirat eu, se plânge Domnul acuzat pe nedrept şi obicinuit să-şi risipească miracolele, farmecele şi frumuseţile pretutindeni, pe flori, pe ape, în lumină, în întunerec, pe fluturi, în păduri, în munţi, şi neîmpiedecând să fie împodobite din rămăşiţele împărăteşti nici pasărea chemată găină.

Doamne! cum ai primit tu în orchestra ta de zboruri sonore, nechezul şi zbierătul cântăreţului din dreapta şi cum nu-l opăreşti cu ploaie fiartă? Ai voit Tu să te laude în cuvinte nămoloase şi tărăgănate goale, oamenii care ţi-au cântat din frunză doina şi suspinele de dor ale plugarilor delicaţi şi ale ciobanilor de mioare? Nu se poate, Doamne! Tu n'ai încuviinţat aceste puturoşii.

Literile s'au schimbat dar înţelesul lor neputând răzbi în limpezimea graiului nostru, a rămas pe brânci în literele noi. Suntem ca nişte zimbri îmbrăcaţi prin blestem în piele de girafă: nu ne ştim într'ânsa, mişca, pulpa ne strânge, glezna ne supără, şoldul ne ţine, subsuoara ne roade, coarnele noastre n'au loc în grumazul de gâscă mare al girafei şi nasul ei, urcat cu patru coţi deasupra răsuflului nostru, nu se potriveşte cu nările de aer ale botului cu care ne-am născut între brazi.

Piele străină, Doamne, rapăn străin. Crapă-le, Doamne...

T. ARGHEZI

Câteva observaţiuni pe marginea unui dicţionar de citate

Nu vedem nici o primejdie în faptul că dicţionarul de citate alcătuit de d. B. Marian — dicţionar a cărui a şasea ediţie a apărut acuma în editura „Naţionala" S. Ciornei — ar putea să hrănească tendinţele ori chiar maniile câtorva de a-şi sprijini susţinerile pe mărturii şi sentinţe, unele dintr'însele în adevăr universale şi eterne.

Nici chiar mòlima recurgerii fără motiv şi în chip insistent, la dicţionare — şi aceea a despachetării fanfaroane de citaţiuni — n'ar avea de ce să ne sperie. O culegere bună, de felul celeea a d-lui B. Marian, ar putea face numai ca zisele zicale să fie puse şi spuse *unde* şi *când* trebuinţa le reclamă. Şi ar mai putea face ca ele să fie rostite corect. Bine înţeles că „pedagogul de şcoală nouă", d. Mariu Chicoş Rostogan, — pronunţând pe *t* ca *k* înaintea vocalelor *e* şi *i*, iar pe *s* pronunţându-l ca *ş* înaintea labialei *p* — va continua să spue: *una salus vickis nulam şperare salukem.* Dar asta nu are aface cu neştiinţa, ci cu capriciile complexului întreg al aparatului vocal. Nu-i, însă, exclus ca, graţie „dicţionarului de citate şi locuţiuni străine: latineşti, greceşti, franceze, germane, italieneşti, englezeşti", să nu mai auzim rostindu-se *box populi, box dei,* de către vreun Venturiano Rică al vremurilor noastre.

Mai bine decât orice motivare a rostului pe lume al unei atari cărţi ne-o dă, însă, următoarea întâmplare, delicios povestită de d-l Tiberiu Crudu în romanul „Lunatecii".

Părintele de gazdă, cu toate că din firea lui depănă uşor cuvântul, totuşi nu începea niciodată vorba 'nainte. Aştepta să vadă mai întâiu cu cine are a face şi pe urmă ştia ce să spuie. Pătise el o ruşine în tinereţe c'un drac de profesor şi de-atunci se'nvăţase minte! Dar cui să treacă prin cap că acela era profesor şi încă de latină?

Fiind într'o adunare sfinţia-sa vorbia, ca de obiceiu, mai mult singur, astupând gura tuturor celorlalţi!

Alături, însă, un moşneguţ sta şi el pitit ş'asculta cum se răţoieşte părinţelul şi cum se umflă'n coş de mândrie când toropia protivnicul în hârţuiala cuvântului. Intr'un răstimp, nu ştiu cum vine vorba şi părintele nostru, hai să-i toarne ş'un proverb latinesc pe deasupra, să facă proaşcă'n toţi gură-cască dimprejur!

Şi numai ce spune: „Vorba ceea, domnilor : cornics cornicis non effudit oculis, cum zice Horaţiu, bată-l vina! Sau cum ar veni pe româneşte: corb la corb nu scoate ochii"!

Când toţi se arătau mai uluiţi de vorba latinească a părintelui, pe care la'nceput nimeni n'o înţelese, moşneguţul de alături, neavând de lucru, se ridică încetişor şi zise:

— Mă iertaţi, părinţele, dar proverbul latinesc adevărat pe care l'a spus sfinţia-ta este: cornix cornici nunquam oculos effodit şi se traduce, de drept, în româneşte: cioară la cioară nu-şi scoate ochii. Căci „cornix" însamnă cioară! Ca să ai adevărat corb la corb, trebue să zici... corvus corvo şi nu cornix cornici!

Făcând aceste îndreptări cari îngheţară pe auditori, bătrânul prinse limbă şi, umflându-şi pieptul, zise cu duh bătrânesc ce răsună până azi în urechile părintelui:

— Apoi, proverbul acesta nici nu este al lui Horaţiu, cum aţi spus sf. voastră, desigur din repegiune, ci al lui Macrobius, bată-l vina, din Saturnalele lui!

Aşa-i cu pacostea asta de proverbe, părinţele! Se cam uită, se cam încurcă! Da sfinţia-voastră luaţi anume de bine întâmpinarea mea care vine dela un om bătrân şi profesor! Credeţi-mă că-i aşa cum v'am spus eu şi nu vă supăraţi de îndrăzneală!

In dicţionarul d-lui B. Marian, proverbul latinesc e citat aşa cum îl redă „moşneguţul" d-lui Tiberiu Crudu; iar în dreptul numelui lui Macrobiu (nu al lui Horaţiu) găsim lămurirea care *nu e lămurire:* „scriitor din veacul al V-lea". Traducerea nu e însă ca'n textele juxtaliniare, cunoscute, de către licienii cursului superior, sub numele de *juxte.* Citatului latin i se dă echivalentul *popular* românesc: *corb la corb...*, nu: *cioară la cioară...*

Nu zicem că, din punctul de vedere didactic, n'ar fi nimerită, pe lângă traducerea liberă, — una cuvânt cu cuvânt.

Unde, însă, îndoială nu mai încape că autorul dicţionarului greşeşte e când ne oferă oarecari versete latineşti din psaltirea Vulgatei, iar în versiunea românească schimbă fără motiv timpurile. Din psalmul 113 citându-ne: „Aures habent et non *audient*" şi „Oculos habent et non *videbunt*" ni le traduce: „Urechi au şi nu *aud*" şi „Ochi au, şi nu *văd*". Or, „audient" şi „videbunt" sunt la viitorul I (persoana a treia plural). Aşa *le-a vrut* psalmistul. Şi dovada că: „[nu]*vor auzi*" şi „[nu] *vor vedea*" sunt formele *juste,* dar şi *juxte,* ni-o procură răsfoirea bunelor Biblii româneşti unde cetim:

„Gură au, şi nu vor grăi; ochi au şi nu vor vedea; urechi au, şi nu vor auzi; nări au şi nu vor mirosi;

„Mâini au şi nu vor pipăi; picioare au şi nu vor umblà; nu vor glăsuì cu gâtlejul lor. (Psalmul 113, Aliluia, versetele 13-14).

* * *

Bine a făcut d. Marian că vestitului vers onomatopeic din cartea 8-a a Eneidei lui Virgil (versul 596):

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum, i-a dat splendidul echivalent românesc:

Râpăe roibii, şi rupe copita cu tropote câmpul.

E, însă, o regretabilă omitere că nu ni dă şi numele traducătorului, care e Coşbuc. Până la acesta, versul latinesc amintit, era citat în stilisticele noastre, iar în locul traducerii româneşti, ni se dădea un vag corespunzător al acelui vers, şi anume două rânduri din „Dan căpitan de plaiu" al lui Alecsandri:

De-odată s'aude un tropot pe pământ,
Un tropot de copite, potop rotopitor.

* * *

Fiind vorba de echivalente *literare* şi nu *literale* (ori nu numai literale), întreb pe autorul dicţionarului: de ce, atunci când ne citează faimoasele versuri 106-107 din a 21-a carte a Iliadei, ni le transpune în proza d-sale — corectă, n'avem ce zice! dar proză la urma urmei — când avem hexametrii plini de nostime familiarităţi din tălmăcirea d-lui G. Murnu:

Mori şi tu, neică, şi taci. Dece te mai vaeţi zadarnic?
Doar a murit şi Patroclu, şi ce eşti tu faţă de dânsul?

Şi fiindcă suntem la capitolul citatelor greceşti, găsim că d. B. Marian, reproducând din Plutarh exclamaţia: *„Imi place trădarea, dar urăsc pe trădător"*, a pierdut minunatul prilej de a face şi o mică incursiune în literatura dramatică românească. Maxima de mai sus, Caragiale a pus-o de minune în gura lui Farfuridi *(numai* a lui Farfuridi *et pour cause):*

„Cum ziceam adineori amicului Brânzovenescu: trădare să fie *(cu oarecare emoţie)* dacă o cer interesele partidului, dar s'o ştim şi noi... De aceea eu totdeauna am repetat cu străbunii noştri, cu Mihai Bravul şi Ştefan-cel-Mare: iubesc trădarea *(cu intenţie)*, dar urăsc pe trădători".

BARBU LAZAREANU

Cronica Şahului

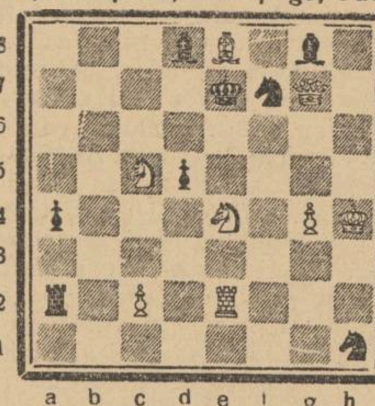
PROBLEMA No. 260

de **G. Christoforatos,** Focşani

(inedită)

Negru (8 figuri)

Ré7, Ta2, Cf7 şi h1, Nd8 şi g8, Pa4 şi d5.

Alb (8 figuri)

Rh4, Dg7, Té2, Cc5 şi é4, Né8, Pc2 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

SOLUŢII

No. 156. (Motto „Cameleon-ecou", R. Cofman, Ismail). Alb: Rc6, Dg1, Cd2, Nd7 şi é7. Negru: Ra4, Dh5, Tb2 şi f4, Ca8 şi h2, Na1, Pa2, a5, d3, d4, d5, é6 şi f7. — Mat în trei mutări. — 1. Dg1—c1 cu ameninţarea 2D×b2. 1....., Tf1; 2. Rc5+, 1...., é5; 2. Rc5+. 1...., Dé5 (d1, h8); 2. D×d1+. 1..., Cb6; 2. D×b2. Această problemă a obţinut în concursul nostru menţiunea a 2-a la problemele în 3 sau 4 mutări.

No. 157. (Motto „Frank Janet", Ioan Kiss, Cristurul Săcuesc). Alb: Rg5, Dé8, Tb5 şi d2, Cé5 şi é6, Nb6 şi h5, Pb3, c6, é3 şi f6. Negru: Ré4, Nc5 şi d3, Pd7. — Mat în două mutări. — 1. Cé5—f3!

No. 158. (Motto „Caricatură"). Alb: Ré5, Té7, Ca6 şi c6, Nd3. Negru: Ra8, Nb7 şi d8, Pb6. — Mat în două mutări. — 1. Nd3—b5!

No. 159. (Rafael Cofman). Alb: Ré7, Cb6, Nd1 şi d4, Pa4, b5, c3, g3 şi g4. Negru: Rd3, Cb7 şi f7, Pa5, d2 şi g5. — Mat în trei mutări. — 1. Cb6—d7!, Rc4; 2. Nc2. 1..., Ré4; 2. Né2. 1..., Cb7 ∼ ; 2. Cd7—c5+. 1..., Cf7 ∼ ; 2. Cé5+.

No. 160. (Motto „PygolanpasII"). Alb: Rg5, Dc1, Tc8 şi f2, Ca5 şi d8, Nc7 şi g1, Pb5, c3, c4, é6, é7 şi g3. Negru: Rc5, Dd4, Ta7, Cg6, Pb4, b7, c2 şi g4. — Mat în două mutări. 1. é7—é8C!

No. 161. — (Motto „Grosspatzermeister I", Milu Augutstein, Iaşi). Alb: Rh6, Td4 şi g7, Cg6, Na1, Pd5. Negru: Rf6, Tb4, Nb2.—Mat în două mutări. 1. Tg7—g8!

No. 162. (Motto „Dark Doing 41 var", ing. L. Loewenton, Bucureşti). Alb: Rg1, Té7, Cé1 şi h8, Nd8 şi g2, Pc2, f4, g6 şi h3. Negru: Rh4, Dc1 şi d1, Tb6 şi c4, Cb8, c5 şi f8, Na1, a5 şi c6, Pa6, b2, d3, f3 şi h5. — Mat în două mutări. — 1. Rg1—f2!

No. 163. (Motto „Grosspatzermeister II", Milu Augutstein, Iaşi). Alb: Rg5, Df3, Nb2 şi g2, Pb5 şi f2. Negru:Ré5, Dd4, Cg3, Né4, Pd6, é6 şi é7. — Mat în două mutări. — 1. Df3—d3!

No. 164. (Motto „Eclipse", ing. L. Loewenton, Bucureşti). Alb: Rg7, Td4, Ch4, Nc5 şi f7, Pd2 şi g3. Negru: Ré5, Ta3 şi a4, Ca1 şi a5, Nb1, Pa2, b4, c6 şi f3. — Mat în două mutări. — 1. Td4—f4!

No. 165. (Dr. E. Zepler). Alb: Ré5, Th5, Cg7, Nd5. Negru: Rg6. Pg4. — Mat în trei mutări. — 1. Cg7—f5, 2. Rf6. 1..., g3; 2. Rf4.

No. 166. (Howard). Alb: Rg5, Dé2, Cd8 şi é4, Nf1 şi g7. Negru: Rd5, Ta4 şi c5, Ca3 şi b3, Pd6. — Mat în două mutări. — 1. Rf5—f4!

No. 167. (Weinheimer). Alb: Rc6, Dc8, Td2, Cb4, Pf3 şi h6. Negru: Ré5, Ca1 şi h8, Nf8 şi h3, Pa5, b6, c4, é6, f4, f6, g5 şi g6. — Mat în trei mutări. 1. Rc6×b6!, a5×b4; 2. Dc8×c4. 1..., Nf8×b4; 2. Dc8×c4. 1..., Nf8×c5+; 2. Dc8×c5. 1..., f6—f5; 2. Dc8×f8.

No. 168. (Bince). Alb: Rb2, Dg1, Ca3, Nb7, Pa5, b4, c5 şi f4. Negru: Rd5, Né4, Pa6, d4 şi g2. — Mat în trei mutări. — 1. Rb2—a2!, Né4—b2+; 2. D×b2. 1..., Né4—f3; 2. Ca3—c2. 1...,d4—d3; 2. Dg1—a1.

No. 169. (Isaev). Alb: Rh8, Dc7, Td2, Cb3 şi h4, Né7 şi f1. Negru: Ré3, Tb4 şi g1, Cb8 şi é1, Na6 şi a7, Pc5, é4, f2, g4 şi h6.— Mat în două mutări. — 1. Né7—f8!

No. 170. (ing. Loeventon). Alb: Rg1, Dc5, Té3, Cf5. Negru: Rf4, Ca2 şi b2, Nb8 şi g6, Pd3, d7, g4 şi g5. 1. Cf5—é7, Né4; 2. Dc5×f5+. 1...., Ng6—f5; 2. Dc5—d4+ 1..., g3; 2. Dd4+. 1..., d5; 2. C×d5+.

No. 171. Gulaev), Alb: Rh8, Dé7, Tf6, Cé3, Pa4, c3, d6, g2, h2 şi h5. Negru: Ré5, Ta2, Cf2 şi h7, Nb8 şi f7, Pa3, d3, é6, g5 şi h3. — Mat în trei mutări. — 1. Dé7—d7!, R×f6; 2. Df2+. 1..., R×d6; 2. Cc4+. 1..., Cé4; 2. Dd5+. 1..., N×d6; 2. Tf3.

No. 172. (ing. Loewenton). Alb: Rb4, Dd2, Ta7 şi f3, Cé5 şi é7, Ng4, Pb6, d5, f3, f6, f7 şi g6. Negru: Rd6, Tc5, Cb7 şi é6, Pb5 şi c4. — Mat în două mutări. — 1. Cé5—d7!

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Femeia care nu îmbătrâneşte

Domnişoara Raymonde Allain, care a câştigat premiul al doilea la campionatul de frumuseţe al lumii, nu este numai cea mai frumoasă femeie din Europa, ci în acelaş timp şi femeia care nu va îmbătrâni niciodată.

Domnişoara Allain este tânără şi ideal de frumoasă; ea este cel mai frumos subiect de experimentare pentru dermatologul, care vrea să-şi dovedească eficacitatea descoperirii. Putem oare împiedica opera de destrucţiune a timpului asupra oamenilor, operă căreia îi cade victimă chiar obrazul cel mai frumos din lume? Putem oare împiedica deformarea şi vestejirea aduse de vârstă?

Da; mijlocul există; inventatorul acestui mijloc a rugat-o pe domnişoara Raymonde Allain să-i slujească de pildă vie a eficacităţii mijlocului găsit de dânsul. Astăzi putem afirma fără şovăire că Miss France e sigur că nu va îmbătrâni, graţie tratamentului cu Crema Siamoise.

Crema Siamoise de zi apără epiderma şi dă tenului culoare uniformă şi desăvârşit de frumoasă; este singura cremă „aeriferă" din lume, adică singura cremă prin care poate trece oxigenul pentru a pătrunde apoi prin pori în epidermă, lucru absolut necesar vieţii celulelor.

Crema Siamoise de noapte este un disolvant care curăţă pielea de toate impurităţile. Doamnă, supuneţi-vă acestui tratament şi veţi avea nespusa fericire de a deveni din zi în zi mai frumoasă şi mai seducătoare.

CREMA SIAMOISE este preparată de casa Jean de Parys, Paris, 35 bd. Haussmann.

Crema SIAMOISE se găseşte la Parfumerii, Drogherii şi Farmacii. Borcanul de mărime obişnuită costă Lei 80. Borcanul mare având îndoita cantitate a celor obişnuite costă Lei 120. Unde nu se găseşte trimiteţi costul prin mandat poştal la REPREZENTANŢA PENTRU ROMÂNIA A CREMEI SIAMOISE, Bucureşti IV, str. Labirint Nr. 24 A. şi veţi primi imediat franco borcanul dorit.

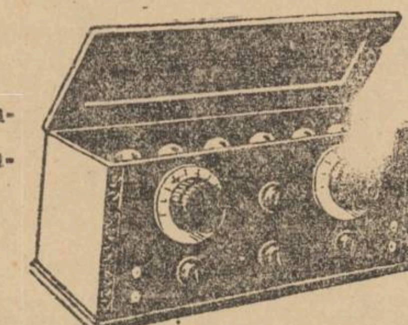
GRATIS

oferim

1000 FONOGRAFE sau

1000 POSTURI de T. S. F.

cu titlu de propagandă, spre a introduce marca noastră,

primilor 2000 de cititori ai revistei

Adeverul Literar

cari vor găsi soluţiunea exactă a concursului următor şi se vor conforma condiţiunilor noastre.

CONCURS

A găsi trei oraşe din România ale căror nume începe cu *B*, înlocuind punctele prin literile cari lipsesc:

B . . ş . v
. c . r . ş . i
. . i . a

A se trimite imediat acest anunţ complectat, adaogând şi un plic cu numele şi adresa Dv., foarte citeţe, spre a vi se putea răspunde, firmei:

ETABLISSEMENTS „INOVAT"

Service П. R. 203.

29, rue du Vieux Pont de Sèvres

:-: BILLANCOURT (Seine), France :-:

Citiţi azi **Realitatea No. 51**

40 pag. bogat ilustrate — 10 lei

Cărţi şi Reviste

N. CARTOJAN: Cărţile populare în literatura românească. Vol. I: Epoca influenţei sud-slave.

In studiul începuturilor noastre literare se acordă îndeobşte o atenţie deosebită literaturii bisericeşti şi aproape se neglijează o grupă foarte importantă de scrieri, acelea care constitue aşa numita „literatură populară scrisă". E cert că, atât pentru studiile de istorie literară cât şi pentru cele filologice, traducerile în româneşte ale *Psalmilor, Evangheliilor, Faptelor Apostolilor* şi ale altor texte bisericeşti sânt monumente preţioase. Multe probleme privitoare la trecutul nostru cultural, la evoluţia limbii, la fixarea limbii noastre literare au putut fi deslegate mulţumită investigaţiunilor în această direcţie. Dar dacă e să judecăm literatura şi din alt punct de vedere, din acela al legăturii dintre aceasta şi viaţa sufletească a poporului nostru, se cuvine să ne îndreptăm privirile către acele scrieri care au circulat în massele adânci ale neamului, pătrunzând în conştiinţa lor, confundându-se cu existenţa lor spirituală. Textele biblice interesau un cerc prea restrâns, tagma preoţească, şi ici colo pe câte un cărturar cucernic. Pentru o minte primitivă, lectura scripturilor sfinte prezenta mai multe dificultăţi decât aceea a legendelor biblice apocrife, a viziunilor apocaliptice sau a vieţilor de sfinţi. Acestea erau urmărite cu un interes deosebit pentrucă erau redactate potrivit naivităţii păturilor largi, întregeau golurile Sfintei Scripturi lămurind unele puncte obscure ale acesteia, sau cuprindeau senzaţionalul care şi astăzi constitue un punct de atracţie pentru cetitorul din mulţime. Cu acelaşi interes erau cetite şi cărţile profane, romanele, florilegiile, cărţile de prevestiri.

Numeroasele manuscrise ca şi tipărirea lor în mare număr în vremurile din urmă, sânt o puternică dovadă a pasiunii poporului pentru toată această literatură, iar ecoul pe care l-au avut în sufletul său apare din urmele lăsate de ea în arta populară, în pictura religioasă, în basme, colinde şi descântece, în bocete, în proverbe, în onomastică şi toponimie.

Interesul pentru studiul cărţilor populare s'a stârnit la noi destul de târziu şi nu e o întâmplare că Eminescu a fost cel dintâi care să le preţuiască aşa cum se cuvine. De manuscrisele strânse de el avea să se slujească în bună parte d. dr. Gaster ca să ne dea acea erudită lucrare de sinteză „Literatura populară română" tipărită acum aproape 50 de ani, trei ani după ce Hasdeu inaugura studiile de această natură, consacrându-le al doilea volum din „Cuvente den bătrâni". De la apariţia acestor lucrări fundamentale, s'a acordat literaturii populare scrise tot mai mult loc în cadrul istoriei literare. Manuscrise româneşti au fost scoase la lumină, literatura streină — izvor al acestor opere — a fost cercetată cu deamănuntul, numeroase monografii au deschis căi noi în acest domeniu.

Era momentul să ni se dea o sinteză a progreselor făcute în cursul unei jumătăţi de veac şi o punere la punct a problemelor de căpetenie care şi-au găsit deslegarea sau îşi mai aşteaptă soluţionarea.

Această lucrare a fost întocmită de d. N. Cartojan, cu competenţa ce i-o cunoaştem din monografiile d-sale în această materie, şi e alcătuită din două volume. Volumul întâi, apărut de curând, are în vedere numai o parte din cărţile populare şi anume acelea datorite influenţei sud-slave. Spre deosebire de planul urmat de d. dr. Gaster, d. Cartojan a urmat în expunerea d-sale ordinea cronologică, în cadrul de desvoltare al literaturii noastre vechi.

Incepând prin a se ocupa de răspândirea scrierilor apocrife şi bogomilice în literatura populară, d. Cartojan se crede dator să înlăture o veche greşală a istoricilor literari, confuzia între noţiunea de *apocrif* şi aceea de *bogomilic* care mai dăinueşte şi astăzi fără nici un temei ştiinţific. Textele apocrife nu pot fi de origine bogomilică, pentrucă spiritul acestei secte nu se împacă nici cu crearea, nici cu răspândirea unei literaturi legendare, pentrucă în multe din ele se întâlnesc concepţii cu totul deosebite de ale Bogomililor şi pentrucă ele au apărut în literaturile creştine cu mult înainte de răspândirea sectei în Balcani. Autorul face deci o expunere a ereziei bogomilice, arătându-i originea şi doctrina, precum şi răspândirea din Asia Mică prin Bulgaria, Serbia, Bosnia şi Herţegovina, până în Germania, Italia şi Franţa. La rândul ei, se defineşte literatura apocrifă, deosebindu-se textele eretice ale gnosticilor, bunăoară, de cele izvorîte din mediu creştin ortodox ţi menite tocmai combaterii ereziilor şi întăririi credinţei în sufletele şovăelnice. In literatura populară sânt reprezentate amândouă curentele şi tocmai de distincţiunea lor se ocupă cu multă perspicacitate d. Cartojan.

In ceea ce priveşte epoca şi locul traducerii primelor texte de acest fel, d. Cartojan crede că ele nu pot fi despărţite de curentul care a pricinuit — în a doua jumătate a sec. XV, în ţinuturile maramureşene — şi traducerea textelor biblice păstrate în copii mai târzii şi cunoscute sub numele de *Psaltirea Şcheiană, Codicele Voroneţean* şi *Psaltirea Voroneţeană*. Izvorul lor se află în manuscrisele aduse de călugării slavi sud-dunăreni, care fugind de stăpânirea turcească şi-au găsit adăpost în mănăstirile noastre.

Capitole întregi ocupă în lucrarea d-lui Cartojan textele apocaliptice şi epistolele apocrife: *Apocalipsul apostolului Pavel, Apocalipsul Maicii Domnului, Apocalipsul lui Ioan, Legenda Duminicii* (Epistolia Domnului nostru Isus Hristos) precum şi legendele în legătură cu Vechiul şi Noul Testament ca: *Prorocirea Savilei, Lemnul Crucii*. Sânt studiate legende hagiografice cu caracter apocrif sau desprinse din colecţia vieţilor de sfinţi: a sfântului *Sisinie*, a sfintei *Vineri*, a sfântului *Alexie*.

După textele cu un cuprins religios sânt cercetate cu aceiaşi minuţiozitate *cărţile de prevestire* şi *calendarele* înrudite cu acestea. *Fisiologul*, acea curioasă carte de ştiinţe naturale în care animalele sânt descrise cu obiceiurile lor, după tradiţii populare, pentru a fi apoi interpretate ca simboluri ale unor idei morale şi religioase, *Floarea darurilor*, reflex românesc al răspânditei cărţi a virtuţilor şi viţiilor cunoscută sub numele de *Fiore de virtù*.

Volumul se încheie cu studiul *romanului popular*, consacrat unor texte, care şi astăzi sânt urmărite cu viu interes ca: *Alexandria, Varlaam şi Ioasaf, Arhirie şi Anadan*.

Fiecare capitol cuprinde studiul comparativ al fiecărui text, originea sa, legăturile între diferitele variante manuscrise sau tipărite, legăturile sale cu versiunile străine, influenţa pe care a exercitat-o asupra folklorului.

Bibliografia e cât se poate de bogată şi dovedeşte conştiinciozitatea muncii, dar valoarea ei stă nu numai în citarea tipăriturilor sau a studiilor, ci — mai ales — în desvăluirea atâtor manuscrise necunoscute până aci.

Explorând tot ce s'a publicat până astăzi în acest domeniu precum şi un însemnat material inedit, d. Cartojan a dat nu numai cea mai desăvârşită istorie a cărţilor populare, scrisă într'o formă din cele mai atrăgătoare, dar şi cel mai bun îndrumător pentru cercetările viitoare.

J.BYCK

MARCO I. BARASCH: Legislaţia internaţională a muncii

„Biblioteca Muncii", Bucureşti, 1929. Preţul lei 50

Necesitatea legiferării internaţionale a muncii se propovăduieşte de mai bine de un veac. Ea a fost minunat justificată de profesorul Jerôme-Adolphe Blanqui, în cursul de economie industrială pe care l-a ţinut în 1839 la Sorbonna. „Până acum — spunea el — s'au încheiat doar tratate dela Stat la Stat, prin care acestea se obligau să ucidă oameni: de ce oare nu s'ar încheia azi un tratat pentru a le păstra viaţa şi a le-o face mai fericită?"

Incepând cu proectul lui Daniel Legrand (1840), ideia reglementării internaţionale a muncii ia, încetul cu încetul, forme tot mai concrete şi, după osteneli eroice, intră pe calea înfăptuirii abia odată cu încheierea tratatului de la Versailles. Prin partea a XIII-a a acestui tratat, statele şi-au impus regulamentarea orelor de lucru, fixarea duratei maxime a zilei şi a săptămânii de muncă, recrutarea mânei de lucru, lupta împotriva lipsei de lucru, garanţia unui salariu asigurând condiţiunile unei existenţe potrivite, protecţia lucrătorilor împotriva boalelor generale sau profesionale şi accidentele ce rezultă din muncă, protecţia copiilor, a adolescenţilor şi a femeilor, pensiunile pentru bătrâneţe şi invaliditate, apărarea intereselor lucrătorilor ocupaţi în străinătate, afirmarea principiului libertăţii sindicale, organizarea învăţământului profesional şi tehnic. In acelaşi timp s'a creat pe lângă Societatea Naţiunilor un Birou Internaţional al Muncii însărcinat să supravegheze stricta aplicare a părţii a XIII-a din tratat.

Lucrarea d-lui Marco I. Barasch e o documentată expunere a fazelor prin care a trecut această idee până să se realizeze şi a operei organizaţiei permanente a muncii, izvorâtă dintr'o adâncă cunoaştere a chestiunii şi o neclintită convingere în binefacerile legislaţiei internaţionale a muncii.

Dr. IOSIF I. GABREA; Educaţia şi Invăţământul în Rusia Sovietică

cu prefaţa d-lui prof. G. G. Antonescu. Ed. Libr. „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, 1929. Preţul lei 80

In ciclul unor comunicări asupra învăţământului actual din diferite ţări, organizat de „Institutul Pedagogic Român" de sub conducerea d-lui prof. G. G. Antonescu, a vorbit şi d. Gabrea despre **Invăţământul din Rusia Sovietică.** Cercetări mai întinse i-au dat posibilitatea autorului să desăvârşească acea comunicare şi să o prezinte în forma de astăzi — un volum de aproape 200 de pagini — acelora pe cari îi interesează arta de a creşte oameni folositori societăţii.

Investigaţiunile pentru aflarea mijloacelor de educaţie din ţările streine sunt totdeauna binevenite, căci sunt pline de învăţăminte. Pedagogia îi preocupă pe oamenii noştri de şcoală de prea puţină vreme, ca să nu fim nevoiţi să recurgem mereu la experienţa şi rezultatele şcolilor de aiurea. Dar cunoaşterea stării de lucruri, în această direcţie, la vecina noastră Rusia prezintă un deosebit interes.

Ca o urmare a răsturnării întregii ordine de stat, s'a impus în Rusia Sovietică o organizare şcolară nouă, menită să dea învăţământului funcţia social-politică favorabilă noului regim. S'a început deci cu alungarea vechilor metode, fără să se gândească nimeni la lipsa unui plan nou de organizare. Acesta s'a plămădit încetul cu încetul potrivit împrejurărilor, trecând prin diferite faze, şi nu s'a statornicit nici până astăzi. In primii ani de guvernare comunistă, în aşa numita fază anarho-comunistă, se prevede răspândirea unei culturi politehnice şi se menţionează ca scop al educaţiei formarea personalităţii. Preocupaţi de consolidarea regimului şi de grija înfometaţilor conducătorii nu pot însă pune în aplicare aceste principii şi se mulţumesc să acorde atenţiune părţii negative a programului: renunţarea la tot ce aminteşte trecutul. In a doua fază, absolutistă, apare idealul unei educaţii profesional-comuniste, în vederea pregătirii de specialişti necesari Statului capitalist şi de membri folositori partidului. Rezultatele slabe şi nemulţumirea poporului îndepărtează absolutismul fazei a doua şi se introduce „Noua politică culturală" cu importante concesii metodelor tradiţionale.

E cert că lucrurile nu se vor opri aci. Concepţiile pedagogice în Rusia de astăzi sunt clădite pe un teren prea slab ca să li se poată asigura o existenţă îndelungată. Intre cele dintâi greşeli ce i se pot imputa sunt lipsa oricărui idealism, repulsia faţă de tot ce e abstract — chiar în învăţământul superior, — şi mai ales tendinţele de prozelitism politic.

Tot ce e nou în învăţământul şi pedagogia din Rusia Sovietică e caduc. Ne-o dovedeşte d. I. Gabrea cu un material documentar foarte bogat, în alegerea şi interpretarea căruia a dat dovadă de un spirit critic desăvârşit. — J. B.

RECENZII

F. ADERCA: Mărturia unei generaţii

Măşti de MARCEL IANCU

Domnul F. Aderca este, fără îndoială, unul din spiritele cele mai informate în literatura noastră. In scrierile sale se resimte în acelaş timp o întinsă cultură europeană, un spirit pătrunzător şi un dar unic de a creia nu numai tipul, ci o întreagă atmosferă psihică în jurul tipului. Cu aceste calităţi s'a înfăţişat încă din volumul „Oameni şi idei" care rămâne printre cele mai interesante şi mai vii expresiuni ale spiritului nostru critic.

Deşi s'au scris atâtea anchete literare decând a început şi la noi acest nou gen de a reda spiritul literar şi fizionomia sufletească a vremii, scrisul d-lui F. Aderca este şi rămâne „singurul" în acest noian, pentru că singurul este nu numai o răsfrângere a cugetării contimporanilor săi, ci şi a propriei sale personalităţi şi fel de a cugeta cu originalitate şi putere.

„Mărturia" acestor contimporani, vioaie, întreţesută în dialoguri însufleţite, plină de prezenţa prietenilor şi adversarilor propriilor sale idei, vibrând sub şocul atâtor personalităţi în luptă unele cu altele, nu este o operă de critică obiectivă şi de expunere logică. E o dramă cu fine scenete de comedie, e avânt, poezie şi căldură, cu un cuvânt critică romanţată, dacă-mi este permis să mă exprim ast-fel.

Ca să tai forme literare precise şi să urmăreşti curente în haosul vieţii noastre literare, trebuie să ai şi curaj şi îndemânare. D-lui Aderca nu-i lipsesc aceste calităţi.

Dar dacă te gândeşti cam ce este „o generaţie", rămâi oarecum nedumerit în faţa variaţiei fantastice în care se amestecă tipurile cele mai disparate în generaţia a cărei mărturie vrea să ne-o arate.

Care este criteriul după care d-nii Brătescu Voineşti şi Ion Vinea, Slavici şi Octavian Goga, Minulescu şi Camil Petrescu etc., sunt consideraţi ca feţele diverse ale uneia şi aceleiaşi generaţii? Să fie vârsta?... Fiind vorba şi de doamne nu mai insistăm...

Atunci identitatea de cultură?! Dar găsim la un loc pe d-nii Rădulescu Motru şi Mihalache Dragomirescu, d. Ibrăileanu şi d. Lucian Blaga!... Să zicem deci că e generaţia automobilelor, a avioanelor şi progreselor electricităţii, a minunilor T. F. F., a nebuniei vitezei şi dominaţiunii motorului.

Pare că şi finul critic este cam nedumerit căci măştile se prezintă după alfabet. Iar alfabetul începe tocmai cu d-l Arghezi, o inteligenţă lucie, perfect rotundă. Vai de cel ce încearcă a-l prinde şi a-l reda — nici un colţ, nici o muchie de care să se poată agăţa. „Să rămânem fără poză: ai scris despre mine?... Nu, ai scris despre altcineva"... Şi domnul Arghezi se pleacă politicos, trimiţând pe anchetator, cu un compliment elegant, în sfera... penelor cu zboruri planate.. Mi se pare că-l aud râzând cu râsul său înfundat, numai pentru sine şi pentru cititorii Biletelor de Papagal....

Urmează apoi silueta d-rei „Ticu Archip pe ultima treaptă a unui podium cu covoare, din salonul unde-şi primeşte musafirii"; este iarăşi umbră izolată, „Pare ea însăşi o eroină care imploră, cu emoţie, destinul", după paradoxele cu care l'a hărţuit pe ispititorul care voia să-i smulgă masca spre a o fixa cu un ac, ca pe un fluture, într'o colecţie...

Iată „surâsul" d-nei Papadat Bengescu, încremenit sub tortura „ascultării a 7 acte inedite, o nuvelă cât un roman, plus câteva cicluri de versuri ale mai multor poeţi" şi nedând altă dovadă „a calităţii ei vii" de cât „trimiţând înainte două mâni cu inele, doi şerpi albi cu numeroşi ochi de pietre preţioase".

Dar această disciplină exterioară nu a căpătat'o d-na Papadat Bengescu, ne spune autorul, decât după ce s'a supus înainte, de sigur, în cămara-i proprie, tutulor torturilor, tuturor operaţiilor, tuturor încercărilor şi corectărilor, fără un murmur împotrivă, a lucrat, conştient, îndelung, cu severitate şi precizie asupra propriei persoane, care se înfăţişază totuşi cu farmec şi simplitate uluitoare"....

„Poeta, zice d. Aderca, a depăşit aritmetica, Geometria, Istoria, Geografia: a creiat simţiri noi, uneori inaccesibile"...

Dar numai două momente au fost în viaţa literară a poetesei, „când soarta a voit ca opera de artă să fie infuzată de atâta artă încât să rămână tot omenească". Aceste două momente sunt: „Femei între ele" şi „Bianca Porporala către Don Juan în eternitate" „Observi cum autoarea a încercat să facă „literatură" cum stărue să traspună beţia de cuvinte care va creşte în celelalte cărţi"....

Am făcut aceste citate cam lungi pentru a da cititorului o idee de resursele infinite ale d-lui Aderca de a reda masca şi psihologia, despre arta d-sale de a construi după ce a fărâmiţat. Personalităţile care îl încântă şi pe care le redă nu sunt fotografii, sunt intuiţii; autorul e mai puţin un savant care observă, decât un poet care „recreează", dar „recreează" pe baza unor observaţii, care deşi puţine, sunt prinse cu o pătrundere şi o ascuţime sigură şi neîndurată.

Să nu judecăm arta sa, însă, după personagiile la care priveşte cu aversiune sau în care nu se găseşte nici un răsunet din ceeace măguleşte gustul său estetic, concepţia sa despre artă şi frumos, în care nimic nu răspunde tipului său de om de litere şi om de artă. Adică să nu citim paginile sale asupra lui Ibrăileanu şi Sadoveanu, decât după ce am epuizat toate celelalte izvoare de delectare. Am zis să nu judecăm arta sa din aceste pagini, dar putem să-i apreciem inteligenţa şi siguranţa preţuirii chiar în aceste pagini. Citâm deci: „Căci nimic nu ne va face să renunţăm la admiraţia pentru fenomenul Ibrăileanu, intelectualul subtil care trăind într'o cetate de cărţi viaţa lui nocturnă, e mai prezent în activitate ca omul de pe stradă şi pătrunde mai adânc în senzul scriitorilor pe care-i gustă decât s'ar crede cu putinţă la un schimnic"...

Dacă d-l F. Aderca ar fi avut îndemnul să plimbe lanterna strălucitoare a spiritului său în peşterile adânci ale acestei schimnicii, inteligenţa sa n'ar mai fi rezistat farmecului pe care d-l G. Ibrăileanu îl exercită asupra tuturor celor ce pot şi ştiu să-l facă să le dea voie a pătrunde în ele.

Dar d-l Aderca este grăbit în aceste vizite la Iaşi, la „Viaţa Românească", la Mihai Sadoveanu... care nu este atât de **gospodar** cum vrea să ne facă să credem d. Aderca şi poate nici atât de „urs" şi mai ales nici atât de „domesticit", cum îi apare criticului de la distanţa la care îl priveşte de pe „înălţimea unei stânci de cremene, aspră ca un principiu estetic"! Trebuie o anume perspectivă în care să priveşti „un om mare cât o provincie", iar d-l Aderca cu fineţa sa, cu darul său de adaptare la complexitatea şi nuanţarea personalităţilor pe care ni le redă cu artă desăvârşită, ştie mai bine decât oricine ce înseamnă a privi „de pe o stâncă de cremene aspră ca un principiu estetic", o operă vie ca aceea a lui Mihai Sadoveanu. Dacă însă, cum mărturiseşte distinsul essayst, a făcut-o aceasta spre a-l biciui sau „batjocori pentru iubirea lui adevărată şi fierbinte". atunci rămâne să ne întrebăm cum se împacă această mărturie cu principiul estetic aspru ca o stâncă de cremene sau vice versa?!...

E vorba însă de critică romanţată, de o operă de artă intelectuală, iar izvorul artei este emoţia şi atunci înţelegem puţina rezonanţă care o provoacă în interpretarea complexă şi nuanţată a d-lui F. Aderca şi opera puternică a lui Cezar Petrescu sau chiar a lui Rebreanu, Minulescu etc. Dar paginile consacrate acestora din urmă sunt prilej pentru portrete în negru şi alb de o măestrie rară. O mică capo d'operă este şi portretul lui Han, tratat cu îngrijire şi fidelitate în ansamblu ca şi în detaliuri, precum şi schiţele pline de expresie ale d-nelor Voiculescu şi Dida Solomon.

Dar paginile cele mai desăvârşite, cele mai frumos lucrate, mai cald şi nuanţat tratate sunt acele în care se încearcă „a descifra la rece" pe acei dintre scriitori pe care i-a simţit mai fierbinte: Ion Barbu, N. Davidescu, Ion Vinea, răzvrătiţii, singuraticii, neînduplecaţii cercetători ai unor valori noi, în afară de orice tutelă sufocantă, de orice tiranie dezgustătoare a celor bătrâni ca şi de bădărănia de huligani a celor tineri.

Aceştia sunt eroii pe care d-l Aderca îi interpretează în focul multiplu al unei calde simpatii şi îi analizează în lumina rece a unei ascuţite înţelegeri.

Paginile închinate acestor trei, prea puţin cunoscute şi apreciate talente sunt cu adevărat desăvârşite.

Ce frumos exemplar de patimă intelectuală vede d-l Aderca în Ioan Barbu cu veşnica sa năzuinţă spre „existenţe substanţial nedefinite" şi cu câtă putere şi relief violent ne e redat aristocraticul N. Davidescu în lupta şi scrâşnirea dinţilor înpotriva mediocrităţii blestematei noastre literaturi, precum şi sforţarea veşnic reînnoită spre cucerirea unei originalităţi — peste originalitatea creată în fiece deceniu — „cu sufletul lui pus pe toate roatele de tortură, spânzurat de toate cuele, trecut sub cele mai amarnice furci caudine ale stilului".

Dar cartea d-lui F. Aderca trebue citită spre a fi apreciată în întregime şi în mii de amănunte, iar cine o citeşte nu se poate să nu o mai reciteăscă şi, mai ales, nu se poate să nu o mai răsfoiască mereu pentru minunatele şi sugestivele măşti sabrate cu atâta energie, precizie şi înţeles adânc de d-l Marcel Iancu.

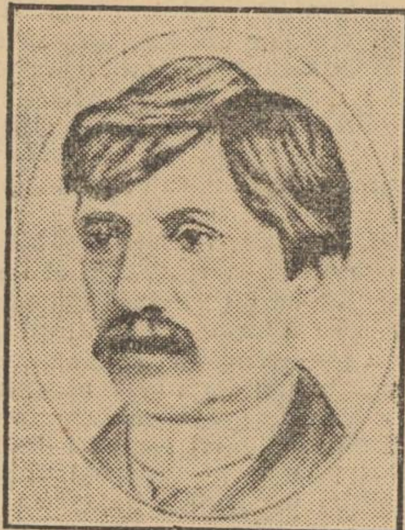
ISABELA SADOVEANU

ÎNSEMNĂRI

Vlahuţă

S'au împlinit zece ani dela moartea lui Vlahuţă. Un matineu literar la Teatrul Naţional, câteva articole răzleţe în gazete — nimic mai mult. E tot ce s'a socotit suprem omagiu pentru amintirea poetului mort acum un deceniu...

Ce repede uităm! Cu câtă frenezie ne grăbim să uităm...

Al. Vlăhuţă

Mi-aduc aminte că prin 1919, într'o dimineaţă de toamnă rece, am solicitat lui Vlahuţă un articol, pentru nu ştiu ce tipăritură la care colaboram în vremea aceea. L-am găsit în odaia lui, cu masa de lucru trasă lângă pat, înfrigurat, cu paltonul pe umeri, bolnav. Scria. Tremurarea capului era penibilă. Din Vlahuţă de altă dată, nu mai rămăsese decât stufişul părului şi ochii — ochii aceia care ardeau de viaţă lăuntrică. Şi mi-aduc aminte cuvintele lui, spuse cu acel glas profund:

— E bine că cei tineri îşi mai aduc aminte de noi...

Avea, parcă, presentimentul uitării care — de altfel — începuse încă de atunci să-l învălue în groaznica ei tăcere.

...Şi totuşi, pentru ce a scris şi — mai ales — pentru rolul lui de îndrumător în ale scrisului, — Vlahuţă nu merita uitarea cu care l-a dăruit o generaţie ridicul încrezută în marile ei destine. Mai mult decât versurile lui, proza lui Vlahuţă va rămânea. Sunt, în „Dan", pagini de subtilă analiză psihologică, pe care imperfecţiunile stilului nu le pot — totuşi — smulge din antologia românească. Iar mai târziu, dupăce a tradus pe Carlyle, când şi-a curăţit fraza de neologismele stridente, — a putut scrie câteva schiţe şi multe, multe articole de gazetă care astăzi încă, pot sluji drept pildă. Cât despre **România pitorească,** abia azi se învederează adevărata ei valoare: a trecut un deceniu dela întregirea ţării şi nici unul din miniştrii de instrucţiune sau de arte — toţi eminamente culturali şi patrioţi! — n'a găsit suma derizorie necesară complectării cărţii lui Vlahuţă, cu monografia similară a provinciilor nouă...

Deaceia, uitarea cu care ne-am grăbit să-l acoperim pe Vlahuţă — sau, mai de grabă, **şi** pe Vlahuţă, ca pe atâţia alţii — nu este decât încă o dovadă a ingratitudinii grosolane pe care o manifestăm faţă de toţi înaintaşii de eri. — *T. T.-Br.*

Roland Dorgelès la Academia Goncourt

Prin moartea lui Georges Courteline s'a produs un gol şi în Academia Goncourt. In locul său a fost ales, în ziua de 20 Noembrie, Roland Dorgelès — cu opt voturi contra unul, acordat lui Georges Duhamel. In *Mercure de France* cu data de 1 Decembrie, aflăm câteva date interesante în legătură cu această alegere şi cu persoana celui ales.

Au fost prezenţi şapte academicieni: J. H. Rosny-aîné, J. H. Rosny-jeune, Raoul Ponchon, Léon Hennique, Gaston Chérau, Pol Neveux şi Jean Ajalbert. Lucien Descaves şi Léon Daudet au votat prin corespondenţă.

S'a votat în trei rânduri. La întâiul scrutin au obţinut: Georges Duhamel, trei voturi; Colette, două voturi; Roland Dorgelès, un vot; René Benjamin, un vot; Charles-Henry Hirsch, un vot; Henri Béraud, un vot.

La al doilea scrutin au avut: Roland Dorgelès, patru voturi; Georges Duhamel, trei voturi; Colette, două voturi.

La al treilea scrutin: Roland Dorgelès, opt voturi; Georges Duhamel, un vot.

Roland Dorgelès e cel mai tânăr membru al Academiei Goncourt. S'a născut la Amiens, în 15 Iunie 1866. Intre lucrările sale mai bune se numără: *Les Croix de bois* (1919), *Le Cabaret de la belle femme* (1919, cu o ediţie augmentată în 1928), *Saint-Magloire* (1922), *Le Réveil des morts* (1923), *Sur la Route Mandarine* (1925), *Partir* (1926), *La Caravane sans chameaux* (1928). In fruntea tuturor operelor sale stă *Les Croix de bois,* una din cele mai puternice scrieri în legătură cu războiul dintre 1914 şi 1918. De fapt aceasta l-a şi impus în rândul celor mai de seamă romancieri, căci — înainte de războiu — Dorgelès era apreciat doar ca bun ziarist şi umorist.

Acum zece ani, a concurat cu *Les Croix de bois* la premiul Goncourt, pe care l-a obţinut însă Marcel Proust. Curând după aceia, i s'a decernat premiul Femina-Vie Heureuse.

Ca unul dintre cei mai activi membri ai Asociaţiei Scriitorilor combatanţi, aceasta i-a făcut anul trecut cinstea de a-l alege preşedinte. — *J. B.*

Dewey şi şcoala interesului

In conferinţa ţinută în aula Fundaţiunei Carol I, d. Nisipeanu ne-a făcut cunoscut numele filozofului pedagog Dewey şi şcoala sa denumită „Şcoala Interesului".

Pragmatismul lui Dewey ca şi al lui James este o explicare voluntaristă, activistă a existenţei adevărului în realitate.

Inteligenţa nu este decât un instrument de acţiune şi un program de conduită, de unde mai poartă numele de filozofie instrumentalistă.

Cu acest instrument se îndreaptă Dewey dela ideologia lui Plato, filozoful care a dat cel mai mare impuls creaţiunilor intelectualiste la acordul dintre realitate şi gândire.

Inteligenţa nu e nici pasivă, nici rigidă, ea reconstrueşte realitatea, dându-i o altă înfăţişare.

Geneza acestei funcţiuni rezidă în instinctele, tendinţele şi habitudinile omului, care urmăresc stabilirea unui perfect echilibru senzitivo-motor cu lumea externă. Când acest acord se rupe intervine instrumentul inteligenţei, care creiază o nouă habitudine.

Adevărul se măsoară după succesul obţinut prin potrivirea dintre idee, intenţie şi faptul de executat.

Dând această explicare teoriei cunoştinţei şi adevărului real, d. Nisipeanu ne vorbeşte de fiinţa om şi de mijloacele cele mai eficace pentru educarea sa.

Pornind dela principiul interesului ca mobil de activitate, d. Nisipeanu aminteşte marea artă a educaţiei care constă în abilitatea ce trebue să o aibă pedagogul pentru a reuşi să transforme interesul imediat, tehnic în interes natural şi să stabilească endosmoza acestor două interese.

De interferarea lor depinde criteriul adevărului pentru care omul trebue să lupte în realizarea succesului.

Idealul este proecţiunea în afară a puterilor latente prin cunoaşterea valorilor.

Pedagogia devine pedocentrică, centrul de gravitate se schimbă; copilul devine nucleul central al ştiinţei educaţiei şi nu metodele.

Rezultatul va fi că se va stabili astfel armonia între educaţia de acasă şi cea din şcoală, facultăţile sufleteşti vor avea o hrană bună pentru desvoltarea lor, mintea copilului nu va mai fi încărcată cu ştiinţe ori dă, fără aplicaţiune practică; memoria nu va fi muncită numai pentru ea însăşi, copilul va avea interes pentru ştiinţă şi-şi va crea un ideal de viaţă.

O etică naturală va lua locul celei artificiale croită de principiile rigide, absolutiste, care dăinueşte de secole.

Imperativele categorice morale se vor da la o parte pentru a face loc unei etici dinamice conform naturei individului şi altoite de instrumentul nabil al itneligenţei. — *O. I. M.*

Tineretea scriitorului Kautsky

Asupra tinereţei lui K. Kautsky, care a împlinit zilele trecute 75 de ani, publică soţia sa în ziarul „Arbeiter Zeitung" următoarele date interesante:

„K. Kautsky s'a născut în ziua de 16 Octombrie 1854 ca primul copil din căsnicia unui Ceh curat şi a unei Germane din Stiria, prin urmare are chiar din naştere ceva internaţional. Dacă îi vom cerceta arborele genealogic vom vedea că originea sa e şi mai internaţională. In vinele tatălui său curgea din partea bunicei sânge polon, iar sângele mamei sale era o amestecătură de sânge german cu sânge italian, unguresc şi croat. El era prin urmare un produs veritabil al vechii Austrii. Kautsky s'a născut în Praga şi impresiile mediului istoric şi cultural din această cetate au avut un efect hotărîtor asupra formării caracterului său, din tinereţe. Când a părăsit oraşul Praga, în etate de 9 ani, a dus cu sine multe impresii şi amintiri. In Praga părinţii lui au îndurat multe mizerii. Tatăl său, de profesiune pictor, nu putea câştiga atât ca să poată întreţinea pe cei cinci copii ai săi şi astfel tânăra mamă fu nevoită să facă un angajament ca actriţă. Imbolnăvindu-se însă curând de plămâni fu nevoită să se retragă dela teatru. Mai târziu tatăl său fu angajat la teatrul curţii ca decorator. Kautsky avu mult de suferit dela colegii săi germani pentru originea sa cehă. Astfel învăţă curând să trăiască în „opoziţie". In tinereţe visa mult la o răscoală a Cehilor după exemplul lui Huss, la alungarea Habsburgilor urgisiţi şi la întemeierea unei republici cehe. I-a fost dat să vadă realizarea acelor visuri".

Oamenii mecanici

Acum câteva zile, Erik Robot — cel dintâi om mecanic din lume — a făcut din nou o vizită la Londra; propriu zis — mai multe vizite la numeroşii lui urmaşi care „locuesc" în Londra şi alături de care el, Erik, pare un adevărat „anachronism viu", căci toţi urmaşii lui au ajuns mult mai departe decât strămoşul lor şi s'au „umanizat" într'un grad foarte însemnat.

Nepoţii şi strănepoţii lui Erik Robot mănâncă, beau, vorbesc, cântă, zâmbesc, se plimbă şi chiar cântă din instrumente muzicale.

In sala de concert a unei întreprinderi, engleze de electricitate, cântă un întreg taraf de „Roboţi": saxofon, mandolină, cornet şi un dirijor; aceştia mai cântă şi din gură, îşi rotesc ochii şi-şi stăpânesc instrumentele cu mare artă, clătinându-se după tactul muzicii.

La o masă de restaurant stă un bătrân „gentleman", gros şi plin de bonomie, cu nas roşu. E chinuit de sete; se uită în toate părţile, apoi toarnă licheur din sticlă în pahar, îl gustă, plescăie din buze şi toarnă încă un păhăruţ. Face toate acestea, însă, nu ca un automat, ci ca un om viu: mişcările-i sunt măsurate şi „rotunde"; nu sunt matematiceşte mecanizate.

De Crăciun, o mare casă londoneză va „lansa" un „Moş Crăciun". El se va urca pe un otgon de 30 metri până la acoperiş, apoi se va coborî de acolo şi va împărţi asistenţei cadouri...

După Anul Nou se va instala la o mare prăvălie din Londra, cel dintâi vânzător mecanic. Stând la birou, el va lua bani dela cumpărători, le va livra pachete de şocolată sau de tutun, îşi va apleca puţin capul şi va bolborosi „Foarte mulţumesc", înmânându-le, în acelaş timp, restul..

Descoperirea unor manuscrise tibetane

Expediţia Academiei de ştiinţe din Rusia care se găseşte acum în Asia Centrală, a descoperit în biblioteca unei mânăstiri budiste, la Daninsk, în Mongolia, interesante documente datând din veacul al XI-lea. E vorba de 17.000 de texte tibetane care au fost expediate la Moscova.

In plus, misiunea rusă a mai descoperit ruinele vechiului oraş Arbindjan care, în secolul al XII-lea, constituia unul din principalele centre culturale ale Asiei centrale. Aceste ruine se găsesc la aproximativ 80 kilometri de Samarkand. Oraşul Arbindjan a fost distrus, de turci, în 1168.

Alte noutăţi literare

din Editura „CARTEA ROMANEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I

Ardeleanu C.: Am ucis pe Dumnezeu (roman) Lei 90 —
Adamescu G. Dragomirescu M. şi Rusu N. I.: Literatura românească din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre „ 120 —
Bart Jean (Eug. P. Botez) Peste Ocean Ilust. Ed. III „ 84 —
Brătescu-Voineşti Al. I.: Sorana (Ed. III) „ 42 —
Brăescu Gh.: La clubul decavaţilor „ 60 —
Cazimir Otilia: Grădina cu amintiri „ 84 —
Codreanu M.: Turnul de fildeş „ 60 —
Ibrăileanu G.: Figuri literare (s. p.) —
Ignotus: Fire de artist (roman) „ 120 —
Premiat de „Cartea Românească"
Maniu Adrian: La gravure sur bois en Roumanie „ 500 —
Maniu Adrian: Jupânul făcător de aur (s. p.) —
Montu Lucia: Umbre chinezeşti (.s p.) —
Măinescu Tudor: O picătură de parfum „ 90 —
Papadopol I. Paul: Un sol al biruinţei: Poetul Ştefan O. Iosif (s. p.) —
Petrescu Cezar: Intunecare. Roman. Ed. II 2 volume „ 240 —
Pop Marţian: Serile cătunului. Poeme „ 60 —
Rebreanu L.: Crăişorul. Roman (s. p.) —
„ „ Adam şi Eva. Roman Ed. III „ 120 —
Sadoveanu M.: Oameni şi locuri „ 75 —
Salgari Em.: Smaragdul din Ceylan. Roman (s. p.)
Simionescu I.: Oraşe din România Ed. II Ilustr. „ 120 —
Simionescu I.: Figuri alese. Vol. II. Românii. Ed. II „ 90 —
Stănoiu Damian: Duhovnicul maicilor. Roman „ 75 —
Stănoiu Damian: Necazurile părintelui Ghedeon. Roman Ed. II „ 75 —
Stănoiu Damian: Călugări şi ispite Ed. II „ 75 —
Teodoreanu Ionel: Bal mascat. Roman „ 150 —
Tican M.: La lacul elefanţilor (s. p.) —
Tramp Harry: Inelul fatal. Roman (s. p.) —
Urechia Nestor: Zânele din Valea Cerbului „ 90 —

Cărţile notate mai sus se află la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi deadreptul de la „Cartea Românească" **B-dul Academiei N-rul 3, Bucureşti I, trimiţând costul prin mandat poştal.**

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti, str. Eugen Carada, 7, anunţă următoarele cărţi interesante pe care le trimete în Capitală, la domiciliu, contra unei simple cererei telefonice 315/90, — iar în provincie contra unui acont prin mandat poştal, restul ramburs:

Premiul Nobel 1929

Thomas Mann: La mort à Venise; Tristan: Désordre. (toate în l. franceză). Die Buddenbrooks (billige Ausgabe, ungekürzt in 1 Band); Der Zauberberg; Königliche Hoheit; Tristan, Herr und Hund; Der Kleine Herr Friedemann; Unordnung und frühes Leid; Der Tod in Venedig; Tonio Kröger (romane şi nuvele); Betrachtungen eines Unpolitischen; Bemühungen; Forderungen des Tages (studii-essays) — în limba germană.

Premiaţii Nobel — anteriori

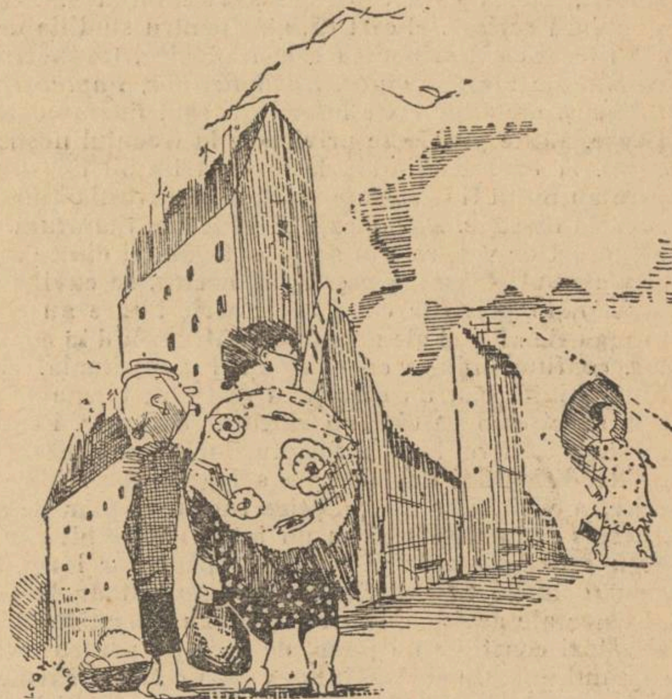
Knut Hamsun: La faim; Victoria; Un vagabond joue en sourdine; Rêveurs; Au pays des contes; Sous l'étoile d'automne; romane în limba franceză. — Hunger; Mysterien; Victoria; Landstreicher; Weiber am Brunnen; Segen der Erde; Rosa; Benoni; Kinder ihrer Zeit; die Schwärmen; Unter Herbststernen: toate în limba germană.

Romain Rolland — neîntrecutul autor al lui Jean Christophe (10 volume); Ciclul frumos: L'âme enchantée cuprinzând romanele: Annette et Sylvie, L'été, Mère et fils (2 tomuri); Pierre et Luce (cea mai frumoasă povestire a lui Rolland); Colas Breugnon; Le théâtre du peuple; Au dessus de la mêlée (esseuri); Mahatma Gandhi (studiu); Les précurseurs (studii); Les Léonides; Les tragédies de la foi; Le jeu de l'amour et de la mort; Les vaincus; precum şi celebrele lucrări de studii muzicale: Musiciens d'aujourd'hui; Musiciens d'autrefois; Voyage musical au pays du passé; Vie de Beethoven — ediţia mică — iar acum în urmă noul volum: Beethoven: les grandes époques créatrices (volum mare de 380 pagini cu numeroase planşe, reproduceri după manuscrisele lui Beethoven, fotografii, etc.). Amintim deasemenea: Vie de Michel Ange; Vie de Tolstoi.

Despre Romain Rolland, recomandăm importanta lucrare a lui P. J. Jouve: Romain Rolland vivant, precum şi opera omagială închinată lui Rolland cu prilejul jubileului de 60 ani, intitulată: „Liber amicorum Romain Rolland" şi la care au colaborat între numeroşi alţi mari gânditori, — René Arcos, Hermann Bahr, Johan Bojer, Georg Brandès, Ernst Curtius, Lucien Descaves, Duhamel, Albert Einştein, Auguste Forel, S. Freud, Mahatma Gandhi, Ellen Key, Selma Lagerloef, Andréas Latzko, Masaryk, Masereel, Georg Nicolaï, H. Sanielevici, Schnitzler, Upton Sinclair, Tagore, Unamuno, Von Unruh, Wells, Zangwill, Stefan Zweig.

Volumul mare, tipărit pe hârtie fină, 400 pagini, frumos legat, lei 600. In numărul viitor anunţăm operele celorlalţi scriitori cari au primit premiul Nobel — cea mai înaltă distincţie literară a timpurilor noastre.

Singura explicaţie

— Să-l fi făcut cu doctorul?

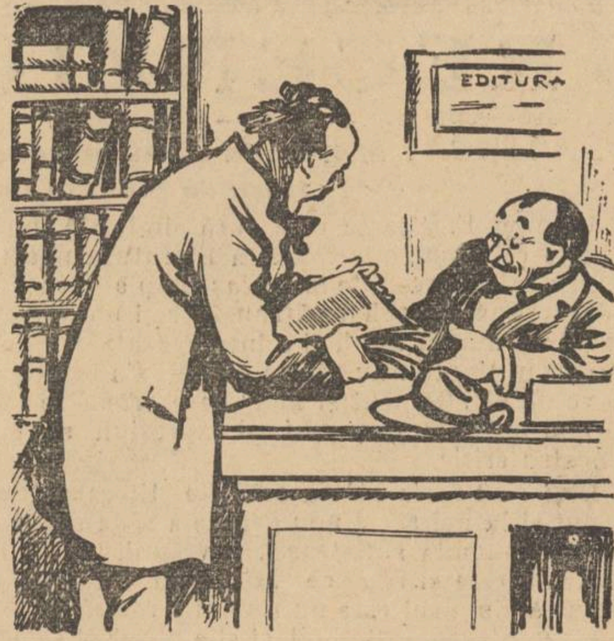
— Tot ce se poate! E atât de distrat când ia temperatura bolnavilor!

Discurs funebru

„In calitatea mea de editor, să-mi fie îngăduit să spun şi eu câteva cuvinte pentru acest mare poet, care a îmbogăţit literatura română cu cinci mii de volume nevândute".

Modernu

— Poeziile D-tale sunt prea moderne.

— Mă mir, d-le; sunt plagiate după un clasic.

CEREŢI AZI

ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" şi „DIMINEAŢA" pe anul 1930

Un bogat, amuzant şi instructiv magazin literar, ştiinţific, cultural şi artistic.

Amintiri, schiţe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenţi reprezentanţi ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic exectutată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conţinând peste 200 de minunate clişee şi 16 splendide planşe în culori,

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari şi chioşcurile de ziare.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 472 NUMĂR DE CRĂCIUN PREȚUL IO LEI Duminică 22 Decembrie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAȚIUNII

Criza Vorbei

In vremile străbune, tăcerea era virtute obligatorie pentru tineri. Gura închisă forma o linie însemnată în frumusețea modestiei. Astăzi, funcțiunea și dignitatea tăcerii sunt mult mai complexe.

Incă dela limbuții greci chiar pornise prestigiul conciziei. De atunci, în teoria și în practica literară, vorba scurt „tăiată" se distinge ca eleganță nediscutabilă. Câteva generații după Thucydide, scrisul lui ajunge obscur literaților de meserie. Și sub disciplina unei tradiții ce rămâne, pare-se, neatacată, eloquența, ca risipă de vorbă și ca vorbă dinadins frumoasă, e condamnată la un dispreț sigur și definitiv.

„Grecii, care ne-au lăsat atâtea vorbe și așa de puține lucruri" — zicea Voltaire, începătorul scrisului scurt și sec în vremile nouă, cel dintâi elev al bătrânei retorice care s'a întrebat, cu răutăcioasă mirare: de ce oare ne învățau totdeauna în școală, cum să „dezvoltăm"; niciodată cum să tăiem cuvinte de prisos? „Dezvoltarea" a fost plaga afurisită a scrisului european: e sociabilitatea Greco-Latinilor degenerată în blestem.

Fermecătoarei ateniene, venită de pe tărâmul celalt să întrebe ce nouă voluptate au inventat Nordicii, în cetățile lor neguroase și reci, Pierre Louys i-ar fi putut arăta, împreună cu fumatul, și în tainică înrudire cu el, — tăcerea.

Dacă dela cele două realizări determinante ale delirului verbal grecesc, Omer și Platon, ne întoarcem ochii la Edda, nu ni se arată oare, în versurile aceste misterios sfărâmate, unul din izvoarele voluptății și cultului nou al tăcerii? — Omul nordic și monahismul vor fi fost aducătorii acestei expresivități paradoxale. Timid și sporadic încep, încă din veacul XVII, să simtă poeții sunarea adânc vorbitoare a celor neauzite, a stelelor și a singurătății.

In spiritul artiștilor noi, s'a născut neapărat un conflict intim, exasperant în absurditatea lui; lupta scriitorului împotriva vorbei e o întâmplare tragicomică fără pereche în istoria artelor. Concluzia, amuzantă sau dezesperantă, a lui Brémond, care îneacă poezia, cași rugăciunea, în tăcere; cochetăria îndurerată între expresia totdeauna vulgarizatoare și spontaneitatea imaculată, în care se învârtește Valéry, sunt numai continuări actuale: mișcarea e pornită de veacuri. Vorbirea e o activitate sfâșiată într'o luptă grotescă cu ea însăși.

Din cercul celor pricepuți au căzut în jos răsfrângeri comic diforme prefăcându-se în eleganțe vulgare. Tăcerea a ajuns poză — poză aristocratică, cum se crede, sau, în detaliu, și mai nou: mistică — prin saloane, în zilele sau ceasurile fără jazz. **On se comprend en silence.** Prostul din fabula lui Turgheniev nu ar mai fi nevoit să recurgă acum la formule lapidar impertinente: tăcerea e valoare actuală, și incomparabil salvatoare.

* * *

In categorisirea lui Socrat ca figură deplin plebeie, Nietzsche nu înseamnă deosebit sistematicul exces de vorbă al acestui nepotolit maistru în indiscreție spirituală; dar lucrul e implicat în critica filozofului aristocrației. Socrat umbla să paragrafeze tainele sufletului. Acest practic geniu al pieței publice era sigur că, numai originile lumii fizice sunt de nepătruns, nu și ale celei sufletești. Cu o desăvârșită consecvență, el nu face decât să rafineze teoretic energia simplă și neobosită a oricărei bune mahalagioaice, ce-și varsă, în implacabil discurs, **dovezile** dreptăților ei. Sau, altfel spus: nevoile sufletului popular și prin urmare oratoric înăbușeau spiritul acela de adânc lirism care descoperise tragedia. Simțul delicat al misterului faptelor noastre ca semne ale fatalităților ființei însăși, pierise cu lumea aristocratică unde se născuse lirismul tragic. Filosoful se făcea avocat, sau, în cazul cel mai elegant, legislator.

Să-ți justifici, dialectic, persoana în fața pieței, ajunge atunci datorie și glorie indispensabilă. Superioritatea stă acum în definiții bine îngrijite și în serii oarecum complete de silogisme, ce se țes grosolan peste ascunsele și pe veci neprevăzutele fețe ale soartei unui suflet.

De sigur erau din gros plăsmuite sufletele în care apăru atât de viguros pofta de definiție și demonstrare, — suflete sociale și verbale. Acolo unde vorba nu-și are loc decât ca poezie și cântec, raționalismul de piață pune pledoaria și cearta, sistematizată cu o politețe popular perfidă.

Băiatul moașei, indiscret și guraliv, a fermecat, cu subtilitatea lui morbidă, pe eupatridul Platon, și l-a închis, ca într'un malițios cerc magic, între misticism și limbuție.

Cultura modernilor e bogată în lucruri ca nici o alta, și, în esență, ostilă vorbei. Tehnica încântă cu plăceri mute. Specialismul izolează; izolează și complexitatea sufletelor noi, pe care societatea le lasă din ce în ce mai slobod în voia soartei și a răspunderilor proprii.

Domnul care **face conversație** e o stafie plicticoasă ori comică, bun cel mult pentru femeile obosite și distrate între un step și un tango. — Alte femei se pregătesc pentru eloquența parlamentară; ele au încă dreptul, ca novice, să se prezinte în comicul anodin al retoricei bătrâne.

Insă, fără îndoială, în politică precum și în flirt de exemplu, vorba frumoasă trece la mahala în exclusivă proprietate.

Literaților le mai rămân doar câteva secole răgaz pentru foiletoane despre farmecul tăcerii.

PAUL ZARIFOPOL

N. N. Tonitza — *Copilul Sfânt*

Mânile

Lui Tudor Vianu

Mâni limpezi care scrieți cu lumină,
Pe piepturi, slova simplă-a unei cruci;
Tu mână 'nsuflețită care duci
Paharul plin la buzele ce 'nchină...

Senine mâni lăsate 'n mâni de frați
Ca două strânse trunchiuri de prietini;
Tremurătoare mână ce te'ncetini
Când la un geam cu ochi albaștri, bați...

Mâni vineții de crudă primăvară
Cu viorele și cu stropi de rouă;
Mâni îndințate, leneș, amândouă
Pe ochii verii cu arșiți și pară;

Mâni sdravene de toamnă, încleștate
Pe pulpa arămie-a razachiei,
Mâni purpurii de'nsângerarea viei
Și dulci, pe sâni bălani alunecate...

Mâni rumenite de văpaia vetrii
Când, iarna, focul naște salamandre
Și desenați fantastice meandre,
De curge basmu-albastru'ntre cumetri...

Ușoare mâni de mamă sau iubită
Ce mortului, în nopți de veghe crunte,
Ii rânduiți șuvițele pe frunte
Și-i coborîți pleoapa pe orbită;

Mâni înțelepte, tort de poezii,
— Căci versul e chilim de voi țesut —
Vă cânt pe voi, azur crescut din lut.
Pe voi, mâni albe, mâni trandafirii,

Mâni calde 'n care aduce sângele
Ca pe un chip, incendiul inimii...
— Cunună-le cu alte mâni, în zi,
Dar noaptea, frate, ca pe aripi strânge-le.

N. I. HERESCU

Insemnări

Mari sălcii străvezii își despleteau
Inchipuirea unor harfe îngerești
In ceața unei înserări de primăvară
Din oglindiri de ape liniștite.

Pe lângă drumul cenușiu de umbră
Se legănau crini strălucind ca stele albe
Și mâini ce se întind din altă lume
Să ne oprească mersul îndrăznit.

Prin lumea ce în basm lăsase timpul,
Când însuși gândul flutura spre noapte
Ca porumbielul alb ce străbătu văzduhul,
Urmat de-un șoim cu sbor spintecător.

In negura țesută iar la loc
De giulgiul primăverii înoptate,
Un strop de asfințire a roșit tot lacul.
Prin sălcii s'a 'ncercat un svon de cântec.

Și crinii, mâini — sau stele căzătoare
S'au frânt în aplecare spre pământuri.
Incremeneau singurătăți prin aer
In timp ce noaptea își grăbea căderea.

ADRIAN MANIU

Frizeria Heladei

(Fragment) [1)]

de JEAN BART

— Știu că sunteți amator. E havană veritabilă. Și polițaiul, Petrăchel Petrașcu, scoțându-și din buzunar un portabac voluminos cu monogramă de argint, oferi grațios o țigară de foi în hârtie poleită D-lui Dr. Lascu.

Distinsul profesor biolog dela facultatea de științe din Iași, venise în Deltă ca să studieze viața țânțarilor. Se remarcase de tânăr încă în lumea științifică a Berlinului cu serioasele sale studii asupra *Protozoarelor* din clasa *Sporozoarelor*, ordinea *Haemosporidiilor*, genul *Anopheles*. Cercetări adunate în trei volume. (Tomul I Trompa Țânțarului. Tom. II Ghindurile Salivare ale Țânțarului. Tom. III Picioarele Țânțarului).

Din prima zi făcuse admirația intelectualilor din localitate: Conul Tudorachi Vameșul, vorbea cu mare slavă despre acest tânăr savant, *foarte învățat*, și moldovan curat.

In discuțiile aprinse care se încingeau adesea la cafenea între șeful vămii, moldovan get-beget și șeful poștei, papugiu bucureștean, figura doctorului Lascu lua proporțiile unei adevărate glorii a culturii moldovenești.

— Noi v'am dat toată cultura și lumina care-i în țara asta, zicea șeful vămii cu mândrie, și începea vecnic acelaș pomelnic al marilor moldoveni: „Miron Costin, Kogălniceanu, Alecsandri, Eminescu, Iorga și acu „aista, Doctorul Lascu, un savant foarte învățat, care a „venit să lupte încontra țânțarilor, după ce ni-o făcut „atâta cinste la Berlin".

Șeful avea ferma credință că Doctorul va ieși victorios din această luptă și că după câțiva ani nu va mai fi nici picior de țânțar în Deltă.

Totuși, victoria întârzia, deși campania antimalarică era sistematic condusă; populația autohtonă se împotrivea cu îndârjire. In port doctorul era socotit ca nebun inofensiv. In baltă, pescarii Lipoveni îl credeau *anticrist*, trimis anume de diavol ca să ia sângele copiilor pentru analiză. Numai cu ajutorul jandarmilor rurali scăpase de ghiarele mulțimii furioase. Două sate se certau pentru sufletul lui. Unul voia să-l înece într'un ghiol și altul să-l ardă de viu. Dacă jandarmeria și poliția reușise să-l ocrotească împotriva furiei și ignoranței omenești, apoi în contra cruzimii și rapacității țânțarilor nimeni nu-i putea veni în ajutor.

Parcă anume, printr'un instinct — nepătruns mister — lacomele bestii efemere presimțeau că doctorul este un înverșunat vrăjmaș, un dușman al poporului de țânțari din Deltă.

Miliardele bâzâitoare îl atacau cu încăpățânare, hotărâte parcă să-l răpună cu orice preț; îi sugeau sângele cu trompele nesățioase, lăsându-i în piele acele lor înveninate. Tot trupul îi era beșicat. Ziua și noaptea, enervat, se scărpina cu frenezie. Serioasele sale studii biologice și diferitele preparate farmaceutice nu-i folosise la nimic. Pielea era numai o rană. Se hotărâse să recurgă și la leacuri băbești. Intr'o seară întâlni pe sală pe Parasca, camerista dela otel, o rusoaică roșie, bucălată, cu picioarele goale, cu brațele durdulii, albe, curate.

— Cum se face, o întrebă el cu delicatețǎ, că pe mata te respectă țânțarii? Văd că n'ai nici un semn de pișcătură.

Parasca, simțindu-se admirată, își plecă ochii în jos îmbujorată și începu să chicotească arătându-și dinții lați cu strungăreață la mijloc.

— Asta merge după sângele fiecăruia. Țânțarii simt de departe pe om. S'au învățat cu noi. Pe copii îi pișcă mai mult. Se unge umflătura cu mucii din nas și trece repede. Și Parasca ridică un deget făcând semn spre nasul ei cârn cu cele două găuri largi care căutau îndrăsnețe spre cer.

Disperat de atâta scărpinătură, încredințat că nimeni nu-l vede, doctorul, care combătuse atâtea erezii populare, își chinui o noapte întreagă nasul ca să-și poată găsi leacul prescris de Parasca. Dar nici acest tratament eroic nu i-a alinat suferințele.

Cu resemnare și tărie era hotărât să ducă lupta până la capăt. Erau momente când șovăia, dar se ridica din nou oțelit de simbolul eroului-victimă a științei — câți savanți nu și-au jertfit viața pentru binele omenirii! Zile întregi sta înfundat în laborator, aplecat pe microscop, clasând diferitele specii. Când ieșea pe teren la vânătoare de țânțari, pe plajă sau în baltă, cu o mare cască colonială în cap, înfășurat într'un voal femeesc, cu mănuși groase de piele, cu lavaliera neagră care fâlfâia în vânt ca niște aripi de corb, lumea își da coate zâmbind:

„A ieșit iar *Moartea Țânțarilor*".

Pescarii lipoveni, crunți, își șopteau în bărbile lor încâlcite: „umblă iar nebunul la vânat țânțari în baltă". Mamele își ascundeau înfricoșate copiii prin stuf să nu le ia sânge anticrist.

* * *

Doctorul luă havana oferită de polițaiu, și simțindu-i aroma plăcută o examină cu atenție apropiind-o de sticlele groase ale ochelarilor lui de miop.

— Trebue să fie delicioasă. De unde vin asemenea țigări?

Polițaiul prinse a zâmbi fin pe sub musteață.

— De unde vin e greu de spus. Ce vă pasă? Destul că eu mă oblig să vă furnizez pe tot timpul cât veți sta la noi. Și după o pauză enigmatică adaugă:

— Asta-i singura mită ce ne permitem și noi de pe la vapoarele străine... mai mult în ciuda lui Conul Tudorachi, cel mai riguros în serviciu din toți vameșii din țară.

1) Fragment din romanul *„Dintr'un port, odată..."*.

(Continuare în pag. II-a)

— Care-i cel mai bun bărbier din localitate? întrebă Doctorul, scărpinându-şi cu necaz bărbia pişcată de ţânţari şi scrijelată de briciu.

— A! de ce nu mi-ai spus mie? Hai la Nicu Politicu, acolo vine toată lumea bună.

Pe cheu, numai la doi paşi de cafenea, era frizeria lui Nicu Fotiades, cumnatul lui Stamate.

Pe o firmă albă enormă scria cu litere albastre:

„FRIZERIA HELADEI“
„Antiseptico-Americană“.

Pe o tablă verticală erau înşirate specialităţile: „Tunsoare modernă pentru dame a la Garson, Manicur, Ondalaţii, Fricţii, Ventuze şi Lipitori“.

Pe geam, sub o imensă cruce roşie, scria cu litere de-o şchioapă: „aci se vorbeşte englezeşte“ — atracţie pentru căpitanii dela vapoarele engleze.

Inăuntru se vedeau oglinzi bizotate, fotolii largi americane, quivete de faianţă şi diferite aparate moderne. In vitrină era construită cu artă o mare piramidă din sticle de parfum şi borcănaşe de pomadă.

Şi pentru că toate locurile erau ocupate, doctorul şi poliţaiul, în aşteptare, se plimbau agale pe trotuar.

— E un tip aparte, foarte original, patronul, patriot înflăcărat...

— Dar de ce îi zice Nicu Politicu?

— Pentru că are pasiunea politicei. Urmăreşte zilnic gazetele greceşti şi româneşti. E la curent cu politica mondială şi discută cu siguranţa şi competinţa unui om de Stat. Să te ferească Dumnezeu să-l contrazici când o fi cu briciul în mână. Se enervează, dă din mâini, e în stare să-ţi tae beregata, din greşală bine înţeles. Mi-i groază uneori. Tac chitic cât stau în faţa oglinzii sub briciul lui. Il las să vorbească şi numai după ce mă scol, gata ferchezuit, încep şi eu să-i răspund şi să-l tachinez.

Altfel bun bărbier. Mână uşoară, dar îi prea iute, îl strică politica, singurul lui defect.

Toţi patrioţii îl respectă şi îl admiră de când a făcut el un gest frumos.

— Ce gest? întrebă curios doctorul, aprinzându-şi havana.

— Stai să vezi că-i interesant. Şi poliţaiul începu să povestească.

— Era pe timpul războiului Greco-Turc, la 96. De jos, din Grecia, se trimesese anume un vapor special ca să aducă pe Grecii răspândiţi prin porturile Dunărene.

Vapodul cu luptătorii. care urmau să fie înrolaţi, coborâse dela Brăila şi acostase la cheu, chiar aici în faţa frizeriei.

Entusiasmul grecesc era la culme în tot portul. Nicu fierbea. Trecut de vârsta serviciului militar el nu era pe lista Consulatului. In ultimul moment, când vasul şi-a ridicat ancora de plecare, el n'a mai putut rezista. A explodat. Şi-a aruncat briciul şi pămătuful de săpun, aşa cum se găsea în bluza albă, s'a repezit ca un turbat pe uşă. Dintr'un salt a fost pe bord... şi dus a fost. Pe scaun, în faţa oglinzii, îl aştepta clientul lăsat c'un obraz ras şi cu celălalt alb de clăbucii de săpun.

Pe cheu, nevastă-sa, Olimbia, leşinase în braţele rudelor. Nicu nici nu şi-a întors capul în urmă. Căta ţintă înainte spre ţara lui care-l chema la datorie. La celebra luptă dela Domocos n'a putut lua parte. In prima zi a sosirii la Pireu s'a împiedecat de nişte şine în port, şi-a sclintit un picior. Trei luni a stat întins pe un pat de spital. S'a întors între ai lui erou.

Acum câţiva ani, când cu asasinarea regelui Gheorghe al Greciei, îl găsesc în frizeria lui plângând ca un copil. Işi smulgea părul din cap şi se văita: „am spus eu să nu iasă singur la strada... acolo toţi sunt nebuni... cum se poate să ucidă pe Gheorghias protos, cel mai bun şi mai filotim rege care a fost la Grecia...“

Abea l-am potolit. Ii intrase în cap ideea fixă că el trebue să plece la Atena să răzbune moartea regelui. Pe urmă s'a făcut cel mai înflăcărat partizan al lui Venizelos.

Acum e tare amărât de când cu scrisoarea venită din America. E mare vrajbă între Greci, ceartă de familie, fiecare vrea să-l acapareze pe american.

— Care american? întrebă nedumerit doctorul.

— Cum, nu ştii? Nu eşti la curent cu evenimentele? Stai să-ţi spun că-i interesant. Şi poliţaiul începu să povestească pe larg toată întâmplarea cu scrisoarea miraculoasă.

— Adică să fie serioasă istoria asta cu americanul? întrebă doctorul care ascultase foarte atent. Şi prin minte începură să-i treacă într'un vârtej fantastic serii de numere astronomice, miliarde de dolari aruncaţi cu dărnicie de Fundaţiile Carnegie, Rockfeler, şi toate acele averi fabuloase sacrificate pentru progresul ştiinţei şi binele omenirii.

— De, sfârşi Poliţaiul, să trăim şi să vedem. Eu, care se chiamă că nu sunt interesat în chestie, şi tot sunt curios să văd ce are să iasă la urmă din toată istoria asta cu americanul, care a înebunit tot portul.

* * *

Frizeria se golise.

— Iaca, ţi-am adus un muşteriu de elită. D-l doctor Lascu, profesor la facultatea din Iaşi. Ci-că a fost la Agop care l-a măcelărit oribil.

Nicu Politicu, încântat, îi întinse mâna după ce o ştersese bine cu'n prosop curat.

— Imi pare bine de cunoştinţă şi îmi pare rău că de prima dată aţi nimerit tocmai la Agop, care-i considerat ca măcelar şi nici decum frizer de profesiune.

Scuzaţi, domnul Doctor trebue să ştie prea bine ce periculoase sunt tăeturile vara când e de-ajuns să intre câţiva *spectroscoci* ca să otrăvească tot sângele omului... şi pe urmă gata...

La noi puteţi fi sigur. Totul e antiseptic, după sistemul american.

Infundat într'un imens fotoliu cu mecanism de ridicare, cu picioarele sus, aproape orizontal, doctorul se chinuia cu ochii lui de miop să examineze prin oglindă profilul patronului. O figură măslinie, nasul în formă de lamă de iatagan, o coamă bogată de păr negru, lustruit, şi o ştraşnică pereche de mustăţi falnice de palicar. In mişcarea mânilor un fel de eleganţă, călca uşor în vârful picioarelor, mândru, într'o bluză curată de pichet albă, cu pantalonii bufanţi, verzui, de culoarea oului de raţă.

Poliţaiul îşi aprinse a doua havană cătând cu admiraţie la pereţii de oglindă.

— Ţi-ai renovat complect frizeria.

Nicu Politicu tăcea cu încăpăţânare.

— Modern şi elegant. Dar ce folos, nu mai este viaţa din trecut. Aici la tine era un fel de club politic. Se discuta, se citeau gazete, se beau cafele. Acum...

— Pardon! aici nu-i cafenea, e frizerie, îl întrerupse brusc şi rigid patronul.

— Eu cred, adăugă Poliţaiul surâzând, că cearta asta în familie din cauza americanului, îţi strică şi ţie şi lui Stamate, cumnatu-tău.

Atât fusese de ajuns. Pusese degetul pe rană.

Uşor inflamabil, Nicu Politicu, isbucni.

— Cum, eu sunt vinovat? De unde are el dreptul să sechestreze pe fratele nevestei mele?

Furios, îşi da capul pe spate, cu'n fel de sfidare căta de jos în sus, cu ochii injectaţi, cu sprâncenele încruntate.

— Să vedem... nu mă las să ştiu că mă îngrop în datorii... ce! suntem la ananghie!... cu zoru merge... tiu, mascara!...

Doctorul îngheţase. Cu şervetul la gât, cu obrajii clăbuciţi de săpun, urmărea prin oglindă voltele briciului din mâna care făcea gesturi desordonate.

„Iacă, s'a enervat, gândea el. Cine dracul l-a pus şi pe ăsta să deschidă vorba tocmai când e cu briciul la gâtul meu?“

Doctorul sta ca pe ace şi nici nu îndrăsnea să se ridice de pe scaun.

Deodată un suspin prelungit se auzi în fund şi perdeaua orientală de mărgele colorate începu să palpite uşor.

Sprincenele lui Nicu Politicu s'au descreţit.

Domolit într'o clipă, şopti cu blândeţă.

— Olimbia, nevastă-mea, e nevricoasă... astă-noapte a avut stenahorie... i-a venit aşa dela inimă... şi înainte de a sfârşi vorba Olimbia apăru în cadrul uşii.

O brunetă cu ochii albaştri; foarte voluminoasă, într'un capot roşu decoltat; vorbea puţin cepeleag, c'un glas plângător, întretăiat de suspine lungi din fundul inimii.

— E drept asta, d-le Poliţaiu? Bietul frate-meu Nicola... bătrân şi văduv... are şi-o copilă... cine trebue să-l îngrijească dacă nu eu, sora lui bună... cum se poate să-l lăsăm pe mâni străine... aah! Atina, Atina! cumnata mea... scorpia asta îl duce de nas pe prostul de Stamate.

Şi într'un plâns cu hohote şi sughiţuri începu să povestească pe larg cum douăzeci de ani au trăit ca fraţii şi acum au ajuns la cuţite...

* * *

Mai bine de douăzeci de ani trăise cumnaţii în armonie. A trebuit să vină scrisoarea ceea din America pentru ca de-odată să învrăjbească cele două familii.

O luptă surdă la început se declarase între cafenea şi frizerie, orice relaţii erau întrerupte, încordarea creştea pe fiecare zi.

Unde trebuia să descindă americanul?

Care dintre cele două familii avea dreptul sau datoria de găzduire?

De o parte fratele, de cealaltă parte sora. Nici una din părţi nu voia să cedeze.

Febril se lucra în ambele părţi. Se făceau pregătiri pentru primirea americanului.

Stamate se împrumutase ca să-şi facă mobilă nouă.

Nicu Politicu îşi renovase complect frizeria.

Rudele şi prietenii, de o parte şi de alta, se grupau solidari în jurul celor două familii formând două partide ostile.

Lupta se inteţia tulburând armonia din sânul coloniei elene. Consulul, cu abilă diplomaţie, stăruise pentru o împăcare. Incercarea nu reuşise. O ură de moarte despărţise colonia elenă în două. Duşmănia dintre cele două tabere creştea.

Unde avea să ajungă?

JEAN BART

Zece prozatori sovietici

După succesul repurtat cu cele două romane sovietice: *Cimentul* de Fedor Gladkov şi *Hoţul* de Leonid Leonov, Editura „Cugetarea” a dat la lumină o nouă lucrare literară sovietică, care cuprinde 10 bucăţi alese din 10 scriitori de seamă ai Rusiei Sovietice, şi anume: Boris Pilniak, Alexandru Neverov, Juri Tynianow, Fedor Gladkov, Mihail Slonimsky, Vladimir Maiakowsky, Wsevolod Ivanov, Larissa Reissner, Marietta Şaghinian, Vera Iuber. — E aci un material bogat, care destăinue mai bine ca orice adevărata stare de lucruri din Rusia de după război, şi care prezintă un deosebit interes prin varietatea şi originalitatea sa. — Un vol. Lei 55.

Colţul librăriei „Hasefer“

Librăria de artă „Hasefer” din Bucureşti, str. Eugen Carada, 7, anunţă următoarele cărţi interesante pe care le trimete în Capitală, la domiciliu, contra unei simple cererei telefonice 315/90, — iar în provincie contra unui acont prin mandat poştal, restul ramburs:

Premiul Nobel 1929

Thomas Mann: La mort à Venise; Tristan: Désordre. (toate în l. franceză). Die Buddenbrooks (billige Ausgabe, ungekürzt in 1 Band); Der Zauberberg; Königliche Hoheit; Tristan, Herr und Hund; Der Kleine Herr Friedemann; Unordnung und frühes Leid; Der Tod in Venedig; Tonio Kröger (romane şi nuvele); Betrachtungen eines Unpolitischen; Bemühungen; Forderungen des Tages (studii-essays) — în limba germană.

Premiaţii Nobel — anteriori

Knut Hamsun: La faim; Victoria; Un vagabond joue en sourdine; Rêveurs; Au pays des contes; Sous l'étoile d'automne; romane în limba franceză. — Hunger; Mysterien; Victoria; Landstreicher; Weiber am Brunnen; Segen der Erde; Rosa; Benoni; Kinder ihrer Zeit; die Schwärmen; Unter Herbststernen: toate în limba germană.

Romain Rolland — neîntrecutul autor al lui Jean Christophe (10 volume); Ciclul frumos: L'âme enchantée cuprinzând romanele: Annette et Sylvie, L'été, Mère et fils (2 tomuri); Pierre et Luce (cea mai frumoasă povestire a lui Rolland); Colas Breugnon; Le théâtre du peuple; Au dessus de la mêlée (esseuri); Mahatma Gandhi (studiu); Les précurseurs (studii); Les Léonides; Les tragédies de la foi; Le jeu de l'amour et de la mort; Les vaincus; precum şi celebrele lucrări de studii muzicale: Musiciens d'aujourd'hui; Musiciens d'autrefois; Voyage musical au pays du passé; Vie de Beethoven — ediţia mică — iar acum în urmă noul volum: Beethoven: les grandes époques créatrices (volum mare de 380 pagini cu numeroase planşe, reproduceri după manuscrisele lui Beethoven, fotografii, etc.). Amintim deasemenea: Vie de Michel Ange; Vie de Tolstoi.

Despre Romain Rolland, recomandăm importanta lucrare a lui P. J. Jouve: Romain Rolland vivant, precum şi opera omagială închinată lui Rolland cu prilejul jubileului de 60 ani, intitulată: „Liber amicorum Romain Rolland” şi la care au colaborat între numeroşi alţi mari gânditori, — René Arcos, Hermann Bahr, Johan Bojer, Georg Brandès, Ernst Curtius, Lucien Descaves, Duhamel, Albert Einştein, Auguste Forel, S. Freud, Mahatma Gandhi, Ellen Key, Selma Lagerloef, Andréas Latzko, Masaryk, Masereel, Georg Nicolaï, H. Sanielevici, Schnitzler, Upton Sinclair, Tagore, Unamuno, Von Unruh, Wells, Zangwill, Stefan Zweig.

Volumul mare, tipărit pe hârtie fină, 400 pagini, frumos legat, lei 600. In numărul viitor anunţăm operele celorlalţi scriitori cari au primit premiul Nobel — cea mai înaltă distincţie literară a timpurilor noastre.

„Cartea Românească“
Bucureşti — Bulevardul Academiei No. 3—5

PENTRU
Sf. SĂRBĂTORI
Asortiment complect:

LA PARTER
CĂRŢI LITERARE, române şi străine
CĂRŢI ILUSTRATE pentru copii
CALENDARE bloc şi de birou. — AGENDE
CASETĂRIE fină, papetărie, articole de pictură
TABLOURI artistice române şi străine.

LA ETAJUL I.
JUCĂRII variate ca gust şi preţ
ARTICOLE DE SPORT. Singura secţiune din ţară complectă cu tot ce este necesar tuturor sporturilor.
Echipamente complecte pentru cercetaşi
SALON MUZICAL
ASORTAT COMPLECT CU TOATE MĂRCILE DE PATEFOANE
SECŢIUNE SPECIALĂ DE RADIO
Cadouri artistice, Cristaluri, Bronzuri, Galanterie, Marochinerie, Argintărie.

Caleidoscop intelectual

Cultul wagnerian

Sau dacă vă supără prea multă seninătate schimbăm recomandaţia în

— Duceţi-vă la Bayreuth!...

Se cântă doi ani şi al treilea, preoţii cultului wagnerian se odihnesc. Anul acesta se oficiază. Se va reprezenta *Tetralogia* şi *Parsifal* care nu trebue să lipsească, după voinţa lui Wagner din niciun ciclu, fiind socotite esenţiale pentru viziunea şi audiţia lui dramatică. Din toate ţările cu oameni ridicaţi sufleteşte la conştiinţa artei, vin pelerini la Bayreuth. Mai trăesc încă trei interpreţi ideali, pe care-i cunoscuse şi Richard Wagner: Lauretz Melchior, Nanny Larsen şi Fréderic Schor, un Siegfried, o Brunhildă şi un Wotan fără pereche. Există la Bayreuth şi un dirijor de orchestră, care n'a părăsit pupitrul de douăzeci şi opt de ani: Karl Muck.

Anul acesta se va relua „Tannhäuser” cu tenorul Pilinski, operă de la începutul activităţii lui Wagner, cu multe influenţe străine, unele diametral opuse lui Wagner de mai târziu, şi care n'a mai fost reprezentată la Bayreuth de douăzeci şi patru de ani.

Vor conduce Siegfried Wagner, fiul Marelui Preot şi Toscanini, de la Scala din Milano, azi unul din cei mai preţuiţi dirijori în amândouă continentele.

După moartea lui Clemenceau

Pentrucă n'a putut birui moartea în esenţa ei, Clemenceau a biruit-o prin atitudine: a poruncit să fie îngropat în picioare. E probabil, atitudinea pe care ar fi avut-o dacă ar fi perdut războiul din 1914—1918, şi pe care a practicat-o în 1872 când a părăsit Parlamentul ca să nu voteze ratificarea păcii ruşinoase.

Om de acţiune şi voinţă, pomenirea lui nici n'ar trebui să aibe loc într'o cronică ocupată numai cu defilarea acelor umbre îndurerate care sunt ideile şi simţirile de-apururi stinghere. Şi totuşi Clemenceau a fost un scriitor şi un gânditor. A posedat nu numai arta de a combina dilemele politice pentru doborîrea unui guvern şi curajul de a îndrepta revolverul şi a-şi expune pieptul în duelul cu adversarii fără respect. dar şi dibăcia de a împleti fraze ca un bici răsunător şi a-i pune'n vârf un grăunte de oţel. Volumele care cuprind articolele de ziar sunt mai vii ca toate romanele de pe-acea vreme iar romanul pe care-l scrisese pentru a-şi încetăţeni calitatea de scriitor în Franţa, care e patria romanelor, dovedeşte că ar fi ajuns pe această cale cu siguranţă la gloria unui Barrès. Spre sfârşitul vieţei George Clemenceau publică volumul încărcat de experienţa vie a unui secol „Au soir de la pensée” şi nesatisfăcut de tot ce-i oferea viaţa lui cu evenimente fără pereche, trece în Elada scriind o carte despre Demostene şi timpul lui. N'am pus la socoteală volumele de memorii, în manuscris, şi polemica pe care o pregătea cu umbra mareşalului Foch

Această activitate scriitoricească ar fi fost de ajuns să treacă numele lui Clemeneau în cultura unei ţări care a reţinut numele unor autori mult mai puţin productivi, autori ai unui volum de versuri, ai unui unic roman, ai unei singure poeme sau şi ai unui singur vers.

Şi totuşi Clemenceau şi-a înscris numele pe soclul vieţei politice a ţării lui. Aci şi-a dat toată măsura. Zbuciumul sufletesc aşternut în mormintele albe de hârtie a fost numai o derivare politică. Clemenceau a scris când nu putea vorbi şi s'a jucat de-a romanul şi teatrul, când n'avusese dreptul să aţâţe conflictele în Parlament. A lăsat bucuros şi pe actori şi pe literaţi în lumea lor de savuroase irealităţi, ori decâteori i s'a oferit adevărata mătrăgună a vieţei publice.

Dar muzele salută pe Clemenceau şi pentru omagiul pe care l'a arătat viselor, refugiindu-se în halucinaţia lor în clipele lui de restrişte şi izolare.

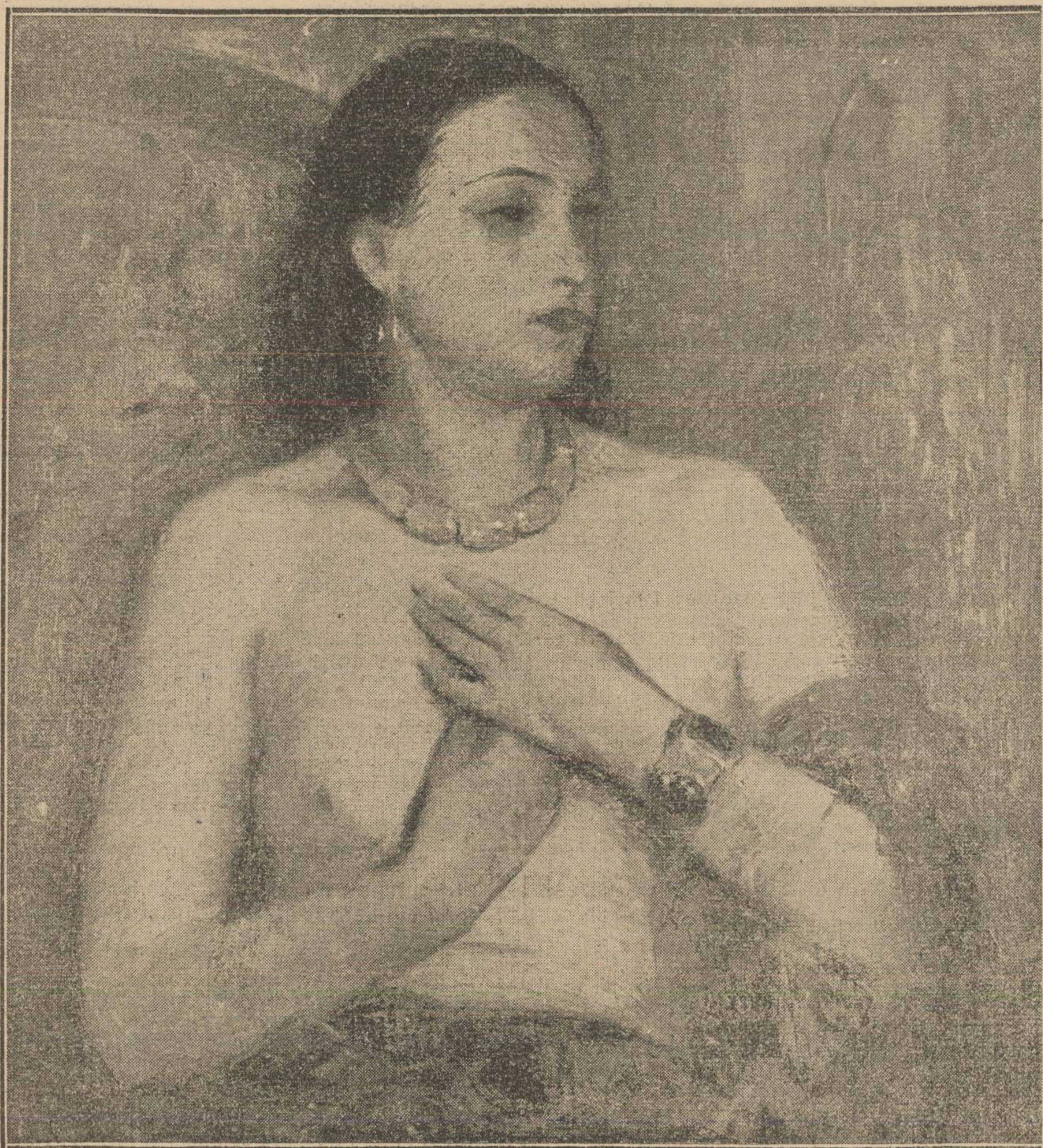
Şi noi?..

Nici noi nu ne putem plânge că am rămas străini de arta cinematografică, universală ca întunericul şi ca lumina. Artistul de cinema, Ivan Mosjukin va juca într'un film românesc. Să nu ne bucurăm însă prea mult... E drept că văile râurilor, piscurile munţilor şi frumuseţea româncelor din dealuri, din poene şi din bălţi ar fi putut interesa pe simpaticul artist în deosebi — dar nu e peisagist. Avem un trecut de un tragism shakespearian şi bolţi de mânăstiri, impresionante cât nişte catedrale gotice. Dar Mosjukin nu e un spirit evocator. Avem o literatură căreia i se pot aduce toate contestaţiile, afară de una: a pitorescului, cel puţin tot atât de caracterizat cât pitorescul unei cămile rumegând sub un palmier, sau al unei fecioare arabe, ducându-se cu amfora pe cap la ghizdurile puţului cu apă, din pustie. Dar Mosjukin nu e nici literat.

A găsit însă o altă valoare românească, demnă de a fi întrupată de geniul său creator: pe cunoscutul escroc Manolescu şi într'un articol de ziar intitulat **„Manolesco mon modèle”**, mărturiseşte studiile amănunţite pe care le-a făcut, prin dosarele judecătoreşti şi scrisorile particulare ale pungaşului internaţional. Mosjukin a aflat că Manolescu a fost un suflet candid cu admirabile aspiraţii spre traiul burghezesc, dar pe care l'au scos din fire două femei fatale.

Şi astfel, dacă nu ne-a fost dat să circulăm în lume cu numele unui Eminescu, tot e bine că vom fi cunoscuţi, mulţumită lui Mosjukin cel fermecător, cu numele hoţului Manolescu..

E. ADERCA

Honoriu Creţulescu — Studiu

PLASTICA

In foyerul Teatrului Maria Ventura, s'a deschis o interesantă expoziţie a câmpului istoric Mărăşti, organizată de Societatea „Mărăşti" de sub prezidenţia domnului general Mărgineanu.

Ni se prezintă macheta Mausoleului ce se va inaugura în curând la Mărăşti pentru cinstirea celor patruzeci de mii de eroi căzuţi în luptă victorioasă şi ale căror oseminte vor fi adăpostite în criptele special amenajate.

Se expun, deasemeni, o serie de tablouri cu subiecte din regiunea Mărăştilor şi machetele sculpturilor monumentale ce vor împodobi Mausoleul, — opere ale domnilor A. Bordenache şi Pandele Şerbănescu, realizate în folosul societăţii şi pentru atingerea scopului ei.

Fotografiile satului refăcut ne dau imaginea unei vieţi nouă şi îmbelşugate.

Sunt, apoi, numeroase lucrări de ţăsătorie şi gospodărie ale şcoalei „Regina Maria" din Mărăşti, executate după primul an de activitate.

Honoriu Creţulescu — La horă

Expoziţia aceasta este un exemplu înălţător de devotament şi de energie rodnică, puse în slujba realizării unei opere de adevărat patriotism.

Domnul general Mărgineanu şi colaboratorii d-sale trebuesc înţeleşi şi răsplătiţi prin contribuţiile tuturor celor ce vor să ajute la înfăptuirea scopului urmărit cu atâta idealism de Societatea Mărăşti.

* * *

La „Cartea Românească" a expus pictorul Honoriu Creţulescu, un artist ce nu şi-a găsit încă drumul, dar ale cărui căutări desvăluesc însuşiri vrednice de luat în seamă.

Am remarcat din expoziţia sa viziunea variată şi sugestivă a vieţii ţărăneşti, cu tot pitorescul şi cu toată semnificaţia ei specifică.

In procesiunea de ploaie, la desfăcutul porumbului, la treerat, la fabricatul rachiului, la spovedanie, pretutindeni ţăranul e înfăţişat cu egală înţelegere şi dragoste; cu dragostea caracteristică, ce face vibrant şi comunicativ un subiect, stabilind între artist şi spectator o legătură de reciprocă simpatie.

Portretele, florile şi compoziţiile cu ţărănci sunt, desigur, lucrările cele mai bune ale acestei manifestări.

Peisagiul nu e totdeauna expresia unui spontan şi conştient sentiment al naturii; nu are totdeauna respiraţia de viaţă ce-i trebue. Atmosfera e prea violent tratată; şi această inutilă brutalitate coloristică izbuteşte adesea să nimicească legile perspectivei.

Honoriu Creţulescu — Portret

Purificându-şi paleta de aceste vehemenţe şi adâncindu-şi stilul, domnul Honoriu Creţulescu nu va întârzia să se impună atenţiunii unanime.

* * *

D-na Margareta Sterian isbuteşte, prin lucrările expuse în sala Mozart, să realizeze o interesantă atmosferă modernă.

D-sa atacă cele mai variate subiecte, dovedind o rară sensibilitate de paletă.

Simţul pictural al artistei o îndrumează pe o cale străină de extravaganţă.

Honoriu Creţulescu — La depănat

Constatăm, astfel, ce poate da pictura modernă atunci când este isvorîtă din cercetare sinceră şi tenace şi din reale însuşiri artistice.

H. BLAZIAN

Rădăcini

de CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Domnul Sotir se aciuiase de o vreme la poalele dealului, în satul Popricani; şi în dugheana alcătuită din câteva scânduri, îşi aşezase două rafturi, pe care, alăturate drobului de sare, înălţase o piramidă de cutii cu sineală, o stivă de săpun vânăt şi marmorat şi un borcan în care acadelele, colorate, se vedeau prin sticlă, ca print'o pânză de paianjeniş. Pe tejgheaua de lemn, alb, tipsiile cântarului, ruginite şi strâmbe, stau sprijinite, într'un cap, pe suportul înălţat cu capacul unei cutii de sardele ori, după trebuinţă, cu jumătatea unei potcoave găsite în drum.

Două sticle cu rachiu, verde, mărginesc tejgheaua, alături de care, din câţiva saci, cu pânza gâtului suflecată, se revarsă pe podeaua murdară şi noduroasă, boabe de porumb, de orz, ori sare în grunzi, ce acopăr, ici şi colo, şirloiul de gaz prelins din bidonul pe a cărui etichetă, grasă, se mai distinge: „uleiu fin".

Numai în apropierea Sărbătorilor de Paşti ori de Crăciun, spânzură domnul Sotir de tavan cârnaţi afumaţi, o halcă de slănină, câteva costiţe şi pastramă; „Mizăluri", cum le zice el, care adeseori rămân neatinse până'n vară, când pe suprafaţa lor, neagră şi uscată, s'adună 'n roiu, toate muştele din sat.

Rar se opreşte, în faţa dughenei, trăsura vre-unui moşier; şi, atunci, domnul Sotir şterge, în grabă, masa soioasă, fâlfâe ca un steag basmaua roşie pe deasupra mezelurilor şi muştele, neastâmpărate, bâzîie şi se răspândesc.

— Bună ziua, domnule Sotir.

— Plecăciune, cucoane. De mult n'aţi mai fost pe la noi. Treceţi, în sus şi'n jos, spre târg şi cumpăraţi marfă de care, slavă Domnului, am şi eu, — zice băcanul, cu o uşoară imputare mişcând mai iute pungile ochilor săi albaştri, scăldaţi parcă în toată apa rachiului botezat.

— Şi zici că ai de toate? întreabă îndesat călătorul rotindu-se în jurul dughenei. Ai şi mezeluri?

— Da, se'ntâmplă să fie. Poftim. Am slănină, cârnaţi afumaţi, pastramă de capră şi limbă de porc.

— Dintr'astea cu muşte?

— Parcă la târg nu-s?

— Cine spune? Da eu iau numai din cele păstrate la loc curat.

— Aţi intrat vreodată în camera unde stau? Aici, le mai adun, când îs multe, cu miere şi cu sacâz; da acolo, la întuneric, trăiesc în lege, până se cer şi dumneavoastră le cumpăraţi... Şi, dacă nu luaţi d'astea, v'ar trebui, poate, săpun uscat, sineală fină ori frânghie de cânepă curată.

— N'am nevoie; da' ca să nu se cheme că ţi-am intrat de dimineaţă în dugheană cu piciorul stâng; pune un kilo săpun, două cutii de sineală şi sfoară mai subţire decât cea atârnată în tavan. Da vezi, să nu fie din hârtie răsucită, că nu mai calc pe aici...

— Vaai de mine! Ce spuneţi? frânghiile mele-s *naturale;* că-s doar din'nainte de răsboiu.

— Şi, altfel, cum îţi mai merg treburile, domnule Sotir?

— Cum să meargă? Ca la ţară, unde gospodarii mai cuprinşi, cumpără marfă din târg şi cei mai săraci iau pe datorie; şi, când e vorba de plată, fac schimb de gaz şi de săpun, cu brânză şi cu lapte acru. Da şi astea-s bune, că-mi hrănesc cei şase copii, şi, de mai rămâne, cumpără alţii bucuroşi.

— Ai şase copii?

— Ba am şapte. Da *cel mare* nu-i aici; îi trimis de Stat în Germania. Ceilalţi sunt la Iaşi, la şcoli, şi numai cei mai mărunţei îs acasă.

— Să-ţi trăiască!

— Să dea Dumnezeu! — invocă domnul Sotir, se uită drept în ochii clientului şi împinge pe nesimţite sub tipsia cântarului, potcoava ruginită şi frântura unei dălţi.

— Cât face săpunul?

— Un kilo şi juma... şaizeci de lei.

— Un kilo şi... jumătate în două calupuri? Nu se poate.

— Poftim şi vedeţi.

— O fi, da' nu ţi-i bună balanţa.

— A fost controlată.

Clientul s'apropie, îndreaptă tipsia ce stă într'un şold şi prăvale, pe tejghea, tot adausul de fierărie.

— Da astea, ce-s?

— Ce să fie? Nişte bucăţele de metal, ca să mai îndrept pacostea asta de tinichea.

— Le-ai cântărit?

— Da' de ce să le mai cântăresc?

— Dacă le pui sub tipsie?

— Da' unde să le pun?

— Colea, sub piciorul balanţei, ca să poţi cântări drept.

— Hei, cucoane, cu dreptatea mergi astăzi înainte ca într'o căruţă cu trei roate şi cu calul şchiop... Omul, dela o vreme, trebuie să-şi facă singur dreptate; căăă, dela alţii... Eu, de-o pildă, nu iau altuia ceiace ştiu că nu poate da; şi, dacă ici şi colo mai împlinesc câteva grame, pe care le pierd din marfă, după cum vedeţi, cine poate spune că n'am dreptatea mea?

. . . .

Intr'o zi, în preajma Sărbătorilor de Paşti, dugheana domnului Sotir îşi schimbase faţa ca prin minune. Pe cele două rafturi era întinsă hârtie albastră şi trandafirie ce se lăsa pe margini în colţuri dinţate şi perforate ca horbota unui cearşaf.

Tejgheaua, tăiată şi soioasă, era acoperită cu foile unui ziar; iar de sus, de pe stinghia negeluită, atârnau ca nişte stalactite „mizălurile" învelite în hârtie albă al cărei capăt, răsucit, atingea chelia domnului Sotir şi alunga muştele ce s'adunase şi bâzîiau ca'n jurul capacului de stup.

Preotul satului, urmat de dascălul care ducea într'o mână icoana şi'n cealaltă căldarea cu aghiazmă „de zi'ntâi" intrară, des de dimineaţă în dugheana domnului Sotir; şi, oprindu-se în loc, rămaseră o clipă tăcuţi uitându-se miraţi în juru-le; domnul Sotir le ghici gândul şi le spuse înveselit şi'n glas cu tonul unui adânc respect:

— Vine *cel mare* din străinătate; se întoarce cu diplomă dela Iena şi are să fie profesor de Universitate; de aceia am mai făcut şi noi, pe ici, pe colo, oarecare schimbări, cam aşa precum vrea Dumnealui să fie, atunci când venise, în vacanţă, acu patru ani.

— Apoi... bine, bine, frate. Aşa se şi cuvine la primire; da pe urmă.. cine a mai şti ce-ai sucit dumneata în hârtie, albă, colo, pe poliţă sus?—îşi dă părerea preotul, aşezându-se pe laviţă şi sprijinindu-şi mâna, cu şumoiogul, din care plouă aghiazmă pe tejghea.

Domnul Sotir n'are astâmpăr şi nu-şi ia ochii dela stropii sfinţiţi, ce se întind, se lăţesc şi lipesc de masă, ziarul ce-l primise dela factor în schimbul unui pachet de tutun; pufneşte, împinge sticlele şi balanţa până'n cotul preotului şi, cu batista suge, cum poate, aghiazma uitându-se pieziş şi încruntat spre musafir.

— Inţăleg, înţăleg eu de ce-i vorba, — zice preotul netezindu-şi uşor barba. Faci loc şi vrei să ne cinsteşti... Apui dă, ce să facem? Om lua câte o picătură, ca să ne bucurăm, cu toţii, într'o zi ca asta, când vi se întoarce fiul din străinătăţi.

Incet, cu o mişcare silnică, domnul Sotir scoate de sub tejghea două păhărele şi tăcut le umple întinzându-le preotului şi dascălului, la rând.

— Da' nu guşti şi dumneata o picătură? întreabă dascălul cercetător.

— Nu, nuu, că de-oiu gusta, simte *cel mare* şi doar în scrisorile pe care mi le-a trimis, acum un an, de Paşti şi de Crăciun, ţinea una şi una: „Bine ai face să nu mai bei!"

In încăperea de alături bate, sbârnîind, o pendulă şi cucul cântă de opt ori.

— Iaca, îi ceasul opt şi *cel mare* trebuie să fie pe aproape...

— Ii la opt? — întreabă preotul mirat, sare ars de pe laviţă şi, îndreptându-se spre uşă, spune'n mers:

— Hai mai iute, dascăle, că-i ziua mică şi noi n'am strâns nici dela jumătate din sat; ne 'ntoarcem deseară, numai cu apă'n căldare... Hai, iute, că n'om mai găsi oamenii pela casele lor şi femeile ne'ncarcă traista cu făină şi cu nuci.

— Stai, părinte, c'ai uitat s'aghezmueşti dugheana şi într'o zi ca asta...

— Că... bine zici! Da' a cui e vina? Ş'apoi, la urma urmei, când dai celui ce n'are, faci voia Domnului. Ne-ai cinstit creştineşte şi, chiar făr' de aghiazmă, te-ai sfinţit în numele Lui.

. . . .

Pe marginea drumului ce duce spre barieră, domnul Sotir, îmbrăcat de sărbătoare, merge încet în urma celor şase copii curaţi şi primeniţi în „hainele de Paşti".

Ca să-şi amăgească nerăbdarea, ce-i dă ceasul întârziat al sosirii lui Ion, domnul Sotir îşi găseşte de vorbă şi întreabă pe fiecare dintre băeţi, la rând:

— Da' tu ce-ai să te faci, Costel, când îi ieşi din liceu?

— Eu mă fac profesor mai mare decât bădia Ion.

— Da' tu, Niculai, ce ai de gând?

— Eu mă fac popă ca să mănânc colivă şi să strâng bani la zi'ntâi...

. . . .

Din capul dealului, dinspre târg, vine o trăsură cu patru cai. Copiii aleargă îmbrâncindu-se, iar domul Sotir, înnecat de astm, se scutură'n tusă, umbrindu-şi ochii miciţi.

Răzleţi, în graba întâmpinării, copiii se adună între ei şi parcă nu'ndrăsnese să se apropie de musafirul tuns la piele şi fără de mustăţi, care se scoboară din landou şi strânge mâna tatălui mormăind câte va cuvinte, pe care ei nu le înţeleg.

— Hai, veniţi încoace, de ce vă fâstâciţi? îi chiamă domnul Sotir împingându-i spre noul sosit a cărui stingherire o simt copiii în privirea îndepărtată ce le trece peste capete şi'n stângăcia unui gest duios.

— Ai făcut drum bun, Ioane?

— Da.

— Şi... Ce se mai aude pela Iena? — întreabă domnul Sotir după o scurtă tăcere.

— Ce se mai aude pela Iena?!... — repetă, murmurat, Ion, strâmbându-şi gura într'un surâs ce nu mai mişcă nici un muşchiu pe faţa-i palidă şi osoasă.

In casa mică, încinsă de prispă îngustă şi cu ferestrele lipite'n zid, „odaia lui Ion", pare a fi şi ea pregătită de sărbătoare.

Prin perdelele de pânză, sinilită, ce acopăr geamurile'n patru, se zăreşte conturul câtorva oale cu flori; marame, alese şi înodate la mijloc, sunt aşezate ca nişte frontispicii, deasupra oglinzii şi cadrelor pătate de umezeală şi înegrite de fum. Pe patul strâns „nemţeşte", de sub romburile învelitoarei de lână, în trei culori, cade până'n pământ horbotă în colţuri cu raţe şi cu cocoşi.

Miros greu de lipitură proaspătă, de mere şi de fum pătrunde până'n sala îngustă în care *cel mare* deabia îşi poate face loc printre fruntaşii satului adunaţi să vadă pe „feciorul cel învăţat al lui Sotir" care-i salută şi trece tăcut spre odaia lui.

— Tot în vizuina asta staţi? — întreabă el aşezându-se, îmbrăcat, pe marginea patului.

— Tot aici că... vezi mata, timpurile-s grele şi vânzarea... îngâimă mama, plecându-şi ochii şi frământând, între degetele-i încercate de lucru, colţul broboadei destrămat.

— Asta nu v'ar împiedica să respiraţi, — urmează Ion, înlăturând perdelele şi încercând să deschidă fereastra prinsă'n zid.

N'o deschideţi niciodată? Asta-i curată sălbătăcie; soarele nu mai întră'n casă şi trăiţi, aici, ca'n vizuini.

— Ce să facem? Aşa-i de când ştiu...

— Cu atât mai rău. Ar trebui să vă încredinţaţi odată că soarele şi aerul sunt tot atât de trebuincioase ca şi hrana. De ce adunaţi atâtea lucruri într'un loc mic şi ce-i nevoie de podoaba asta de marame?

— Aşa-i pe aici, pe la noi; pe acolo, în ţara nemţească, a fi aşezarea altfel, mai frumoasă poate...

— Nu-i vorba de asta — zice el scurt, smulgând din perete maramele şi benzile de lână ţesute în cinci iţe, din care sboară năuci fluturaşi cenuşii, într'un nor subţire de praf.

— Da' ce faci mata? Am scuturat de Paşti, odaia matale şi am împodobit-o, spune, uscat, mama încercând să-l oprească într'o mişcare aproape involuntară şi, neputincioasă în faţa lui, îşi agaţă iar degetele tremurânde în franşurile broboadei semănate pe jos.

— Ceia ce-i pe aici „scuturat" înseamnă aiurea mişcarea prafului şi a microbilor din loc în loc. Nu vezi?

— Dă, dragul mamei, aşa a fi şi prin străinătăţi, da' noi, aici, n'am apucat altfel şi... Las' mata lucrurile la

(Continuare în pag.

locul lor, că azi îi sărbătoare; da' mâne, dacă vrei,oiu mai scutura şi patul şi salteaua.

— Patul trebuie dus afară pe cerdac şi salteaua strânge-o; că eu am să dorm în cele câteva nopţi, cât stau aici, pe mindir acoperit cu pânză. Ne-am înţeles?

— Vaai de mine! Da' cum îi dormi mata, pe vremea asta, afară şi pe mindir?

In şopronul de lângă casă, alăturate vanei, albe, de lemn, stau pline cu apă două căldări şi de grinda de sus e agăţată stropitoarea din al cărei gât se scurg, ca pe straturi, picături dese şi mărunte, ce prefac în noroiu, lipitura netedă şi ferită, până eri, de apă şi de tălpile ghintuite ale celor şase copii.

— Da unde o fi *cel mare?*, — cercetează domnul Sotir.

— Unde să fie? Ii în şopron. Că doar se spală şi astăzi tot ca de Paşti, — răspunde femeia şoptit.

— Ce să-i faci? Aşa s'a deprins în străinătate — şi parcă văd; când a ieşi, caută ceaiul pe masă şi de nu-l găseşte, nici cald nici rece, iar zice că pe acolo-i altfel, că-i mai bine şi-i mai frumos...

Pe urmă, îşi ia băţul, nu mai spune nici o vorbă şi iar porneşte pe coclauri, — parcă nu le-ar şti — şi, când se'ntoarce stă colo, pe cerdac, se uită pe dealuri când nu ceteşte în cărţile cele groase... Nu-i chip să mai vorbeşti cu el; să-ţi mai spună ce este şi ce-o mai fi făcut pe acolo, nu-i chip!... Ascultă numai c'o ureche, îşi strâmbă gura într'o parte şi parcă i-i silă de noi şi de vorba noastră. Tare s'o mai schimbat, băetul ista de când s'o dus în străinătăţi; parcă n'ar mai fi dintr'ai noştri; parcă ar fi curat neamţ.

— Eh, asta-i... Adică dumneata ai vrea să stea la taifas şi să vorbească şi el ca popa ori ca notarul... Am auzit eu că oamenii învăţaţi tac şi vorbesc numai atunci când au de spus lucruri de seamă.

Crezi oare că Lascar Catargiu şi Ion Brătianu vorbeau aşa, ca toată lumea?

— Da' el îi ca Lascar Catargiu? Ii boer?

— Ii învăţat în străinătate? Este. Are să fie profesor la Universitate? Are să fie. Şi, dacă-i vorba de neam; mi-a spus un văr al tatu-meu că străbunicu-său fusese om mare în Grechia... şi, vezi dumneata, sângele boeresc îi ca isvorul care dacă seacă într'un loc, merge departe pe sub pământ, şi cine ştie când şi'n ce loc s'arată iar... Aşa o fi şi cu băiatul nostru, că prea are apucături din acelea ce-am văzut numai la proprietarul Popricanilor.

— Ş'adică de asta să nu-i mai placă ce-i pe aici şi de asta i-i silă de noi?

— Irrraa! da' tare te prosteşti nevastă! Oamenii, cei învăţaţi ca dânsul, sunt ca frunzele; cât îs tinere, stau pe copac şi sug dintr'însul şi, pe urmă, cine ştie unde le duce, în toamnă, vântul... De cad mai pe aproape de trunchiu, învălesc, iarna, rădăcina şi de sboară mai departe, unele se lasă'n drum, altele pe case şi, cele mai multe, acopăr şi hrănesc alţi copaci... Aşa o vrut Dumnezeu şi cu unii oameni; ce putem face? Bine că-i sănătos şi a dat Dumnezeu să stea, în lume, pe altă scară... zice domnul Sotir, mutând, în mişcări inconştiente, sticlele de pe tejghea, pe raft.

. . . .

In faţa dughenei domnului Sotir aşteaptă o trăsură cu patru cai; un sătean încarcă geamantanele şi *cel mare* înmănuşat şi cu şapca îndesată până'n urechi fumează şi se uită, tăcut, în zări.

Mai la o parte, pe marginea drumului, Sotir şi nevastă-sa, înconjuraţi de copii, vorbesc în şoaptă urmărind cu privirea toate mişcările lui Ion.

— Rămâneţi sănătoşi, glăsuie acesta, uscat, strânge mâna tatu-său, atinge cu buzele-i, subţiri, fruntea mamă-sei şi netezeşte, grăbit, feţele copiilor nedumeriţi.

— Drum bun, Ioane. Să mai vii pe la noi şi să ne ierţi, dacă n'ai fost găzduit şi ospătat, cum te-ai deprins mata prin străinătăţi, — spune, surd, domnul Sotir, plecându-şi ochii şi trăgând, cu degetul, linii drepte prin praful de pe aripa trăsurii.

— E drept că deprinderea stăpâneşte omul. Buruiana, scoasă din câmp şi răsădită într'un pământ ales, se desvoltă iute; şi, de-i replantată, în locul în care a răsărit, se usucă, — încheie, sentenţios, Ion, salută milităreşte şi, înfundându-şi mânile în buzunarul *macferlan-ului* cenuşiu, se răstoarnă, mulţumit, în fundul landoului.

Norul de praf, ce-l lasă în urmă trăsura, învălue pe cei rămaşi; copiii, vorbind între ei, se depărtează şi'n cei câţiva paşi, spre casă, mama, tristă şi nedumerită, întreabă pe domnul Sotir:

— De' ce-o spus, Ion, de buruiana ceia? că eu n'am înţeles nimic.

— Aceia era o pildă; precum că omul, răsărit din lut, când ajunge la mărire, nu mai poate să se'ntoarcă la teapa lui.

— Cine ştie, poate că aşa a fi... da' sânt oameni de neam mare, care's crescuţi în puf şi când se'ntâmplă să scapete... nu pier...

— Hei, nevastă, aceia-s ca laurii noştri; sămânţa lor a supt din multe pământuri şi are putere în rădăcini.

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Cântăreţi din dreapta Dunărei

Publicăm mai jos câteva poezii ale poeţilor bulgari Debeleanov şi Dimitrov:

Dimcio Debeleanov s'a născut în comuna Coprivşiţ în 1887. Şcoala primară a făcut-o în satu-i natal, şcoala medie la Plovdiv, liceul — la Sofia; tot aci s'a înscris la Drept, însă s'a ocupat mai mult de literatură decât de cursuri.

Nevoit să-şi câştige existenţa, Debeleanov a fost redactor şi director de ziar, funcţionar în câteva instituţii de Stat, dar n'a putut să-şi ia diploma universitară.

In 1916, ca ofiţer de rezervă, a plecat pe front. Acolo, chiar la începutul celui dintâi schimb de focuri cu Englezii, a căzut ucis în luptele dela Salonic, lângă Demir-Hisar.

Dimcio Debeleanov e considerat ca unul dintre cei mai talentaţi poeţi lirici bulgari. Versurile lui se disting prin gingăşia şi simţirea lor profundă.

Debeleanov a lucrat foarte mult la cizelarea operelor sale, care sună muzical, din această cauză, până şi pentru urechile străinilor cărora în necunoaşterea limbii literare bulgare, orice text bulgar citit tare li se pare aspru şi strident.

Impreună cu Todor Traianov şi Nicolai Liliev, Debeleanov e socotit ca iniţiator al şcoalei simboliste în Bulgaria.

* * *

Emmanuil P. Dimitrov s'a născut în 1887 în satul Gruinţi (trecut la Jugoslavia în 1919), într'o familie de preoţi din generaţie în generaţie. Şcoala primară a făcut-o în satu-i natal, şcoala medie — în Bosilegrad, şcoala normală superioară de institutori — la Kinstendil. A studiat filosofia în Franţa şi Elveţia. A scris opere filosofice: „Misticismul în filosofia indiană", „Libertatea voinţei după Schopenhauer", „Dostoevski ca psiholog", şi „Filosofia lui Bergson".

Cea dintâi poezie a scris-o şi publicat-o la 17 ani, în 1904. Din volumele-i publicate, cele mai însemnate sunt: „Masca", poem dramatic; „Carnetul unui singuratec", gânduri şi note; „Viaţa şi visurile", nuvele şi schiţe; „Inainte de furtună", roman; „Versuri libere", „Versuri şi cântece", etc...

Dimcio Debeleanov

1916 — Către Salonic

Ei înnaintează, se opresc, foşnind ca talazuri în noaptea
Unei mări în furtună, beată de vigoare nebună;
Sub paşii lor pare pământul că sună,
Fiecare zi, aici, e fără hodină — şi albă, fiecare noapte.

Cine sunt ei? — fără nume; şi tu printre ei anonim?
Te afunzi în amarul lor surd şi 'n aspra lor bucurie
Umil, aştepţi sărbătoarea râsului sângeros — bătălia,
Când, asemeni, peste lumea ta, soarta va suna întunecimi.

Ciudat! In tumultul acestui trist uragan,
Unde toţi nu sunt decât unul — şi fiecare atât de singur este
Că nu-şi aminteşte să murmure un vers ce scânceste
In molcomele elegii ale lui Francis Jammes.

Emanuel Dimitrov

BREVIAR

Dintre pagini palide şi roase,
Creşte blândul chip al tău, încet
Cu priviri adânc prietenoase —
Şi-aud, moale, dulcele verset:
Ave Maria!

Vechea catedrală din Paris —
Catredala *Saint Pierre et Paul:*
Inger trist, te-acopere bariz
Şi şopteşte domol, lângă preastol:
Ave Maria!

Pentru luminoasa-ţi puritate,
Pentru haru-ţi simplu — ca de floare,
Mă rog astăzi Maicii-prea-curate
S'aibă 'n pace recea ta splendoare:
Ave Maria!

Marea-ţi frumuseţe ce-a apus!
E târziu, sunt trist şi mi-este milă...
Dar cu raza ce-mi trimiţi de sus,
Pentru tine, eu mă rog, copilă:
Ave Maria!

SFANTĂ CATERINA

Tu vezi rănile mele deschise de o nouă salvă
Valurile 'mi spală rănile, o sfântă Caterina!
Tu vezi zăpada proaspătă şi promoroaca albă —
Promoroaca lacrimilor mele, o sfântă Caterina.

Pădurea se mişcă în somnu-i de iarnă
Crucea mea! Crucea mea aici creşte, o, sfântă Caterina
Lăcrimează departe 'n Apus soarele de iarnă —
E rana mea deschisă, o, sfântă Caterina!

Trad. de V. CARLOGEA

MARILE UZINE DE
BOIANGERIE şi CURĂŢĂTORIE CHIMICĂ B. AFTALION
Vopseşte şi curăţă chimic
după ultimele procedee cu maşinile cele mai perfecţionate
FABRICA: Calea Moşilor 160 (Colţ B-dul Carol)
SUCURSALE: Ştirbey-Vodă 55, Dudeşti 29, Şerban Vodă 11, C. A. Rosetti 27 colţ cu Dionisie
Ori-ce lucrare se execută în 3 zile
Execuţie ireproşabilă Preţuri obişnuite Telefon 372/59

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 şi 47

IV

Cu o energie vrednică de o soartă mai bună, cei doi soldaţi porniră din nou, târându-şi picioarele, de frică să nu se stropească cu noroi, tăind apa cu vârful lat al cizmelor.

Dar deodată, spre marea lor mirare, se pomeniră chemaţi de cineva în întuneric, în şoaptă:

— Hei, camarazi.

Inimile lor tresăriră. Niciodată, desigur, nişte naufragiaţi n'au văzut o corabie la orizont cu mai mare bucurie.

Işi puseră mânile pâlnie la gură şi strigară în direcţia de unde fuseseră chemaţi:

— Ascultă, camarade, ascultăăă, heee!

Glasul se auzi din nou:

— Nu strigaţi, mă, aşa! Aveţi să treziţi garda! Ce, v'aţi îmbătat?

Şi, cu un ton confidenţial:

— Ştiţi că aţi fost prinşi! Aghiotantul a făcut apel! V'a dat câte o săptămână la fiecare!

Destul de miraţi, neînţelegând nimic din ce li se spunea, ascultând glasul acesta misterios ieşit dintr'o gură nevăzută a cărei suflare o simţiau în obraz, întindeau gâturile şi holbau ochii. Şi, deodată, un al treilea nas se apropie de nasurile lor şi un corp negru se urni în umbră, ceva ca un sac enorm în vârf cu un chipiu în formă de oală de flori.

O întâmplare providenţială îi adusese la cazarma regimentului de infanterie din Bar-le-Duc, în faţa porţii dindos, pe care o păzea o sentinelă înfăşurată într'o largă pelerină de ploaie.

Sentinela, întinzând gâtul, întrebă:

— Tu eşti, Potiron?

Răspunsul negativ al lui La Guillaumette, subliniat de râsul sonor al lui Croquebol, îl lămuri imediat pe soldatul de gardă.

Pufni de râs:

— Asta-i bună! Credeam că sunt Mouillotte şi Potiron! Au sărit zidul şi s'au dus să facă un biliard la cafenea! Credeam că s'au întors. A, asta e bună, n'am ce spune!

Şi soldatul nu mai putea de râs, se încovoia de râs, sprijinindu-se în puşcă.

Insfârşit se linişti.

Intrebă:

— Da voi cine sunteţi? Pe întunericul ăsta nu se vede nimic!

La Guillaumette şi Croquebol trebuiră să-şi spună numele şi calitatea. Când află că erau din regimentul 22 din Commercy, dădu semne de mare curiozitate:

— Hei! straşnică garnizoană, nu?

Cei doi, râseră ironic:

— Aşa, da, e aşa cum spui!

Soldatul păru foarte încântat şi imediat, din nevoia de a epata pe care o au copiii şi prin urmare şi soldaţii, începu să-i mistifice aruncându-se într'o apologie furtunoasă a regimentului lui:

— Da tot nu-i ca aici! Aici e un trai! Nu-i nici colonel, nici locotenent-colonel! Numai depoul! Am văzut câteodată trecând săptămâni întregi fără o revistă, fără o inspecţie, nimic! A, e bine la noi!

Şi încheie:

— Pe mine mă chiamă Bout!

Pe urmă, la întrebarea lui: „Ce căutaţi pe afară pe vremea asta?", La Guillaumette luă cuvântul şi istorisi totul dela început până la sfârşit. Soldatul asculta, cu foarte mare interes, dând din cap din când în când şi spunând: „Auzi, auzi!", exclamaţie în care îşi îngrămădea toată marea lui mirare.

— Asta-i bună! spuse el însfârşit.

La Guillaumette care, cu un camarad, nu mai avea de ce să se ruşineze, atinse punctul delicat:

— Acuma nu-i numai asta : dar unde sunt fetele pe aici?

Soldatului i se păru desigur foarte ciudată această întrebare, pentrucă tresări mirat:

Repetă:

— Fetele? Asta-i bună! Unde să fie? In strada de Sus! la 119!

— Strada de Sus, spuse brigadierul, eu nu ştiu unde e strada de Sus!

— Nu ştii unde e strada de Sus?

— Nu, nu ştiu unde e strada de Sus!

— Fugi de aici!

— Când îţi spun că nu ştiu!

— Adevărat?

Soldatul râse batjocoritor:

— Poftim, unul care nu ştie unde e Strada de Sus!

Mai râse un pic, ridicând braţele în semn de mirare, şi însfârşit binevoi să dea oarecare lămuriri:

— Bine, atunci ascultă colea, am să-ţi spun. Uite! Când ajungi în faţa lui Fatalot...

Celălalt îl întrerupse:

— Cine-i ăsta, Fatalot?

— Fatalot? E Fatalot, cine să fie? răspunse Bout în chipul cel mai natural din lume. Ce, poate nu ştii cine-i Fatalot?

— Păi sigur că nu ştiu cine e Fatalot! De unde vrei să ştiu cine e Fatalot? Spune tu, Croquebol, tu ştii cine-i Fatalot?

— Fatalot?

— Fatalot!

Croquebol dădu din cap:

— Nu ştiu cine-i Fatalot!

Şi în cor:

— Nu ştim cine-i Fatalot!

— Ba ştiţi! spuse Bout impasibil.

Credea că ceilalţi îl înşeală, aşa de mult nu putea să-şi închipuie că nu ştiu cine-i Fatalot. Puse arma pe umăr şi explică:

— Fatalot, frate!... Fatalot!.... cel care ţine hotel pe strada Roşelei!

— Nu ştiu unde e strada Roşelei, spuse brigadierul.

Asta era prea mult: Bout se posomorî; nu-i plăcea să fie mistificat şi dus de nas.

Işi intoarse capul într'o parte şi spuse:

— Nu mă prindeţi!

— Cum asta! strigă La Guillaumette, cuprins de nerăbdare. Ce te-a apucat?

Soldatul se prefăcu jignit:

— Da, da, bine, ştiu eu! Numai că să-ţi baţi joc de mine, nu merge, să ştii! Te-ai trezit prea târziu!

La Guillaumette trebui să invoce cerul şi pământul ca să-şi dovedească buna credinţă. Croquebol se jură şi el. In faţa protestărilor lor energice, Bout, mişcat, mai păstra totuş un rest de bănuială. Insfârşit fu convins; şi atunci, întors ca o mănuşă, începu să râdă cu hohote, tuşind şi inecându-se:

— A, nu asta-i bună! Asta-i bună. De unde aţi mai ieşit şi voi, mă?

La Guillaumette îşi stăpânea furia. Croquebol, care nu înţelesese, păstra o tăcere mirată.

Bout, protector, le spuse drumul pe care aveau să-l urmeze:

— Uită-te bine la mâna mea, spuse el întinzând braţul şi vârându-şi din nebăgare de seamă degetul în ochiul lui Croquebol care începu să urle.

Se scuză:

— Nu face nimic....

Pe urmă:

— Ascultă aici.

Explicaţiile începură.

Strada de Sus şi numărul 119 care constituia cea mai frumoasă a ei podoabă, nu erau greu de găsit; sigur că nu! cât despre el, Bout, ar putea să ajungă acolo cu ochii închişi! Trebuia, mai întâi, să meargă dealungul gârlei, pe urmă, ajunşi în faţa schelelor unei biserici în construcţie, să o ia imediat la stânga şi să coboare în strada Roşelei. (Aici apăru din nou Fatalot, dar numai cu titlul de amănunt, ca punct de sosire al primei etape). In faţa hotelului Susnumitului, începea o stradă pe care le spuse cum o chiamă, o stradă pe care trebuiau să apuce şi care stradă trebuia să-i ducă la o a doua stradă pe care iarăş le spuse cum o chiamă. Aceastâ a doua stradă îi ducea la o a treia, această a treia la o a patra, pe urmă la a cincea stradă, şi aşa mai departe până la o afurisită de răspântie, al cărui nume demult nu mai nădăjduiau să şi-l bage în cap.

La Guillaumette propuse să treacă peste asta, dar soldatul refuză dând energic din cap. Rămase aşa cu nasul în sus, clipind din ochi, suflând greu.

Rumega:

— Brig... Bruck... Brock!... Breck!... Al dracului! E ciudat cum nu pot să-mi aduc aminte de numele ăsta! Inchipuie-ţi că răspântia asta, niciodată nu-mi aduc aminte cum o chiamă! E ciudat, nu? Insfârşit, nu face nimic!

Şi într'adevăr nu făcea nimic, pentrucă în acelaş timp declară că s'a înşelat şi că li-a arătat un drum pe care au să se rătăcească sigur. Se intoarse cu spatele la direcţia pe care o indicase, cu mâna întinsă în direcţia contrarie.

— Bun! Ascultaţi acuma cum vă spun...

De data asta fu drumul cel bun.

Işi strânseră mânile.

— Sara bună şi să trăeşti!

— Să trăiţi şi voi! Bună sara!

Soldatul îşi reluă postul; cei doi se înfundară în noapte, veseli, grăbind pasul, bucuroşi că acuma îşi vor ajunge scopul. Nu mai putea fi nici-o încurcătură, era foarte simplu: tot înainte mereu şi o cotitură la un punct bine determinat! Mergeau în sunetul monoton al ploii, smulgându-şi fiecare pas pe care-l făceau din pământul lutos care li se lipsea de talpă ca o cocă. La dreapta lor era un zid fără sfârşit, un zid de cetate, făcut din pietre mari, peste vârful căruia gigantice frunzişuri de copaci se sbăteau în vânt, stropindu-i din belşug cu apă.

Merseră aşa vre-un sfert de ceas şi deodată, cu o dureroasă uimire, îşi dădură seama că înoată în noroiul gras al cimitirului!

Care era misterul?

O cotiseră, aşa cum li se spusese, erau siguri!

Vai! Intâmplare fatală şi făcută anume pentu ei! Chiar în dimineaţa acelei zile zidul cimitirului fusese dărâmat la mijloc!

(Va urma)

Trad. de AL. A. PHILIPPIDE

Domnule Minulescu, eu nu te spovedesc

(Ai să vezi mai la vale pentru care motiv. Vreau să-ţi povestesc întâi ce năduf am tras din pricina articolului d-tale).

Mă scol de regulă cam târziu. E singurul obicei pe care-l mai păstrez de când trăiam la mânăstire. Vinerea trecută însă, servitoarea (nu a mea, ci a proprietarului) mă sileşte să ies mai de dimineaţă, ca să facă curăţenie pentru Crăciun. (Burlacii îşi fac curat de sărbători — ori cu trei săptămâni înainte, ori la două după). Primul gând mi-a fost, ca la orice mirean, s'o iau spre chioşcul cu ziare. Primul afiş pe care am pus ochii s'a întâmplat să fie al „Adevĕrului Literar", iar primul şir pe care l-am citit a fost — nu cel pe care ţi-l închipui d-ta, ci acesta: *„De vorbă cu d. Prof. Dr. C. I. Parhon"*, şi semnat In Minulescu. Imi vine să râd. Ce-o fi avut poetul „Romanţelor" să discute cu un specialist de boale nervoase?

Ciudat lucru!

Imi ridic ochii mai sus: *„Popa Damian Stănoiu"*, cu litere de-o şchioapă şi dedesubt — Ion Chirculescu. Mă trec sudorile. Nici vorbă că acest Chirculescu mă ocărăşte. Mi-o spunea titlul ultra agresiv. Dacă ar fi fost să mă laude, ar fi scris „Părintele". (Preotul sau Cuviosul tot rău ar fi mirosit), sau aşa cum sunt cunoscut în literatură. (Nu-i vorbă că m'a mai ocărît cineva odată şi din taică părinte nu mă scotea...).

Dar cine să fie acest Ion Chirculescu? — mă întreb eu foarte nedumerit. Desigur vreun scriitor. Altcineva n'are motiv să mă înjure. Cu oameni politici n'am avut în clin niciodată. Fac apel la memorie să-mi amintesc dacă am citit cândva vre-o schiţă ori vreun vers semnat de acest domn. Nimic. Nici o îndoială însă că tot scriitor este. In registrele S. S. R. l-aş putea găsi; eu însă n'am auzit de el. Constat, cu regret, că mi s'a slăbit memoria.

Dar oricîne ar fi — trebue tras la răspundere, pentru calomnie prin presă. (Să fii călugăr sau văduvă tânără şi să încerci să te aperi de gura lumii, e şi zadarnic, e şi riscant, d-le Minulescu. In primul moment de supărare însă nu-ţi mai aminteşti de acest lucru).

Iau ziarul şi după ce rog pe chioşcar să-mi păstreze afişul, (caracterele tipografice erau cel mai decisiv corp delict) — apuc pe-o stradă lăturalnică şi-l desfac. Acuma altă drăcie: articolul semnat.... Ion Minulescu! Chestia deci se agravează. Să te înjure Ion Chirculescu, inventat probabil de zeţar, e una; să te înjure Ion Minulescu — e alta.

Doamne, îmi zic eu, amărât, ce are Minulescu de împărţit cu mine? Ce neajuns i-am pricinuit eu ca să mă înjure? Nici „Amantul anonim" nu i l-am scos de pe afişul Naţionalului, nici Ministerul Artelor nu l-am desfiinţat eu şi nici pentru lărgirea atribuţiilor ministerului sănătăţii nu sunt vinovat!

Imi arunc privirea pe prima coloană şi dau cu ochii de „băile Malnaş". Abia atunci am început să mă luminez. Să ştii — gândesc eu — că nu i-a mers bine la băi, şi găseşte pricina în faptul că... i-a eşit un popă în cale. Să fie directorul g-ral al Artelor atât de superstiţios? Ori mai de crezut e că s'a apucat să facă băi în calitate de autor dramatic şi să-şi trateze artritismul cu piese de teatru? (Iartă-mă, d-le Minulescu, dar aşa am gândit. Omul, la necaz — ştii dumneata).

In sfârşit mă decid să fac ceeace trebuia dela început. Adică să-ţi citesc articolul. Cred că-ţi închipui, domnule Minulescu, cât de uşurat am răsuflat la sfârşitul lui. Şi mai ales cât de mulţumit în sufletul meu, că *„Duhovnicul Maicilor"* a fost în stare să aducă la sentimente aşa de creştineşti pe un om ca Dumneata! Şi încă în aşa măsură, că-mi ceri pe cale de publicitate — să te spovedesc!

Domnule Minulescu, îţi mulţumesc pentru simpatia şi încrederea ce-mi arăţi — şi te vestesc că sunt cu totul la dispoziţia dumitale. (Numai de nu ţi-ai fi luat seama). Datoria — (de coleg, iar nu de duhovnic), mă face însă să te previu asupra gravelor consecinţe la care îţi expui opera şi chiar viaţa d-tale, stăruind în această creştinească dorinţă. Mai ales că-mi pretinzi să procedez cu d-ta întocmai ca Părintele Macarie cu maicile din mânăstirea Ibăneşti.

Ei bine, scumpe d-le Minulescu, află pe această cale, că mai nainte de-a mă hotărî să iau contact personal cu d-ta, ţi-am confruntat opera cu scriptura Pidalionului (colecţia de canoane) şi, cu toată bunăvoinţa mea de-a te... proteja (un mirean, mai mult decât un călugăr, are dreptul la circumstanţe uşurătoare, mai ales dacă dă şi un sărindar), am constatat, cu cel mai mare regret, că nu-mi pot procura această plăcere decât călcând pur şi simplu *toate* canoanele. Chiar şi pe cele mai indulgente... Aplicându-le întocmai, ai avea prilejul teribil să te convingi că păcatele d-tale nu sunt pasibile de simple metănii — chiar de ţi-aş da cu miile; ci de afurisanie pe toată linia! Atât de gustatele „Romanţe pentru mai târziu" (de ce ai păcălit lumea zicând că sunt pentru mai târziu şi le-ai vândut în câteva ediţii?) — ar trebui, după glăsuirea canoanelor, arse pe rug, — chit că ar veni în urmă un ministru cu o lege de reabilitare. Iar ultimul d-tale roman „Corigent la limba română", în care îţi depeni un şir de păcate lung cât dela Piteşti la Paris, s'ar cădea, tot dupre canoane, să-l citeşti într'una, alternând cu psaltirea şi ceaslovul, tot restul vieţii... Vezi, Domnule Minulescu la ce primejdie te expui? Şi încă ai vrea să-mi mai divulgi şi sub epitahil! Desigur că ai multe păcate nemărturisite, dovadă cele câteva volume pe care le-ai anunţat. In cazul acesta îţi închipui d-ta ce urgie te aşteaptă? Surghiun pe viaţă la schitul „Obârşia" — ştii cel din gura peşterii Ialomicioara. Ba m'ai da şi pe mine de casnă, acolo unde n'oiu găsi canoane potrivite, să recurg la diferite combinaţii, şi chiar la luminile unui specialist în dreptul canonic.

Renunţă dar. Te rog, de data aceasta, şi ca duhovnic şi ca membru al S. S. R. Ca duhovnic — fiindcă mi-e teamă nu numai că nu vei executa canonul ce-ţi voiu da, dar îţi vei părăsi mediul favorit din care îţi recrutezi subiectele şi te vei lega de cele duhovniceşti. Iar ca membru în societatea scriitorilor pentru un motiv — unii ar zice, poate, meschin; eu zic omenesc. Ştiu că faci parte din comitet, şi cum acest for suprem al candidaţilor la nemurire are, între altele, menirea să distribue premii, permise pentru drumul de fier, ausweise pentru Sâmbăta de sus (sau de jos), burse pentru voiajuri în străinătate (eu m'aş duce la Ierusalim, ca să nu mă mai întorc), invitaţii pentru banchete, etc., — dacă m'aş pune rău cu d-ta, ar trebui să-mi iau nădejdea că voiu căpăta vreodată măcar un colac din partea comitetului. Mulţumeşte-te cu ceeace ai câştigat pentru suflet în noaptea aceea de pomină când, în sfârşit, ai avut curajul să-mi citeşti ultimul şi modestul meu op. „din scoarţă până în scoarţă". (E o noapte de pomină aceea pe care o întrebuinţează un scriitor pentru a ceti, din scoarţă până în scoarţă, cartea unui coleg de aceeaş limbă. Nu din proprie experienţă spun aceasta, ci din auzite).

Şi acum, scumpe Domnule Minulescu, să-mi dai voe să-ţi povestesc o anecdotă. Nu ca să râzi, ci ca să-ţi dovedesc că te cunosc mai de mult decât îţi închipui d-ta. Eram la Căldăruşani. In Mai sau Iunie 1914. Un fost ministru, prieten bun al mitropolitului Ghenadie, după ce se ospătează bine, ese la plimbare prin curtea mânăstirii, însoţite de ierodiaconul Damian. Intâlnind un grup de eleve de liceu, care veniseră să viziteze mânăstirea, fostul ministru se adresează însoţitorului, desigur cu răutate:

— Ce sunt astea, cuvioase?

— Romanţe pentru mai târziu! — îi răspunde prompt foarte tânărul ierodiacon.

Cu creştinească dragoste,

DAMIAN STĂNOIU

P. S. Uitasem. M'ai făcut diavol, deşi cu intenţii lăudabile, şi pentru acest păcat, săvârşit sub ochii miilor de cititori ai „Adevĕrului Literar", sunt nevoit să-ţi dau un canon. Dacă m'aş potrivi Pidalionului, ar trebui să posteşti şi să baţi metănii — din ajunul Crăciunului şi până dincolo de Rusalii. Dar fiindcă mi-ai făcut un serviciu divulgând în public ceiace ai simţit la citirea *„Duhovnicului Maicilor"*, te canonisesc numai... *dupre a mea socotinţă*. Adică îţi trimit şi celelalte două volume ale mele, cu obligaţia să le citeşti.

D. S.

ANECDOTE

Impertinenţă

Şeful întreabă pe contabilul său:

— Cohn! Cum e timpul?

— Cred că vom avea furtună.

— Ce înseamnă „vom avea"? Eşti d-ta asociatul meu?

Secret profesional

— Domnule director, graţie cărui procedeu obţin filmele d-tale atâta succes?

— Un procedeu foarte simplu. Anumite scene sunt prelungite. De pildă o scenă de dragoste durează o jumătate de oră, iar războiul de treizeci de ani numai şase minute!

Relativitate.

— Spune-mi, te rog, este adevărat că bărbaţii însuraţi trăesc mai mult decât celibatarii?

— Ce ideie! Bărbaţii însuraţi nu trăesc mai mult: li se pare numai timpul nesfârşit de lung.

Cotarlă

de OTILIA CAZIMIR

Casa noastră avea în faţă cerdac de lemn cu zăbrele roşii. Fiecare zăbrea avea forma subţiată a unei cucoane în miniatură, strânsă tare în corset, fără cap şi fără picioare. Treptele, prea înalte pentru mine, cu scândura uşor scobită la mijloc, erau veşnic date cu ulei şi purtau, scrise cu colb sau cu glod, urma unor labe de câne.

Dela cerdac, ograda cobora în pantă până la poartă. Cărăruia pietruită făcea, fără nici un rost, câteva curbe cochete. Dealungul ei, şanţul de la fântână urma acelaş drum cotit. Deoparte şi de alta, ograda se întindea cu suişuri, cu scoborîşuri, cu cotloane şi cu prăpăstii. In fund, zămnicul cu acoperiş negru de şindrilă părea o carapace de broască ţestoasă.

Peste ograda asta stăpâneam Cotarla şi cu mine.

Cotarla era o căţea de pripas. Era înaltă, deşirată, avea blană roşie şi bot ascuţit de vulpe.

A venit într'o zi, nu se ştie de unde. A deschis singură portiţa, a urcat fără grabă şi fără ezitare cărăruia şi s'a aşezat pe scările cerdacului, serioasă, cu botul pe labe, cu urechile atente. Tasia a vrut s'o dea la o parte cu vătrarul:

— A *hi* turbată, săraca'n de mine...

Fără să-şi ridice capul, căţeaua i-a aruncat o privire piezişă şi i-a arătat, sub buza cafenie răsfrântă, colţi de fildeş.

Otilia Cazimir

Tata era pe cerdac. A lăsat în jos sprinceana dreaptă, a supărare. Şi a'ntrebat:

— Ce caută aici cotarla asta?

„Cotarla" a bătut scândura cu coada elastică şi tare ca o biciuşcă. A venit şi mama. Ochii ei buni au întâlnit privirea aurie şi dreaptă a veneticei.

— Lăsaţi-o... O fi noroc la casă.

Şi Cotarla a rămas la noi. A fost pusă în porţie. Dar porţia, oricât de mare, nu-i ajungea niciodată. Se răzbuna, poate, pentru cine ştie ce lipsuri îndurate înainte de a veni la noi. După ce-şi înghiţea hulpavă tainul, sărea gardul în ograda cea mică, în spaima înaripată a găinilor şi'n măcăitul indignat al raţelor. Aduna din jurul coteţului resturi de mămăligă, cerceta treuca, ronţăia fără gust câteva grăunţe. Apoi, tot cu pântecul supt, de te mirai unde ţine mâncarea, venea să se aşeze pe coadă în faţa ferestrei dela odaia copiilor: ştia că-i mai pică şi de-acolo câte ceva. Nimeni n'a văzut-o vre-odată sătulă şi niciodată nu s'a îngrăşat.

* * *

Cu mine Cotarla s'a împrietenit din cel dintâi ceas. Eram abia cu o palmă mai înaltă decât ea. Şi ea avea faţă de mine un aer de protecţie îngăduitoare care-mi dădea curaj să mă avânt, pe vale, în aventurile pe care până atunci le visam doar, de sus, de pe cerdac. Şanţul de un lat de mână se prefăcea numaidecât în râu cu apă blestemată. Mă apropiam de el cu umerii strânşi de frică. Făceam ochii mici. Departe, pe cellalt mal, sub nabele pitice cu fruct de cantalup, pândeau oameni buzţi şi negri, înarmaţi până'n dinţi. Lângă mine, Cotarla culegea muşte din zbor şi le mesteca, placidă. O chemam aproape şi ţineam sfat. Cotarla înţelegea. Bătea colbul cu coada şi lătra o singură dată, gâtuit. Atunci închideam ochii şi mi-i astupam cu pumnii: dacă aş fi *văzut*, m'aş fi prefăcut în stană de piatră. Dar ştiam ce se întâmplă. Cotarla se dădea peste cap, se prefăcea în balaur, zbura peste apele răzvrătite care încercau să înghită şi făcea pe vrăjmaşi una cu pământul. Apoi, luându-şi din nou înfăţişarea ei de căţea costelivă, mă aştepta, prinzând muşte. Treceam şanţul şi-i puneam, emoţionată şi ceremonioasă:

— Mersi, Cotarlă...

* * *

Din când în când, — se pare că mai des decât s'ar fi cuvenit,— Cotarla dispărea. Atunci Tasia bufnea:

— Iar'o dus... ticăloasa!

— Dece-o ocărăşti aşa? întrebam eu.

Femeia bombănea, ursuză:

— Arsă umple ograda de cotarle...

După atâta vreme, Cotarla se întorcea. Ne pomeneam cu ea, într'o dimineaţă, culcată pe prispa bucătăriei. Se întindea prin somn şi suspina. Dormea toată ziua. Spre sară se scula, mânca odată pentru toate zilele câte lipsi; se scutura, strănuta, — şi se pornea la joc, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat.

Mergea alintat, legănându-şi şoldurile înguste şi privea pe la colţul ochilor, cu viclenie şi cu înţeles. Tasia îşi încreuna mânile sub pestelcă şi se răzima de privazul uşii, urmărind-o cu privirea:

— Cătură!

La drept vorbind, femeia rostea o vorbă mai deadreptul, un cuvânt mai propriu şi mai expresiv, — două silabe scurte şi aspre pe care le zvârlea îndesat, încruntând din sprincene.

* * *

Pe vremea aceia, Moş-Crăciun începuse să umble de cu toamnă prin târguri şi prin sate, ca să vadă cu ochii lui ce purtări au copiii. Nimeni nu ştia despre asta, dar ochii mei de copil îl recunoscuseră. Trecea uneori şi pe la poarta noastră. Purta un palton cafeniu, vechiu şi ros, cu guler care fusese de blană şi rămăsese de piele. In loc de căciulă, purta un fel de tichie de lână, iar în picioare târa galoşi. Avea o barbă albă, lungă şi cu afichiupe piept. Ochi n'avea, — numai sprincene. Gură n'avea, — numai musteţi. Avea însă nas, un nas ascuţit şi roşu ca un morcov.

Moş-Crăciun se oprea în poartă, ca să mă cerceteze. Imi luam atunci un aer spăsit de fetiţă care niciodată n'a făcut vre-o obrăznicie. Aş fi vrut să mă ştiu frumoasă. Imi potriveam repede codiţele după urechi, înălţam sprîncenele şi strângeam gura cât o bobiţă de măcieş. Intâia oară în viaţa mea, cu Moş-Crăciun am cochetat.

Tasia, ca o babă proastă ce se afla, ieşea în uşă bombănind:

— Iar ai pornit-o la calicit? Moşneag beţiv şi ticălos!....

De data asta, Cotarla era de aceiaşi părere cu Tasia. Se repezea la poartă în salturi, lătrând şi mârâind ca la factorul poştal.

„Moş-Crăciun" se depărta încet, cu capul plecat. Nu se mai uita în urmă. Şi mie, care *ştiam*, mi se strângea inima de milă şi de frică.

* * *

Se apropiau sărbătorile. Ograda era albă, zămnicul alb. Numai gardurile, tivite sus cu blăniţă de argint, rămăseseră negre. Pe omătul neted, crenguţele salcâmilor scriseseră, cu litere de umbră, subţiri şi încâlcite, o poveste pe care încercasem zădarnic s'o desleg. Pe urmă suisem şi coborîsem în goană, la întrecere cu Cotarla, scările cerdacului. Eram roşie ca paltonaşul meu cel roş. Ş'atunci, l-am văzut iar pe Moş-Crăciun. Stătea în stradă, nemişcat. Pe lângă albul proaspăt al omătului, barba lui părea cenuşie şi afumată. Dar eu ştiam că dinadins o lasă el aşa, — ca să nu-l recunoască nimeni. Şi era sgriburit şi, desigur, flămând. M'am gândit: dacă m'aş pune bine cu el, acum, în preajma Crăciunului? Dacă i-aş arăta că şi eu sunt bună şi miloasă, ca fetiţele din cărţile cu poze?...

M'am furişat în casă. Din paneraşul acoperit c'un şervet, dintre colţurile de franzelă cu miezul scobit ca să se toarne în locul lui dulceaţă de vişine când vin copiii dela şcoală, am ales pe cel mai mare şi mai rumen şi am ieşit cu el sub palton. Mă stingherea tovărăşia Cotarlei. Insă Cotarla nu lătra spre străin, ca de obiceiu. Cobora alături de mine drumul tăiat în omăt, mi se uita stăruitor în ochi, părea că mă înţelege şi mă încurajează. Am întins mâna spre poartă. De ceilaltă parte se 'ntinsese o mână uscată, cu degete lungi şi curbe. Dar fără veste, colţul de pâne a dispărut în gura brusc deschisă a Cotarlei. Am rămas cu mâna în sus. Moşneagul a mormăit ceva şi a plecat. In omăt până la piept, Cotarla îşi înghiţea prada, mârâind.

M'am dus în casă. Mama mi-a ridicat bărbia în lumină, cu mâna ei care mirosea a aluat şi a apă de flori:

— Ce ai? Dece plângi?

— Nu plâng! aşa...

M'am aşezat lângă geam. Se însera. Omătul era albastru, cum e cerul palid de primăvară, iar cerul în apus era limoniu, ca aripile fluturilor de toamnă.

Am întrebat:

— Mamă, unde-şi lasă Moş-Crăciun paltonul cel vechiu, când se îmbracă cu pelerina cea de catifea roşie cu glugă, tivită cu blăniţă albă?

Mama aşeza „turtele". Lua de pe tabla foi coapte, subţiri de te vedeai prin ele şi înfoiate de parcă ar fi căzut singure de sus, ca nişte fulgi uriaşi de omăt. Le tăia rotund cu foarfeca pe măsura farfuriilor, le presăra cu migdală pisată şi le stropea cu sirop de apă de flori. Sub masă, atentă, Cotarla aştepta fărămiturile.

Mama a răspuns:

— Eşti prostuţă... Cine ţi-a spus ţie că Moş-Crăciun umblă cu palton?...

Intr'un târziu, am îngăimat:

— Mamă, să-i spui lui Moş-Crăciun că nu-s eu de vină... Cotarla, nu eu...

* * *

In dimineaţa zilei de Crăciun am găsit lângă pernă o cutie. Şi'n cutie era un pian cu clapele de metal poleit pe care se cânta, uşurel şi dulce, cu două ciocănele de lemn.

M'am gândit:

— Am să-l pândesc pe Moş-Crăciun, să-i spun „mersi..."

Era o dimineaţă cu soare mult. Omătul rumen era presărat cu cioburi mărunţele şi nenumărate de soare.

Surorile mai mari m'au luat la plimbare. Cum am ieşit pe cerdac, am înţeles că soarele era mincinos. Am simţit îndată cum nasul se înstrăinează de mine, îmi amorţeşte, rotund şi insensibil ca o bobiţă din gâtul unei sticle de limonadă.

Cotarla sărea în jurul meu, simulând o luptă cu un vrăjmaş închipuit. Ştiam că în ziua aceia îmi pot îngădui orice. M'am rugat:

— Mamă, o laşi şi pe Cotarla cu noi?

Surorile mele s'au uitat urît, întâi la mine, apoi la javra cea roşie şi slabă. Ca şi cum ar fi înţeles despre ce-i vorba, Cotarla o şi luase înainte pe stradă, cu nasu'n vânt.

— Dacă ne'ntâlnim cu cineva, să nu-i spui că-i a noastră...

Mergeam repegior. Una din fete mă ţinea de mână şi, din când în când, la câte o manifestaţie prietenească de-a Cotarlei, mă smuncea, înciudată. Mă durea umă-

(Continuare în pag.

PARADISUL COPIILOR
LINDENBERG
SINGURUL MAGAZIN SPECIAL de
JUCARII
JOCURI şi OCUPATIUNI INSTRUCTIVE PENTRU COPII MAI MARI
CELE MAI EFTINE PREŢURI
Str. SMARDAN 12
PODOABE PENTRU POMUL DE CRĂCIUN

Pour Elle

Pasajul Macca 2

Bucle pentru rochii şi pantofi de seară, flori pentru rochii, cordoane, coliere, eşarpe, ciorapi din mătase naturală: 36, 40, 44 şi 100, fetruri calitate superioară numai fabricaţie franceză în nuanţele cele mai moderne. ZILNIC NOUTAŢI

rul. Dar strada mă amuza prea mult ca să ţin samă de aceste neplăceri trecătoare.

A trecut, în larmă de glasuri, de dobe şi de fluere, o ceată de irozi. Ne-am oprit. Surorile mele au uitat că-s „domnişoare" şi au rotunzit ochi mari de copil, aşa cum erau ochii tuturor copiilor în ziua aceia. Cotarla, puţin zăpăcită dar mai mult curioasă, şi-a strâns coada dealungul trupului şi a venit, piezis, să se lipească de mine.

Atunci, în dreptul nostru s'a deschis uşa unei crâşme. A năvălit în ger un pachet de aer cald, umed şi acru. Ieşea de acolo, clipind mărunt în lumină din ochi tulburi, o ţigancă cu polcuţă verde. De sub broboadă-i cădeau şuviţe de păr cărunt şi fără lustru. Şi'n urma ei, s'a poticnit în prag „Moş-Crăciun"... S'a sprijinit cu o mână de privaz, cu ceilaltă a apucat femeia de după gât şi a încercat să scuipe dincolo de barbă. Pe urmă a râs şi a început să cânte, gros:

Ia-auzi va-lea, cum răsună va-lea
Şi mândruţa 'mi ţine calea, — mă!...

Irozii trecuseră. Se auzeau numai, înfundat, cele trei note gemene ale dobei. Pe stradă se depărta, clătinându-se, „Moş-Crăciun" cu mândruţa lui cu polcă verde.

M'am întors spre Cotarlă: numai ea m'ar fi putut înţelege. Dar Cotarla nu mai era lângă mine. Un dulău negru, lustruit de parcă era dat cu cremă de ghete, răsărise dintr'odată, de nu ştiu unde. Cotala-i ieşise înainte. Se priveau ochi în ochi, cu o familiaritate jovială, de parcă se cunoşteau de când lumea. Am strigat:

— Cotarlă!

Dar tovarăşa mea nici nu m'a băgat în samă. Sorămea m'a smuncit de mână şi s'a răstit la mine:

— Haide!

Imi venea să plâng. Şi nu mai pricepeam nimic. Umilită, mi-am plecat privirea spre vârful şoşonilor, — parcă suflase cineva peste soare şi-l stinsese. Scânteile din omăt nu mai erau decât jocuri răutăcioase, făcute anume ca să-mi înţepe ochii.

Şi dintr'odată, pomul de Crăciun din vitrina în faţa căreia ne oprisem, a început să joace în ape repezi de lacrimi.

OTILIA CAZIMIR

CU CREIONUL

Intr'o gară din câmp

Era o dimineaţă umedă de toamnă.

Am coborît din trenul care mă sguduise toată noaptea. Gara era roşie, aşa cum sunt cele mai multe gări, purtându-şi numele scris în frunte, aşa cum toate gările îl poartă. Trebuia să aştept aproape o oră acolo, în gara aceia din câmp.

Ah, aşteptările prin gări!

Castanii îşi scuturau frunzele pe marginea peronului.

Maşina însetată, plecase singură după apă... Un steag verde semnaliza... Roatele ţipau sub lovituri de ciocan...

Nu putem sta locului. Mi s'ar fi părut mai lungă aşteptarea. Am început să măsor peronul, dela un capăt la celălalt, cu paşi măsuraţi.

Nouă stâlpi, pe care se căţărase iederă, sprijineau acoperişul peronului. Patru bănci, sub reclamele colorate atârnate de pereţi, odihneau oameni obosiţi de drum.

Şi printre nouă stâlpi şi patru bănci, mi-am purtat paşii măsuraţi.

M'am oprit la capătul peronului, în partea de unde trebuia să vină trenul pe care îl aşteptam, privind peste câmp, departe...

Apoi întorcând capul, m'a atras lumea strânsă în jurul unui macaz. Lângă macaz era un sac plin, din care eşia afară o mână neagră, crispată. Peste o traversă şi peste pietrişul plin de păcură, stăteau aruncate câteva pete de sânge închegat.

Şi lumea vorbea...

Ultimul tren care trecuse prin gară, luase cu el un suflet, lăsând în urmă, între şine, un morman de carne. Un sac a fost umplut, în timp ce trenul care mă sguduise toată noaptea se apropia de gara aceia roşie.

Stăteam acolo, amestecat în mulţimea din jurul macazului. Conţinutul sacului era anonim. Un bărbat nici tânăr, nici bătrân... Nu se ştia dacă alunecase printre tampoane sau se aruncase sub roţi... Nu se ştia de unde venia... Poate îl aştepta cineva într'o gară... Şi poate...

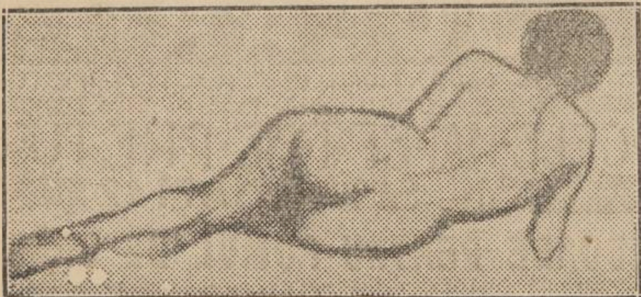
Şi lumea vorbia...

Stăteam acolo, amestecat în mulţimea din jurul macazului. Priviam mâna neagră, crispată, care nu încăpuse în sac. Şi deodată mâna aceia mi s'a părut mâna unui revoltat care îşi cerea dreptul la viaţă.

Am auzit un fluerat, departe. Am văzut o dâră de fum cum se destrăma. Alt fluerat, — altă dâră de fum. Zguduindu-se în tampoane, trenul s'a oprit.

M'am urcat în tren şi am lăsat în urmă, într'o gară din câmp, un sac plin, din care eşia afară o mână întinsă tuturor care plecau.

D. N. TEODORESCU

CEHOV

TATAIA

Mamaia, înaltă şi subţirică, a intrat tuşind în cabinetul tataiei — care era scurt şi gros ca un bursuc. Intrarea ei a făcut să sară servitoarea de pe genunchii tataiei şi să se ascundă după dulap. Dar mamaia n'a dat cea mai mică atenţie — ea isbutise să se deprindă cu micile slăbiciuni ale tataiei şi le privea ca o femee cuminte, care-şi înţelege bărbatul civilizat.

— Tataică — zise ea aşezându-se pe genunchii tataiei: — am venit la tine, dragul meu, să ne sfătuim. Ştergeţi gura — vreau să te sărut. Tataia, închizând ochii, îşi şterse buzele cu mânica.

— Ce-i cu tine ? — întrebă el.

— Uite ce-i tataie. Ce să facem cu copilul nostru ?

— Dar ce s'a întâmplat ?

— Dar ce, tu nu ştii ? Doamne ! Cum sunteţi voi taţii fără grijă. Asta-i grozav ! Tataie, fii măcar tată, dacă nu vrei... nu poţi să fii soţ !

— Iar începi cu ale tale. Le-am auzit de o mie de ori ! Tataia făcu o mişcare nervoasă şi mamaia mai nu căzu de pe genunchii lui.

— Aşa sunteţi voi toţi bărbaţii, nu vă place să vă spue cineva adevărul.

— Ce-ai venit să-mi vorbeşti, despre adevăr ori despre copil ?

— Lasă, lasă, nu mai zic nimic. Tătică, copilul iar a adus note proaste de la gimnaziu.

— Ei şi ce ?

— Cum, şi ce ? N'au să-l primească la examen ! N'o să treacă în clasa patra.

— Las să nu treacă ! Par'că cine ştie ce pagubă. Numai de-ar învăţa şi nu s'ar alinta aşa de mult acasă.

— Apoi bine, tataie, el are cincisprezece ani ! Se poate la aşa vârstă să fie în clasa treia ? Inchipue-ţi, ticălosul de la aritmetică iar i-a trântit un doi... Ce va să zică asta ?

— Trebue bătut, uite ce va să zică.

— Nu, tataie, nu-mi vorbi de bătae... Copilul nostru nu-i vinovat... E o intrigă aici... Să nu mai facem pe modeştii... Copilul nostru e prea deştept ca să nu înţeleagă nu ştiu ce aritmetică proastă. El ştie toate de minune, sunt încredinţată despre asta.

— E şarlatan, asta e ! Dacă ar zburda mai puţin şi ar învăţa mai mult... Şezi pe scaun, măicuţă... nu poţi şedea comod pe genunchii mei.

Mamaia sări iute de pe genunchii tataei şi în mers de lebădă se îndreaptă spre un scaun.

— Doamne, ce nesimţire ! — şopti ea aşezându-se şi închise ochii. — Nu, tu nu-ţi iubeşti copilul ! Fiul nostru e atât de bun, atât de cuminte, atât de frumos... Intriga, intriga! Nu se poate, nu se poate să rămâe repetent, n'am să îngădui asta nici o dată !

— Ba ai să îngădui, odată ce netrebnicul nu învaţă... Ah, voi, mamelor! Acum, pleacă în grija Domnului, eu am aici... ceva de lucru...

Tataia se întoarse spre masă, se aplecă asupra unei hârtii întâmplătoare şi pe furiş privi spre uşă.

— Tataie, eu nu mă duc..., nu mă duc! Nu mă duc! Văd bine că ţi-e greu cu mine, dar rabdă... Tataie, tu trebue să te duci la profesorul de aritmetică, să-l faci să pue băiatului notă de trecere... Trebue să-i spui că copilul nostru ştie bine aritmetica, dar că e slab ca sănătate şi de aceia nu poate mulţumi pe oricine. Nu-l lăsa. Cum se poate ca un coşcogea om să mai rămâe în clasa treia ? Să stărueşti neclintit, tatae ! Inchipue-ţi, Sofia Nicolaevna găseşte că băiatul nostru seamănă cu Paris!

— Nu mă interesează toate astea şi de dus nu mă duc ! N'am timp de hoinărit.

— Nu se poate, tatae, ai să te duci !

— Nu mă duc... Cuvânt hotărît... Hai, du-te cu Dumnezeu... Eu am de lucru, uite ce mai am.

— Ai să te duci !

Mamaia se sculă şi ridică glasul.

— Nu mă duc !

— Ai să te duci !! — răcni Mamaia : — iar dacă n'ai să vrei, dacă n'are să-ţi fie milă de copilul tău, de singurul tău fiu, atunci...

Mamaia striga şi cu un gest tragic arăta spre uşă. Tataia aşa se sperie şi se zăpăci, încât începu să cânte nesam netam un cântec, şi aruncă haina de pe dânsul... Totdeauna se pierdea şi devenea pe deplin idiot, când mamaia îi arăta uşa. Se preda. Chemară copilul şi-i cerură cuvântul. Copilul s'a supărat, s'a încruntat, a plâns, a zis că el ştie aritmetica mai bine chiar ca profesorul şi că el n'are nici o vină dacă pe lumea asta nota cinci se dă numai elevilor bogaţi. Apoi a dat cu toate amănuntele adresa profesorului de aritmetică. Tataia se rase, dădu cu peria peste chelie, se îmbrăcă mai convenabil şi plecă să reclame profesorului cazul „unicului său copil".

După obiceiul celor mai mulţi dintre părinţi, el intră la profesorul de aritmetică fără să se anunţe. Ce lucruri minunate vezi şi auzi când intri fără să te anunţi.! El auzi pe profesor spunând nevestei sale:

— Scump mă mai costi tu pe mine, Ariadna! Capriciile tale sunt fără margini!

Şi văzu cum profesoara se aruncă de gâtul profesorului şi zise :

— Iartă-mă ! Tu mă costi eftin, dar eu te preţuesc scump pe tine !

Tataia găsi că profesoara e foarte nostimă, şi că dacă ar fi pe deplin îmbrăcată n'ar fi atât de fermecătoare.

— Bună ziua — zise el apropiindu-se degajat de ei şi bătând picioarele.

Profesorul îşi pierdu pentru moment cumpătul, iar profesoara se repezi agitată în camera alăturată .

— Scuzaţi, — începu să zică tataia zâmbind, eu, cum am zice, — poate v'am deranjat oarecum... Inţeleg foarte bine... Sunteţi bine ? Am onoarea să mă recomand... Nu sunt necunoscut, cum vedeţi... tot un slujbaş... Ha-ha-ha ! Dar, vă rog, nu vă deranjaţi !

D-l profesor, potrivit bunelor maniere, surâse un pic, şi arătă amabil spre un scaun. Tataia se învârti într'un picior şi se aşeză.

— Eu, — urmă el, arătând profesorului ceasul lui de aur; — eu am venit să vorbesc ceva cu d-ta... Da, da... Să mă erţi, fireşte.... eu n'am măestria să vorbesc ca un învăţat... Oamenii de seama noastră vorbesc pe şleau. Ha-ha-ha!... D-ta ai studiat la Universitate?

— Da, la universitate.

— Aşa.... a!... Ei, da... Azi e cald.... D-ta, Ivan Fedorici, ai pus nota doi băiatului meu... Da... Dar, ştii, asta nu-i nimica... Cine cât merită... Lecţia-i lecţie.... He-he-he! Dar ştii, e neplăcut. Nu cumva băiatul meu nu înţelege aritmetica?

— Cum să-ţi spun? Nu că nu înţelege, dar, ştii, nu se ocupă. Da, nu ştie.

— Dar de ce nu ştie?

Profesorul făcu ochii mari.

— Cum, de ce? — zise el. — Pentru că nu ştie şi nu se ocupă.

— Gândeşte-te, Ivan Fedorici! Băiatul meu învaţă foarte mult... Eu însumi mă ocup cu el... Stă nopţile întregi... Ştie toate foarte bine.... Ei, că zburdă... Aşa-i tinereţea.... Cine n'a fost tânăr dintre noi?... Dar v'am deranjat?

— Te rog, nici vorbă nu poate fi.... Iţi sunt chiar recunoscător... Voi, părinţii sunteţi nişte musafiri atât de rari la noi, pedagogii.... De altfel asta dovedeşte marea încredere ce aveţi în noi, şi principalul în toate — e încrederea.

— Bine înţeles... Principalul — să nu ne amestecăm... Vrea să zică băiatul meu nu trece în clasa patra?

— Nu. Vezi că el are nota anuală doi nu numai la aritmetică.

— Poate voi merge şi la ceilalţi. Ei, dar în chestia aritmeticii? He-he-he!... O îndreptaţi?

— Nu pot! (Profesorul surâse). Nu pot!... Am voit ca băiatul d-tale să treacă, m'am silit din toate puterile, dar el nu se ocupă, vorbeşte obrăznicii... De câteva ori am avut neplăceri cu el.

— Tinereţe. Ce să-i faci?! Haide, zău, schimbă-i nota în trei!

— Nu pot!

— Ei asta-i, e-un nimic... Ce-mi tot spui? Par'că eu nu ştiu, ce se poate şi ce nu. Se poate, Ivan Fedorici!

— Nu pot! Ce au să spună ceilalţi care au şi ei nota doi? Oricum ai întoarce-o, ar fi nedrept. In sfârşit, nu pot.

Tataia făcu cu ochiul.

— Se poate Ivan Fedorici! Ivan Fedorici! Ce să vorbim atâta. Nu e un lucru de care să vorbim trei ceasuri... Spune-mi ce socoteşti d-ta că e drept, după d-stră învăţaţii? Ştim şi noi care este dreptatea d-stră. E hei! Vorbeşte deschis, Ivan Fedorici, fără echivocuri. Nota ai pus-o doar cu un gând anumit... Ce vorbă de dreptate?

Profesorul deschise ochii mari şi.... atât, dar pentru ce nu s'a supărat — aceasta va rămâne veşnic pentru mine o taină a sufletului de profesor.

— Cu un anumit gând — urmă tataia. — D-ta aşteptai musafiri. Ha, ha!... Ei bine... Mă rog... Mă învoesc... Cum vezi, înţeleg slujba... Ori cum am progresa... totuşi... ştii... da... vechile obiceiuri sunt mai bune, mai folositoare... Cu cât mai înstărit, cu atât şi mai fericit. D-ta nu te jena — urmă tataia. Eu înţeleg doară.... Cine zice că nu ia — acela ia... Cine nu ia acum? Nu se poate, frăţiorule să nu ei... Incă nu te-ai deprins? Poftim!

— Pentru D-zeu, nu.

— E puţin? Ei, mai mult nu pot să dau... Nu iei?

— Te rog... cum se poate.

— Cum binevoiţi... Dar totuşi nota îndreptaţi-o... Nu te rog eu, te roagă maică-sa... Plânge, înţelegi... Bătăi de inimă, şi altele de toate.

— O înţeleg foarte bine pe soţia d-tale, dar nu pot.

— Dacă băiatul nu trece în clasa IV — ce o să mai fie... Da... Nu se poate, trebue să-l treci.

— Cu mare plăcere, dar nu pot... Vrei o ţigară?

— Grand merçi... Ce-ar strica să-l treci... Dar ce grad ai?

— Titular... ca funcţie sunt de clasa VIII-a!...

— Aşa... Lasă, o să ne înţelegem... cu o singură trăsătură de condei. Nu-i aşa? He-he!...

— Nu pot, omoară-mă dar nu pot.

Tataia a tăcut puţin, s'a gândit şi a reînceput atacul asupra profesorului. Ofensiva s'a prelungit încă multă vreme. Profesorului i-a fost dat să repete de multe ori, fără schimbare: „nu pot". In sfârşit tataia isbuti să plictisească pe profesor la culme şi ajunse de nesuferit. El începu să-l sărute, să-l roage să-l examineze din nou la aritmetică, povesti apoi câteva anecdote pipărate ca să facă pe intimul. Profesorului i se făcu scârbă.

— Vania, trebue să pleci! — strigă de alături profesoara.

Tataia înţelese de ce e vorba şi cu statura lui lată se postă la uşă şi închise drumul profesorului. Acesta făcu sforţări să treacă, până obosi. In sfârşit i se păru că a găsit o idee genială.

— Uite ce-i — zise el lui tataia. Numai atunci am să îndrept nota băiatului, când şi ceilalţi colegi ai mei îi vor pune nota de trecere la materiile lor.

— Imi dai cuvântul de onoare?

— Da, o voi îndrepta dacă şi ei o îndreaptă.

— Treaba-i gata ! Bate palma ! Eşti un om şic ! Eu am să le spun c'ai îndreptat de acu nota. Sticla de şampanie mă priveşte. Dar când pot să-i găsesc acasă?

— Chiar şi acum imediat.

— Bine, dar de acum bine înţeles, rămânem prieteni? Vino cândva pe la mine.

— Cu plăcere. Fii sănătos!

— *Au revoir*. He-he-he! Ah! tinere, tinere! La revedere!... Bine înţeles, voi transmite salutări colegilor d-tale. Da, da, le transmit. Complimente soţiei d-tale.... Veniţi odată pe la noi....

Tataia a bătut cu piciorul, şi-a pus pălăria şi a luat-o din loc.

— Straşnic om — se gândi profesorul, privind pe urmele tataei. Straşnic om! Ce are pe suflet are şi pe limbă. Simplu şi bun, pe cât se vede. Imi plac aşa oameni.

In seara aceleiaşi zile şedea iar mamaia pe genunchii tataiei (ca pe urmă să şadă servitoarea). Tataia o încredinţa, că „fiul nostru" trece clasa şi că pe oamenii învăţaţi nu-i poţi câştiga atâta dându-le bani, cât băgându-te în sufletul lor, cu purtare delicată şi amabilă.

Tataia a isbutit. Exemplul e molipsitor.

Trad. din ruseşte de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

„Album zoologic"

Dimineaţă pe Adriatică

In tunică roz, pe Adriatică
Soarele cu chip sfios răsare, —
Şi, bolnav de-o cronică sciatică,
Vântu'n cute de văzduh, dispare...

Când în larg o navă matinală
Taie ferm covor de mare verde, —
Imbrăcată'n purpură regală,
Pasărea, spre răsărit, se pierde...

Valurile albe, dantelate,
Tremură pe şoldurile mării,
Şi 'nălţând movile sidefate
Pleacă în tunelul depărtării..

Sepia obeză — călimară
Plină cu cerneală — trece, brusc,
Turburând oglinzi de apă clară,
Viguros, cu trupu-i de molusc...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Asigurare contra plictiselei

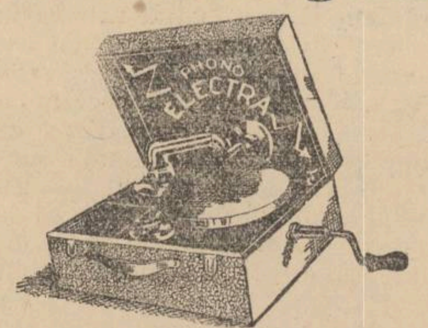
La Paris a apărut o nouă revistă care îşi zice „Bravo". Această revistă a introdus o noutate: ea vrea să asigure contra plictiselei pe cititorii săi în cursul serilor lungi de iarnă şi de aceia îi sfătueşte ce teatre trebue să frecventeze pentru a-şi petrece plăcut vremea.

In caz, însă, când cititorul s'ar plictisi la un spectacol, are dreptul până la 11 şi un sfert să se prezinte cu biletul de teatru la administraţia revistei care se obligă să-i achite acest bilet.

Se vede că revista se bazează mai puţin pe onorabilitatea şi mai mult pe politeţa publicului parizian. Căci dacă spectatorii ar lua în serios această asigurare, revista n'ar putea să se menţină nici două zile.

GRATIS

500 Fonografe

In scopul de a face fonografele lor şi mai cunoscute în străinătate, stabilimentele PHONO-ELECTRA, reputate prin perfecţiunea aparatelor lor, au decis a rezerva 500 fonografe primilor cititori ai acestei reviste cari vor reuşi la concursul de mai jos şi se vor conforma condiţiunilor generale impuse de stabilimentele PHONO-ELECTRA.

Acestea se vor comunica cetitorilor, în acelaş timp cu avizul că au reuşit la concurs.

CONCURS

G

C

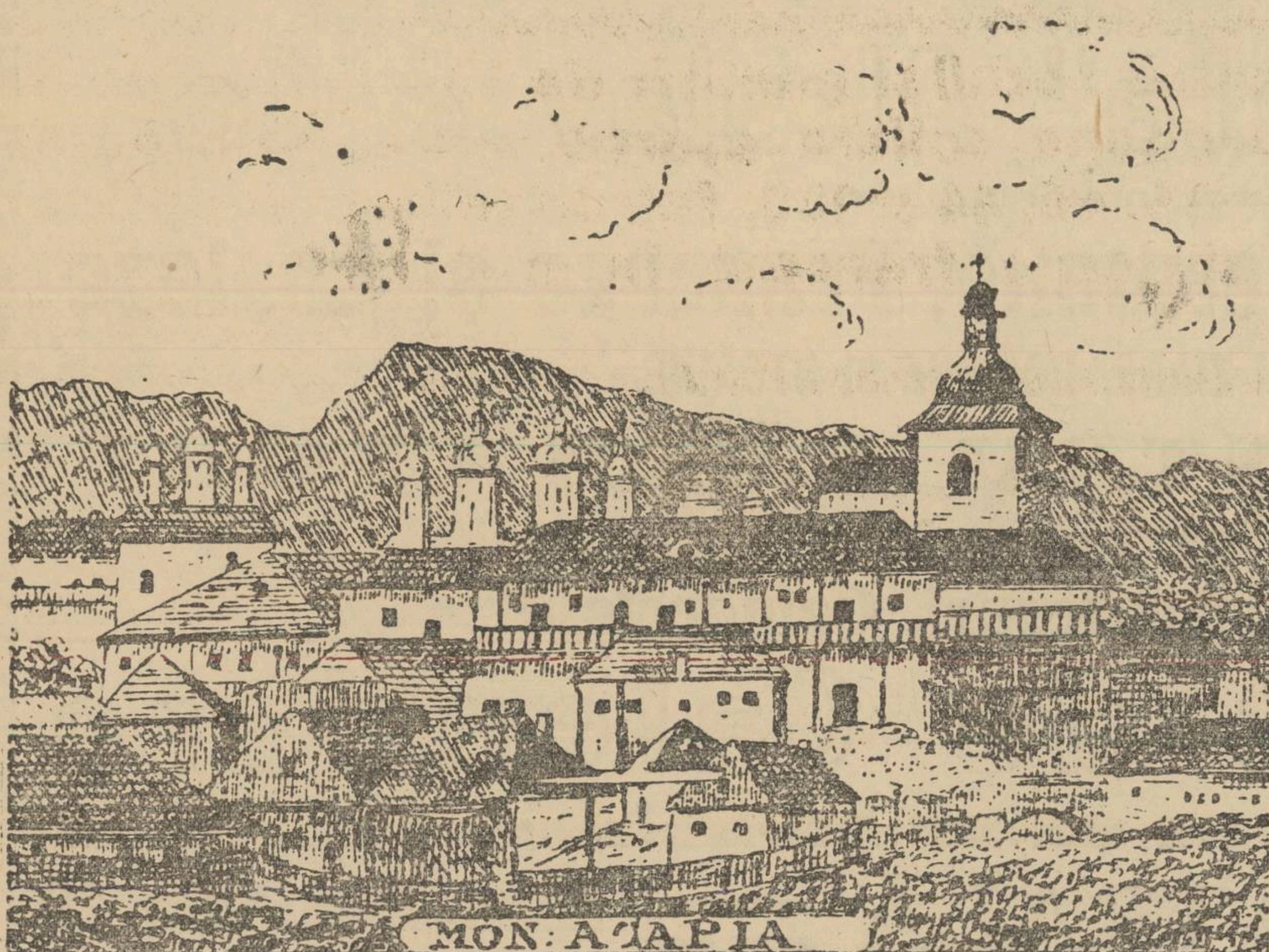
B

Complectaţi cuvintele începute ca să obţineţi trei oraşe mari din România.

Dacă reuşiţi, tăiaţi acest anunţ şi trimiteţi-l de urgenţă însoţit de un plic purtând adresa Dv., scrisă în mod vizibil la:

Etabts. Phono-Electra

SERVICE R. 15
1, rue des Anglais
PARIS. Ve (France)

Mânăstirea Agapia

Viața nesigură pe deoparte precum și firea românului predispusă spre contemplare și nu mai puțin evlavia Domnilor și a boerilor din Țările române pe de altă parte a făcut ca în partea mai grea de pătruns — pe unde nu se află îndrăsneală de ajungere cu ușurință — să se ridice lăcașuri spre prea mărirea Dumnezeirii. Aceste lăcașuri în vremurile cele mai vechi erau clădite din lemn — ce se găsea pretutindenea din belșug și pe care mintea isteață și firea artistică a românului putea să lucreze cu ușurință înfrumusețându-l.

Așa că de la un capăt la cellalt al Țării-românești — în partea muntoasă mai ales — găsim din epoca întemeerii chiar, când prin călugării sârbi s'a introdus și la noi viața mânăstirească, o mulțime de lăcașuri sfinte, unde câte un sihastru fugit de lume își trecea restul vieței în post și rugăciune, indicând astfel locul unei viitoare mânăstiri.

Mai bogată în lăcașuri dumnezeești a fost Moldova, unde au existat și există încă mulțime de așezăminte mânăstirești, mai ales în ținutul Neamț. Aici putem observa desvoltarea vieței mânăstirești înlănțuită din mânăstire în mânăstire, distanța între ele fiind destul de mică.

Privind o hartă a județului Neamț observăm cum lăcașurile sfinte au luat ființă în jurul bătrânei mânăstiri Neamțu, de altfel cea mai veche din Moldova, desvoltându-se apoi una din alta.

Așa una din mânăstirile moldovene, nu departe de Neamț este Agapia, care până la anul 1803 a fost locuită de călugări, iar de la această dată din porunca Mitropolitului Veniamin Costache, călugării (în număr de 15) fiind mutați la mânăstirile Neamț iar parte la Rășca, au fost aduse călugărițe de la Prepodomia, din Iași, de la Socola, de lângă Iași și de la Vânători, din jos de orașul Piatra, dându-li-se ca stariță maica Nazaria iar după retragerea acesteia pe maica Elisabeta, sora mitropolitului Veniamin Costache.

Mânăstirea Agapia este așezată într'o poziție fermecătoare, fiind înconjurată de trei părți de fundătura munților Dealul mare și Măgura acoperiți cu păduri seculare de brad și udată de pârâul Agapia cu apă limpede ca cristalul.

Agapia se compune din două mânăstiri:

Mânăstirea din deal numită și Agapia veche și Agapia din Vale. Prima are hramul minunea sfinților Arhangheli ridicată în adâncătura cea mai mare a muntelui Măgura la poalele pădurii cu acelaș nume.

După cum se poate constata dintr'un document de danie din 1569 dat de Bogdan Voevod, aici a fost la început o biserică de lemn peste dărâmăturile căreia Petre Șchiopul Voevod în 1585 a ridicat o biserică de zid.

De altfel avem și o legendă privitoare la o stâncă de piatră ce desparte bisericile, pe cea din deal de cea din vale. In aceasta se spune că Mitropolitul Nicanor venea des la această mânăstire, mai ales vara pentru recreație, însoțit de nepotul său Aron, ce a ajuns Domn al Moldovei mai târziu. Aron se îndrăgise de o maică tinerică de la schitul Hilioara; prinzându-l unchiul l'a pedepsit, punându-l să-l bată la stânca amintită mai sus și de atunci se cheamă stânca lui Aron. După ce scăpă de pedeapsă Aron fugi în Transilvania, trecu apoi la Constantinopol de unde se întoarse în țară ca Domn și se răsbună pe unchiul mitropolit pe care îl făcu hadâmb și-l surghiuni într'o mânăstire sub numele de Nil.

A doua biserică este zidită pe la 1642 de către hatmanul Gavril, fratele lui Vasile-Vodă-Lupul, și cu soția sa Liliana, după cum se poate constata din inscripția pusă deasupra ușei la intrare.

Dintre odoarele de preț ale mânăstirei se pot menționa o evanghelie în limba slavonă dăruită de Kneagina Liliana la leat 7154 (1646), un aer de atlas roșu cusut cu fir de aur, coroanele sfinților fiind înconjurate cu pietre prețioase și reprezentând pe ea cina cea de taină. Aerul are o inscripție în slavonește care se termină cu cuvintele „Pentru ertarea păcatelor lui Io Ștefan Voevod”.

O bederință de atlas cusută cu mărgăritare, dăruită de Ștefan-Voevod și fiind lucrată la episcopia Rădăuțului. O icoană care reprezintă pe Maica Domnului îmbrăcată în argint, o cruce donată de vistiernicul Iordache Miclescu în anul Domnului 1813.

Mai avea apoi o mulțime de moșii și alte danii imobiliare dăruite de: Bogdan-Voevod cu Doamna în 1560, Petru Voevod în 1591; Eremia Voevod Movilă în 1603; **Logofătul Stoica în 1647; Safta fiica hatmanului Gavril** în 1668; și alți Domni. Mai aveau apoi podgorii la: Nicorești, Știfești, Cueci, Vișani, Cotnari și numeroase prăvălii în târgul Iașilor.

Din pricina bogățiilor mânăstirea a fost prădată deseori de tătari, iar între 1689—1693 de către Poloni, conduși de craiul lor Sobiesky, atât de rău jefuită, încât soborul mânăstirii condus de starețul Teofan se vede nevoit să hotărască vinderea moșiei Șorcani, din ținutul Orheiului, cu vatra de sat și cu toți vecinii pentru 800 lei bătuți gata pentru a se putea înveli mânăstirea și casele ei cu șindrilă.

In 1821 întreaga mânăstire a fost arsă de Turcii ce căutau pe eteriști, călugărițele refugiindu-se în Bucovina. Refacerea mânăstirii după acest prăpăd s'a început în 1834 când murind starița Elisabeta a lăsat 1000 de galbeni pentru aceasta.

Maicile se ocupă cu țesutul mohairului și a șaiacului de o calitate superioară precum și cu țesutul covoarelor.

In figura noastră avem o vedere generală a mânăstirei datorită maiorului Papazoglu, ce s'a ocupat mult cu schițarea locurilor mai însemnate din țara noastră. De la Papazoglu mai avem o hartă a țării publicată în două planșe una pentru partea muntoasă, la care se află adăugată și vederea mânăstirii Agapia ce-o publicăm, alta reprezintă partea din jos a țării împodobită cu vederea orașelor mai însemnate de pe malul Dunărei.

In figura noastră care reprezintă Agapia pe la 1869 avem impresia că privim un oraș întreg, nu o mânăstire. [1]).

MIH. POPESCU

1) Hărțile lui Papazoglu se află în păstrarea fostului meu profesor și actual coleg d. N. Ionescu, căruia îi aduc mulțumiri pentru bunăvoința ce a avut de a-mi pune la dispoziție fotografierea lor.

CEREȚI AZI

ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul“ și „DIMINEAȚA“

pe anul 1930

Un bogat, amuzant și instructiv magazin literar, științific, cultural și artistic.

Amintiri, schițe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenți reprezentanți ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic executată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conținând peste 200 de minunate clișee și 16 splendide planșe în culori,

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari și chioșcurile de ziare.

Folositor pentru școlari

Pentru buna pregătire a lecțiunilor de limba franceză, elevii clasei I, II și a III-a secundară au la îndemână admirabilele manuale, întocmite de d-na și d-l Petre I. Ghiață.

Indrumătorul elevului la limba franceză

cuprinzând pentru fiecare clasă, traducerea integrală și limpede a bucăților din cărțile de școală ale d-lor: J. A. Candrea; Léautey et Allesseano, D-na Elena Rădulescu-Pogoneanu, Ch. Drouhet, și Alex. Beliș.

Deasemeni manualele au în capitolul ultim, conjugarea la toate timpurile și toate persoanele a verbelor neregulate din limba franceză.

De vânzare la toate librăriile. Lei 100 exemplarul.

N. B. Expediază ramburs — la cerere — Editura „ADEVĔRUL“, str. Const. Mille 7—9 București.

Stromboli [1)]

— NOTE DE CĂLĂTORIE —

de Demostene Botez

Ziua de șapte August începe la ora patru dimineața. Din ajun, la amiază, pe tabela neagră pe care direcția vaporului însamnă informațiunile zilnice, s'a anunțat pentru patru jumătate, Stromboli.

Un eveniment!

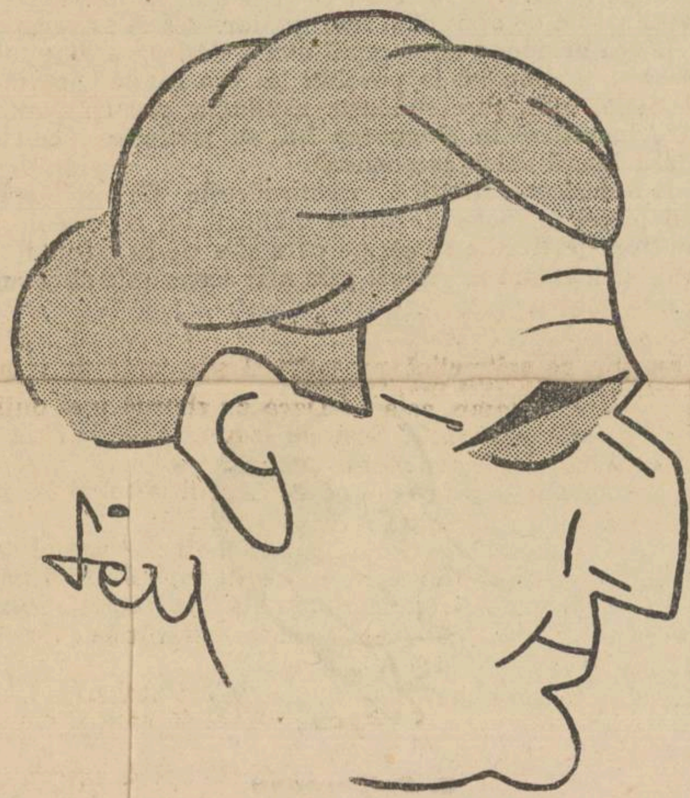
Oricum, cu toată grandoarea vaporului, cu toate distracțiile printre care „masa” ține un loc aproape perpetuu cu mici pauze pentru reconfortare, întâmplările de orice natură din imediata apropiere a vaporului capătă o importanță exagerată. Evenimentul prevăzut are și el însemnătatea unei eclipse așteptată la ceas fix cu-o lună mai înainte.

Există în această curiozitate foarte mult din sentimentul care pe uscat se manifestă în voe prin mahalagism, și care aici se simte comprimat până la asfixie. In fiecare pasager a rămas organic obișnuința contactului larg cu restul omenirii, manifestat în orașele mici și în stațiunile climaterice prin „o plimbare la gară, la ora trenului”.

Pe vapor, maniile, ocupațiile și ticurile fiecăruia, odată manifestate în mic, rămân fără interes ca niște întâmplări familiare. Fizionomiile s'au precizat, caracteristic, pentru fiecare.

Tot pasagerul poartă clișeul adhoc și suigeneris al tuturor celorlalți, pentru cine știe cât timp; evaporat poate imediat după debarcare ca un chip pe care l'a înfățișat o clipă un nor de fum, sau revenind precis după ani întregi, prin amintiri reînoite de povestiri, ca acele cunoștinți care intră aevea pe ușă, neașteptat, tocmai când vorbești despre ele.

Câtă vreme voi purta eu însumi în mine statura gigantă a domnului Pilofaki, avocatul din Alexandria, legănat și sumbru în haină neagră, ca un suport de catarg în noapte?!... figura novice și congestionată a farmacistului din Anvers, firele de păr, blonde și aplecate ca un vârf de palmier pe negeii mari din barba „celei mai frumoase femei *de France et de Navarre*“ profilate în șmoc sărac pe orizontul senin deasupra balustradei bordului de plimbare unde visează pe timp calm această frumusețã răpită uscatului ca un gaj de vasul nostru?... Câtă vreme?... Poate pentru totdeauna vor face parte dintr'o galerie a mea, ca niște tipuri de mine însumi creiate.

Demostene Botez

Intre noi s'a manifestat tot ceiace o convietuire zilnică a impus. Reținând fiecare, secretul vieții lui întregi, dedesubt, ca o încărcătură pentru propriul echilibru sufletesc a cedat totuși fiecăruia din toți ceilalți ceiace fizionomia nu poate ascunde.

Cunoștem astfel toți bonhomia Marsiliezului fără nume, bătrân, care umblă legănat de mișcările vasului ca un fes spânzurat subt bărcile de salvare. Marsiliezul galant face cotidian la ceas fix, ca un număr de varieteu descoperit de comisarul vasului, spirite galante celor cinci institutoare urâte care constituesc corpul didactic pe vapor, și care primesc gluma sinistră cu încântată cochetărie și jenă. Cine are un pic de milă pentru oameni înconjurat scena ca pe-un loc plin de descurajare și deprimant.

Mai cunoaștem toți grija de aparență și aristocratica izolare a literatei anonime din St. Germain, cu ochi verzi și nari de schimb, ca inelele...

Dintr'o plimbare în cerc pe dreptunghiul bordului culegem un gest, o atitudine, un titlu de carte care completează impresia primă produsă de fiecare tovarăș de drum.

Pe scândura spălată ca o masă de bucătărie, pașii noștri sună grăbiți ca pe-un pod sonor tras la nesfârșit de-asupra apei.

Jur împrejurul cabinelor pasagerii stau pe scaunele lungi, cu picioarele înfășurate în pleduri, ca'ntr'o vitrină densă în aer liber pentru reclama unui vast spital anonim.

Trecem repede pe punte și fețele „bolnavilor” apar și dispar uneori frânte, ca'ntr'un film cinematografic care-ar vrea să redea o impresie de cauchemare.

Dar toată atenția și curiozitatea este îndreptată în afară, dincolo de barele de fier ale bordului și de pieptul de fier ca un plug imens care tae apele în două și le răsfrânge în brazde cu creste de spumă. O barcă cu pânze sau un biet pescăruș ieșit întâi în cursa după vapor sunt urmăriți cu binoclul, de parcă ar fi barca lui Alain Gerbault sau primul aeroplan miniatură. Fumul unui vapor ce ne încrucișează este urmărit și interpretat în toate fazele până ce dispare în cealaltă parte a orizontului ca un fum de vulcan. O coastă de pământ, o stâncă, oricât de aride, sunt cercetate cu o microscopică curiozitate de cum apar abia ca un nouraș pe zare, de parcă în fiecare pasager se trezește stimulat un amator de noui descoperiri ca'n niște adevărați strănepoți ai lui Columb cu teribile instincte atavice.

De aceia anunțarea trecerii noastre pe lângă Stromboli constituie o întâmplare de-o importanță cosmică. Pentru noi, cei de pe vapor, Stromboli, la care în noaptea aceia nu s'a mai gândit desigur nimeni de pe uscat a avut brusc o însemnătate unică, de parcă atunci la patru jumătate ar fi urmat să înceapă o nouă erupție pe care numai noi o prevedeam și de care avea să depindă o nouă configurație a pământului.

La ora patru pe culoarul alb și luminat ca un drum uluitor spre o sală de operație, un băet jumătate albastru, ținând în mână lista pasagerilor „care s'au înscris pentru Stromboli” bate în ușile cabinelor din pântecele vasului, șoptind ca numele unei reclame repetat, la infinit, la fiecare ușă: „Stromboli”. Marea e liniștită și deci somnul adânc ca marea și legănat cu ea, însă ...Stromboli...

Eșirea pe bord înseamnă ridicarea deasupra, pe lumină, cu vapor cu tot. „Alesia” trepidând ușor este parcă oferit pe-o suprafață luminoasă, pe care lumina esă în sus, de jos în sus, ca'n discurile de sticlă pe care dansează vedetele mari. Zările în jur sunt colorate dulceag: roz-gălbui. E o lividitate care întârzie, bolnăvicioasă, pe marginea în linie arcuită. (Cărțile poștale fac să nu mai gustăm această realitate plină totuși de-o infinită delicateță și nuanțe).

Aerul e pur, străveziu, sonor și metalic.

Dinspre Răsărit, în stânga vaporului un munte conic, un simplu con de cărbune, iesă din mare, plutitor, și el pe suprafața de lumină, deslipit de pământ, ca o umbră masivă și totuși ireală călătoare pe ape: Stromboli.

Vârful conului e tăiat neregulat, ca într'o depresiune. Pe-acolo se poate coborî în mijlocul și taina pământului. Pe coasta dela Apus se ridică un fum albicios și leneș, resfrânt spre răsărit peste creștet de parcă vulcanul ar pluti spre apus și fumul i-ar rămâne în urmă.

La alt ceas desigur spectacolul ar fi avut proporții mai normale. Vesuviul în cărți poștale a banalizat noțiunea de vulcan până la totala lipsă de interes.

Stromboli izolat în mare, conic cu fidelitate, este o definiție de vulcan și samănă cu cărțile poștale cu vulcani. Uff! vulgarizarea naturii izbutește să o compromită și pe ea și face să mă simt jenat de propriul meu sentiment în fața acestei rari realități.

Pe cerul limpede e poate fantoma unui faraon egiptean rătăcit pe mare până aici cu piramidă cu tot. E Cufru sau e Menchera?...

Stromboli a însemnat până astăzi numai un nume destul de greu de ținut minte, învățat și spus în orele de geografie și poate mai presus de catastrofa erupției lui a marcat cataclismul unui trei la geografie pentru desființarea lui de pe glob atunci când a fost să enumăr vulcanii Italiei. Acum la patru jumătate el a devenit o realitat precisă, înregistrată în amintirea mea pe fondul din ce în ce mai viu al acestei dimineți senine.

Fumegă lent și monoton. Invariabil coama fumului, ca un fum de tămâe, se răsfrânge peste vârf și se amestecă cu cei câțiva nori popositi deasupra, poate alcătuiți și ei din fumul nopții acestia.

La căpătâiul cărui zeu arde în adânc un foc etern? Este cineva care oficiază, acolo? Cine păstrează și îngrijește cu religiozitate focul acela dela începutul lumii?

„Inscripțiile pe un vulcan” se adună astfel multiple, stupide prin literaturismul lor, trezite însă de realitatea vie care le dă prestigiu de adevăr și stabilește un mister direct cu noi.

Fumul e sărăcăcios. De odată însă țâșnește în sus o jerbă de foc, roșie și parcă artificială, care, prin scântei se retrage brusc, o fântână arteziană de flăcări. Și fumul continuă monoton și lent iarăși câteva minute și iarăș o flacără, și iarăș fumul monoton și lent, și iar scânteile cad ca dela o locomotivă de cale ferată veche și obosită care trage din greu.

Explicația științifică poate satisface numai pe oamenii de știință, lipsiți de imaginație și dornici de a stârpi minunatele taine ce ne înconjoară. Ea a stricat în cea mai mare parte și minunea din dimineața aceasta, deși nu m'am gândit la nici o explicație oricât de simplă și de logică ar fi, fiindcă nu o vroiam. Prefer să rămân față în față numai cu imaginația mea moștenită dela străbuni care vedeau pe Dumnezeu în soare, și cu înfricoșetoarea taină; să urmăresc legende și feerii pline de necunoscut, legate cu tot ce este dincolo de realitate și de viață. E în locul acela piramida vreunui zeu înecat, acolo, căzut subt aruncătura unei stânci svârlită de alt zeu? E sufletul lui care se sbate acolo? Sau e ultimul balaur care mai scoate fum și flacără pe nas și care a fost îngropat în pământ până la nări de cel din urmă Făt-Frumos, și încă n'a murit nici până azi? Pe locul cărei comori, și de cine ascunsă se sbate toată noaptea întreagă această flacără roșie?

Gândul trece în mitologii dragi, cu ființe și întâmplări care au murit și nu mai sunt demult, dar de care ne leagă nostalgii ciudate, înfrățind taina pământului cu propria noastră taină meschină și lipsită de măreție, dumnezeiască numai prin durerea și conștiența ei.

...Și pe urmă gândul rămâne pe întinderea apei, absent din noi, tăcut și singur.

Visul meu care mai dormitează, imaginația, înecarea mea pasivă în inconștient și supranatural mi-au rămas ca o mare evadare din mine, în mine... Mă cufund în ele până la uitarea de sine, până ce mă simt statue antică purtată pe valuri, în dimineața aceasta. Am ajuns astfel apogeul beatitudinii? Nu știu. Am fost fericit și absent de mine, ca apa, ca lucrurile moarte, ca tot ce nu există.

— Aa! Frumos, frumos tare!

Doctorul vaporului, doctorul K..., amestec de Mephisto și Faust, sceptic și ironic, mărunt și febril, trăgând de ciocul lung cu voluptate, cu sprâncenele ridicate în semn de nedumerire, mă privește compătimitor.

Pijamaua subțire tremură pe picioarele lui slabe și pe trupul îngust ca pe-o sperietoare alcătuită cu aristocratică artă.

Privirea lui distructivă ca și spiritul lui de om de știință, de fizician, de chimist și de medic laolaltă, mă umilesc disprețuind reveria mea salvatoare și ferice.

— „Dumneata crezi că tot ce vezi e adevărat? Mă surprinde că n'ai observat înscenarea grosolană, gen a-

1) Din volumul „Călătorii” ce va apărea.

(Continuare în pag. VIII-a)

Librăria „Universală" Alcalay & Co.

(Locul de întâlnire al tuturor intelectualilor)

IN PERMANENŢĂ BINE ASORTATĂ CU ULTIMILE NOUTĂŢI LITERARE **Române, Germane, Franceze şi Engleze**

Primeşte abonamente la REVISTE şi ZIARE, ROMÂNE ŞI STRĂINE

CADOURI UTILE PENTRU SĂRBĂTORI

Raion special de Creioane şi Tocuri cu rezervor

Agende pentru D-nii Avocaţi, Profesori, Comercianţi

Asortiment bogat de Calendare

merican. Acolo, după piscul mic e un om al agenţiei noastre de vapoare„ Fabre Line" care aprinde un foc înăbuşit la apropierea vapoarelor companiei noastre, şi care, la intervale, emite rachete luminoase.... Odată din eroare a emis o rachetă în culori şi sub o formă de palmier de par'că vulcanul ar fi dat o serată cu artificii. Atunci a fost puţin scandal căci pasagerii au cerut înapoi partea corespunzătoare din costul biletului. Mă surprinde. Bănuiam în Dumneata un spirit mai perspicace..."

Şi doctorul trăgea de cioc cu intermitenţe ca pentru a-şi scoate o mască.

— „Şi-apoi doamna ar fi putut foarte bine dacă avea personal o curiozitate invincibilă să nu te scoale şi pe dumneata la ora asta... c'est criminel... Ar fi putut să fotografieze această geometrică, stupid de geometrică proeminenţă, să developeze la această lumină-obscură propice, şi să-ţi ofere la ora normală un Stromboli miniatură care să-ţi satisfacă morbul ştiinţific".

Masca doctorului nu a căzut până la sfârşit. Zâmbetul lui ascuţit, creţ şi viu era alături de mine, dizolvant.

Doctorul fusese rău fără să vrea.

Nu isbutise însă. Suggestia visului meu era mai minunată decât scepticismul lui sinistru. Proporţiile halucinante ale dimineţii şi a semi-întunericului mă ajutau ca un stupefiant care ameţise cerul şi pământul schimbându-le dimensiunile şi faţa.

Vaporul s'a apropiat cu-o plutire nebănuită şi lină. Coastele vulcanului apar aspre, negre şi roşiatice, ca bulgării de zgură. Prin văile care coboară de sus până în mare, cenuşa albicioasă şi mai recentă curge în râuri drepte.

Massa muntelui la fel simetrică, creşte cu cât ne apropiem, se înalţă din apă şi simt deodată vaporul mic sub el, alături şi noi inexistenţi şi anonimi pentru un spectator de acolo, de sus.

Parcă toate proporţiile s'au schimbat, şi plutim sub o ameninţare neagră.

Lumina sporeşte de cealaltă parte. Jos la poalele muntelui solitar creiat parcă ştiinţificeşte şi artificial cu un hogeag primitiv pentru ca lava să aibă pe unde eşi, sticlesc pete mici, pătrate şi dreptunghiulare, în grupuri mici ca nişte sfărâmături de geam: case de pescari. Un drum alb coboară printre case până în mare, unde se îneacă dedesubt.

Stromboli e deci un vulcan locuit de pescari. Printre casele aglomerate se desluşeşte vag o verdeaţă întunecată.

Profilul de Răsărit se conturează din ce în ce mai violent, înegrit pe zarea limpede, până ce, uşor, ca într'un decor amenajat de compania Fabre, — cum ar spune doctorul K.., ca 'ntr'o înscenare rusească de Potemkin soarele iesă stins din apă şi de după vulcan.

Aş vroi iarăş să am puterea de sugestie pentru a mă cufunda în mitologie şi visuri supranaturale cu explicaţii simple şi preistorice; aş vroi să pot îngenunchia în faţa soarelui ce se urcă într'o clipă triumfător peste univers, să am sufletul primitiv care resolvase toate cu un Dumnezeu pe care să-l vezi ieşind din mare, şi 'n care să crezi....

E peste tot un botez de lumină şi de purificare. Ceţile străvezii ale zorilor s'au retras ca nişte duhuri alungate de soare. Aş vroi cel puţin, ca 'ntr'un rit religios, indian, străvechi de milenii, să-mi pot întinde mâna peste balustradă, să înmoi vârful degetelor în apa mării, şi să-mi ud fruntea.

Fără să ştiu când, doctorul plecase de lângă mine. Câţiva pasageri, rari, mai rămăseseră aplecaţi peste rampă, parcă atârnând, — păpuşi moi cu resortul scos, — spânzuraţi de stâlpii albi, — insultă peisajului, şi singurătăţii vaste dinprejur, şi singurătăţii din mine. Omul e detestabil şi pe mare. O spun ca o răzbunare fiindcă poate vreunul a gândit-o la fel privindu-mă izolat în colţul dela proră.

Şi Stromboli rămase în urmă, negru şi plutitor pe singurătatea albă, cu pescarii lui, al căror drum se îneacă în mare, cu pescarii care trebue să fie aspri şi răi ca toţi oamenii marilor singurătăţi.

DEMOSTENE BOTEZ

CRONICA TEATRALĂ

ULTIMELE PREMIERE

Teatrul Naţional a reprezentat „Marele Duhovnic", de d-nul Victor Eftimiu.

In „Marele Duhovnic", meritul autorului nu stă numai în faptul că pune termenii unei probleme interesante, ci mai ales în împrejurarea că tema pe care o tratează e cu totul nouă în literatură.

Un preot tânăr, căsătorit, se simte chemat spre cele mai înalte ierarhii bisericeşti, pentruca, ajuns în treapta la care năzueşte, să poată îndruma biserica într'o viaţă spirituală nouă. Dar soţia îi e o piedică în realizarea aspiraţiilor sale de apostol şi îndreptător.

Legea ortodoxă nu acceptă nici o deslegare. Preotul e osândit să rămână la parohia lui din fundul provinciei. Soţia, însă, care cunoaşte gândurile ce-l frământă şi are încredere în chemarea lui, se jertfeşte pentru a-i lăsa liberă calea ascensiunii.

E o deslegare tragică, ce urmăreşte fără milă pe eroul piesei în toate eforturile înălţării lui ecleziastice. Amintirea jertfei de sânge pe care şi-a clădit izbânzile, stăruie ucigătoare în clipele cele mai senine ale carierei sale.

G. Calboreanu

Conflictul se ţese astfel între realizarea menirii sale de apostol care vrea să îndrepte şi să purifie moravurile — şi îndoiala provocată de remuşcarea pentru sacrificiul preotesei. Pe acest sacrificiu şi-a zidit cariera. Dacă el l-a provocat, mai poate avea el oare dreptul să judece pe alţii?

Nu! El nu are acest drept. Fratele plin de păcate pe care va încerca să-l mustre, îi va asvârli, cu neruşinare şi fără milă, în faţă, cumplita vină de a-i fi trimis soţia la moarte.

„Nu e nimeni atât de înalt şi atât de curat încât să-şi poată judeca semenii cu fruntea sus!"

E morala pe care însuşi eroul piesei ne-o spune.

Din atmosfera dramei se desprinde, cu tot sfârşitul acesta deprimant, intenţia dominantă a autorului de a face apologia jertfei ce slujeşte o cauză mare. Un alt mit al mânăstirii nezidite, o altă legendă a lui Manole, un alt înţeles al sacrificiului creator.

Marietta Sadova

Dar lucrarea d-lui Eftimiu are şi meritul că nu introduce în miezul acţiunii banala intrigă amoroasă, cu fatalul terţet dezamăgit.

Aventurile eroilor secundari nu sunt decât vehicule, cu intenţii evidente de satiră, spre câştigarea interesului spectatorilor. Şi autorul a dozat cu multă abilitate şi simţ teatral elementele accesorii în jurul angrenajului central al piesei.

A fost ajutat de o excelentă distribuţie.

Domnii Calboreanu, Bălţăţeanu Săvulescu, Soreanu, Mărculescu, doamnele Marioara Voiculescu, Agepsina Macri, Alexandrina Gusty, Marietta Sadova şi Irina Nădeide au adus, fiecare, contribuţii preţioase.

Trupa de comedii a domnului I. Iancovescu, care joacă la Teatrul Fantasio, a reprezentat „Serviciul de noapte" de Sacha Guitry, o piesă construită exclusiv în jurul iubirii.

De astă dată, însă, triunghiul e prezentat sub un aspect cu desăvârşire nou: amantul bătrân, care îşi prinde prietena cu amantul de inimă, în loc să facă scandal, consimte să fie înşelat, — deoarece în chipul acesta poate fi liniştit, ştiind că în lipsa lui are cine să poarte grija prietenei sale.

Domnul I. Iancovescu şi domnişoara Marietta Rareş au exploatat cu vervă, vioiciune şi umor resursele de bună comedie ale piesei.

***

Pe scena Studio-ului Teatrului Naţional s'a reprezentat „Epave", piesa unui fost ofiţer englez, stabilit în România.

Autorul, domnul Gordon Hayvard, a fost martor ocular la scenele de nemaipomenită cruzime ale revoluţiei ruseşti.

Evocând acele vremuri cumplite, d. Hayvard prezintă un grup de jalnice epave ale fostei împărăţii, nişte refugiaţi care trăesc hărţuiţi la tot pasul de persecuţiile regimului.

O scenă de-o neîntrecută bestialitate se petrece aproape sub ochii noştri; un soldat bolşevic îşi bate joc, ca cel din urmă animal, de o biată refugiată.

Drama sufletească a soţului acestei femei e descrisă cu o brutalitate fără pereche şi cu o stăruinţă ce desgustă.

In două acte, nu se vorbeşte despre altceva în scenă decât despre actul săvârşit de ticălosul bolşevic, — bărbatul nesuferind atâta din pricina faptei în sine, cât mai ales din gândul că nevasta lui a putut simţi un fior de plăcere — chiar fără voia ei — în clipa pângăririi.

I. Iancovescu

Reţinem totuşi din acest spectacol icoana sugestivă a exodului epavelor, redată minunat de strădaniile domnilor: Calboreanu, Valentineanu, Mărculescu, Duţulescu şi ale doamnelor: Marietta Sadova, Şahighian şi Zaharia.

***

Teatrul „Fantome şi paiaţe" ne-a invitat la a doua premieră — cu sicrie, cu hipnotism, cu ţipete şi întuneric.

Pe deasupra, ni s'au servit, în timpul pauzelor interminabile, salutări, sub formă de cocoloaşe, turcaleţe şi smee de hârtie, dela o galerie prea familiară.

Spectacolul ar fi trebuit să înceapă cu comedia de la urmă şi să se termine după prima pauză.

Păcat de strădaniile d-nei Dida Solomon şi ale d-lui Mielu Constantinescu, care-şi cheltuesc entusiasmul într'o întreprindere ratată.

***

In timp ce compania Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin îşi purta şi în provincie marele triumf al „Profesiunii Doamnei Warren", pe scena Teatrului Regina Maria aveau loc reprezentaţiile date de „Pasărea albastră" — spectacole compuse din scurte scene de cabaret, puse în valoare de o minunată viziune artistică.

Se împleteau, în acete realizări plastico-dramatice, sunetul cu culoarea, versul cu proza, mişcarea cu mimica, umorul cu maliţiozitatea şi cu tragicul.

Se realiza astfel o sinteză dramatică, plastică coreografică şi muzicală de cea mai pură esenţă artistică.

Vom reveni asupra acestor spectacole într'un număr viitor.

H. LAZU

Miss România 1930

va fi aleasă de

REALITATEA ilustrată

După extraordinarul succes pe care l-a avut alegerea unei frumuseţi naţionale, în primăvara anului acestuia, organizaţia din Galveston (Texas-Statele-Unite), iniţiatoarea concursurilor internaţionale de frumuseţe şi singura în drept să institue asemenea concursuri, a autorizat din nou excelenta revistă „REALITATEA ILUSTRATĂ" să procedeze :: la alegerea unei ::

Miss România 1930

Concursul naţional pe care revista „Realitatea Ilustrată" îl organizează acum, va întrece toate aşteptările. In afară de faptul că organizaţia din Galveston acordă în 1930 premii în valoare de peste UN MILION, revista „Realitatea Ilustrată" oferă o serie de premii de mare valoare, atât pentru cea dintâi aleasă, cât şi pentru :-: toate frumuseţile regionale. :-:

Citiţi amănunte în revista „Realitatea Ilustrată"

In editura „Adeverul" au apărut următoarele două noui lucrări pentru copii şi tineret.

INELUL PIERDUT

N. BATZARIA

Un roman din cele mai duioase, mai morale şi mai atrăgătoare. Frumos ilustrat şi cu o minunată copertă în culori. PREŢUL LEI 40

şi

ALMANACHUL ŞCOLARILOR

PE ANUL 1930

cuprinzând o materie pe cât de variată, pe atâta de instructivă şi interesantă. Foarte bogat ilustrat, „Almanahul" acesta nu trebue să lipsească din nici o casă.

Un volum de 130 de pagini LEI 25

De vânzare la librării şi chioşcuri de ziare.

A aparut Cetiţi

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

Extraordinarele povestiri ale unui român care a cutreerat trei ani această lume exotică!

Un volum format mare, cu minunate ilustraţiuni în culori. Preţul 40 lei.

La toate librăriile, depozitele şi chioşcurile de ziare.

Celebra lucrare

„PROFESIUNEA D-NEI WARREN"

— Comedie neplăcută în 4 acte —

de Bernard Shaw

a apărut în „Biblioteca Dimineaţa" No. 52 şi costă numai 10 lei.

De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

Tragedia lui Oscar Wilde

In camera lui de lucru din Tite-street, în pijama, Oscar Wilde sta la masa de scris, celebra masă a lui Carlyle. Şi-a cumpărat această mobilă rară în speranţa cà amintirea muncii titanice a lui Carlyle, îi va întări, voinţa şovăitoare. Pijamaua şi masa de lucru a lui Carlyle erau simbolul vieţii lui.

Irlandez din naştere, fiu al „Speranţei", marea poetesă irlandeză care a lucrat cu pasiune la autonomia insulei răzvrătite. Acea femeie orgolioasă, afectată, cu faţa vulgară, cu nas proeminent, încă din tinereţe îşi ţinea odaia întunecată ca să nu se deosebească sulemeneala groasă de pe chipul ei. Tatăl, oculist cunoscut, a fost dat în judecată de miss Trevers, o fată de douăzeci de ani, pentru seducţie; fata a declarat că venind la medicul de ochi, a fost adormită cu cloroform şi apoi siluită. Medicul era cunoscut ca un tip depravat şi anecdote asupra lui circulau în tot Dublinul.

La vârsta de 26 ani Oscar Wilde e celebru — profet al unui cult esoteric. In găteala lui fantastică — pantaloni până la genunchi, ciorapi lungi de mătasă, cu o floare albă la butonieră — mulţi îl acuzau că pozează, de vreme ce nu tipărise decât un volum de versuri necitite. Imitase arta poetică a lui Swinburne, iar estetica principială o furase de la profesorul său Whistler. Poetul câştigă puţin, are nevoe de bani mulţi, e primit în cele mai bune saloane din Londra şi se simte bine numai în fotolii antice, înconjurat de bronzuri, tablouri covoare orientale şi gustă mult bucatele noui descoperite. In Londra trece drept leader al curentului nou de artă, ca arbitru suprem în toate problemele eleganţei. Ducesele îi cer sfatul când vor să-şi mobileze castelele iar croitorii din Bond-Street aşteaptă inspiraţiile şi sugestiile lui, ca dela un al doilea conte de Orsay. Cum ar putea dobândi mai curând parale ? Cu prilejul unui turneu de conferinţe, face cunoştinţă cu Miss Constance

Oscar Wilde

Lloyd, la Dublin, fiica unui consilier regal, nu prea frumoasă dar posedând un venit important. Pleacă împreună la Paris, fericiţi. Situaţia bănească a lui Wilde s'a îmbunătăţit, dar nu după speranţele lui. Abea după moartea socrului va veni şi marea avere a soţiei... Câteva luni după căsătorie, Oscar Wilde se duce singur în saloane iar soţia trăeşte retrasă. După ivirea copilului, femeia e şi mai legată de cămin. Primeşte rar. Oscar Wilde mărturiseşte, mângâindu-şi băiatul, că n'are încredere în fericirea lui.

Urmează ani de belşug. Poetul câştigă 8000 de lire sterline anual şi toate teatrele îi joacă piesele. Cu toată gloria, cu toate că e căsătorit, Oscar Wilde e acuzat de perversiune. A crescut uriaş — toată înfăţişarea lui aminteşte pe a unui împărat roman din epoca decadenţei. E înconjurat mereu de un roi de admiratori pasionaţi. In timpul nopţei, Wilde îmbrăcat prost se duce în Whitechapel sau în docurile Londrei, în casele de opiu, gustând viciul unde-l găseşte.

La 37 de ani, în culmea gloriei, după succesul răsunător al piesei „Evantaiul doamnei Windermeer", face cunoştinţa frumosului lord *Alfred Douglas*, un tânăr de 21 de ani. Blond, cu ochi albaştri, de o frumuseţe îngerească. Wilde a fost biruit de nobleţe şi frumuseţe. „Nelinişţea pe care mi-a inspirat-o (scrie Oscar Wilde) era tot atât de mare ca puterea lui de atracţie, şi l-am evitat. Dar el mă căuta şi mă găsea şi nu i-am putut rezista. E singura mea vină. Asta m'a distrus. Cheltuelile deveniră din pricina lui atât de mari că nu le mai puteam face faţă. De nenumărate ori am încercat să mă despart de el. Dar el venea şi eu îl primeam". Poetul a făcut datorii peste datorii şi, fără a mai ţine seamă de timpul necesar unei adevărate creaţii, a scris piesă după piesă. Amicii lui sunt acum vizitii şi soldaţi, cărora le vorbeşte de nud şi de frumos. O scrisoare a lui Wilde către lordul Douglas, în care e vorba de buzele subţiri şi de sărutările acestuia, devine publică.

Viaţa casnică a poetului continuă totuşi nezdruncinată.

In vara anului 1893 închiriază o casă la izvoarele Tamisei, unde se duce cu lordul Douglas, numind „calomnii", toate acuzaţiile care i se aduc. Tatăl lordului Douglas, lordul *Queensberry*, scrie fiului său că-i retrage orice subvenţii atâta vreme cât mai are legături cu poetul Wilde, arătându-se indignat de ceiace aude şi mai cu seamă de ceiace vede. Scrisoarea se închee cu ameninţarea că la cea dintâi ocazie va împuşca pe Wilde, ca pe un monstru. Fiul răspunde tatălui cu această telegramă: „Ce amuzant eşti!... Alfred Douglas". Apoi, în altă scrisoare, îl ameninţă cu şapte ani puşcărie pentru calomnie şi — că-l va împuşca.

Cine vrea să înţeleagă situaţia lui Oscar Wilde, şerbia lui sexuală, trebue să cunoască în acelaş timp tragedia casnică a părinţilor lordului Douglas. Lady Queensberry, mama, cu o cultură aleasă artistică, de o rară delicateţă şi mare generozitate sufletească a luat de bărbat un tip sălbatec şi agresiv. Copiii sunt todeauna de partea mamei şi favoritul ei e lordul Douglas.

Nenumăratele scrisori de ameninţare ale lordului Queensberry, îl silesc pe Oscar Wilde să-l dea în judecată. Nimeni nu crede că se vor găsi juraţi în Anglia care să dea dreptate poetului şi e sfătuit să plece cu soţia în străinătate şi să nu mai despartă un tată de fiul lui. Procesul are loc. La întrebarea dacă adoră vre-un bărbat, Oscar Wilde răspunde că nu se adoră decât pe sine. Avocatul părţii adverse, după ce dă citire unei scrisori a poetului către lordul Douglas, aminteşte juraţilor că toţi amicii poetului, vizitii sau foşti servitori, au aceiaşi vârstă cu a tânărului lord — şi orice tată are drept să-şi ocrotească fiul. Avocatul poetului, neavând încotro, retrage plângerea. Queensberry e primit cu aplauze la eşirea din sala tribunalului iar poetul e fluerat. Oscar Wilde, demascat, e sfătuit de toţi cunoscuţii şi chiar de soţia lui, să plece în străinătate.

* * *

Dar e arestat îndată, tratat ca un criminal de rând şi cercetat fără niciun menajament. Cuvântul „Oscar" devine poreclă de batjocură. Toţi artiştii sunt bănuiţi de vicii şi ziarele, revistele, sunt pline de glume şi anecdote. Piesele nu se mai joacă, volumele nu se mai vând — ruina bănească urmează arestării. Toţi creditorii se năpustesc şi casa din Tite-street e confiscată. Nimeni în Anglia n'are curajul să ia apărarea lui Oscar Wilde.

Când s'a apărat, Wilde a rostit următoarele: „Iubirea, care'n acest veac nu îndrăzneşte să-şi pronunţe numele e acea înclinaţie către cineva mai tânăr sau mai 'n vârstă, care s'a ivit între David şi Ionatan, pe care Platon a pus'o la temelia filosofiei lui şi care răsună în sonetele lui Michelangelo şi Shakespeare — o înclinaţie lăuntrică, spirituală, care e pură precât e desăvârşită şi care provoacă marile opere de artă, cum sunt cele ale lui Shakespeare şi Michelangelo, precum a provocat cele două scrisori de faţă, scrise de mâna mea — o înclinaţie fals interpretată în acest secol, atât de fals, încât din pricina ei mă aflu în acest loc".

Juraţii n'au putut ajunge la înţelegere. Intâiul proces rămase nehotărât; al doilea trebuia să urmeze după două săptămâni. Wilde e liberat din închisoare pe cauţiune. Prietenii, care i-au pus la dispoziţie bani şi un vapor, îl îndeamnă să fugă în străinătate — dar, resemnat, nu vrea să asculte nici un sfat. Cei care-l cunosc îl iubesc, iar cei care-l iubesc, îl iubesc cu pasiune. Aşteaptă pedeapsa. Pe lord Douglas îl povăţueşte însuşi, poetul, să fugă şi ea asupră-şi toată răspunderea. Şi găseşte dreaptă pedeapsa care i se dă: doi ani închisoare grea cu muncă silnică. O hoardă de femei destrăbălate dansează şi chiue în faţa tribunalului, laolaltă cu poliţiştii şi restul publicului.

Soţia îl vizitează de câteva ori la închisoare şi suferinţa poetului pare a ajuta la împăcarea lor. Poetul cugetă la o operă de artă în care să-şi povestească trecutul, cum a fost dus în ispită şi a căzut în păcat, ridicând un copil împotriva tatălui său. Şi astfel a scris *De profundis*, mărturisirea unui suflet, şcoala umilinţei şi a durerii. Această schimbare totală a eu-lui său, Oscar Wilde a descris'o astfel unui vizitator: „ Ai băgat de seamă ce minunată e compătimirea? In ce mă priveşte, mulţumesc în fiecare seară lui Dumnezeu, îi mulţumesc în genunchi că m'a învăţat ce e compătimirea. Am intrat în închisoare cu inimă de piatră şi mă gândeam numai la plăcerile mele. Primesc dela Alfred Douglas scrisori îngrozitoare; el nu înţelege cum de nu urăsc până la răzbunare pe toţi aceia care s'au purtat atât de câineşte cu mine. I-am scris de nenumărate ori că drumurile noastre s'au despărţit: el merge pe drumul lui, drumul Frumuseţii, pe care a mers Alcibiade. Eu merg pe drumul Sfântului Francisc de Assisi...."

Pe când era transportat dela închisoarea din Wandswarth la cea din Reading, în haine de puşcăriaş, cu lanţuri de mâni, păzit cu baioneta, într'o gară unde privea astfel trecând tren după tren, a fost recunoscut — şi huiduit.

După doi ani iese din închisoare. Inchiriază o casă la Berneval, orăşel de băi şi îşi aşteaptă soţia. Niciodată n'a fost atât de fericit ca atunci. „Balada închisorii din Reading", o capodoperă fără pereche, e scrisă atunci. Plănueşte câteva drame biblice. Familia soţiei cere un răgaz, spre a vedea purtările poetului, înainte de a îngădui împăcarea lor. Sherard, mijlocitorul împăcării, primeşte dela lordul Douglas o scrisoare prin care-l ameninţă cu moartea dacă-i înstrăinează prietenia lui Wilde. Poetul primeşte scrisori peste scrisori dela Douglas să nu se'mpace cu soţia şi să vie în Italia, la vila Posilipio: „Vino la mine, în soarele Italiei. Vino la Neapole, unde te aşteaptă muzeele cu sculpturi de bronz, Pompei, oraşul lui Poseidon. Te aştept. Vino!..." Şi această mărturisire: „Cine s'ar fi putut împotrivi?... Chema iubirea!... Cine ar fi putut rămâne la Berneval, când ploaia cădea uniformă, în cerurile cenuşii? M'am împotrivit vreme îndelungată, dar când a venit Octombrie, m'am simţit biruit..." Ar fi rezistat Wilde, dacă ar fi avut soţia şi copilul în apropierea lui?... Nimeni n'ar putea răspunde. Wilde însuşi avea aceste păreri: „Femeia nu e creată pentru dragoste şi pasiune, ci pentru maternitate".

Wilde se duce la Neapole şi reia amiciţia cu lordul Douglas. La eşirea din închisoare, soţia îi servea o rentă de 150 de lire, cu condiţia să nu aibe relaţii cu lordul Douglas. In aceste împrejurări, fireşte, pierde şi renta soţiei. Un prieten din Anglia îi trimite totuşi bani, fără a fi îndreptăţit să-i comunice şi dela cine provin acei bani.

Toate silinţele amicilor nu-l mai pot face să scrie. „Am fost născut, scrie el undeva, să cânt bucuria şi frumuseţea vieţii, dragostea de viaţă şi toate voluptăţile artei, dar oamenii s'au ridicat împotrivă-mi, până am fost copleşit de durere şi disperare. Şi acum nu mai pot cânta bucuria, din toată inima pentrucă cunosc suferinţa şi n'am fost făcut să cânt suferinţa. Am voit să cânt pe zeul soarelui Apollo — oamenii vor să mă silească să cânt cântecul chinuitului Marsias..."

Moartea soţiei îl abate cu desăvârşire. Nesăţios, disperat, cade dintr'un viciu în altul. E minat de cea mai îngrozitoare boală genitală şi trupul lui alcoolizat nu mai poate rezista.

Oscar Wilde, entuziastul poet al Frumuseţii, moare la 46 de ani, într'un hotel din cartierul latin al Parisului: — *A.*

Manual de Morală Practică

— SACRIFICIUL SPECIAL —

Un mare negustor, pe care îl cunoaştem cu toţii, era un mic negustor, cu un venit de vre-o 2—3 milioane mici anual, adică atât cât câştigăm laolaltă, vre-o 20—30 de indivizi numiţi intelectuali. E adevărat că el vinde ţuică şi limbi afumate, ceeace nu-i acelaş lucru cu mărfurile noastre subiective. Insă ca să câştige trei milioane, negustorul în cauză, mare cârciumar din centru, afirmă în petiţia înaintată justiţiei pentru o amânare şi o scădere de plăţi, că s'a sacrificat. Fiind licenţiat în drept, argumentează proprietarul bodegii, puteam să-mi fac o profesiune strălucită, de trântor intelectual: am preferat să iau „din fragedă copilărie" calea spinoasă a comerţului de băuturi spirtoase şi mezelic şi m'am jertfit acestui ideal nenorocit, trezindu-mă cu o avere în spinare, de una sută milioane lei.

Insă jertfele mele le-am făcut nu odată pe toate, ci, ca un mucenic prevăzător şi practic, „treptat". Am deschis întâi, sângerând, prăvălie. Apoi, suspinând, am cumpărat toată casa, în care se găsea prăvălia. După aceea, îndurerat până la lacrimi, am cumpărat şi casa de alături şi, suferinţă peste suferinţă, am băgat în reparaţii 40 milioane. Pe încetul, am făcut a mea o casă din bulevardul Pache, o casă din Sfântul Ştefan şi o vilă din Buşteni, unde mă refugiam să plâng la răcoare nenorocirile ce mă izbeau atât de repetat. Nu vă mai vorbesc de alte plăgi, pe care mi le-am asumat în subsidiar, terenuri la Sinaia, la Predeal, la Tekirghiol: pretutindeni m'a purtat setea de sacrificiu.

M'am născut, ca Iisus Hristos, cu pasiunea de a mă crucifica. De altfel, cu Iisus păstrez lăgături familiare: am acasă, la masă, totdeauna un episcop şi pe când nu devenise împărat, Patriarhul ospăta în paradisul meu, unde se vinde, jos, în prăvălie, vinul Eminenţei Sale. Vă aduceţi aminte că transformându-mi bodega, i-am dat încăperea şi stilul unei mitropolii şi că binecuvântarea: Luaţi, mâncaţi acesta este trupul meu; beţi: acesta e sângele meu — (80 lei litrul) de inaugurare a dat-o în sublima mea cârciumă însuş Patriarhul, cel plin de daruri.

Am voit să mă pedepsesc şi m'am flagelat din răsputeri. De ce să câştig numai un milion şi să nu câştig două? De ce să câştig două milioane şi de ce nu trei? De ce trei şi nu cinci? Dece cinci şi nu douăzeci? Şi aşa s'a făcut că m'am spart.

Ce vă cer acum. Domnilor judecători? Un bagatel şi tot în spiritul virtuţilor mele de martir. Vă cer să nu mai plătesc la timp şi să nu mai plătesc dobândă, să nu mai plătesc, dacă se poate nimic şi să rămâi aşa cum m'a făcut Dumnezeu, cu Bodegă, cu imobilul Bodegii, cu Hotelul de alături, cu casa din Pache, cu casa din Sf. Ştefan, cu vila din Buşteni, cu tragediile mele virane, din Sinaia, Predeal şi Tekirghiol. Să mă lăsaţi copleşit de toate aceste suferinţe, care nu-mi produc decât zece milioane de lei anual — şi să nu mai plătesc. Dacă plătesc, pe mine mă costă franci; pe când, dacă hotărîţi Dv., să nu mai plătesc, pe Dv. nu vă costă nimic şi nici pe mine nu mă mai costă nimic; lăsaţi-mă să urmez calea sacriifciilor mele, apucată din fragedă copilărie.

T. Arghezi

Eu am mai făcut şi alte jertfe. M'am făcut Senator şi am purtat joben şi decoraţii în automobilul care m'a transportat la Palat, cu prilejul răspunsului la Mesagiu, încadrat de escorta regală. Am luat parte la legiferarea ţării, căreia i-am dat pravile bune, pe care nu le merita. Puţin mai a lipsit să nu fiu Regent cu marele meu Coleg din Biserică. Dacă-mi acordaţi concordatul preventiv, mai este timp să devin şi să accept şi acest imens nou sacrificiu (trei milioane şi ceva anual).

A plăti sau a plăti la timp este ceva care se practică obicinuit în vulg şi în clientelă. Pentru plata ţuicilor şi masticilor consumate la mine, eu am organizat chelneri şi ţali. Dar ce e francul faţă de milion şi de sute de milioane? Milioanele se plătesc cu oarecare greutate şi în ceeace mă priveşte aş prefera să nu le plătesc de fel. In vremea noastră de stricăciune şi lipsă de cuviinţă, sacrificiile mele pot constitui un merit şi un merit chiar naţional, care ar atrage în mod natural scutirea, ca o recompensă sufletească a calităţilor morale. Sunt un apostol.

Să nu credeţi, Domnilor judecători, că este bine să fii om bogat. Toată viaţa m'am silit să deviu un salariat şi nu am izbutit. Fericesc din toată inima pe toţi câţi n'au pus o sută de milioane la ciorap, ca să se împovăreze cu ele. Fericit cel ce nu are hotel şi Bodegă, căci se va mântui, zice Psalmistul cu bună dreptate. Şi nu sunt singurul martir al ţării acesteia. Au mai fost câţiva, între care un mare negustor de perdele şi covoare, un mare comerciant de flanele şi alţi jertfitori de sine. Cel dintâi, nefericitul, e poate prea gras, însă a fost şi Ministru, chemat ca un mare gospodar, ca şi mine, să gospodărească Statul şi libertăţile cetăţeneşti. Ca să nu i se urască afară din cale de mult, el şi-a cumpărat şi cai de curse, ostenindu-se şi în alergări în trap, nu numai pe singurele lui două picioare. Voia să ia parte la bucuriile ţării cu cât mai multe picioare şi cu ele potcovite, şi să ajute prosperitatea cu activitatea unui grajd de iepe şi armăsari. Pe aceşti înaintaşi ai mei i-aţi pus la punct: puneţi-mă la punct şi pe mine.

Pizmuiesc, vă repet, fericita sărăcie şi binecuvintez pe Dumnezeu când îl văd înmulţind în jurul meu oamenii care mănâncă o ceapă cu pâine. Cât n'aş da să fiu în locul lor, dacă nu ar fi prea târziu! Insă m'am învăţat rău, Domnilor judecători. O viaţă întreagă am dormit pe saltele de puf şi m'am învelit cu plapumă de mătase. Am mâncat homard, Roquefort şi Brie, vânaturi franceze, fazani, icre moi. Am băut Sauterne şi Veuve Cliquot şi am isprăvit masa cu Chartreuse. Dacă mi-aş schimba regimul acum şi m'aş întoarce la mălai fiert şi la fasole, m'aş îmbolnăvi de stomac. Nu e voie să i se întâmple acest lucru unui fruntaş al Statului, care trebuie să supravegheze de aproape rinichiul, ficatul şi băşica udului nostru. Pentru ce au mai existat Ştefan Cel Mare, Tudor Vladimirescu şi Horia, dacă guvernul şi justiţia s'ar dezinteresa de buna funcţionare a organelor noastre esenţiale? Pentru ce m'am jertfit eu, dacă trebuie să mai plătesc şi o sută de milioane?

Sunt şi un bărbat model, un soţ model, un părinte model, un model de şef de familie: vă rog să nu uitaţi. Am ajutat orfanii cu 75 la sută din veniturile mele, am sprijinit văduvele, am vindecat bolnavii, am adunat cerşetorii şi i-am îndestulat. Hotelul meu este locuit, cum vă puteţi uşor da seama, ca şi diversele mele imobile, exclusiv de oameni săraci. Când se iveşte un încasator dela o foiaie pe care am primit-o doi ani de zile, zi cu zi, îl iau la goană, numai din distracţie şi tot din distracţie dau pe mâna sergentului din post pe omul flămând care ar voi să se înfrupte din bugetul bodegii mele. Dar cine nu e distrat, cine nu-i dus cu mintea la cele superioare?

Concordatul preventiv, permiţându-mi să mă chinuesc a strânge alte zeci de milioane noi, îmi va da posibilităţi noi ca să fiu util şi indspensabil epocii mele de dulci bancrutari şi fraudulosi.

T. ARGHEZI

Cărţi pentru daruri de Sărbători

din Editura „CARTEA ROMANEASCA"

Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I

Brătescu-Voineşti Al. I.: Niculăiţă-Minciună.
Admirabila operă a maestrului nostru neîntrecut, prezintată într'o ediţie luxoasă, împodobită cu planşe în culori de o execuţie ireproşabilă, după originalele unui artist pictor de voaloare. . . . . Lei 300

Creangă Ion: Povestea lui Harap Alb.
Basmul cel mai frumos din literatura noastră, înfrumuseţat cu o serie de incomparabile desenuri, datorite marelui pictor de compoziţie *D. Stoica*. . . . . Lei 75

Cuparencu E.: Izvoade vrâncene. Seria I Lei 100
Cuparencu E.: Izvoade vrâncene. Seria II Lei 100
Cuparencu E.: Izvoade vrâncene. Seria II Lei 100
Cuparencu E.: Izvoade vrâncene. Seria IV Lei 100
Frumuseţea, bogăţia şi mulţimea motivelor vechi româneşti fac ca această colecţie să fie una din cele mai frumoase (Lamura).

Dante Alghieri: Infernul. Intâia parte a capodoperei lui Dante tradusă de **G. Coşbuc** şi publicată sub îngrijirea prof. **R. Ortiz.**
Un volum elegant, imprimat pe hârtie specială, împodobit cu stampe originale şi cu o admirabilă copertă în culori. Ed. II. . . . . Lei 250

Dante Alighieri: Purgatoriul. A doua parte a Divinei Comedii, în aceeaşi minunată tălmăcire în versuri, întregită cu adnotările prof. **R. Ortiz.**
Ediţie de lux, împodobită cu stampe originale din primele ediţii danteşti . . . . Lei 250

Olszeroski G.: Stampe din colecţia sa.
O serie extrem de îngrijită de stampe în culori, alese şi executate cu mult gust. . . . . Lei 150

Olszeroski G.: Bucureştii vechi. Note istorice şi stampe.
Altă serie de admirabile închegări de artă, înfăţişând aspecte din Bucureştii noştri vechi. Stampe reproduse după opere de seamă. Un valum foarte elegant legat şi cu o copertă în culori . . . . Lei 1500

Regina Maria. Poveşti. O carte rară ca inspiraţie şi ca închegare. Imbogăţită de planşe artistice în culori datorite artistei pictor Grossmann-Bulighin . . .
Lei 250
Ţi-e peste putinţă să nu fii mişcat străbătând această carte preţioasă, mai ales, pentru literatura noastră atât de săracă în opere trainice pentru cei mici.

Henric Stahl. Grafologia şi expertizele în scrieri. Anonimatul. Falşul. Un volum mare de lux, de o execuţie ireproşabilă, cu peste 200 autografe şi documente grafologice . . . . Lei 140
Premiat de Academia Română.
Se poate socoti această operă ca o contribuţie la cunoaşterea caracterului românesc, după metoda grafologică. Astfel nu e vorba aci de popularizarea cutărui manual străin, ci de o lucrare vie şi naţională în acelaş timp (*„Viaţa Românească"*).

Tafrali O. Istoria artelor. Operă vastă, absolut necesară oricărui om luminat.
Vol. I. Din cele mai vechi timpuri până la Renaştere. Bogat ilustrat . . . . . . Lei 150
Vol. II De la Renaştere până în zilele noastre. Foarte bogat ilustrat . . . . . . Lei 300

Tafrali O.: Indrumări culturale. Artă, istorie, chestiuni sociale. Un volum mare, admirabil ilustrat . .
Lei 350

La „CARTEA ROMÂNEASCĂ" se găsesc, de asemeni operele fruntaşilor literaturii noastre, în ediţii de lux, foarte elegant legate.

Cronica cinematografică

„LA SUFLETUL SLAV"

„Nopţi princiare" este ultimul film cu emigranţi ruşi.

Zic „ultimul" mai întâi pentru că-i ultimul până în prezent, şi mai ales fiindcă doresc din toată inima să fie şi ultimul în viitor.

De ani de zile regisorii celor cinci continente saturează atmosfera cinematografică cu emigranţi ruşi. Este o manie. Şi este şi o adevărată nenorocire. Nu reproşăm subiectului de a fi banal. (Şi amorul e o temă banală). Am vrea mai degrabă să acuzăm acest film tocmai pentru lipsa lui de banalitate. Căci a fi banal însamnă în primul rând a fi. A fi pur şi simplu. Or, emigranţii ruşi nu există nicăieri. Tipul de prinţ în exil, aşa cum ni-l reprezintă foiletonul şi ecranul contemporan nu trăieşte decât în imaginaţia regretabilă a domnilor fabricanţi de romane în fascicole şi de filme de suburbie. Istoria propriu zisă nu-l cunoaşte.

In „Nopţile princiare" scoase din romanul lui Kessel, nu vedem nici-un om, nici-un om autentic, nimeni care să fi trăit vreodată cu adevărat. Singurul personaj real este.... d-l Kessel. Ceilalţi nu-s nici măcar foarte comici.

După cum vedeţi, rămâne perfect adevărat că într'un film subiectul n'are importanţă. Cu o condiţie însă: acel subiect trebue totuş să... existe. Ceeace tocmai nu este propriu zis cazul cu emigranţii ruşi ai filmului lui Kessel.

Romanul este, dacă se poate spune, superior filmului. Căci e compus cu atâta carton, în cât aproape capătă valoare de document. Este tot ceeace literatura industrială şi romanul de beneficii a produs mai tipic inept. Este reprezentarea mitocănească şi mic-burgheză a „sufletului slav". Se numeşte suflet slav în concepţia populară a fetelor de portărese culte, acel amestec de crimă şi generozitate la bacşiş, acea antiteză de viciu şi virtute, de brutalitate şi sentiment, de alcool şi Dumnezeu. Romanul lui Kessel este randevù-ul tuturor acestor locuri comune. Iată de ce era cu neputinţă ca ecranul, care de atâţia ani consumă prinţi emigranţi ruşi, să fi lăsat să treacă ocazia de a scoate un „superfilm—fast—lux" din geniala capodoperă a hiperscriitorului francez.

Prinţ şi saltimbanc. Principesă şi prostituată. Prinţ şi chauffeur. Principesă şi infirmieră. Prinţ şi dansator, prinţ şi ucigaş. Apoi: djighitovkă, tuberculoză, armonică, asasinat, „o ci ciorniă" căzăcească, băutură, însfârşit tot inventarul prăvăliei „La Sufletul Rus".

Foarte comic, în filmul acesta, când autorul face filozofie. Este în piesă un mujik, convenţionalul tătuc rus, cu breton, bluză şi bărbuţă; se numeşte Irtijtch, şi este tocmit de regisor ca, pe la sfârşitul fiecăruia din cele 10 acte, să dea din cap, spunând despre Elena (principalul personaj al filmului): „Ţss,ţss, ţss! tare aş fi curios să ştiu ce s'o fi petrecând în căpşorul ăsta micuţ!". Intre timp, căpşorul micuţ face lucrurile cele mai normale din lume. De pildă: îi place un bărbat, şi — o! paradox! — se culcă cu el! Sau se logodeşte cu un muribund condamnat, apoi — lucru foarte curios! — când acesta nu mai moare, se deslogodeşte de el! Şi aşa mai departe. După cum vedeţi, sufletul ei este o adevărată enigmă. Nepătruns, ca tot ce este rus. Şi la sfârşitul actului următor, iarăşi mica reflecţie filozofică a bunului mujik: „Cu Elena, nu poţi şti niciodată...; tare aş fi curios... etc. etc". E aşa de comic acest „parti-pris" de complicaţie sentimentală în tratarea unor paiaţe simple ca bunăziua, încât rolul tătucului devine aproape artistic. Spuneam mai sus că domnul Kessel e singurul personaj real în tot filmul. Nu era o glumă. Kessel e care este reprezentat prin rolul mujicului, urmărind pe toţi acei caraghioşi de „papier-maché" pentru a-i stârni să fie diabolici şi complecşi.

Rolul Elenei este ţinut de Gina Manès. Această actriţă are capul special care trebue pentru rolurile de atmosferă Balzac-Zola. Imi amintesc de un film Gaumont unde, cu actori aproape toţi ne-francezi, se reprezenta „Thérèze Raquin". Gina Manès era desăvârşită. In mediul acela de franţuji urâţi şi îmbrăcaţi cu economie, tacticoşi şi sgârciţi; în mediul acela meschin şi cam degenerat, — privirea tulbure, dinţii mărunţi şi mâncaţi ai Ginei Manès, gingiile ei aparente, ţinuta puţin gheboasă, aerul uşor suferind, toate aceste imperfecţii fizice ale actriţei deveneau calităţi.

Dar în genere, pentru orice alt soiu de filme decât cele de atmosferă mic-burghez-franceză, Gina Manès nu-i decât o simplă femee urâtă.

Rolul prinţului, al prinţului principal, al „superprinţului" cum s'ar spune în jargon de afiş, este făcut de un actor care se chiamă Nestor Ariani. Poate fi italian (ani) sau armean (ian), sau grec (ianis), sau giorgian (căci şi numele lor se sfârşesc în „ani"). Este, în tot cazul, ceva cu siguranţă levantin.

Dar poate vă veţi mira că mă ocup atât de mult cu familia domnului acesta. In realitate lucrul e mai interesant decât pare. Căci acest actor care nu ştim ce e, ştim în schimb *ce nu e;* şi anume nu poate fi nici francez, nici anglo-saxon, nici neamţ. Or, acest actor are cea mai tipică expresie de maidanagiu bucureştean, de haimana dela lacul Tei, de pungaş arşicar român. Ceiace înseamnă că *Românul* e sinteza tuturor liftelor Levantului, şi că tipul său plastic e rezumatul fizionomic a tot ce nu e francez, german sau englez în Rasa albă.

Dar să venim la cinematograf. Este infinit probabil că d-l Ariani nu-i actor de cinematograf, ci mai de grabă lucrător de circ. Dansează destul de corect şi călăreşte destul de onorabil pentru a se putea produce în ambele aceste numere.

In ceiace priveşte jocul său de actor, nu putem spune că joacă propriu zis prost, pentru bunul motiv că nu prea joacă de loc. Se mulţumeşte să stea pe loc, fie blocându-şi maxilarele (pe care le are impunătoare), fie arătându-şi ale sale cele mai olteneşti patruzeci şi două de măsele. A! desigur, când are pretenţii scenice mai efective, lucrul devine grav, şi atunci într'adevăr simţim nevoia de a-l sfătui să călărească sau să danseze...

Dar faptul caracteristic e acesta: iată, într'adevăr, unde duce preocuparea de „fast-lux" în paguba preocupării propriu zis artistice. Aceasta din urmă e complect sacrificată. Singur, punctul de vedere music-hall este ţinut în seamă. Şi se merge cu bătaia de joc, cu indiferenţa artistică atât de departe, încât se încredinţează un rol principal unui simplu saltimbanc, cazac profesionist şi dansator de varieteu!

După câte vedeţi, „Nopţi princiare" nu-i un simplu film prost. Este, dacă ne e îngăduit a spune, un fel de ideal al filmului prost. Iată de ce ne-am ocupat aşa de insistent de el.

Şi cu această ocazie ţin să amintesc felul relativ falş în care cântau, în timpul reprezentanţiei, atât corul cât şi soliştii angajaţi ad-hoc de generosul patron al localului. Desigur, trebue să fie mai greu şi să coste mai scump notele juste decât cele falşe. Dar am putut face observaţia dăunăzi că falşurile pot trece neremarcate când sunt ţipate tare de tot.

Intr'un cuvânt, a fost o delicioasă serată cinematografico-muzicală, care m'a ispitit să-mi pun întrebarea următoare:

Pentru ce patronii de săli nu îşi întrebuinţează zelul lor altfel decât angajând „super-orchestre", bunăoară închiriând filme americane bune; ar fi un mijloc mai inteligent şi poate chiar mai remuneratoriu de a face pentru public „sacrificii" — sacrificii care de altfel sunt, cel puţin moralmente, recompensate prin majorarea biletului dela 30 la 60 lei.

Nu vrem să ofensăm pe nimeni. Socotim că, din contra, noi, spectatorii, suntem aceia de care s'a bătut joc.

D. I. SUCHIANU

„Aş vrea să ştiu"

SANDU HILLMEN, Iaşi

Sunt visurile influenţate de sănătatea omului?

O funcţionare defectuoasă a sistemului digestiv, respirator sau circulator predispune în general la visuri agitate; iar pe de altă parte, anumite dureri fizice acute, prin caracterul lor obsedant, colorează înfăţişarea visurilor.

Visurile, fiind influenţate atât de starea psichologică cât şi de cea fiziologică a omului, este evident că anumite boli, în special cele cu repercusiuni nervoase, înrâurind aceşti factori, vor determina într'o anumită măsură natura visurilor.

SALVIU G. IONESCU, Loco

In ce constă filozofia lui Leibniz?

Leibnitz consideră ca atribut fundamental al existenţei, forţa generatoare de acţiune. „Ceiace nu acţionează sau nu tinde la acţiune, nu există", susţine el. La rândul ei, această forţă are două caractere esenţiale: tendinţa de a lucra şi aceea de a gândi. Privită din acest punct de vedere, lumea prezintă aspectul unei ierarchii de forţe, în care cele două calităţi fundamentale sunt eşalonate în diferite proporţii, limita superioară fiind Dumnezeu, forţă supremă, cu gândirea şi puterea de acţiune nelimitată, ajungând apoi din degradare în degradare la forţele josnice şi obscure, care par a fi lipsite şi de putere şi de gândire, deşi în fond posedă virtual un minimum din aceste însuşiri. In această scară, stabilită de Leibniz, în urma lui Dumnezeu vine omul, care gândeşte şi acţionează destul de puternic, graţie raţiunii, care-l guvernează; urmează apoi animalul, care lucrează şi gândeşte mai obscur, vegetalele care acţionează şi ele, dar nu gândesc ci numai simt, şi în sfârşit mineralul, în care puterea de acţiune şi de gândire sunt ca şi atrofiate, dar nu neexistente, deoarece reuşeşte să se transforme la vegetale, animale şi oameni, în materie vie, ce simte şi gândeşte. Lumea se reduce astfel la forţe de acţiune, dublate de inteligenţă. Omul, la rândul lui e guvernat de două forţe, sufletul şi corpul, care acţionează într'o perfectă adeziune. Generalizând această constatare, Leibniz crede că toate forţele din lume acţionează fiecare în mod spontan, între efectele lor existând o concordanţă, voită de Dumnezeu, în sensul unei „armonii prestabilite", care le face să concureze toate la acelaş scop, după cum mai multe ceasornice, acordate dinainte de acelaş autor, vor indica totdeauna, mersul lor, aceeaş oră.

Din aceste consideraţiuni asupra lumii, Leibniz ajunge la o concluziune de un optimism radical care se poate rezuma în faimoasa formulă, ironizată de Voltaire, în Candide: „Totul se petrece cel mai bine în cea mai bună dintre lumile posibile". E drept că Leibniz recunoaşte existenţa răului în lume. Dar, după el, răul există printr'o necesitate inerentă oricărui obiect creat, căci dacă Dumnezeu n'ar fi construit decât conform binelui absolut, nu s'ar fi creat decât pe el însuş, singura fiinţă perfectă. In acest sens lumea este perfectă în limita în care poate să fie. Această imposibilitate însă nu este o limitare o forţei infinite a lui Dumnezeu ci o imposibilitate metafizică în sensul unei absurdităţi şi contraziceri logice, pe care Dumnezeu nu o poate comite şi care nu-i răpeşte cu nimic din atotputernicia lui.

In ceeace priveşte morala, Leibniz deosebeşte trei feluri de răuri: **răul metafizic,** sau imposibilitatea unei perfecţiuni absolute, **răul fizic,** sau suferinţa şi **răul moral** sau păcatul. Răul metafizic este, după cum am arătat, inerent raţiunii universale, cel fizic este nu voit ci permis de Dumnezeu, pentru a da ocazia sufletelor să lupte şi să facă sforţarea necesară pentru a ajunge la binele moral, prin potenţarea virtuţilor de rezistenţă. Acelaş sens are şi existenţa în lume a răului moral.

Omul, fiinţă imperfectă, nu poate îmbrăţişa şi înţelege întreaga operă a lui Dumnezeu, care fiind însăş perfecţiunea, nu poate tinde în creaţiunea lui, decât la ordinea cea mai perfectă posibilă.

Citiţi azi **Realitatea No. 52**
NUMAR SPECIAL DE CRĂCIUN
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
48 pag. în 5 culori — lei 15

Cronica Şahului

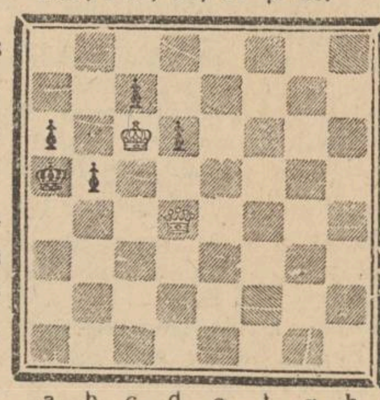
PROBLEMA No. 261

de **A. Kraemer.**

(„*Wiener Schachzeitung*" *1929*)

Negru (4 figuri)

Ra5, Pa6, b5, c7 şi d6.

Alb (2 figuri)

Rc6, Dd4.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

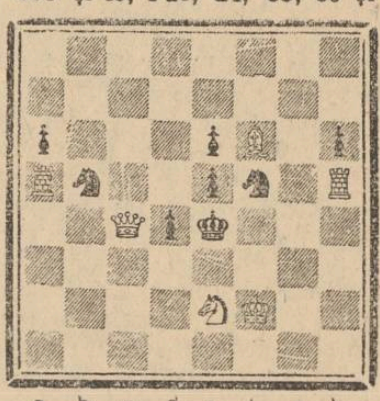
PROBLEMA No. 262

de **J. Papp.**

(„*Magyar Sakkvilag*" *1928*)

Negru (8 figuri)

Ré4, Cb5 şi f5, Pa6, d4, é5, é6 şi h6.

Alb (6 figuri)

Rf2, Dc4, Ta5 şi h5, Cé2, Nf6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 111

Jucată în concursul internaţional de şah din Rohici în Octombrie 1929.

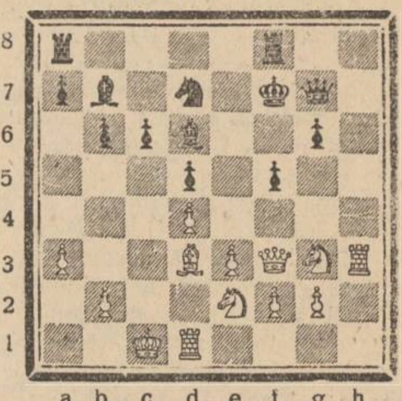
Alb: S. Flohr. **Negru: F. Saemisch.**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. a2—a3, d7—d5; 4. Cb1—c3, Nf8—é7; 5. Nc1—g5, 0—0; 6. é2—é3, b7—b6. Mai bine ar fi fost c6 sau c5. 7. c4×d5, é6×d5; 8. Nf1—d3, Nc8—b7; 9. Cg1—é2!, Cb8—d7; 10. Cé2—g3, Cf6—é8? Această mutare este nefavorabilă pentru negru. Ar fi trebuit să joace Té8. 11. h2—h4!, g7—g6, la h6, alb ar fi continuat astfel: N×h6!, g×h6; Dg4+, Cg7 (Rh8; Dh5); Ch5, Nf6; Df4, Té8; D×h6 urmat de Th3. 12. Ng5—h6, Cé8—g7; 13. N4—h5, f7—f5; 14. h5×g6, h7×g6; 15. Dd1—f3, c7—c6; 16. Cc3—é2, Né7—d6; 17. 0—0—0, Dd8—f6; 18. Th1—h3, Rg8—f7; 19. Nh6×g7,

Situaţia partidei după a 19-a mutare a negrului

Negru; Saemisch.

Alb; Flohr.

Df6×g7; 20. Nd3×f5!, Cd7—f6; (La g×f5, ar fi urmat: 21. C×f5, Rg8; 22. C×g7, T×f3; 23. g×f3, R×g7;. 24. Tg1+, Rf8; 25. Th8+, Ré7; 26. Tg7+, Rf6; 27. T×a8, R×g7; 28. Td8 şi cîştigă sau 24..., Rf7. 25. Th8+, Ré8; 26. Tg8+, Nf8; 27. T×f8+! şi câştigă). 21. Cé2—f4, Nd6×f4; 22. Df3×f4, Ta8—é8; la g×f5, ar fi urmat: C×f5, D×g2; Dc7+, Ré6; Cg7+ şi pierde dama. 23. Td1—h1, Rf7—g8; 24. Th3—h8+ şi negru abandonează, căci la Rf7, ar fi urmat: N×g6+, D×g6; Th1—h7+, iar la D×h8; T×h8+, R×h8; Dh6+, Rg8; D×g6+, Rh8; Ch5.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi toţi astăzi Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA UN AUTOR UN ROMAN COMPLECT CELEBRU
FRAŢII DIN IUDEEA
— Roman istoric —
ALB. H. RAUSCH
Lei 5. Scrierea complectă. La chioşcari şi librari.
Adeverul

Curiozităţi

Se vinde un stat

„Chicago Tribune" află din Dely (India), că Maharadjahul statului indian Kashemire îşi vinde tronul şi ţara guvernului britanic.

Deocamdată e vorba numai de o ofertă în acest sens. Această ofertă se întemeiază pe principii foarte interesante: studierea politicii şi eeconomiei statelor după marele război a făcut pe Maharadjah să se convingă că pretutindeni autocraţia şi despotismul cedează locul statelor democratice. Ca un despot autentic, Maharadjahul Kashemirului nu vrea să-şi cedeze proprietatea sub presiunea curentelor politice, revoluţionare şi nici nu vrea să renunţe de bună voie la prerogativele sale.

A ajuns deci la concluzia că trebue să se despartă de tronul lui cât mai la timp, fără să renunţe la foloasele materiale.

In consecinţă Maharadjahul propune Angliei să-i cumpere statul: 150.000 km. suprafaţă şi 3 milioane locuitori.

Preţul nu e fixat, deoarece tratativele n'au eşit încă din stadiul principial.

Testamentul unui original

Un foarte popular remizier de bursă din New-York, mort de curând, a lăsat un testament care, fiind publicat, a produs o unanimă uimire chiar în America de Nord, ca un record de originalitate.

„Las soţiei mele pe amantul ei plus conştiinţa că n'am fost tocmai atât de prost cât m'a crezut ea, înşelându-mă o viaţă.

Las fiului meu plăcerea de a-şi câştiga pâinea timp de 35 ani. El a crezut până acum că numai eu ţin la această plăcere. Şi a greşit, după cum vedeţi...

Las fiicei mele o sută de dolari care îi vor prinde bine. Singura afacere bună făcută de bărbatul ei a fost căsătoria lui cu dânsa.

Servitorului meu personal îi las toate rândurile de haine furate de dânsul dela mine timp de 10 ani.

Şofeurului meu îi las automobilele mele: toate sunt aproape complet stricate de dânsul, aşa încât va putea să-şi desăvârşească opera.

Tovarăşului meu de afaceri îi las un sfat: imediat să-şi găsească un alt asociat, dacă vrea să mai salveze ceva din afacerile noastre comune...

Colierul împărătesei Maria-Luiza

Până în prezent au existat în America două căzi în care a fost ucis marele revoluţionar francez Marat, fără a se ţinea socoteală de a 3-a, cea adevărată, dela muzeul Grévin din Paris.

Se ştie că în Chicago se găsesc două coliere autentice de perle, care au aparţinut odinioară Mariei-Luiza, soţia lui Napoleon Bonaparte şi pe care acesta i le dăruise în ziua când s'a născut „Regele Romei", unicul fiu al Marelui Corsican.

Care din aceste două coliere e veritabil? — se întreabă presa americană.

Unul aparţine soţiei marelui milionar architectul Ernst Gracham, care afirmă că l-a cumpărat anul trecut în Franţa de la un mare aristocrat francez ruinat. Bineînţeles fericita cumpărătoare e convinsă că nu e frumos să divulge numele acelui aristocrat, fiindcă îi jurase la cumpărare să ţină în secret această transacţie.

Al doilea colier „veritabil" e pus în vânzare de Misstress Townsand, care afirmă că l-a cumpărat de la moştenitorii marei ducese Maria-Tereza. Actuala proprietară cere prin publicitate un modest preţ de 500 mii de dolari. Anunţul acestei doamne, cuprinde şi o recunoaştere foarte originală, pur americană: Valoarea reală a acestui colier de perle nu e, după părerea ei, decât vre-o 50.000 de dolari, dar vânzătoarea îi sconteazǎ foarte conştiincios şi „valoarea istorică", foarte mare. Se găsesc şi amatori, excentrici milionari americani, care sunt gata să plătească cuma cerută, dar cu condiţia ca d-na Townsand să le dovedească autenticitatea colierului.

Vânzătorul de cerneală

Pe la 1850 un om cu o barbă respectabilă, îmbrăcat cu o bluză neagră, străbătea cartierul latin şi împrejurimile Palatului de Justiţie, împingând o lădiţă pe roate, în care se afla un butoiaş cu cerneală, cutii cu condee, creioane şi papetărie.

In faţa căruciorului mergea o fetiţă de vre-o doisprezece ani, care se oprea la fiecare douăzeci de paşi şi anunţa cu un glas ascuţit:

— Tata vinde cerneală!

Bătrânul, după o pauză, îşi trecea mâna prin valurile bărbii sale majestoase şi adăuga, cu o vorbă gravă:

— Copilul spune adevărat...

Aceeaşi declaraţie, totdeauna identică, se repeta ceva mai departe.

Acest negustor de cerneală avea drept clientelă pe toţi studenţii, scriitoraşii şi grefierii Palatului.

A apărut în editura „Adevărul"
„Noui Recenzii"
de CONST. SAINEANU
Un volum elegant de 340 pag. cuprinzând analiza operelor literare române mai de seamă apărute în cursul anilor 1926—1929. — Carte necesară oricărui intelectual. Preţul 80 lei.

RADIO GRATUIT!
NUMAI CU 10 LEI
puteţi câştiga unul
din cele 10 aparate
- în valoare de -
100.000 LEI
în baza bonului din
:: :: ziarul :: ::
„RADIO-RADIOFONIA"

Cărţi şi Reviste

I. A. BASSARABESCU şi VASILE HANEŞ: Antologia scriitorilor români Scriitorii vechi şi clasici

Editura S. Ciornei

E primul volum al Antologiei d-lor I. A. Bassarabescu şi Haneş. Al doilea va conţine pe scriitorii contemporani. Volumul de faţă e consacrat scriitorilor vechi şi clasici începând cu Diaconul Coresi sfârşind cu Coşbuc şi Iosif.

D-l I. A. Bassarabescu spune în prefaţă: „O antologie a clasicilor noştri lipseşte de mai mult timp... Se ştie ce puţin edificat e tineretul nostru şcolar când vrea să aleagă ceva bun din literatura română şi de câtă lipsă de iniţiativă şi de bun gust dau dovadă zilnic elevii noştri, care în setea de a ceti ceva nou, caută refugiu în publicaţiile senzaţionale din chioşcurile de gazete". D. I. A. Bassarabescu este de două ori îndreptăţit să cunoască şi să deplângă această tristă stare de lucruri: ca profesor şi ca scriitor dar mai ales ca scriitor, d. I. A. Bassarabescu, singurul nostru puternic nuvelist realist şi lucidul observator al micii noastre burghezii provinciale, era îndreptăţit să fie jignit de prostul gust pe care îl dovedeşte tineretul nostru în alegerea lecturilor. Această antologie este chemată să umple un gol, care era penibil pentru cultura românească.

„Lucrarea noastră, mai spune d. Bassarabescu, nu e consacrată exclusiv tineretului. Omul matur va găsi în ea gândul nostru bun de a reîmprospăta în minţile celor absorbiţi de grija traiului, floarea literaturii române..." Şi într'adevăr această antologie dă dovadă, în felul cum este alcătuită, de această preocupare. Nu este o antologie şcolărească şi este totuşi sistematic şi pedagogic compusă. Utilul şi agreabilul îşi dau mâna. Este şi un instrument de cultură şi un prilej de înaltă distracţie. Bucăţile sunt alese cu discernământ şi originalitate. Vedem pe lângă bucăţile pe care ne obişnuisem să le întâlnim în istoriile literare şi bucăţi care erau omise până acum, alese toate pentru a întregi cu un aspect neglijat până astăzi fizionomia literară a cutărui sau cutărui scriitor. Deasemeni literatura populară este copios şi bine reprezentată, mai ales în ce priveşte poezia. Ar fi de dorit ca această poezie, căzută în mânile tineretului, să rodească. Poezia actuală, îndepărtându-se de sursele populare, pierde un prilej de reîmprospătare. Bine înţeles nu vorbim despre o reeditare a poeziei populare de poeţii noştri culţi. Nici de o inspiraţie din motivele populare. Nimic mai penibil decât bâiguiala „populară" a poeziei culte. Singurul profit de pe urma poeziei populare este vocabularul. Lectura ei fereşte de abuzul neologismelor, de pervertirea xenofilă a limbii, de impurităţile diverselor jargoane orăşeneşti. Lectura ei este tot atât de utilă şi pentru adolescentul de pe bănclie liceului cât şi pentru omul matur, chiar jurnalist şi scriitor.

Incă un motiv pentru ca o astfel de antologie să ajungă în cât mai multe mâni.

AL. A. PH.

WILH. BÜRING: Das goldene Buch der Anekdoten. Verlag Hesse

Becker Leipzig 1929

In acest volum de anecdote găsim cuvântul de aur al lui Socrate: „Insoară-te şi dacă vei nimeri o nevastă bună vei fi fericit; dacă însă vei lua una rea, ţi se va prezenta ocazia să devii filozof"...

Diogene, exilat din oraşu-i natal, plecă la drum cu declaraţia orgolioasă că şi-a condamnat concetăţenii să rămână în oraş.

In aceleaşi pagini apare Goethe într'o mulţime de istorioare, maxime şi aventuri: Goethe matur şi ducele Karl August, Goethe şi Lenz, Goethe şi Heine; apoi Schiller, Voltaire, Dumas, Shakespeare, Frederic cel Mare, mulţi reprezentanţi ai literaturii şi teatrului, ba chiar Lenin şi Cicerin. Acesta din urmă, la o recepţie dela lordul Kurson, îşi aminteşte cu mândrie de strămoşii lui de viţă nobilă, — lucru cam neverosimil; o astfel de imprudenţă de neiertat din partea diplomatului sovietic, ar fi putut să aibă nu numai consecinţele unei anecdote de prost gust, ci să abată din partea Cremlinului comunist, reprimări necruţătoare asupra capului limbutului comunist.

Cartea lui W. Büring este un fel de ghid al anecdotelor istorice, din viaţa oamenilor de geniu şi a personalităţilor de rând însă cunoscute şi populare. Dintre contimporani găsim aci pe Reinhardt, Alfred Abel, Pallenberg şi Paul Wegener şi pe reprezentanţii vechiului Berlin, vechei Viene şi Parisului.

In cele câteva pagini închinate Petersburgului şi Rusiei, găsim pe Ecaterina II-a cu Diderot şi Falconette, iar mai târziu pe Turgheniv şi Dostoevschi.

Se citează deasemenea câteva întâmplări din viaţa lui Tolstoi.

E imposibil să enumărăm toate bogăţiile acestei „comori" literare, care conţine „anecdote din veacurile ce au trecut dela Romulus şi până în zilele noastre", colecţionate cu o deosebită măestrie. — a. n.

Centenarul unei reviste

Nimic mai tonic pentru sufletul împrejmuit de cimitire abstracte ca priveliştea unei permanenţe intelectuale!... „Revue des Deux Mondes" care a împlinit o sută de ani, dovedindu-se mai trainică în slăbiciunea ei de hârtie decât Napoleon, Louis-Philippe, Napoleon al III-lea şi trei regine republicane — fără a mai pomeni de sceptrul frânt al lui Wilhelm al II-lea, al împăratului Frantz-Iosef şi al ţarului Nicolae al II-lea — şi-a serbat onomastica la 22 Noembrie printr'o expoziţie retrospectivă şi un banchet actual.

Tot veacul al 19-lea reînvie, în amănunte pitoreşti, în expoziţia revistei care a oglindit mişcarea culturală nu numai a celor „două lumi", Europa şi America, dar a tuturor „lumilor", a tuturor continentelor şi, prin studii, a tuturor timpurilor. Posesorul unei colecţii complecte a revistei s'ar putea izola cu ea pentru tot restul zilelor într'o insulă pustie, sigur că nu se va plictisi.

Din dările de seamă ale ziarelor aflăm că expoziţia, la care au colaborat toate bunăvoinţele din cele două continente mai de seamă, cuprinde peste opt sute de obiecte, tablouri, busturi, statuete, medalioane acuarele, caricaturi, desene, mobile şi vestminte. E o întâlnire în spirit a tuturor colaboratorilor revistei, de pretutindeni. Tabloul lui Delacroix reprezentând pe George Sand şi Frederich Chopin e de faţă numai pe jumătate: portretul romancierei, venit din Copenhaga, cealaltă jumătate reprezentând pe autorul „Nocturnelor" şi „Mazurcilor" poloneze fiind la Louvre. Se pot vedea unsprezece caricaturi de Alfred de Musset reprezentând căsătoria cântăreţei Paulina Garcia cu Viardot. Au venit la întâlnire: pipa lui Theophile Gautier, pantoful doamnei Jaubert cu care-şi presa hârtiile Alfred de Musset, precum şi boneta pe care viguroasa şi neliniştita George Sand a brodat-o pentru pictorul Delacroix, romanticul culorilor.

Să nu ne întrebăm care a fost, de-alungul unui veac, programul acestei „Revue des deux Mondes". Programul ei au fost oamenii care au colaborat şi fiecare generaţie şi-a avut culoarea şi rezonanţa ei. De-asupra tuturor ideilor şi credinţelor, fără o sinteză falşă sau urmărind scopuri lăturalnice vieţei intelectuale, a dominat respectul şi adorarea spiritului, adevărul că numai activităţile abstracte sunt în stare să dea o valoare tristelor avuţii şi să dea o permanenţă reconfortantă scurtelor noastre vieţi de libelule.

Nu tradiţia cu program, adevărată cămaşă de forţă a sufletelor, ci tradiţia de efort intelectual cu respectul ideii care a făcut un pas înainte în necunoscut, a menţinut tinereţea revistei franceze, până'n zilele noastre.

Vrăjitoarele din Bergheim

Orăşelul Bergheim, care a jucat un rol însemnat în istoria Alsaciei, are arhive de cea mai mare importanţă. Aceste documente au fost studiate de către arheologul Auguste Stoeber care se ocupase cu studierea proceselor de vrăjitorie ce au fost judecate în Alsacia. Lucrarea complimentară pe care o anunţase cu privire la orăşelul Bergheim, unde a găsit numeroase sisteme de vrăjitorie, dacă a fost scrisă, n'a fost niciodată publicată.

Edmond Bapst, ambasador francez, a reluat proectul lui Stoeber şi a publicat de curând o importantă lucrare în care redă rezultatul investigaţiunilor sale personale în arhivele din Bergheim.

Autorul descrie procesele, condamnările şi supliciile celor acuzaţi de vrăjitorie în cursul secolelor XVI-lea şi XVII-lea.

La această lucrare minuţioasă de reconstruire a trecutului judiciar de un aspect atât de curios, Edmond Bapst, a adăogat reproduceri din dosarul unui proces ce a avut loc la 1618, extrase din procesele verbale ale interogatoriilor victimelor pe care superstiţia sau răutatea omenească le-a acuzat de a fi stat în legături cu diavolul şi cărora tortura le zmulgea mărturisirea de culpabilitate în baza căreia erau trimise la supliciu.

Lucrarea lui Bapst prezintă un mare interes istoric şi psihologic. — **D.**

Deţinătorii premiului Nobel

Dela 1901 până la 1929

1901. *René François Armand Sully-Prudhomme,* poet francez.
1902. *Theodor Mommsen,* istorician german.
1903. *Björnsterne,* romancier şi dramaturg norvegian.
1904. *Frederic Mistral,* poet francez, şi *Jose Echegaray,* dramaturg spaniol.
1905. *Henryk Sienkiewicz,* romancier polonez.
1906. *Giosue Carducci,* poet italian.
1907 *Rudyard Kipling,* romancier englez.
1908. *Rudolph Eucken,* filozof german.
1909. *Selma Lagerlöf,* romancieră suedeză.
1910. *Paul Heyze,* romancier şi nuvelist german.
1911. *Maurice Maeterlinck,* romancier şi poet belgian.
1912. *Gerhart Hauptmann,* dramaturg german.
1913. *Rabindranath Tagore,* poet şi filosof hindus.
1915. *Romain Rolland,* romancier francez.
1916. *Verner v. Heidenstam,* nuvelist suedez.
1917. *Karl Gjellerup* şi *M. Pontoppidan,* romancieri danezi.
1920. *Knut Hamsun,* romancier norvegian.
1921. *Anatole France,* romancier francez.
1922. *Iacinto Venavente,* dramaturg spaniol.
1923. *William B. Yeats,* poet şi dramaturg irlandez.
1924. *Wladislaw K. Reymont,* romancier polonez.
1925. *George Bernard Shaw,* dramaturg englez.
1926. *Grazia Deledda,* romancieră italiană.
1927. *Henry Bergson,* filozof francez.
1928. *Sigrid Undset,* romancieră norvegiană.
1929. *Thomas Mann,* romancier german.

Arhiva Einstein

La Ierusalim s'a înfiinţat un comitet pentru organizarea unei arhive centrale privitoare la Einstein. Această arhivă va fi ataşată pe lângă universitatea ebraică de acolo. Se ştie că manuscrisul operei lui Einstein despre teoria relativităţii, se află în posesiunea acestei universităţi.

Comitetul roagă să i se trimită toate publicaţiile privitoare la teoria lui Einstein: cărţi, broşuri, articole de ziare, fotografii, caricaturi şi scrisori dela Einstein precum şi orice manuscrise relative la opera şi persoana lui.

Urmaşii lui Luther

Pastorul Otto Sartorius, un urmaş al lui Luther, se ocupă de ani de zile cu istoria familiei marelui reformator german.

El a ţinut deunăzi o prelegere la societatea istorică din Darmstadt, şi a afirmat că din investigaţiile lui reiese că sunt în viaţă 646 de urmaşi ai lui Luther. Acest număr nu este complet, căci unele ramificaţii nu le-a putut descoperi până acum. Curios e că cei mai mulţi din descendenţii lui Luther nu poartă numele lui. Din această cauză s'a răspândit în literatură afirmarea falsă că familia Luther s'a stins cu desăvârşire.

Cei mai mulţi din descendenţii acestei familii trăesc în Turingia şi Saxonia; mulţi au emigrat însă în America, în Africa şi Australia.

Printre descendenţi se găsesc nume de familii ca Becker, Wender, Buerger, Boehne, Hoffmann, Lange, Lindner, Schubert, şi nume cunoscute în literatură şi politică ca, de pildă, MacDonald, von Marschall, Tippelskirsch.

Unul din urmaşii lui Luther este şi fondatorul marilor uzine Zeiss dela Iena, dr. Karl Zeiss, iar altul Liebknecht. Cancelarul Luther este un descendent a lui Iacob Luther, fratele lui Martin Luther.

A APĂRUT A APĂRUT

ALMANAHUL „REALITATEA ILUSTRATĂ"

O adevărată enciclopedie

Frumos ilustrat şi frumos tipărit, cuprinde o materie aleasă, atractivă şi instructivă

Evenimentele anului, în ilustraţiuni; progresele ştiinţifice din 1929; cum poate deveni oricare radiofonist-amator; 101 artişti de cinema, cu adresele lor; toate candidatele la concursul de frumseţe al „Realităţii Ilustrate"; cum se cunoaşte caracterul omului după scris; cum se ghiceşte în palmă; cum se ghiceşte în cărţi; cheea visurilor; cea mai extraordinară aventură a detectivului Gex Trevor; mic tratat de cosmetică; cum să ne îngrăşăm şi cum să slăbim; sfaturi pentru frumuseţe şi sfaturi medicale; bucăţi humoristice şi literare, de Victor Eftimiu, George Silviu, Gh. Brăescu, Otilia Ghibu, Ion Pas, N. Pora; jocuri intelectuale, etc. etc. Opt planşe în culori. Sute de ilustraţii.

PREŢUL 60 LEI

CEA MAI PLĂCUTĂ LECTURĂ DE SĂRBĂTORI

Cronica literară

IONEL TEODOREANU: Bal mascat, roman

Cartea Românească, 1929

Noul roman al lui Ionel Teodoreanu conţine două lucruri: istoria unei evoluţii sufleteşti, care este în acelaş timp o criză sufletească, şi rechizitoriul autorului împotriva unui oraş, Iaşul. Aceste două motive se împletesc, susţinându-se unul pe altul.

Ionel Teodoreanu, pentru a-şi satisface nevoia *lui* de a acuza Iaşul ia o familie moldovenească, pe care o descrie, servindu-se de ea pentru a trece în revistă tot ceea ce găseşte meschin, urît, deplorabil, în viaţa capitalei Moldovei. Sîntem dela început introduşi în casa şi în atmosfera familiei Danielescu. Familie de intelectuali. Dl. Justin Danielescu este profesor universitar, apostol cultural, o celebritate a culturii româneşti. Intelectuală şi soţia lui, profesoară de Higienă. Trei copii — doi băieţi, Andi şi Luchi şi o fată, Duduia — complectează familia. Andi, băiatul cel mai mare, care la începutul romanului are douăzeci de ani, este eroul romanului. Acest Andi reprezintă în familia Danielescu o excepţie. Se deosebeşte de toţi. Este lucid, chinuit sufleteşte, izolat printre ceilalţi, visător şi în acelaş timp exact în observaţiile lui, aproape anormal de complexe pentru vârsta lui şi pentru societatea în care trăeşte. Autorul îl prezintă la început cu simpatie, poate cu prea multă simpatie, ca pe un tip excepţional. Andi în primele două sute cincizeci de pagini ale romanului apare ca un erou romantic, pe un piedestal, atât de mult deasupra tuturor încât existenţa lui poate părea aproape ireală, dacă nu artificială. Acest caracter de „excepţional" este singurul lui defect, dacă îl considerăm în calitatea lui de erou al unui roman realist, cum a fost intenţia autorului. Afară de aceasta, Andi apare ca lupa cu care autorul examinează societatea ieşană. El este comentatorul vieţii ieşene. Comentariile lui sînt ale autorului — adică sînt simpatice autorului (vorbim mereu de primul aspect al lui Andi din primele trei sferturi ale romanului). Asta nu înseamnă, dealtfel, că Ionel Teodoreanu nu intervine direct, zugrăvind anumite aspecte din viaţa de familie a Iaşului. Scenele de familie din casa Danielescu sînt de un realism scrîşnit, crud, fioros. Nici-un personagiu — afară de Luchi, fratele mai mic al lui Andi, suflet simplu, bun şi sincer — nu e scutit de ridicul. Şi mărturisim că Ionel Teodoreanu nu exagerează. Societatea pe care o descrie este *aşa* şi nu altfel, ridiculă şi desgustătoare.

Dar să urmărim soarta lui Andi, în mijlocul acestei societăţi. După câteva aventuri sentimentale — unele ciudate, altele banale — Andi întâlneşte o fată, Ştefana, de care se îndrăgosteşte. Ştefana este şi ea o fiinţă excepţională, dar pe alt plan decât Andi. Andi este un suflet lucid, complex, chinuit dar lipsit, totuş, de independenţă, de o anumită voinţă. Este, în fond, un suflet ratat. Ionel Teodoreanu indică ferm cauza acestei ratări: atmosfera desagregantă a unui oraş, Iaşul.

Ştefana — care împreună cu tatăl ei, agent diplomatic, a colindat în adolescenţă o mulţime de ţări şi de lumi — este un suflet independent, greu de fixat, voluntar, original, un suflet deschis tuturor avânturilor, lacom de frumos şi de lumină. Un suflet *liber*. Cu totul altfel e sufletul lui Andi, mărginit, nedeslipit de Iaşi şi înrădăcinat adânc, în familia şi în oraşul în care s'a născut. Un suflet provincial, faţă de sufletul Ştefanei, cosmic. Un singur lucru comun amândurora: inteligenţa lucidă. Dar această inteligenţă fiecare din ei o întrebuinţează deosebit, pentru scopuri cu totul diferite. Inteligenţa Ştefanei înregistrează viaţa ieşeană — meschina viaţă ieşeană — cu calm olimpic: n'are nevoie de această viaţă. Andi o înregistrează şi el această viaţă penibilă, ipocrită şi meschină, o judecă, sufere din pricina ei — dar are nevoie de ea, nu se poate despărţi de ea, lui nu-i este dat să aibă calmul olimpic şi detaşarea simplă a Ştefanei. Aici este conflictul. Se presimte dela început că aceste două suflete nu se vor potrivi, nu se vor înţelege. După patru ani de căsătorie, deja, drama e gata să isbucnească. Andi, încetul cu încetul, se lasă prins tot mai mult de viaţa ieşeană. Intră şi el încetul cu încetul în acest „bal mascat" al ipocriziei vieţei ieşene, în care sub măştile strălucitoare de carton aurit ale intelectualităţii, ale visului, ale artei, nu se ascunde decât vid sufletesc, platitudine morală, materialism meschin. De aci, finalul este deja schiţat. Andi îşi pune definitiv masca. Succesele cursurilor lui la Universitate — de tinichea aurită şi ele — succesele lui „mondene", atitudinea de erou intelectual al Iaşului îl convertesc complect la balul mascat al platitudinii şi ipocriziei sociale. Şi Ştefana care îşi dă seamă că „Andi nu mai are nevoie de ea" pleacă. Iar Andi se căsătoreşte cu o veche dragoste banală din timpul studenţiei.

Evoluţia sufletească a lui Andi Danielescu este condusă, pas cu pas, cu meticulozitate, cu luciditate şi cu marea putere de expresie colorată şi plastică cu care Ionel Teodoreanu ne-a obişnuit şi până acum. Andi apare la început prea excepţional; acest caracter excepţional este însă premeditat de autor. Era o nevoie a problemei pe care autorul a vrut s'o demonstreze şi anume că împotriva atmosferei dezagregante şi banalizate a unui oraş ca Iaşul nu rezistă nici suflete deosebite cum pare că e sufletul lui Andi la început. Contrastul ajută la evidenţa teoriei ieşenofobe a lui Ionel Teodoreanu.

Şi Ştefana este o fiinţă excepţională. De data asta însă *cu adevărat* excepţională, menţinându-şi acest caracter până la sfârşit.

Această predilecţie pentru eroi excepţionali nu este numai o întâmplare la Ionel Teodoreanu. Este expresia, în talentul lui, a unui romantism iniţial şi indestructibil. Este expresia unui idealism, a unei nevoi de vis, care, în dauna tuturor străduinţelor lui realiste, persistă mereu. La toţi eroii lui se observă un desăvârşit acord între moral şi fizic. Andi e frumos, figură de Hamlet, palid, adevărat cap de erou lamartinian. Ştefana şi ea remarcabilă fiziceşte. Ochi negri ciudaţi, mâni şi picioare de fetiţă, gesturi bizare de tânără vrăjtoare etc. In celelalte romane ale lui Ionel Teodoreanu apărea acelaş desăvârşit acord între fizicul şi moralul eroilor. Dănuţ din „Medeleni" era şi el frumos şi apolonian. Acelaş lucru cu eroul din „Turnul Milenei". Eroii lui Teodoreanu sînt toţi, fiziceşte, nişte Adonişi sau nişte Apollo. Intâlniţi pe stradă ar atrage toate privirile, mai ales ale femeilor. Este o predilecţie a lui Teodoreanu, care a devenit obicei. Poate ar trebui să reacţioneze împotriva acestui obicei. Mai ales când a pornit, cu paşi atât de siguri ca în „Bal mascat", pe drumul romanului realist. Doamna Bovary, pe stradă, ar trece neobservată. Felix din „Educaţia sentimentală" a aceluiaş mare Flaubert este, fiziceşte, om ca toţi oamenii. Şi exemple mai sînt, multe.

Rechizitoriul făcut Iaşului, este credem, just. Cu o singură restricţie: credem că aceiaş societate, aceleaş ipocrizii, acelaş „bal mascat" există pretutindeni.

Este un tablou al societăţii româneşti în genere — cu câteva particularităţi ieşene, cu o culoare locală ieşană specială. Dealtfel această observaţie însuş autorul o pune în gura Ştefanei, care comentează la un moment dat întâmplările romanului.

S'ar putea pune întrebarea dacă Andi, plasat în oricare alt oraş decât Iaşul, n'ar fi reacţionat cumva la fel. Pentrucă Andi este, şi independent de influenţa Iaşului asupra lui, un suflet făcut pentru crize şi luptă interioară. Este drept, însă, că abdicarea lui dela sfârşit şi intrarea în balul mascat îl reduce cu mult în ochii noştri. Şi poate că autorul are dreptate: în alt oraş decât Iaşul ar fi abdicat mai greu dela el însuşi...

In orice caz sufletul contradictoriu şi complex al lui Andi dela început este — fără prezenţa Iaşului — un câmp minunat de analiză psihologică, pe care Ionel Teodoreanu a făcut-o cu inteligenţă şi subtilitate. Sînt pagini de mare pătrundere şi de mare observaţie psihologică.

Oarecare disproporţie între primele trei sferturi ale romanului, făcute din viaţa interioară a lui Andi şi dragostea lui pentru Stefana, — şi ultimul sfert, precipitat, viu, cu abundenţă de dialoguri şi mişcare. Dealtfel lipsa de dinamism exterior a primelor două părţi ale romanului este justificată de necesitatea subiectului şi a „excepţionalului" Andi dela început. Şi e vârstată cu câteva descripţii, ca aceea a ierarhiei meselor pe care le oferă familia Danielescu — după mutra şi rangul invitaţilor — care e magistrală.

Cu acest roman Ionel Teodoreanu continuă descrierea marei burghezii ieşene — care e în multe privinţe marea noastră burghezie în general. Este un aspect *anumit* din Iaşi şi din societatea românească. Nu este nici tot Iaşul, nici toată Societatea noastră, dar este unul din aspectele cele mai frapante, cele mai caracteristice şi cele mai interesante ale României. Din această mare burghezie Ionel Teodoreanu ne-a oferit în „Bal mascat" o categorie: a intelectualităţii semidocte ceea ce constitue o bună parte din „cultura" românească actuală. Nu putem decât să-i mulţumim.

Şi ne-a mai oferit, în acest „roman realist", foarte mult lirism — al eroilor şi al lui — şi multă, multă poezie. O podoabă — poate câteodată deplasată în acest „Bal mascat" — dar o podoabă veritabilă, întotdeauna.

AL. A. PHILIPPIDE

INSEMNĂRI

Ion Băilă

La spitalul Colţea s'a stins din viaţă colaboratorul nostru Ion Băilă.

Originar din comuna Valea, Jud. Sibiu, fecior de preot, defunctul a făcut parte din generaţia de gazetari, care au pregătit pe fraţii de peste munţi, pentru evenimentul mare al unirii.

Ion Băilă a colaborat la „Tribuna" din Sibiu de sub direcţia doctorului Ioan Raţiu.

A mai scris la „Foaia Poporului" din Sibiu şi la „Tribuna" din Arad.

La Sebeşul săsesc a scos o revistă economică intitulată „Munca".

Colaborator al „Românului" din Arad, din anul 1914, Băilă scrie în inimoasa foaie arădeană, versuri pline de avânt patriotic, preamărind eroismul regimentelor româneşti, „această virtute omenească, care nu poate fi alterată prin vitregia unor împrejurări neprielnice" — cum scrie el în prefaţa volumului „Zbuciumul Ardealului", în care şi-a cules recent poeziile tinereţii.

Băilă nu a desminţit niciodată spiritul de sacrificiu care anima pe toţi mânuitorii de condei români, din ţinuturile desrobite.

După războiu, Ion Băilă a venit în vechiul regat şi a fost în anii 1919—1920 redactor al ziarului „Dacia".

In timpul din urmă Băilă cerceta întâmplările în legătură cu acelaş Ardeal care-i legănase copilăria.

Moare la vârsta de cincizeci de ani. — *Ad. Lit.*

Criteriu estetic

Intr'o recenzie asupra volumului „Grădina cu amintiri" de d-şoara Otilia Cazimir, un „critic" face *mea culpa.* Greşise într'o notiţă din „Sburătorul", opunând „oarecare rezistenţă" şi exprimându-se „cu destulă energie"... când venise vorba de scriitoarea eşană.

„Azi găsesc în mine, — urmează recenzentul, — mai multă înţelegere pentru acest fel de producţie literară. In fond în repulsia mea de atunci intra o doză mare de indignare faţă de sgomotul disproporţionat prin care cercul „Vieţii Româneşti" căuta s'o impună atenţiei publice ca pe un fenomen excepţional".

Admiţând că „Viaţa Românească" face un „sgomot disproporţionat" în jurul coloboratorilor şi admiţând că această revistă ar fi vrut să prezinte pe d-ra Otilia Cazimir ca pe un „fenomen excepţional", — ce-i de vină d-sa de aceste „sgomote" şi de această pretenţie?

Vra-să-zică simplul fapt al apropierii de cercul „Vieţii Româneşti" face pe un „critic" să se „indigneze" — indiferent de talentul autorului.

După câtva timp dela indignare, d. C. recunoaşte astăzi talent d-rei Otilia Cazimir — dar un talent minor, deoarece autoarea „Grădinii cu amintiri" scrie numai lucruri mici: schiţe şi momente (şi probabil: catrene).

Când d-ra Otilia Cazimir va scrie romane şi epopei, d-sa va fi desigur un talent major.

Vedem deci că recenzentului, trecându-i furia, i-a rămas însă ceva mai adânc şi mai grav decât indignarea.

Şi orice discuţie e de prisos....

Colportaj literar

Revista „Viaţa literară" a introdus o rubrică de „comentarii redacţionale" — un fel de poştă a redacţiei.

In aceste comentarii, directorul foii dă astfel de răspunsuri: „Cu emoţie, dar fără originalitate"... „Banal"... „Incă nu", etc.

Un fost colaborator al „Vieţii Literare" ne explică secretul comentariilor şi al colaborării.

După primirea manuscriselor, redacţia trimite candidaţilor la colaborare pachete cu colecţii de reviste şi cu volume de-ale conducătorilor publicaţiei.

Dacă colecţiile şi volumele sunt plasate, şi banii intră în sertarul administraţiei, — versurile sunt bune şi se publică... altfel: „încă nu" (adică până la primirea mandatului).

„Viaţa Literară" vrea să publicăm, în întregime, scrisoarea?

„Protectoare"

Foaia literară a d-lui Stelian Popescu publică o schiţă intitulată „Protectoare" şi semnată Paul Daniel.

Este vorba de necazurile unei bătrâne văduve, care creştea băeţi pentru toate serviciile ei. Unul, Chirică, a părăsit-o. Văduva l-a plâns, cu lacrimi „prelinse pe obrajii săi zbârciţi de bătrâneţe". „Era dat naibei, — izbucnea ea, — afurisitu ăla! păcat de el... putea s'ajungă om".

Cum însă băiatul a dat cu piciorul în noroc, o vecină a adus babei un alt candidat — mult mai tânăr: de vre-o unsprezece ani. „Aşa era şi Chirică, — oftă „protectoarea", — când a venit la mine; când să-l mai fac şi p'ăsta mare cât el?"

D. Stelian Popescu dă reţeta: dacă vre-o babă vrea să facă pe cineva om — să nu ia băeţi la crescut (care te părăsesc când ţi-i lumea mai dragă), ci să se ingurluiască cu flăcăi crescuţi gata.

Repros

Domnul D. Iov, fost prefect în Basarabia pe timpul unor alegeri de pomină, îşi publică într'o revistă săptămânală amintirile din copilărie.

D-sa dă un portret al institutorului Vartic, care l-a învăţat în clasele primare multe lucruri frumoase.

„De-atunci am înţeles că datoria unui om în viaţă este să fie drept. Şi de câteva ori am avut prilejul, nu m'am abătut dela această învăţătură", — spune d. Iov.

D. Vartic de pildă spunea că nu trebue să minţi. Şi d. Iov n'a minţit decât odată, când cu uratul... Dar şi astăzi, — adaogă d-sa, — îmi roşeşte obrazul".

Şi fostul prefect, din ce în ce mai tandru, se spovedeşte:

„Au trecut zeci şi zeci de ani. De multe ori eram silit să spun o minciună. Dar n'o spuneam — căci chipul Domnului Vartic îmi răsărea în minte, blând".

Domnule Vartic, poveţele d-tale cu minciuna au dat rezultat bun. Ce păcat că n'ai spus şcolarilor... că nu-i frumos să baţi la tălpi şi să furi urnele!

Poşta redacţiei

N. T. — Am citit poezia „Cântec pentru fata de pe strada mea":

Fată blondă, când te văd
Trecând în haina verde,
Sprintenă ca o săgeată
Dintr'un arc din vremea veche, —
Te privesc de-alungul străzii,
Până 'n colţul ce te pierde,
Rămânând flămând de tine
Şi gândind la o pereche.

E foarte bine adus din condeiu. Dar pentru corespondenţa d-voastră amoroasă alegeţi-vă alt mijloc: de pildă poşta la vre-un bal — propice pentru apetitul erotic.

C. M. — Am citit entuziasmaţi:

... Mă jur ca mine nimeni n'are
Patru femei cu corp divin
Frumoase şi încântătoare...

Imi fac servicii — jur de cer...

Bravo, domnule, — te felicităm. Atât numai: nu-i frumos să te lauzi cu femeile (chiar patru!) şi mai ales cu serviciile ce ţi le fac...

V. B. — Am primit scrisoarea d-voastră desnădăjduită:

„Omul de azi e mai mult decât animal, ori bestie, ori vită, cum i s'ar spune (că acestea trăesc inconştiente şi omul e conştient de sine însuşi), omul de azi şi de până acum, în general, e *pervers* şi omul pervers e mai mult decât un animal".

Aşa-i, domnule, şi de-aceia trebue să ai desgust de toate cele — chiar de scris...

E. B. — Ne rugaţi să binevoim „a vă cerceta situaţia şi a o clarifica cât mai curând posibil".

Biuroul nostru de cercetare a situaţiei literare şi-a încheiat lucrările. Veţi primi o adresă în regulă cu No. de eşire, stampilă şi cu indicaţii: „strict confidenţial", „secret mobilizare", etc.

I. F. — Ne comunicaţi că, de cetit şi de scris, aproape aţi pierdut vederea („am ajuns aproape să nu mai văd, cel puţin seara nu mai pot ceti şi scrie, ochii refuzându-mi acest lucru").

Vă sfătuim să vă lăsaţi de cetit şi de scris, iar dacă ţineţi prea mult la literatură, — ne permitem a vă recomanda o maximă: „E mai onorabil să rămâi orb cetind, decât scriind". — *M. Sevastos.*

Epigrame

Am primit următoarele epigrame închinate d-lui C. Ardeleanu, autorul romanului: „Am ucis pe Dumnezeu".

Titlul cărţii v'o explică,
Inutil să vă spun eu,
Cartea lui de ce, adică,
N'are nici un Dumnezeu.

Har.

* * *

Autorului romanului „Am ucis pe Dumnezeu", care mi-a oferit volumul.

„Am ucis pe Dumnezeu!"
O mărturiseşti şi-i bine.
Dar cu ce ţi-am greşit eu,
Ca să mă ucizi pe mine.

Rig.

Cine e Thomas Mann?

Premiat de comitetul inventatorului dinamitei, Nobel, — care fără această ofrandă spiritului ar fi rămas un necunoscut, ca inventatorul prafului de puşcă — romancierul german Thomas Mann nu ne dă răgazul să ne'ntrebăm cine e. Deşi a scris o serie de romane cu acţiunea la începutul veacului trecut din lumea burgheză a Lübeckului unde tatăl său fusese bogat negustor de grâne şi senator — uriaşa lucrare **Buddenbrooks,** la care s'au alăturat **Moartea la Veneţia, Tonio Kroeger** şi de curând **Muntele Vrăjilor** (Zauberberg), Thomas Mann era prea puţin cunoscut în restul continentului. Premiul Nobel îi oferi câteva milioane, de care un adevărat scriitor n'are absolută nevoe chiar când nu e sărac, cum e cazul romancierului german, şi gloria de care de obicei se veselesc mai mult rubedeniile, soţia şi urmaşii.

In 1907, presimţind pericolul popularităţii care-l ameninţa, şi-a făcut însuşi un portret în revista umoristică **Simplicissimus,** unde, sub înfăţişarea de glumă, redă însăşi esenţa creatorului de minciuni de artă:

„Nu înţeleg de ce oamenii mă preţuesc. N'am făcut niciodată nici o ispravă. Toată viaţa am visat, am citit pe poeţi şi am scris şi eu ca ei. La drept vorbind onorurile pe care societatea le acordă unor astfel de indivizi mă surprind cum nu vă puteţi închipui. Un poet e un zevzec incapabil să fie folosit în vre-una din activităţile unor oameni serioşi". Şi mai departe: „Şi în schimb acest ins nutreşte idei revoluţionare, e aplecat la toate viciile — pe scurt, un şarlatan de care e mai bine să te fereşti şi pe care societatea ar trebui să-l treacă sub tăcere, aşa cum de altfel doreşte el însuşi".

Thomas Mann aduce în literatura universală un tezaur de romantism şi de adevăr sufletesc pe care l'a creat societatea germană cu deosebire în veacul trecut, înainte de apariţia politicei de fier. Un scriitor francez l'a comparat cu Wagner. E greu de pus alături un muzicant şi un romancier şi e şi mai greu de evaluat farmecul cuvântului în raport cu al sunetului. E adevărat însă că, amândoi au adus în cultura contemporană un material autentic, plămădit de o viaţă fecundă, feriţi de adierile palide ale Occidentului ca şi de miazmele îmbătătoare ale Orientului.

Şi soarta a voit ca acest Thomas Mann să aibă în literatura germană un fundal pe care silueta lui să se profileze şi mai precis, literatura fratelui său Heinrich Mann, de un caracter voit european, adică diametral opus.

Mai există inchiziţia în Spania?

Dacă ar fi adevărat ce scrie un ziar din Madrid, — *La Voz,* — tradiţiile Inchiziţiei nu au dispărut încă din Spania. Iată faptul: oraşelul Campos-voi să creeze o bibliotecă ce, bine 'nţeles, trebuia să cuprindă celebrele *Episodies Nacionales* ale lui Galdos. Deşi aceste episoade naţionale ale marelui scriitor spaniol sunt de o perfectă moralitate, câtorva locuitori li s'a părut atinsă credinţa. Şi, fără zăbavă, transportară operele lui Galdos pe un rug. S'a încins un foc şi paginile au fost reduse în cenuşă, în sunetul clopotelor... Ziarul *La Voz* cere intervenţia autorităţilor.

Formula nuvelei şi strategia povestirii

Benjamin Crémieux a dat, recent, în „Les Annales" o „formulă a nuvelei". In ultimul număr al revistei „A. B. C." Maurice Renard încearcă să dea o „strategie" a povestirii: „Două greşeli trebuesc ocolite neapărat: de a trata un subiect prea vast ori prea mic... Există romancieri care nu-şi găsesc locul în povestire, aşa cum există povestitori născuţi ale căror romane nu constituesc decât o înşiruire de povestiri, — mai mult povestiri decât o succesie de capitole".

Un premiu Edgar Poe

Societatea americană Edgar Allan Poe a hotărât decernarea în fiecare an, începând de anul viitor, a unui premiu ce va fi atribuit celui mai bun esseu critic asupra întregii opere sau a unei singure opere de Edgar Poe. A doua condiţie cerută e ca manuscrisul să nu depăşească două mii de cuvinte.

Cincantenarul lămpii incandescente

Mari sărbătoriri au fost pregătite în America, închinate cincatenarului lămpii incandescente. Cu acest prilej Thomas Alva Edison a primit omagiul ce, desigur, i se cuvine.

S'au pus la cale pretutindeni, iluminaţii de feerie şi s'au realizat adevărate cascade de electricitate. Dar Americanii au avut o idee ce nu e deloc banală: pentru sărbătorirea luminii, ei nu au găsit nimic mai potrivit decât consacrarea obscurităţii... Şi în ziua de 23 Octombrie, Edison, apăsând pe un buton a făcut ca toate luminile publice din Statele Unite să se stingă. Intreruperea a fost de scurtă durată şi lumina a fost redată progresiv. In acest chip omul a avut conştiinţa de tot ce lumina electrică a putut să-i dea ca siguranţă şi confort într'un răstimp numai de o jumătate de veac.

Mărunte

— S'a pus în vânzare a cincea mie din *„Cărvunarii"*, dramă istorică despre care *Mihail Sadoveanu* a scris: *„Am cetit cu emoţie paginile dramatice ale prea interesantei cărţi a d-lui D. V. Barnoschi"*.

— A apărut: „Aşa mi-e scris" — romanţă. — Cuvinte de Marioara W. Brunetti, muzica de Wito Brunetti.

* * *

A apărut **Icoane de lemn** de T. Arghezi. Ed. „Naţională" Ciornei. Preţul 100 lei.

— A apărut: **Dr. A. Koralnik,** Scriitori şi artişti. Portrete literare. Traducere de C. Săteanu. Iaşi, 1930. Preţul 50 lei.

Cuprinde portretele literare ale scriitorilor: Anatole France, Korolenko, Blasco Ibanez, Gerhart Hauptmann, Emil Verhaeren, Georg Brandes, Ernest Renan Romain Roland, etc.

BIBLIOGRAFIE

Dinu Dumbravă: Strămoşii bucureştenilor... Atelierele „Adevărul" S. A., Bucureşti.

Eugeniu Sperantia: Tradiţia şi rolul ei social. (Studiu de sociologie biologică), Tip. Béres Carol, Oradea, Preţul 60 lei.

Ernst Glaeser: '924, Trad. de Emil Ursu, Edit. „Eminescu", Bucureşti, Preţul 100 lei.

Gallia Tudor: Latiniada (Epopee), Tip. „România Nouă", Bucureşti, Preţul 160 lei.

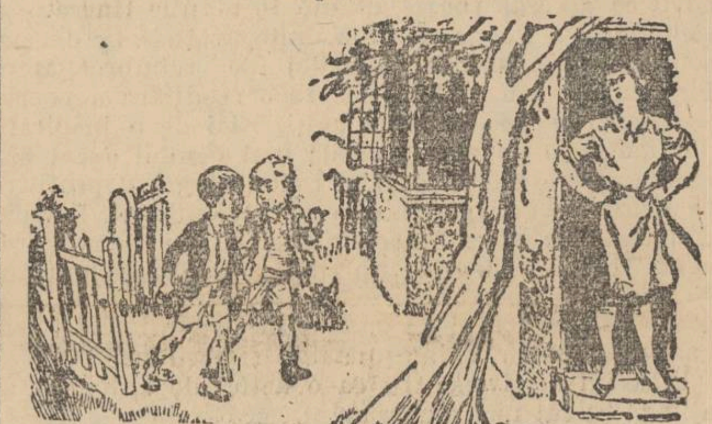
Editura „NAŢIONALA" S. CIORNEI anunţă :
ICOANE de LEMN
(Din amintirile ierodiaconului Iosif)
primul volum de proză al scriitorului
TUDOR ARGHEZI
se pune în vânzare la toate librăriile
Miercuri 18 Decembrie 1929
AUTORUL VA SEMNA exemplarele reţinute : JOI 19 DECEMBRIE şi SÂMBĂTĂ 21 DECEMBRIE 1929 LA AGENŢIA ROMÂNĂ HACHETTE Str. LIPSCANI 26
între orele 11-1 dim. şi 4-7 d. a.

Cultura

— D-le Profesor, d-v. ne daţi pâinea de mâine.
— Da, dar d'asta îmi lipseşte mie, cea de azi.

Optimistul

Optimistul (către prietenul care căzuse în baltă) — Curaj, amice, ai ajuns acasă...

Unde dai...

EL. — N'am decât un prieten... pe câinele meu
EA. — De ce nu-ţi cumperi încă unul?

Precauţiuni

— Ai venit să-mi ceri mâna cu arma?
— Mi s'a spus că tatul d-tale e un urs.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

Ian— Iulie – Decemvre complet 1929
CTR 6
BIBLIOTECA ASOCIAȚIUNII SIBIIU
1929

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 473 — NUMĂR DE ANUL NOU — 7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA / 14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE — PRETUL 7 LEI — Duminică 29 Decembrie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Divagații de sfârșit de an

Sfârșitul anului îndeamnă la bilanțuri. Este un obicei de care nu poți scăpa. O predispoziție hereditară la încheerea socotelilor odată cu încheerea unui an din calendar. Dealtfel, când e vorba de bilanțuri literare (mărturisim că deocamdată acestea ne interesează mai mult pentrucă sunt în acelaș timp prilej de divagații diverse) încheerea anului este un termen foarte arbitrar. Un an, în literatură, poate însemna secoli sau nimic. Sunt ani în istoria literaturilor care au fost mai plini decît decenii întregi și ani care rămân încrustați în minte, ca fosilele, indestructibili. 1830, anul reprezentării lui *Hernani;* 1832, moartea lui Goethe; sau 1857, anul apariției lui „Madame Bovary" — și nu pomenim decât date din acelea care au devenit monede curente, la îndemâna tuturor.

Alături de aceste date celebre, data anului care se sfârșește acuma ne umple de oarecare melancolie. Privim în urmă, atenți și îngăduitori, și nu găsim nimic care să ne surprindă. Cercetăm note, însemnări, caiete, ziare, reviste, cu speranța că *am uitat* ceea ce a fost marea noastră surpriză, marele eveniment, erupția, cutremurul, fenomenul unic al literaturii acestui an și ne regăsim cu speranța înșelată: n'am uitat nimic; n'am avut ce uita. Blazare? Profesională tocire de lector și cronicar literar? Comparația cu anii trecuți ne consolează. Nu e nimic din toate acestea. Ne dăm seama că plăcerile de lector al acestui an care se sfârșește au fost recitiri, lecturi vechi (indiferent dacă vechi de sute sau numai de câțiva ani). Foarte puține plăceri nouă. Puține revelații. Fenomenul se definește, din ce în ce mai clar. Dacă n'am avut aceste plăceri nouă anul acesta, le vom fi avut poate anii trecuți? O privire înapoi, peste marginile arbitrare ale anului de față. Și ne dăm seama că dacă n'am avut anii trecuți lecturi mai entuziaste, am avut, în schimb, așteptări mai intense, nădejdi mai mari, curiozități mai reale.

Și bilanțul pe care voiam să-l facem anului de acuma, îl facem celor zece ani dela războí încoace, fără să vrem. Divagațiile noastre se alimentează dintr'o întreagă epocă. Epoca în care o generație a trăit, s'a realizat, a crescut și a degenerat sau s'a pierdut în anonimatul, de care, la început, voia cu atâta ardoare să scape.

Prilejul pentru bilanțul acestei epoci e bun. Chiar calendarul te îndeamnă la asta. S'au împlinit anul acesta zece ani dela încheerea păcii.

Generația care s'a copt în acești zece ani a crescut odată cu războiul fără să-l facă, l'a trăit totuș și ea și l'a suferit. De asta singura surpriză valabilă din anul acesta în literatură este tot romanul lui Ernst Glaeser „Jahrgang 1902" care, tocmai, descrie războiul acestei generații care a copilărit și s'a format în preajma lui și nu în el, și a înflorit îndată după încheerea lui. Romanul unui adolescent în timpul războiului a fost până acum neglijat. Și totuș urmele pe care războiul le-a lăsat într'un astfel de suflet au fost și sunt adânci, cu altfel de rezultate decât în sufletul celor care au făcut războiul, și, mai ales, sunt urmele care *de abia acum* încep să iasă la iveală.

Intre generația celor care au acum patruzeci de ani și a celor care au treizeci prăpastia e vizibilă. Niciodată poate deosebirea între două generații care se succed imediat n'a fost mai accentuată. Exemplu rar și fenomen vrednic de luare aminte.

In literatură această deosebire este frapantă. Amândouă aceste generații năzuesc spre noutate, spre o schimbare radicală, spre ceea ce a fost inexplorat. Niciodată ca după războí această dorință a noutății n'a fost mai puternică. Cei zece ani dela războí încoace au fost ani plini de tentative inovatoare în literatură. Eram obișnuiți să vedem în fiecare lună apariția unei școli, literare nouă, a unei mode literare, a unui curent, a unui manifest. Toate modernismele și toate *ismele* care, în afișajul literar, s'au perindat, reclame luminoase pe pânza vremii, de zece ani încoace, dovedesc acest lucru. Tendința asta inovatoare este, totuș, adânc deosebită la cele două generații ale răsboiului. Generația care l-a făcut a avut de răsturnat o tradiție, eforturile ei s'au îndreptat spre dărâmarea unei stări de lucruri și spre înlocuirea ei. De aici literatura ordonată, constructivă și preocupată de a *înlocui* ceva existent cu ceva nou și totuș cu rădăcini în ceeace a fost, literatura, în fond, tradițională, a tuturor scriitorilor care au făcut sau au fost în vârstă de a face răsboiul. Cu totul alta, cu totul opusă, a fost tendința generală a generației crescută în răsboiu fără să-l fi făcut. A fost o tendință spre anarhie. Nu mai era vorba de a dărâma ceva ce a fost. Era o ignorare voită a tradiției, a edificiului existent, și o imposibilă năzuință de a crea ceva din nimic, un arbore cu rădăcinile în aer. A fost o exasperare a nevoii de nou și de inedit pe care a lăsat-o în urma lui războiul. Dealtfel, rezultatele au fost concludente: generația răsboiului s'a îndreptat, fatal, spre realizări sociale, dând în literatură, opere subordonate unui ideal social oarecare (gândiți-vă la comunismul lui Barbusse și la rechizitoriul pe care Heinrich Mann îl face regimului imperialist german, de exemplu); generația adolescentă a răsboiului zece ani, în linii generale, s'a sbătut în anarhie.

Aceasta ne explică așteptările noastre intense, curiozitățile noastre reale și marile nădejdi din anii trecuți. Au fost ani de frământare literară, de ezitări și de încercări. Bilanțul atât de banal al ultimului an să însemne oare că frământările anarhice s'au potolit?

Poate că da. O privire printre tinerii scriitori — „Jahrgang 1902" — din Germania și Franța (țările concludente pentru tot restul lumii în această materie, a influenții răsboiului) ne îndreptățește să credem astfel. Școlile literare nu mai apar la fiecare două sau trei luni. Reclamele luminoase nu mai au loc decât în vitrina editorilor serioși pentru opere serios tradiționale. Se scrie azi mai mult ca oricând „cum scrie toată lumea", ponderat, chibzuit, pe înțelesul tuturora, tradițional însfârșit, ca altădată. Sunt și scriitori care mai încearcă să reacționeze, fără îndoială. Dar așa a fost de când e lumea. Originali de ăștia au existat în toate timpurile... (Lectorul burghez și „om de treabă" care face aceste reflecții poate fi liniștit. A nimerit-o bine. Are dreptate. Așa este. Epoca dinamitei literare pare, într'adevăr, să fi trecut pentru o bună bucată de vreme).

Fie-ne, totuș, îngăduit să regretăm, noi amatorii de așteptări intense, de mari nădejdi și de curiozități reale, să regretăm această epocă. Mărturisim că spectacolul unui scriitor ca Arnolt Bronnen, care acum zece ani era un furios expresionist și acum scrie romane naționaliste și șoviniste, ne mâhnește. Vom prefera întotdeauna acel ciudat „Vatermord" de odinioară al lui Bronnen șovinismului lui literar de acum. Din aceleași motive, erupția tradiționalistă a „Crinului alb" dela „Gândirea" și ortodoxismul grupului de tineri care au semnat manifestul susnumitului Crin, apare, la noi, mai mult ca o intoxicație literară cu retrograde idei occidentale. Intelegem o revenire la nivelul normal actual, o reintrare în ritmul vremii prezente, dar o sărire de etape înapoi și apelul la o tradiție inexistentă ni se par lucruri ciudate. In orice caz este un exemplu al incoherenței unei bune părți din generația nouă care, pentru a scăpa de anarhie se pune sub comanda unor mituri șubrede pe care secolul nostru le refuză. Fapt care ne îndeamnă să credem că tot generația care a făcut răsboiul a privit și privește cu adevărat înainte, spre veritabile realizări nouă. Constatarea aceasta depășește literatura și merită o desvoltare — care nu și-ar găsi locul în aceste divagații de sfârșit de an.

Am mai pomeni, doar, în aceste divagații despre prăpastia care pare că se deschide între generația „nouă" a adolescenților din timpul răsboiului, cea care are treizeci de ani acum, și ultima nouă generație, care pășește acuma peste al douăzecilea prag al vieții. Prăpastia o simțim căscându-se, imensă. Ea nu apare numai în literatură, ci în viața de toate zilele, socială și privată, în jurul nostru, pretutindeni. Să fie un semn al vremii că distanțele dintre generații cresc mereu?

Prilej, în orice caz, de subiecte utile pentru romancierii noștri.

Și, în orice caz, ar fi niște divagații de început de an....

AL. A. PHILIPPIDE

Sfârșit

Am închis fereastra, pentrucă de-o vreme,
Ne'mpăcată, geme
Toamna 'n agonie,
Sbuciumând aceleaș crengi, fără să știe.

Am închis și ochii, pentrucă mă doare
Să privesc cum moare
Toamna lângă mine...
Și la moartea toamnei numai iarna vine.

Imi deschide ochii un fior de ghiață:
Și privesc în față
Toamna desbrăcată,
Pe crucea ferestrei stând crucificată.

D. N. TEODORESCU

Iser — Tătăroaica

Chana Orloff — Sculptură

Intrarea în viață a lui Nelu

de MIHAIL SADOVEANU

Il cunoști pe Cezar. Trebuie să știi că-și încheie cariera destul de frumos, mai frumos chiar decât mă așteptam.

Iți amintești că un prieten mi l-a adus în dar și avea șase luni trecute. L-am așezat în plină lumină, în mijlocul ogrăzii, și l-am judecat, împreună cu alți cunoscători. Am hotărît că e un „pointer", deși avea destul amestec străin. Dar ș'acest amestec era nobil, adică vânătoresc. Era castaniu, pătat cu alb; avea o fineță deosebită în toate membrele ș'o sprinteneală în alură, care l-a făcut, mai târziu, mare alergător. N'a concurat însă niciodată în stadionuri. Nu primise încă educația profesională. Prietinul mi-l adusese și ca să-mi facă o plăcere, știindu-mă fără prepelicar, și din pricină că Cezar nu ținea să se statornicească în domiciliul care-i fusese hărăzit.

— Ce să-ți spun, cucoane? Cam umblă fugar.

Totuși, de vagabondaj n'am avut a mă plânge din partea lui. A acceptat cu destulă mulțămire familia de copii care l-a împresurat din primul moment și, având cu cine petrece, n'a mai simțit nevoie să caute în afară de ogradă distracții. Se vede că vagabondajele fuseseră provocate și de unele măsuri corective, luate cu prilejul începuturilor educației lui. Acuma, văzând și simțind în jurul lui numai prietinie și blândeță, deodată s'a deschis, a devenit amabil și disciplinat. Dela început și-a pus în valoare sprinteneala, amestecându-se în jocurile cu mingea ale copiilor. Repede a învățat a prinde cercurile cu gura și a aduce în joc mingea ieșită din cercul jucătorilor ori pierdută. Cu acest prilej a început a da reprezentații de sărituri și salturi. Trebuia să apuce și să coboare un obiect așezat la înălțimi tot mai mari. Observând că plăcerea lui se acordă cu a prietinilor cu ochi albaștri și bucle bălăi care-l admirau și-l aplaudau, își dădea toată silința să realizeze acrobații din ce în ce mai surprinzătoare. La sfârșitul partidelor se așeza și el în rând pe iarbă și răsufla pripit cu ochii licăritori și cu botul deschis din care atârna o limbă lungă și trandafirie.

Cum s'a deschis sezonul de prepeliți, l-am scos, ca să-l fac să intre în adevărata lui îndeletnicire. Sângele generațiilor de vânători pulsa cu putere în el. Fără să-și dea samă de ce vreau dela dânsul, a început a cerceta ș'a adulmeca. Instinctul misterios îi vibra în toți nervii. La cea dintâiu prepeliță care tresări în zbor deasupra ierburilor, rămase împietrit, cu botul înălțat. Dar cum auzi detunătura de armă, se prăvăli într'o parte ș'o rupse de fugă, cuprins de o panică nebună. S'a oprit cine știe unde, pe-un dîmb, s'a recules, a privit în juru-i și mi-a trimis din depărtare o privire de umilință. M'am îndreptat spre el, s'a depărtat. L-am chemat cu glas blând, m'a suferit să mă apropii. L-am mângâiat, i-am vorbit amical. A înțeles că nu vreau să-l asasinez. M'a urmat iar; însă era neliniștit și atenția îi era ațintită numai spre groaza pe care o aștepta să izbucnească în el ori deasupra lui.

La a doua detunătură, fuga i-a fost mai îndârjită și mai lungă. Nu mă mai lăsa să mă apropii; ținea între noi o distanță potrivită. Am avut rea inspirație să-i adresez câteva cuvinte supărate, apoi violente. Incepeam să mă conving că prepelicarul meu de dar poate să devie bun artist de circ, vânător însă niciodată.

Istoria cu spaima și cu fuga s'a repetat ș'a doua oară. Cum însă dragostea de stăpân și instinctul ascultării rămâneau covârșitoare, am izbutit să-l fac să mă urmeze cu ușurință ș'a treia oară, la câmp. Eram cu câțiva prietini, ai căror câni își începură îndată cu hărnicie lucrul. Unul aretează o prepeliță, altul alta; îmi sare și mie una dela picior; trei focuri detună în șir. Cezar s'așterne pe linia unui hat, apoi în lungul drumului, cu urechile fâlfâind și mai ticălos decât oricând. In câteva clipe dispăru la cotitură și nu l-am mai văzut.

(Continuare în pag. II-a)

Până la locul de vânat venisem cu trăsurile, şi, după obiceiu, suisem în vehicul, alături de noi, şi cânii. Era cu neputinţă fugarului meu să găsească drumul spre casă. Ne aflam la o depărtare de oraş de cinsprezece kilometri. Deci trebuia neapărat să se prăpădească. Imi părea întrucâtva rău, pentru copii. Din punct de vedere vânătoresc eram hotărît să mă resemnez. Camarazii mei mă mângâiau cu glume şi epigrame pe care nu eram în stare să le apreciez la adevărata lor valoare. Le socoteam chiar cu totul mediocre şi deşănţate, ţinând socoteală că ei erau bine serviţi şi se foloseau fără niciun scrupul de armele lor. Aveam un sentiment de suferinţă şi de umilire. Dacă s'ar fi înfăţişat atunci nefericitul meu prepelicar, aşi fi fost în stare să îndrept asupra lui arma. Era singurul mijloc de a nu o descărca în partea de unde veneau epigramele şi persecuţia.

După ce căzu soarele în lacul de aur şi purpură al asfinţitului şi simţii pe frunte o adiere cu mirezme de sulcină, supărarea mi se alină. Mergeam spre trăsuri cu tovarăşii mei prin zvonul susurat al miriştilor şi primeam în trup odihna dulce a pământului. Prepelicarii tovarăşilor veneau după noi cu capetele plecate, ascultând şi ei cântecul vieţii afunde şi imense, din ţărână până la stelele umede care începeau a clipi în azurul serii. Imi părea rău după bietul meu tovarăş pierdut. Tot mai păstrasem nădejdea că instinctul strămoşilor va birui o slăbiciune trecătoare. Acuma însă totul era zădarnic; Cezar trecuse numai pe lângă mine, spre alt destin. Curând poate intră fără nume şi fără urmă în vârtejul necontenitei prefaceri: piere, singuratic, de foame, ori îl ucid ţăranii, ori îl sfâşie cânii dela o stână.

Tovarăşii mei făceau reflecţii care nu mai erau epigramatice. Mă simţeam împăcat cu ei, subt semnul breslei.

Ne suim în trăsuri şi pornim spre oraş. După cotitura drumului, din nişte tufişuri, în negura serii, apare nefericitul meu prepelicar. Mă aşteptase acolo toată ziua, ferit de ochi străini şi de persecuţie, flămând şi însetat, înţelegând că-i va veni salvarea şi stăpânul pe acelaşi drum. Cunoscuse zgomotul trăsurilor şi sonul glasurilor şi ne ieşea întru întâmpinare. Revederea a fost destul de mişcătoare şi din acel ceas am rămas, până astăzi, buni prietini. Sânt încredinţat că aceiaşi inteligenţă deosebită care lucrase în el în ziua aceia a despărţirii, l-a făcut să biruiască şi spaima de armă. La dragostea pentru stăpân, la încrederea în el, s'a adăogit desigur ş'o judecată. Clipa hotărîtoare s'a produs când a aretat ş'a găsit cea dintâiu prepeliţă rănită. Atunci a pătruns în el curentul neamului lui vânătoresc, ca un izvor capriţios în albia râului. Nu mult după aceia numai vederea armei îl făcea să intre în crize de entuziasm.

Chiar în sezonul acela (de-atuncea sunt nouă ani trecuţi) a devenit un vânător pasionat; aşa de pasionat şi aşa de încredinţat de rolul lui pe lume, încât n'am fost în stare să-l fac a pricepe că el trebuie să rămâie un element subordonat. Foarte des mi-a dat a înţelege că el se socoate vânătorul principal. Ne amuzăm împreună; din când în când trag cu puşca; paseri şi animale se lasă impresionate de sgomot şi se opresc, ca să le poată el prinde; dar, dintre noi doi, numai el e în stare să fugă săgeată şi să urmărească până în zare un iepure care a apărut la capătul ogorului. Pasiunea aceasta de a urmări iepurele, rezistenţa dură la disciplină, mă fac să presupun că în vinele lui curg destule picături de sânge de copoiu.

Dar m'a servit destul de bine ca prepelicar, după cum ştii. A avut un nas fin şi un aret ferm. Acum însă a început a îmbătrâni. Auzul i-a cam slăbit; botul i-a încărunţit. Vechea lui ardoare totuşi şi-a păstrat-o şi a rămas prietinul nedespărţit de joacă al copiilor.

Dintre defectele lui trebuie să semnalez răutatea faţă de cânii străini, mai ales îndârjirea împotriva cânilor de vânat. In trăsuri, ori în autobuze, ori la popasurile de amiază, când vânătorii se găsesc amestecaţi cu cânii lor, totdeauna Cezar s'a dovedit un element de discordie. Dacă acest element de discordie ar fi rămas numai în domeniul hârâielii ş'al rânjetului, n'ar fi fost nimic. Dar aşa trecea totdeauna dela ameninţări la fapte. Fiind aprig, sprinten şi iute de colţ, totdeauna colegii lui au avut a suferi dela el. Superioritatea răutăţii lui era uşurată şi de faptul că prepelicarii sânt, în general, naturi blânde. Educaţia şi îndeletnicirea lor îi îndrumează către alte scopuri.

Cezar şi-a păstrat colţii lui ageri. Nimic, nici sfatul nici pedeapsa, nu l-a putut face să renunţe la atac. Deaceia, — lucru cu totul scandalos pentru un prepelicar liber, — a devenit un câne redutabil de ogradă. Aici avea însă capriţii. Intre oamenii care intrau pe poartă, el aprecia pe unii ca prietini, pe alţii ca duşmani. Pe târgoveţii decent îmbrăcaţi îi primea amical. Faţă de lucrători şi de ţărani avea o atitudine cu totul medievală; celor zdrenţeroşi îndeosebi îi plăcea să le înmulţească franjurile. Această lipsă de sentiment democratic i-am reproşat-o desecori; însă zădarnic. Maliţia lui se exercita uneori şi asupra femeilor şi a copiilor care treceau pe drum. Dosit lângă poartă, îi lăsa să se apropie; şi dintr'odată tresărea zbârlit şi ameninţător, c'un lătrat groaznic. După ce producea efectul pe care-l dorea, se retrăgea, jubilând oarecum în sine.

Propriu-zis slujba de câne de ogradă n'o îndeplinea conştiincios şi serios. Era un fel de amator; voia şi el să facă ce făceau dulăii de pază, dar nu punea seriozitatea necesară. Făcea scandaluri de acestea numai când avea chef. Deci chestia asta era pentru el o petrecere.

Cu vârsta, această înclinare ciudată, cum şi vrăjmăşia împotriva prepelicarilor tovarăşilor mei s'au înrăutăţit. Deaceia eram întrucâtva îngrijat la începutul verii trecute, când mi-am adus un căţel nou, menit să înlocuiască pe bătrân într'un an sau doi, — când va fi

Eram sigur că Cezar îl va primi rău, căci era din breaslă.

Nu m'am înşelat. L-a privit dela început plictisit şi răutăcios.

Cu toate acestea Nero — sau Nelu, cum îi spun, mai potrivit, copiii şi servitorii — era o fiinţă blajină şi drăgălaşă chiar dela început. Când l-am primit din mânile unui prietin vânător, era numai cât un ghem, cu botul gros, cu labele mari, cu babinele dezvoltate, cu ochii severi şi c'un cucuiu proeminent în vârful capului. Distribuţia albului ş'a castaniului era alta decât la Cezar, mai mult în favoarea primei colori; şi pielea era aşa de elastică, încât ar mai fi putut cuprinde în ea trei trupuri.

Dela început acest nou oaspete s'a arătat cu totul prostuţ. Sosit dintre zidurile oraşului, nu ştia ce-i lumina largă, vântul liber, verdeaţa grădinii. Se împiedica în troscot şi nalbă. Se uita holbat şi într'o parte spre umbrele mişcătoare ale frunzarelor; se zbârlea şi fugea de ele, şi lătra scurt, şi nu înţelegea nimic din această viaţă. O mare hărnicie şi înţelegere dovedea numai pentru mâncare. Orişicând avea putinţa şi cu orice prilej, era gata să hăpăiască indiferent ce, în cantităţi considerabile. După ce isprăvea în blidul lui, dădea năvală alături la străchinuţele mâţelor. Nu băga în samă că-l scuipă; lingea tot ce putea. Nu pregeta să treacă şi la Cezar şi cu greutate înţelegea că trebuie să se retragă când bătrânul îi arăta colţii galbeni, c'un hârâit rău. Când auzea descuindu-se cămara, când auzea la bucătărie sunetul tacâmurilor, când răzbătea până la el mieunatul mâţelor, era de-o atenţie deosebită, înălţând cucuiul şi holbând ochii: ştia foarte bine că-i vorba de ceva mâncare suplimentară. Stăpâna casei, servitorii, copiii, confirmau totdeauna această credinţă a lui. La primele lecţii profesionale, eu, pe de altă parte, l-am deprins cu lucruri delicate şi dulci, drept răsplată. Aşa încât căţelul şi-a putut într'una potoli foamea neistovită, umplând c'un trup din zi în zi mai mare pielicica-i elastică. In legătură cu această foame a deprins şi primele lecţii. Mai greu a fost cu educaţia bunei-cuviinţi. Ieşea destul de des la joacă pătat roş pe coasta pe care dormise în lădiţa lui. Copiii îi reproşau necuviinţa şi cu vorbe aspre şi c'o vărguţă usturătoare: înţelegerea, în privinţa asta, i-a rămas o bucată de vreme tulbure. I-a reproşat-o, într'un rând, şi Cezar, c'o lovitură de colţ, când l-a prins în flagrant-delict, dar căţelul a persistat încă într'ale sale.

Incet-încet aburii copilăriei şi întunericului s'au risipit şi Nelu a început a se deschide. După cele dintâiu dovezi cuviincioase, copiii l-au primit la joc, dându-i alte învăţăminte. Dar cum labele, botul şi trupul crescuseră într'un chip absurd, mult mai mult decât agerimea minţii, căţelul şi-a închipuit că poate să-şi îngăduie cu cânele cel bătrân familiarităţi pe care i le permiteau copiii. Atuncea s'a produs o catastrofă. Ca răspuns la labele, la hămăirile şi la muşcăturile în glumă ale căţelandrului, bătrânul i-a aplicat o corecţie iute şi sângeroasă.

La chelălăiturile de disperare ale lui Nelu, s'a precipitat toată casa. Venind şi eu la faţa locului, am făcut bătrânului o aspră mustrare şi l-am obligat să primească alături de el, bot la bot, pe tânăr. Intâiu a mai încercat să se împotrivească, mârâind în surdină, după aceia a înţeles că trebuie să se supuie şi a primit tovărăşia. Am mângâiat pe căţel, care încă scâncea de durere, am mângâiat pe bătrân şi i-am lăsat.

Ascuţimea inteligenţei lui Cezar mi se dovedise în destule împrejurări. Constatarea pe care o făcusem, că el mă socoate auxiliar al lui, nu putea să-l scadă în ochii mei. Asemenea iluzii au şi oamenii. Desigur că Cezar, observând agitaţia frunzişurilor şi simţind vântul, era încredinţat că vântul e produs de frunzişuri. Tot aşa oamenii de pildă îşi închipuie că viaţa şi personalitatea sufletească sînt produse ale materiei trupeşti. Când trupul îşi sfârşeşte evoluţia, aceiaşi oameni fac asupra sufletului şi esenţei vieţii reflecţia pe care o face Cezar asupra vântului. Şi asta au făcut-o şi o fac cugetători respectaţi. N'aveam de ce să nu respect inteligenţa cânelui meu chiar când, uneori, ea se încredea prea mult în sine. Cu împrejurarea mustrării pe care i-o făcusem îmi dădu dovadă că puteam avea încredere în el şi'n puterea lui de pătrundere. Inţelese că tânărul lui tovarăş are drept, caşi dânsul, să se bucure de favoarea noastră. Infrânându-şi simţirea de răutate şi de gelozie îl acceptă deci şi-l luă din acel ceas, subt protecţia lui.

A început în viaţa celor doi câni o bună prietenie dela mare la mic, dela înţelept la naiv. Cezar se lăsa, cu blândeţă şi răbdare, tuturor dezmierdărilor şi obrăzniciilor lui Nelu. Ii permitea să-l muşte de urechi, să-l apuce de beregată, să sară asupra lui, hămăind vesel. Fugeau amândoi, ca şi cum ar fi fost înhămaţi, până la pădurice şi acolo cercetau fornăind şi pufnind desişurile. Din zi în zi legătura şi prietenia lor era mai vădită. In fond o socoteam o înţeleaptă îngăduinţă din partea bătrânului. O împrejurare îmi dovedi că nu era numai o îngăduinţă.

Intrând într'a şasea lună, Nelu dobândise proporţii impunătoare. Era aproape mai mare decât Cezar. Era lăbos şi botos, grav şi sever ca un copil supărat, stângaciu şi nesigur în mişcări. Dintr'o pricină pe care n'am putut-o descoperi, într'o după-amiază şi-a răsucit încheietura unui picior. Năvălind în odaie, se aburcă pe pat şi începu să schiaune jalnic. Adunându-se în juru-i un consult doftoricesc, s'a căutat locul dureros care a fost fricţionat cu spirt. Laba bolnavă a fost întinsă delicat pe o perină moale şi doftorii au rămas privindu-l cu interes şi aşteptând urmările.

Atunci a zgrepţenat Cezar la uşă. I s'a dat drumul şi a venit şi el la consult. Tânărul începând iar a ţipa ş'a geme, bătrânul deodată a luat o înfăţişare extraordinară de atenţie. Agitându-se cu vioiciune a venit la prietenul lui mirosind, agitându-şi botul căutând, cerând explicaţii. Auzindu-ne vorbind, ne-a privit ca şi cum ne înţelegea; apoi s'a liniştit şi s'a retras la o parte, căutând şi el un culcuş pe alt pat.

Un nou acces de durere al celuilalt îi produse iar aceiaşi atenţie, grijă şi neastâmpăr. Interesul şi simpatia lui erau aşa de manifeste în muţenia lor, încât deveneau comice.

Scrintitura lui Nelu a trecut; simpatia între cei doi tovarăşi a crescut.

Tânărul era încă la începutul carierei şi avea încă multe de învăţat dela viaţă. Deşi începea să dovedească în deosebite împrejurări inteligenţă, natura lui bună şi naivă trebuia să-l ducă la experienţe dureroase.

Viaţa lui cu Cezar şi cu ceilalţi trei dulăi ai ogrăzii — Leu, Turcu şi Cerchez — era numai joacă şi toleranţă a năzbâtiilor lui. Dar lumea nu se isprăvea în ograda şi'n grădina noastră. In via de alături este un vier pe care-l chiamă domnu Cornea. Ş'acel vier şi-a întocmit o potaie de cîni de pază. Acea potaie n'are nici caracter nici coloare, nici faimă. Nişte derbedei gălăgioşi şi grozav de răi, care ies în tovărăşie buluc la drumul mare, latră la drumeţi, năvălesc asupra cînilor singurateci, flocăindu-i şi sângerându-i fără motiv şi fără scop. Bătălia, urletul şi ura sînt partea vieţii lor. Domnu Cornea le distribuie mai mult lovituri decât mâncare; instinctele lor feroce sînt în continuă aţâţare.

Intr'o după amiază, această ceată de rău-crescuţi s'a strecurat în vie la mine prin împrejmuirea de sârmă ghimpată. Nelu, cunoscând în ei semeni, a ţupăit fără grijă în mijlocul lor, cu generoase intenţii de petrecere. Asupra entuziasmului şi prieteniei lui au tăbărât deodată ceilalţi c'o vrăjmăşie diabolică. Intr'o clipă l-au amestecat cu ţărâna. Unii îl ridicau, alţii îl doborau, alţii îl rostogoleau. Chelălăiturile nenorocitului erau aşa de desperate, încât au sărit lucrători din vie cu sapele şi cu furcile, ca să-l scape dela moarte. Era într'o jalnică stare, sângerat, cu armul piciorului de dinapoi din stânga sfâşiat şi străpuns de colţi. Nu mai ştia pe ce lume-i şi se tânguia stins, cu botu i bun şi mare între labele-i enorme. Cezar, sosit în pripă, îl privea cu nedumerire. Potaia urla încă şi răpăia dincolo de gard. El se repezi zbârlit şi cu rânjet într'acolo, apoi veni iar la prietinul lui rănit. Ceilalţi, provocaţi, se întoarseră la sârmă, cu gălăgie şi ameninţare. Bătrânul îi privi neclintit, caşicum îi număra şi le hotăra pedeapsa; apoi, auzind scheunat jalnic lângă el, atingea şi mângâia cu laba pe nefericitul său protejat.

Acuma ascultă ce s'a întâmplat.

După o săptămână de zăcere, cât rănile copilului s'au tămăduit, a fost pace. Apoi Nelu, întors la zburdăciune, şi-a început iar jocurile, evitând însă cu grijă o anumită regiune primejdioasă. Cezar îl priveghea. In amurgurile blând luminate ale toamnei aceştia, la petrecerea lor bătrânul îndemna şi pe dulăii eliberaţi din lanţ şi foarte dornici de distracţie. Treceau în grup spre pădure, hârjonindu-se; se întorceau spre poartă, şi-şi împingeau recunoaşterea peste şosea, până pe toloaca din faţă.

In una din inserări, am observat în grupul cânilor mei o mişcare deosebită. Deodată îşi conteniseră jocul de pe toloacă şi se retrăseseră între stâlpii porţii. Cineva, care-i observa ca şi mine, îmi atrase luarea-aminte că din via de alături au ieşit derbedeii domnului Cornea, prigonind şi încolţind un biet câne pribeag, spre via lui Adamachi. Era într'acolo larmă şi învălmăşeală.

Cezar, ca un luptător încercat, observa neclintit din poartă scena aceia depărtată de vârtej. Adulmeca într'acolo cu nasul înălţat. Indărătul lui stăteau dulăii. La urmă Nelu, ca un prostănac.

Cum socoti situaţia destul de favorabilă şi vârtejul destul de departe ca să poată tăia retragerea inamicilor, bătrânul izbucni înainte cu mare sprinteneală şi agerime. Dulăii, mai tineri, totdeauna ascultători în atari expediţii îl urmau de-aproape. Se'nţelege că şi Nelu se ţinea de ei, greoiu şi făcând salturi stângace cu tot trupul. Pentru el, fără îndoială, alergarea aceia era o joacă.

Duşmanii simţiseră primejdia şi ştiau că au de-a-face cu luptători veritabili. Lăsând dintr'odată pe pribeag, încolăcit ca un vierme şi flocăit într'un colţ de râpă, se răsuciră într'o fugă disperată spre baza lor de operaţii. Dar era prea târziu. Răpeziţi ca din arcuri, bătrânul şi dulăii îi izbiră din fugă, bătându-i îndărăt. Atunci şi pribeagul cel de lângă râpă chelălăi cu mânie, se destinse şi se înşurubă în învălmăşeală ca o dihanie apocaliptică a răzbunării. A fost o bătaie măreaţă şi o revanşă complectă a partidei noastre.

Nelu, băgând de seamă, din fuga lui dezordonată, că petrecerea are înfăţişarea păţaniei lui recente, se opri brusc, poticnindu-se şi căzând în bot. Intr'o atitudine ruşinoasă de spaimă se propti apoi în labele-i enorme, aruncând spre bătălie două lătrături îndoelnice. După aceia dintr'odată sângele rasei începu să fiarbă în el; părul i se înfoie şi i se zbârli în jurul grumazului, şi se năpusti şi el spre vârtejul luptătorilor.

Dacă n'ai văzut câni întorcându-se triumfători dela o biruinţă complectă, în care au zdrobit pe duşmani, atunci eşti lipsit de o impresie care nu se poate uita. Ai văzut însă oameni în aceiaşi situaţie şi-ţi poţi face o idee. Veneau toţi fudui, cu capetele înălţate, şi parcă ar fi avut labele în şolduri. Iar tânărul, după a doua experienţă, nu mai scheuna, ci, aşezându-se grav în poartă, începu a-şi linge cu linişte şi cu demnitate rănile.

MIHAIL SADOVEANU

Caleidoscop intelectual

Racine în psihanaliză

Că Francezii sunt obsedaţi şi terorizaţi de literatura veacului al 17-lea, nu e de mirare: se pare că acea inimitabilă civilizaţie a provocat ivirea unor flăcări spirituale care nu s'au stins încă nici în veacul 20. **Jean Giraudoux** în „Nouvelle Revue Française" care e, credem, revista cea mai inteligentă şi cea mai cuprinzătoare din câte publicaţii literare apar în cinci continente, publică un studiu condensat şi sever asupra lui **Racine,** subiect care părea, după o critică vastă de trei veacuri, istovit.

Jean Giraudoux observă că „puritatea lui Racine purcede din faptul că a purificat marile sentimente, ură sau iubire, de sentimentul echivoc al milei"; că'n tot teatrul lui „nici un personagiu nu e vre-odată convins de altul"; că „nici odată catastrofa nu se rezolvă prin vre-o soluţie ci prin moarte" că astfel, dincolo de viaţă, umbrele eroilor ar putea reîncepe drama cu aceiaşi furie — şi că astfel Racine „e poetul care a apropiat cel mai mult tragedia de sacrificiul de oameni".

Adevăruri critice incontestabile şi redate în formula sobră pe care o merită versul lui Racine... Se găsesc poate, difuze, şi în cărţile asupra lui Racine ale altor critici.

Ceiace nu credem să se găsească undeva, şi constitue astfel efortul personal şi meritul lui Giraudoux e explicaţia psihanalită a originei operelor lui Racine şi a caracterului plăcerii estetice a spectatorilor de la Curtea Regelui Soare. Recine n'ar fi avut nici o copilărie, nici o tinereţe autentice. El a crescut între clerici şi cultura lui clasică, păgână, era numai un dar care, în opinia janseniştilor nu putea dăuna, prin viciile ei abstracte, unui suflet întărit în dreapta credinţă creştinească. Duh literar pur, Racine n'a cunoscut cu adevărat decât aventuri literare şi experienţe literare. In lipsa unei vieţi autentice, de sbucium şi sânge,—şi aici intervine explicaţia psihanalită a lui Giraudoux — Racine a pus în trăirea evenimentelor imaginare o pasiune pe care doctorul Freud a numit-o **lib'do** şi care e însuşi elanul vieţei. Eroinele şi eroii greco-romani din teatrul lui Racine — în care d. Paul Zarifopol a văzut o simplă păpuşerie frivolă — sunt întruparea tuturor instinctelor vii pe care palidul Racine le creea din adâncurile cele mai autentice ale fiinţei lui. A fost de-ajuns ca Racine să fie cu desăvârşire sincer, să înţeleagă şi să izbutească, precum a izbutit, să se exprime, ca Hermiona şi Pyrrhus, Andromaca şi Fedra să fie mai vii şi mai adevărate decât toate amicele şi amicii doamnei de Sévigné.

Cum e cu putinţă ca spectatorii pudraţi şi graţioşi, oaspeţii obicinuiţi de la Versailles, să accepte un asemenea teatru, iar versificatorul lui să fie pus în solda Regelui?

Giraudoux, care nu pomeneşte însă niciodată numele doctorului Freud, adevăratul autor al teoriei sublimării instinctelor, afirmă (redăm textul francez pentru a nu altera nuanţele câtorva cuvinte greu de tradus exact): „Les siècles de civilisation parfaite comportent de façon absolue ces assemblées où un spectacle sévère et tragique repasse (calcă, asemenea fierului o cută de haină!) et purifie le soir les faces que la journée a trouvée spirituelles ou ricanantes". Şi mai departe (se poate reda în traducere): „Minutul de tăcere al anglo-saxoniior e o pietate foarte măsurată alături de cele trei ore de groază tragică. Niciun râs, nici un surâs în opera lui Racine".

Şi prin această lămurire a lui Giraudoux, se explică poate şi existenţa literaturii şi picturii de păstoriţe în timpul Marei Revoluţii cu emblema Ghilotinei.

Faţă de producţiile dramatice ale Franţei contemporane n'am putea aduce nici o învinuire nici lui Giraudoux, nici oricărui alt scriitor care se întoarce la unele din misterele creatoare ale veacului lui Racine. Studiul lui Giraudoux, în deosebi, trebuia subliniat.

Cabaretul „La muza roşie"

Cine se găseşte la Paris sau se va găsi în curând, să nu părăsească marele oraş mai înainte de a fi vizitat cabaretul „La muza roşie", al comuniştilor francezi. E un caz interesant de imitaţie a unor moravuri burgheze, detestabile chiar din punctul de vedere al burghezilor. Pe când cabaretele „Moulin-Rouge" „Folies-Bergère", au pregătit viciului un decor strălucitor şi în primul rând o curăţenie exemplară, care se poate obţine oriunde cu ajutorul săpunului de Marsilia, cabaretul „La muza roşie", lipsit de orice prejudecăţi, miroase, de la intrare, a om. Ziduri igrasioase. „Vedete" bătrâne şi fără dantură. Şansonetişti fără voce şi fără talent. Cântece revoluţionare mediocre.

E păcat că proletarii n'au parte de un amuzament de calitate mai bună.

Şi în acest domeniu — dacă într'adevăr cabaretul e necesar societăţii viitoare întocmai ca şi cartela de pâine — proletarii trebue să ia lecţii de la burghezi. Cauza comunistă ar fi, din punct de vedere „cabaretic" mult mai bine servită dacă s'ar plăti unui proprietar reacţionar o chirie mare pentru o sală fastuoasă şi dacă, pentru sume impunătoare, ar dobândi concursul unor şansonetişti ca Maurice Chevalier, a unor dansatoare ca surorile Dolly, a unor actriţe ca Jvonne Printemps — adevărată primăvară pentru orice doctrină!... Mii de burghezi ar da fuga, în asemenea condiţii, la cabaretul proletarilor care ar dovedi că'n imaginaţia lor societatea viitoare nu este doar o răsturnare a uriaşei lăzi de gunoi care e societatea contemporană, ci o super-societate de care să le lase burghezilor gura apă.

Dar „societatea viitoare" tot nişte burghezi o vor înfăptui—nişte burghezi c'o nouă etică—precum staulele şi grajdurile de piatră, cu robinete de apă şi lumină electrică pentru vite tot omul „exploatator" le-a ridicat. Starea naturală a bivolilor e în mlaştină.

Primarul visător

Primarul oraşului Berlin e un visător — şi a izbutit să molipsească pe toţi consilierii comunali care au devenit nişte visători. S'au apucat şi-au instituit un premiu literar de 10.000 de mărci, adică 400.000 de lei pentru cea mai bună lucrare (roman, poemă — **poemă!...** — sau piesă de teatru) a unui autor care va dovedi prin chitanţele de plata prestaţiei şi pompierilor că locueşte în Berlin.

Nu s'a ivit în presa germană nici o discuţie asupra faptului că'n dispreţul întregii literaturi germane, domnii consilieri comunali din Berlin preferă şi vor să răzgâe literatura berlineză. Dacă ar trăi în vremea noastră Heine sau Goethe, care sunt socotiţi ca cei mai de seamă poeţi ai limbei lor, nici unul nu s'ar bucura de atenţia consiliului comunal dn Berlin preschimbat în juriu literar, întrucât Heine ar locui mai mult la Paris iar Goethe şi-ar avea reşedinţa la Weimar.

S'au produs însă oarecari obiecţii în privinţa sumei. **Berliner Tageblatt** bunăoară e de părere că 400.000 de lei pentru un poet berlinez e o sumă prea mică, inspiraţiile în acest mare oraş fiind foarte costisitoare.

Nu ştim dacă suma va fi urcată.

In orice caz am fi bucuroşi dacă domnii consilieri comunali din Berlin ar comunica şi colegilor lor din Bucureşti de sub prezidenţia omului de spirit care e d. Dobrescu, hotărîrea la care s'au oprit.

F. ADERCA

Citiţi toţi astăzi
Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA
UN AUTOR
UN ROMAN COMPLECT
CELEBRU
Număr spec al de Anul Nou
VIRG NITATEA
de J. H. Rosny-Cadet
Lei 5. Scrierea complectă. La chioşcari şi librari.

PLASTICA

Intre artiştii noştri tineri, sculptorul Constantin Barasky este, fără îndoială, unul dintre cei mai înzestraţi.

Lucrările sale, merg dela severitatea compoziţiei monumentale până la graţia statuetei de etajeră.

Puterea de invenţie şi ştiinţa sa tehnică dau expresiei plastice putinţa să evadeze din limitele impuse de estetica şcoalei, spre a se înălţa la formele mai pure ale inspiraţiei proprii.

Sculptura nu are puterea de evoluţie caracteristică picturii.

Filologii au dovedit că limbile vorbite se desvoltă după legi fireşti şi că viaţa lor e în strânsă legătură cu viaţa psihologică şi cu cea socială.

Această complexitate de raporturi în permanentă variaţie o regăsim uşor în limbagiul picturii. Sinteza sculpturii, însă, e mult mai grea şi combinaţiunile vocabularului ei nu sunt atât de numeroase.

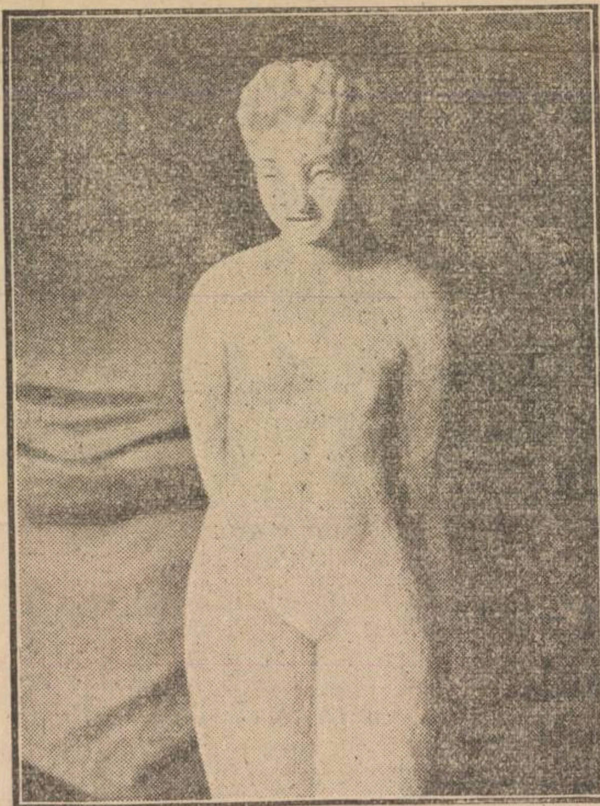
Sculptura izolează, abstractizează formele. Ea nu are, faţă de transformările mediului şi ale epocii, o sensibilitate nemijlocită, o adaptare rapidă. Sculptura e un limbagiu cu evoluţie lentă şi cu sintaxă grea.

Const. Barasky — **Venus**

Sculptorii contimporani, spune Léon Werth, sunt vrednici de plâns. Totul contribue în epoca noastră a da artei lor o aparenţă de vestigiu anacronic. Arhitectura modernă nu oferă sculpturii aplicaţiuni naturale. Nu ne mai îngrijim de faţada monumentelor; şi nici în interioarele caselor noastre sculptura nu găseşte o atmosferă mai favorabilă.

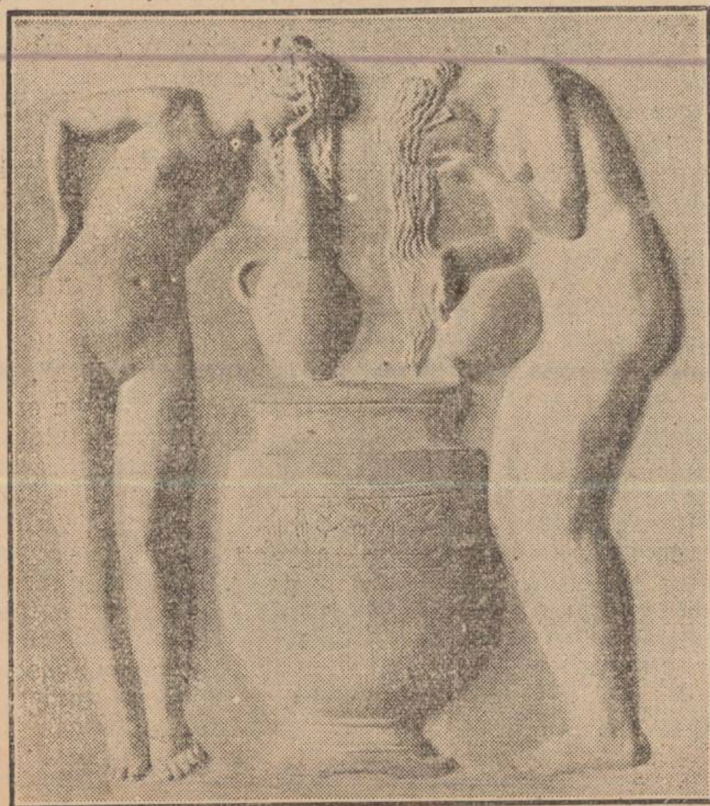
Dimensiunile unui apartament, într'o casă închiriată, nu ne îngădue aproape niciodată să aşezăm astfel un bust încât să-l putem privi din toate părţile.

Const. Barasky — **Nud**

Printr'un proces de evoluţie ce nu se poate prea uşor defini, sculptura tinde în decursul secolelor spre abstracţie, spre izolarea formelor desfăcute în aparenţă de caracterele lor accidentale.

Incărcată de abstract sau încărcată de sensibilitate, statuia e prea grea pentru a trăi alături de noi. Dacă ar fi fost numai un ansamblu de semne, nu ne-ar fi împovărat atât de mult. Dar ea e un obiect care ocupă trei dimensiuni în spaţiu şi se cere aşezată pe un soclu sau pe cămin. Şi când nu ai cămin şi nici loc de soclu, devine incomod contrastul ce face o statuetă cu mediul înconjurător.

Const. Barasky — **Danaidele**

Sunt totuşi lucrări de interior ce nu trebue să lipsească din casa omului de gust. Statueta *presse-papier* ca şi cea de etajeră trebue numai să exprime o armonie, care nu supără numaidecât dacă porneşte din utilitate.

Const. Barasky — **Balerină**

Limbagiul sculptural evoluează încet. Convenţiunile meşteşugului nu se adaptează prea greu la convenţiunile epocii, foarte sumar formulate, şi care, prin originea şi prin menirea lor, sunt formula unei elite sau a unui grup restrâns.

Const. Barasky — **Cap**

Pe la sfârşitul secolului al nouăsprezecelea a început în artă o puternică renaştere constructivă. Sculptorii de pretutindeni propun publicului un ideal de reconstrucţie plastică analog idealului de reconstruţie socială pe care oratorii demagogi îl trâmbiţează în întrunirile publice.

Din aceste încercări şi din influenţele ajunse până la noi, arta şi-a îmbogăţit poate sensibilitatea, dar sculptura n'a câştigat prea mult.

Şi constatăm cu satisfacţie că mistificatorii, care au câştigat prestigiu aiurea, n'au ajuns până la noi.

Const. Barasky — **Tualetă**

Nu este un păcat a fi modern. Sculptura de astăzi se cere din ce în ce mai independentă de teme şi de motive.

O operă este modernă atunci când la impresia directă ce ne lasă se adaugă un fel de surpriză de a recunoaşte într'însa un aspect sau o expresie a timpului nostru.

E sentimentul pe care-l încercăm cercetând opera sculptorului Constantin Barasky.

Fără a fi modernist, artistul acesta a ştiut să-şi adapteze mijloacele de expresie ritmului vremii, aducând în modelările sale o stilizare originală, un viguros echilibru de masse şi o tendinţă consecventă spre puritatea formelor.

Domnul Barasky armonizează decorativul sculptural cu linia suplă a compoziţiei, dând acele basoreliefuri artistic ritmate şi unitare ca stil, portrete şi nuduri de-o remarcabilă sensibilitate plastică.

In compoziţiile mai mici, recunoaştem la acest artist acelaşi lirism al atitudinii, acelaşi caracter vibrant al expresiei ca în cele mai bune manifestări ale sculpturii decorative de azi.

Prin însuşirile de preţ ale artei sale, sculptorul îşi fixează astfel temeiurile unei sigure ascensiuni.

H. BLAZIAN

Jupâneasa Măriuţa

de I. AGÂRBICEANU

Pe vremea aceea — povesteşte notarul pensionat Damian — ne duceam acasă pe vacanţe, cu carul cu boi. Trenul trecea pe lângă oraşul cu şcolile la care învăţam, dar apuca în altă direcţie decât satul de unde eram. Pe la noi, trebue să ştiţi, nici azi, după cincizeci de ani, nu s'a clădit vr'o linie ferată. Suntem şi rămânem sănătoşi, la spatele lui Dumnezeu. E adevărat că terenul e accidentat: dealuri, coline şi măguri şi căldări largi între ele. Nici o vale nu ţine mai mult de-un chilometru-două. Dar ştiu regiuni şi mai grele pentru a fi întins un drum de fier, şi dacă au avut pe acolo moşii dumnezeii lumii celei vechi, grofi şi baroni, s'a ivit balaurul. Pe la noi n'au fost moşii mari: tot românaşi, la plug cu două vaci, cu doi boi, de când s'au pomenit.

Mă veţi întreba, însă, pentru ce nu mergeam şi ne întorceam dela şcolile din oraş cu căruţele cu cai: drum mai scurt, vreme cruţată, aşa cum vin şi merg cei de azi. Pe vremea aceea Măgurenii şi alte trei sate, care se înşiră dela oraş până la Măgura, nu ţineau cai. Şi nu se îndeletniceau cu nobila prăsilă pentrucă nu aveau drumuri pe care să fugă căruţa, ci nişte căi glodoase, rupte în ţelină, în care se împotmolea carul încât numai boul bun sau bivolul putea să-l urnească. Când ploua, apoi primăverile şi toamnele, nu se mai cunoşteau spiţele roţilor, schimbate în rotocoale de tină cleioasă, galbenă.

Nu era pe vremea aceea nici o lege a drumurilor, ori dacă era, nu o ţinea nimeni. Sătenii nu făceau zile de lucru, nici cu carul, nici cu braţul pentru drumuri. In tot hotarul satului erau trei poduri deşelate, care se legănau pe stâlpii negri, şi printre blanele putrede ale cărora multe vite de jug şi-au rupt picioarele.

In vara aceea, la începutul vacanţei celei mari, veni după mine însuşi tata, cu carul cu doi boi. Alte dăţi trimitea sluga. Anul acesta avea să cumpere scânduri: voia să padimenteze odaia dinnainte. Când mi-a spus, am înţeles repede de ce este vorba. Mi-adusei aminte că popa Costian, când venia la noi la un pahar de vin, la Crăciun, la Paşti, îl îndemna mereu:

— Podeşte-o, frate Dumitre! Ce Dumnezeu! Ai şi tu acuşi domn la casă.

Am înţeles şi m'am bucurat şi repede îi spusei cele două magazii unde se puteau cumpăra scânduri în oraş. Tata a tras în curtea gazdei mele, eu am luat din car fânul proaspăt şi l-am pus dinaintea boilor desjugaţi. Mireasma lui mă îmbătă, în mireasma cunoscută mă simţii acasă, şi o căldură plăcută îmi învălui inima.

— Ce mai ficior," zise tata cu glasul batjocoritor, uitându-se la mine. „N'ai băgat nimic de seamă?"

Mă uitai mirat la el, la car, la boi. De-odată ochii îmi rămaseră ţintă la coarnele largi ale boilor. Cum de nu băgasem de seamă! Erau alţi boi, nu pe cari îi ştiam eu.

— Când i-aţi cumpărat?" întrebai, mândru de boii cei noui. Erau mai mari, mai graşi decât ceilalţi. Şi aveau o podoabă de coarne!

— La târgul Mediaşului", răspunse tata cu glasul îndulcit, apropiindu-se şi netezând pe şold pe cel de către om.

— Scumpi?

— Gâceşte şi tu. Eşti doar băiat cu carte.

Adevărat: eram în clasa a doua de liceu. Ştiam cu cât cumpărase pe ceilalţi. Făcui la repezeală o socoteală şi-i preţuii pe aceştia cu o sută de zloţi mai mult.

— Adevărat că fac şi atâta", zise tata cu ochii luminoşi, „dar i-am luat mai lesne. Am avut noroc. Cu jumătate din sută mai lesne".

Incepui acum să-i cercetez amănunţit, şi cu cât îi vedeam mai bine, cu atâta îmi plăceau mai mult. Ii netezii pe spate, pe grumazi, numai coarnele nu cutezam încă să le ating.

— Poţi pune mâna fără frică. Sunt blânzi ca nişte miei. Şi un copil de cinci ani îi poate înjuga.

Adevărat că erau blânzi şi-aveau nişte ochi plini de bunătate.

Acum mă înciudeam şi mă ruşinam singur, cum de n'am băgat de seamă că sunt alţi boi, cât ce i-am zărit. Eram de-atunci puţin într'o ureche: nu mă hodineam până nu aflam tâlcul unui lucru. Meteahnă care mi-a rămas toată vieaţa, şi care mi-a fost prilej de multe neplăceri, ba chiar de suferinţă.

Gândindu-mă deci cum mi-a venit un astfel de orbul găinii, îmi adusei aminte că tata m'a luat numai decât cu poditul casei dinnainte, cu magaziile de scânduri, aşa că-mi risipise atenţiunea chiar asupra unui lucru de mai mare însemnătate pentru mine. Voiam să-mi schimb, pentru anul viitor, gazda. Dacă venia după mine sluga, lucrul era mai uşor: îmi adunam toate hainele de pat, salteaua de pae, cărţile, şi le puneam laolaltă cu rufăria, în car. Până acasă aveam vreme să mă gândesc cum să-i tâlcuesc tatii hotărîrea mea. Dar când îl văzui că vine singur, ştiam că va trebui să-i lămuresc de-acum pentru ce încarc în car şi hainele de pat, şi salteaua de pae, pe care de trei ani nu le mai purtai pe acasă. Şi, iată, am uitat şi de grija mea de căpetenie, cum să fi băgat de seamă că sunt alţi boi!

— Cine ştie la ce te gândeai când am venit, de aceea n'ai băgat de seamă", zise tata, care, deşi îmbunat acum, nu-şi putea uita că mie nu mi-au sărit în ochi mai întâi boii.

— Adevărat că mă gândeam", răspunsei încurcat. „O să-ţi spun mai târziu după ce vei cumpăra scândurile. Imi pare bine că podeşti casa!"

— De, n'am putut scăpa de gura mume-tii. Şi ţi-aduci aminte că şi popa îndemna mereu. O să fie o cheltuială, dar cred că are să fie bine.

Portiţa curţii se deschise cu zgomot şi intră învolburată jupâneasa Măriuţa, găzdoaia mea, care fusese după cumpărături în piaţă. Era dusă de dimineaţă şi aducea în cârpă o nimica toată.

Văzuse de bună seamă, încă de afară urma de car, căci intrase zâmbitoare, deşi eu n'o mai văzusem zâmbind de-o săptămână. Nu-mi zâmbia nici acum mie ci tatii, pe mine nu mă învrednici de nici o privire. Merse cu paşi largi drept la tata, îi dădu mâna înmânuşată într'un fel de zdreanţă, i-o scutură cu putere, vorbind mereu:

— Bună ziua, bădicule Dumitre, şi sănătate dela Dumnezeu! Ai venit după băiat! Iaca a sosit şi *văcanţia!* Trece vremea, omu' lui Dumnezeu! Numai dumneata tot voinic, tot verde! Dumneaei ce face? E bine, sănătoasă? Dumnezeu să-i lungească anii. Dar' ptii! ce văd, să nu fie de diochi! Ai schimbat boii. Ce mai boi! Aştia-s urşi nu-s boi!"

Ea tăcu de-odată şi, părând foarte atentă, începu să încunjure boii care mestecau fânul mirositor, îi privi din toate părţile, îi pipăi, îi netezi, scotea câte-un strigăt de admirare, în vreme ce tata zâmbea mulţumit.

Simţii că-mi creşte duşmănia împotriva gazdei. Imi ziceam: „Javra dracului, a băgat îndată de seamă că-s alţi boi". Şi presimţeam că se pune bine cu tata, tocmai ceea ce îmi putea îngreuia foarte mult situaţia mea.

— Mari, sănătoşi, frumoşi şi puternici boi! Să-ţi trăiască şi să-i stăpâniţi sănătoşi! Dar vei fi dat o întreagă avere pe ei, bădicule Dumitre?

„A dracului femee — mă gândeam eu; a ştiut, din câteva cuvinte să laude mai bine boii ca mine. Dar eu am vorbit din suflet, pe când ei ştiu că nu i-ar păsa dacă boii ar crăpa mâne". Şi, în tot ce zicea şi spunea, simţeam ascuţişul acului îndreptat împotriva mea.

Şi, cu bun temei judecam aşa.

Cu tovarăşul meu de gazdă şi de clasă, cu Pintea Jan din Aluniş, ne-am înţeles înainte cu o lună de examene, că pe anul viitor ne schimbăm locuinţa. Ne-am şi pus ochii pe noua casă şi pe viitoarea locuinţă. De răul jupânesei Măriuţa însă nu cutezarăm să vorbim cu noua gazdă, să ne arvunim locurile până în ziua când trebuia să plecăm acasă.

Tata nu ştia ce spaimă era gazda noastră, dar noi doi ne-am jurat: la anul să nu ne mai întoarcem aici. Jupâneasa, deşi ne feream de ea, şi ne fierbeam planurile când nu era acasă, simţise îndată ceva, şi ne spiona mereu, aruncându-ne priviri piezişe şi rele. Nu-i vorbă, totdeauna către sfârşitul anului, sau la apropierea vacanţelor de Crăciun şi de Paşti, când nu mai soseau de-ale mâncării dela părinţi, şi noi cruţam în ajun să ne rămână până la plecare, găzdoaia noastră din rea se făcea şi mai amarnică. Totuşi acum răutatea îi crescu şi din pricina că simţise ce ne umblă nouă prin gând.

In câteva rânduri, când ne prinse şopotind în curte, nu se putu răbda să nu ne spună:

— Haida, drace hai! Faceţi socoteala fără birtaş. Credeţi că ieften ca la mine mai găsiţi cvartir? Iar părinţii voştri n'au bani de aruncat pe garduri. Şi, venind vorba, ce nu vă place la mine, golanilor? Aşternut n'aveţi, căldură n'aveţi, lumină n'aveţi? Domni mari au eşit din casa mea, aşa să ştiţi.

— Dar n'avem nici un gând rău, jupâneasă", răspundea Pintea Jan, care era ficior de dascăl şi era mai îndrăzneţ.

— Haida, drace, hai! Vom vedea când o fi să hotărască părinţii! Că dacă s'ar lua cineva după voi, în toată luna ar pleca cu boarfele într'altă parte, ca ţiganii cu şatra.

Ne puserăm şi mai straşnică pază gurii şi purtărilor, aşa că bătrâna dela o vreme se mai linişti, până înainte cu trei zile, când plecă acasă colegul Pintea Jan.

Acesta-şi duse în căruţă şi hainele de pat, şi nu mai lăsă nici o foaie de hârtie de amintire în odaia „studenţilor".

Jupâneasa când văzu se învineţi, eşi în prag, îşi puse mânile în şold şi începu să ţipe cu gura plină, cu o voce ascuţită şi să ocăre.

Dar îi fu uşor lui Pintea Jan. Venise sluga după el, şi colegul îl informă din bună vreme de ce este vorba. Se înţeleseră să pună mai pe urmă în căruţă hainele de pat, când caii vor fi prinşi şi poarta deschisă.

Şi sluga era un flăcău încruntat, care se mânia repede.

— Ce strigi aşa, jupâneasă? Ţi-am luat hainele dumitale? Nu-s ale domnişorului? Nu-s ale noastre? De ce le ducem? Am poruncă dela stăpân să le ducem să le mai spele. Doar nu vor putrezi paiele de an în saltea.

Vorbind sări pe capră, dădu biciu cailor, în vreme ce eu şi Pintea ţineam aripile porţii. Cât ce-a durăit căruţa prin poartă, tovarăşul meu a şters-o şi, alergând după căruţă, o ajunse în grabă şi se urcă din fugă.

Eu eram liniştit acum: ne-am înţeles să se oprească pe la locuinţa ce-o ochisem şi să vorbească pentru el şi pentru mine. Işi va lăsa ca arvună ţolul şi salteaua de pae.

După ce-am închis poarta, am eşit în uliţă şi până seara târziu m'am plimbat. Nu cutezam să dau faţă cu jupâneasa.

Seara nu mi-a zis nimic, nu m'a văzut, deşi trecu de mai multe ori pe lângă mine. O vedeam mai uscată, mai vânătă, cu pârăiaşele pe obrajii vechi, mai adânci.

Dimineaţa următoare şueră cu răutate:

— Ticăloşi ce sunteţi! Am ştiut eu ce coaceţi!

Eu îmi luai o faţă nevinovată: nu ştiam de ce este vorba.

— Şi-a lăsat hainele la Măruntu! A vorbit şi pentru tine. Şi jupâneasa întoarse spre mine doi ochi de ucigaş.

Inima îmi zvâcni cu putere, apoi mi se topi. Mă cuprinse o mare moleşeală. Mă temeam de zgripţuroaică. M'am jurat crunt că nu ştiu nimic. Părea că se mai înseninează. Poate mă credea pe un sfert.

— La Măruntu să putrezească! O să-l umple toate gângăniile. Cine nu ştie ce necurăţenie e acolo?

Mă înfiorai de răutatea cu care vorbi, şi zilele care au urmat, n'am mai dat pe acasă decât seara. Imi luam pânea şi slănina cu mine şi mâncam în grădina botanică.

Nu înţelegeam pentru ce nu trimiseseră carul după mine pentru ziua în care am încheiat anul. Acum am priceput: tata venia după scânduri, şi azi era Vineri, zi de târg în oraş, când putea afla marfă nu numai în magazii.

* * *

Gazda se mai învârti puţin în jurul boilor, simţind că tatii îi face o mare plăcere, apoi îl pofti în casă.

— Să ospătezi şi dumneata ceva! De-acasă e mult. Şi am un ciocănaş de rachiu! Nu, nu-i târziu. Abia a trecut de nouă, abea s'a deschis târgul. Şi scânduri sunt destule.

Văzui că tata e gata s'o urmeze cu plăcere şi cu bucurie. Nici odată nu-l îmbiase gazda cu un ciocan de rachiu.

Eu, pe când gazda urca înainte treptele, îl trăsei pe tata de mânecă.

— Nu te duce! îi şoptii.

El se opri şi mă privi mirat.

— Dar pentru ce?

— E cu primejdie", zic eu, simţind îndată că am spus o prostie.

Tata râse.

(Continuare în pag. IV-a)

Trebuia să mă explic până nu-l prindea zgripţuroaica cu desăvârşire în ghiare. Imi părea că lupta mea de jumătate era pierdută.

— Tată, să nu-i mai făgăduești pentru anul viitor. Decât să mai vin la ea, mai bine mă spânzur. O să-ţi spun eu. Dar grăbeşte acum.

Era și vremea, căci jupâneasa se auzi venind spre trepte:

—Vai de mine, dar pentru ce nu pofteşti ? Placă-ţi, nu te sfii. Ca la dumneata acasă.

Când mă văzu, se zgâi la mine fără să priceapă. Nici eu n'am priceput, până ce n'am simţit pe obraji căldura lacrimilor.

Mi se pare că avui noroc cu lacrimile care mă năpădiră în vreme ce-l rugam pe tata. Deși mi-am șters ochii, văzui că el se uită cu băgare de seamă la mine, și că i se ridică o cută între sprâncene.

Gazda îl omeni cu rachiu și cu brânză. La urmă l-a imbiat cu o ulcică de cafea cu lapte, în vreme ce gura nu-i mai tăcea. Torăia mereu să-l ameţească şi pe cel mai tare om. Despre ce nu vorbea ? Despre câte-s în soare şi'n lună, dar tot mai mult aducea vorba despre scumpirea vieţii, despre urcarea chiriilor la toate cvartirele; despre pivnițele și colibele unde sunt ursiți să-și mănânce sănătatea atâţia studenţi; despre casa ei uscată, sănătoasă și luminoasă, despre domnii mari care au stat la ea în cvartir; despre copiii ticăloși care iau hotărâri de capul lor, înainte de a le spune părinţilor.

Din vreme în vreme o simţiam că trage cu coada ochiului la mine. Dar nu-mi mai păsa! Ii destăinuisem tatii ce aveam de gând. Și, cu inima ușurată, vedeam că tata abătea vorba, de câte ori jupâneasa voia să-l prindă, făcând aluzii la anul viitor. Bătrâna nu se lăsa, și iar începu a povesti că, dela Septembrie va avea numai băeţi de domn, că s'au și arvunit, că pentru mine va fi o fericire să stau cu tineri din familiile cele mai bune.

Minţea, cu neruşinare! la sfârșitul fie cărui an şcolar fugeau dela ea aproape toţi elevii, așa se întâmplă şi acum. Şi nici un nou venit nu se anunţă pentru Septembrie.

Jupâneasa își recruta chiriașii în zilele întâi după începutul anului şcolar, dintre cei întârziaţi, care umblau cu dăsagii în spate, să găsească o locuinţă.

— Dumneata ce gânduri ai pe viitor? îl întrebă, subţiindu-şi buzele, când tata se ridică de plecare.

— Eu, nici un gând, vezi bine. Trebuie să mă duc să-mi văd de scânduri. Până la toamnă mai este. Putem muri până atunci, jupâneasă Măriuţă.

Ea rămase pe-o clipă zăpăcită. Apoi se ridică repede, își luă pălăria veche, turtită, în care ardea un mugur de floare roșie, și zise uitându-se la mine ca la un duşman:

— Vin și eu cu dumneata. Scânduri, cum ţi-am spus, sunt destule. Dar vânzătorii sunt cu toţii hoţi în ziua de azi. Mai ales când au de lucru cu sătenii. Pe mine nu mă pot înşela ei!

— Mulţumesc, nu te mai osteni", zise tata. „La scânduri n'ai cum te pricepe dumneata. Aici eu sunt popa".

Ştiam pentru ce voia să vină: să n'am eu prilej să mă spovedesc tatii. Vedeam că era încurcată: nu știa ce să creadă: i-am spus sau nu tatii hotărârea mea?

— Las că știu eu cum sunt vânzătorii de azi!" Şi jupâneasa se ţinu scaiu după noi, tot târgul.

Trebue să recunosc că i-a fost de folos tatii. Cât ce dumnealui întreba de preţ şi negustorul răspundea, jupâneasa se punea cu gura pe el:

— Aşa, ăsta-i preţ? Nu ţi-e ruşine să ceri atât? Da ce? Dumneata ai săpat şi ai udat bradul să crească? Las'că vă ştiu eu! Vă strecuraţi noaptea în pădurea oprită şi tăiaţi. Şi-apoi, nu vezi ce scândură? Plină de noduri. Şi asta însemnează la dumneata scândură uscată? Domnului îi trebuie scândură de trei ani, vrea să facă podea la casă. Cum cutezi să ceri atâta? Nu ţi-e frică de bătaia lui Dumnezeu?" Şi de-odată sfârşia dând jumătate ori a treia parte din preţul cerut.

Ca toţi ţăranii, tata nu se grăbia la cumpărat. Voia să vadă, să pipăie marfa pe la toate carele, în cele două magazii. Şi jupâneasa, ori unde ne opream, începea tărăboiul, aşa că tata începu să încrunte tot mai mult din sprâncene, ba chiar se ruşina când gazda eşia cu preţul de nimic pe care-l oferea.

Jupâneasa, de la car la car, se oţărea tot mai rău, se aprindea, își da într'o parte năframa de pe cap, și începea să-i spele pe vânzători. Unul, luă o despicătură din car şi se răsti la ea: „Da'ce? Dumneata să mă înveţi pe mine cât îmi face marfa? Dumneata cumperi?" Altul o ocărî: „Femee bătrână! Nu ţi-e ruşine să scoţi din gură astfel de vorbe?".

Şi treceam de la car la car cu tărăboiul după noi. Când tatei i se păru că văzuse destul, se opri şi zise:

— Ascultă, jupâneasă Măriuţă! Să nu te mai amesteci! Mă pricep şi eu la târg". Si se întunecă la faţă.

Femeia rămase locului; noi am plecat, tata credea că a scăpat de ea. Incepu să târguiască la un car, mai stăteau în cumpănă pentru cinci bani la perechea de scânduri, când, la spate se auziră de-odată înfruntările, jupânesei. Negustorul, pe la care mai trecusem, îşi făcu cruce de satana, şi dintr'o vorbă lăsă cele cinci parale.

Tata nu mai zise nimica, dădu arvuna, şi ca şi când n'ar fi văzut'o pe gazdă, îmi zise:

— De-acum să mergem după car să venim să le încărcăm.

Mă uitai la el. Ii curgeau sudorile pe obraz, şi dunga dintre sprincene nu se mişca. Până la cvartir n'a mai suflet o vorbă. Era mânios. Şi nu-i mirare! Patru dintre vânzători îl înfruntară că venise în târg cu zgripţuroaica aceea după el: „Ce? Dumneata nu eşti gospodar? Te iai după gura unei femei nebune? Cum să putem vinde cu atât?".

Ajunşi la cvartir, tata înjugă boii, întoarse carul şi-mi porunci:

— Aduţi toate lucrurile în car.

Bucuria mea!

Jupâneasa se duse să-şi schimbe haina de târg, nu se gândia că noi ne grăbim astfel.

Când eşi în prag poarta era deschisă, tata pe lângă boi.

— Ai luat tot?

Eu arătai în car salteaua de pae, ţolul.

— Să mai rămâi sănătoasă, jupâneasă Măriuţă, zise tata, şi pocni straşnic din biciu.

Gazda încremenise. Era vânătă ca o prună şi nu mai avea buze. O muţise Dumnezeu. Şi numai când eşiam pe poartă putu să-şi dea drumul. Eşise la portiţă, după noi, şi cum era zi de târg, se adunase lume în jurul ei. Se auzeau până departe ţipetele ei şi vorbele murdare, mai dihai ca la uşa cortului. Şi-şi zvârlea braţele în aer să şi le zmulgă.

Tata dădu bici boilor. Cotirăm pe-o stradă, apoi pe alta. Tata răsuflă uşurat. Cum şedea pe ceaglău, îşi întoarse capul spre mine care mă cocoţasem pe salteaua de pae, şi-mi zise:

— Bine, mă Laete, cum de nu mi-ai spus tu, doi ani de zile, că locueşti la o nebună?

Eu râdeam cu inima veselă.

— O să-ţi spun, în drum până acasă tată.

Tata nu mai aştepta alt răspuns. Am ajuns la negustor, am încărcat scândurile, — şi acum mai simt mirosul bradului — şi am pornit spre casă.

Pe drum i-am povestit tatii suferinţele de doi ani dela găzdoaia Măriuţa. Cum ne fura din mâncarea ce ne-o trimiteau de acasă, cum ne ţinea iarna fără foc; cum venia şi stângea lampa când învăţam mai bine; cum ţipa şi ocăra cu ziua de cap; cum ne fugărea pe cei mai mici prin curte să ne bată, şi alte o mie de chinuri.

— Şi pentru ce nu mi-ai spus nimic? întrebă tata îngrozit.

— Mi-era frică! Dacă n'ai fi crezut şi nu-mi luai alt cvartir, zgripţuroaica m'ar fi luat în unghii.

Tata tăcu vreme îndelungată, îndemnând din când în când, boii. Poate se gândea la suferinţele nebănuite prin care trec copiii trimişi la oraş, la şcoală.

Abea când să intrăm în sat, mă întrebă:

— Dar cu cartea cum ai dus'o? Ai trecut clasa?

— Trecut, tată. Din Septembrie intru în clasa a treia.

Se mulţumi cu răspunsul care era adevărat. Ba încă trecusem clasa cu foarte bine. Intr'un târziu tata zise. ca pentru sine.

— Ptii! Ce năpârcă de muere!

I. AGÂRBICEANU

Cronica teatrală

Marius de Marcel Pagnol, la Teatrul Regina Maria

Teatrul Regina Maria, care a cunoscut un strălucit succes cu piesa lui Marcel Pagnol „Topaze", a reprezentat o nouă comedie a autorului „Negustorilor de glorie".

Această nouă piesă, intitulată „Marius", nu mai e o satiră usturătoare, ci o comedie sentimentală, presărată din belşug cu scene pline de emoţie şi de umor.

Marius, fiul patronului unui bar marsiliez, e îndrăgostit de Fanny, fiica vânzătoarei de peşte din faţa barului.

Dar dorul de a străbate pe mare alte tărâmuri chinueşte imaginaţia lui Marius şi face cu neputinţă căsătoria sa cu Fanny.

Vapoarele care pleacă zilnic din port îl înebunesc cu chemarea lor aţâţătoare.

V. Maximilian

In cele din urmă, Marius pleacă, părăsindu-şi iubita şi pe tatăl său, — iar Fanny, în loc să-l împiedice, îi dă ea singură ajutor, dându-şi seama că dorinţa care-l stăpâneşte va fi totdeauna mai tare decât voinţa lui.

***

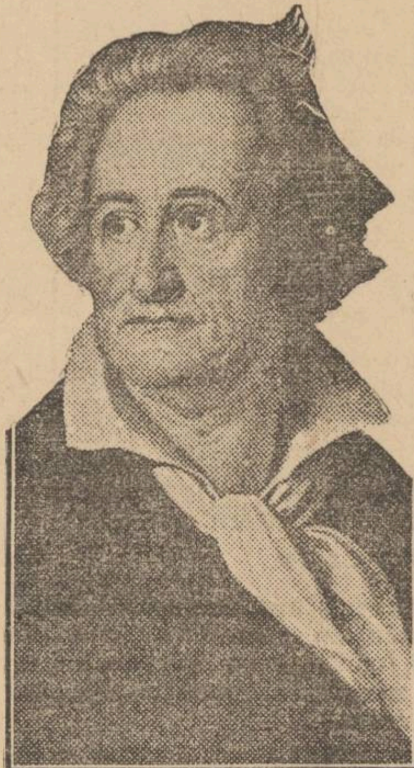
Interpretarea — în frunte cu domnii V. Maximilian, Tony Bulandra, doamnele Catuşa Elvass şi Sofica Ionescu — a realizat admirabil atmosfera comică a piesei (cu toată savoarea ei specifică) şi conflictul sufletesc al eroilor.

H. LAZU

Goethe ca biolog

In a doua jumătate a veacului al 19-lea, principiile biologice nu numai că ajung conducătoare în Şt. Naturale, dar influenţează în largă măsură chiar domenii mai generale. Aduc o nouă orientare în filosofie; desfăşurarea politică şi socială capătă o deosebită tonalitate în raport cu deducerile trase din lumea organismelor. In esenţă, oricare ar fi sforţarea oamenilor de a-şi crea un câmp izolat de activitate, nu se pot descătuşa de restul lumii organizate, din care fac parte.

Principiul evoluţiei în special, documentat prin cercetarea amănunţită a fiinţelor, a ajuns ca o lege universală. Se aplică furnicilor ca şi corpurilor cosmice.

Goethe

Puternică mişcare în biologie a provocat vestita lucrare a lui Darwin: **Originea speciilor.** Bogat documentată, cu o logică strânsă, ea s'a impus de cum a apărut la 1859.

Inaintea lui Darwin, s'au încercat şi alţii să răstălmăcească raporturile dintre organisme.

Dintre aceştia, unul din cei mai convinşi susţinători ai ideii de „veşnică mobilitate a fiinţelor" a fost Goethe, cunoscut în lumea largă mai mult ca autor al neîntrecutelor opere: **Hermann şi Dorothea** şi **Faust.** In cea dintâi se cuprinde epopeea omului în cadrul complex al naturii; în cea de a doua vâltoarea din adâncul lui sufletesc. Una cu alta formează un tot al vieţii adevărat.

Dacă istoria literaturii moderne se ocupă în numeroase pagini de Goethe ca poet ori dramaturg, nu e istoric al biologiei, care să nu-i consacre măcar un capitol ca om de ştiinţă în adevăratul înţeles al cuvântului.

E poate cel mai concret exemplu de sprijinul reciproc ce poate exista între ştiinţă şi chiar poezie. Cea dintâi dă poetului adâncimea gândirii; spiritul poetic dă sbor dar şi limpeziciune privirilor generale în ştiinţă. Una nu se exclude pe alta, cum se crede de cei care socot manifestaţiunea poetului numai ca urmarea unui dar firesc.

„Fiindcă studiile mele de Şt. Naturale m'au îndreptat spre o observare amănunţită a naturei, am învăţat-o pe dinafară, aşa fel încât dacă îmi trebuia ceva din natură, ca poet, aveam totul la îndemână şi astfel nu păcătuiam împotriva adevărului".

Influenţat de Herder ca şi de Spinoza, Goethe a apucat mai deadreptul pe calea sintetică. Printr'o intuiţiune inerentă geniilor, era convins de simplicitatea principiilor fundamentale după care Natura se conduce în cele mai complexe ale ei manifestaţiuni, dar şi de spectacolul nou ce-l oferă, creând mereu alţi spectatori.

„Descoperirea ei cea mai frumoasă este viaţa, iar moartea este lovitura ei de maestru, spre a căpăta cât mai multă viaţă. Ea creiază veşnic alte forme; ce este n'a mai fost; ce era nu se mai întoarce. Totu-i nou şi vechi sunt toate".

In căutarea tipului iniţial, „Urphaenomen", ajunge la convingerea transformării fiinţelor.

Pentru aceasta observă, cercetează, generalizează metoda urmată de savantul specialist. E în curent cu tot ce s'a scris înaintea lui. Lineu pentru Goethe, sta alăturea de Shakespeare, după cum bustul lui Rousseau e nelipsit de pe masa de lucru a lui Kant. Se ţine în curent cu tot ce se scrie în vremea lui. Moartea îi înghiaţă condeiul pe ultimele versuri din partea a 2-a a lui Faust. Ultimele pagini dintr'o apărare a ideilor lui Geoffroy de Saint-Hilaire, campionul evoluţionismului în Franţa, sunt datate 20 Februar 1832, luna când bătrânul veşnic tânăr, şi-a închis ochii, cu ultimele cuvinte **„Mehr Licht"** (Mai multă lumină!), raportate la preocupările lui ştiinţifice, începute cu jumătate de veac mai înainte.

„Nu-mi pare rău că am pus în studiile mele ştiinţifice munca de o jumătate din viaţă. Aş fi scris poate mai multe drame. Atât. Pentru aceasta se vor găsi destui şi după mine".

Nu e ramură de ştiinţă, în care să nu se fi avânturat, afară de matematici. La „Teoria culorilor" lucrează zeci de ani. In Botanică scrie „Metamorfoza plantelor", aplicarea principiului său călăuzitor, stabilind faptul azi necontestat că părţile florii sunt frunze modificate. Descoperă osul intermaxilar la om, tăgăduit de marele anatomist olandez Camper. Prin aceasta face apropierea dintre om şi maimuţe. Ajunge la aceeaşi concluzie ca şi anatomistul Oken, în ce priveşte teoria vertebrală a craniului, părere menţinută în ştiinţă multă vreme, până ce o doboară, în parte, studiile embriologice. Escursionist neobosit şi la vârsta de 70 de ani, fost elev al lui Werner, întemeetorul geologiei, adună material pentru a scrie un „Roman al Universului", în felul lucrării lui Buffon. Schiţează planul vastei lucrări, dar nu ajunge să scrie decât crâmpeie, deşi comunică bunei sale prietene Doamna de Stein: „Romanul meu asupra universului este aproape copt şi aş putea să ţi-l dictez". Planul este minunat; ar servi şi unei lucrări moderne. Pământul este socotit ca un corp cosmic.

Activ în atâtea direcţiuni, nu se poate să nu prindă adevărul asupra legăturii dintre părţi.

Ideile sale asupra întregii Naturi răsar ca dâre luminoase, conducătoare nu numai în multe din lucrările lui ştiinţifice (Două volume în ediţia jubilară), dar sunt răsleţite fie în multele-i poezii cu cuprins ştiinţific, dar mai ales în autobiografia „Dichtung und Wahrheit". Concluzia e în spiritul evoluţionist, mai limpede şi mai precis expusă decât în lucrarea lui Lamarck, **Philosophie Zoologique.**

Fără să prea ştie de Lamarck, a cărui operă a zăcut în uitare lungă vreme, Goethe este un lamarkist. Pentru variaţiunea formelor ia drept cauză schimbarea mediului şi influenţa acestuia asupra organismelor.

Ideile sale sunt atât de lămurite, încât şi Darwin le relevează: „E un caz cu totul uimitor, apariţia aproape simultană a aceleaşi păreri în puncte deosebite; Goethe în Germania, Erasm Darwin în Anglia şi Geoffroy Saint-Hilaire în Franţa, ajung între anii 1794—95 la aceeaş încheiere asupra originii speciilor".

Goethe însă este mai precis decât ceilalţi doi. E de o claritate darwiniană şi o convingere care a influenţat mai târziu pe Heckel, propagandistul înfocat al transformismului.

Toată activitatea literară dela 1794 până la moarte este însăilată cu principiile evoluţioniste. In poezii ca şi în proză, în nenumăratele convorbiri şi scrisori cu diferiţi contimporani, revine ca un leitmotiv convingerea asupra necontenitei schimbări în manifestaţiunile naturii.

Cel mai frumos imn al Naturii, ce s'a scris vreodată, cuprinde în esenţă teoria veşnicei mobilităţi:

„Pare că a pus tot temeiul pe individualităţi şi puţin îi pasă de indivzi. Intr'una clădeşte şi dărâmă într'una, dar în atelierele ei nu poate pătrunde nimeni".

In poezii cu subiect ştiinţific, cum e „Metamorfoza plantelor" sau în grupul de poezii „Dumnezeu şi lumea", se găsesc enunţuri ca acestea:

Nici o fiinţă nu e o unitate
Intotdeauna e un complex.

„Artistul Goethe pretutindeni e întovărăşit de naturalistul Goethe" (M. Moris).

In convorbirea cu Riemer spune: „Natura ajunge la ceia ce vrea, numai într'o anumită ordine. Ea nu face salturi. Nu poate creia un cal, până ce nu au existat alte animale, prin care se înalţă ca pe o scară până la organizaţia calului".

In lucrarea despre Morfologie, termen rămas până azi, relativ la o lucrare a lui d'Alton asupra Pachydermelor, scrie răspicat: „Cred într'o veşnică mobilitate a tuturor formelor". Urmează apoi un tablou sugestiv asupra schimbării unui animal când e silit să treacă dintr'un mediu în altul. E o lecţie după metodologia modernă de predare a Şt. Naturale.

Legea corelaţiunii dintre organe şi a compensaţiunii, nu poate fi mai precis expusă decât prin următoarea frază: „Desvoltarea unei părţi e cauza regresiunii altor părţi. Un organ nu poate creşte, fără ca altul să scadă; o parte nu poate să ajungă la deplina dominare, fără ca alta să nu fie scoasă cu totul din rostul general". Darwin foloseşte chiar formularea legii compensaţiunii în creştere, aşa cum a dat'o Goethe.

Experienţele moderne biologice sunt indicate în cercetările lui Goethe. Pentru lămurirea variaţiunii plantelor, aduce în joc variaţiunea mediului. „Hrănite din belşug de umezeala văilor, închircite de uscăciunea înălţimilor, apărate de ger ori arşiţă, genurile se pot schimba în specii, speciile în varietăţi, aceste din nou până la nesfârşit. Cele mai îndepărtate între ele au însă o vădită înrudire; putându-se compara între ele fără nici o sforţare deosebită".

Astfel se lămureşte de ce numele lui Goethe este larg pomenit, cu evlavie şi ca autoritate, în Istoria biologiei, iar în interpretarea operelor sale, de la Faust şi până la poeziile lirice, nu se poate nesocoti netăgăduita influenţă a ştiinţei în opera poetului. Aureola de veşnică lumină ce încadrează tot ce a scris literatul, provine nu numai din contemplarea naturii, dar din străduinţa lui de a-i cunoaşte tainele.

„Nu poţi iubi de cât ce cunoşti. Cu cât cunoaşterea e mai adâncită, cu atât şi dragostea este mai temeinică".

I. SIMIONESCU

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE
de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală şi Saraga Episcopiei 3 bis Bucureşti
Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii Studenţi plătesc 60 vol.

MARILE UZINE DE BOIANGERIE şi CURĂŢĂTORIE CHIMICĂ B. AFTALION
Vopseşte şi curăţă chimic
după ultimele procedee cu maşinile cele mai perfecţionate
FABRICA: Calea Moşilor 160 (Colţ B-dul Carol)
SUCURSALE: Ştirbey-Vodă 55, Dudeşti 29, Şerban Vodă 11, C. A. Rosetti 27 colţ cu Dionisie
Ori-ce lucrare se execută în 3 zile
Execuţie ireproşabilă — Preţuri obişnuite — Telefon 372/59

PESTE GARD

— Ioanăă! Fa Ioană! Dă-mi fa satârul ăla al tău, să toc și eu nițicușă carne, că vreau să fac v'o două sarmale, că mi-a adus ăsta al mieu niște orez, și ar vrea să mănânce sarmale... Fa Ioană! Ce, fa, ori ai surzit, dă n'auzi?

— Cine a surzit, fa?

— Păi de ce nu răspunzi, fa, când te strigă, omu, ai? Să te strige d'o sută de ori, fa?

— Păi cum să răspunz, fa, că taman aruncam niște coceni la vaci, că eu n'am bărbat să stea acasă, ca al tău.

— Și ce ai fa tu cu bărbatu-meu dacă stă acasă?

— N'am nimic, fa, ce să am cu el?

— Păi nu ziseși, fa, tu, că stă acasă?

— Și ce, fa, ție ți-e necaz că stă acasă, fa?

— Da pentru ce să-mi fie, fa, necaz? Ce eu sunt ca alea care le place să umble de capul lor, fa?

— Care e, fa, aia dă-i place să umble de capu ei, ai?

— Da ce, fa, tu mă întrebi pe mine?

— Păi nu ziseși tu, fa, că sunt unele care le place să umble de capul lor?

— Și ce am eu, fa, cu ele, dacă le place așa? Ce, sunt eu stăpână pe capu lor, fa?

— Păi dacă nu ești, de ce nu-ți ții, fa, gura acasă?

— Cum să-mi țiu, fa, gura acasă, ai?

— Să ți-o ții legată, să nu se mai dea la lumea după drum!

— La care lume, fa, să nu se mai dea?

— La lumea aia care ziseși că-i place să umble de capu ei.

— Ce, Ioană, ori nu ți-e bine?

— Cui, fa, nu-i e bine?

— Ție, fa, tu nu vezi?

— Ce să văz, fa, ce să văz?

— Nu vezi că nu te-ai sculat sdravănă, fa?

— Cine, fa, nu s'a sculat zdravănă, ai?

— Tu, fa!

— Pe semne c'ai dat în niscai nebuneală, pe ziua de azi!

— Cine, fa, a dat în nebuneală?

— Tu, fa, că dracu n'a dat!

— Da ce, fa, am înebunit la ușa mă-ti și a tat'tău, fa?

— Ce ți-a făcut, fa, mămica și cu tăticu, că te legi de ei, ai?

— Cine se leagă, fa?

— Da ce, fa, tu crezi că n'auzii ce ziseși?

— Ce zisei, fa, ce zisei?

— Mai bine ai lua seama la găini, să nu mai răscolească grădinile oamenilor.

— Da ce, fa, ai văzut tu găinile mele intrând în vre-o grădină?

— Da ce, fa, ai uitat, d'astăvară și până acuma, fa?

— Păi de ce nu pui, fa, pe bărbat'-tău s'astupe găurile dela garduri, ai?

— Da n'a băgat, fa, mărăcini și tu i-ai scos?

— Eu, fa?

— Tu, fa!

— Să moară ăl care minte?

— Să moară!

— Dacă nu — ăl care zice.

— Ce să zică, fa?

— Da ce, fa, eu sunt *om*, ca să dreg gardurile, fa?

— Da ce, fa, îți cad mâinile dacă-i bătea și tu un țăruș într'o gaură, fa?

— Să bată al tău, fa, că d'aia l-a lăsat Dumnezeu bărbat.

— Incapi tu pă mâna lui vreodată... ș'o să vezi tu pă dracu...

— Eu să încap pe mâna a lui tău, fa?

— Păi dar dracu, fa?

— Da ce, fa, are bărbat'tău nas să pue mâna pe mine, fa?

— Da de ce să n'aibă, fa, ai?

— Să pue el mâna pe mine, fa?

— Numai să te prinză, el... că vezi tu pe dracu!

— Eu, fa?

— Tu, fa!

— Eu, fa?

— Tu, fa!

— Un *răfurmat* ca el să pue mâna pe mine, fa?

— Da de ce-l faci, fa, răfurmat? Unde e-al tău plotoner, fa?

— Și dacă e plotoner, ce-ai fa tu cu el?

— N'am nimic, fa; ce să am eu cu el?

— Păi nu ziseși tu, fa, că e plotoner?

— Și ce, fa, ori îți pare rău că zisei așa?

— Da pentru ce să-mi pară, fa, rău? Ce, o să mi-l iai tu, fa?

— Ba eu nu! să mă ferească Dumnezeu!

— Nu să uită Stan al meu la tine, fa!

— Da de ce să se uite, fa, Stan al tău la mine, ai? Ce eu sânt d'alea de uși multe, fa?

— Care sânt, fa, ale de uși multe, ai?

— Da ce, fa, să-ți spui eu care sânt?

— Da ce, fa, te ține gura chirie să nu spui?

— Alea, fa, care se țin după jăndari și după pricictori...

— Cine e aia, fa, care să ține după jandari și după pricictor, ai?

— Da ce, fa, tu crezi că lumea e oarbă?

— Și dacă nu e oarbă, ce-o să vază, fa, la mine?

— Toți copiii din sat știu că ți-a luat pricictorul pantofi, fa!

— Și ce, fa, ție ți-e necaz că mi-a luat numai mie?

— Da ce-am eu, fa, cu tine ca să-mi fie necaz?

— Păi nu ziseși tu, fa, că mi-a luat pricictoru pantofi?

— Și ce, fa, ori tăgăduești că nu ți-a luat?

— Sunt frumoasă, fa; d'aia mi-a luat!

— Da ce, fa, nu mai sunt mueri în sat frumoase? Mai bine zi c'așa ți-e neamu!...

— Da ce-ai, fa, tu, cu neamu meu?

— N'am nimic, fa; ce să am eu cu neamu tău!

— Păi nu ziseși, fa, tu, c'așa mi-e neamu!

— Și ce, fa, ori vrei să zici că mă-ta a fost mai brează decât tine?

— Acuma ce-ți veni, fa, să te legi de mama, ai? Mai bine ai vedea de soru-ta Florea, fa, că nu e seară dela Dumnezeu să nu intre logofătul dela curte la ea.

— Și dacă intră logofătu la ea, ce-ți pasă ție, fa?

— Nu-mi pasă nimic, fa, da de ce mai zici de altele și pe soru-ta te faci că n'o știi, ai?

— Ei îi dau dreptate, că e văduvă și săracă, și-i trebue.

— Ce-i trebue, fa?

— Păi nu-i trebue, fa, și ei să se îmbrace și să se încalțe? Să umble desculță și desbrăcată, fa?

— Să se ducă să muncească cu ziua și să se îmbrace.

— Da tu de ce nu muncești, fa, și te ții după toate jagardelile dela primărie, ai?

— Uite-așa, fa, numai ca să plesnească satu de necaz!

— Ba ca să-ți facă țoale de cocoșneață, fa, d'aia te ții după ei.

— Da ce, fa, ori ți-ar plăcea să mă vezi în pielea goală?

— Să te îmbrace bărbat'-tu fa, că d'aia îi dă statu leafă!

— Da ce, fa, tu crezi că statu îi dă lu Stan un sac de bani, fa?

— Da bine, fa Ioană, eu te strigai să-mi dai satâru și tu te-apucași să te cerți cu mine, fa?

— Ce să faci, fa, cu satârul dacă ți-l oiu da, ai?

— Imi trebue, fa, să toc nițicușă carne, să fac v'o două sarmale, c'a adus ăsta al meu niște orez, ș'ar vrea să mănânce sarmale.

— Păi de ce nu spui, fa, așa, ori te doare gura? Stai că ți-l aduc acu.

DAMIAN STĂNOIU

Hamlet și Teoria Monarhiei

Eruditul istoric și etnograf englez, Sir J. Frezer a făcut o importantă descoperire. Răscolind foarte vechea istorie a Romei a găsit într'însa, pe lângă alte lucruri, și..... un prinț danez! Vreau să spun: un episod aproape deplin asemănător aceluia imortalizat de Shakespeare. Un Hamlet al Sudului.

Dealtfel, acest scandinav de Mediterana nu e tocmai un necunoscut. Numele lui, — școlarii de curs inferior trebue să-l învețe pe dinafară. Căci este nici mai mult nici mai puțin decât Iunius Brutus, cel dintâi Consul al Urbei, acela care încheie perioada regalității și o începe pe cea republicană, acela care trebue neapărat știut la examenele de fine de an.

Ceeace însă până la Frazer nu se știa prea precis, era că acest Iunius Brutus, fiind rudă cu regele Tarquinius Superbus, era suspectat de el pentru eventualele lui veleități de uzurpare a tronului, și că el n'a reușit totuși să treacă drept inofensiv decât prefăcându-se că e nebun și cretin. Intocmai ca Hamletul unanim al tuturor cronicelor și legendelor, autentice cât și literare.

De sigur, pentru iubitorii de istorie romană, Hamletul etrusc e interesant prin el însuși. Cred însă că, pe lângă interesul istoric, se mai poate găsi și unul general filozofic.

Intr'adevăr. Să se observe bine. Fie că e vorba de melancolicul gânditor dela Elsinoor descris de Shakespeare, fie despre banalul arivist descris de cronici, fie despre rafinatul și chinuitul cabotin descris de Jules Laforgue, fie însfârșit de dibaciul și lucidul nostru compatriot Iunius Brutus identificat de Sir James Frazer —, pretutindeni găsim un fapt identic: necesitatea de a simula imbecilitatea când e vorba de a cuceri un tron. Temerea de uzurpator pe care monarhul legitim o are ia forma unei erori față de tot ce ar putea semăna cu valoare și destoinicie personală. Hamleții sunt oameni de samă (reușita lor finală o atestă), care au fost însă nevoiți să-și travestească superioritatea, îmbrăcând-o în hainele cretinismului. Să fie aci o lege de aramă a monarhiilor absolute?

Un rege poate fi personal, oricum, genial sau mai puțin. In schimb anturajul său pare a trebui, în chiar interesul coroanei, să fie compus din tâmpiți de profesiune. Bunînțeles, nu se cere neapărat ca imbecilitatea să fie naturală. Simpla prefăcătorie a acesteia este admisibilă.

Astfel, eticheta Curților cere curteanului să fie sau să simuleze o nobilă astupare mintală. Increderea monarhului crește proporțional cu sărăcia de duh a favoritului. Așa se explică atâtea inexplicabile cariere. Și astăzi, chiar în plină republică, în măsura în care ministrul face pe micul său monarh absolut, condiția cerută pentru importanta funcțiune a șefului de cabinet este perfecta simplitate.

Bun înțeles mă grăbesc a da o lămurire pentru a nu fi înțeles greșit: în toate acestea, e vorba de monarhiile veritabile, nu de cele „constituționale", unde regele are uneori mai puțină putere decât un prefect. In toate manualele de drept constituțional se spune că regele Angliei are mai puține puteri decât Capul Statului celei mai democratice republici de pe Continent.

Așa dar, e vorba de monarhiile absolute, nu de cele constituționale. De altfel acestea din urmă sunt, zice-se, foarte puțin interesante pentru că — potrivit unei păreri pe care nu o împărtășesc — sunt pe cale de dispariție.

Când spunem, deci: imbecilitatea curtenilor este eticheta obligatorie a Curților, nu ne referim decât la monarhiile absolute.

Dar — ni se va obiecta atunci — anturajul cu drept cuvânt celebru al marilor regi ai Franței?

E tocmai confirmarea tezei noastre.

Toți **„pairii"** din acea vreme erau încuiați la cap. Oamenii de samă, regele îi alegea de preferință printre cetățenii cu naștere obscură, incapabili deci de a nutri vre-o pretențiune anti-regală. Marii bărbați de Stat ai Regelui-Soare au fost aproape toți „mitocani". Și să ne gândim că pe vremea lui, au trăit un La Rochefoucault, un Saint-Simon, personalități eminente. Dar ei au fost totdeauna suspectați la curte. O principială incompatibilitate între ei și ea îi ținea la periferia vieții sociale, relegați în cenacle literare sau în moșii provinciale.

Dar să revenim la Hamlet. Așa dar arivistul în monarhie trebue să-și ascundă meritele; să-și inventeze cusururi de mediocritate. Din contra, în democrație, arivistul trebue să-și etaleze meritele și să-și disimuleze defectele. Care sistem din două e cel bun? Ne va spune-o de acum încolo Istoria, judecătoare mai bună ca mine, care (și nu vreau să influențez pe nimeni) prefer monarhia, pentru că-mi place modestia **și pentru că ador pe proști...**

D. I. SUCHIANU

MĂRTURISIREA TRUPULUI

Sărcănești

Spital de război

de D. V. BARNOSCHI

LEGENDA COȚOFANEI

Când petrecerea era în toiu și conștiințele erau dezechilibrate de vin, de joc, de ambianța lascivă, s'a iscat o discuție despre nudism. S'au dat argumente de tot felul; s'au spus multe prostii: s'au citat moraliști antici și moderni partizani ai teoriei că nudismul ar fi unul din cele mai bune mijloace de regenerare morală.

— Nudiștilor, adică propagandiștilor acestei mari evanghelii, spunea cu foc Rolu Brodnicu, vor datora generațiile viitoare, și dispariția distrugătoarei obsesiuni sexuale, care face ravagii în tineret mai ales, și potolirea cochetăriei vițioase, care falșifică dragostea. Dar aici, acuma, în acest bal preistoric, ipocrizia îmbrăcămintei este chiar de tot prostească! Oamenii preistorici nu cred să se fi acoperit cu blănuri de cât împotriva frigului. Mie acum mi-e cald și.... sunt preistorică!... De aceea, jos blănurile de prisos!

Și făcând după cum a zis, Ralu „Exibiționista", și-a aruncat de pe ea mai toate pieile de vulpe ce-i alcătuiau costumul.

— Bravo! Ai dreptate Ralu. Omul este făcut ca să trăiască gol! întărește Liana Islăzeanu, cu vocea ei melodioasă; iar printr'un gest larg al mânii stângi se desvelește și ea din blănuri, apărând totuși, parcă inocentă... Deși era femee de treizeci de ani, care trăise din plin și pătimaș, dar mlădioasă și subțirică, părea statua castității; după cum în rochiile ei simple, părea o școlăriță cuminte, numai prea înalt crescută. Ochii ei mari și iscoditori dădeau totdeauna (chiar și acuma când se arăta goală) impresia, că tocmai atunci, în momentul în care este privită, s'au deschis cu uimire asupra lumii și s'au cam speriat de lumină, de oameni, de viață. Vorba ei însă, nu era niciodată în armonie cu această privire. Orice ar fi spus, glasul ei dovedea cel puțin voluptatea de-a trăi, dacă nu chiar o patimă stăpânită sau vre-o gândire sensuală. Acestui contrast dintre înfățișare și voce, care o făcea deosebit de interesantă pentru unii, iar pentru cei mulți excitantă ca o minoră vițioasă, dădură Lianei cea mai mare parte din vestitul ei succes.

— Suntem nudiști!

— Și eu!

— Și eu!

Toate își asvârleau de pe ele blănurile.

— De ce nu spuneți pe românește, golani!, ricanează Luca Tăuteanu... Ce limbă ciudată și graiul nostru!... Nudist se traduce minunat cu golan, și totuși nu se poate... Nu voește psihologia limbisticei românești... Acopere-te Liano, că tu, scoborând după cum te arată numele dintr'o sarcă, adică pe moldoveneasca mea dintr'o țarcă, nu poți fi nudistă, ci sadea golancă, țarcă nerușinată, coțofană țigănească!

Tăuteanu face un pas comic teatral și arătând-o cu gest dramatic urmează ascultat cu atenție de grupul întreg, care se amuza, neîndrăznind să se supere:

„E lungă"

„Nu-i furcă"

„E neagră"

„Nu-i țigancă"

„E albă..."

„Și nu-i Doamnă"....

Firește!, nu ești Doamnă, dragă verișoară, întocmai cum sună această străveche cimilitură populară.. Că tu, până ce nu vei spune ori nu vei face o țigănie, ca acuma despuindu-te, nu te lași!... Aista-i blestemul originei voastre. Așa sunteți voi, așa a fost tot neamul Sărcănesc: Curaj, generozitate, mândrie, mare vitalitate și energie, prestigiu suveran, dar în toate, în toate, o nuanță de vulgaritate. In cei mai nobili și mai măreți boeri din această familie, în orice ocazie a apărut, fără greș, ceva din firea țarcăi... Uitați-vă la ea! Mai ales așa cum îi atârnă pe spate acele blănuri alb cu negru, curat țarcă!... Legenda obârșiei voastre nu poate fi decât adevărată.

— Care-i?, întreabă cineva.

Liana, îl privea cu ochii ei largi, de copil speriat. dar în loc să o jignească sarcasmul lui, părea să se bucure că măcar așa se ocupa de dânsa.

— Mai este cineva care nu cunoaște legenda Sărcăneștilor? La curtea lui Vlaicu-Vodă era o chelăriță; fată frumoasă, îndrăzneață, cam hoață, și care, fără pic de rușine, ațineа calea, prin sălile palatului, tuturor bărbaților frumoși. Doamna Clara, prințesă cu educație apuseană, era jignită de vulgaritatea chelăriței; ar fi dat-o bucuros afară, dar știa că e păcatul unui accident de vânătoare al Domnului cu fetișcana unui pădurar. O poreclise sarca; găsise Doamna că apucăturile chelăriței seamănă mult cu ale acestei păsări țigănești.

Mai era pe la curte și un bastard al Banilor Mikezi, frumos, voinic, dar prostănac, căpitanul Vlăduțu. I-au însurat; părinții lor anonimi le-au dat moșii. Vlăduțu a ajuns boer mare; dar într'ascuns toată lumea râdea de el, fiindcă-l ducea nevasta de nas, și că fără meșteșugurile și neobrăzările ei, Vlăduțu nu s'ar mai fi ridicat din căpitănia lui. Și degeaba iscălia el, fudul, Vlad ot Craiova, ori Craiovescu, toată țara nu-l cunoștea decât sub numele de Vlăduțu al Sarcăi și a rămas Sărcanu! Cum s'a pripășit acest neam la noi în Moldova, și asta este o poveste frumoasă... Dar de ceiace mă minunez eu, este că cu toată îndelungata altoire moldovenească, urmașii Țarcăi și ai lui Vlăduță, tot nu s'au curățit încă de țigănia lor valahă... Ia, uitați-vă la Liana Islăjeanu, această minunată odraslă Sărcănească!... Intocmai ca'n cimilitură!...

„E lungă!"...

Nesfârșită.....

„Nu-i furcă!"...

Nu-i, de bună seamă; îi doară mlădioasă ca o trestie, grațioasă și încordată ca o sălbătăciune....

„E neagră!"...

Priviți-o! Dar priviți-o și cu ochii minții. Părul acesta mult, strălucitor ca penele cele negre ale țarcăi, și parcă greu și întunecat de emanațiuni magnetice ale păcatelor ei, conștiința-i turbure și sufletu-i nepătruns, fac din această diafană ființă, un simbol al întunericului.

„Nu-i țigancă!"...

Totuși nu-i țigancă... Și nu-i numai pentru că ochii îi sunt albaștri.... O, ce albastru!.. Seninul nopții.

„E albă!"...

E albă; da; albă. Dar acest alb mat, nereal, metalic, rece, mort, ca albul petelor unor șerpi negri din Iava... Oare fineța străvezie a acestei cărni albe, prin care totuși nu se străvede viața ei clocotitoare, nu amintește de vampirii din basme?

„ Și nu-i Doamnă!"

Cum are să fie Doamnă?... Uitați-vă cum îi atârnă pe jos acel capăt de blană albă, ca o coadă de țarcă! Și vedeți-o cum caută la mine nerușinat, cu ochii larg deschiși a spaimă, și totuși fără nici un fel de teamă, sigură de dânsa, căutătura parcă inocentă, dar cu pupila dilatată lasciv; iar totodată, își înfige liniștit ghiarele în mâna noului venit.... Sir Cedric, trage-ți mâna că te învenineazăl... Nu; nu-i Doamnă! Nu-i cucoană... ...Ești țarcă sadea Liano!

— Admirabil! Te-am lăsat, Luca, să-ți produci efectul. Dealtfel cine ar putea să-ți stăvilească răutatea? Nu-i așa că a fost elocvent și liric?..

Dar, în timp ce grupul se împrăștie bucuros, discret și grăbit, Liana, își adună brațele, și astfel blănurile din nou îi fac haină; iar capul îi cade în piept, și privind sfioasă, cu durere, cu duioșie pe acel care o biciuise, părea, în fața lui, în locul ființei sfidătoare de adineaori însăși fiara în a cărui blană se strângea tot mai mult, răpusă. Face un pas spre Luca ca să n'o audă decât el și îi șoptește blând, trist și cald:

— Mă biciuești fără milă. Mă urăști Luca.

— Te urăsc.

Răspunse el apăsat printre dinți, cu glas ciudat și sărutându-i mâna cu un fel de evlavie și totodată parcă stăpânindu-se să nu i-o muște. Te urăsc pentru că ai fi putut fi altceva decât ceia ce ești, dacă ai fi vrut...

— Dacă m'ai fi iubit cu indulgență și răbdare...

Tăuteanu îi întoarce spatele strigând pe Buski Holomir și se pierde în mulțime cu ea. Liana s'a tras lângă un zid și, parcă statue cioplită în piatra aceia făcea una cu stânca.

Liana și Luca, de zece ani trăiau încordați de o tragedie din acelea fără cuvinte și fără fapte. Ea a fost și era încă, singura lui dragoste; iar ea l-a iubit, ca pe nimeni altul... Insă așa cum putea iubi Liana era pentru liricul avânt al lui Luca, o insultă. Adică sfâșietoarea poveste a Luceafărului îndrăgostit de Cătălina... După atâția ani, ea tot mai suferea; câteodată chiar, plângea în taină; iar el, nefiind Hyperion avea zile când o ura. Deci drama nu era încă sfârșită.

Cedric, când s'a împrăștiat grupul, a rămas în preajma Lianei și a urmărit cu înfrigurare scena ei cu Tăuteanu, atât de elocventă prin expresia figurilor și a gesturilor. Moltravir înțelegea că și acest Tăuteanu sufere din pricina ei. Simțea că și el o iubește, ca și dânsul, cu aceleași aspirații ideale; că și lui i-a fost iubirea înjosită de neputința ei de-a se râdica la ceva mai mult decât bucuriile trupești. Și totuși, de către acest rival, părea oarecum altfel mișcată...

Se apropie blând de dânsa, stană de piatră, și îi ia mâna. La început nesimțitoare, după câtva timp răspunde mângâerii, și luminându-se cu încetul, se întoarce ușor spre el, îl privește drept, apoi, prinsă de înfiorare lăuntrică, nu mai este decât animalul sensual de întotdeauna.

— Ah, Cedric, simt că înebunesc. Te iubesc Cedric! Scapă-mă de tentațiile ce mă năpădesc. Crede-mă, nu-s așa de obiceiu; nu-s doar Sisi! Dar mă simt mânată spre nouii veniți; privirea lor, chiar indiferentă mă arde. Scapă-mă de nebunie. Să plecăm de aici. In astă noapte ași vrea să mor, să mor istovită de voluptate.... să mor visând că-s fericită....

— Visând la Tăuteanu. Il iubești?

— Azi dimineață ți-am dovedit că te iubesc.

— Răspunde: îl iubești?

— Să plecăm.

— Răspunde.

— ....

— Atunci rămâi cu bine. Aici ți-e locul.

Liana cu o repede mișcare felină îl cuprinde și încearcă să-i sugă sufletul pe buze, apoi râzând satanic:

— Să plecăm.

— Il iubești?

— Atunci rămân, și vei avea pe conștiință tot ce atmosfera acestor pivnițe blestemate mă vor face să păcătuesc. Dar nici tu n'ai să pleci; vei rămâne și vei suferi. La revedere.

Liana îl privește supțiindu-și a zâmbet ochii ei uimiți și hipnotici. Apoi porni agale spre un grup unde erau doi ofițeri dintre „nouii veniți" de care se temea.

Moltravir, ca tras de raza ochilor licăritori în letheeana lor umezeală, a urmărit-o... hoțește, a urmărit-o halucinat și s'a ascuns în umbra unui stâlp.

In scurtă vreme Liana a robit tot cercul în care a intrat, și manevra să se izoleze cu maiorul Hudiei.

Dar a reapărut Tăuteanu. Cât timp a privit-o de departe, cu indiferență, Liana și-a urmat jocul; când însă îmblânzitorul s'a apropiat, și căutătura lui a devenit sarcastică, apoi despotică, sălbătăciunea parcă și-a strâns ghiarele, puterea de vrajă i-a dispărut și a luat înfățișarea unei sărmane femei îndrăgostite, dând iluzia că are posibilități lirice. S'a ridicat de pe culcușul de mușchiu și apropiindu-se de Tăuteanu:

— Ce ai astăzi, Luca? De ani de zile nu te-ai mai uitat așa la mine.. Nu te mai uitai nici într'un fel!... Dar azi dimineață, dar acuma?...

— Mâne, mi se pare că intri de serviciu la ora opt. Ai să fii obosită. Știi că avem răniți noui. Du-te de te culcă.

(Continuare în pag. VI-a)

— Şi tu ai slujbă dimineaţă. Tu mai rămâi?

— Eu am poftă de chef în noaptea asta. Tu însă du-te; du-te de te culcă. Mi-ar face plăcere să te ştiu cuminte şi visând la stele....

— Mă duc, Luca.... De mi-ai fi vorbit mai des aşa.

Iar pe obraz i se rostogolesc două lăcrămi mari, acele picături letheene în care atâţia amanţi şi-au înecat orfismul. Ochii Lianei, rămaşi uscaţi scânteiază de un foc nou. Tot uimiţi, dar uimiţi de senzaţia ce avea în clipa aceeea, că parcă i-ar creşte aripi, că se desprinde de pământ.... Şi s'a dus...

Moltravir, încremenit în umbră, ne mai având de unde sorbi uitarea idealurilor lui, şi-a dat seamă de laşitatea ce-l ţintuise acolo...

Dar şi-a mai dat seamă că sufletul Lianei poate iubi şi altfel, sau măcar poate aspira şi spre altfel de iubire... Insă, vai, şi-a mai dat seamă că altul a ştiut să aprindă în sufletu' ei scânteia divină, care, cel puţin deocamdată pâlpâe luminos. Dar acel altul este un om tare. Aceluia Liana n'a îndrăznit să i se strecoare în pat, şi acela, desigur, n'ar fi cedat ispitei, cum a cedat el azi dimineaţă...

Sir Cedric Moltravir a mai stat în colţul lui un timp; clipe de acelea pentru cari nu-i măsură, din acelea cari, mai mult decât o viaţă întreagă, pot preface un om... Apoi, încet, gârbovit, cu paşi şovăelnici a ieşit, a rătăcit prin parc, a nemerit la grajduri, şi-a luat calul, a lăsat vorbă lui Vodry să-i întoarcă bagajele, şi pe aceiaşi dosnică portiţă pe care a intrat noaptea trecută, a pornit, a pornit să nu se mai oprească până la frontul acela îndepărtat, unde a găsit odată mângâiere în răni cumplite...

...După mai puţin de douăzeci şi patru de ceasuri, sub razele aceleaşi luni, prin aceiaşi pulbere de aur şi de azur, peste aceleaşi coline înpădurite ale Trotuşului pe unde ieri a trecut visând că o femee îi va putea da fericire, Cedric, otrăvitul Gangelui, a trecut înapoi, oftând amar după fericirea din tranşeele dela Verdun, fericirea neprihănită a omului scoborît la ceia ce este el mai mult, mai sigur, mai adevărat, la starea de vită.

D. V. BARNOSCHI

NOTA: Pagini răsleţe dintr'un roman ce în curând va fi pus sub tipar.

RADIO GRATUIT!

NUMAI CU 10 LEI
puteţi câştiga unul
din cele 10 aparate
în valoare de
100.000 LEI
în baza bonului din
ziarul
„RADIO-RADIOFONIA“

V. COROLENCO

Impresii din Dobrogea

La 1897 am stat câteva zile la Caterlez, un sat de pescari de pe braţul de Sud al Dunărei. Am motive să cred că aici s'au întărit Zaporojenii înainte de a izgoni pe Necrasovţii din deltă. Acum Caterlez e un sat liniştit aşezat pe o limbă de nisip între Dunăre şi mare, cu o bisericuţă şi cu tovărăşii pescăreşti, aparţinând Grecilor. Unul dintre aceşti Greci, Iani Milanu, este adevăratul stăpân al Caterlezului...

Intr'o zi, mă dusei la poştă împreună cu câţiva pescari. Şeful poştei, un Român sclivisit, înmânându-mi scrisorile şi ziarele, scoase chipiul şi mă felicită amabil:

— Salutare, d-le Corolenko, împăratul d-tale a acordat Rusiei Constituţia!

Incepui să râd. Vestea era pentru mine o surpriză. Nu trecură nici şase săptămâni de când eram plecat din Rusia şi pe atunci nu mirosea de loc a Constituţie...

— Ziarele franceze anunţă acest eveniment.

— Să vedem, domnule, ce scriu ziarele noastre, — răspunsei, luându-mi rămas bun.

Pescarii mei se interesară de această veste. Indreptându-ne, în grămadă, spre Dunăre, ne aşezarăm pe un dâmb de nisip şi eu deschisei ziarul. Fireşte — nici umbra unei ştiri privitoare la constituţie n'am găsit în ziarele ruseşti. Zvonul reflecta pur şi simplu convingerea europeană că mai departe nu putem trăi fără constituţie, — convingere care, într'un fel sau altul, trebuia să se adeverească cu vremea. Citii tot ziarul şi îl revăzui încă odată, după cererea pescarilor, ca să ne încredinţăm că nu ne-a scăpat nimic din vedere ce ar fi îndreptăţit, chiar indirect, zvonul acesta. Nimic analog, n'am găsit.

— Va să zică, vorbă de clacă? — zise un pescar.

— Sigur.

— Ei, slavă Domnului, — oftă el cu uşurare.

— De ce? — întrebai mirat de această reflexie neaşteptată.

Pescarul tăcu puţin, apoi răspunse:

— Dacă va fi constituţie, piere Rusia.

Era un om inteligent, doritor de învăţătură, era chiar abonat la o foaie rusească. Avusese câtva timp legături cu partidul social-democrat din Tulcea, dar se certase, nu ştiu dece, cu socialiştii.

Pesemne că locuitorii Caterlezului îşi făcură o părere despre constituţie, după orânduiala românească. Ce-i drept, constituţia românească este destul de vitregă faţă de sate. Dobrogea n'a obţinut, până acum nici măcar de formă dreptul de vot, iar pescarii din Caterlez aflau despre schimbările de guvern şi de programe numai când se înoia tot aparatul administrativ, începând cu prefectul din Sulina şi sfârşind cu postaşul din satul lor.

— Nu apucă un funcţionar să se înţerce şi iacă-tă ţi se trimite un altul hămesit.

— Numai Antipa rămâne veşnic la postul său. Pe ista nu-l mai schimbă nimeni.

Domnul Antipa este figura cea mai importantă, pentru pescari, din toată structura constituţională a României. Acest administrator al pescăriilor, favoritul tuturor guvernelor, al liberalilor ca şi al conservatorilor, a făcut din întreprinderile pescăreşti unul din principalele venituri ale bugetului român. Ingrădind practica de exploatare barbară a pescuitului domnul Antipa a creiat un adevărat sistem de spoliaţiune a pescarilor din partea statului. Deoarece la Chilia rusească şi la Ismail nu se cunosc astfel de constrângeri, iar acest lucru îl ştiau pescarii români care se întâlneau des cu ruşii pe fluviu şi pe mare, era firesc să li se pară că ocârmuirea rusească e mult mai bună decât cea românească.

Căutai, cu acest prilej, să împing convorbirea pe teren politic ca să aflu ce cred pescarii despre Turci şi ce perspective au în viitor.

Despre trecut, auzii părerea obişnuită: se putea trăi sub Turci. Funcţionarii luau mită, întrecând adesea orice măsură, dar tocmai de aceia viaţa era posibilă, pentru că puteai să-i mituieşti. Dacă nu mai puteai răbda şicanele unui slujbaş subaltern, mituiai pe unul mai mare şi cât ai clipi din ochi îl muta în altă parte.

In comparaţie cu acest trecut, prezentul nu apărea de loc atrăgător pentru locuitorii din Caterlez. Parcă până şi peştii, simţind că le merge oamenilor mai prost, nu se mai aruncau ca înainte în năvod. Ce va mai aduce deci, viitorul?... Incetul cu încetul, alunecarăm în împărăţia visurilor...

Visarăm să scăpăm de pacostea căreia îi zice Antipa şi să obţinem în locul lui un om de treabă. Ne gândirăm deasemenea ce bine ar fi dacă în locul grecului Iani Milanu, s'ar ivi deodată un alt antreprenor nu mai puţin bogat, dar mai omenos... Toate aceste deziderate găseau o exprimare molatecă, tărăgănată, tot atât de nedesluşită şi somnoroasă ca plescăitul apelor pe malul nisipos...

— Buba nu e aici, — zise un pescar înalt, care stătuse până acum tăcut pe nisip.

— Dar unde-i? întrebară ceilalţi întorcându-şi privirea spre el,— spune tu ce crezi.

— Totul ţine de Bucureşti, — zise el îngândurat. — Parcă Antipa singur poate să scrie regulamentul?

— Dar cine îl scrie, dacă nu el?

— Să zicem că îl scrie el, dar cine îl iscăleşte?

— Se ştie, — regele.

— Ei, dacă s'ar putea...

Pescarul urmă, uitându-se în gol parcă ar fi văzut înaintea lui ceeace îl preocupa.

— Dacă s'ar putea să trimitem pe cineva dintre noi la Bucureşti...

— Şi ce are să fie?

— Ca să vorbească pentru noi.

— Şi, şi?...

— Ca să nu se facă fără învoirea noastră nici un fel de regulamente...

Pescarii se înviorară...

— Adevărat, asta-i adevărat.

— Sigur.

— Şi pe toţi să-i întrebe, — adaugă primul, — pe pescari în ce priveşte pescăritul şi pe negustori în ce priveşte negoţul...

— Asta ar fi cea mai bună rânduială.

— Incepu o discuţie fierbinte. Ascultai cum se desprindeau punct cu punct din năzuinţele utopice şi naive, trăsăturile fundamentale ale regimului democratic.

Pescarii păreau foarte surprinşi, când le-am spus că ceeace vor ei ar fi tocmai acea *„constituţie“* care, după părerea lor, ar însemnă *„pieirea Rusiei“*. Fireşte că nu le-am tăinuit că atare constituţie nu există încă nici în România, că mai sunt încă departe de ea ţăranii români şi pescarii care au, formal, dreptul de vot...

La picioarele noastre goneau aceleaşi valuri tulburi ale Dunărei ca pe vremea strămoşilor refugiaţi aici, sub stăpânirea turcească, în căutarea libertăţii lor căzăceşti... Vântul purta din spre mare nisip mărunt şi alb. In apropiere, femeile spălau rufe, cântând cu glasuri plăcute un vechiu cântec de jale. Cântecul lor vorbea desigur despre trecut, despre cazaci, şi despre turci. Ascultam cu un simţimânt deosebit cântecul şi întrezăream cum se ridică singură şi în mod elementar, din cenuşa vechei libertăţi căzăceşti, noua structură a democraţiei europene, străină până acum Rusiei şi Turciei.

* * *

Această idee a pătruns pentru întâia oară în Balcanii turco-slavi după războiul dela 1877. Turcul, înfrânt şi trezit penibil din fatalismul lui încrezut, hotărî să adopte regimul european ca pe un talisman sau cerc magic împotriva viitoarelor catastrofe. Talismanul, însă, n'a fost pe placul padişahului şi al paşalelor, iar poporul rămase indiferent... Sultanul goni pe deputaţii care luaseră prea în serios misiunea lor, exilând pe câţiva dintre ei în *provinciile îndepărtate* ale Asiei Mici. Apoi totul a rămas aşa cum a fost, timp de trei decenii.

Printre foştii robi, începu infiltrarea energică a nouei concepţii politice. Bulgaria trecu printr'o recidivă crudă a robiei îmbrăcată deja în haina Constituţiei, sub forma regimului Stambuloff — regim de bătăi şi revoluţii palatiste. Serbia trecu prin frigurile provocate de către Milan şi Alexandru. In acest timp, îi se părea adesea ţăranului sârb că Turcul n'a fost mai rău decât Milan care-şi făcuse educaţia europeană pe bulevardele Parisului.

Dar toate acestea s'au terminat. Formula europeană coprinde, ca un cerc, Stambulul cu tronul înaltului padişah. Turcul se cutremură, simţi că primejdia ameninţă existenţa sa naţională şi atotputernicia padişahului se prăbuşi ca un perete de lut minat de ape... Dar, peste noul regim se năruiră tradiţiile şi crimele vechii Turcii. Şi iată că în Europa sud-orientală se desfăşoară o tragedie mare şi macabră... Imperiul Osmanilor, cu poporul său cinstit şi simpatic, cu paşalele sale obraznice şi ameţite de putere, cu antagonismele, simplicitatea şi cruzimile sale, toleranţa şi împilarea, îngâmfarea şi naivitatea sa — e sfărâmat în bucăţi şi amintirea sa dispare zgomotos din Europa.

Imi pare rău că n'am avut acum prilejul să stau de vorbă cu prietenii mei depe malurile Dunărei de care sunt legate atâtea tresăriri nedesluşite ale sufletului slav. Ce or fi gândind ei acum despre Turci, despre marele ţar din Stambul, despre atotputernicia vrăjită din ajun şi căderea lui fulgerătoare... despre tot regimul „patriarhal“ turcesc? Simpatizează oare cu slavii care s'au liberat? Il mai compătimesc pe simpaticul şi naivul Turc care dăduse ultim adăpost năzuinţei lor către libertatea semi-anarhică de altă dată?

De altfel, „paşalele“ trăesc nu numai în valea Dunărei. Nu cuprinde aceiaşi concepţie a lumii, imensa suprafaţă a Rusiei care n'a trecut încă prin suferinţele marei sale prefaceri? Nu trăeşte această concepţie în puterea nelimitată a paşalelor ruseşti, în cancelariile oraşelor şi în bordeiele acoperite cu paie ale satelor?

E greu de prevăzut ce urmări va avea marea catastrofă pentru popoarele din Balcani. Se prea poate ca aliaţii, după obiceiul slav, să se încaere pentru împărţirea prăzii. Probabil, că sub jugul nouilor stăpânitori, se mai ofta undeva în Macedonia în amintirea ocârmuirii Turcilor cu care Macedonenii s'au războit pe viaţă şi pe moarte...

Dar, orice s'ar întâmpla în Balcani, catastrofa Turciei este pentru noi foarte instructivă şi de un interes senzaţional. Până în ultimul timp erau în Europa două puteri autocrate: Turcia şi Rusia.

Acum. Turcul, neapucând deabinelea să se prefacă, coboară cu larmă de pe scena europeană .Şi când fumul şi praful, ridicate de prăbuşirea Turciei, vor dispărea Rusia se va găsi într'o situaţie nouă şi semnificativă.

Turcul a dispărut, iar noi ne aflăm singuri, pe marginea dintre Europa şi Asia, în primejdioasă şovăire între trecutul ce dispare pentru totdeauna şi viitorul care se naşte atât de greu...

F. DIMA

Miss România 1930
va fi aleasă de
REALITATEA
ilustrată

După extraordinarul succes pe care l-a avut alegerea unei frumuseţi naţionale, în primăvara anului acestuia, organizaţia din Galveston (Texas-Statele-Unite), iniţiatoarea concursurilor internaţionale de frumuseţe şi singura în drept să institue asemenea concursuri, a autorizat din nou excelenta revistă „REALITATEA ILUSTRATĂ“ să procedeze :: la alegerea unei ::

Miss România 1930

Concursul naţional pe care revista „Realitatea Ilustrată“ îl organizează acum, va întrece toate aşteptările. In afară de faptul că organizaţia din Galveston acordă în 1930 premii în valoare de peste UN MILION, revista „Realitatea Ilustrată“ oferă o serie de premii de mare valoare, atât pentru cea dintâi aleasă, cât şi pentru :-: toate frumuseţile regionale. :-:

Cititi amănunte in revista „Realitatea Ilustrată“

Criza Vorbei

II

Vorbirea e înşirare de aluzii; fiecare le rezolvă cum poate, şi e cunoscut că, între oameni oricît de apropiaţi, se întâmplă, prin vorbă, neînţelegeri extravagante, adeseori triste.

Gânditorului modern i-a devenit foarte simţitoare această izolare a omului de om prin vorbire. Infirmitatea limbajului este o temă de tânguiri consacrate, între sufletele poetice, între amanţi, — nu rareori şi între oamenii de afaceri. Aceşti din urmă, neapărat, recurg repede la precizia vocabularului juridic. Şi aici, fără îndoială, decepţiile în privinţa înţelegerii sunt bogate; totuşi e mai mult decât o consolare platonică, să te cerţi pe definiţii înscrise în cod: textul fix restrânge inventivitatea de rea credinţă. Familiilor şi perechilor de îndrăgostiţi le-ar fi fost de folos, să-şi codifice în scris ambiţiile: ce frumoasă economie de vorbe s'ar obţine cu codul familiei pe masă! In o veche poveste franţuzească, bărbatul unei femei amarnice, obţine dela dânsa, scris de mâna ei, un registru al faptelor obligatorii pentru soţ, cu înţelegere expresă că, ce nu e scris acolo, nu e faptă permisă. Când femeia cade în apă, şi zbiară ajutor, bărbatul, pe mal, ceteşte cu glas sigur paragrafele; nici unul însă nu-i porunceşte să intre în apă. Femeia aceea s'a înecat sub propria ei iscălitură, *selon la charte*. Nu-i mai elegant aşa, decât să officească perechile de oameni, în certuri răguşite, ani de zile? De sigur starea juridică, de lege scrisă, e o achiziţie superioară care ar trebui extinsă prin legislaţii în familie, între amanţi, între prieteni.

Insă mântuirea se pregăteşte, probabil, în altă parte. Când fiecare dialog în familie se va înregistra gramofonic, vom avea un mijloc de perfecţionare morală cum nu s'a pomenit. Frica de placă va fi moartea limbuţiei certăreţe. Fireşte, această fericire nu va lua fiinţă decât după ce, lungă vreme, se vor fi întâmplat multe omoruri prin familii, din cauza plăcilor. Fatal, ca toate fericirile adânci şi durabile, pudoarea de a vorbi uşuratic şi înfrânarea sigură a prostiei violente, nu se vor întemeia fără vărsare de sânge. Placa gramofonică este oglinda fermecată care va captiva prostia şi minciuna, superbe până acum în nefixarea ce le lasă în voia unor infinite şi exasperante metamorfoze.

Duşmanul d'intâi al vorbei în gura mare a fost scrisul. Omul, îmbătat încă de revelaţia cuvântului strigat, căzu în admirare sperioasă dinaintea semnului scris: ingenioasa transpunere şi păstrare a sunetului prin semne văzute îi apăru, la început, ca un descântec drăcesc. Intre noua înţelegere, tăcută, şi cea veche, sonoră, se născu inevitabil o rivalitate curios complicată. Scrisul fu simţit şi judecat ca artificiu sec şi mizer, în faţa vorbei vii şi bogate. Clasică e plângerea lui Platon, că dialogul scris e un jalnic surogat: — îl vrăjise pe viaţă interogaţiile persistente şi ironic potolite ale lui Socrat, maniacul genial.

Lung timp scrisul a fost privilegiu şi mijloc de conspiraţie al unor minorităţi. Tiparul a desrobit scrisul şi a popularizat la maximum posibilitatea şi deprinderea vorbei tăcute, iar transmiterea electrică sau luminoasă se perfecţionează în sensul comunicării mute. Şi zgomotul maşinilor satură până la surmenaj; scârba de vorbă tare şi lungă este energic stimulată şi din partea aceasta.

Filosofiile intuiţioniste, mai mult decât altele, implică o critică a vorbei; şi e istoriceşte logic, că ideia aşa numitei poezii pure a devenit teorie în vremea lui Bergson. Tot în această vreme, jurnalistul Mauthner a umplut trei volume, de dimensii ironice, cu schiţe şi foiletoane de polemici contra limbii ca atare. Graiul, ca uzurpator al gândirii, trebuia să fie punctul central de atac pentru adversarii raţionalităţii, a inteligenţei căreia, semnificativ, i s'a dat titlul de discursivă. Cuvântul e acum denunţat ca interceptorul, deopotrivă grosolan şi perfid, al adevărurilor celor adânci şi preţioase. Cu un sofism prestigios, născut, probabil, în suflete de gânditori poeţi, şi obţinut prin o extindere abuzivă a funcţiunii artistice a cuvântului, s'a escamotat adevărul elementar, că graiul cată să fie o algebră. Dar însuşi sofismul acesta e simptomatic întru a arăta tocmai această direcţie necesară a evoluţiei graiului. Critica vorbirii, pe care o ridică flosofiile inspirate din atitudinea artistică şi din acea religioasă,, contribuie fatal să întărească rigoarea cuvântului ca material al gândirii ştiinţifice.

Frontul contra vorbei astfel compact şi convergent, se prezintă cu toate caracterele unei fatalităţi istorice.

Omul nou detestă fraza, altădată triumfătoare în viaţa publică caşi în cea mai intimă. Moartea discursului, a scrisorii lungi amicale sau amoroase, a conversaţiei, a început. Formele aceste de exces verbal, spiritul nostru le respinge cu desgust şi bătaie de joc, în reacţie imediată.

Reducerea vorbei e un semn nou al pudoarei sufletului. După lungă vreme de raţionalizare morală, şi din experienţa acestei raţionalizări însăşi, omul, rafinat prin reflecţie, ajunge la un nou respect către iraţionalul fiinţei sale intime. Aceasta e o stavilă, adânc întemeiată, pentru orice dialectică, pentru disputa limbută în care societatea a îmbrăcat pornirea primitivă a fiecăruia de a robi sufletul celuilalt prefăcând persoana acestuia într'un automat ale cărui sfori să fie trase numai de voinţa sa. Vorbirea în criză este cu deosebire vorbirea ca aparat de comunicare silnică, pe acel tărâm al vieţii unde comunicarea verbală, prin natură, nu mai e valabilă. Sub această formă, vorba a mers necesar spre degradare. Omul descopere acum înţelesurile pe chipul mut al aproapelui, şi, peste micimile vieţii sociale, îşi poartă gândul, poate, spre tăcerea finală în care pământul îşi va isprăvi cariera — o clipă, atât de gălăgioasă — în mutismul universal.

PAUL ZARIFOPOL

DE SARBATORI
SENZAŢIA
este
GAZETA MEDICALA
Mare ziar de medicină pe înţelesul tuturor
Cum să-ţi păstrezi sănătatea, frumuseţea şi tinereţea
Sfaturi şi remedii pentru toate boalele.
Sănătatea femeii şi a copilului.
Problema sexuală pe înţelesul tuturor.
Curiozităţi şi anomalii medicale.
Răspunsuri medicale gratuite.
8 PAGINI MARI cu numeroase ilustraţiuni
Preţul 5 LEI

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 şi 47

Noaptea înainta. Ceasurile s'auzeau bătând, unele după altele, în târgul de jos şi târgul de sus. Incepu să se zărească de ziuă. In lumina lugubră şi lividă a zorilor începeau să se lămurească acoperişuri ascuţite şi ziduri coşcove de case vechi. Ploaia nemiloasă cădea mereu, părând din când în când că se potoleşte, pentru ca să pornească din nou şi mai brutală pe capetele celor doi soldaţi.

Sfârşiţi de oboseală, suflând din greu, îşi domoliseră pasul, şi acuma urcau încetişor dealul.

Dolmanele ude li se lipeau de umeri, strângându-i, ca nişte cămăşi de forţă. Pantalonii largi, la genunchi, se umflau devenind albii pentru mici lacuri de apă, care se revărsau dealungul pulpelor lor păroase, pierzându-se în obiele.

Cu instinctul drumului greşit, cu simţul acela al complicaţiei, special oamenilor rătăciţi, nu mai puteau întâlni în calea lor un drum fără ca să nu-l apuce imediat, aşa că, deodată, se treziră la picioarele unei scări imense, dealungul căreia un şir de felinare se întindea la nesfârşit.

Incepură să urce, fără nici-o ezitare. Scara era primitivă de tot, cu trepte făcute din lespezi sparte şi deslipite unele de altele, printre care crescuseră bălării şi ciuperci, alunecând, cleioase,. sub picioare.

Apa ploaiei curgând din treaptă în treaptă arunca în tăcerea adâncă a nopţii murmurul unei cascade îndepărtate.

Pe la mijlocul scării La Guillaumette nimeri cu piciorul într'o gaură şi se prăbuşi pe burtă.

Injurând, dispăru, cu picioarele înainte. Injurăturile lui se amestecau cu zgomotul săbiei lovindu-se de pietre. Croquebol, care avea un caracter fericit şi se înveselia repede, fu apucat de un acces de râs enorm, cu toată gravitatea evenimentelor. Atunci, un glas exasperat, parcă ieşit dintr'o pivniţă, strigă:

— Ce râzi, măi dobitocule! Ai să ai două zile de închisoare, să te înveţi minte să mai râzi de superior!

Şi aproape în aceiaş clipă brigadierul apăru, furios, ştergându-şi mâinile de noroi de teaca săbiei.

Se privi:

— Mi-am rupt pantalonii; şi încă uniforma cea bună!

Pantalonii lui, e adevărat, cam avusese de suferit. Un crac se descususe tot, dela şold până la genunchi, lăsând căscat pe coapsa soldatului un buzunar grotesc. Totuş, tot el porni cel dintâi, arătând drumul, culegând o nouă energie în siguranţa pe care începea s'o aibă că nu va mai ajunge niciodată unde voia.

Asta era o cidată socoteală; dar aşa era el. Avea voinţa aprigă şi conştient absurdă a unui catâr; hotărîrile lui erau cu atât mai irevocabile cu cât ştia că sunt mai irevocabil combătute.

Din greu, târând pasul, gemând şi suflând, Croquebol şi La Guillaumette atinseră în sfârşit vârful calvarului.

— Ai! ai! ai! că greu a fost!

— Uf! gemu celălalt; bine că am ajuns! Sunt ud leoarcă!

Erau amândoi vlăguiţi şi trebuiră să răsufle o clipă înainte de a continua drumul.

Dar era scris că n'au să isbutească. Deabia făcură zece paşi şi un obstacol, tot atât de neprevăzut pe cât de greu de trecut, le răsări în faţă, sub forma unui zid înalt.

— Asta-i încă una! spuse Croquebol. Pe unde dracul se trece?

La Guillaumette, dintr'o lungă privire, îşi dădu seama exact de topografia locului.

— Nu-i pe unde trece, răspunse el cu glas surd.

Croquebol tresări:

— Nu-i pe unde trece! Asta-i bună! Şi de ce nu-i pe unde trece?

— Pentrucă ne-am înfundat, strigă brigadierul exasperat.

— Ne-am înfundat!

Chiar aşa şi era! Culmea fatalităţii: scara ducea la o fundătură!

Să înebunească, nu altceva!

In privirea pe care şi-o aruncară era un poem întreg. Lui Croquebol îi venea să plângă de ciudă, atins însfârşit în seninătatea filosofiei lui; La Guillaumette arbora zâmbetul amar al victimelor persecutate. Fu o clipă de tăcere.

Croquebol, clătinând din cap, spuse:

— Bun! Asta ne mai trebuia! Ce facem acuma?

— Ce să facem! spuse brigadierul. Doar n'avem să dormim aici! Aşa cum ne-am urcat, tot aşa avem să nă scoborîm!

Concluzie logică, fatală, în faţa căreia nu puteai decât să te închini.

— Bine, spuse Croquebol resemnat, să ne scoborîm!

Şi porniră din nou. După ce coborîşul se sfârşi fără vre-o întâmplare deosebită — cu atâta doar că Croquebol, prins şi el în cursa funestă a lespedei sparte, făcu pe spate acelaş număr de trepte pe care superiorul lui ierarhic le făcuse pe burtă — superiorul şi soldatul începură din nou vagabondajul lor.

Era — păstrând proporţiile — problema căutării necunoscutului!

Fură văzuţi pretutindeni, vorba cântecului, la nord, la sud, şi în altă parte! Târgul de Sus, care îi renegase în chip atât de laş, îi dădu Târgului de Jos, care nici el nu-i primi, aşa că se văzură trecând dintr'un târg în altul, din cel de sus în cel de jos şi înapoi, mereu. Colindară rând pe rând, împinşi încoace şi încolo ca frunzele în furtună, drumurile celor două târguri, foburgurile stupid burgheze ale celui de jos şi pieţele pitoreşti ale celui de sus, atinseră pe rând cu coatele şi cu săbiile obloane trase de cofetării moderne şi dugheni străvechi, cu ştreşini largi, sprijinite de bârne putrede. In lividitatea zorilor forme nedesluşite oscilau. Ca în fantasmagoria unui vis urît, văzură străzi nenumărate, şi iarăş străzi, şi pieţe şi fântâni, înghiţiră chilometri întregi de scări, porniră din nou, se întoarseră iar, se poticniră, căzură, urcară dealuri, scoborîră văi, aşa că din urcuşuri în scoborîşuri, din străzi în străzi, din fântâni în fântâni, din târgul de Jos în târgul de Sus şi din târgul de Sus în târgul de Jos, sfârşiră, cum era de prevăzut, prin ea se regăsi în faţa gării.

(Va urma) Trad. de AL. A. PHILIPPIDE

Fratele Manole *)

Prin Sfânta Mânăstire, rămasă cu două sute de monahi şi cu chiliile îngropate în gutui şi corcoduşi, se pripăşesc şi câinii şi oamenii fără lucru, fermecaţi de lumina palidă a turlelor, mijind în sideful zării. Cânele vine din satele vecine, hotărît, într'o zi de mizerie desnădăjduită, să rupă cu datina şi cu stăpânul, gol ca şi câinele pleşuv, şi flămând ca şi vitele lui încremenite cu boturile uscate în troscot şi lut. Pe câini îi atrage undelemnul din candelile morţilor. Ei se ivesc noaptea de prin părţile cimitirului, trecând înnot prin mostişte sau pe faţa ei, podită cu trestii şi păpurişuri, până la morminte.

Casa boltnicerului, farmacistul şi medicul mânăstirii, dă cu o tindă'n drum, într'o grădină cu crăiţe şi boance, şi cu altă tindă în cimitir, şi din bătătura viilor, în ograda morţilor se trece pe o galerie pardosită cu cărămidă răcoroasă între două rânduri mari de odăi. Boltnicerul e inteligent şi chior şi singurul lui ochi albastru incolor, ca faianţa, fierbe în obrazul mare, ca o picătură azurie de sifon. El are stăreţia tuturor mormintelor, şi ca un al doilea tată al morţilor, îi ştie pe nume, se mulţumeşte cu îngrijirea lor, ca de nişte bolnavi. El dichiseşte plantaţiile mormintelor care plătesc şi aprinde câte o flacără, ca un mugure de salcie cu puf, şi pe mormântul sălbătecit al uitaţilor, al morţilor părăsiţi de vreme şi de familii.

— Lasă-i să se mângăie şi ei, săracii! zice boltnicerul, în cuvintele căruia se întunecă de odată şi îngălbenesc toate speranţele zadarnice ale omului, ca nişte frunze.

In bolta cu rafturi, şi cutii şi cu un cântar de prisos, stă monumentul fix pe o tijghea, al unui borcan uriaş, plin până la ţiplă cu cantaride. Boltnicerul le cunoaşte proprietăţile revulzive în vezicători şi cealaltă proprietate, vindecătoare de marea bătrâneţe şi de usturimi, dar nu le întrebuinţează niciodată, satisfăcut cu licărirea de smarald a conţinutului borcanului cu leacuri moarte, un cimitir ca şi cel din jurul boltniţii lui.

Noaptea, un zgomot care nu mai impresionează pe boltnicer, vine din cimitir: un câine. Oprit dinaintea unui mormânt, ca şi cum l'ar fi căutat după epitaf, câinele ridică o labă, trânteşte candela, o varsă şi linge untul de lemn.

— Lasă-l să trăiască şi el! zice boltnicerul, care în privinţa untdelemnului e aprovizionat. Rafturile lui se încovoaie de-a lungul păreţilor de sutele de clondire, aduse mânăstirii de neamurile celor răposaţi, vizitatori duminicali ai arhondaricului sau grijitori de soroace, parastase şi citanii. Untdelemnurile care pot să fie aprinse în candeli şi mâncate cu peşte, în fasole sau curechi, ocupă un dulap şi sunt cele mai multe, dăruite de rudele rămase 'n viaţă ale morţilor, cu gândul că un ulei de măsline îşi pâlpăie rugăciunile mai frumos, la căpătâiul unui bătrân din amintiri sau al unui fecior. E singura rubrică a untului de lemn, necunoscută la mitropolie, unde ştiindu-se, în schimb, câte oi dau brânză şi câte petice de vie vin şi tescovină, partea leului cu mitră, hieratic, se face de-a dreptul dela reşedinţă.

Fratele Manole colindă marile singurătăţi ale cimitirului, de preferinţă, întârziind sub copacii ascunşi, deschişi ca nişte umbrele deasupra câtorva morminte. Pe o bancă de calcar, alăturată unui mormânt, el urmează de sute de ori cu mâna inscripţia săpată, pe care buricul degetul'i a învăţat-o pe dinafară. Manole a venit la mânăstire de dragul cântărilor, având priceperea urechii şi mlădierea glasului dulce.

Scara lui Pa-vu-ga-di-che-zo-ni-pa şi de-a 'ndaratele, Pa-ni-zo-che-di-ga-vu-pa, el a stăpânit-o în toate scurtimile şi lungimile ei, putând să înceapă cu nota justă de la orice înălţime a gamei şi să o coboare sau să urce de ori şi unde ar fi voit. Ca de 18 ani, frumos şi imberb, însă purtând o bubă, ca un nasture de ghiată roşu cusut pe laturea nasului gros, el e în totdeauna absorbit de o irezistibilă contemplare interioară. Un axion dansat cu vocea şi cu gorgoanele lui, cu trilul privighetorii, este cu totul remarcabil şi între notele ascuţite ale cântecului fratelui Manole se încrucişează, s'ar zice, şuviţe de vioară şi spintecături de haşchii de unelte furtunoase ca orga, în tonuri singure, ţinute sus ca un clopoţel.

Fratele Manole nu ştie, ca şi vioara, că a cântat frumos la liturghie, şi după heruvic şi axion îşi zvântă umezeala nării cu mâneca giubelei, răzimat în strană cu candoarea tristă a căprioarei. Laudele stareţului, care din pricina aptitudinilor lui îl scuteşte de ascultare, dându-i drumul să pască liniştea din singurătăţile chinoviei, nu se prind nicidecum de fratele Manole. El se uită la ceva în mintea lui, unde poate se apără luminile ochilor regăsite, ale Sfinxului din pustietate şi, ochi în ochi, cu el, nu mai ştie de nimic. Făgăduiala cinului, a diaconiei, a preoţiei, lasă nesimţitor pe tânărul ţăran, despărţit, acasă, de boii părinteşti şi urmărind pleoapele unui bou nevăzut, ce-l chiamă către izvoarele cu tauri mari de aramă şi aur, cu coarnele de onix. In cimitir, s'a întâlnit cu câinii, cu botul mânjit de unsoarea din candeli; cu şopârlele ce-şi coc verzile galbene guşi pe o piatră de marmură fierbinte: auzi mierloiul şi cinteza şi dete şi de şerpii mormintelor, care, călugării spun că se hrănesc din sânul cimitirului cu măruntaie.

Inainte de a fi fost al monahilor, locul fusese al şerpilor, într'adevăr. Povestea care i-a plăcut fratelui Manole, şi pe care o ascultă cu interes, de câte ori e repetată, se leagă de fiinţa părintelui Grigore, întemeietorul mânăstirii, un ieromonah sfânt cu adevărat, venit prin partea locului, cu cârja lui, de lemn de cireş. In insula Sfântului Nicolaie, aflându-se o fostă biserică, de cine ştie când, ieromonahul încerca uşile pe rând, şi uşile se scuturară căzând în tocuri, în dreptul altarului, ca o cenuşe. Străbătu biserica, intră în altar, unde, putredă de veacuri, catapeteasma se clătină ca o pânză de o adiere. Pe Sfânta Masă, cuviosul Grigore găsi încolăcit şi dormind un şarpe, de grosimea unei fete mari svelte şi lung de câţiva zeci de coţi. Ridicând şarpele capul, ca un om, cuviosul îi spuse:

— Du-te un' te-o 'nvăţa Dumnezeu şi lasă-ne biserica nouă. Am venit să facem aci locaş de mântuire.

Şarpele înţelese, se întinse ca după un somn greu, şi ieşi din biserică tiptil, pierzându-se în mostişte şi holde. Şarpele nu a murit. Urma lui se vede şi azi prin grâu, unde şi-a făcut o potecă până la trestii, ca să se adăpe, şi oamenii care îl cinstesc, îl cunosc după fluierul cozii, când trece către bălţi.

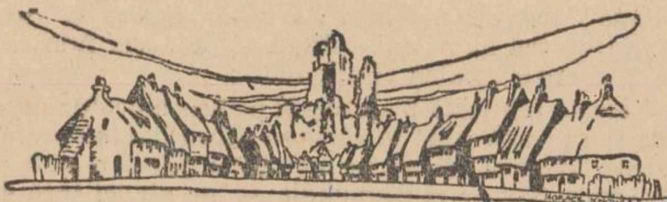
Fratele Manole ar fi dorit să se întâlnească şi cu balaurul cuviosului Grigore, şi să stea de vorbă cu el, dar nu l-a văzut, decât, poate, de două, trei ori pe întuneric, străbătând noaptea, între sate, drumul judeţului, cu spinarea ridicată peste văzul şes, ca un şir de căruţe cu coviltire... Totuşi, nepăsarea de cele de prin prejur, a fratelui Manole, a fost spăimântată într'o seară. Dintr'o boltă, unde erau ziditi patru morţi, ieşi unul pe brânci, târâş pe trepte către licăritul cel dintâi al candelilor din cimitir. Mortul sosea pe drum cu braţele întoarse ca o broască ţestoasă mare, către fratele Manole. Pentru întâia oară, fratele scoase un strigăt, şi dete fuga spre arhondaric. Mortul se ducea într'acolo şi el, de-a buşile, încet, şi călugării care veniseră să se uite, crezând că fratele Manole avea o aiureală, o luară rasna, înfricoşaţi, peste pod, din insula Sfântului Niculaie, către hramul Sfântului Vasile. Mortul înainta pe coate şi ieşise din cimitir fără cap.

— Staţi fraţilor! striga boltnicerul, care apucase să vadă mortul din spate. Intoarceţi-vă îndărăt! Şi boltnicerul râdea cu hohot, văzând cum toţi călugării, care în dulamă, care în giubea sau ismene, fugeau peste pod, despletiţi.

Mortul era un câine ciobănesc. El dormise în timpul zilei într'un cavou, în haina unui lucrător zidar, lăsată lângă mistrie, şi pornise cu ea în cap, după oase. Culoarea neagră şi tăietura de redengotă a hainei, cândva căpătată, poate chiar în cimitir, da fantomei cavoului solemnitatea ceremonioasă a unui boer înviat din morţi.

. . . .

T. ARGHEZI

*) Fragment din schiţa „Fratele Manole”, apărută în volumul „Icoane de lemn” care s'a pus acum în vânzare.

J. F. LOUIS MERLET

Nevinovatul

Bluquère a făcut parte, vreme de douăzeci şi cinci de ani, din administraţia penitenciarelor. E un creol cu ochi de foc, om cult şi inteligent. La cercul Saint-Hubert, în Cayenna, am petrecut cu el ceasuri plăcute.

Mi-am arătat faţă de el mirarea că în temniţă nu este cu putinţă o ridicare morală a osândiţilor. El a zâmbit, prieteneşte:

— Se cunoaşte că vii din Franţa!

Şi iată ce mi-a povestit:

— Vremea aceia, — ca să vorbesc ca'n Evanghelie, — eram condamnat în insulele Mântuirii, unde se cercetează surghiuniţii şi osândiţii la muncă silnică pe care ni-i aruncă aici Franţa.

„Aveam însărcinarea să identific pe osândiţi, — lucru destul de simplu, de oarece trebuia doar să le verific starea civilă şi natura delictelor pentru care fuseseră pedepsiţi.

„Câteva clipe eram singur cu o fiinţă care, la ieşirea din biuroul meu de comandant, nu va mai avea nici nume, nici personalitate, — care nu va mai fi de aci înainte, pentru şefi şi pentru paznici, decât o matriculă, un număr pe care i-l dădeam încă din insule, înainte de a fi pornit spre Saint-Laurent-du-Maroni.

„Intr'o dimineaţă, în timpul unei astfel de formalităţi, paznicul mi-a adus un băiat tânăr, bine făcut, cu privirea limpede, cu un chip ce nu purta încă stigmatele viciului sau ale degradării morale. Stătea nemişcat, răsucindu-şi boneta între degete. Şi, când m'am uitat la el, şi-a plecat ochii.

— „Te chiamă Jean-Pierre Lebronard? Ai douăzeci şi şase de ani şi ai fost ajutor de farmacist? Ai fost osândit pentru omor la douăzeci de ani de muncă silnică. Gravitatea pedepsei arată că crima pe care ai făcut-o a fost cu deosebire odioasă...

„Omul nu răspundea. Am urmat:

— „Să ştii că aici viaţa e aspră. Totuşi, dacă te porţi bine, dacă eşti supus, poţi obţine oarecare îndulcire a regimului. Iţi pare rău de ce ai făcut?

„Omul tăcea, cu îndărătnicie.

— „Ţi-ai otrăvit stăpânul, ca să-l jefueşti şi ca să te răzbuni. In afacerea asta e vorba de o femee... Ai avut un moment de rătăcire?

„Am văzut atunci că omul plângea.

„Pe-aici, nu prea suntem deprinşi cu astfel de privelişti. De obiceiu, osândiţii îşi fac educaţia pe drum...

— „Uite-te la mine.

„A ridicat ochii grei de lacrimi. Pieptul îi era sguduit de suspine. Işi ştergea obrajii şi ochii cu mâneca bluzei şi se ascundea ca un copil.

„I-am pus mâna pe umăr şi, pentru a doua oară, i-am spus:

— „Uite-te la mine.

„Eram atât de aproape de el, încât îi simţeam respiraţia pe obraz. Şi-a ridicat încet capul şi ochii mei neînduplecaţi au putut citi în ochii lui.

„Am simţit atunci ceva ce n'aş şti să spun: am avut impresia limpede că Lebronard *era nevinovat*.

„Am venit la masa de lucru şi am răsfoit din nou dosarul ucigaşului. Acesta îmi urmărea toate mişcările. Când am terminat de citit, înţelesesem. Era, în afacerea asta, o lature tulbure, de care acuzarea se folosise împotriva apărării.

„Am închis dosarul, m'am uitat iarăş la nenorocit şi l-am rugat stăruitor să spună adevărul.

— „Haide, spune cum a fost.

„Atunci, repede, pe scurt, el mi-a povestit cum s'au petrecut lucrurile.

— „Iubeam pe femeia stăpânului meu. O iubesc încă. Aveam un rival. Ea glumea cu mine. Aveam nădejdea că într'o zi n'o să mai fiu nefericit... Ca să uit, jucam cărţi. Şi furam, ca să am cu ce-mi satisface patima. Femeia a descoperit micile mele păcate. Aveam toată încrederea în ea. Stăpânul meu era un bărbat de cincizeci de ani, arţăgos şi rău. Ea era tânără de tot, abia de douăzeci şi trei de ani. Trecutul ei era cam tulbure. Frumuşică, vicleană, îndată a început să dicteze în casă. După anchetă, am aflat că avea un amant şi că omul pe care-l iubea o îndemna să-şi părăsească bărbatul. Intr'o zi, farmacistul a fost găsit mort în pat. Medicul a găsit că e vorba de moarte prin otrăvire. Am fost arestaţi amândoi, femeia şi cu mine. Ea a dat pe faţă furturile mele, dragostea mea pentru ea, — s'a purtat mişeleşte ca să scape. Am înţeles îndată că ea singură ucisese; şi n'am avut puterea să mă apăr. *N'am vrut să mă apăr.* Patima a fost mai tare decât raţiunea. La confruntare, m'am mulţumit să răspund: „Faceţi dovada“. Dovada nu s'a putut face. Femeia a fost pusă în libertate curând. Am aflat că, după condamnarea mea, a dispărut.

— „Trebuia să te gândeşti la familia d-tale.

— „Sunt orfan, copil găsit...

„Şi a început din nou să plângă. I-am spus:

— „Lasă, nu mai plânge. O să mă ocup de d-ta. Nu trebue să plăteşti pentru altul. Trebue să faci apel. O să te ajut eu. Până atunci, rămâi aici. O să-ţi fac rost ca infirmier-preparator la spital. O să mă interesez mereu de d-ta. Mi-ai spus adevărul?

— „*Mă jur pe ea* că am spus adevărul, zise el. Şi glasul îi tremura.

Bluquère tăcu.

Tulburat, cu respiraţia grea, l-am întrebat:

— Şi nu-i aşa că te-ai ţinut de cuvânt şi că nenorocitului i s'a dat drumul?

— Cât eşti de naiv, mi-a răspuns el, dacă'ţi închipui că se poate reveni, aşa de repede, asupra unei sentinţe, pe baza unei simple presupuneri sau a unor astfel de mărturisiri! Nu ştii cât de încet merg formalităţile judiciare ale revizuirii unui proces? Aveam înaintea mea vreme destulă, — şi osânditul la fel.

„După o aşteptare îndelungă, am primit un dosar. Acuzatoarea lui Lebronard fusese căutată. Roasă de vicii, ea murise într'un bar din Amsterdam, într'o încăerare.

„I-am spus lui Lebronard vestea aceasta. A plâns. Amintirea îndărătnică a femeii pe care o iubise, era mai tare decât ruşinea şi decât ticăloşia lui. A şoptit, încetişor, ca o taină:

— „*La urma urmei, pentru ea e mai bine aşa*... Eu, o să am răbdare. Am încredere în dumneavoastră...

„Am părăsit comandamentul Insulelor ca să fac parte câtva timp din administraţia Guyanei. Comandantul care a venit în locul meu şi-a adus cu el oamenii lui.

„Lebronard a plecat cu părere de rău din colţul lui din Insule, unde-şi aştepta mântuirea în care credea cu tot dinadinsul .A fost aruncat în iadul bărăcilor, în furnicarul desgustător al temniţei. Pentru bietul băiat, lovitura a fost cruntă. S'a împotrivit. N'a vrut să se supună la felul de viaţă al ocnaşilor, la depravarea aceia pe care nimeni n'o opreşte, — căci nimeni n'are curajul să intre, sara, în cuştile acele cu sălbătăciuni. A rezistat o vreme. Şi-au bătut joc de el. S'a dat după ceilalţi. Peste trei luni era la fel cu toţi. Am aflat despre el lucruri urîte. Insărcinat, fiindcă era băiat cu carte, să împartă bonurile de alimente care se dau ca răsplată sau ca leafă surghiuniţilor, Lebronard îşi fabricase cu multă trudă o stampilă falsă şi făcea negustorie cu bonurile asupra cărora administraţia n'avea nici un control. Un tovarăş, care vroia să împartă cu el câştigul, l-a denunţat. S'au luat la ceartă, s'au bătut şi la urmă Lebronard l-a ucis pe cellalt cu bâta. A fost osândit la douăzeci de ani muncă silnică, adică, în totul, la patruzeci de ani, fără nădejdea de a mai ieşi vre-odată din iadul acela.

„După un an, a izbutit să evadeze. De câtva timp nu mai vorbea cu nimeni. Zi şi noapte se gândea cum să fugă, căci ştia că libertatea e aproape, fie c'o ia pe apă, fie c'o ia prin pădurea dela sud. Dar s'a rătăcit, s'a învârtit pe loc, a trecut fără să-şi dea sama (căci asta e primejdia cea mare prin pădurile neumblate) pe aceleaşi drumuri şi s'a târît, sfârşit de friguri şi de foame, până pe malul râului Maroni. Aici l-au prins.

Peste câtva timp, Lebronard a fost de folos autorităţilor în lagărul incorigibililor, unde fusese trimis. Se închid acolo ocnaşii înrăiţi, cei care simulează, cei care evadează de mai multe ori. In timpul unei revolte, el s'a distins prin sălbătăcia cu care şi-a potolit tovarăşii răsvrătiţi.

„Ca să-l pună la adăpost de răzbunarea inevitabilă a celorlalţi, administraţia l-a trimis la depozitul din Cayenna.

„L-am întânit în grădina guvernatorului, unde venise în corvoadă. L-am strigat. El şi-a scos pălăria mare de rogoz.

— „Aşadar, ai uitat totul, Lebronard?

„El m'a privit cu asprime şi mi-a răspuns aproape obraznic:

— „Da, totul, domnule comandant. Sunt la fel cu ceilalţi. Dar toate au un sfârşit...

„Şi, fără să salute, fără să facă un gest, s'a întors la munca lui, lăsându-mă, mărturisesc, cam nedumerit.

„Când au venit să-mi povestească moartea lui cumplită, mi-am adus aminte de vorbele lui: *dar toate au un sfârşit*...

„Se lucra în port la construirea unui zăgaz care trebuia să înainteze până în mijlocul râului Cayenna ca să se poată apropia corăbiile de ţărm. Ca să meargă lucrul repede, era nevoie de braţe de muncă. Lebronard a fost luat, împreună cu alţi ocnaşi, printre lucrători.

„Ai observat, dealungul coastei, întinderile mari de nămol moale, cenuşiu şi cu miros greu, la suprafaţa căruia se ridică şi se sparg băşicuţe care arată că adâncul fermentează? Acolo şi-a ales Lebronard mormântul.

„Intr'o dimineaţă, când se afla la capătul unei schele, s'a întors către tovarăşii lui, le-a aruncat, cu un gest larg, pălăria şi a strigat: Adio, Cayenna! Apoi, dintr'un salt, s'a azvârlit în nămol.

„In câteva secunde s'a scufundat. Nimănui nu i-a venit în gând să-i sară în ajutor. Ocnaşii care fuseseră de faţă la această sinucidere, s'au întors în lagăr doborîţi, cu capetele plecate, blestemând.

„Aşa s'a sfârşit *nevinovatul*...“

Trad. de OTILIA CAZIMIR

Pour Elle

Pasajul Macca 2

Bucle pentru rochii și pantofi de seară, flori pentru rochii, cordoane, coliere, eșarpe, ciorapi din mătase naturală: 36, 40, 44 și 100, fetruri calitate superioară numai fabricație franceză în nuanțele cele mai moderne. ZILNIC NOUTATI

Carlyle intim

Pe vremea lui, calvinismul puritan domina toate problemele vieței. Această filozofie a religiei cere oameni întregi și nu îngăduе nimic pe jumătate. Luptele interioare ale lui Carlyle, născut la 1795 și mort la 1880, în special cele împotriva materialismului unui Baco, se datoresc educației lui strict calviniste. Mecanica, dusă la o mare desvoltare de Newton, își cere cu putere dreptul de a fi utilizată și în alte domenii decât ale științei. Carlyle deschide o cale nouă psihologiei, eticei și economiei politice. In timp ce se ocupă de afirmația lui Locke, că experiența simțurilor e singurul isvor al cunoașterii iar sufletul e numai „o mană de reprezentări", scrie unui cunoscut următoarele rânduri profetice asupra căsătoriei: „Aceste femei geniale, ascultă-mă pe mine, sunt dracul gol, dacă nu știi să le iei cum se cuvine. Sunt sigur că dacă mă voi însura vreodată, ceiace e cu putință, voi avea parte de o astfel de tovarășă și mă aștept ca viața noastră să fie cea mai neliniștită, cea mai neplăcută depe pământ — un amestec de miere și vermut, cea mai dulce și cea mai amară, după chipul naturei, odată însorită, altă dată numai furtună, grindină și ger, tunet și fulger, pe scurt: vijelie groaznică. Și tare mi-e teamă că vremea rea va întrece vremea bună".

Și cum s'a speriat când a primit o scrisoare din partea elevei lui, *Jane Bailie Welsh:* „Te iubesc... Simțirile mele cele mai alese și mai bune se concentrează în această iubire curată pentru d-ta. Te-ași iubi, frate de mi-ai fi, dar nu pot fi soția dumitale, nu! niciodată!" Și Carlyle răspunde numaidecât: „Mă iubești ca o soră și eu te iubesc în toată cuprinderea acestui cuvânt. Nu vrei să te căsătorești, nu vreau nici eu". Și Carlyle a citit cu sete scrisoarea elevei lui către o prietenă de curând căsătorită, refuzând s'o felicite pentru acest „salt în necunoscut" care e o căsătorie pe viață...

Și cu toate că amândoi s'au luptat din răsputeri pentru libertatea lor, au sfătuit pe alții să și-o păstreze, au sfârșit prin a fi biruiți. Cu cât se apropia mai mult ziua căsătoriei, cu atât presimțirile lor erau mai îngrozitoare, își dădeau unul altuia curaj, de parcă mergeau spre eșafod.

Carlyle ruga pe fratele său să-l întovărășească în călătoria de nuntă, spiritul lui șovăia între „Critica Rațiunii Pure" de Kant și romanele de Scott, purtându-se ca un tânăr dus de sentiment și îngrozit de răspunderi. Căci Carlyle se simțea șubred. Profesorului îi era teamă de eleva lui, de această întâie luptă pe viață, care doboară pe atâția în melancolie și depresiune. Primele lui simțiri pentru Margareta Gordon „care prin modestia ei strălucea între alte femei ca o stea", „Blumina" din romanul lui filosofic „Sartor Resartus", au fost numai un joc platonic. De data aceasta era însă Jane, și în fața ființei vii, în carne și oase, Carlyle simțea că tremură, trebuind să-și mărturisească insuficiența. Iată răspunsul la scrisoarea miresei lui „cântecul de lebădă al fecioarei în ajunul nunții", cu o zi înaintea căsătoriei: „Mi se pare că prea ne temem! Câte generații înaintea noastră au cutezat să facă acest pas! Și totuși cred că mi-ar fi imposibil să petrec acest eveniment fără ajutorul tutunului; de aceia te rog să nu-mi faci nici o învinuire dacă voi fuma pe drum până la trei țigări pe zi..." Carlyle glumea, ca să-și ascundă spaima.

Indată după nuntă — el avea 32 de ani, ea 25 — Carlyle scrie marea lucrare asupra Revoluției Franceze. „Ce viață!... mărturisește soția. Femeia care ține la pacea ei sufletească să nu viseze niciodată să ia în căsătorie un scriitor. Au fost zile îngrozitoare!..." Și aceste zile nu mai aveau sfârșit... Timp de 13 ani a lucrat după aceia la „Frederic cel Mare", fără să-și aducă aminte că e căsătorit, și când soția venea cu'n lucru de mână în odaia lui de sus, el o ruga să lase lucrul căci îl turbură zgomotul acului și nici nemișcarea soției nu-l mulțumea: „Jane, respiri prea tare!" se plângea Carlyle.

Soția a renunțat să-l mai turbure, întrucât iubirea ei nu mergea atât de departe încât să poată suprima și acest proces fiziologic!

Stările histerice grele ale Janei aveau destule pricini într'o astfel de căsnicie; și nervozitatea insuportabilă a soției era prea bine înțeleasă de mama ei. „Când femeia suferă de influență, ajunsese Jane să spuie, înseamnă că e nițeluș răcită; dacă suferă soțul, atunci e ceva foarte grav!"

O doamnă în legătură cu familia Carlyle, descrie următoarea scenă care caracterizează cum nu se poate mai bine adevărata „atmosferă" a căsniciei.

„Voiam să văd pe bunii mei prieteni și intrând la ei am dat de d. Carlyle cu capul plecat, amărât și tras la față, gata să plece; mi-a răspuns mutește cu o clătinare a capului și și-a văzut de drum. Fata'n casă m'a dus într'o cameră întunecoasă unde am zărit resturile unui serviciu de ceai și pe doamna Carlyle pe sofa. — Te-ai întâlnit cu Toma, întreabă ea și vocea trădează furtuna care avusese loc între ei. — Da, răspund eu; l'am întâlnit pe scară și era foarte trist. Ce s'a întâmplat, draga mea? — Ce s'a întâmplat? izbucni femeia și privirile ei scăpărară. De două zile sufăr de dureri de cap îngrozitoare, și abea acum două minute a venit să mă 'ntrebe ce am! Și atunci — i-am aruncat o ceașcă 'n cap!"

Această căsnicie, ca multe altele, suferea din pricina desechilibrului între firea lui bărbătească și firea ei femeiască. De-aci nemulțumirea lor reciprocă, profundă. Necunoscându-și pricina maladiei, soția privea cu gelozie spre toate cunoștințele lor, îl chinuia mereu, cerându-i să-și evite prietenii la care el ținea.

Carlyle, de-asemenea, nu pricepea complexul sufletesc al soției, uimit că „barometrul lui casnic arată totdeauna la „furtună". Toate certurile lor, oricare ar fi fost subiectele aparente, aveau o singură pricină. Și cel mai mic semn de dragoste din partea lui Carlyle, făcea pe Jane să se bucure ca o copilă: „Ce zici de bărbatul meu? (scrie ea unei prietene). Mi-a făcut un dar de ziua mea. El care nu se gândește niciodată la fleacuri ca ziua onomastică — a avut curajul să intre în magazinul de bijuterii și să-mi aducă o podoabă. Nu pot să-ți destăinuesc cât m'a mișcat acest dar. Căci direcția gândurilor și educația lui sunt cu totul altele..."

Cei doi soți se simțeau foarte bine când el era plecat în călătorie. Iși scriau scrisori de dragoste, se răzgâiau în numeroase epitete de iubire, își vorbeau de fericirea lor — ca la cea dintâi întâlnire lupta lor, lupta genurilor, să reînceapă. Tennyson i-a caracterizat astfel: „Noroc că s'au căsătorit; sunt numai doi nenorociți. Altfel, ar fi fost patru". — *A.*

———∞═*═∞———

Cronica științifică

O fabrică de zahăr în sec. XV în Europa

Profesorul Lippmann, dela Universitatea din Halle, cunoscut prin cercetările sale asupra istoriei comerțului și industriei, a făcut o comunicare la Academia de Științe din Berlin asupra primei fabrici de zahăr din Europa.

Incă din sec. al VIII-lea începuse să se aducă în Spania zahăr din nordul Africei. De aci îl cumpăra și-l aducea în Germania prin veacul al XV-lea firma comercială „Marea Societate de Comerț din Ravensburg". Incurajați de câștigul ce-l realizau cu această marfă, conducătorii firmei se hotărăsc să deschidă o fabrică de zahăr în Valencia, cu toate că greutățile ce le întâmpinau erau nenumărate. In anul 1450 societatea este definitiv constituită și un conducător technic spaniol, cu personal maur pornesc fabrica, întemeiată și finanțată de Germani.

Din actele încheiate în limba catalană nu reiese nimic cu privire la cultivarea trestiei de zahăr sau la modul de fabricațiune. Aceste se cunosc numai dintr'o descriere făcută de către doctorul Münzer din Nürnberg, socrul patricianului Hieronymus Holzschuher, devenit celebru prin portretul făcut de Dürer. Münzer descrie câmpiile pe care a văzut crescând trestia de zahăr, cum se recolta, se mărunția și se presa în presele, care se învârtiau cu ajutorul catârilor și al cailor. Siropul de zahăr se filtra și se punea la fiert pe un foc deschis până când căpăta oarecare consistență, apoi se turna în forme cu înfățișarea unei pălării. După întărire, zahărul era gata și se vindea ca zahăr brut sau se supunea unei rafinări. Aceasta consta într'o disolvare, filtrare și fierbere, operații care se repetau de două-trei ori. Se făcea și zahăr candel, dar în măsură mai mică. Din cauză că hârtia era foarte scumpă, se făceau — între altele — niște cornete de frunze de palmier, care se îndesau peste zahărul gata fabricat. Acestea purtau numele de „Capello di Palma" adică „Pălăria de foi de palmier" și de aci se mai păstrează numirea „Zuckerhut", la noi „zahăr căpățână". Principiul firmei Ravensburg era să scoată marfă de cea mai bună calitate și de aceia fabrica lor purta numele catalan „Rafinador".

Marfa fabricată lua drumul pe uscat, dealungul coastei, sau pe apă până la vărsarea Rhonului, de preferință spre Avignon. De aci, pe malul stâng al Rhonului, prin Provence, Savoye și Burgundia, — pe atunci încă state independente — până la Lyon, de unde pleca mai departe la Geneva, care, ca întreaga Elveție, până în 1450 sub influență germană — forma piața cea mai însemnată pentru mărfurile ce veniau din sud. Dela Geneva prin Basel și Constanța, zahărul ajungea la Ravensburg, de unde se împrăștia pe toate piețele germane: Frankfurt, Nürnberg, Colonia, etc. In tot drumul, evitau să-l treacă prin Franța, care făcea greutăți mari transporturilor germane.

După doisprezece ani de activitate rodnică, o serie de împrejurări nefavorabile pun în pericol existența acestei îndrăznețe întreprinderi. Marele proprietar al terenurilor plantate cu trestie de zahăr, arendate firmei Ravensburg, ia parte la niște agitații politice și din această cauză i se confiscă moșiile. Urmează apoi o mare scădere a prețului zahărului din cauză că Portugalia importă o mare cantitate de zahăr din noile ei colonii vestafricane. Societatea din Ravensburg se vede silită să vândă mai mult zahăr cumpărat decât din fabricatul propriu, dar, neputând rezista concurenței, trebue să lichideze și să-și vândă, după douăzeci de ani de existență, materialul fabricei ca fier vechi.

CEREȚI AZI

ALMANACHUL ZIARELOR „Adeverul" și „DIMINEAȚA" pe anul 1930

Un bogat, amuzant și instructiv magazin literar, științific, cultural și artistic.

Amintiri, schițe, nuvele, poezii, cronici, studii semnate de cei mai eminenți reprezentanți ai scrisului românesc.

Un volum cu coperta artistic executată în 3 culori, 320 pagini pe hârtie velină conținând peste 200 de minunate clișee și 16 splendide planșe în culori,

se vinde numai cu 40 lei

La depozitari și chioșcurile de ziare

Cronica Șahului

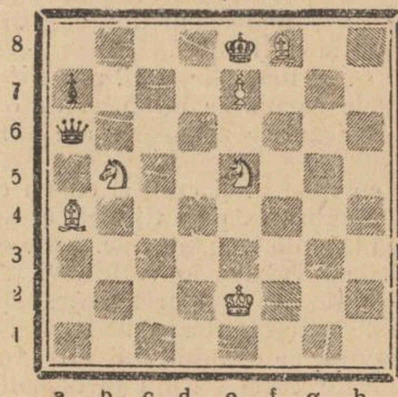
PROBLEMA No. 263

de **F. Sackmann.**

(„Auad Monatshefte" 1912)

Negru (3 figuri)

Ré8, Da6, Pa7.

Alb (6 figuri)

Ré2, Cb5 și é5, Na4 și f8, Pé7.

Alb joacă și face mat în 4 mutări

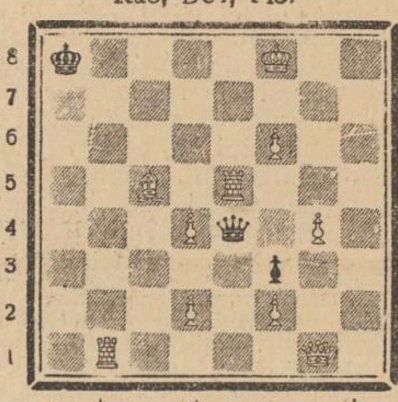
PROBLEMA No. 264

de **A. Kraemer.**

(„Schws Sch Zt." 1925)

Negru (3 figuri)

Ra8, Dé4, Pf3.

Alb (10 figuri)

Rf8 g1, Tb1 și é5, Nc5, Pd2, d4, f2, f6 și g4.

Alb joacă și face mat îm 3 mutări.

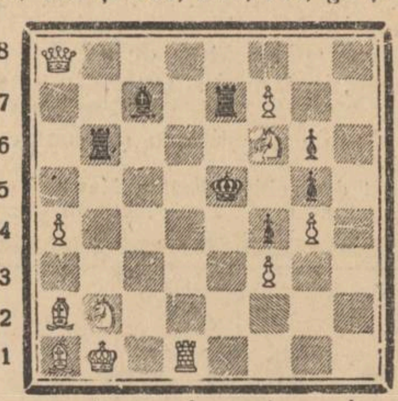
PROBLEMA No. 265

de **Tuxen.**

(„The Sports Referee" 1928)

Negru: (7 figuri)

Ré5, Tb6 și Té7, Nc7, Pf4, g5 și g6.

Alb (11 figuri)

Rb1, Da8, Td1, Cb2 și f6, Na1 și a2, Pa4, f3, f7 și g4.

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 112

Jucată la concursul internațional din Barcelona în ziua de 25 Septembrie 1929.

Alb: F. D. Yates. **Negru: Dr. R. Rey Ardid.**

Partidă spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, a7—a6; 4. Nb5—a4, Cg8—f6; 5. 0—0, Nf8—c5; o mutare slab jucată, dar care pare destul de bună. 6. c2—c3, Nc5—a7!; 7. d2—d4, Cf6×é4; 8. Dd1—é2, f7—f5; 9. d4×é5, 0—0; 10. Na4—c2, d7—d5; 11. é5×d6, Cé4×d6; 12. Cb1—d2, Tf8—é8; 13. Nc2—b3+, Rg8—h8; 14. Dé2—d3, Dd8—f6; 15. Cd2—c4, Cd6×c4; 16. Dd3×c4, Nc8—é6; negru e foarte bine desvoltat. Poziția sa nu prezintă nici o slăbiciune și e superioară celei albe. 17. Dc4—f4, Né6×b3; 18. a2×b3, Na7—b6; spre a juca eventual Ca5. 19. Df4—g3, h7—h6; 20. Ta1—a4, atacul început de alb n'are nici o bază solidă și trebue să dea greș. De altfel alb n'are nici o mutare bună. La Nf4 ar fi urmat g5! iar la Nd2, Ca5! 20..., Té8—é2; 21. Ta4—h4, Ta8—é8! 22. Dg3—h3, Té8—é4; spre a împiedeca N×h6: T×h4; 23. Th4—h5, f4—f4; 24. Th5—f5, Df6—d6; 25. Rg1—h1, Té2×f2; 26. Tf1—g1, Tf2—é2; 27. Tf5—f7? grăbește sfârșitul. 27..., Nb6×g1; 28. Dh3—f5, Ng1—c5; 29. h2—h4, Dd6—d1+ și alb abandonează, căci la Rh2, T×g2+; R×g2, Dé2+ și matul nu mai poate întârzia.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozități

Cât lucrează un savant

— Maestre, întrebă un autor tânăr pe un vechi scriitor, nu cunoști un secret ca să-ți lași numele posterității?

— Ba da, răspunse acesta. Cel mai bun mijloc este să imiți pe Littré. Să-ți citesc un pasagiu dintr'o scrisoare a lui.

„Mă scol la opt dimineața — ceiace, în treacăt fie zis, este destul de târziu pentru un om ocupat. Dar să trecem peste asta. In timp ce mi se face curat în odaia de dormit, care este totodată și cabinetul meu de lucru, mă cobor la parter, luând cu mine și ceva de lucru.

La nouă mă urc sus și lucrez până la prânz. La unu mă așez iar la birou și până la trei pun rânduială în diverse lucrări. De la trei la șease îmi reiau dicționarul. La șase cobor la masă.

Pe la șapte mă urc iar sus, pentru o nouă ședință de dicționar. Prima etapă ține până la miezul nopții, iar a doua până la trei despre ziuă.

Deobicei sarcina zilnică este sfârșită, dar dacă am fost cam leneș, câștig timpul pierdut lucrând noaptea mai târziu. Mi se întâmplă chiar să sting lampa și să mai lucrez la lumina zorilor".

— Așa dar acum știi ce ai de făcut, zise maestrul ucenicului.

Tânărul autor mai fuge și acum...

Trandafirii lui Alphonse Karr

Alphonse Karr era un distins horticultor și avea la vila sa din Nisa o splendidă grădină de flori. El primea foarte mulți vizitatori și aproape toți cumpărau buchete de la dânsul. Prețul era uniform: 25 de franci buchetul, iar banii erau meniți operelor de binefacere.

Intr'o zi Karr primi vizita unui mare senior rus, care după ce făcu ocolul grădinii, întrebă cât costă un buchet de trandafiri.

— Douăzeci și cinci de franci, răspunse romancierul. De altfel este afișat.

Dar marele senior, care era avar, găsi că 25 de franci e prea mult.

— Banii aceștia nu sunt pentru mine, îi explică scriitorul; sunt destinați săracilor. Dacă ți-aș face vre-o reducere, ar însemna să-i fur pe ei!

Celalt însă insistă, dar nici Karr nu cedă. Atunci rusul propuse.

— Dacă-i așa, vinde-mi jumătate din buchet, pentru jumătate de preț.

Plictisit, Karr acceptă, dar după o oră grădinarul duse la hotelul unde locuia marele senior, un buchet format numai din cozi: Karr păstrase cealaltă jumătate din buchet, adică florile.

A APĂRUT A APĂRUT

ALMANAHUL „REALITATEA ILUSTRATĂ"

O adevărată enciclopedie

Frumos ilustrat și frumos tipărit, cuprinde o materie aleasă, atractivă și instructivă

Evenimentele anului, în ilustrațiuni; progresele științifice din 1929; cum poate deveni oricare radiofonist-amator; 101 artiști de cinema, cu adresele lor; toate candidatele la concursul de frumusețe al „Realității Ilustrate"; cum se cunoaște caracterul omului după scris; cum se ghicește în palmă; cum se ghicește în cărți; cheea visurilor; cea mai extraordinară aventură a detectivului Gex Trevor; mic tratat de cosmetică; cum să ne îngrășăm și cum să slăbim; sfaturi pentru frumusețe și sfaturi medicale; bucăți humoristice și literare, de Victor Eftimiu, George Silviu, Gh. Brăescu, Otilia Ghibu, Ion Pas, N. Pora; jocuri intelectuale, etc. etc. Opt planșe în culori. Sute de ilustrații.

PREȚUL 60 LEI

CEA MAI PLACUTĂ LECTURĂ DE SARBATORI

A apărut în editura „Adevĕrul"

„Noui Recenzii"

de CONST. ȘAINEANU

Un volum elegant de 340 pag. cuprinzând analiza operelor literare române mai de seamă apărute în cursul anilor 1926—1929. — Carte necesară oricărui intelectual. Prețul 80 lei.

Cărţi şi Reviste

C. C. PETROVICI: Turneul Candidatului

Notam zilele trecute fenomenul: trăim într'o epocă literară pe care o domină şi o caracteriză inflaţia de romane. Romane? Da şi nu. Da, fiindcă toate se intitulează astfel. Nu, fiindcă nu toate corespund etichetei. Ani şi ani de zile, ne-am întrebat: — Unde e romanul românesc? — Scriitorii s'au sugestionat şi ei. Au început să transforme nuvelele, în romane. Cele mai multe dintre romanele care apar sunt nuvele lungite până la dimensiunile tipografice ale romanului. Judecând după aparenţe, am înclina să spunem: — Tot Românul se naşte romancier... — In realitate, Românul a rămas nuvelist, numai că un straniu arivism literar îl face romancier...

In epoca aceasta, iată o pasăre rară: un nuvelist, dar unul care consimte să rămână nuvelist; unul care nu-şi întinde proza, nu-şi speculează subiectul; unul care preţueşte şi azi concizia şi ne cruţă timpul.

E d. C. C. Petrovici, autorul volumului *Turneul Candidatului* (ed. Naţională, S. Ciornei, cu o prefaţă de d. dr. N. Lupu).

★

Pe d. Petrovici îl cunosc de mult. Sunt câţiva ani, de când — lucrând la o mare editură — aveam misiunea nu totdeauna comodă de-a sta de vorbă, în chestii editoriale, cu scriitorii geniali. (Toţi scriitorii sunt geniali!) Intr'o zi, a intrat în biuroul meu un ofiţer de cavalerie — tânăr, subţirel, mlădios, cam cum închipue Maupassant pe acel erou neuitat poreclit de camarazi „Mademoiselle Fifi". Ofiţerul mi se prezintă:

— Petrovici, comisar regal...

Era în anii când nici în literatură nu era bine să stai de vorbă cu un comisar regal. Dar înfăţişarea blajină şi sfioasă a omului contrasta violent cu profesiunea lui.

D. Petrovici, pe atunci căpitan de cavalerie şi comisar regal, era student la doctoratul în drept şi scria nuvele. Precum vedeţi, cumula o serie de îndeletniciri dintre cele mai contradictorii.

Am citit cu neîncredere manuscrisul bizarului cavalerist, jurisconsult, comisar regal şi prozator! Câteva din bucăţile acelea apăruseră în *Convorbiri literare*. Mărturisesc că a fost singurul lucru care m'a făcut să încep lectura...

Dar, dela primele pagini, am înţeles că neîncrederea nu era întemeiată. D. C. C. Petrovici ştia să scrie...

Pe urmă, l-aţi cunoscut şi d-v. L-aţi cunoscut chiar în paginile *Adevĕrului Literar*, unde şi-a publicat o serie de schiţe. Iar azi, aceste lucrări apar îngemănate într'un volum de peste 200 de pagini.

★

Sunt 14 schiţe şi nuvele, adică tot atâtea fragmente de viaţă trăită, de viaţă adevărată, văzută şi cercetată de un ochi atent şi pătrunzător.

Da, acest nou nuvelist posedă calitatea cea mai de seamă, cea mai necesară a scriitorului: spiritul de observaţie. Ştie să prindă dintr'un tip — linia caracteristică; dintr'o întâmplare — detaliul frapant. Ştie să aleagă esenţialul, din noianul detaliilor care încarcă inutil orice privelişte.

De-aceia, eroii săi trăesc viaţă adevărată. Sunt cele mai adesea, ridiculi — dar ridiculi fără exagerare. D. Petrovici este un observator, iar nu un caricaturist vulgar. D-sa schiţează, dar nu şarjează.

Procedeul este cel mai simplu, dar şi cel mai anevoios — fiindcă în artă, ca şi în viaţă, simplitatea rămâne supremul merit. D-sa nu redă un tip, d. X., cu ticurile lui, cu detaliile care sunt *numai* ale lui. D-sa se străduește să vadă ceiace este general omenesc în fiecare tip. De-aceia, micii eroi ai poznaşelor întâmplări sunt scoşi din anonimatul lor şi integraţi în marea galerie: sunt oameni, pe care îi cunoaştem şi noi, pe care îi *recunoaştem*, deşi nu ne-am întâlnit niciodată cu ei.

Acest material de observaţie d. Petrovici *ştie să-l scrie*. Vreau să spun ştie să-l redea cu o peniţă fină, cu o grijă neostenită pentru artă, pentru efectul artistic, pentru fraza cizelată. Povestirile d-sale se desfăşoară armonios, îndelung refăcute, sigure că merg spre ţinta lor, fără dibuiri, fără ezitări.

In aceasta stă farmecul acestei cărţi, care se citeşte cu plăcere — cu plăcerea rară cu care se citesc cărţile scrise cu respect pentru cititor.

Turneul Candidatului este mai mult decât o făgăduinţă; este prima realizare dintr'o operă de artă pe care o dorim cât mai amplă.

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Revista aromânească
Publicată de T. Papahagi şi V. Papacostea. Vol. I N-rul 2

In articolul *Colonizarea Aromânilor*, d. T. Papahagi înfăţişează cauzele politice şi sociale ale exodului unui însemnat număr de Aromâni din Grecia, Albania şi Bulgaria, veniţi în ultimii zece ani să se stabilească în Dobrogea de sud. Inzestraţi cu un rar spirit de organizare şi de întreprindere, aceştia au izbutit să-şi întocmiască o frumoasă stare gospodărească, prin ei înşişi, şi în loc să se bucure de sprijinul oficialităţii au întâmpinat o condamnabilă nepăsare. Impotriva acestei atitudini a cârmurii îşi ridică glasul d. T. Papahagi: „Ori e capabil guvernul să asigure o liberă existenţă naţională a Aromânilor în statele balcanice, pentru ca aceşti Aromâni să nu se mai vadă siliţi să se gândească la emigrare, pentru a-şi salva individualitatea lor etnică; ori nu are posibilităţile necesare pentru aşa ceva, şi atunci e obligat să primească în patria-mumă, ca pe nişte adevăraţi fii şi fraţi, aceste oropsite ramuri ale suflării româneşti".

Bisericile de rit greco-oriental din Viena — „Sf. Gheorghe" şi „Sf. Treime" — şi-au fost însuşite, cum arată d. M. Popescu, de comunitatea grecească, deşi ele au fost ridicate în bună parte cu banii Românilor, ai Aromânilor mai ales.

O naraţiune bulgară despre Aromânii din regiunea Ohrida-Monastir în prima jumătate a sec. XIX, şi anume autobiografia luptătorului bulgar Şepcaref (1864), îi dă prilej d-lui V. Papacostea să evidenţieze încă o dată puternicul focar de viaţă culturală şi economică aromânească din Ohrida, întreţinut de vitalitatea şi conştiinţa naţională a Aromânilor din Moscopole.

Material pentru cunoaşterea istoricului şcoalelor româneşti din Macedonia publică tot d. V. Papacostea sub titlul *Documente aromâneşti dintre 1860 şi 1870*.

In *Aromânii după călătorii apuseni din secolul al XIX-lea*, d. V. Papahagi arată interesul pe care-l prezintă descrierile acestor călătorii pentru cunoaşterea vieţii Românilor sud-dunăreni, şi analizează în acest întâi articol studiile colonelului englez William Martin Leake şi ale consulului francez Pouqueville.

Cronica literară a d-lui T. Papahagi, care şi-a propus să ne comunice în fiecare fasciculă câte una din cele mai caracteristice poezii aromâneşti, e consacrată puternicului poem „Dimăndări" de Marcu Beza.

J. B.

STEFAN ZWEIG: Joseph Fouché
Bildnis eines politischen Menschen
(Insel-Verlag. Leipzig)

Moda monografiilor de artă n'a trecut încă. Stefan Zweig e unul dintre cei mai talentaţi maeştri ai acestui gen literar. Ultima lui scriere în acest sens e „Joseph Fouché, portretul unui om politic".

Balzac, în romanul „O afacere întunecoasă", consacră caracterizării lui Fouche câteva pagini; spune că „Fouché a avut mai multă putere asupra oamenilor decât chiar Napoleon." Această părere a lui Balzac, despre celebrul ministru al poliţiei l-a îndemnat pe Zweig să se ocupe de biografia lui Fouché.

Trăsătura cea mai caracteristică a acestui „desăvârşit macchiavellist" al timpurilor noi, după Zweig este că, deşi Fouché năzueşte irezistibil şi lacom spre putere, totuşi se mulţumeşte numai cu conştiinţa puterii, dispreţuindu-i semnele exterioare. Acest atotputernic personaj, aproape toată viaţa lui a operat în culise, dar rămânând ascuns, totuşi l-a învins pe cel mai celebru om al revoluţiei franceze — pe Robespierre şi mai mult ca oricine a contribuit la căderea lui Napoleon.

Materialul trebuincios a fost găsit de Zweig în biografia lui Fouché scrisă de Louis Madelaine. Intr'o povestire foarte interesantă, Zweig descrie toate fazele de desvoltare a acestei flori din epoca revoluţionară. Il găsim pe Fouché la început în calitate de modest învăţător de mânăstire şi-i urmărim primii paşi în Convent. Il vedem mai departe la Nant Chillone, în ipostasa de atotputernic emisar al autorităţii revoluţionare, unde se ocupă cu „scoaterea din uz" a burghezimii şi cu executarea în massă a contra-revoluţionarilor, adevăraţi şi bănuiţi. La Lyon, din ordinul lui sunt împuşcate 1600 persoane. Nu mai puţin interesant e rolul lui în lovitura de stat a Termidorului, când pentru prima oară îşi manifestase talentul în intrigi şi conspiraţii, devenind adevărat regisor al tragediei ce se juca. La apariţia lui Bonaparte, acest oportunist celebru trece imediat şi fără nici o şovăire de partea lui; astfel, ministrul Directoriei din 18 Brumar, trădează autoritatea pe care era chemat s'o sprijine.

După acestea, urmează cei 15 ani de serviciu a lui Fouché la Napoleon, în calitatea unui genial ministru de poliţie. Ca să avem idee, cât de întinsă era reţeaua agenţilor secreţi ai lui Fouché, e destul să ne amintim, că însăşi Josefina, viitoarea soţie a lui Napoleon, era în serviciul lui Fouché. Napoleon niciodată n'a avut deplină încredere în Fouché, şi în ultimii ani ai Imperiului, ducele d'Otranta, în care se transformase fostul membru al Conventului Marii Revoluţii era ţinut la distanţă.

Insă, în 1815, împăratul, întors din exil dela Elba, din nou îl cheamă la locul său. Activitatea lui Fouché în perioada celor „100 zile" este o capo-d'operă de joc diplomatic pe cele două fronturi.

Acest joc se termină printr'o dublă trădare, deoarece Fouché trece de partea duşmanilor lui Napoleon şi după Waterloo devine preşedinte al guvernului provizor republican, pentru ca mai târziu să-şi trădeze colegii şi să devină ministru al lui Bourbon restaurat de dânsul în drepturile sale regale. Semnătura lui Fouché figurează pe listele prin care Restauraţiunea a proscris în afară de lege, toate personagiile mai marcante ale revoluţiei şi imperiului. Astfel, teroristul roşu, după colaborarea cu dictatorul, a trecut de partea teroristului alb. Insă, nu se putea merge mai departe, şi într'adevăr, Fouché în curând a dispărut de pe scenă.

Această plecare a lui a fost cam silită: trecutul lui de asasin al regelui încă era prea viu, aşa încât fiica lui Ludovic XVI, ducesa de Angoulème nu-i întindea mâna. La urma urmei el a fost nevoit să plece din postul său de ministru, fiind apoi chiar exilat din Franţa.

Fouché a murit în 1820 la Trieste, unde şi-a trăit ultimii ani uitat de toţi, dar în posesia celor 20 milioane franci agonisiţi în viaţa-i aventuroasă de culise. — *N.*

Un mare dramaturg necunoscut: Alfred de Musset

Una din conferinţele instituite de *Revue des Deux Mondes* cu prilejul centenarului ei, a fost închinată lui *Alfred de Musset ca dramaturg*. Grija de a evoca acele opere dramatice care ocupă un loc unic în literatura franceză, a fost încredinţată lui André Bellessort, critic plin de convingere care şi-a dovedit toată admiraţia pentru aceste piese, concepute spre a fi citite „la gura sobei", dar atât de bogate în viaţă interioară încât la reprezentarea lor au devenit podoabe ale literaturei dramatice.

Totuşi acest „Spectacol într'un fotoliu", în care se aliază armonic atâtea calităţi diferite şi în aparenţă contradictorii, era cât pe-aci ca Musset să nu-l scrie. *Noaptea Veneţiană*, reprezentată la Odeon la 14 Decembrie 1830, în care, prin exagerările romantice, se întrevăd elementele esenţiale ale teatrului său, a jignit publicul şi a fost fluerată. Admirabilă cădere! Musset, desamăgit, a renunţat la scenă şi în lucrările pe care le-a scris după aceia n'a mai ţinut seamă decât de propria-i fantezie. Fără acest insucces, poate că Musset şi-ar fi pus spiritul în hăţuri şi ar fi lucrat pe gustul directorilor de teatru, al actorilor şi al actriţelor.

Teatrul lui Alfred de Musset, ne uimeşte de două ori. Intâi prin tinereţea autorului: aceste capo-d'opere sunt scrise între 20 şi 26 de ani. N'a existat dramaturg mai tânăr în vre-o literatură, mai cu seamă dacă ne gândim la caracterul definitiv al operelor lui. Apoi prin faptul că nimeni, *nici autorul*, n'au crezut că aceste piese, publicate în revistă, se pot reprezenta. Romanticii nu-şi dau seama că ar însemna un triumf pentru ei, că piesele lui Musset confirmă teoriile din prefaţa lui *Hugo* la *Cromwel* şi că noul poet dă cea mai frumoasă pildă de independenţă şi libertate. O singură persoană şi-a dat seama de valoarea lor: *Buloz*. Dar a trebuit să aştepte multă vreme ca, ajutat de împrejurări fericite, să le poată introduce la Comedia Franceză.

Noaptea Veneţiană era numai o încercare, o schiţă antemergătoare adevăratului teatru al lui Musset. Dar *André del Sarte*, întâia piesă publicată de „Revue des Deux Mondes" cuprinde semnele unui progres uriaş. Musset şi-a găsit forma de artă, atât de originală şi care reflectează pe Musset în întregime.

Lumea scenică însufleţită de geniul lui Musset se împarte în două; de oparte cei care trăesc: tinerii; de cealaltă parte cei care au trăit sau care nu merită să trăiască. Vârsta personagiilor lui Musset e condiţionată însă de calitatea şi vivacitatea sentimentelor lor. Astfel Jaqueline din *Candela*, purificată de toate cochetăriile-i echivoce prin strigătul de dragoste care ţâşneşte din adâncul fiinţei ei când se simte învinsă de pasiunea tinerească a lui Fortunio. Acest gust pentru dragoste în ce are ea mai pur caracterizează anumite personagii feminine din teatrul lui Musset: fetele. In teatrul clasic francez fetele sunt mai curând nişte abstracţii decât fiinţe vii: la Molière, fetele îşi caută pururi un cămin de cele mai adesеori împotriva dorinţei părinţilor; la Marivaux, fetele sunt dibace şi oarecum lipsite de adevăr, mondenele care se vor ivi a doua zi după nuntă.

La Musset, fata e cu desăvârşire pură şi se ghicesc totuşi, înapoia acestei purităţi, toate forţele obscure care le tiranizează şi le vor supune cu desăvârşire iubirii.

Lorenzaccio — dramă romantică unică, dacă n'am avea pe Shakespeare. *Capriciile Marianei*, ce comedie omenească, dureroasă. *Nu te juca de-a dragostea*, ce tragedie!....

Şi dacă „Revue des deux Mondes" ar fi publicat numai *Spectacle dans un fauteuil* de *Musset*, ar fi avut dreptul la toată recunoştinţa literaturei franceze. — *A.*

A aparut Cetiţi

CURIOZITĂŢI DIN CHINA ŞI JAPONIA

Extraordinarele povestiri ale unui Român care a cutreerat trei ani această lume exotică!

Un volum format mare, cu minunate ilustraţiuni în culori. Preţul 40 lei.

La toate librăriile, depozitele şi chioşcurile de ziare.

RECENZII

C. ARDELEANU: Am ucis pe Dumnezeu
Roman, Edit. Cartea Românească
JEAN BART (Eugeniu P. Botez). Peste Ocean
Ediţia a II-a Edit. Cartea Românească
I. SIMIONESCU: Calendarul Gospodarilor 1930, Edit. Cartea Românească

In romanul său d-l C. Ardeleanu, autorul unui volum de nuvele **„Pe străzile Iaşului"** şi al unui alt roman premiat de Soc. Scriitorilor Români **„Diplomatul, Tăbăcarul şi Actriţa"**, vrea să exprime obsesiunea metafizica a omului care neagă pe Dumnezeu pentru a se realiza complect şi fără nici o legătură cu vre-o realitate „de dincolo". Personagiul ales este un pictor care, după lungi şi nedesluşite discuţii cu dublul său Demian, ajunge la concluzia că pentru a se afirma el, omul de geniu, ca adevăratul Dumnezeu şi a-şi dovedi sie însuşi că nu există Dumnezeu, trebuie neapărat să-l ucidă pe acel ce oamenii îl cred Dumnezeu. In adevăr el izbuteşte a ucide indirect prin cruzimea inconştientă a purtării sale pe toţi acei ce realizează pe Dumnezeu în omenire prin iubirea sfântă în devotamentul ei: pe iubita sa Adela, pe tatăl şi în fine pe Mabel, soţia lui ideală. Dar atât nu e de ajuns. Ca la toate obsesiunile, sugestiunea în jurul căreia se cristalizează starea morbidă, este acea care i s'a dat întâmplător în clipa în care începe faza decisivă a boalei: o crimă comisă de un călugăr asupra stareţului mânăstirii sub o halucinaţie mistică şi a cărei judecare şi pedeapsă îi este povestită de prietenul său cel mai bun, un fost magistrat. Din această clipă el urmăreşte fiinţa în care ar putea fi încarnat sau ca să zicem ast-fel materializat Dumnezeu spre a o omorî efectiv şi comite o crimă reală ucigând copilul servitoarei prietenului lui.

După această crimă se dezlănţuie criza fizică a boalei şi se realizează ultima ei fază, ispăşirea crimei în închisoare şi extazul religios liniştit, obsesia metafizic exprimată în pictura veşnică a aceluiaşi vis religios, automatismul în exprimarea aceleiaşi obsesii. — Dumnezeu tatăl cu chipul bătrânului său tată, popa din Vitiioara, Madona cu chipul Adelei, amanta pe care a împins'o la sinucidere, cu pruncul în care era chipul copilului ucis, la care a adăugat apoi pe Mabel în chipul fecioarei cernite.

Cu asprimea necioplită a expresionismului avem aci o explicare a eului interior, în care, cu exagerarea acestui fel de a se scrie, autorul face să se petreacă mereu prin faţa cititorului ideia luptei dintre aspiraţiile de creator ale omului de geniu şi puterea de creaţie a divinităţii.

Ceiace îngreuie factura romanului e abuzul de monolog în contrast cu simplificarea extremă a acţiunii şi schiţarea prea sumară a personagiilor care sunt reduse la rolul unor simple decoraţiuni ale scenarului în care se desfăşoară obsesiunea pacientului. Peripeţiile sunt extraordinare dar prevăzute. Autorul se mulţumeşte prea uşor cu schiţele personagiilor şi înşirarea peripeţiilor. Misticismul ar trebui exprimat aci în imagini mai coherente ca să nu apară numai ca un delir mistic cu caractere morbide, ce sar în ochi şi pe care cititorul e surprins că nici unul din personagii şi mai ales medicul „nu le înţelege", căci pentru orice om de bun simţ ele sunt în afară de orice îndoială. Apoi avântul mistic cere orizont şi ar fi trebuit a fi învăluit şi amplificat într'o atmosferă poetică. El ne apare într'o formă prea uscată, luând adeseori tonul unei discuţii dogmatice.

Nu putem însă tăgădui romanului acestuia, bizar şi neegal, nici imaginaţia, nici observaţia. Iar faptul că d-l C. Ardeleanu a tratat forme de viaţă atât de diverse în diferitele sale scrieri sunt o garanţie de viabilitate a talentului său literar.

A doua ediţie a volumului „Peste Ocean" a lui Jean Bart ne soseşte la momentul potrivit, în ajunul vacanţelor când avem prilejul de a călători stând la gura sobei, sorbind din ceaiul parfumat. Dar ceia ce caută cititorul în povestirea călătoriei este personalitatea celui ce o povesteşte şi nu ţara pe care a văzut-o. Fiecare aduce din călătorie ce poate şi ceiace pune fiecare din sufletul său interesează pe primul plan. Jean Bart are o mare pornire pentru deformarea celor văzute, ca un adevărat artist, dar o mare nevoie de adevăr şi exactitate, ceiace este o calitate de bun reporter.

Ce este mai obişnuit şi mai banal de cât relatarea unei călătorii şi mai ales în America, asupra căreia s'au scris atât de mult în anii aceştia din urmă? Dar ceiace ne interesează în „Peste Ocean" a lui Jean Bart nu este America în ea însăşi ci America văzută, trăită şi evocată de autor, într'o povestire sobră, vioaie şi cu avânt. Jean Bart are darul imaginii pitoreşti. Descrierile sale, New-York, Ghetto American, Pitsburg, Niagara, Ţara Minunilor, sunt pagini de un colorit şi de o putere de viaţă care nu le uiţi după ce ai închis cartea. In peisagii şi oraşe Jean Bart citeşte sufletul. El vede în architectura New-Yorkului simbolul Americii moderne şi indică în Jellowstone cadrul şi esenţa acestui gigantic popor plin de îndrăzneală şi de energie. Dar mai ales e interesantă pornirea lui de a se apropia de adevăr, de a căuta să-l prindă şi să-şi facă o părere, cu toţi nervii, cu toată inteligenţa şi intuiţia lui artistică. De aci interesul aproape dramatic al conversaţiilor sale cu diferite tipuri şi pe diverse teme, adevărat model de reportagiu operă de artă.

Dar pe lângă aceasta „Peste Ocean" este o carte care se prezintă frumos ca tipăritură şi ilustraţie şi merită să facă parte din biblioteca unui om de gust.

Profesorul Ioan Simionescu ne dărueşte şi anul acesta, ca la toate sărbătorile, de zece ani încoace „Calendarul Gospodarilor" pe 1930.

O adevărată enciclopedie, o bibliotecă întreagă pentru cei ce-şi petrec iarna la vatră, în pustietăţile satelor izolate sub nămeţi şi o adevărată bine cuvântare. Omul găseşte acolo sfaturi şi proverbe, vorbe înţelepte culese de pretutindeni, din Sfânta Scriptura şi din gura poporului, reţete de bucătărie, leacuri şi îndrumări pentru îngrijirea copiilor, morală practică şi gânduri înălţătoare. Sfaturile pentru lucrarea pământului sunt atât de sugestive încât dacă amintesc gospodarului ce are de făcut în fiecare lună pe ogorul şi în grădina lui, dau şi târgoveţului care nu are pământ şi nici măcar o grădiniţă cât de mică dorul şi regretul de a fi lipsit de ele. Citim şi noi cei care nu avem aceste bunuri câmpeneşti almanachul ca Anatole France, pentru că, după cum zicea acest mare cărturar, aşa de frumos sunt date aceste sfaturi că simţi plăcerea de a lua parte la gunoiere cu autorul şi gospodarii săi, măcar în Almanach dacă nu în natură.

Şi paginile de istoria neamului ca şi cele religioase sunt simple şi pătrunzătoare, scurte şi frumoase, alese anume pentru a fi citite şi tălmăcite pe îndelete în aceste zile de sărbătoare şi de petrecere la gura sobei.

Ca în orice calendar sunt lucruri excelente şi mediocre bine înţeles, dar în ceia ce priveşte alegerea bucăţilor literare în versuri şi în proză putem zice că autorul a avut gust sigur şi mână fericită.

Găsim acolo unul din frumoşii Psalmi ai lui Arghezi din „Cuvinte potrivite".

Nu-ţi cer un lucru prea cu neputinţă
În receа-mi încruntată suferinţă...

Apoi duioase versuri din gingaşul poet St. Iosif cel prea mult dat uitării, muzica unică a versului lui Coşbuc şi un prea frumos sonet al lui Vlahuţă.

Glasul celor mai noi răsună în versul desăvârşit al lui Topârceanu, în melodioasa stihuire a Otiliei Cazimir, în câteva versuri de armonie liniştită a lui Ion Pilat, în una din cele mai isbutite din poeziile lui Nikifor Crainic.

Găsim acolo şi o poezie de Octavian Goga de pe când era cântăreţul Pătimirii noastre:

Câtă jale le-a fost scrisă!
Doi feciori aveau în casă
Unui mort de astă toamnă,
Altul stă cu domni la masă......

Apoi multe bucăţi literare în proză de Mihai Sadoveanu, Ion Creangă, Brătescu Voineşti, Marcu Beza, I. Adam, Cezar Petrescu, I. Slavici, Al. O. Teodoreanu, N. Pora şi acel mărgăritar literar „Portocalele", una din cele mai desăvârşite „miniaturi" ale Luciei Mantu.

In toată viaţa şi activitatea învăţatului profesor I. Simionescu este statornică şi credincioasă dorinţa lui de a răspândi lumina şi dragostea de carte în popor, la sate şi în oraşe, neclintită este stăruinţa lui de a creia cartea eftină şi de bună calitate intelectuală la Cartea Românească şi la Casa Şcoalelor şi a o pune la îndemâna tuturor.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

„Misticul"

O revistă discută pe şapte pagini „ideile" şi „convingerile" d-lui Nichifor Crainic — cu zeci de citaţii, trimiteri, etc.

Credem că acest sistem este greşit.

Cu „misticul" Nichifor Crainic nu trebue să se discute astfel — deoarece nu-i la mijloc un misticism, ci o vulgară politicărie religioasă.

Se pot discuta chestii religioase de pildă cu părintele Gala Galaction, al cărui suflet se scaldă uneori în apele pure ale cerului... şi încă — dar cu Nichifor Crainic, un jovial apostol al politicianismului berbant, care — în loc de sfânta Constituţiune — jură pe sfânta cruce!

Acei, care sărută crucifixul trebue să aibă buzele curate, nu unse cu rouge Guerlin — şi încadrate pe la colţuri de subţiri şiroiri *post festum*...

Poşta redacţiei

Pe lângă dojanele din unele reviste care nu contează, am primit din partea unui prieten o scrisoare amabilă în formă, dar aspră în fond, relativ la „poşta redacţiei".

— Dumneata, — îmi spune amicul, — te legi la *poşta redacţiei* de proşti; dar cum lumea în mare majoritate este compusă din proşti... aceştia se vor solidariza cu proştii ridiculizaţi şi vor boicota revista, gratificându-te personal cu o ură înverşunată şi permanentă.

In al doilea rând, prietenul crede că unii începători ar fi descurajaţi după trimiterea manuscriselor, iar alţii chiar înainte.

Răspund:

Batjocorile personale nu-mi fac nici cald nici rece. Pe unele nici nu le citesc, pe altele le citesc numai pe jumătate. Cele mai multe mă amuză. Niciodată nu mi-am pierdut din pricina lor apetitul şi somnul — şi mai ales în aceste binecuvântate zile de sărbătoare...

Eu mă uit nu la ceiace mi-ar aduce mie personal un rău, ci numai la ceiace se cuvine şi trebue să fac.

In privinţa solidarizării proştilor, amicul meu greşeşte. Oamenii se realizează foarte greu — cu toate teoriile contrare, şi mai ales proştii...

Cetitorii chiar dacă ar fi în majoritate proşti (ceiace nu credem, căci altfel nu ne-ar ceti), — prietenul meu ar trebui să ştie că ei sunt în acelaşi timp şi răi. Iar răutatea primează. Pofta de a-şi bate joc unul de altul este atât de adânc înrădăcinată în sufletul omului — în cât nici o altă meteahnă sufletească n'o poate înăbuşi.

Prietenul meu crede că unii candidaţi la colaborare s'ar putea deziluziona. Profundă eroare! Ei au ferma convingere că au scris o capodoperă, şi că noi am respins-o numai din imbecialitate, meschinărie sau invidie.

Iar cei ce nu ne-au trimis încă manuscrise n'au fost descurajaţi de poşta redacţiei, ci dimpotrivă. Ei s'au bucurat că am luat contact cu dânşii. Şi fiecare, râzând cu lacrimi de stupidităţile colegilor, ne-au trimis stupidităţi încă şi mai mari— convinşi însă de superioritatea propriilor lor opere.

Niciodată n'am avut o corespondenţă mai abundentă.

Şi iată cum prietenul meu, un om foarte subţire, — care însă stă tot timpul în birou, tăind firul în patru, — s'a putut înşela. — *M. Sevastos.*

Icoane de lemn

Deşi are o activitate literară de peste douăzeci şi cinci de ani, domnul Tudor Arghezi este abia la al doilea volum tipărit.

Dar aceste două volume — „Cuvinte potrivite" şi „Icoane de lemn" — vestesc în acelaş timp (şi aci stă semnificaţia lor adevărată) un tot atât de mare poet al versului ca şi al prozei româneşti.

Energia poetică, neastâmpărul sufletesc, fantazia, sensibilitatea şi viziunea răscolitoare a poetului, împlântă în expresia inedită vigoarea evocării rafinate a tumultului vieţii, bogăţia de imagini şi de observaţii incisive ce despică rosturile existenţei.

„Icoanele de lemn" desăvârşesc o înălţare spirituală, trezind — cum spunea poetul — „în cuvintele adormite, văpăile avântate".

Chemarea la viaţă a cuvintelor adormite sub practica utilizării neabile, şi înzestrarea lor cu sensuri şi rezonanţe nouă, reveleazâ în scrisul domnului Arghezi facultăţi neîntrecute de sugestie şi evocare.

Imaginea descrisă de dânsul vibrează cu o stranie sonoritate modernă.

Parcă insul e despuiat de voinţă şi de pudoare, şi se înfăţişază singur, cu defecte, metehne şi slăbiciuni, în faţa noastră.

Darul de observaţie al domnului Arghezi e servit minunat de darurile sale de evocare expresivă. Iar noutatea metaforei e tot atât de îndrăzneaţă, fără să supere, pe cât e de sugestivă, fără să speculeze atitudini false.

Dar toate aceste consideraţii îndreptăţesc o mai atentă cercetare a „Icoanelor de lemn".

O vom face. — *h. b.*

Ateneul „N. Iorga"

Conferinţa d lui N. Iorga despre *Expoziţia dela Barcelona.*

Guvernul român, care a luat măsuri ca şi România să ia parte la minunata manifestare ce s'a desfăşurat la Barcelona, a rugat pe d. prof. N. Iorga să ne reprezinte ţara în nişte meleaguri pe unde cine ştie dacă va fi pătruns până acum zvonul existenţei unor fraţi latini din celălalt capăt al Europei. Cum era şi de aşteptat, d. Iorga şi-a îndeplinit misiunea, ca şi cu alte prilejuri, cu toată competenţa şi din tot sufletul. Catalanii strânşi în capitala lor străveche, Spaniolii şi streinii sosiţi să admire expoziţia, întreaga Spanie a putut afla de rosturile ţării noastre şi ale poporului nostru, mulţumită conferinţelor pe care d. Iorga le-a ţinut la Barcelona şi pe care presa — printr'o largă şi amabilă publicitate — le-a comunicat întregii peninsule. D. Iorga a fost ascultat şi cetit cu mult interes şi cu multă căldură, de aceia s'a şi simţit dator ca la întoarcerea d-sale în ţară să ne prezinte şi nouă, dacă nu ţara şi poporul spaniol, pe care — de bine, de rău — le cunoaştem, cel puţin acea regiune a Peninsulei Iberice pe care doar specialiştii o cunosc în toate manifestările sale. Aceasta e originea acelui ciclu de conferinţe pe care le-a consacrat Catalaniei, literaturii şi artei catalane.

Inainte de a se ocupa de aceste chestiuni, d. Iorga a avut bunăvoinţa să ne împărtăşească şi nouă, celor care, din diverse pricini, nu ne-am putut deplasa până la Barcelona, impresiunile culese în scurtul răstimp pe care şi l-a petrecut în preajma expoziţiei. Această expoziţie se află aşezată pe coasta unui munte, arid altădată, acoperit acum cu pământ fertil, şi cu numeroase plantaţii. Marele număr de pavilioane, în mijlocul unui parc imens, dă expoziţiei înfăţişarea unui oraş modern. Luminată cu cele mai desăvârşite mijloace ale electrotechnicei, expoziţia oferă în timpul nopţii un spectacol de feerie nebănuită. Examinând contribuţia fiecărui stat în parte d. Iorga constată că e cu totul neînsemnată faţă de ceiace ar fi putut să prezinte. De aceia e şi firesc ca pavilionul spaniol să se înfăţişeze cu o superioritate covârşitoare. Cu mari cheltueli şi cu sforţări uriaşe Statul spaniol a izbutit să strângă laolaltă tot ce oglindeşte cultura spaniolă de-a lungul veacurilor. Tot ce a produs arta spaniolă, — dela cele dintâi sculpturi primitive şi stângace până la cele mai rafinate producţii ale artei moderne, fie că sunt în proprietatea unor particulari, fie că sunt ale unor instituţii sau ale unor bisericuţe din cine ştie ce colţ de ţară — a fost adus acolo. S'au reprodus în ghips coloanele vechilor palate catalane, s'a construit un mare sat spaniol cu strada pavată aşa cum se obişnueşte la ţară, cu casele, cu şcoala şi cu biserica reproduse foarte exact.

Ceiace dă însă adevărată viaţă acestei expoziţii e marele număr de vizitatori sosiţi din toate colţurile Spaniei. Varietatea costumelor lor, atitudinea discretă a acestor oameni care în toate manifestările lor dau dovadă de popor civilizat, îţi lasă impresiuni din cele mai plăcute.

Dar pavilionul românesc? D. Iorga găseşte numai cuvinte de laudă pentru modul cum a fost alcătuit, atât din punct de vedere al construcţiei, cât şi în ce priveşte obiectele trimise. Icoanele, scoarţele şi costumele ţărăneşti, tablourile, cărţile şi produsele industriei noastre, şi-au atins ţinta fiind cercetate cu mult interes. — *J. B.*

Centenarul naturalistului Lamarck

La 18 Decembrie s'au împlinit 100 de ani dela moartea celebrului naturalist Jean-Baptiste Lamarck. Comuna sa natală Bazentin, din departamentul Somme, a hotărît să-i ridice o statuie pe locul unde a fost casa sa, distrusă în timpul războiului.

Lamark voia ca fiul său să devină preot şi copilul a fost dat la şcoala iezuiţilor din Amiens. Jean Baptiste avea însă înclinări spre cariera armelor.

După moartea tatălui său, a plecat în Germania şi s'a angajat în armată. Purtarea sa în timpul luptei dela Finssinghausen l-a făcut să ajungă locotenent. După încheierea păcii a suferit un accident care l-a silit să renunţe la cariera militară, în care debutase cu atâta succes.

Lamarck a intrat apoi în slujba unui bancher şi s'a consacrat studiului medicinei.

După zece ani de studii, începu să publice lucrări despre botanică şi, ajutat de prietenia lui Buffon, deveni în curând celebru.

Parisul a dat numele lui Lamarck, unei străzi, — iar rămăşiţele sale pământeşti se odihnesc în cimitirul Montparnasse. — *D.*

Comemorarea lui Robert de Flers

Cu prilejul reluării comediei „Amorul veghiază" la Studio-Teatrul Naţional a fost comemorat regretatul autor Robert de Flers mort în 1927 la Vittel.

Se ştie că în timpul răsboiului Robert de Flers a fost angajat voluntar şi ataşat în calitate de ofiţer în armata română. Curajul şi abilitatea lui diplomatică i-au atras la noi nenumărate simpatii. A fost decorat cu marea cruce a ordinului Coroana României.

Din numeroasele lucrări dramatice ale lui Robert de Flers s'au jucat la noi: „Miguetta", „Măgarul lui Buridan", „Papa", „Amorul veghiază", „Frumoasa aventură", „Primerose", „Evantaiul", „Fracul verde", „Grădina lui Dumnezeu", „Domnul Brotonneau", „Regele", „Domnii ăştia noi" şi „Les Vignes du Seigneur".

Cele mai multe din aceste comedii au fost scrise în colaborare cu Gaston Armand de Caillavet, una singură cu Etienne Rey („Frumoasa aventură") şi ultimele două cu Francis de Croisset.

Câteva din ele, „Amorul veghiază" şi „Primerose", fac parte din repertoriul Comediei Franceze.

Foarte puţini ştiu că Robert de Flers încă de pe când era elev la liceul Condorcet scria piese şi le juca în salonul d-nei Aubernon cu trupa Saint Victor.

A jucat chiar cu Julia Bartet dela Comedia Franceză, un proverb dramatic al d-nei Aubernon.

Primele piese scrise în colaborare cu Armand de Caillavet au fost nişte reviste pentru teatrul de pe terasa Turnului Eiffel.

Fiind în România, un accident întrerupse într'o zi sborul pe care-l făcea deasupra liniilor duşmane cu pilotul Noel.

De această întâmplare Robert de Flers nu vorbea decât ca să laude eroismul camaradului său.

Cei doi aviatori fură siliţi să aterizeze lângă o gară îndepărtată. Timp de trei ore au încercat să repare avionul, dar n'a fost cu putinţă şi au rămas acolo să aştepte doar va trece un tren.

— Niciodată, a spus Robert de Flers, n'am înţeles mai bine tristeţea vacilor când nu trece un tren.

„Amorul veghiază" s'a reluat la noi, într'o admirabilă distribuţie, cu d-ra Leny Caler în rolul Jacquelinei şi cu d-na Marietta Sadova în rolul Sofiei.

D-na Ana Luca a jucat rolul baroanei de St. Hermine, iar d-na Eugenia Zaharia pe al cochetei Lucienne de Morfontaine.

D. N. Soreanu a apărut în rolul abatelui, d. Stănescu în al lui Carteret, d. I. Finteşteanu în al lui Ernest şi d. Al. Critico în al lui André de Juvigny. Celelalte roluri au fost încredinţate d-nelor: Sonia Cluceru, Sabina Metta, Didi Teodorescu, Elena Almajan, Milicescu şi d-nii Marius, Hociung şi Conabie.

Piesa a fost pusă în scenă de d. Soare Z. Soare. — *h. b.*

Mărunte

Andre Maurois a scris o nouă biografie romanţată

Viaţa lui Byron

„Adevărul Literar şi Artistic" a obţinut dreptul exclusiv pentru România de a publica noua lucrare a lui Maurois, în traducerea colaboratorului nostru, domnul Tudor Teodorescu-Branişte.

— S'a pus în vânzare a cincea mie din romanul istoric CĂRVUNARII despre care Mihail Sadoveanu a scris: *Am cetit cu emoţie paginile dramatice ale prea interesantei cărţi a d-lui D. V. Barnoschi*".

Preţul 40 lei. Depozit general la „Steinberg".

— A apărut volumul de versuri umoristice „Strofe Ştrengare" de Ion Pribeagu.

Alcătuit din cele mai bune lucrări ale sale, presărate din belşug de un umor sănătos, volumul d-lui Ion Pribeagu, constituie o lectură plăcută pentru iubitorii literaturii umoristice.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorghevici) recomandă cele mai interesante cărţi literare şi de artă, franceze, germane, engleze şi române, apărute în ultimul timp. Aceste cărţi sunt prezentate în ediţii curente, eftine, precum şi în ediţii de lux, în tiraj restrâns, cu planşe — reproduceri artistice şi în legături bogate. Cititorii din Capitală sunt rugaţi să viziteze librăria „Hasefer" unde, într'un cadru occidental, vor găsi cea mai interesantă alegere de cărţi — clasice şi moderne. Chemaţi la telefon 315/90, trimetem spre alegere orice fel de cărţi.

AUTORI CLASICI — LEXICOANE — ENCICLOPEDII

In definitiv, baza unei biblioteci o alcătuesc operele clasice; iată dece la librăria „Hasefer" se găsesc oricând reprezentanţii mai de seamă ai scrierilor clasice: operele autorilor greci, latini, maeştri francezi ai veacului al XVII-lea şi al XVIII-lea: Corneille, Racine, Molière, La Bruyère, La Fontaine, precum şi clasicii germani Goethe, Schiller, Heine, Lessing. Operele marilor poeţi Lamartine, Alfred de Musset, Vigny. Baudelaire, Verlaine, Mallarmé alături de poeţii germani importanţi, mai noui, Hoffmannstahl, Ştefan Georg, Richard Dehmel. Toate acestea în ediţii obicinuite, mai eftine, precum şi în ediţii de lux.

ENCICLOPEDII: Alături de Enciclopedia „Larousse" din care oferim primele două volume mari, frumos legate la Paris, prezentăm marele *„Meyers Lexicon"*; este cel mai mare lexicon enciclopedic de după războiu. Va cuprinde 12 volume mari, din care au apărut până acum 10; preţul fiecărui volum 1200 lei (prospecte şi oferte trimtem oricărui cititor care anexează o marcă de 5 lei căruia îi indicăm şi condiţiile de plată cu înlesniri).

NOUTĂŢILE ZILEI

In limba germană, noutăţile „Crăciunului" alcătuesc senzaţia librăriei germane: *Gerhart Hauptmann:* Das Buch der Leidenschaft (mare roman în 2 volume lei 320; frumos legate în pânză 480; *Franz Werfel:* Barbara (legat în pânză); *Van de Velde* scoate ultimul volum: Die Fruchtbarkeit der Ehe care va întrece succesul lui: „Die vollkommene Ehe" şi „Die Abneigung in der Ehe"; *Emil Ludwig:* Michel Angelo (după 14 Juli — şi succesele anterioare cu: Napoleon, Bismarck, Goethe, etc.).

Socotim cărţile la cursul zilei, la comenzi regulate acordăm şi rabat. Nu putem trimete contra ramburs decât în urma unui mic acont anticipat, prin mandat.

A APĂRUT:

„Domnule Maniu, acum ori nici odată"

In lumea unor analize sociale şi economice. — Voiţi să faceţi economii bugetare, fără să tăiaţi în carne vie?. — Blestemata sistemă de care vorbeşte Caragiale.—„Statu" — vaca de muls a tuturora.—Prea mulţi avocaţi, prea mulţi doctori. prea puţini creatori.—Ce nu s'a scris încă despre tragedia dela Lupeni.— Se petrece prea mult în oraşele noastre.

Ediţie simplă LEI 60 — Ediţie de lux LEI 100

Cereţi la librării.

Se poate comanda şi dela autor: LEONARD PAUKEROW, Cluj, Cantemir 12

A APĂRUT:

DR. A. KORALNIK

Scriitori şi Artişti

— PORTRETE LITERARE —

Traducere de C. SĂTEANU

Anatole France, Korolenko, Jerome C. Jerome, Blasco Ibanez, Vladislav Reymont, Gerhart Hauptmann, Octave Mirbeau, Emil Verhaeren, Georg Brandes, Ernest Renan, Leonid Andreev, Einştein şi Marx, Eduard Bernştein, P. Krapotkin, Jules Verne, Artibaşew, George de Porto-Riche, Rilke, Thomas Hardy, Wengerow, Romain Rolland, Maurice Barrès, Ioseph Conrad, Şalom Alechem, Molière, Maeterlinck, Ciuşchevici, Claude Monet, Beethowen.

Tipografia „ALBINA", Str. Săulescu Nr. 1, Iaşi 1930

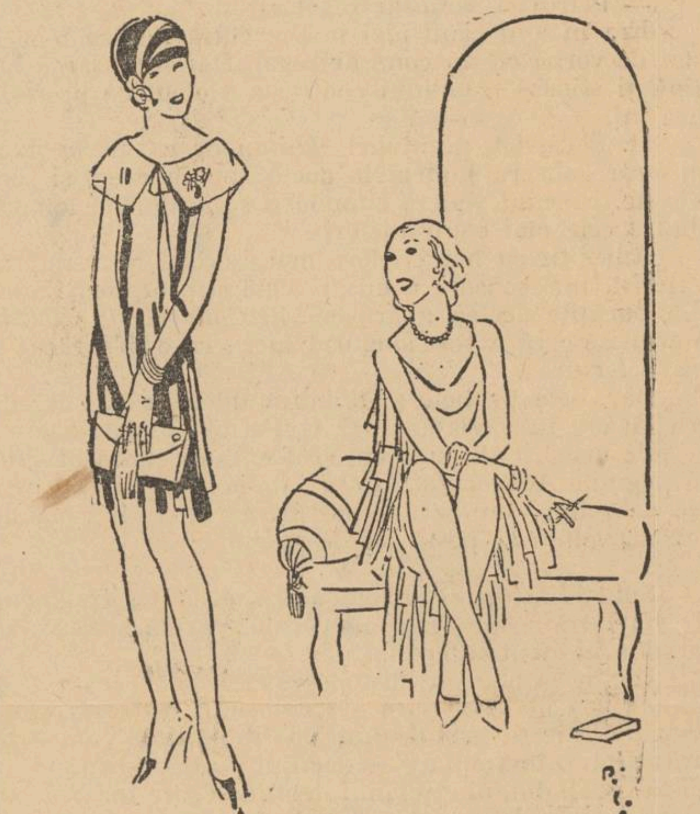
PREŢUL 50 LEI

Pofta de mâncare

MEDICUL. — Nu mă mir că n'ai poftă, după ce-ai mâncat trei fripturi, o farfurie cu cartofi, şuncă, brânză şi patru banane.

PACIENTUL. — Nu-i aşa doctore... n'am avut poftă înainte de-a mă aşeza la masă.

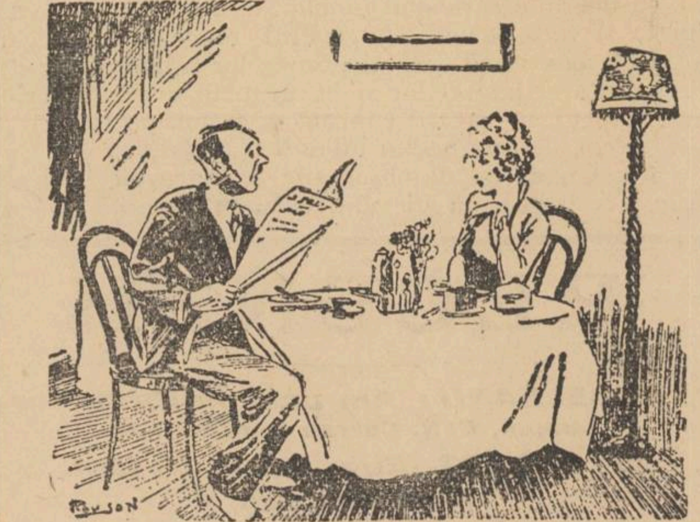
Venus

PRIETENA. — Criticii au fost drăguţi cu tine?

ARTISTA. — Fireşte! mi-au comparat braţele cu braţele Venerei din Milo!

Căsnicie nouă

SOŢIA. — Noua noastră bucătăreasă trebue să fie rudă cu cea veche; şi ea e vară cu sergentul din colţ.

La oculist

— Din cauza abuzului de alcool ţi-a slăbit vederea...

— Ei aşi! Dimpotrivă, când beau văd dublu...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11